TÜRK DİL KURUMU

AHMET MİDHAT EFENDİ

BÜTÜN ESERLERİ

Romanlar VIII

KARNAVAL

Hazırlayan

Kâzım Yetiş

ANKARA, 2000

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI: 749
YENİ TÜRK EDEBİYATI KAYNAK METİNLERİ DİZİSİ: 2

AHMET MİDHAT EFENDİ

BÜTÜN ESERLERİ

Romanlar VIII

KARNAVAL

Hazırlayan

Kâzım Yetiş

ANKARA, 20

5846 sayılı kanuna göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

Ahmet Mithat

Karnaval / Ahmet Mithat; Haz. Kâzım Yetiş. — Ankara : Türk Dil Kurumu, 2000.

494 s. ; 20 cm. – (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları ; 749. Yeni Türk Edebiyatı Kaynak Metinleri Dizisi; 2. Ahmet Mithat Efendi Bütün Eserleri Romanlar: 7)

ISBN 975-16-1285-3

1. Türk Romanı I. Yetiş, Kâzım Nuri (haz.) II. k.a

813.42

İnceleyen : Prof. Dr. İsmail PARLATIR

ISBN : 975-16-1285-3

ÖN SÖZ

Ahmet Midhat Efendi, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren batı etkisinde değişmeye başlayan edebiyatımızın önde gelen şahsiyetlerinden birisidir. Şiir hariç, roman, hikâye, tiyatro, anı, seyahat yazısı, tenkit, deneme, gazete makalesi gibi hemen her çeşit edebî türde eser kaleme almış, batı edebiyatlarından tercüme yahut uyarlamalar yapmış, geniş bir yelpazede küçüklü büyüklü çok sayıda fikrî eserler, küçük çaplı eğitici popüler kitaplar ve ders kitapları yayımlamıştır.

Ahmet Midhat Efendinin basın ve yayın hayatındaki çalışmaları, devrinin hemen her ihtiyacına cevap vermiştir. Çıkardığı dergilerin yanı sıra sahibi ve başyazarı olduğu *Tercümân-ı Hakîkat* gazetesi de XIX. yüzyılın Türk kültür ve siyasî hayatının en önemli yayım organlarından biri olmuştur.

Ahmet Midhat Efendi, yazdıklarıyla bir devri dolduran adamdır. Eserleriyle zamanına ve sonrasına üç beş kitaplık bir külliyat değil, neredeyse hemen her konudaki eserlerinden oluşan bir kütüphane vermiş kültür adamımızdır. Ona, bu yazı faaliyetinin yoğunluğu dolayısıyla devrinde "yazı makinası", bu çalışmalarında halkı bilgilendirmeyi ve eğitmeyi amaç edindiğinden dolayı da bir eserinin adından hareketle "Hâce-i Evvel" (ilk öğretmen) isimleri verilmiştir.

Ahmet Midhat Efendinin en fazla eser verdiği edebî tür romandır. Ona göre roman "cihan içinde bir cihan"dır. Romancı, yaşadığı dünyayı beğenmez. Beğenmediği bu dünyanın önüne, okuyucunun daha çok beğeneceğini ümit ettiği yeni ve yapay bir dünya koymaya çalışır. Bunu yaparken

de kurduğu yeni dünyadaki her şeyi kendi anlayışına göre düzenler. Romanı "Hakîkat-i ahvâl-i beşeriyyenin tasviri" olarak gören Ahmet Midhat Efendi, bu yeni dünyanın insana uygun olarak kurulmasını da ister. Romancının çevresine bakmasının yeterli olacağına inanır. Romanlarda hayal ürünü olan olay ve şahıslara da yer verilebileceğine işaret eden yazar, ancak bunların gerçekmiş gibi canlandırılmasını ister. Bu romanlarda okuyucuya hemen kendisini gösteren taraf, gevşek ve rahat bir üslûpla, bir sohbet havası ve yârenlik edasıyla yazılmış olmalarıdır. Bu rahatlık ve yârenlik edasının arkasında ise bir yandan yüzyıllar boyu meddah hikâyeleri dinlemiş bir toplumun önüne, okuması için koyduğu yeni edebî türü yadırgamaması, diğer yandan bütün hayatı boyunca yazma eylemine biçtiği fonksiyon kendisini gösterir. Onun romanları, neredeyse "tıkış tıkış" abartmasına hak verdirecek oranda bilgi yüklüdür. Yazar, romanı bir araç olarak kabul edip okuyucuyu, konunun vardığı her alanda, sözün gittiği her konuda iyi kötü biraz daha bilgilendirmeyi hep birinci plânda tutmaktadır. Ahmet Midhat Efendinin romanı "malûmat-furûş" bir romandır. Cemil Meriç'in, onun bütün eserlerini göz önünde bulundurarak hakkında yaptığı bir niteleme ona son derece uygundur: "Tek kişilik akademi".

Romanlarında Ahmet Midhat Efendinin yapmak istediği bir şey daha vardır ki Ahmet Hamdi Tanpınar *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi* isimli eserinde vurucu ve özetleyici bir tespitle dile getirir: "Hakikatte Ahmet Midhat Efendinin bütün eseri bir halk okuma odasıdır." Tanpınar'a göre o, zamanının insanına okuma zevkini vermiş, bunu giderek bir alışkanlığa dönüştürmüştür: "Namık Kemal'de ve benzerlerinde mütalâa bir nevi mücadele idi. Onda dinlenme ve hülyadan gelen sıcaklıkta ısınma oldu. Birdenbire onun kitaplarıyla, çalışan

insanın hayatına dinlenme saati girdi. Okumaya ayrılan saat. İşte cemiyetimize getirdiği şey. Ve onunla küçük insanların hayatı değişti. Küçük ahşap evlerde lâmba başındaki saatler, başka bir mana ve hüviyet kazandılar. Bütün aile, okuma bilenin etrafında toplandı ve okunanı münakaşaya başladı."

Tanpınar'ın bu tespitleri Ahmet Midhat Efendinin romanlarındaki sohbet üslûbunu, sıkmama amacını ve bilgilendirme gayretinin sebebini çok iyi anlatmaktadır.

Ahmet Midhat Efendiye göre başarılı romanlar, birbiri içine girmiş, ancak gelişmeleri ve çözümleri birbirine bağlı olaylardan kuruludur. Okuyucu da böyle kurulmuş romanları sever. Ona göre efsaneler, menakıpnameler ve tarihî olaylar da roman şeklinde yeniden kaleme alınabilir.

Ahmet Midhat Efendinin romanları konuları bakımından büyük bir açılım ve zenginlik taşır. Tarihî olaylardan, aşk, macera, polisiye, fen, ahlâk konularına, Avrupa şehirlerinden Afrika, Güney Amerika içlerine, uzak diyarların insanlarından yerli hayatın ayrıntılarına, imparatorluk şehirlerinin sakin mahalle yaşayışlarından hareketli çarşı pazar hayatına, zamanının genç kız hülyalarından maceraperest delikanlı taşkınlıklarına kadar dağılan bir yelpazeyi alabildiğine zengin ve renkli tonlarla karşımızda açar. Onların bu canlılığı, konu ve ilgi çeşitliliği, bu romanları bugün bizim için de hâlâ okunabilir, alâkamızı üzerine çekebilir kılacak niteliktedir. Öte yandan ise bu eserler, böylesi geniş bir açılımla, hayatla, geçmişle ve gelecekle kurduğu ilişkileri araya giren bir yüzyıldan fazla zaman tortusunun üzerinden atlayarak bize taşımaları ile de bu dönem hakkında yapılacak çok çeşitli disiplinlerdeki çok farklı araştırmalara kaynaklık edecek,

onlara zengin malzeme sağlayacak, bugünün okuyucusunda da hoş ve meraklı ilgiler uyandıracak bir kültür hazinesidir.

Bu düşüncelerden hareketle, Ahmet Midhat Efendinin romanlarını bir külliyat hâlinde yeni yazıya aktarmış bulunuyoruz.

Bunu yaparken, bu eserlerin edebiyat, dil, sosyoloji, sosyopsikoloji ve sosyal tarih ve dil çalışmaları bakımından dönemlerinin birer belgesi olmaları gerçeğini göz önünde bulundurarak, romanların dilinde herhangi bir sadeleştirme ve değiştirmeye gitmedik. Okumayı kolaylaştırmak ve imlâ birliğini sağlamak amacıyla Türk Dil Kurumunun 1996'da basılan İmlâ Klavuzu'nu esas aldık. Romanlardaki yabancı kelime ve terkiplerin İmlâ Klavuzu'ndaki şekillerine bağlı kaldık. İmlâ Klavuzu'nda bulunmayan kelime ve terkipleri aslına uygun olarak çevirdik.

KARNAVAL

KARNAVAL

Muharriri
Ahmet Midhat

Tercümân-ı Hakîkat gazetesine tefrika olarak derç ve neşrolunduktan sonra ilk defa olarak ayrıca risale şeklinde dahi tabolunmuştur.

İstanbul
1298

Karnaval

Mukaddime

Maksuda şüru etmezden evvel karnaval ve balolar hakkında karilerimiz ile birkaç lâkırdı etmek isteriz. Vakıa bazı asarımızda balolar hakkındaki nazariyatımızın bir kısmını serdeylemiş isek de Karnaval serlevhalı bir romanın en başlıca zemini balolar olacağından ol babta biraz daha vâsi malûmat itasına lüzum görmekteyiz.

Dünya her zaman şimdiki gibi bir hürriyet-i mütesâviye dünyası değildi. Ama şimdi dahi hürriyet-i mütesaviye dünyası olmadığını dava edenler ile uğraşmak da istemeyiz. Hatta müddeilerimiz birçok cihetlerde hak dahi kazanırlar. Zira dünya yüzünde dâire-i medeniyyete girerek hukûk-ı ahrârânesini temin etmiş olan memleketler sath-ı küre-i arza nispetle yirmide bir derecesinde kalmadığı gibi memâlik-i mütemeddine dahilinde bile hukûk-ı ahrârânesinden en ziyade istifadeye salih olan birtakım erbâb-ı nâmûsun birçok erâzil ve esâfil-i eşhâsdan ne derecelere kadar muhteriz olduğunu görmekteyiz. Hürriyet ve esaret hep binnisbe şeylerdir. Bazı kere olur ki bir Şirket-i Hayriyye vapurundan çıkmak ḫususunda herkesin hukuk ve hürriyeti müsavi olmak lâzım gelir iken en geride olan bir terbiyesiz mahza terbiyesizliği dairesinde kendisine peyda eylemiş olduğu bir cür'etle önünde bulunan yüzlerce adamları yara yırta geçtikten maada arkasında bulunan koca bir küfeyi dahi geçirip binaenaleyh her kimin üzerine dokundurur ise berbat eyler.

Bir zamanlar... fakat birkaç sene, birkaç asır değil birkaç bin sene evvel geçmiş zamanlarda romalılar misillû mütemeddin milel-i kadîme nezdinde halk zadegân ve asker ve sanatkâr ve üserâ diye birçok sınıflara münkasim idi. Kılıç takmak imtiyazı bir sınıfa mahsus olduğu gibi alenen ibrâz-ı şevk ve şetaret etmek cür'eti dahi bir sınıfa mahsustu. Hâsılı sunûf-ı halktan her birinde birtakım imtiyazlar vardı ki diğerleri bunlara gıpta ederlerdi.

Bu gıptanın yalnız küçükler tarafından büyükler hakkında edileceğini farzetmemelidir. Vakıa halkın en pest sınıfı olan üserâ tarafından bu gıpta haset derecesini de geçirilerek büyükler aleyhinde husumet derecelerine vardırılmış ve binaenaleyh " böyle hukûk-ı insâniyyeden mahrumen yaşayacağımıza ölmek hayırlıdır" diye azim isyanlara kıyam edilerek dereler kadar kanlar döküldüğü dahi tarihlerde münderiç bulunmuş ise de bu hâl en büyüklerin dahi en küçüklere varıncaya kadar kendileri madununda bulunan sınıflar hakkında gıptalarını menedememiştir.

Binaenaleyh senede bir müddet-i muayyene zarfında kâffe-i âdât ve kavânîn-i belediyyenin hükümden kalkarak herkesin müsavi ve herkesin hürr-i mutlak olmak üzere ömür sürmesi evvelâ bir âdet suretinde baş gösterip yavaş yavaş bu âdet kanun hükmünü dahi almıştır. Zira kavânînin üssü'l-esası ahlâk va âdât-ı millîye veyahut ahlâk ve âdât-ı millîyenin netîce-i hâsılası kavânîn-i medeniyye olmak âdeta her hâkimin hükmeylediği bir surettir.

Herkesin hürriyet-i mutlaka üzre yaşaması için müsâade-i umûmîye verilmiş olan zamanlar işte şimdiye kadar devam edip hatta gittikçe terakki dahi eylemiş bulunan karnaval zamanlarının ibtidalarıdır. Bu müddetler zarfında yalnız halka taarruz ve hürriyet-i gayra tecavüz addolunacak cürüm ve cinayetlerden maada herkesin keyfi ne yolda isterse öyle eğlenmesine ve ta birçok rezaili alenen bile icra etmesine kimsenin muhalefet etmemesi hakikaten bir hükm-i kat'î-i kanun suretini almıştır.

Karnaval mebdei hıristiyanlıktan evvel yani putperestlik zamanlarına aittir. Diyânet-i Nasârâ Roma taraflarına intişar eylediği zaman bu âdeti tahsin etmemiş ise de halk karnaval serbestîsinden istifade için âdeta terk-i dünyâ kadar göze aldırdığı cihetle Roma kilisesi bu babta imhâl ve ihmale mecburiyet görmüş ve imhâl ve ihmal uzandıkça bir cevaz suretini alıp yavaş yavaş o cevaz dahi hükmünü arttırmış ve terakkiyât-ı mütetabia-i a'sâr ile karnaval şenlikleri kavânîn ve kavâid-i Nasrâniyyeden olmak derecesini bulmuştur.

Roma'da Venedik'te vesair Avrupa'nın bilâd-ı meşhûresinde karnaval azadeliği ve bu müddet zarfında icra olunan cüm-

büşler o derecelere kadar varmıştır ki gece olsun gündüz olsun şehrin her tarafı mütemadi bir bayram hâlinde bulunarak herkes zevki ve keyfi ne ise onu icrada kendisi için hiçbir mani hiçbir mezâhim farz edemez. Kendi mevki-i kadri, haysiyeti eğer icrâ-yı mâ-fi'z-zamîre müsait olmazsa yüzüne bir de nikap koyar. Zaten herkesin her istediği kıyafete girmesi karnavalın muktezâyât-ı esâsiyyesindendir. Askerin başı bozuk ve başı bozuğun asker elbisesi giymesi gibi herkesin mesleği hilâfında kıyafetlere girmesi şöyle dursun şehirlinin köylü ve vahşi ve köylünün şehirli kıyafetlerine girmesi de şu tarafa kalsın erkeklerin kadın ve kadınların erkek kıyafetlerine girmeleri gibi neviyyet-i tabiiyyesinin hilâfı olan kıyafetlere girmeye kadar bile varırlar.

İmdi balo denilen şey işte bu karnaval azadeliği esnasında o serbestî muktezayatını sokak ortalarında icra etmeyip de bir büyük salonda icra etmek çin toplanan cemiyetler demektir.

Balonun türlüsü olur. Evvelâ demincek dediğimiz veçhile karnaval azadeliğini icra için bir salonda toplanmak suretiyle tertip edildiği gibi bir bahçede, bir kırda dahi balolar tertip olunur ki buna bal champetre derler. Ancak lâlettayin balo denildiği zaman alelumum hatıra gelen şey büyük bir salonun içine erkek kadın birkaç yüz veyahut birkaç bin adamın biliçtima müsavi bir hürriyet üzere eğlenmeleri kaziyesi olur.

Bal champetre'lerden kat'-ı nazar salonlarda icra olunan baloların dahi türlüsü olur. Şehrimizde tavşan balosu denildiği üzere Galata'da en rezil ve sefil karıların kendi rağbetkârlarıyla toplandıkları murdar balolardan bed ile bir sefarethanede eâzım-ı kibârın toplandıkları balolara kadar itibarca birçok meratibi vardır. Resmî balolar olur ki oralara prensler ve hükümdarlar bile gelirler. Dikkat edilse görülür ki bunların dahi cümlesi hep "müsavat üzre azadelikten istifade" esası üzerine müretteptir. En muteber, en resmî bir balo için bir davet tezkiresiyle dühul şerefine nail olanlar ister bir sefarethanenin dördüncü, beşinci kâtibi olsun ister bir prens bulunsun müsavat üzre ülfet edeceklerdir. Vakıa kibarlık âleminde müsavatın o kadar mükemmeli olamaz ise de bir balода mümkün mertebe bu müsavata riayet edilecektir. Meselâ bir sefaret kâtibi, bir kontes veyahut prenses huzuruna takdim olunduktan sonra bir

aralık zât-ı âlilerinden bir vals veya polka istida edecek olursa başka bir zata söz vermiş olmak gibi bir özür göstermeksizin cevâb-ı red verirse bunun muhâlif-i nezâket olacağını kontes veya prenses hazretleri pek âlâ bilirler. Maahaza kâtip eğer genç ve güzel ve edîb olursa cevâb-ı red almayacağına ve nihayet üçüncü veya dördüncü oyun için bir vaat ile müşerref olacağına emin olabilir. Kezalik kâtibin zevcesi olup da genç, güzel, şen ve şatır dahi bulunursa bir kontun veya bir prensin o kadını raksa davet etmesi yalnız kadın için değil hatta kocası için dahi bir şeref ve şan addolunur.

Biz izah etmeksizin karilerimiz anlarlar ki böyle büyük bir baloda zevk ve safâ-yı umûmîden müsavat üzre hisse-mend olmak için bir kont veya dük olmak derecesindeki kibarlıklara mukabil insanın bir aciz kâtip olmak derecesindeki aczi mani olamaz. Belki kadın olsun erkek olsun yaşı geçmiş, zaten gençliği zamanında dahi güzellerden madut olmamış ve hele zekâ ve zarafetten hiçbir zaman nasip görmemiş olmak bir dereceye madar mani sayılır. Zira öyle bir adam bir kontes veya prenses değil adî bir kadına gidip de bir raks istida edecek olsa mutlaka kendisinden evvel birkaç zata söz vermiş olduğundan bahisle kadın tarafından nazikâne bir cevâb-ı red alacağı gibi böyle bir kimse kadın olursa hatta kontes ve prenses bile olsa pespayegân tarafından bile bir raksa davet pek nadir olarak vukua gelebilir.

Maahaza her ne sebebe mebni olursa olsun balolarda doğrudan doğruya meyusiyet görenler için bir de talih yolu açılmıştır ki en kibar baloların müsavat üzre eğlencelerini itmam eyleyen şey dahi bu addolunsa sezadır. Bu usul raksa cotillon derler.

Meselâ balonun parlak bir zamanında salona iki uzun sırık ithal edilmiş olduğunu görürsünüz ki bu sırıklar bayrak sırıkları gibi dik tutulmuş olduğu hâlde birer uçları sırığın tepesine bağlanmış olan rengârenk kurdeleler aşağıya doğru sarkarlar. Sırıklardan birisi kadınlara diğeri erkeklere arz olunur. Gerek kadın gerek erkek kurdelelerden birer tanesini elleriyle tutarlar. Erkek tuttuğu kurdelenin rengini diğer sırıkta hangi kadın tutmuş ise erkek o kadın ile oynayacaktır. Artık hangi madam veyahut matmazel ile oynamak hevesinde olup da müsaade istihsaline muvaffak olamamış iseniz o kadının hangi renkte olan kurdeleyi tuttuğuna dikkat ederek koşup erkekler sırığında o

rengi yakalamaya say etmelisiniz. Fakat bu mesainizde ahbaptan bir zatın duçar olduğu hataya duçar olmamaya gayret ediniz. Şöyle ki:

Süferâdan birisinin balosunda ahbaptan birisi raksına pek ziyade heveskâr olduğu bir kadının sarı renkli kurdeleyi tuttuğunu görünce ve diğer sırıkta bu kurdelenin boşuna sallandığına dahi dikkat edince koşup kurdeleyi tutmuş ve nâil-i emel olduğu için dünyalar kadar sevinmişti. Meğer kadın sarı kurdeleyi elinde tutarken bizim dosttan bir dakika evvel o renkli kurdele kendi elinde olan adam madamın belinden sarılıp raksa başlamış ve madamdan sonra kurdeleyi rüyada görülse ürkeklik verecek olan diğer bir çirkin kadın tutmuş imiş. Zavallı dostumuz sarı kurdeleyii tutarak heveskârı olduğu güzel madam ile oynayacağı hulyasında iken talih kendisine o korkunç madamın kucağına atmıştır.

Cotillon'un daha birçok türlüleri olur. Meselâ iki sepet çiçek getirirler ki birisinde ne renk ve şekil ve surette çiçek varsa diğerinde dahi onların aynıları vardır. Bu sepetlerin birisini kadınlara ve diğerini erkeklere arz ederek herkes bir tanesini alır ya elinde tutar ya göğsüne takar. Badehu kendi çiçeğinin aynını hangi kadın da görürse o kadın ile raks eder. Şu kadar ki bir defasında gayet güzel bir kadın kendi elinde olan çiçeğin aynını hiç sevmediği erkeğin göğsünde görünce o erkek kendisini bulup bihakkın oynatmaya mecbur etmesin diye elindeki çiçeği mahv etmiştir. Vakıa ayıp etmiştir. Lâkin bu hareket şöyle bir kitaba derc olunursa çirkince olan efendiler ondan ibret alarak bir daha cotillon için verilen çiçeği göğüslerine takarlar. Belki ellerinde gizleyip aynını hangi kadında görürlerse hemen gösterip onunla oynamak hakkını ispat ederler. Ama o kadın dahi raksı arzu edilmeyecek çirkinlerden olursa artık bîçare erkek bahtına küssün.

İşte en büyük ve resmî bir baloda musavat ve azadeliğe bu derecelere kadar müsaade verilip riayet olunursa artık en küçük bir tavşan balosunda ne derecelere kadar azadelik olacağını buna kıyas etmelidir. Biz şu kadarcık haber verelim ki oralarda takdim ve takaddüme hacet olmadığı gibi istediğiniz kadın ile oynayabilmek için cotillon'a filadana hacet yoktur yoktur. Oraya gelen her kadın her erkek ile oynamak için gelmiştir.

Hangisinin beline sarılacak olsanız memnunen kollarını sizin omuzlarınıza atar. Meğer ki o gece balodan sonra souper edecek ve geceyi de beraber geçirecek olan müşterisini evvelden hazırlamış olsun.

Umumî balolar cür'et-i sefihâne ve serbâzâne ve hatta rezilâneye bir müsâade-i kâmile verilen bir yer olduğu hâlde bu rezâlet-i aleniyyeyi hasenat yolunda kullanmak için bir de umûr-ı hayriyye zımnında tertip olunur. Diğer bir türlü balo icat edilmiş olması tuhaftır. Bir mahallenin fukarasına, çocuklarının mekteplerine, hâsılı bir tarafa iane edilmek üzere üç beş kimse bir yere toplanıp bir balo tertip ederler. Her tarafa biletler gönderirler. O biletler duhuliye biletleri olup birer liraya veya daha aşağı veya daha yukarı fiyatlarla satılır. Bundan küllî akçe hâsıl olup onun bir miktarını balo masarifine ayırdıktan sonra bakisini iane edilecek mahalle teslim ederler.

Baloların envaı hakkında buraya kadar verdiğimiz malûmât-ı mücmeleyi kâfi addedelim. Biraz da baloların kıyafetçe olan envaına bakalım:

Kibar balolarında ve bahusus resmî balolarda ekseriya yüzlerine nikap koymazlar. Kıyafetleri dahi hemen müsavi gibi bir şeydir. Bir beyaz gömlek, bir yelek, bir beyaz boyun bağı ile bir siyah setrî ve pantolon erkeklerin kıyâfet-i umûmiyyesi olup nişanları olanlar nişanlarını takarlar. Bazı kere üniformalarını dahi giyerler. Kadınlara gelince: Elbiselerinin rengi kendi ihtiyarlarına vabeste ise de biçimleri hemen bir nesâk üzredir. Bu rubalara dekolte derler ki açık demek gibi bir şey olup filvaki bu nevi elbise gayet açıktır. En kapalı yer eller olup bunlar güderi eldivenler içine sımsıkı sokulmuşlardır. Eldivenden omuzlara kadar kollar anadan doğma açık olup anadan doğmadığı zamandan fazla bir şey görülürse o da madamın koltuk altındaki kıllarından ibarettir. Göğüs, memeler hizasına ve arka dahi kürek kemiklerinin altına kadar çırçıplak açık olup mide üzerine kadar çıkan fistan büsbütün düşmesin diye omuzlara kadar askı gibi birer pâre-i kumaş ile asılırlar

Ne o? Galiba imrendiniz! Vallaha gözünüz önüne bir kol geldi ki ona "asma kabağı" diye bir müşebbehün bih bulanlar âdeta eşeklik etmiş sayılırlar. Bu kolların merbut oldukları omuzlar

ile göğüs ol kadar geniş, güzel, beyazdır ki mermerden masnu heyâkil bunlar meyanında hiç kalırlar. Hele o ense, o arka olur olmaz göğüslere, gerdenlere de gıpta-fermâdır. Gözünüzün önüne bunlar geldi de onun için imrendiniz değil mi?

Fakat o kadar acele etmeyiniz. Bir baloda böyle görenleri ve hatta tasavvur edenleri imrendirecek kollar, göğüsler, enseler o kadar mebzul değildir. Ne kadar çöp gibi kollar vardır ki en mahir üstatların tertip eyledikleri düzgünler bile onları ağartmaktan aciz kalırlar. Ne kadar yufka göğüsler vardır ki sahibeleri nasıl olup da mucidîn-i zamanın balolarda kadınlar için birer yapma göğüs icat etmemiş olduklarına maatteessüf istiğrap ederler. Bereket versin ki bu madamların enselerinde dahi ikişer gözü olup da arkalarını görmezler. Zira görecek olsalardı kürek kemiklerinin sivrilip çıkmasından ve bel kemiğinin sanki yuvarlak değil çukur imiş gibi gömülüp gitmiş bulunmasından ürkerlerdi.

Hilkatte olan noksanın ikmali için pek çok mesai sarf olunarak meselâ Avrupa'da erkeklerin diz çorabı giydikleri zamanla baldırları ince olan ve bizce "mum bacak" denilen erkekler için birer yapma baldır icat olunmuş ise de bunlar diz çoraplarının altında kalarak setr olunabilirlerdi. Kolların, göğsün, arkanır ise derisi yani letâfet-i cildiyyesi görülmek matlup olduğundar bunların yapmaları icat olunamayıp yalnız cilde renk ve taravet vermek için türlü türlü yağlar, sular, tuzlar falanlar icat olunmakla kalınmıştır.

En muteber balolarda kıyafetler bu kadar dekolte oldukları hâlde artık en rezilane balolarda bu açıklığın ne derecelere kadar varacağını tafsile hacet kalır mı? Kalırsa şu kadar bir şey diyelim ki bir zaman Paris'te bu yoldaki bir baloya Rigulbouche isminde bir aşüfte-i meşhurun yalnız başındaki saçlarıyla mülebbes olduğu hâlde gittiği birkaç sene evvel gazetelerde görülen bir fıkradan anlaşılmıştı. Şu kadar ki elleri çıplak olduğu hâlde baloya gidilmesi pek büyük meâyibden olduğu cihetle Rigulbouche'un dahi o kıyafetle gittiği akşam ellerinin eldiven içinde mahfuz olduğuna asla şüphe etmemelidir.

Zaten vücutlarının en güzel yerlerini erkeklere gösterip imrendirmek kadınların hoşuna gider bir şey olmak hasebiyle de-

kolte ruba gittikçe açılmış olduğu gibi bu rubaların omuzları, göğüsleri, arkaları açıp da ondan aşağısının azim bir fistan içinde setr olunmasına mukabil bir de bazı en cür'etli kadınlar için balette kıyafetini icada yol açmıştır ki bu kıyafeti dahi en kısa bir tarif olmak üzre "donsuz olduğu hâlde kısacık bir fistan giymek" diye tabir eylemiş olsak mazur görülmez miyiz? Zira bunun için mayo namıyla bir şey icat olunmuştur ki ipekten veyahut iplikten mamul gayet dar bir fanila don demek olup rengi dahi cild-i beşer renginde olmasıyla ondan bir tanesini bacaklarına takan ve onun üzerine dizden yukarda kalacak mertebe kısacık bir fistan giyen kadının çıplak olduğu hâlde bu fistanı giymesiyle şu hâli arasında hemen fark kalmamış olur.

Yok yok! Bir fark kalmış olur. Şu ki kadın o kısacık fistanı gerçekten çırçıplak giyecek olsa bacaklar ile dizler ve baldırların bazı hududunda göze letafet veremeyecek birtakım tenasüpsüzlükler olabildiği hâlde mayo bunların umumuna bir tenâsüb-i küllî vererek bacakları kalıptan dökme gibi bir hâle getirir. Bacak letafetlerince zengin bir kadın şu mayolar mucidine pek ziyade minnettar olabilip vakıa mayoların gömlek, fanila gibi bir de arkaya giyilenleri olduğundan kol ve göğüs ve arka hususunda biraz fakir ve züğürt olan kadınlar dahi onları istimal edebilmek vârid-i hâtır olursa da bir kısım azanın behemehal çıplak olması kavâid-i esâsiyyeden bulunduğu cihetle gömlek mayoların icadıyla adem-i îcâdı müsavidir.

Bazı en muteber balolarda dahi türlü türlü kıyafetlere girilir ki bu nevi baloların ismine bal costumé denilir. Oralarda meselâ bir prens görürsünüz ki bir sırık hamalının kıyafetine girmiştir. Veyahut bir prenses veya kontes görürsünüz ki Mısır'ın fellâh kadınları veya şarkın göçebe çingeneleri elbisesini telebbüs eylemiştir.

Hikâye ederler ki muteber Osmanlılardan birisi Paris'te böyle bir bal costumé'ye davet olunur. Muteber bir mahalle bir kıyâfet-i garîbe ile gitmek Osmanlının mülâhazasına elvermediğinden âdeta her günkü elbisesiyle kalkar gider.

Vakıa bunda hata eder. Zira bir muteber mecliste meselâ setrisiz oturmak ne kdar ayıp ise bir bal costumé'ye maskaraca bir kıyafete girmediği hâlde gitmek sairlerini istihzaya haml

olunacağı cihetle ondan ziyade ayıp sayılır ise de Osmanlı bunu bildiği hâlde dahi besbelli çaresini evvelden düşünmüş olduğu cihetle yine gitmekte tereddüt eylemez.

Baloda aşinalardan bir konta rast gelir ki başında koca kalafat ve belinde bir kulaç yatağan olduğu hâlde mehîb bir yeniçeri kıyafetine gimiştir. Osmanlının her günkü kıyafetiyle geldiğini görünce istîzâha mecbur olur:

-Efendi! Bu balo bir bal costumé olduğu hâlde siz bu kıyafetle niçin geldiniz?

Bal costumé olduğu için efendim!

-Fakat kıyafetiniz?

-Evet! Burada her milletin kıyafeti var. Osmanlılardan dahi Arnavut, zeybek, Kürt, Arap, Ermeni ve hatta işte zât-ı âlinizde görüldüğü üzre yeniçeri kıyafeti dahi var. Bal costumé'lerde en ziyade düşünülecek şey sair kimselerin aklına gelmeyecek bir kıyafet bulup da onu kimin bu suretle enzâr-ı dikkat ve ehemmiyeti kendi tarafına celp eylemek değil midir?

-Evet!

-Öyle ise bendeniz dahi işte Osmanlıların ricâl-i resmiyyesi kıyafetine girdim ki bu baloda bendenizden başka hiçbir kimse bu kıyafette yoktur.

En muteber balolarda tebdîl-i kıyâfet meselesi bu surette olur ise artık en serbest balolarda ne derecelere varacağı düşünülmelidir. Akvam ve milel-i vahşiyyeden her birinin kıyafetlerine girmek ve binaenaleyh vücutlarının bazı yerlerine birkaç tüy ve çiçek taktıktan sonra kendisini tepeden tırnağa kadar mükemmel giyinmiş addiyle bütün bütün çıplak gelmek ve bu kıyafetin ismine dah "Cezâyir-i Okyânus vahşileri" namını vermek pek çok defalar görüldüğü gibi ayı ve maymun misillû hayvânât-ı vahşiyye kıyafetlerine girildiği dahi görülür.

"Denizden çıkan Zühre " kıyafetiyle bir rezil tiyatrocu kızın bir bal costumé'ye gelişini tarif ederler ki hakikat akıllara hayret verir. Malumdur ki frenklerin Venüs tesmiye eyledikleri hüsün ve cemal mabudesi Zühre denizden çıkmış olup o zaman vücudunun bazı mahallerini kar gibi beyaz deniz köpüğü setr etmekte imiş. Deniz köpüğü şeffaf olmadığı cihetle setr edeceği

mahalleri hakikaten setr edebildiği hâlde tiyatro aktrisi bu köpüklere bedel vücudunun bazı mahallerine gayet ince beyaz gazdan mamul köpük taklidi koymuş olduğundan ve gaz ise gayet şeffaf bulunduğundan yalnız saçlarıyla mülebbes olduğu hâlde baloya giden Rigolbouche.ile bunun arasında fark kalmamıştır.

Hâsılı serbest balolara her kıyafetle ve hatta işte hiç kıyafetsiz demek olarak çırçıplak bir surette dahi gitmek için o kıyafete bir isim takmak kâfi görülür ise de yalnız bir bîçare adam kendi kıyafetine taktığı isim ile kendisini kurtaramayıp soluğu polis mevkiinde almıştır. O adam ayakta duramayacak kadar sarhoş olup bir aralık balo salonunun hararet ve ufuneti dahi herifi fenalaştırdığından salonun orta yerinde bir tavus kuyruğu izhar edince polisler gelip yakalamışlar ve sarhoş "Yahu! ben...ben de....sar...sar... hoş kıyafetine girdim!" demiş ise de yalnız bu kıyafet caiz olmadığı beyanıyla kendini hapse götürmüşlerdir.

Balolarda raks meselesinden hiç bansetmez isek bir büyük kusur etmiş oluruz. Zira bir kaba mesel olmak üzere deriz ki "Eşeğe binmekten maksat ayaklarını sallamaktır". Baloya gitmekten maksat dahi raks etmektir.

Raksların en edibanesi lancier ve cadril misillû çift çift erkek ve kadınların birer tertîb-i mahsûs üzere karşı karşıya dizilerek "el ele kol kola çifte sandık kırmızı fındık " diye bizde çocukların oynadıkları oyunlardan daha muntazam olarak hatveler, vaz'lar falanlar ile ynadıkları oyunlardır. Lâkin cadrillerin bir de "kankan" usulü vardır ki... hey!... öyle pek muteber ve hatta oldukça muteber balolarda buna müsaade etmezler. Meğer ki sabaha karşı biraz ihtiyarlar ve ciddî adamlar gidip de meydan gençlere ve çılgınlara kala. Meğer ki onların kafaları dahi şampanyalar ile güzelce kızışmış ola. Bu oyunda erkek olsun kadın olsun o kadar garip vaz'lar gösterirler ki kadınlar için elbiseler ne kadar dekolte ise bu vaz'lar belki ondan daha dekolte addolunur. Ezcümle bacaklarını havaya doğru o kadar kaldırırlar ki karşısında bulunan oyuncu burnunu gözetsin! Zira ayakları pek nazik olmakla beraber onun burnuna ayağının ucuyla vuracağı fiske şakaya gelmez.

Vasl ve polka gibi oyunlara gelince: İşte bizim şark ahalisi misillû kadınlara o kadar gözleri doymamış ve mesturiyet usûl-i müstahsenesi iktizasınca ricalin nisvana olan meyl-i tabiîleri daima bir intizar, bir iştiyak suretinde hakikaten pek güzel olarak muhafaza edilmekte bulunmuş olan adamlar bu valslere, polkalara falanlara hiç gelemezler.

Gelirler! Gelirler ama işte artık insana nice milyon heyheyler dahi beraber gelirler. Bir kere kolları çıplak, göğsü, memeleri çıplak, ensesi, arkası çıplak veya mayo telebbüs edildiği hâlde hükmen bacakları da çıplak bir kadını karşınıza getiriniz. Oynayacağınız oyun bir kolunuzu o kadının beline sarıp diğer kolunuzun eli ile dahi bir elini tutmak ve o hâlde kadın kendini sizin göğsünüz üzerine yaslayıp bu hâlde onun vücudunu kendi vücudunuza istediğiniz kadar çekebilmek ve elhâsıl şu vaziyette iken salon içinde kuş gibi uçarak dönüp dolaşmak oyunudur! Dikkat buyurulur mu ki bu oyun her oyuna makîs değildir. Bu pek büyük bir... oyundur!

Bilemeyiz ki balolar hakkında şu yolda izahat verişimiz bazı kocaları ne derecelere kadar memnun edecektir. Zira gece sabahlara kadar kendini bekleyen zevcesine sabahleyin yorgun argın, uykusuz, neşesiz, mahmur olduğu hâlde hanesine geldiği zaman balo hakkında ne yolda malûmat verir. Eğer verdiği malûmat kendi berâet-i zimmeti için olmuş bir şey olup da bizim burada verdiğimiz tafsilât dahi bîçare zevc efendiyi tekzip eyliyor ise artık gelecek kış baloları hatırından çıkarsın. Zira zevce hanım için kocasını bu eğlence mahallerine gönderebilmek biraz güç olur. Frengistan için düşünülecek olsa asıl zevcesini göndermek zevc için güç olması lâzım gelir ise de Frengistan'ın terakkiyât-ı medeniyyesi sayesinde her güçlüğün kolaylıkları dahi bulunmuştur.

Balo denilen mahallerde eğlence yalnız raksa da münhasır değildir. Her kim ne suretle ister ise eğlenir. Kumar oynamak baloların raks kadar ve belki daha ehemmiyetli bir eğlencesidir. Kibar balolarında mahsus kumar salonları olup gayet mükellef masalar üzerinde yaldızlı maldızlı oyun kâğıtları bulunur. Her kimin merakı hangi oyun ise onun erbabından üç veya dört velhâsıl oyunun iktiza eylediği kadar adamlar toplanıp oynarlar. Kadınlar için dahi oyun memnu

değildir. Bahusus her işin içine şeytan karıştığı gibi kumarın içine dahi kadın karıştığı zaman insanı yendirmek muhakkaktır. Umumî balolarda ise icrası kolay bir oyun olmak üzre rulet yani fırıldak oyunları oynanır ki birtakım numaralı murabbaata taksim olunmuş olan muşamma üzerine bir mecidiye veya bir lira atarsınız. Fırıldak sizin konduğunuz numaraya tesadüf edecek olursa koyduğunuz paranın vaz'ına göre ya altı ya on iki veyahut yirmi dört mislini alacağınızı hesap edersiniz. Fakat sizin numaraya isabet nadir olacağından bir fakirin sanatına göre beş veya on gün çalışıp ve bir zaptiye neferinin bir ay hizmet edip kazanabileceği bir lirayı hemen iki saniyede kaybedersiniz. Kaybedilen şeyler yalnız birer lira olsa cana minnet!...

Balolarda içki dahi cümle-i levâzımdandır. Kibar balolarında, resmî yerlerde içkiyi hane sahibi takdim ederse de umumî balolarda gayet mükellef büfeler vardır ki ismi işitilmedik içkilerden birkaç yüz nevi şeyler bulunur. Bunların en ucuzları da vardır en pahalıları da. Şöyle ki bir dülgerin beş on günlük gündeliğini siz orada bir şişe içkiye verebilirsiniz.

Hele baloların en parlak eğlencesi taharriyât ve tecessüsât-ı âşıkanedir. İnsan heveskârı olduğu bir kadının arkasına takılmak ve istediği sözü söyleyebilmek için balolarda bulduğu müsaadeyi kilise de bile bulamaz. Buna istiğrap etmeyiniz. Zira kiliselerde mülâkat-ı âşıkane için bulunan fırsatlar olur olmaz yerlerde bulunamazlar.

Karnaval ve balolar hakkında alelumum şu kadar bir fikr-i icmâli hâsıl-ı bezm etmek için kâfi görülsün. Ancak bir de karnaval ve baloları bizim memleketimize tatbik ihtiyacı kalır.

Adam sen de! Hiç Venedik ve Paris karnavalları ve oralaın baloları ile bizim İstanbul karnavalı kıyas ve tatbik mi kabul eder?

Hayır! Öyle de demeyiniz! Avrupa'da karnavalları en parlak olan memleketlerin bize tefevvuku olsa olsa ancak kıyafetçe, maskaralıkça olabilir. Yoksa diğer bazı cihetlerden bizim karnavallar, balolar dahi pek aşağı kalmazlar. Düşünmelidir ki Venedik vesair Avrupa bilâdında bazı memâlik-i baîde ahalisini yalnız kıyafetçe taklit ediyorlar. Halbuki İstanbul o bi-

lâd-ı baîde ahalisinin bir mecma-ı umûmîsidir. Burada ahâli-i mezkûre, balocu da mevcuttur.

Elbise ve kıyafet cihetiyle zaten şehrimiz daimî bir karnaval hâlinde bulunup vakıa maskaralık ve rezalet derecesinde Venedik'e, Paris'e çıkışamaz isek de vukuat ve tesâdüfât-ı garîbe hususunda onlardan aşağıda kalmayız. Belki fersah fersah geçeriz.

Karnaval her memleket için bir mevsim-i esrârdır. Zira her sınıf her zaman yapamadığı eğlenceleri karnavalda yapmak isteyip kendisince mevcut olan mevâniden ihtirazen kendisini masklar ve nikaplar altında setr eder. Demek oluyor ki bir baloda umuman ref'-i nikab edilecek olsa kimler, neler meydana çıkar ki romancılar kırk yıl yazmış olsalar bu sermayeyi tüketemezler.

Şu kadar ki karnaval içindeki vukuat hemen yine o mevsim içinde teşekkül ederek yine o mevsim içinde netayicini de irae etmekle kalmaz. Böyleleri de olursa da zaten beş altı haftadan ibaret bulunan bir müddet zarfında mebdeî müntehasına pek yakın olan vukuattan ol kadar şairane ehemmiyetler intizar olunamaz. Diyelim karnaval azim bir cemiyet-i ayş ü işrettir. Bu cemiyetin ayş u nûş eden a'zâ-yı vak'ası evvelden terettüp edeceği gibi humarı dahi sonradan taayyün eder. Karnavalların vukuatı dahi böyledir. Yani vukûât-ı mezkûrenin mukaddematı karnavaldan evvel terettüp eyleyip en büyük zuhuratı karnaval içinde vukua gelir. Netayici ve te'sîr-i netâyici dahi karnavaldan sonraca görülür.

Binaenaleyh biz dahi karnaval serlevhasıyla yazmaya başladığımız şu hikâyeyi üç kitaba taksim etmeye lüzum gördük.

Ahmet Midhat

Birinci Kitap
Karnavaldan Mukaddem

Birinci Bap
Zekâyi ile Resmî

İstanbul'da Şehzadebaşı'nda kibardan Uzletî Efendiyi belki tanımazsınız. Kendisini tanıyanlar meyanında pek meşhur bir adam ise de bu şöhreti şöhret-i şâyia ve umûmiyye değildir. Kendisi altmışına el atmış vücutca zayıf, sihhatçe nakıs bir adam olduğundan hemen konağından harice çıkmaz. Meğer hava yaz ola. Ne pek sıcak ne pek soğuk ola. Ne yakınlarda yağmur yağarak yerler yaş ve rutubetli ne de pek çoktan beri kuraklık hüküm sürerek ortalık toz ve toprak ola. Hâsılı etibbanın koydukları şerait mükemmelen yerini bula ki Uzletî Efendi arabasına binerek ve pencerelerini sımsıkı kapayarak ya Eyüp'e ya Davut Paşa'ya doğru bir seyahate çıka!

Konağı içinde gayet mükemmel bir bahçesi olduğu hâlde bahçeye çıkmak için bile mevcut olan şerâit-i tıbbiyye ayda yılda bir kere bahçeye çıkabilmesine mani olur.

Ama öyle bir vücûd-ı marazın sihhatini muhafaza için dahi bu kadar tedabire cidden ihtiyacı vardır.

Rivayete göre Uzletî Efendi pek zengin bir adam imiş. Hâline, şanına bakılsa o kadar zengin olduğuna hükmedilemez ise de kendisini tanıyanlar pek zengin olmak üzere rivayet ederler. Vakıa emlâk ve akarının iradı ayda yüz yirmi, yüz otuz liraya varır. Ancak ol miktar irat dahi konsilideye tahvil eylediği nükudundan husule geldiğini söylerler. Bu babta bir rivayet daha vardır. Derler ki konsilideden mukaddem Uzletî nakd-i mevcûdu için büyük bir ıstırapta imiş. Faize verse bunu murabahacılık addedermiş. Binaenaleyh konsilide icat olunduğu zaman "İşte bundan âlâ hiçbir şey olamaz. Paran var mı konsilide olursun. Ne kaydiyesi vardır ne kuyduyesi! Kimsenin haberi bile olmaz. Taksit zamanı gelince kupancağızını kesip

bir sarraftan paracıkları alırsın. Sarraf seni sen sarrafı tanımazsın bile!" demiş.

Bununla beraber " O da frenk icadıdır. İhtimal ki bir hilesi olur" diye nakdinin kâffesini konsilideye tahvil etmeyip yalnız bir miktarına tahvil etmiş. Kusûrunu ise mahzeninde saklamış.

Uzletî Efendinin ihtiyatkârlığına herkes inanır. Zira tabiatı gayet mümsik olup buna bir de ihtiyarlık munzam olmuştur. Hanesinde altına, gümüşe müteallik hemen bir habbe görünmeyip kahve zarfları dahi tombaktırlar. Fakat gümüş ve altından maada birtakım mücevherli eşyası dahi kasalarda, mahzenlerde mahfuz olduğunu herkes hükmeder.

Böyle hâl ve şanı bir sırr-ı mektûm suretinde olanların filhakika tahmin edildiği kadar zengin çıkmadıkları mecrub ise de mademki herkes Uzletî Efendi için "Karun kadar zengin" diyor. Bu rivayetin meydân-ı intişârını tevsi için bizim dahi öyle söylemekliğimiz zarurîdir. Zekâî Bey diye beyne'l-akrân mümtaz olan bir genci belki tanırsınız. Tanımayanlara bir haber verelim: Yaş yirmi yedi, yirmi sekiz. Cemali derece-i kemâlde. İsmi müsemmasına mutabık olmak üzere zekâ-yı mücessem! Hâne-i pederde gördüğü talim ve terbiye ise gerçekten birçok kibarzadelere kıyas bile kabul etmez.

İşte bu zat Uzletî Efendinin dünya darında bir tanecik mahsûl-i ömrü olup terbiye ve talimine ol kadar itina eylemiştir ki yirmi beş yaşına kadar çocuğu hemen kapıdan dışarıya çıkarmamıştır. Vakıa ifademizin bu derecesi de mübalâgadır. Evet! Kapıdan dışarıya çıkarmıştır. Hatta seyir yerlerine bile göndermiştir. Çifte lala maiyetinde olduğu ve arabasına binmiş bulunduğu hâlde Zekâî Bey istediği yerlere gider gezerdi. Muradımız sair gençler ile ihtilât etmeksizin ve onların terbiyelerini bozan birtakım fena mahalleri tanımaksızın büyüdüğünü anlatmak olduğu için "kapıdan dışarıya çıkarmamıştır" dedik.

Zekâî Bey sair gençlerle neden ihtilât etsin? Sû-i ahlâk misalleri almak için mi? Bilâhere pederinden kalacak hazineleri batırmak için mi? Buna Uzletî Efendi rıza gösteremez. İşte ciğerparesinin ahlâkını bu suretle ihlâl ve ifsattan muhafaza için hoca ve muallimlerini kendi hanesine celp ederek çocuğunu ter-

biye ve talim etmesi Zekâî Bey için mektep ihtiyacını bile bertaraf eylemiştir.

Böyle sair sunûf-ı ebnâ-yı beşerden mümtaz olarak yaşayıp büyümüş olan Zekâî Bey hilkaten dahi pek mütekebbir ve muteazzim doğmuş olduğundan aldığı terbiyenin bu cihetle verdiği en basit münasebetiyle o kadar mütekebbir bir şey çıkmıştı ki hemen akran ve emsalinden bir kimseye selâm veremezdi. Yirmi beş yaşından sonra pederinden mezuniyetini biraz tevsi eylediği zaman görüşmeye ve düşüp kalkmaya başladığı adam yalnız Resmi Efendi idi.

Bu Resmi Efendiyi mutlaka tanımanız lâzım gelir. Zira "Baba Resmi" deyince onu tanımadık hemen hiçbir kimse tasavvur edemeyiz. Kendisi oldukça adam evlâdı bir zat olup fakat pederi vefat eylediği zaman bir büyük biraderi olanca servet-i pederî ayş u nuş ile yiyip tüketmiş ve nihayet rakı tesiriyle zihnine halel gelip çıldırmış helâk olup gitmiştir. Bu hâl Resmi'nin ihtiyar validesiyle kendisini feci bir fakr u zaruret içinde bırakmıştı. O zaman Resmi ancak on iki, on üç yaşında olup bîçare validesi kendi üzerinde olmak hasebiyle sefih oğlundan kurtarabildiği büyücek bir haneyi elli bin kuruşa satmış ve bu parayı elli çıkına taksim ederek "Ayda bir çıkın dört sene bizi idare eder. O zamana kadar da elbette oğlum Resmi meydana çıkar! Resmi'den ümidim büyüktür." demişti.

Validesinin Resmi hakkındaki ümidi hakikaten beca idi. Bu çocukta öyle bir zekâ vardı ki eğer ismi Victor Hugo olsa ve Fransa'da terbiye görse idi on üç yaşında iken ortaya koyacağı eser elbette Victor Hugo'dan âli olarak "tıfl-ı âlî!" unvanını buna verirlerdi. Lâkin Resmi İstanbul'da doğmuştur.

İstanbul'da doğmak ve binnisbe fakr içinde büyümekle beraber Resmi camcahil hamhalât dahi kalmamıştır. Bizce malûm olan tahsilde akranına tefevvuk bile eyledikten maada sokakta işitmekten başlayarak âlâ Rumca öğrendiği gibi kendi komşuları olan ve mekteb-i tıbbiyeye devam eden bir efendinin hanesine gece validesiyle beraber oturmaya gittiklerinde öyle kadınların masallarını dinlemeyip diğer odada derslerine çalışan efendinin yanına gider ve o ezbere çalıştıkça Resmi kemâl-i dikkatle dinlerdi. Böylelikle kulaklarını Fransızcaya

pekâlâ alıştırdığı gibi "şu nedir? Fransızca ekmeğe ne derler" gibi suallerden başlayarak hemen bir muntazam ders hâline yaklaştırdığı mücavebeleriyle Resmi Fransızcada dahi büyük bir terakki hâsıl eylemiştir.

Bu çocuk bir şeyi bir kere işitsin de bir daha onu unutsun mümkün olur mu? Binaenaleyh her gün her ne işitir ise malûmatı o nisbette terakki etmiş olurdu.

Ya hünerverliği?

Evvelâ kuş kafesleri yapmaktan başlayarak türlü türlü oymalı çekmecelere kadar marangozluğu ilerletmiş olduğu gibi evvelâ çivi muahharan vida yapmaktan başlayarak saatçilikte soluğu almıştı. Bu suretle Resmi validesinin dört senelik tahminini yanlış çıkarmıştır. Zira iki sene sonra kendi masrafını çıkarmak şöyle dursun validesini de besleyebilmeye başlamıştır.

Ne fayda ki bîçare kadıncağız oğlunun terakkiyâtı semerâtını bihakkın iktitaf edecek kadar muammer olamadı. Genç vefat etmiş değildir. Fakat Resmi'yi kırkından sonra tevlit eylediği cihetle henüz Resmi yirmi yaşında iken validesi vefat eylemiştir.

Validesinin vefatından sonra Resmi'nin dünyada hiç bir kimsesi kalmamış demek oldu. Zira validesi Hasna isminde bir besleme almış olup henüz on üç yaşında bulunan bu kızı süründürmemesini ve her hâlde himayesi altında bulundurmasını Resmi'ye vasiyet etmiş ve Resmi dahi valide vasiyeti ifa eylemekte bulunmuş idiyse de Cezayirli Bahtiyar Paşa kendi kerimesi Şehnaz Hanımefendi için refika olmak üzere bir güzel kız taharri eylediğinden ve Hasna'nın hüsn-i cemâli ve ulüvv-i ahlâkı ve ahlâkça daha ziyade terakki için iktisâb-ı terbîyeye fevka mâ-yetasavver istitadı münasebetiyle Resmi bu kızı Bahtiyar Paşa'ya takdim edip o meşguliyetten dahi kurtulmuştur. Artık Bahtiyar Paşa'nın dairesine teslim eyledikten sonra Resmi'nin Hasna için bir gune endişesi kalır mı ki biraz sonra görüp tanıyacağımız veçhile Bahtiyar Paşa'nın dairesi İstanbul'da hiçbir kibara kıyas olunmayacak kadar azim ve parlak bir daire idi.

Hikâyemizin şu mukaddemat ve evveliyatı için Hasna Hanım birinci derecede a'zâ-yı vâk'a meyanına dahil olmak

şöyle dursun ikinci ve belki ancak üçüncü derecede a'zâ-yı vak'adan madut olabilir ise de buraca kızın ulüvv-i ahlâkını ve hatta ahlâkça daha ziyade terakkiye dahi istidadını haber verdiğimiz hâlde şu küçük yaşında iken bile bu ulüvv-i ahlâkına dair Resmi'nin gördüğü bir nümuneyi karilerimize arz eyler isek Hasna'yı daha şimdiden kendilerine bir güzelce tanıttırmış oluruz.

Dairesi İstanbulca her kibara kıyas olunamayacak kadar parlak olduğunu haber verdiğimiz Bahtiyar Paşa kendi kızı Şehnaz'a refika olmak üzere bir kız talep ederek Resmi dahi bunu Hasna'ya teklif eylediği zaman bittabi gideceği yerin ne kadar muteber ve kibar bir yer olduğunu ve oraya giderse kendisini dahi kibarlar cümlesine iltihak etmiş bulunacağını tafsile kalkışınca Resmi'ye "ağabeyim!" diye hitaba alışmış olan Hasna bir türlü kendisinden ayrılmak istemeyerek Resmi'nin ısrarı üzerine nihayet gözleri yaşla ve demişti ki:

-Beyhude "istemem!" diyorum. İsterim ağabeyim isterim. Hem istemeliyim. Yalvarmalıyım! Öyle değil mi? Validemiz vefat etti. Ben ise sizin öz karındaşınız değilim ki beni bakmaya mecbur olasınız. Ben gidersem siz rahat edersiniz.

Bu söz Resmi'ye gayet ağır gelerek " öyle ise seni hiçbir yere göndermem" diyerek kararından vazgeçmiş idiyse de bu defa dahi kız vazgeçmemiş ve Resmi'ye darılmadığını nice yeminler ile bittemin nihayet her zaman konağına gelerek kendisiyle görüşmesine Bahtiyar Paşa'nın müsaade vermesi karar ve karâr-ı kat'îsiyle oraya gitmeye iki tarafın da rızası hâsıl olmuştu.

Kız Bahtiyar Paşa dairesine gidip de orada her şeyin mebzuliyetini gördüğü zaman bir gün Resmi kendisine "Gördün mü Hasnacığım! Burada ne âlâ bir hâldesin! Bende olsaydın şu hâline nispetle fakr ve zaruret içinde kalacaktın!" deyince Hasna cevaben demiştir ki:

-Sizin hanenizde sizin himayeniz altında fakirane yaşamak benim için burada mebzuliyet içinde yaşamaya müraccahtır. Aksini tercih etmek için pek aç gözlü bir kız olmalıyım! Şu kadar ki burada almakta bulunduğum terbiye ile size daha lâyık bir karındaş olacağımı düşünüyorum da onun için memnun oluyorum.

Kızın bu sûret-i muhâkemesi Resmi'yi pek ziyade memnun eylemiştir.

İşte şimdilik Hasna hakkında bu kadarcık olsun malûmat alalım da hikâyemize devam edelim:

Zekâyi, Resmi'yi tanıdığı zaman Resmi yirmi iki yirmi üç yaşında bir adam olup terakkiyatı ise Rumca ve Fransızcayı itmamdan maada Alman ve İngiliz ve Moskof lisanlarında dahi hayli behre kazanmak derecesine varmış ve sanayi cihetinden dahi âsâr-ı nefîsece asrının yektası addolunmaya başlamıştı. Bu zat hakikaten kemâl-i ehemmiyet ve hayret ile telâkki olunacak nevadirden bulunmak hasebiyle kendi hakkında biraz izahata girişmeyi karilerimiz isrâf-ı kelâmdan addetmemelidirler.

Resmi dediğimiz adam ne güzel ve ne de çirkin addolunamayacak ve her hâlde bir tarafa mensubiyeti lâzım gelir ise çirkinlik tarafına takarrübü daha ziyade akla muvafık gelecek bir adamdır. Hâl-i husûsî ve daimîsi sükûtîlik olup öyle olur olmaz şeylere ehemmiyet vermek için kendi zihninde olan meşguliyetini bozmaz. Zihin ve istidat cihetine gelince bu istidat her şeyden ziyade lisan ve sanayi hususunda kendi derece-i muhayyiresini gösterir. Resmi bir lisan öğrenmek istedi mi, eğer en zeki bir adam olanca kuvvetiyle çalışarak o lisanı iki senede ele getirebilecek ise Resmi o kadar da kendisini sıkmadığı hâlde lisân-ı mezkûru dört ay zarfında öğrenir o lisanca okuyup yazabilir. Hangi sanat tasavvur olunur ki Resmi murat eyleyip de o sanatı derhal taklit edemesin?

Bir defa gayet muğlak bir dikiş makinesinin aynını imal etmeyi murat edinip yalnız dökme edavatını dökecek âletler tedarik ederse sonra bunlar başka bir işine yaramayacakları ve kendisi ise öyle boş yere bol bol paralar sarf edecek kadar zengin bulunmadığı cihetle dökme olan takımlarını, modellerini kendisi yaparak dökücüye döktürmüş vesair âlât ve edavatını kâmilen kendisi yaparak makineyi vücuda getirmiştir.

İşbu dökme modelleri meselesinde Resmi'nin duçar olduğu bir nevi müşklâtı da haber verelim. Yaptığı modelleri makine hesabınca tam matlup olan cesamette yaptığından dökücü bunları döküp de Resmi dahi temizleyerek yerlerine koyduğu

zaman zikrolunan parçaların kendi hesabından biraz daha küçük düşmesi Resmi'nin hayretini mucip olmuştu. "Acaba yanlış mı hesap ettim?" diye ağaçtan yaptığı modelleri mahallerine koyup tecrübe eyledikte modeller tastamam gelip halbuki madenden isağa olunmuş olanları koydukta küçük gelince "dökücü fena dökmüş!" diye herifi tazir eyleyeceği gelmişti. Sonra hikmet-i tabiiyyenin bu sırrını keşf için Resmi hikmet-i tabiiyye ve kimya fenlerini az bir müddet zarfında okuyup anladı ki bir cism-i madenîye hararet verildikçe onun zerrât-ı müterekkibesi arasında mütehassil mesâmât açılarak cisâim büyür ve hararet kesilip soğudukça mesâmât kapanıp cisim dahi küçülür. Bu sırra vâkıf olan Resmi madenin sıcak bulunduğu zaman ile soğuk bulunduğu zamanki hacimlerinin nisbetini de istihrac ederek model ve kalıplarını ona göre yaptırmış ve isağa olunan parçalar o zaman yerli yerine tastamam gelmiştir.

Resmi'nin muayyen bir sanatı yoktur. Validesinden kalan iki odalı bir haneye süt validesini koyup burasını kendisine hem beyit hem de fabrika ittihaz etmiştir. Resmi iktizasına göre saatçi olur. İcabına göre âlâ kalemtıraşçıdır. Mükemmel marangozdur, hakkâktır, nakkaştır, ressamdır. Resmi ne değildir? Her gün taklit emrinde Resmi âdeta bir Çinlidir!

Hikâye ederler ki Çin'e bir İngiliz gemisi gitmiş. Zabıtadan birisi pantolonu kalmadığı cihetle Çinli bir terzi çağırıp fakat Avrupa modasınca pantolon biçmeyi, dikmeyi şayet beceremez diye bir eski pantolonunu verip "işte biaynihi bunun gibi olsun" demiş. Terzi üç beş gün sonra pantolonu yapıp getirmiş. Daha bohçasından çıkarırken zabit "verdiğim pantolonun aynı oldu ya?" deyihce Çinli "evet efendim! Aynıdır. Şu kadar ki verdiğin pantolonun dizinde bir kav yanığı biraz tûlânîce bir eser bırakmış. Benim yaptığım ise belli belirsiz biraz daha müdevverce oldu" cevabını vermiş. Bir de zabit bohçayı açarak eski pantolonunu dahi aramaya başlamış ise de bohçada diğer bir eski pantolondan başka bir şey göremeyince Çinli demiş ki:"Efendim benim yeniden yaptığım pantolon elinizde olandır. Verdiğiniz nümune dahi bohçada kalandır. Yalnız o dediğim kav yanığından başka bir farkları varsa bir paranızı almam!" Meğer Çinli biaynihi eski pantolon gibi olmak üzere yaptığı yeni pantolonu dahi ol kadar mahirane bir suretle eskitmiş ki

hakikaten birisini diğerinden mal sahibi olan İngiliz dahi fark edememiş.

İşte taklit hususunda Resmi dahi bir Çinli gibi olup şu kadar ki eğer bir hüner göstermek isterse bir eski pantolonu diğer bir eski pantolon imaliyle taklit eyler. İhtimal ki Çinli dahi hamakatından dolayı değil maharetinden dolayı İngiliz zabitine böyle bir tuhaflıkta bulunmuştur.

Kibarın birçoğu Resmi Efendiyi tanıdıkları gibi İstanbul'da bulunan Avrupalıların dahi hemen kâffesi tanırlardı. Resmi antikacılıkta pek mahir bir adam olduğundan işte kendisini her tarafa tanıtmak emrinde en ziyade yardımı olan şey bu sanat olmuştur. Hatta Bahtiyar Paşa dairesine de bu suretle intisap eyleyip muahharan Hasna'yı o daireye verdikten sonra artık bütün bütün daire mensuplarından olmuş kalmıştır.

Zekâyi Beyin dost ve arkadaş olmak üzere intihap eylediği zatı beğeniyorsunuz ya? Bu intihabından dolayı Zekâyi Beyi tahsin ve tebrik edersiniz değil mi? Zira bir insanın Resmi derecesinde mükemmel bir adam olması her kula müyesser olur nimetlerden değil ise de Resmi derecesinde mükemmel olan bir adamı takdir ederek dostluğuna rağbet eylemek dahi hemen o nispete yakın bir nimettir ki hangi kul arzu etmiş olsa bu nimete pek kolay nail olabilir.

Ancak Zekâyi Beyi tahsin ve tebrikde o kadar acele etmeyiniz. Mütekebbir ve mutaazzım olan bir adamın tekebbür va taazzumuna sebep kendi nefsini nüfûs-ı sâireden âli görmesi değil midir? Zekâyi, Resmi'nin kendisinden âli olduğunu nasıl teslim eylesin de onu takdirde bulunsun? Bilâkis Zekâyi hüküm etmek isterdi ki Resmi kendi servet ve samanına tamah eylediği için kendisine çatmıştır. Kendisi dahi henüz dünya ne olduğunu öğrenmemiş ve bu hevese daha yeni düşmüş bir adam olduğundan Resmi'nin bütün dünyayı tanımasından istifade için onun ülfetine meylederdi.

Hakikatte ise Zekâyi'nin servetinden Resmi'nin hiçbir istifadesi yoktu. Eğer Resmi zengin olmayı, refahla yaşamaya tercih eylese idi Zekâyi'den ziyade zengin olmak için ziyadece çalışmak zahmetine katlanmasından başka bir şey lâzım gelmezdi.

Evet! Zengin olmak başka bir şey, refahla yaşamak da başkadır! Zengin olmak için refahı terk etmek lâzım gelir. Hem çok çalışmalı hem de biriktirmeli. Ama helâlinden zengin olmak için böyle yapmalı. Yoksa alnı bile terlemeksizin zengin olanlar çoktur. Fakat onların serveti kendileri için şan olacağına şeyn olur. Resmi ise refahla yaşamak hususunda hiçbir kimseye muhtaç değildi. Resmi kendisini pek büyük familyalara takdim eylemiştir. Bahtiyar yaşamaya takdim eylemiştir. Bahusus Arslangözyan familyasına takdim eylemiştir ki min cihetin ve belki bilvücuh bu familya Bahtiyar Paşa familyasından da mukaddem ve mühimdir.

Arslangözyan familyasına Zekâyi'yi takdim etmezden evvel Resmi'nin kendisi bu familya ile ne surette muarefe peyda etmiş olduğunu hikâye edelim ki bu fıkra Resmi'nin kendisi hakkında şu birinci babta alacağımız malûmatı ikmal etmiş olsun.

Bir zaman Beyoğlu'nda katolik kilisesinin org denilen azim müzika makinesi bozulmuştu. İstanbul'da bu makineyi tamir edebilecek bir iki frenk bulunduysa da bunlar ücret-i ta'mîr olmak üzere hemen makinenin tekmil pahasına karip bir paha istediklerinden kilise mütevellileri şaşırıp kalmışlardı.

Hamparson Arslangözyan Ağa, Boğaziçi'nde kibardan bir müslümanın yalısında söz sırası gelerek bu keyfiyeti dermeyan eylediği zaman Resmi dahi orada idi. "Şu makineyi bir de ben göreyim" dedi.Hamparson Ağa bu söze bir ehemmiyet vermemek vadisine gitti ise de huzzar "Resmi Efendi! Eğer şu orgu da tamir ederseniz hakikaten sizi insanların fevkinde bir mahlûk addederiz" dediklerinden ve bu münasebetle Resmi'nin hezarfenliğine dair birçok sözler söylediklerinden Hamparson Ağa, Resmi'yi bir tecrübe etmek üzre Pazartesi günü Beyoğlu'na teşrif ederseniz birlikte kiliseye gider orgu görürüz" dedi. Ve kendi hanesinin mevkiini tarif eyledi.

Yevm-i mahûdda birleştiler. Kiliseye gittiler. Resmi'nin makineyi temaşa ve tetkiki hemen üç dört sat sürdü. Hamparson Ağaya âdeta usanç gelerek "efendim galiba org denilen şeyi ilk defa olmak üzre görüyorsunuz. İlk defa olarak gördüğünüz bir şeyin tamiri sakın sizi daha ziyade yormasın?" deyince Resmi

Hamparson'un suratına öyle bir bakış baktı ki herifi terslemek için dünyanın sözlerini söylemiş olsa bu kadar çok manayı cami olamazlardı.

Hamparson, Resmi'yi oraya getirdiğine de getireceğine de bin pişman oldu ise de Resmi "bir hafta sonra bu org biaynihi evvelki gibi işleyecek. Hemen şimdiden işe başlayalım!" diye cebinden çıkardığı bir tornavida ile makinenin vidalarını sökmeye başladı. Hamparson "şey!..efendi hazretleri! haniya şu demek isterim ki...." diye Resmi'yi biraz daha teenniye davet etmek istedi ise de ne yolda idâre-i kelâm ile "senin bunu yapamayacağın anlaşıldı. Bütün bütün berbat etmekten ise bırak şu hâlinde kalsın!" meramını ifham edeceğini bilemediğinden ve Resmi ise yarım saat zarfında makinenin ekser âlât ve edevatını söküp ayırdığından Hamparson Ağa burnundan soluyarak çıktı gitti.

Bîçare Hamparson'daki merak! O akşam karısına "Artık başıma gelen belâyı sorma! Eğer şu dacik bizim orgu bütün bütün bozarsa diğer mütevellilere ne söylemeli bilmem! Yerine bir yenisini almayınca ellerinden kurtulamayacağım!" diye Resmi'yi pek fena bir surette tavsiye ve tarif eylemişti.

Resmi ise o gece hanesine vardıkta hemen gözlerine uyku girmeyip zihni hep bu makine ile meşgul oldu. Ertesi gün yanına birkaç âlet daha alarak geldi makineyi bütün bütün söküp darma dağınık etti bıraktı. Hem söker hem de çıkardığı boruyu, perdeye falanı birer birer kemâl-i dikkatle muayene edip bazılarını bir tarafa ve bazılarını diğer trafa koyardı. Üçüncü günü Resmi kiliseye gelmez ise beğenir misiniz? Vay Hamparson'daki telâş! "Yapamayacağını anladı da kaçtı! Şimdi ben bu parça parça şeyi kime tamir ettireyim!" diye o akşam zavcesiyle daha suzişli hasbihallerde bulundu.

Bereket versin ki dördüncü günü Resmi bir zenbil dolusu edavatla gelip Hamparson Ağa "Aman Resmi Efendi dün nerede idiniz?" dedikte "Tamir için lâzım gelen eşyayı tedarik eyledim" cevabını verip yine işiyle iştigalde devam eyledi.

Beşinci, altıncı günü dahi bu suretle işleyerek akşam giderken Hamparson Ağaya "yarın bu vakit artık kilise heyeti bize bir güzel müzika dinletir ya!" dedi ise de Hamparson cevap makamında birkaç homurdandığı hâlde mana istifham olunur hiç-

bir şeyi söyleyemedi.

O akşam bu keyfiyeti dahi zevcesine ihbar edince kadın zavallı kocasını bu derecelerde meraka uğratan işi ve adamı görmek için ertesi günü kocasıyla beraber kiliseye gitmeye karar verdi.

Resmi ise ertesi günü erkenden gelip yanında bir de muavini olduğu hâlde orgu tekrar terkibe başlamıştı. Madam ve Mösyö Hamparson ancak saat yedide sekizde gelebildiler. Fakat geldikleri zaman orgu hemen terkip olunmuş bitmiş buldular.

Bu hâlde Hamparson'un memnuniyetine bedel hayret ve mahcubiyetini görmeli idi. Zira zevcesine o canım orgu eşek daciğin nasıl berbat eylediğini gösterecek iken kadın geldiği zaman orgu yine eski hâlinde gibi bir surette görmüştü.

Resmi başını kaldırıp da Hamparson Ağaya baktığı zaman gözü bir kadına tesadüf eyledi ki göz denilen uzv-i rü'yet böyle bir şeyi görmek değil beyin denilen uzv-i tahayyül ve hâfıza hatta hulya bile etmemiş olduğundan elindeki bir küçük çekiç yere düştü ise de artık olanca mekânet ve metanetini toplayarak doğruldu. Madam Hamparson selâm vermedi ise de Resmi güya madamı selâm vermiş diye telâkki ederek o kadar nazik ve lâtif surette bir reverans baş eğmesiyle kadını selâmladı ki Madam Hamparson bir çalgı tamircisinin karşısında değil belki gayet müeddep bir efendi karşısında bulunduğunu anladı. Binaenaleyh Resmi'ye selâm vermediğinden mahcup dahi kaldı.

Hamparson Ağa- Nasıl Resmi Efendi? Ümit var mı?

Resmi- Evet efendim! Orgu idare eden efendilere haber verseniz de bir saat sonra tecrübe etsek.

Madam- Bir saat sonra mı? Öyle ise iş bitmiş demek!

Resmi- Evet madam! Şimdi dahi tecrübe olunabilirse de birkaç vidalar daha var ki sıkıştırılmak lâzım gelir.

Resmi tekrar işiyle iştigale başlayıp Hamparson Ağa yanındaki uşağına Ermenice bazı emirler vererek uşak bir çeyrek saat veya yirmi dakika sonra yanında birkaç adam daha olduğu hâlde geldi.

Saat dokuzu biraz geçmişti ki Resmi takımlarını toplayıp "buyurunuz bir tecrübe ediniz" diye orgu orgçulara teslim eyledi. Tecrübeye başlandıkta org mükemmel olarak tamir olunmuş görüldü. İstimal edenler dahi tahsin eylediler.

O zaman Madam Hamparson, Resmi'yi yukardan aşağıya kadar bir nazar-ı muâyeneden geçirip "tebrik ederiz beyefendi hazretleri! Bu org tamir olunamaz diye hükmedilmişti" dedi. Resmi bu tebriğe o kadar edibane ve nazikâne bir teşekkür eyledi ki Madam Hamparson'a Resmi'nin rütbeten değil hilkaten, terbiyeten bir "efendi hazretleri!" olduğunu evvelki selâmdan daha kuvvetli bir suretle bu hâl ispat eyledi.

Hamparson Ağa- Hakikaten teşekkür ve tebrik ederiz Resmi Efendi!

Tecrübe yarım saat kadar devam eyledi. Orgun sadası gittikçe düzelip artmakta idi.Hamparson Ağada memnuniyet mertebe-i gayeye varıp "Resmi Efendi! bunun masârif-i ta'mîriyyesi her neye baliğ olduysa hesabını yapınız da meclise takdim edelim" deyince Resmi "hesabı pek uzun değildir" diye koynundan bir cüzdan çıkardı. Ve oraya "Saatçi Ali Efendinin bir gündeliği 25 kuruş" diye bir kalem daha yazıp yaprağı kopardıHamparson Ağaya verdi.

Bu yaprak üzerinde şu kalemler yazılı idi:

Para	Kuruş	
20	17	Nalinci çivisi
	04	Papuşcu çirişi
30	86	Güderi
	12	Kaba kâğıt
	03	Lehim için kalay
20		Nişadır
30		Reçine
	04	Kınnap
	25	Saatçi Ali Efendinin bir gündeliği
———	———	
	134	Yekûn

Hamparson Ağa Türkçe pek âlâ okuduğundan pusulaya göz gezdirdikten sonra kemâl-i hayretle dedi ki:

-Bu ne? Resmi Efendi!

-Ettiğimiz masraf!

-Ya sizin?

-İşte bu paraları meclis tesviye edince orgun masârif-i ta'mîriyyesini tamamen tesviye eylemiş olur.

-Fakat sizin emeğiniz...ücretiniz...

-O! O pek pahalıdır. Onu kilise meclisi tesviyeden acizdir.

-Herhalde...

-Zira benim ücretim sizin dostluğunuz, muhabbetinizdir ki tekmil kilise evkafını bana verseler onun kıymetini bulduramamış olurlar.

Bu söz Hamparson Ağayı şaşırttı. Madam Hamparson ise Resmi'yi daha ziyade bir muayene ederek kocasının vermesi lâzım gelen cevabı kendisi verip dedi ki:

-Bu terbiye, bu nezaket, bu ulüvv-i cenâbınızla kendi dostluğunuzun kıymetini arttırmış oluyorsunuz. Doğrusu teşekküründen aciziziz!

Resmi- Daha doğrusu dostluğunuzun mukabili şu hizmet-i nâçiz olamaz. Bunu bir pey olarak takdim ve kabulünü rica ederek onun asıl pahası olan hulûs ve meveddet ve ubudiyyetimi takdim hususunda dahi münâsebât-ı müstakbelemizce hiçbir dakika fevt etmeyeceğimi arz eylerim madam!

Hamparson Ağa dahi bula bula en nihayeti "Doğrusu! büyük teşekkürler ederiz" sözünü bulabilmiştir.

İşte ResmiArslangözyan familyasıyla bu surette münasebet peyda ederek ondan sonra filhakika bu münasebeti teyit edecek dekayıkın hiçbirisini fevt etmemiştir.

İkinci Bap

Durmuş Oturmuş Bir Koca

Zekâyi'nin Arslangözyan familyasına takdimi hussundaki ehemmiyeti yukarıki babta ihtar eylemiştik. Bu ehemmiyeti takdir edebilmek için MadamArslangözyan hakkında yalnız

Resmi huzuruna sûret-i vürûdunu haber verdiğimiz zaman ita eylediğimiz malûmat kifayet eder mi? Bu familya hakikaten mühimdir. Bahus ki hikâyemizce ehemmiyeti birinci mertebelerde olan ehemmiyetlerdendir. Binaenaleyh bu familya hakkında lâzım gelen izahatı karilerimize arzla beraber Resmi'nin bu ilk münasebeti ne suretle teyit eylediğini ve Zekâyi Beyi ne veçhile takdim ettiğini de ona göre hikâye etmeliyiz.

Hamparson, Arslangözyan Ağa için ilk verdiğimiz sıfat ki kilise mütevelliliğidir. Bu sıfatı küçücük bir şey zannetmezsiniz ya? Millet meyanında bu haysiyet en muteber olan kibara verilir.Hamparson Ağanın Beyoğlu'nda bir hanesi vardır ki tezyinatça birincilerden addolunur. Hanesinin nizam ve intizamı tam alafrangadır. Böyle bir haneyi idare eden zatın ne kadar zengin olduğunu tarif iktiza eder mi?

Ömrünün gençlik hengâmı İstanbul'ca Beyoğlu, Adalar, Ayastafanos, Kadıköyü, Büyük Dere âlemlerinde ve Avrupaca dahi Paris ve Viyana ve Petersburg'un en muteber ve meşhur salonlarında geçirmiştir. Âlem-i sefâhette bu zatın başvurmadığı köşe ve bucak kalmayıp gayet zengin bir peder ile ondan daha zengin bir haladan kendisine intikal eden bitmez tükenmez servetin kısm-ı a'zamını buralarda istihlâk eylemiş ve bakiyyesi ise hâlâ İstanbul'da kendisini birinci derecede zenginlerden addettirebilecek derecelerde kalmıştır. Ancak Hamparson Ağanın müddet-i sefâhatını öyle birkaç seneden ibaret zanneyler iseniz ne geçirdiği ömre, ne sarf eylediği akçeye dair bir fikir peyda edemezsiniz. Hamparson Ağa gençliğinin geçtiğine kolay kolay inanabilir mi? Yaşı kırkı geçtiği hâlde dahi henüz yirmi beş yaşında bulunan gençler ile rekabet eylerdi. Ta kırk yedi kırk sekiz yaşına gelip de artık bıyığında beyazlar siyahlara gereği gibi galebe eyledikten ve hele başındaki saçları hemen hiç kalmayıp düştükten sonra "Ey artık teehhül zamanı geldi" diye Avrupa'dan İstanbul'a avdet eylemiştir.

Hamparson Ağa şimdiki zevcesiyle henüz kızın on yedi on sekiz yaşlarında bulunduğu bir zamanda teehhül eylemiştir. Bu kızın dünya dârında hiçbir kimsesi olmayıp Soeurs de Charité'ler mektebinde terbiye görmüştür.

Gerek kızı ve gerek Hamparson Ağayı tanıyanlar bunları yekdiğerine pek ziyade lâyık ve münasebet bulmuşlardı. Öyle ya!Hamparson Ağa ununu elemiş, eleğini asmış, durmuş, oturmuş bir kocadır. Artık zevcesini makhûr edecek haşarılıklar kendisinden asla memul olunmaz. Bîçare kızcağız henüz gözleri göz yatağında fırıl fırıl döner bir ateşli delikanlıya verilip de o da bin türlü hovardalık ile kızcağızı üzse, kahr etse idi daha mı iyi olurdu? Hem bakalım her zengin adam böyle çehizsiz falansın bir fakir kızı alır mı? Ama kız pek güzelmiş. İsterse dünya güzeli olsun. Peri olsun. Ama pek terbiyeli, pek nazikmiş. Ne kadar terbiyeli olursa olsun zengin erkekler güzel kadınları her yerde bulup istifâ-yı haz edebilirler. Kendilerine zevce olmak üzere dahi mutlaka zengin kızları ararlar. Ama Hamparson Ağanın biraz yaşı geçkince imiş. Hiç de değil! Henüz kırklık bir adam. Kırk yaşındaki erkek ihtiyar mı olurmuş! Tamam mükemmel zamanı. Hele zenginliği? Artık koca denilen şeyin de gençliğinden güzelliğinden evvel zenginliği aranır. Gençlik, güzellik karın doyurmaz kuzum! Paraya bakalım!

İşte en ziyade Hamparson Ağanın gayretini güdenler durmuş oturmuş koca ile zevcesi arasındaki münasbeti bu suretle ispat ederlerdi.

Gayretlerinin en çoğu kız hakkında olanların mülâhazatı dahi esasen münâsebet-i vâkıayı bir kat daha teslim ve teyit etmekle beraber şu surette serd edebilirdi:

Pek münasip, pek münsip!

Hamparson Ağa bundan âlâsını nerede bulacaktı? Vakıa kendisi pek zengin bir adam ise de kendisi gibi zengin olan bir familya tutup da ona kızını veremez. Ellisini geçmiş altmışına yaklaşmış bir herif! Zaten gençliğinde dahi güzel değilmiş. Zengin kızlar bu kadar çehizleriyle kendilerine koca mı bulamazlar ki ona varsınlar? Ama almadığı kız tamam Hamparson'un arayıp da bulamayacağı bir kızdır. Genctir, güzeldir, frenk mektebinden çıkmış terbiyelidir. Lisan bilir, müzika bilir. Her şeye aşina! Serveti yoksa kocasının serveti ona da yeter. Hamparson Ağa gibi gezmiş tozmuş alafrnaga bir adam dahi öyle olur olmaz mıymıntı bir kadın ile yaşayamaz. Hâsılı pek münasip oldu. İkisi de yekdiğerine lâyıktırlar.

Halkta muhakeme mi istersiniz? Çok! Bir şeyi zemmetmek lâzım geldi mi bütün cihanın berâhini onların ellerinde ve dillerindedir. Methetmek lâzım geldi mi? O kadar değil ise de yine milyonlarca berâhin iradından aciz kalmazlar. Ancak halkın gıpta eylediği bahtiyarlıklar içinde büyük büyük betbahtlıklar olmasa ve halkın yüreğini acıtan betbahtlıklar içinde büyük büyük bahtiyarlıklar bulunmasa idi romancılara sermaye mi kalırdı?

Vakıa Hamparson Ağa pek çok kadınların gıbta edecekleri bir koca çıktı. Karısından bir dakika ayrılmaz. Gündüz akşama, gece yatak zamanına kadar hep beraberdir.

Vay beraberliği yalnız yatak zamanına kadar mı? Asıl beraberlik yatak zamanından bed ile lâzım gelmez mi?

Alafrangayı bilmiyor musunuz? Alafrangada kibar olanlar ekseriya ayrı ayrı odalarda yatarlar. Ekseriya değil kibar beyninde hemen umuman böyledir. Madamın dairesi başka olur mösyönün başka. Bizim Hamparson Ağa Avrupa'da bir değil birkaç lâmelif çevirmiş ve kendi davası veçhile âdeta frenk olmuş bir adam olduğu gibi zevcesi dahi frenk mektebinde terbiye görmüş bulunduğundan alafrangaya cümleden ziyade riayet edenlerden idiler.

Hamparson Ağa şâyân-ı gıbta bir koca idi dediğimize iyi dikkat buyurunuz. Zevcesini asla sıkmazdı. Mevsimine göre ziyafetler, souppeler, ballar verip hele her moda değiştikçe zevcesine birkaç kat elbise yaptmak ve tuvalet takımlarını bizzat ikmal eylemek MösyöArslangözyan'ın birinci derecelerde ehemmiyet verdiği bir şeydir. İster idi ki zevcesi modacıların kitaplarına derc eylediği resimler kadar süslü bir kadın olsun!

Artık kocasının bu derecelere kadar mazhar-ı enzâr-ı ehemmiyeti olan bir kadın dahi bahtiyar olmaz da kim bahtiyar olur? Ya Madam Hamparson bu derecelerde itinaya lâyık bir kadın değil miydi? Ciddî olarak haber veririz ki bundan daha pek çok ziyade itina ve ehemmiyete de lâyıktı. Boyca boy, vücutta vücut, endamca endam bir kadında ne kadar mükemmel olmak üzere tasavvur olunursa olunsun o kadın yine MadamArslangözyan'ın ka'bına bile vasıl olmuş addolunamaz.

Düşünmelidir ki Resmi gibi adam bu kadını ilk gördüğü zaman elindeki çekici hayretinden düşürmüştür.

Madam Hamparson aleddevam denilebilecek bir surette olarak yarı dekolte elbise giymekte olup vakıa o kadar beyaz göğüs, o kadar güzel ense, o derecelerde lâtif gerden bir kadında bulunur da o kadın yakası kulaklarına çıkan bir fistan giyer ise en güzel bahşâyiş-i tabîatı mâl-ı mümsik gibi setr edip saklamış olur. Halbuki Madam Hamparson bu a'zâ-yı lâtîfesini setr için yine bahşâyiş-i kanûn-ı hilkatten olmak üzere o kadar mebzul ve güzel kumral bir saça maliktir ki onları bir san'at-ı mahsûsa ile tarayıp da omuzları üzerine döktüğü zaman ekseriyetle Rus kadınlarında görüldüğü üzere tüyü dışarıya çevrilmiş bir samur şinel giymiş zannolunur.

Ya o çehredeki tenasüp? O letafet? O halâvet?

Kaşlar gayet uzun kolların yekdiğerine girişmiş girift olmuş bulunmasından müteşekkil bir çift kıvırcık kaş! Gözler gayet iri ve güzel elâ gözler olup etrafındaki kirpikler hem o kadar sık hem o kadar uzundur ki insanın yüzüne bakacak olduğu zaman gözlerini güzelce açarak pek dikkatli bakmayacak olur ise kirpikler gözlerin letafetini âdeta setr ederler. Halbuki bu kirpiklerin vaz'ı öyle garip bir surettedir ki kadın gözlerini açıp da insanın yüzüne pek dikkatli baktığı zaman dahi güya bakmıyor belki göz süzüyor zannolunur.

Bir çehrede şöyle bir çift kaş ve göz altında yine bunlarla mütenasip olacak bir surette mütersim bir burun ve ağız ve çene bulunmalıdır ki o çehre Madam Hamparson'un çehresine benzeyebilsin. Fakat ya onun cildindeki incelik ve tazelik her deride bulunabilir mi?Hamparson Ağa birtakım kozmetikleri ... falanları beyhude yere taşıyordu.. Vakıa bunlar cilde taravet vermek için icat olunmuşlar ise de Madam Hamparson'un yüzüne ve gerdenine ve sinesine bilâkis sertlik verirler. Deri, kozmetiklerden daha sert olmalıdır ki cilt onların binnisbe yumuşaklığından müstefit olabilsnin. Ama cilt kozmotiklerden daha taravetli olursa bu tesire mahal mi kalır? Şüphe yok ki aks-i kaziyye tahakkuk eder.

Şu kısacık ve nakıs tarif ve tasavvurumuzla karşınızda tecessüm ettireceğiniz MadameArslangözyan tarzındaki güzeller

için hemen kibir ve gurura delâlet edecek mertebelerde bir de tündlük ve çatıklık tasavvur ederseniz filhakika pek şairane bir tasavvurda bulunacağınızı inkâr edemeyiz. Ancak sizce bir kusur addolunacak olursa ona da bir şey diyememek üzre haber veririz ki Madam Hamparson'da bilâkis öyle daimî bir tebessüm vardı ki o tebessümü bir dıhk ve hatta bir kahkaha derecesine vardırmak için en az pek adî bir tuhaflık kifayet edebilirdi. Sanki sâni-i mutlak hazretleri şuhî ve şetarette ifratın dahi bir misâli mücessemini göstermek için bu vücudu tasni eylemiş!

Mübalâgaya haml etmeyiniz! Birkaç defa her ne münasebetle ise ağladığı hâlde edna bir tuhaflık üzerine hâlâ gözlerinde yaş varken kahkahalarla güldüğü dahi vaki olmuştur.

Bahtiyar kadın!

Kadın mı bahtiyar? Yoksa buna malik olan mı?

Şüphe yok ki herkes "buna malik olan bahtiyardır!" diyecek.

Ya "bu kadına memlûk olan bahtiyardır" denilse reddedilir mi?

Hiç kadın kısmına malik olmak mümkün olur mu? Meğer insan ona memlûk olmalıdır ki o dahi memlûkun hizmet ve mükâfatını kendisine malikiyet gibi bir surette tayin eylesin de insan dahi bahtiyar sayılsın!

İşte Hamparson Ağa bu kadına memlûk olmuş ya?

Ne belli- "Ben sana memlûk olayım sen bana malik ol" diye bir mukavele yapmak gönül pazarlığı hususunda kâfi midir?

Resmi bu familya ile peyda eylediği ilk münasebeti takviye hususunda ol kadar suubet çekmedi. Orgun tamiri meselesiHamparson Ağanın olanca dikkat ve ehemmiyetini Resmi'ye kazandırmış olduğu gibi org tamir olunup da tecrübesi de icra edildiği gün MadamaArslangözyan'ın Resmi'yi sûret-i muâyene ve tedkîki zaten netâyic-i mühimme vaat ederdi. Binaenaleyh ondan sonra mülâkat teaddüt eyledikçe münasebet kuvvet bularak ve münasebet kuvvet buldukça mülâkat tekessür ederek artık Resmi,Arslangözyan familyasının dâimiyü'l-vürûd ehibbasından madut oldu.

MadamArslangözyan kadar güzel olan bir kadının hanesine devamı arttırıp da insanın o kadını ve gerek kendisini dillere düşürmemesi dahi matlûb-ı kat'iyyesi olur ise nasıl davranmak lâzım geldiğini tafsile hâcet var mıdır? Varsa yine Resmi'nin sûret-i hareketine kemâl-i ehemmiyetle dikkat eylemek lâzımdır.

Vakıa biz MadamArslangözyan ile henüz lâyıkı üzre muarefe peyda etmemiş olduğumuz cihetle bu kadının hakikaten ne kadar iffet ve bahusus da'vâ-yı iffetle ne derecelerde mağrur olduğunu öğrenememiş bulunduğumuzdan onun salonlarına devam hususunda riayeti lâzım gelen kavaidi birden bire gözümüz önünde bulmalıyız. Resmi ise cidden erbâb-ı tedkîkten olduğu için bulunduğu mevki ve hâli hemen ol saatte takdir eyleyerek bilâhere mahcup ve şermsar olmamak üzre salik olacağı mesleği nazar-ı ehemmiyetinde tayin eylemiş ve o meslekten zinhar harice çıkmamayı kat'iyyen azm etmiştir.

Her pazar akşamı Madame ve Mösyö Arslangözyan'ın kabul akşamları olduğundan gayet müzeyyen olan salonlarında kadın erkek birçok misafirler içtima ederler ve bazları müzika ve şarkı ve bazıları oyun ve kumar ile gece yarılarından sonralara kadar vakit geçirirler. Lâkin kabul gecelerinden maada dahi bu hanede misafir bulunmak hemen nadirattan olup birkaç misafir mevsimine göre saat dörtlere beşlere kadar gayet eğlenceli müsamerâtla vakit geçirirler.

Resmi haddızatında sükûtî bir adam olduğundan Madam Arslangözyan, Resmi'nin her lâkırdısını gülecek lâkırdılardan bulamaz ise de o sükûtî meşrep ve bir dereceye kadar tünd çehre olan Resmi eğer bir de gülünecek şey söyleyecek olursa çünkü hâl ve tavrı o tuhaflığa tamamıyla bir ciddiyet rengi verdiğinden artık madamın kahkahaları nihayet bulmak bilmezdi. Bu nadir tuhaflıklardan birisine bir misal arz edelim:

Bir gece Hamparson Ağanın verdiği bir soupe'de mevsimin kış olması münasebetiyle cevizli bir bal kabağı yenilirdi. Güya o mecliste bulunanların hiç birisi bal kabağı ne olduğunu bilmezler imiş de ilk defa olarak görüyorlarmış gibi herkes bu kırmızı şeyin ismine bal kabağı denildiğini ve alaturka leziz bir taam olduğunu yekdiğerine tavsiye etmeye başladılar. Cümlesi

İstanbul ahali-i erâminesinden olan zevatın şu ca'lî alafranga lâkırdılarına Resmi biraz tutuldu. Fakat hiç ses çıkarmadı.

Kabağı yemeye başladıklarında herkes lezzetini falanını medih ve senaya başlamışlardı. Resmi her lokmada büyücek bir ceviz kabuğunu dişi ile öğütmeye mecbur olduğu müddet huzzarın bazılarından "şekeri pek yolunda ise de pekmez ile yapılsa daha âlâ olur" ve bazılarından dahi "ceviz vakıa pek güzel yaraşmış ise de fındık veyahut badem ile yapılsa daha başkaca olurdu" tarzında mülâhazalar işitirdi. MadamArslangözyan "Siz ne dersiniz Resmi Efendi? Kabağımızı beğendiniz mi?" deyince Resmi "Evet Madam! Her şeyi ne pek ziyade ne pek noksan tamam kararındadır! Şu kadar var ki ceviz kabuğu konulacağına kablıbağa kabuğu konulsa idi daha yaraşırdı zannındayım!" deyince sofrada bir kahkahadır koptu. Zira o zamana kadar dişlerinin altında birkaç parça ceviz kabuğunun "garç" diye kırıldığını kemâl-i ıztırâbla hissetmemiş âdeta hiçbir kimse yoktu. Kahkahalarından dolayı idâre-i kelâma muktedir olamayan Madam Hamparson "Resmi Efendi! Kabağın içinde kabuk bulunmak dahi cümle-i eczâ-yı mütemmimesinden midir?" deyince Resmi "Evet madam! Eğer öyle olmasaydı koyarlar mı idi?" cevabını ciddî bir tavırla vermiş olduğundan madamın kahkahalarına hakikaten nihayet olmadı.

O gece aklına geldikçe bu söze güldüğü gibi ondan sonra Madam Arslangözyan, Resmi'nin bu sözünü her şeye tatbik eder oldu. Taam esnasında meselâ pilâv içinde bir taş zuhur edecek olsa "Ne âlâ bir pilâv olmuş! Yağı falanı pek yerinde olduğu gibi taşı da yolunda! Fakat taşları biraz daha bolca olsa idi galiba daha ziyade yaraşacak!" derdi.

Resmi'nin Zekâyi Beyi Arslangözyanlara takdim etmesi âdeta tesadüfî bir şey olarak vuku buldu. Bir pazar günü Resmi Taksim'deki Belediye Bahçesindeki Zekâyi ile gezinirken Madam ve Mösyö Arslangözyan'ı ta aşağıda denize doğru nezâret-i kâmilesi olan ve bahçenin sağ cihetine düşen köşecikte oturmuş görünce "Dostlara bir bonjur demeli!" diye ol tarafa teveccüh eyledikte Zekâyi "Dostlarına beni de takdim edeceksin ya?" demiş ve Resmi "Tabiî!" cevabıyla Zekâyi'yi beraber götürüp takdim eylemiştir. Bu genç adamın İstanbulca birinci derecedeki kibardan Uzleti Efendizade olduğu ve şöyle zengin böyle

muteber bulunduğu anlaşılınca Arslangözyanlar kendilerine bu kadar muteber bir dost daha kazandırmış olduğundan dolayı Resmi'ye sûret-i mahsûsada arz-ı teşekkür eylediler.

Zekâyi'nin zekâ ve cerbezesi bunlara o kadar parlak göründü ki yarım saat kadar mülâkat üzerine Resmi veda ederek ayrılmaya kıyam eyledikte karı koca ikisi dahi protesto ederek biraz daha görüşmelerini rica eylediler. O akşam Zekâyi Beyi de birlikte alıp taama getirmesini Resmi'den iltimasa kadar vardılar ise de Zekâyi Bey ancak gündüzleri çıkmaya mezun olduğundan ve saat on iki veyahut birde behemehal pederi bulunan muhterem ihtiyarın yanında isbât-ı vücûd etmeye mecbur bulunduğundan bahisle affını rica ederek o hâlde bir saat kadar bunlar yanında imrâr-ı evkatla bir tatlı tazmine mecbur edildi.

İki refikten birisi bu derecelerde hüsn-i teveccühe mazhar olursa diğerinin bundan teessür etmesi ağlebiyyet üzere görülür ahvaldendir. Hele Madam Arslangözyan gibi kadın huzurunda olursa o teessür gıbta derecelerine dahi varmak zarurîdir. Eğer Resmi'nin Madam Hamparson hakkındaki hissiyatı her genç adamın her güzel hem de ifrat derecede güzel olan kadın hakkındaki hissiyatı gibi olsa idi ihtimal ki bu teessür, bu gıbta Resmi'de dahi vaki olurdu. Ancak Resmi, Madam Hamparson'un hüsn-i letâfetinden ve şuhî ve şetaretinden pek ziyade mütelezziz olmakla beraber kadının ne tavırda bir kadın olduğunu dahi tamamıyla takdir eylemiş olmasıyla bu telezzüzünü hiçbir vakitte ne Madam Hamparson ve ne de kendisi için mucib-i müşkilât olacak derecelere vardırmazdı. Binaenaleyh Zekâyi'nin mazhar-ı hüsn-i telâkki olması Resmi'ye asla mucib-i gıbta olmayıp bilâkis şu alafranga adamlar içine bir terbiyeli Türk daha girmiş olmasından dolayı memnun bile oldu.

Şurada bir cümle-i muterize suretinde olsun arz edelim ki Resmi öyle iffet-i mücesseme ve muşahhasa olmak üzere tavsiye edilecek adamlardan da değildir. Bilâkis cihân-ı sefâhatte başvurmadık köşeler de bırakmamıştır. Ancak kadınların yekdiğerine asla kıyas kabul edemeyen birtakım sunufu olduğunu dahi ekseriya işte âlem-i sefâhatta bu suretle puyan olmuş tecrübekârlar takdir ederler. Resmi dahi o tecrübekârların hakikaten ser-âmedidir.

Zekâyi ise o günkü mülâkattan Resmi'de olan his gibi bir his ile mütehassis olarak avdet etmedi. Kendi kendisine dedi ki "Vay hınzır Resmi vay! Nerelere de çatmış! Bu oğlanın tanımadığı hiçbir kimse yok. MadamArslangözyan gerçekten muarefesi cana safa verecek bir şey! Tahminde hata yoksa Resmi artık bana bundan güzel, bundan lâtif hiçbir kadının şeref-i muârefesini kazandıramaz". İşte bu sözün netîce-i mazmûnundan anlaşılabilecek olan his ve heves bir yandan büyüyerek Zekâyi Bey hanesine vardığı zaman ol kadar artmıştır ki o gece uykusu dahi biraz rahatsızca geçmiştir.

Şu hâlde Zekâyi ile Resmi arasında bir mukayese icrası lâzım gelirse deriz ki Resmi'nin en büyük hayreti elinden çekicin düştüğü ilk mülâkatta olup ondan sonra MadamArslangözyan ile mülâkatı taaddüt ve tekessür eyledikçe o hayret itidal kesb ede ede gayet safalı ve lezzetli bir ahbaplık suretini almış ve Zekâyi'nin en küçük hayreti ise Taksim Bahçesindeki ilk mülâkattan hâsıl olan derece olup ondan sonra Madam Hamparson ile mülâkatı taaddüt ve tekessür eyledikçe derecesi arta arta hemen kadının hayaline sarılıvermek mertebelerini bulmuştur.

Maahaza biz Zekâyi'ye yirmi beş yaşına kadar hanesinden dışarıya çıkmamış dedik ise bütün bütün hoppa ve ahmak da demedik. Zekâyi şu yolda bir taallûk üzerine madamın kocasına emniyet-i tâmme ve kâmile vermek lüzumunu takdire muktedir idi. Kadın hakkında dahi pek fena davranmadı. O zamana kadar kendisi için mucib-i ta'yîb olacak mahallerin hiçbirisinde görülmemiş ve kibarlığı ise hakikaten Resmi'nin haber verdiği dereceden belki de bâlâ-ter görülmüş olduğundan Hamparson Ağa şöyle bir kibarzadenin dostluğunu mucib-i şeref bildiği gibi madam dahi Zekâyi'nin bin şevk-i derûn ile kendisine günden güne arttığı teveccühlerinden ziyadesiyle hoşlanmaya başlamıştır.

Şu mukaddemât üzerine eğer Zekâyi Bey istihsâl-i netîcede pek acul olmasa idi belki daha müsmir netayice kadar varabilirdi. Ancak Zekâyi her kadını ya konağındaki cariyeler misillû aldığı emirlere birkaç intiraz ve biraz da nazdan sonra itaata mecbur olur veyahut hariçte tanıdığı birtakım visâl-i bâzergânî kadınlar misillû müşteriye göstereceği suubâtı mücerret emtiasının pahasını çoğaltmak için gösterir itikadında

bulunmakla işte bu hatası o netîce-i me'mûleyi dûçâr-ı müşkilât edecek hatalardandı.

Vakıa Zekâyi Bey haklı olarak kendi kendisine dedi ki: "Böyle güzeller şehr-i yâri olan bir kadının Hamparson Ağa gibi maymun suratlı ihtiyar ve eşek bir herifin memnun kalması mümkün değildir. Gençliğinde aldığı türlü türlü hastalıklardan dolayı dişleri dökülmüş, burnu bile şekl-i aslîsinde kalamamıştır..." Binaenaleyh Zekâyi pek mütekebbirane tavır ile bir de şöyle düşündü ki :" Bu kadının gönlünü ele almak olsa olsa bana müyesser olabilir. Nem eksik? Gençliğim var, güzelliğim var. Zekâ ve zarafetim yerinde! Hele zenginliğine gelince ben de Hamparson'dan aşağı kalmam"

Dedik ya işte! Zekâyi kadınlar sunufunu yekdiğerinden güzelce tefrik ve temyiz edemediği için bu mütekebbirane sözü söyledi. Vakıa gençlik, güzellik zekâ ve zarafet ve hele zenginlik Zekâyi gibi hevesâtta bulunanlar için birinci sermayelerdendir. Ancak bu sermayelerden istifade edebilmek için ahz ve itâ-yı âşıkane bender-gâhlarınca bir küllî tecrübeye vabestedir. O tecrübe ve malûmat olmaz ise bu sermayeler insanı kâra değil zararlara uğratır.

Zekâyi henüz tecrübe etmemiş idi ki dünyada cariye olmayan kadınlar dahi bulunup mukabillerindeki erkeklere memlûk değil malik olmak isterler. Kezalik dünyada fuhş-ı bâzer-gânî olmayan kadınlar dahi bulunup teveccühâtını az çok bir miktar pahaya mukabil satmak ve en doğrusu kiraya vermek değil belki teveccühâtını sıdk ve vefanın mükâfatı olmak üzere kendisi bahşeyler.

Ama bu dakîkalara vâkıf olamadığından dolayı Zekâyi'yi istihfaf etmemelidir. Mazur görmelidir. Bir büyük servetten dolayı her hususta mebzuliyet içinde büyümüş olan Zekâyi cihân-ı sefhatın bazı köşelerini pederinden gizlice alelacele gezip görmek ile bu dakîkalara vâkıf olabilir mi? Düşünmelidir ki Zekâyi hiçbir emelini husule getirmek için yalvarmaya mecbur olmamıştır. Emri yani akçesinin kuvveti her müracaat ettiği kimseleri kendisine ram etmiştir. Âlemde her şeyden mahrum olarak bununla beraber bazı heveslere mağlûp dahi olmalıdır ve hevesâtının husulü emrinde yalvarmaktan başka kuvveti de bu-

lunmamalıdır ki Zekâyi gibi zevat için hazır ve müheyya bulunan bir nimete el uzatabilmek değil göz ile bakabilmek dahi ne kadar müşkül olduğunu insan takdir edip anlayabilsin. Ya ulüvv-i cenâbı kendisini yalvarmaktan yani bu dilencilikten de men ederse?... Vakıa her şey için ayıp olan dilenciliği müstedi'-yât-ı âşıkane hususunda caiz görmüşler ise de bazı ulüvv-i cenâb erbabı vardır ki bundan dahi haya ederler. O hâlde ise hevesâtını istihsal için insan bir fikr-i îcâda malik olmalıdır.

İşte Zekâyi'nin noksanı bundan ibaret olup binaenaleyh Madam Hamparson ile münasebâtını arttıra arttıra tamam aklınca ilân-ı mâ-fi'z-zamir zamanını buldukta muktedir olabildiği kadar Fransızca ile madama bir mektup yazmış ve bunda öyle bir suretle idâre-i lisân eylemiştir ki madamı şöyle sevdiğine ve aşkıyla böyle çıldırdığına bu sevdasında pek haklı ve mazur dahi olduğuna çünkü kadın dünyada manendi bulunmaz güzellerden olup terbiyesi ve nezaketi dahi hüsnüyle mütenasip bulunduğuna velhasıl eğer nâil-i nîm-nigâh-ı merhameti olamaz ise dünya kendisine zindan kesileceğine ve buna da o güzel göğüs altındaki güzel yüreğinin merhameti kail olamayacağına ve bir lâhza-i iltifâtına nailiyyet için olanca varını feda edeceğine falana dair ne kadar söz bulabilmiş ise cümlesni derc eylemiştir.

Bir gün madamı odasında yalnız bularak mektubunu teslim ve takdime muvaffak oldu. Kadın mektubu baştan aşağıya kadar okudu. Vakıa zâhir-i hâlde fena bir ilân-ı aşk değil. Öyle değil mi? Bir kadının hüsnünü, zarafetini, zekâsını ifrat derecelerine vardırmaktan ziyade o kadının hoşuna gidecek bir şey olabilir mi? Kendisi için yandığını, tutuşduğunu, çıldırdığını, tımarhanelere gideceğini falanı söylemek dahi beyân-ı muhabbet demektir. Olanca varını meydana koymak ise fedakârlığa delâlet eder. Zaten pek çok kadınları celbe medar olan şeyler dahi bunlar değil midir?

Fakat Madam Hamparson böyle pek çok kadınları celbe medar olan bu şeyleri ale'l-amya kabul edecek rütbede olan bir kadın değildi. Zekâyi'nin mektubunu yukardan aşağıya kadar hem de beşüş ve mütebessim bir tavır ile okuduktan sonra kendi hakkındaki teveccühatının bu dereceye varmasından dolayı teşekkür dahi eyledi ise de bu teşekkürü takiben bir de tenbih ede-

rek dedi ki:

-Beyefendi hazretleri! Eğer bana gösterdiğiniz bu teveccüh riyadan ari ve ciddî ve sahih ise her hâlde benim hakkımda bir de tazim ve hürmetiniz olmak lâzım gelir.

-Şüphe mi var madam!

-Öyle ise size rica ederim ki muamelemizi, münasebetimizi bir daha zinhar bu vadiye sevk etmeyiniz.

-Gönlümün icbarına mukavemet edemezsem ne yaparım madam? Beni mazur görünüz. Seviyorum sizi! Çıldırıyorum! Bu kadar hüsn ve zarafet sizde iken benim gibi hüsün ve zarafete perestiş eden bir adamın çıldırmaması mümkün olur mu?

-Perestiş eylediğiniz şey hüsün ve zarafet olup da onlardan birer miktarını dahi bende görüyor iseniz ben yüzüme perde çekip hüsnümü setr etmiyorum. Size unfla muamele edip zarafet ve nezaketten de mahrum eylemiyorum. Eğer hüsnüme, zarafetime her perestiş edenlerin şöyle safiyane ve afifane musahabeden başka istidalarını kabul edecek olursam göğüsten göğüse gezen bir çiçek olur kalırım.

-Aman Allah aşkına madam!...

-Elverir beyefendi elverir! Artık meramımı anlatmışım zannedirim. Fakat verdiğim şu cevap üzerine dostluğumuza halel gelmiştir zannetmeyiniz. Bilâkis hakkımdaki muhabbetinizin sizi böyle bir şeye cesaretlendirecek kadar arttığını görmek beni memnun eder. Benden istikrar etmiyorsunuz. Fakat o beyân-ı muhabbet hususunda göstermek istediğiniz netice beni tahkir demek olacağından reddeylediğim şey işte yalnız bu neticedir. Bunu şöyle sarahaten reddedişim mahza dostluğunuzu pek kıymetli addeyleyişimdendir. Yoksa dostluğunuza ehemmiyet vermemiş olsa idim şimdi sizden yüzümü çevirip bir daha buraya ayak basmanıza ruhsat vermemesi için kapıcıya emir verirdim.

Anlaşıldı ya? Kadın işi kesip attı. Hem de ne fena faci bir suretle kesti attı! Eğer bir daha oraya ayak basmaması için kocasına söyleyeceğini beyan eylese idi Zekâyi için bunu daha ziyade bir riayet addetmek mümkündü. Fakat kapıcıya emir vere-

cekmiş! Kapıcılar, uşaklar vasıtasıyla koğdurulan bir adam ne kadar pest olmak lâzım gelir!

Zekâyi bu inceliklere tamamıyla zihin erdirdi. Pancar kesildi. Kadından özür dilemeyi de beceremeyip hele nasılsa o aralık salona birkaç misafir daha geldi de kendisini şu müşkülâttan kurtardı.

Bilemeyiz Madam Hamparson'a hak verenler veremeyenlerden çok mu bulunur. Fakat gerek kendisine hak verilsin gerek verilmesin madamın mütalâası başka idi. "Filânca bey âşık imiş!" diye onun heveslerine rû-yı muvfakat gösterecek olursa kendisini o filân efendinin hevesâtına eğlence etmiş olacağını düşünürdü. Ama Madam Hamparson'un bu düşüncesi aşk ne olduğunu bilmediğinden ve aşka riayet etmediğinden naşi değildi. Vakıa Soeurs de Charité mektebinde levâzım-ı diniyyeden başka bir terbiye almamış ve Hazret-i Meryemü'l-Azrâ'yı kendisine bir timsâl-i imtisâl ittihaz ederek hele "aşk" denilen şeyin Cenabıhak'tan başkasına tatbik olunacak bir yeri olduğunu kimse kendisine söylememiş ise de tahsîl-i ma'nâ-yı aşka en ziyade inhimak ile müştehir olan kızlar zaten bu yolda terbiye görenler olduğu malûmdur. Fırsat ele geçip de türlü türlü romanları okumaya başladıkları zaman onlar ekseriya en açık romanları tercih ederek bunca vukûât-ı garîbenin a'zâ ve eşhas-ı vekayii ile sanki beraberce yaşayıp refakat etmiş olurlar.

Şu kadar ki bu hâlde olan kadınların pek çoğu romanlardan ekseriya pek fena misaller aldıkları hâlde Madam Hamparson başkalarının sergüzeştlerindeki hatalardan kendisi için bir hakikat dersi, bir necat misali, bir iffet ibreti alan kadınlardan olup işte bu sebebe mebni kendisine izhâr-ı aşk eden Zekâyi gibi bir adama muvafakat hususuna başkaları her ne mana verirlerse versinler Madam Hamparson en galiz tabirince âdeta fuhuş manası verirdi.

Hem Madam Hamparson'a ilân-ı aşk edenlerin birincisi Zekâyi olduğunu hükmetmezsiniz ya. Bu kadar genç, güzel, zarif bir kadın Beyoğlu'nda tam alafranga bir hâlde yaşar da ona Avrupa'nın her milletinden hüsnüne, terbiyesine mağrur birçok adamlar Zekâyi'den belki daha ustalıklı bir surette ilân-ı aşk

etmez diye vârid-i hâtır olabilir mi? Madam Hamparson ise her ne zaman böyle bir hâl olsa kendi kendisine derdi ki:

-Beni her arzu edenlerin kucağına atılacak olsam cihanın kucağına atılmalıyım. Bana her olanca varını feda edecek olanın hevesine mutâbaat etmeli isem bütün dünyanın olanca varını ben cem etmeliyim. Halbuki bende en ziyade arzusu olan kocamdır. Bana varını ve hatta ismini vermiş olan da odur. Öyle ise herkesten ziyade kocamın maruzatını kabul etmeliyim. Ama başında saç, ağzında diş, yüreğinde şevk kalmamış bir ihtiyar olup sevilmezmiş. Zaten bana arz-ı iştiyâk edenler benim kendilerini sevdiğim için arz-ı hâhiş etmiyorlar ya? Kendileri beni sevdikleri için arz-ı heves ediyorlar. Mesele benim sevmekliğimde değil sevilmekliğimde olduğuna göre sevilmekliğim için en büyük müsaadeyi ve hatta müsâade-yi yegâneyi kocama vermeliyim. Ama mutlaka bir töhmet-i muhabbetle müttehim olacak isem bari benim seveceğim veyahut sevdiğim bir adam olsun ki hiç olmazsa başkalarının heva ve hevesine kurban olmayım da kendi heva ve hevesim yolunda mahv olayım".

İşte Madam Hamparson'un muhakemesi şu yolda idi. Bu fikir ve mütalâa üzerine herkes istediğini söylesin. Bizim reyimiz sorulursa deriz ki:

Eğer bir kadın için şöyle bir felâket-i âşıkane mukadder ise o felâkete birtakım heveskârların teskîn-i harâret-i heveskârîsi için duçar olmaktan kendi hevesi uğrunda duçar olmak ve başkası için mahv olacağına kendisi için mahv olup gitmek elbette müraccahtır. Bahusus şu hâl bu yoldaki felâket-i umûmiyyeyi defaten nısfından aşağı bir derekeye tenzil eyler. Zira kendisini mahv eden nisvanın nısfından çoğu kendilerinin bir hevese mağlûp olmalarından değil belki başkalarının hevesine kurban gitmelerinden neşet eylediğini tahmin eden erbâb-ı tedkîkin hükümleri itiraz kabul edemeyecek kadar doğrudur.

Demek oluyor ki Resmi Efendinin Madam Arslangözyan'daki letâfet-i şûhâne ve neş'e-i zarâfet-perverâneden yalnız bir temâşâ-yı hâricî, bir muhabbet-i sâfiyâne ve edibâne ile istifade etmesi pek musîb imiş. Resmi, kadının bu rutbede bir kadın olduğunu Zekâyi gibi acı bir tecrübe ile keşf etmeyip belki hâl ve tavrından işi anlamıştı.

Maahaza Zekâyi'nin aldığı cevâb-ı redden bilkülliye meyus olduğunu da zannetmemelidir. Bir adam Zekâyi kadar mütekebbir olur da öyle kolay kolay mağlûbiyetini itiraf ederek meyus olur mu? Zekâyi madamın şu cevâb-ı reddini nazda ifratına hamletti. "Pek müstağni bir kadın taklidi yapıyor" dedi. Vakıa bu teveccühünde bütün bütün haksız dahi addolunamaz. Zira Madam Hamparson, Zekâyi'nin mektubunu yırtıp atmadı. Kendisine de iade etmedi. Yanında alıkoydu. Bu ise Zekâyi için henüz bir ümîd-i bâki bulunduğuna delâlet eyledi. Zekâyi kendi kendisine dedi ki:" Eğer madamın bir başka sevdiği olup da ona sadakat satmak için böyle bir istiğna gösterdi ise doğrusu bu ustalığını ben de tahsin ederim. Madamki oynayacağımız oyun biraz güç görünüyor o hâlde bunun için lüzumu olan yardakçıları da tedarik etmelidir. Hizmetçisi Maryanko en müstait görünüyor. Onu ele alıp madamın gönlü kimden hoşlandığını öğrenerek alelusûl icrâ-yı rekabete başlarız. Yani istihkâma ilk keşfiyatımızı bilicra vuku bulan hücumda muvaffak olamadık ise alelusûl muhasaraya saşlayarak elbette teslime mecbur ederiz".

İşte Resmi'nin Zekâyi'yi takdim eylediği büyük büyük familyaların birisi şuArslangözyanlar olup bundan maada Resmi Bey, Zekâyi'yi Cezayirli Bahtiyar Paşaya dahi takdim eylemiştir ki Bahtiyar Paşa haysiyet ve mevki cihetiyle Arslangözyanlara hiç makîs olmadığından fazla Zekâyi Bey orada Madam Hamparson'dan gördüğü muamelâtı da görmemiş ve bilâkis talihi hemen hiç de ümit edemeyeceği kadar ve daha doğrusu hâhişinin fevkinde bir bahtiyarlık göstermiştir.

Üçüncü Bap

Cezayirli Bahtiyar Paşa Familyası

Cezayirli Bahtiyar Paşa denilen zat an-asıl Cezayir Dayızadelerinden olduğu hâlde Urbanın Fransızlar aleyhine bir isyanında kendisi dahi zi-medhal olduğundan Cezayir hududunun haricine çıkmaya Fransa hükûmeti tarafından mecbur edilmiş ve binaenaleyh İstanbul'a gelmişti. Ancak şu hicretinde emvaline asla taarruz olunmadığı gibi Cezayir'de vaki çiftlikâtına da tasallut edilmeyerek cümlesi uhde-i tasarrufunda terk olunduğu cihetle Cezayirli Bahtiyar Paşa demek birkaç milyon lira ve külliyetli vâridât-ı hazînesinin tılsımı demekti.

Bu zat ne gençtir ne ihtiyar. Sinni kırk beş ile elli arasında fakat Hamparson Arslangözyan Ağa gibi yaşamış olmadığından şu yaşta iken ihtiyarlığa ne kadar karip ise Bahtiyar Paşa gençliğe o kadar yakın addolunurdu. Aralarında olan farkı görmek ister misiniz? Hamparson'un ağzında diş kalmadığı hâlde Bahtiyar Paşa'nın iki tarafında iki azı dişlerinden maada bütün dişleri sapsağlam durmaktadır. O iki dişler dahi hemen bir kaza nevinden çürüyüp kerpedene duçar olmuşlardır.Hamparson Ağanın başında saç kalmadığı hâlde Bahtiyar Paşa'nın fırça gibi saçlarında beyaz olan kıllar siyah olanlara nispetle yüzde yirmi derecesine varamazdı.Hamparson'da gözler çukura gömülmüş ve yüzü katmer katmer buruşmuş ve çehresi bir irin rengi almış olduğu hâlde Bahtiyar Paşa'nın henüz yüzündeki taravet zail olmayarak rengi pembe ve vücudu tamamıyla zinde idi. Elhasıl Hamparson Ağa yalnız bir kadınla müteehhil bulunurken alafranga da karı ve kocanın ayrı ayrı odalarda yatmasından pek memnun olduğu hâlde Bahtiyar Paşa'nın dört zevcesi olup hiçbir gece yalnız yatmayı dahi tecviz etmezdi.

Hakikat! San'at-ı tabâbet ve fenn-i hıfz-ı sıhhat terakki eyledikçe insanların daha çabuk çürümekte olduklarını tabip efendiler dahi inkâr etmemelidirler. Ama "sû-i istimal erbabına etıbba ne yapsınlar" denilecek olursa doktor efendiler ancak nısf nispetinde kurtarılabilmiş olurlar. Zira sû-i istimal erbabı içinde pek azının kırka elliye varabilmekte olduğunu görmekteyiz. Asıl sû-i istimal etmeyip de elli yaşına gelmiş olanları görmekteyiz ki kavâid-i tıbbiyyeye riayet ne olduğunu tanımadıkları hâlde seksenine gelenler kadar da sağlam olamıyorlar.

Esasa itiraz ediyoruz zannolunmasın. Etıbbayı istihza ile mütelezziz olan Molièr'e peyrev olmak gayretinde de değiliz. Fakat "hıfz-ı sıhhat-ı beşer!" denildiği zaman kendimizi dahi onda müşterek gördüğümüz için bahse karışıyoruz. Çocuklarımız anadan doğmadığı zaman tamamıyla kavâid-i tıbbiyyeye riayet dairesinde terbiye ve tağdiye edilmeye çalışarak bir de beş yaşına geldiği vakit komşunun yine o yaşta bulunan fakir çocuğu ile mukayese ediyoruz ki bizim çocuğun eğri sacaklarına, cılız vücuduna, sarı benzine nazar değmesin diye korkup dururken komşunun fakir çocuğu tokmak gibi koşup geziyor. Şu hâlde bü-

yümüş iki delikanlıya bakıyoruz ki etıbba elinde perveriş bulmuş olan beyefendi mutedil bir kışta kendisini üç fanila içinde ısıtamadığı hâlde onun hem sinni olan fakir genç en şiddetli bir soğuğa karşı fanilası falanı olmak şöyle dursun kuvvetlice bir paltosu bile bulunmadığı hhalde mukavemet ediyor. Mukavemet ediyor da yine fanilalar içinde bulunan soğuk almaktan kendisini kurtaramadığı hâlde diğerinden soğuk bile havf eyliyor.

Şöyle iki adam önümüzde iken bir tabip ile bahseyledik. Çıplak adamın istikbalinden pek ziyade havf eylediğini söyledi. Biz fanilâlı bey için "şöyle genç ve babayiğit bir hâlde iken kendisini ısıtamazsa yarın kanı soğuduğunu ve uruk ve şerâyini dolu cevfleri küçülerek ceryan ve cevelân-ı dem hususu kuvvetten düştüğü zaman bu adam kendisini nasıl ısıtacaktır?" dediğimizde tabip efendi cevap bulamayıp diğer bir tabip ise buna tıbben değil fakat zarafeten bir cevap verdi. Dedi ki:

-O hâlde dahi arkasına birkaç soba ve ayaklarına birkaç mangal giyer de kendisini ısıtır!

Gözleri korumak için konserve gözlükler ve kûteh-bînliğe mukavemet için kuvvetli camlar falanlar istimal ederek otuz beş yaşında kör olmak mertebesini bulanlar ile bir de altmış yaşına vardığı hâlde henüz gözlüğe ihtiyacı olmadığını makam-ı şükranda dermeyan edenleri tetkik etmeli.

Hâsılı tababetin henüz tabiata galebe edemediğini ve belki hiç de edemeyeceğini teslim etmelidir. Ulûm-ı tıbbiyyenin hıfzı sıhhatimiz için göstereceği kavaid eğer ahkâm-ı tabîatla mütenasip ve mutabık olursa ne âlâ? Fakat economie animal fenni kavaidince her hareket bir masraf ve o hareketi icra ettirecek her kuvvet bir irat addolunarak iradın masrafa galebesi için az kuvvet sarf etmek üzere az da hareket lâzım olması nasihatinden vücudumuzu bir adalet-i azîme içinde çürütürsek etıbba efendiler bunda dahi sû-i istimalimizi ispat için bin burhan bulabilirler ise de biz kaybetiğimiz vücudu bir daha bulamayız.

İşte Bahtiyar Paşa vücudunu kaybetmemiş olan bahtiyarlardandı. Evet bu bahtiyarlardan idi ki evvelce dahi demiş olduğumuz veçhile dört zevcesi vardı.

Vay şimdi karilerimiz hanımlardaki gazap! Bir adamın dört karısı olmak bahtiyarlık mı imiş? Bu ne yanlış fikir! Bu ne garip zehap! Yazılacak şeyler bitti de bir de erkekleri dört kadın almaya teşvik mi kaldı?

Karilerimiz böyle birden bire hiddetlenmezler ise kendileriyle pek çabuk musalâha edebiliriz. Biz bu teaddüd-i zevcât bahsini pek çok yerlerde ettik. Ez cümle bir tarafı Türkçe diğer tarafı Fransızca olarak neşredilmekte bulunan Osmanlı gazetesinde mufassal ve meşruh olarak bahse çektik. Onlarda görülmüştür ki fikrimizin esası zevcât-ı teaddüdü iltizam cihetinde değildir.

Ha şöyle! Ha şöyle! Zira toplu iğneye davrandığımız gibi!...

Ancak erkek olmak ve elli yaşına varmış bulunmak nokta-i nazarınca bir adamın evvelce nümunesi görülen Hamparson Ağa misillû yalnız bir zevceyi dahi çoğumsanması o erkek için elbette bahtiyarlık addolunamaz. Belki kadın için bile! Öyle ise kaziyyenin nakizi dahi müsellem olur yani o yaşta bulunan bir erkeğin yalnız bir değil dört kadına koca olabilecek kadar genç bulunması bir nimet addolunmak lâzım gelir.

Ya bir erkek bu surette dinç ve zinde olur da "Ben yalnız bir zevce ile iktifa ederim" derse bu söze kolay kolay inanmak mümkün olur mu? Dünyanın kıtaât-ı hamsesi gözümüzün önündedir. Görüyoruz ki bu sözü söylemeyen erkeklerin hemen yüzde yine yüzü o söz ile "Ben havayicimi hariçte dahi tesviye edebilirim" demiş oluyorlar.

Teaddüd-i zevcâttan bahseden bir zat demiştir ki fuhuş haneler ağlebiyyet üzre müteehhil bulunanlar içindir. Bekâr olan gençler ise bu mahallerdeki muvaffakiyyâtını şâyân-ı tefehhur-ı muvaffakiyet addetmezler.

İmdi bir erkek gönlünü, malını, namusunu hanesinden hariçte pâmâl ettireceğine serveti, hevesi hep kendi hanesine münhasır olsa daha müreccah sayılmaz mı? Hariçteki sefahetleri kendisi için ayıp ve rezalet addolunduğu hâlde hanesindeki teaddüd-i zevcâtı böyle bir ayıp ve rezalet addolunmak şöyle dursun bilâkis o adam için her hâlde ehilperverlik addolunur.

Maahaza yalnız bir tanecik zevcesiyle kanaat ve ona sadakat eden zevçleri takdis etmelidir. Fakat bizim Bahtiyar Paşa işte bu mülâhazada bir adam olmayıp konağında dört zevcesi vardı. Bizim hikâyemizin güzerân eylediği zamanda Bahtiyar Paşa'nın dördüncü ve üçühcü zevcelerinden henüz çocuğu olmayıp ikinci zevcesinden bir buçuk yaşında bir kızı ile üç buçuk yaşında bir oğlu ve birinci zevcsinden yani büyük hanmefendiden Şehnaz isminde on yedi yaşında bir kızı vardı ki işte Resmi Efendinin validesinden kalan Hasna hikâyemizin zamân-ı güzerânından üç sene mukaddem yani Şehnaz henüz on dört yaşında bulunduğu zaman kendisine refika olmak üzere alınmıştır.

Cezayirli olmak ve orada Fransız lisan ve ahlâkını hemen tamamıyla tahsil etmiş bulunmak hasebiyle Bahtiyar Paşa gayet alafranga bir adamdı. Hatta alafrangalığı Avrupa'nın burjuva denilen ehâd-i nâs takımının alafrangalığı suretinde olmayıp âdeta kendisini kontlar, dükler derecesinde addederek konağını dahi o mikyas üzre idare eylerdi. Öyle ya! Cezayir dayısı demek oranın bir hükümdarı demek olduğuna göre Bahtiyar Paşa'nın kendisini Avrupaca yedi sekiz yüz nüfustan ibaret çiftlik gibi bir yerin hükümdarı hem de hükümdâr-ı lâfzîsi addeyleyen baronlardan, kontlardan, düklerden daha aşağı mı addeylesin? Servet ve saman cihetinde İngiliz lortlarını satın aldığı hâlde konağını onlardan aşağı idare etmeye neden mecbur olsun?

Konağı içinde daire müdürü sıfatında istihdam eylediği zat Konsuş isminde bir İngilizdi ki hâl ve şanına bir nazar olunsa kendisi bir daire müdürlüğüne değil azim bir kumpanya direktörlüğüne lâyık görülürdü. Ondan maada kibar daireleri için bir zinet addolunacak cokeyi(cündüsü) Sarafin dahi binicilikte şöhret-şiâr bir adam olup arabacısı Fransız Victor Hague ise arabacılığa tenezzül edemeyecek bir adam ise de nasılsa birkaç defa servet kazanarak sefahetle batırmış olduğundan şimdi Bahtiyar Paşanın yemek içmek, elbise vesair hepsi daireden olduğu hâlde maaş olarak verdiği ayda iki yüz frank Victor Hague'a arabacılık hizmetini de kabul ettirmişti.

Konsuş ve Sarafin ve Victor Hague'den maada dairede bulunan Fransız aşçılarını ve Türk ve Arap iç ağalarını vesaireyi tadâda dahi kalkışacak olursak şuraya birkaç yüz esami kaydetmeliyiz.

Harem cihetine gelince hanımların cariyelerinden filaâlardan maada Şehnaz Hanımefendinin hizmetinde mürebbiye ve muallimlik sıfatıyla istihdam olunan Madame Mirsak hakikaten edip ıtlakına seza bir kadın olup Fransa meşâhir-i üdebâsının külliyât-ı âsârını kütüphanesine mahza bir zinet olmak üzere koymuştur. Zira âsâr-ı mezkûre kâmilen ezberinde olup kendi kalemi dahi Fransız meşâhir-i nisvânından Madame George Sand ve Madame Emile de Girardin gibi ediplerden aşağıda kalmaz. Bu kadın otuz yedi otuz sekiz yaşında vücutca dahi tenasübe malik ve hele muallimelerin kâffesinde görüldüğü veçhile elbise ve tuvaletince büyük bir nezafete münhemik olup şu kadar ki yine o muallime ve mürebbiyelerin kâffesinde görüldüğü üzre hâl ve tavrını altmış yaşındaki kadınların hâl ve tavrına benzetmeye çalışıyordu. Madame Mirsak yedi sekiz seneden beri Şehnaz Hanımın talim ve terbiyesiyle meşgul olduğundan Şehnaz Hanıma Fransız lisanınca hayliden hayli behre kazandırmış olduğu gibi kendisi dahi Arapçayı ileriye getirmiş ve hatta okuyup yazmaya dahi başlamıştır.

Madame Gabat isminde Şehnaz Hanımın bir de müzika ve raks muallimesi vardır. Bu kadın kırkını bir hayli geçmiş ve belki ellisine el uzutmaya yaklaşmış ise de Paris'in en meşhur tiyatrolarında geçirdiği gençlik âlemine nasılsa doyamayarak gerek süsçe ve gerek şuhlukça hâlâ kendisini yirmi altı yaşında zanneylerdi. Şunu teslim ederiz ki bu kadın genç iken Paris'te pek çok adamın ocağına incir dikmeye yardım eylemiş azim bir hüsne malik olup şimdi dahi güzerân-ı şühûr ve sinîn ile o binâyı hüsne arız olan inhidam ve harabîyi süs sanayiinin yardımıyla tamire çalışarak bu binayı sıvaca, badanaca, nükûş ve elvanca bayağı enzâr-ı dikkati celp edebilecek bir hâlde muhafazaya muvaffak olmakta idi.

Bak Şehnaz'ın oda hizmetçisi olan Sofi isminde bir Fransız kızını Mirsak'a ne de Gabat'a asla kıyas edemeyiz. Bu kız ancak on dokuz yirmi yaşında varışlı gelişli dalyanlar gibi bir kız olup çehrece dahi o kadar güzeldir ki bu hüsn-i kâmil kendi tesirâtını meydana koymak için öyle süse müse de muhtaç değildir. Bir oda hizmetkârının sadece elbisesi eğer bir çirkin kadının üzerinde mucib-i istihfâf olabilir ise de Sofi'nin

üzerinde bulununca kimse elbiseye dikkat bile etmeyip fistanına sığmayan balık gibi sımsıkı bir vücudun kim bilir ne kadar ter ü tâze bir şey olduğunu tahmin için insan gözlerini kızın gerdeninden, boynundan, yüzünden ayırıp da elbisesiyle iştigale vakit bulamazdı.

Bu yosmanın hüsnünden kendisi bîhaber olmadığını da sûreti mahsûsada kayd ve ihtar etmeliyiz. Hatta kendisini görenlerce tenâsüb-i endâmı ve hüsn ü cemâli ne tesir hâsıl eylediğini daima kendisi de tetkik eyler ve herhal ve vaz ve tavrını ona göre tertip ederdi. Hatta bir defa Resmi Efendi Matmazel Şehnaz Hanımefendi ile birlikte kahvaltı etmek şerefine nail olarak (çünkü Bahtiyar Paşa dairesi pek alafranga olduğundan istitâre ol kadar riayet olunmaz) Sofi bu sograda taam takdim etmekteydi. Misafirin sol tarafına taam tabağını uzattığı zaman en mahir hizmetçiler için birinci derecede dikkat edilmek lâzım geldiği üzre burnunun solumasıyla taam alan zatı bîzar etmemek için başını o zatın tepesi hizasına doğru kaldırdıkta Sofi o kadar takarrüp etmiş ve öyle güzel bir vaz almış idi ki kızın gerdeninde olan güzellik öyle göz yumulmak mümkün olan letafetlerden dahi olmadığı münasebetiyle Resmi biraz başını kaldırdığı zaman gözleri kamaşır gibi bir şeyler hissetmiş ve hemen aklını başına alarak kendi kendisine "Vay canına yandığım yosma şey! Sanki taam takdim etmiyor! Güya gerden takdim ediyor!" demiştir. Sofi dahi Resmi'de olan bu temevvücün farkına vardığı cihetle o kadar hafif ve manalı bir tebessüm ile görülmüştür ki artık bu tebessümü ne yolda şerh ve tefsir etmek ister iseniz sizi hür ve muhtar bırakırız.

Nasıl? Resmi'nin Zekâyi'yi takdim eylemiş olduğu şu Bahtiyar Paşa familyasına takdim olunmak bahtiyarlığını siz dahi kendiniz için arzu eylerdiniz ya?

Bu familyadan hikâye a'zâ-yı vak'ası meyanında hemen birincilerden addolunacak olan zat hakkında henüz izahât-ı lâzımeyi ita etmedik. O ise Şehnaz Hanımdır. Yalnız Şehnaz Hanımın bu hikâye güzeran eylediği zamanlarda on yedi yaşında bulunduğunu haber vermiştik. Bu kadar muntazam bir terbiye içinde bulunan kızın ne kadar mükemmel olmasını arzu eylersiniz?

Va esefa ki bu arzunuzun tamâmî-i husûlünü göremeyeceksiniz!

Şehnaz Hanımefendi hadd-ı zâtında yed-i kudretin ol kadar özenerek tertip ve tezyin eylediği bir masnu olmadığından kız sekiz dokuz yaşlarına geldiği zaman sanki Sâni-i teâlâ hazretleri bu masnuu kendisi dahi beğenmemiş de tasvir-kerdesini beğenmeyen ressamların fırçalarını boyaya batırarak suretine doğru serpiverdikleri veçhile hatsız hesapsız çilleri ve çiçek bozuklarını bu kızın yüzüne serpivermişti.

Boy kısaya akreb orta, vücut bir iskelet olup hilkatteki inada bakınız ki dişler dahi dudaklarından harice fırlamaya her zaman hazır ve muntazır bir hâldedirler. Uzun bir yüze, ufacık bir burun ne kadar yakışmaz ise bir sivri çene üzerinde ve bir geniş ağzın ipince dudakları arasında bu dişlerin dahi o kadar yakışıksız olacağını zihninizde bulabilirsiniz.

Hüsn-i ahlâkın ahsen-i vücûhda aranılması lâzım geleceği hakkında verilmiş olan bir hükm-i celîle itirazınız var mıdır? Yok ise Şehnaz Hanımın ne kadar hoppa, ne kadar hadîdü'l-mizâc, ne kadar kıskanç bir şey olacağını dahi başkaca mülâhaza buyurunuz.

Şu kadar ki bu kızın zekâsını yüz kadına taksim etselerdi o kadınların her birini de başka başka olarak zeki ve fettan birer kadın olmak üzer kabul ederdiniz. Pergel ile resmolunmuş gibi testekerlek ve küçücük açık mavi gözleri sanki iblisin kör olmayan gözü gibi muhavviri üzerinde fırıl fırıl döner, pırıl pırıl parlardı. Bu kız ihtiyar olursa şüphe yok şeytanı dahi aldatan koca karıyı da aldatacak bir acuze teşkil eder.

Fıkra malûmunuz mu? Değilse arz edelim:

Bir koca karı ile şeytan bir salonda düelloya çıkarlar. Silâhlar birisi haddinden ziyade uzun olan bir tavan süpürgesinin sapı ile diğeri haddinden ziyade kısa olan bir meydan süpürgesinin sapından ibaret olup koca karı şeytana der ki: "Herhangisini ister isen al!" Şeytan dahi uzununa tamah ederse de onu elinde evirip çevirip idare edinceye kadar koca karı kısacık sopa ile durma(z) yapıştırır. Şeytan yek diğerini takip eden süpürge sapından kafasını kurtarıp da uzun sırığını istimal edemeyeceğini görünce evvelki intihabından cayıp "Hayır hayır!

Şu kısayı bana ver de sen uzunu al!" der. Koca karı buna da razı olur. Bu defa ise acuze süngü davranır gibi sırığa davranıp yâyenkatı dürtmeye başlayarak şeytan için takarrüp dahi muhal olunca meydân-ı galibiyeti koca karıya terk ederek kaçar gider.

İşte bizim Şehnaz Hanım bir koca karı olsa idi mutlaka şeytanın galebe edemediği acuzeye de galebe ederdi. Hiçbir şey yapamaz ise bari elindeki kısa sopayı kaldırıp koca karının kafasına atarak vodina kavunu gibi kafasını yardıktan sonra firar eylerdi.

Şehnaz'ın dünyada hiç sevmediği iki adam var ise birincisi Hasna idi. Hasna'yı nasıl sevebilsin ki kendisi çirkin olduğu hâlde Hasna güzel, kendisi hoppa olduğu hâlde Hasna ağırbaşlı, kendisi bed-hûy olduğu hâlde Hasna melek tabiatlı bir kız olup muallimeler her dersi kendisine verdikleri hâlde kendisi mücerret hoppalığı ve tenbelliği seyyiesiyle derslerine dikkat etmemeye mukabil Hasna güya o dersler doğrudan doğruya kendisine veriliyor imiş gibi hepsini ahz ve hıfz ediyor. Binaenaleyh Hasna, Şehnaz'a refika değil rakibe addolunurdu. Bereket versin ki Şehnaz'ın fevkalhat mütekebbir olması Hasna ile alenen rekabet-i hasmâneden kendisini men eylerdi. Öyle! Ya bir kontes veya prenses iken her hâlde hizmetçinin bir parmak üst tarafı demek olan bir refikaya ehemmiyet verip de onunla rekabete kalkışması mümkün olabilir mi?

Sevmediği adamların ikincisi ise Resmi Efendi idi.

Zekâyi Bey bu daireye takdim olunduğu zamana kadar Şehnaz Resmi'yi ne kadar sevmediğini kendisi dahi takdir edemezdi. Vakıa Resmi'nin kendi muvacehesinde vakarını muhafaza suretiyle gösterdiği ağırbaşlılıktan ve doğru sözlülükten nefret eder ve bu hâllerin hilâfını görmeyi arzu eder idiyse de "Her şey zıddıyla temeyyüz eder" fehvasınca Zekâyi takdim olunarak beyefendinin koca bir asilzade olması ve sultana selâm vermemek derecesinde mütekebbir bulunmasıyla beraber kadınlar ve bilhassa Şehnaz gibi kibar nezdinde yılışıklık kaidesine fevka'l-had riayetini görünce Resmi'nin âdeta tahammül olunmaz bir edepsiz bulunduğuna kail olmuştu.

Hakikat! Gerçekten büyük olan kibarın dünyada hiç hoşlanmaması ve en ziyade nefret etmesi lâzım gelen bir şey var ise o da riya ve müdahene olmak lâzım gelir ve riya ve müdahene eden denileri huzurundan tart etmesi icap ederken bilâkis ekseriya görülür ki o büyükler nezdinde en ziyade makbul olanlar müdahinler ve riyakârlardır.

Müdahene ve riya ile yaranmak isteyen terbiyesizlere neden hürmet etmelidir ki onlar kavuk salladıkları kibarın menfaatini, hukukunu, şanını, şerefini hayal ve hatırlarına bile getirmeyip bilâkis kendi riyaları ve müdaheneleri makbule geçtiğini görünce velinimetleri efendileri hakkında istihzalara da başlarlar ve kendi kendilerine derler ki "İşte ahmak herifi aldattım! Gösterdiğim tabasbusât-ı külliyeye inandı". Bu sözü yalnız kendi kendilerine söylemekle dahi kalmayıp hatta kendisi gibi müdaheneci ve riyacı olan kapı yoldaşları arasında dahi efendilerinin hamakatını makam-ı tezyîfe alarak eğlenirler. Bunlardan birçoğu her zaman dairede görüldüğü ve şu hakikat güneş zahir olduğu hâlde büyükler hep riyakâr, müdahin, yalancı, hilekâr olan dalkavukları severek kalpleri safî ve sadakatleri ciddî ve hakikî olan bendegânını daima meyus ederler.

Besbelli şu hâl dahi en safiyü'l-kalb, en doğru, özlü ve doğru sözlü adamların kadirlerini bilen kibarın bir kat daha büyüklüklerini âlâ etmek için ahkâm-ı tabîat cümlesine dahil olmuş bulunmalıdır.

Resmi, Şehnaz Hanımefendi'nin kendisini sevmediğini evvelden bildiği gibi Zekâyi Bey daireye mensubiyet peyda eyledikten sonra hanımefendi hazretleri artık Zekâyi'nin temellukat-ı riyâkâranesinden alenen hoşlandığını ve kendi muhadarasından aşikâren hazzetmediğini görünce derece-i menfûriyetini bir kat daha anlamış idiyse de Bahtiyar Paşa kendi validesinden yadigâr kalan Hasna'nın velinimeti olduğu ve şu hâlde Şehnaz Hanımefendi dahi velinimetzadesi bulunduğu cihetle Şehnaz'ı yine takdir eder, yine sever ve bilvücuh mesut ve bahtiyar olmasını ez-cân u dil arzu edip eğer onun mesudiyeti kendisince büyük büyük fedakârlıklara muhtaç ise ve say ettiği fedakârlığı ifaya daima hazır ve müheyya bulunurdu. Hüsn-i ahlâk ve ulüvv-i cenâb erbabı için bittabi

taayyün eden vazife bu değil midir? İnsan bir efendinin minnetdâr-ı avâtıf ve ihsanı olduğu zaman şu vazîfe-i mukaddesesine halel dahi getirecek olursa artık o hâlde riyakâr ve müdahin olan yalancılardan daha fena bir mel'un, bir hain olur kalır. Minnettarlık mutlaka ve behemehal hayırhahlığı mucip olup Resmi Efendi ise yalnız minnettar olduğu zatın değil kendi minneti altında bulunanların bile hayırhahı olmak derecesinde ahlâk-ı âliyye erbabından idi.

Bir yalancı riyakâr ile riyaya inanıp rağbet eden kibar arasında en parlak bir misal lâzım gelir ise işte yine Şehnaz ile Zekâyi'yi gösteririz. O müdahin, riyakâr bîçare Şehnaz Hanımın huzurunda kendisini şöyle güzel bulduğuna ve her hâline hayran olmak lâzım geldiğine dair nice dilbazlıklar ettiği ve her sözünü ayn-ı zarâfet addeylediği hâlde bazı kere Hasna ile iki dakikacık kadar yalnız bulunabilmek fırsatı ele geçtikçe "Acaba Şehnaz Hanıma söylediğim sözlere gerçekten inanıyor mu? Hiç sizin kadar güzel bir zat kendi karşısında iken kendi güzelliğine bu kadar mağrur olmalı mıdır? Zarafet zanneylediği arsızlıkların nasıl farkına varamıyor ki sizin hüsn-i terbiyeniz, zekânız ve zarafetiniz onun zevzekliğini, çılgınlığını ve âdeta terbiyesizliğini kendi nazarında dahi isbat etmelidir!" gibi sözler ile Şehnaz'ı istihza ve tezyif eylerdi.

Halbuki Şehnaz Hanımefendi kendisine edilen riyaların ve müdahenelerin doğru olduğuna ol kadar inanıyordu ki Zekâyi'ye olan teveccühleri âdeta muhabbet ve taaşşuk derecelerine varıp bazı kere bu sırrını Hasna'ya dahi açar ve Hasna'yı kendisine dost bildiği için değil belki "Bak ne kadar güzel ve nazik ve sevimli bir hanımefendi hazretleriyim ki Zekâyi Bey gibi güzel ve terbiyeli bir kibarzade bana âşık olmak derecelerinde arz-ı hulûs eyliyor!" tavrıyla hasbihallerde bulunurdu. Hasna ise Zekâyi'nin kendi hakkında söylediği sözleri sahih olmak üzere telâkkide haklı iken bile o sözlerin hiç birisine inanmayıp "Bunun gibi mürayi ve alçak bir herifin müdahene ve riyalarından Allah cümleyi esirgesin!" diye Cenabıhakkın savn-ı samadânîsine sığınırdı.

Şimdi biraz düşünelim ki riya ve müdaheneden hoşlananlar bundan ne fayda ümidiyle hoşlanırlar? İşte Şehnaz Hanım, Zekâyi Beyin riya ve müdahenesine ehemmiyet vermekle kendi

kendisini ol müraiye tezyif ettirmekten başka bir şey kazanamamış ve fazla olarak habise gayet müthiş bir surette aldanmıştır da. Zira bir kız hakikatte sevilmediği bir adam tarafından seviliyorum itikadına düşerse bu aldanış onun için pek müthiş bir aldanış olduğuna şüphe yoktur. Yalnız bir kızın değil en büyük adamların dahi riyakâr ve müdahenecilere aldanması daima müthişttir. Sahâyif-i tevârih karıştırılacak olursa bundan dolayı zuhura gelmiş ol kadar facialar görülür ki insan onları okuyarak müteessir ve müteessif olduğu zaman riyakârları alelumum asacağı gelir. Zira efendisinin en büyük musibet ve felâket günlerinde hâllerine ağlayacak iken gülmek gibi bir melânet daima müdahin ve mürayilerde görülmüştür.

Zekâyi Bey tarafından gösterilen• temellükleri Şehnaz Hanımefendinin tamamıyla ciddî olarak telâkki etmesini icap eyleyen bazı esbabı da karilerimiz bilmelidir. Ta ki bîçare kızın Zekâyi hakkındaki teveccühatı serian bir taaşşuk derecesine varmış olduğunu görmekle dûçâr-ı istiğrâb olmasınlar.

Malûmdur ki alafrangada kızlara roman okutmak memnudur. Bu memnuiyyetin hükmünü kızlara hevâ vü heves ne olduğuna dair misaller göstermemek kaziyyesi olacak ise de memnûiyyet-i mezkûreden hiçbir memleketce fevâid-i muntazıra istihsal olunamamaktadır. Zira bu hâl, bu memnuiyyet bilâkis kızların romanlar için daha ziyade hırs ve inhimaklarını mucib olduğundan meydân-ı tedâvülde gezen romanları kâmilen okumaya kızlar yol bulduktan maada meydân-ı tedâvülde kadınlar ve hatta erkekler için bile memnu olan birtakım kütüb-i muzırrayı da ele geçirip tamâmî-i hırs ve hevesle okurlar. Pek çok kızların en gizli yerlerinde öyle kitaplar bulunmuştur ki bunlar bir kızın değil hatta bir erkeğin bile elinde görülse münderecatını okumak değil resimlerine göz gezdirmek bile o erkek için pek büyük maâyibden addolunur.

Vakıa Şehnaz Hanımın muallimesi Madame Mirsak dahi terbiye-kerdesine roman ve tiyatro misillû asarı asla göstermezdi. Ancak kütüphanesinde türlü türlü romanlar ve tiyatrolar mevcut olduğundan Şehnaz habersizce olarak bunları çalıp gece odasında okurdu. Bu hırsızlıkta Hasna'nın dahi berâetini dava edemeyiz. Şu kadar ki Şehnaz'ın okumasıyla Hasna'nın

okuması arasında azim bir fark vardı. Bu farkı görmek için Hazret-i Sadî'nin:

يِ نْفْ الْ خْ تْشْ عْ بْ طْ تْ فْ اْ طْ لْ ثْرْ دْ ثْهْ كْ ثْنْ اْ رْ اْ بْ

خْ ثْمْ وْ بْ ثْهْ رْ وْ شْ ثْرْ دْ ثْوْ ثْدْ يِ وْ رْ ثْهْ ـــلْ الْ ڈْ غْ اْ بْ ثْرْ د

Beytini araştırmalıdır. Filhakika kâffe-i nebâtât için medâr-ı feyz ve bereket olan yağmur hep o yağmurdur. Ancak lâle ve sümbül tohumunu havi olan bir bağda lâle ve sümbül bitirip diken ve çalı kökleri müesses olan bir yerde dahi bunları inbât eyler. Cibilletinde tohm-i fâsid olan Şehnaz için okuduğu romanlar kendisinin dahi o romanlarda gördüğü eşhâs-ı vak'adan birisi olması istidatlarına inbisat verip Hasna cibilletinde zaten salah olmakla okuduğu romanlarda ahvali beğenilemeyecek olan a'zâ-yı vak'anın her birini ibret nümunesi olarak telâkki eylemiş ve şu âlemde henüz aşk ne olduğunu kendi şahsında tecrübe etmediği hâlde heva vü heves âleminin kâffe-i mehâlikini romanlarda okuyup öğrendiği cihetle o a'zâ-yı vak'aya benzemeyi değil benzememeyi mahz-ı necât addetmekte bulunmuştu.

İşte bu hikmete mebni idi ki Şehnaz, Zekâyi'nin temelluklarına kapılmakta idi. İşte bu hikmete mebni idi ki Hasna Zekâyi'nin temelluklarını nazar-ı nefretle görmekte idi.

Bahtiyar Paşa familyası hakkında buraya kadar aldığımız izahat Zekâyi Beyin bu familya nezdinde Hamparson Ağa hanesindeki gibi yıldızı düşük olmadığını ispat eylemiştir ya! Zira burada makbul ve mukbil olmaktan fazla bir nimet daha vardı ki o dahi Şehnaz Hanımefendi nezdinde Resmi'nin menfur, Resmi'nin müdebbir olmasından ibaretti.

Dördüncü Bap

Bir Âşık-ı Bî-Haber

Mevsim kânunuıevvel ibtidaları. İstanbul'da ekseriya şubattan bed ile hükmünü icraya başlayan şiddet-i şitâ bu sene o müsaadeyi göstermeyip bilâkis ol kadar istical eylemiş ki kânunıevvel ibtidalarında bulunulduğu hâlde kar, bora, fırtına, soğuk maazallah!

Resmi bir iş için Beyoğlu'na çıkmıştı. Havaya dikkat eyledikte "Bu havada deli olan bile hanesinden çıkmaz. Mösyö ve madamArslangözyan mutlak yalnızdırlar. Gider birkaç musahebe ile kendilerini eğlendirirsem pek memnun olurlar" diye doğruca Hamparson Ağanın hanesine gitti. Vakıa hava deli olanların bile hanelerinden yani tımarhanelerinden çıkmalarına müsaade verecek hâlde olmadığı gibi madama ve mösyö-Arslangözyan daha asla divane değil idiyseler de iki gün evvel bir gündüz ziyafetine davet olunarak icabet cevabı dahi vermiş bulundukları cihetle çarnaçar çıkmışlardı. Eğer Madame Küpeliyan o gün ev bekçisi gibi bir surette olarak orada bulunmasa idi Resmi Efendi avdet edecek idiyse de Madame Küpeliyan, Madam Hamparson'un eazz-i ehibbâsından olup haddizatında dahi gayet nazik ve oldukça melîhü's-sûret bir fakir kadıncağız olup kendisine hiçbir ehemmiyet verilmeksizin avdet olunur ise bundan teessür edeceğini Resmi Efendi bilmülâhaza "Birkaç lâkırdı etmeli" diye salonda ateş başına oturmuştu.

Ateş kışın meyvesi imiş! "Ateş kışın çemezarı" denilse dahi olabilirdi. Zira kabil-i ekl olmak hususunda ateş ile meyve arasında bir münasebet bulunamaz ise de nazar-rüba olmak hususunda yazın çemenzarı ile kışın ateşi arasında epeyce bir münasebet bulunabilir.

Hele o günArslangözyan salonun şöminesi pek ziyade şevkefzâ olacak bir surette yanmakta bulunduğu cihetle Resmi Efendi bu temaşadan lezzet aldığı gibi Madame Küpeliyan dahi sözü o kadar lâtif vadilerde dolaştırmakta idi ki bu sözlerden hoşlanmayacak bir erkek tasavvur eyleyebilmek muhaldir.

Aşktan, muhabbetten bahsolunurdu. Düşünmelidir ki erkekler bile yekdiğeriyle bu bahsi edecek olsalar saatlerce devam eylediği hâlde hiç bir kimseye usanç gelmez. Hele kadınlarla bu muhabbet edilirse usanç gelmek mümkün olur mu? Bahus ki bir salon içinde güzel bir ateş karşısında yalnız bir tek kadın ile başbaşa gibi bir surette olarak aşka dair konuşulursa! Bahusus ki o kadın dahi Madame Küpeliyan misillû fakr hâlinden kat'-ı nazar kendi hâlinde tabiî mevcut olan letafetiyle insana sıklet vermeyecek gibi bir kadın olursa!

Ancak şu kısacık tarifimizden Madame Küpeliyan'ın oldukça aşüfte meşrep bir kadın olduğunu anlamamalıdır. Madame Küpeliyan ol kadınlardandır ki insan onlardan şuhluğu pek kavi olarak ümit eylediği ve hâl ve sözlerinden buna dair ser-rişteler beklediği hâlde intizarı ne derhal hâsıl olur ne de husulü muhal olduğu görülür. Zaten bundan naşidir ki o kadın ile ne kadar musahebet edilse ne kadar konuşulsa insana asla usanç gelmez.

Madame Küpeliyan, Resmi'nin hissiyât-ı hevâ-perestîsine kendi hakkında bir inbisat vermeye dahi çalışmazdı. Güya Resmi'nin bazı esrâr-ı âşikanesi varmış güya kendisi de bu esrar vâkıf imiş de Resmi'nin ağzını arıyormuş gibi davranırdı.

Sözün iptidaları pek ziyade şaka tarzıyla güzerân eylediği hâlde söz yavaş yavaş ciddiyetini arttırır. Zira Madame Küpeliyan dedi ki:

-Resmi Efendi! Ne kadar inkâr edecek olsanız fayda vermez. Sizin bir kadını pek ziyade sevdiğinizi yakından bilirim.

Bu sözün Resmi için bayağı merakı mucip olacak bir surette söylendiğini göz önüne alırsanız Resmi'yi biraz düşündürmüş olmasını da becâ görürsünüz.

Madame Küpeliyan şunu da ilâve eyledi:

-Gördünüz mü bir kere nasıl düşünmeye başladınız?

-Ben mi madam?

-Ya kim olacak? Bu düşünceniz benim keşfimi haklı gösterir. Halbuki keşf dahi değil! Pek yakından bilirim ki...

-İstiğrab olunacak bir şey. Ben âşık olayım da ben haberdar olmayayım!

-Ben size haberdar değilsiniz diyemem. İnkâr ediyorsunuz demek isterim.

-Madam! İnkâr ile yalan arasındaki hadd-i fâsıl hemen kıldan dahi incedir.

-Tasdik ederim. Sevdiğini inkâr etmek isteyenlerin yalnız böyle düz düzüye inkâr etmeleri değil hatta açıktan açığa yalan söylemeleri bile istibâd olunamaz.

-Estağfirullah! Cidden bir alâkam mevcut olsa neden inkâr edeyim? Neden yalan söyleyeyim?

-Kim bilir? Hele daha ziyade istiğraba şayan bir cihet vardır ki o da sevdiğiniz kadın sizinle olan münasebetini ketm etmediği hâlde sizin ketme çalışmanızdır.

Resmi biraz düşündükten sonra zihnine yeni bir şey gelmiş gibi davranarak:

-Sevdiğim kadın benimle olan münasebetini ketm etmediği hâlde mi? Ah Madame Küpeliyan! Şimdiye kadar sizce bana cesaret verebilecek bir hâl göre idim derdim ki bana olan teveccühünü ketm etmeyen bir kadın olsa olsa yine siz olabilirsiniz.

Bu sözün Madame Küpeliyan'ı memnun eylediği Resmi bu sözü söylediği zaman madamın gözlerinin içi gülmüş gibi bir hâller görülmesinden anlaşıldı. Ancak kadın bu hüsne mağlûbiyet tavrı göstermemeye çalışarak dedi ki:

-Hakkımdaki hüsn-i zannınıza teşekkür etmeyi kendime borç sayar isem de bilirim ki sevdiğiniz kadını bildiğime dair olan sözlerim sizi sıkmaya başladığı için mücerret o sözü kapatmak üzere bana isnâd-ı meseleye çalışıyorsunuz. Hiç sevdiğiniz kadın gibi bir kadına malik olan adam bir bîçare Küpeliyan'a tenezzül mü eder?

-Estağfirullah efendim! Hakikat söylerim ki...

-Lüzumu yok Resmi Efendi, lüzumu yok! Sadedetten harice çıkmayalım. Ben sizin esrarınıza ol kadar vâkıfım ki işte şimdiye kadar hiçbir kimseye açmamış olduğunuz diğer bir şeyi dahi size ben haber vereyim.

-Neyi?

-Ermenice öğrendiğinizi!

Bu söz hakikaten Resmi'de bir durgunluğu mucip oldu. Filvaki Resmi üç dört aydan beri Ermenice öğrenmeye fevka'l-had gayret edip hatta lisanen tekellüm hususunda ol kadar meleke peyda edememiş olduğu hâlde okuduğu kitapları anlamak ve kendisi Ermeni lisanıyla yazmak hususunda bayağı meleke peyda etmiş ise de muallimi Samatyalı bir adam Küpeliyan'ın nasıl olup da bundan haberdar olduğuna istiğrab eylemişti. Dedi ki:

-Evet madam bu lisana heves eylediğim için bir zamandan beri tahsiline çalışmaktayım.

-Teşekkür ederim ki bunu inkâr etmediniz. Öyle ise itiraf ediniz ki bu lisanı sevdiğiniz kadının Ermeni olduğu için öğreniyorsunuz.

-Acayip! Mutlaka benim bir sevdiğim kadın bulunması sizce muhakkakan matlup olduktan fazla Ermeniceyi onun için öğrendiğim dahi matlup! Öyle mi?

-Matlup değil! Bizce bunlar kâmilen muhakkak! Fakat siz inkâr ediyorsunuz.

-Canım bir sevdiğim olsa neden inkâr edeyim?

-Kim bilir?

-Hayır mutlaka bileceksiniz! Eğer bilmemezlik etmek istiyorsanız müsaade ediniz de ben söyleyeyim.

-Söyleyiniz!

-Evet söylemeliyim ya? Mutlaka söylemeliyim. Demeliyim ki eğer benim sevdiğim olduğu hâlde ben bunu sizden inkâr ediyorsam bunun sebep ve hikmeti olsa olsa mutlaka sizi o sevdiğimden daha güzel daha sevimli bulmaklığım olabilir. Yalnız bu da kifayet etmez. Hatta sizin lütfunuzdan ümitvar dahi bulunmaklığım iktiza eder.

-Hep sadetten harice çıkmaya çalışıyorsunuz. Hep inkârınıza kuvvet vermek için beni bahse katmak istiyorsunuz. Pek âlâ! Ben size sevdiğiniz kadının ismini dahi haber verirsem?

-Madam!...

Resmi'nin ağzından şu son kelime hakikaten câlib-i nazar-ı dikkat olacak bir ehemmiyet-i mahsûsa ile çıkmıştı. Ol kadar ki tavrına dikkat edilse gerçekten Resmi bir ismin meydana konulmasından ihtiraz eyliyor zannolunurdu.

Madame Küpeliyan ise Resmi'den bu kelimeyi işittikten sonra bir müddet yüzüne ol kadar dikkat ile baktı ki bu kelimenin alt tarafını söylemesine muntazır olduğunu da anlattı. Resmi birkaç saniye ve belki birkaç dakika söyleyeceği sözü zihninde arıyor gibi davrandı. Nihayet dedi ki:

-Rica ederim madame bu lâtifeye artık nihayet veriniz. İhtimal ki lâtife tarzında olsun ortaya bir isim koyarsınız ki o ismin sahibi kendi isminin lâtife olarak dahi söylenmesine razı olamaz. Ben bir çok kadınlar ile görüşüyorum. Her kadının benimle görüşmekten ihtiraz etmemesinin birinci sebebi lâtife suretiyle olsun kendi isminin benim ismimle birlikte yad olunmayacağından emin bulunmasıdır. Yazıktır madam! Merhamet ediniz! Vakıa sizinle edilen şu lâtifelerden hiçbir kimse haberdar olamayacağından emin isem de bu lâtifelere dahi lisanımızın alışmasını istemem. Emin olunuz ki benim hiçbir kadın ile hiç bir suretle münâsebetim yoktur.

-Çocuk!

-Neden?

-Hakikat siz bir çoçuk imişsiniz!

-Niçin madama?

-Çocuk olmayanda böyle telâşlar olur mu?

-Olur madam! Eğer dermeyan edeceğiniz isim zaten ağızdan ağıza gezen isimlerden olur ise asla tereddüt etmeyip söyleyiniz. Ben kendi nefsimi paka çıkarmaya çalışmayacağımdan bunda hiçbir beis yoktur. Bir ismi yüz adam telâffuz eylediği hâlde bir de yüz birinci bulunsun. Ne olur? Lâkin ismi kale alınmamak lâzım gelen bir muhterem kadının ismini ortaya koyarsanız ...

-Tekrar ederim ki çocuksunuz çocuksunuz!

-Sebebi?

-Evvelâ şunun için ki zaten o kadın dillerde destan olduğu hâlde sizin malûmatınız yoktur. Saniyen şunun için ki malûmatınız varsa dahi şayet o destanı siz men edebilecekmişiniz gibi işi örtmek gayret-ı tıflânesinde bulunursunuz. Salisen şunun için ki kadın sizi sevdiğini ketm etmeyip de kendi sırdaşlarına kendisi söylediği hâlde siz hâlâ tecahül ediyorsunuz, hâli inkârda bulunuyorsunuz.

-Vay vay vay! İş bu kadar şayi olmuş ha? Halbuki benim hâlâ haberim yok! İnsanı çıldırtacak bir garebet! O hâlde

benim için hükmeylediğiniz çocukluk vaki bile olsa beni itham ve terzile medar olamaz. Zira bir kadın benimle o kadar dillerde destan olmuş da ben hâlâ bu destanın daha ziyade iştihar ve intişarına mani olmaya çalışılorsam o kadına daha doğrusu kadın nev'ine bir riâyet-i müfritede bulunmuş oluyorum demektir.

-Hâlâ inkârda sebat ha?

-Ya ne yapayım a canım? Kime bigayr-i hakkın iftira edeyim?

-Kimseye iftira ediniz demiyorum. İsterseniz sevdiğinizin ismini haber vereyim de bakınız görünüz işin içinde iftira mı var yoksa sahih bir haber midir?

Resmi artık takatını tüketerek dedi ki:

-Söyleyiniz öyle ise Allah aşkına söyleyiniz bakayım. Ben de bileyim ki şu âşık olduğum kadın kimdir?

-Öyle ise geliniz yavaşca kulağınıza söyleyim!

Bîçare Resmi kulağını Madame Küpeliyan'a teslim eylediği zaman ne kadar helecan içinde bulunacağını nazar-ı dikkate alıyorsunuz ya? Salonda kendilerinden başka hiçbir kimse bulunmadığı hâlde bu ismi kulağına haber vermek istemesi?...

Kadın o mühim ismi haber verdi. Dedi ki:

Madam Arslangözyan.

Resmi kendisini bir anda kaybedip yine o anda aklını başına toplayarak dedi ki:

-Öyle ise ben çocuk değilim madam! Münkir de değilim! Fakat siz azim bir hataya duçar olmuşsunuz!

-Acayip! Şimdi Madam Hamparson hakkındaki muhabbetinizi inkâr mı edeceksiniz? Ermeni lisanını dahi birden bire kendisine o lisan ile söyleyerek tahsinine mazhar olmak için öğrendiğinizi inkâr mı edeceksiniz?

-Madam Hamparson'un meziyet-i gûnâ-gûnunu inkâr etmek âdeta hayvanlıktır. O kadar mükemmel bir kadının muhadara ve musahebesinden hoşlanmam demek eşekliktir. Ancak şurada salonunda içtima ederek müsamerâtıyla telezzüz etmekliğimize

müsaade verdiğinden dolayı haddimin haricine çıkmak dahi terbiyesizliktir. Ben kim o kim? Hele Madam Hamparson'a gelince sizi temin ederim ki kadın her zaman herkese gösterdiği rûyı ibtisâmdan maada bana fevkalâde olarak bir yüz göstermemiştir. Kendi hakkında haddimin haricinde addolunacak bir hevese cür'et alabileceğim surette hiçbir müsaadekârlıkta blunmamıştır. Eğer bu sözü sizden başka bir kadından işitmiş olsaydım âdeta iftira ediyor diye o kadından nefret eylerdim. Ancak siz MadamArslangözyan'ın sadık dostu olduğunuzu bildiğim için onun hakkında zerre kadar bir iftira eylediğini işitseniz benden evvel siz reddersiniz diye itikat eylerim. Ama şayet Madam Hamparson size benim için buna yakın bir söz söylemiş ise emin olunuz ki lâtife etmiştir.

-Evet söyledi. Hem de lâtife olarak değil pek ciddî olarak söyledi.

-Madam Hamparson mu?

-Kendisi!

-Ne dedi?

-"Resmi'nin bana alâkası var benim için hevesi pek büyüktür" dedi.

-Ya siz hata ediyorsunuz ya o hatanız dahi galiba isimlerde olmalıdır. Zannederim ki "Resmi" dediğiniz isim "Zekâyi" olacaktır. Böyle cür'et olsa olsa Zekâyi'de bulunabilir.

-Zekâyi Beyde mi? Hiç ümit edemem. Madam Hamparson bu cür'eti Zekâyi Beye versin!

-Öyle ise böyle bir cür'eti bana vermemiş olduğundan emin olunuz! Öyle ise size o sözü mutlaka bir lâtife olmak üzere söylemiştir. Hele kendisinin bende böyle bir cür'et-i mefrûzayı tahsin etmemiş olduğuna hiç şüphe etmem. Öyle değil mi?

-Tahsin etmedi ama tayip dahi etmedi.

-Tayip etmedi mi? Öyle ise tayibi terbiyesine yediremediği için etmedi.

-Dedi ki "Resmi fena çocuk değildir".

-Yalnız bu kadar mı dedi?

-Yalnız bu kadar dedi.

-Tamam! Şimdi anlaşıldı. Madamın bazı kere... hayır bazı kere değil ekseriya o kadar parlak hâlleri olur ki karşısında bulunanları hayran eder. Şayet böyle bir hâlde hayretimi biraz ziyadece görmüş ise...

-Demek oluyor ki işte madama hayran olduğunuzu itiraf eyliyorsunuz.

-Vay MadamArslangözyan'a hayran olmamalı da nefret mi etmeli? Fakat Cenabıhakkın Madam Hamparson namı altında gösterdiği mahâret-i sâniaya hayran olmak kendisine alâka etmiş bulunmak demek mi olur? Mutlaka dediğim gibidir. Bende biraz ziyadece hayret gördüğü için hakkımda böyle bir fikirde bulunmuştur. Ama "Resmi fena çocuk değildir" demesi " Resmi'de bu cür'etleri bekleyecek kadar kendisini terbiyesiz addetmem ise de nasılsa hata etmiştir" manasına gelir.

Sözde biraz daha devam için meydan olsa idi ihtimal ki birtakım katmerler daha kalkardı. Fakat o aralık madam ve mösyöArslangözyan meduvv oldukları mahalden avdet eyledikleri cihetle o gün söz bu kadar kaldı.

Madam Hamparson, Resmi ile Küpeliyan'ı bir salonda yalnız oldukları hâlde görmüş olduğuna hiç bir ehemmiyet vermedi. Kemâl-i şevk ve şetaretle ateş başına koşup "Resmi Efendi! Nasıl kar helvası zevkiniz midir? O kadar kar yağıyor ki ağzınıza, burnunuza biraz pekmez sürseniz ister istemez rüzgâr size bir çok kar helvası yedirirdi!" diye lâtifelerle ısınmaya başladı.

Resmi'nin şu güzeran eyleyen muhavere üzerine zihnine ol kadar perişanlık gelmişti ki madama söyleyecek hiçbir söz bulamadı.Hamparson Ağa dahi "Vay baba Resmi! Sizi burada bulduğumuza pek memnun olduk!" diye ateşe yaklaşıp karı koca o günkü şiddet-i şitâyı muktedir olabildikleri kadar mübalâgatla tarife başladılar.

Resmi teessürât-ı derûnundan bunlara ser-rişte vermemek için "Evet madam! vakıa kar pek kesretle yağıyor!" yahut "Evet Hamparson Ağa! bu kış pek erken başladı!" gibi sözleri dahi pek güçlükle tedarik ederek zaten akşam dahi takarrüp eylemiş bulunduğu cihetle "Şu şiddetli havada gündüz gözüyle

kendimi İstanbul'a atayım!" diye bir müsaade istihsal edip çıktı. İstanbul yolunu tuttu.

Yolda gelirken Resmi ayaklarının nereye bastığını hemen farkedemeyecek bir derecede dalgındı. Kendi kendisine düşünürdü ki:

Acaba Madam Hamparson, Küpeliyan'a yalnız o kadarcık mı söz söylemiş? Acaba fazla bir söylememiş mi? Yalnız "Resmi fena çocuk değildir" demiş ise mutlaka hüküm verdiğim gibidir. Yani beni bazı hayretlerimde mazur görmüştür. Yok daha başka sözler söylemiş de onlar dahi beni tayibe dahil iseler doğrusu pek ziyade mahcup olacağım!... Yoksa hakikaten Madame Küpeliyan isimler hususunda hat ediyor. Eğer bu cür'eti eden Zekâyi ise bir diyeceğim kalmaz. Zaten Madam Hamparson'a pek ziyade heveskâr görünüyordu. Hatta beni bile bayağı kıskanıyordu. Vakıa beni kıskanmasını mucip olacak hiçbir tavrı bende görmemiş ise de mücerret kendisi heveskâr olduğu hem de pek ziyade heveskâr olduğu için yüreğini bu hiss-i hasetten men edemiyordu.

Resmi'nin kendi kendisine söylediği şu sözlerden anlaşılıyor ki eğerçi Zekâyi'nin heveslerinden haberdar ise de beyin ilân-ı aşk ederek cevâb-ı red dahi almış bulunmasından haberdar değildir. Hatta devam eden mülâhazatında kendi kendisine demişti ki:

-Sakın Madame Küpeliyan'ın bugünkü muhavereden maksadı bizi bir istintak olmasın! Sakın bu istintakı da Madam Hamparson tavsiye etmiş bulunmasın! Evet evet! bu da akla karibdir. Zekâyi ile şayet mercimeği fırına vermişler iseler bu sırrın faş olup olmadığını benden anlamak isterler. Öyle ya! Ara yerde böyle bir mercimek fırını veyahut fırın mercimeği varsa onu herkesten evvel mutlaka benim haber alacağımı bilirler. Benim ağzımı aradılar da eğer ben bu sırra vâkıf olmuş isem diyeceğim ki "Adam siz ne diyorsunuz? Madam Hamparson'u benim sevebilmekliğim mümkün olur mu ki onun arslan gibi bir amant'ı (dostu) var. Bizim gibi bîçarelere o saadet müyesser olur mu?" Ben böyle bir söz söyledikten yani sırlarına vukufumu anlattıktan sonra elbette benden başkalarının dahi bu sırra agâh olacağını tahmin edeceklerdir. Öyle ise Zekâyi'ye dair söyledi-

ğim iki lâkırdıyı da keşke söylememiş olsaydım. İhtimal ki o lâkırdım üzerine dahi bu hükmü verirler. Şayet Zekâyi'nin işini bozmuş olurum!

Vakıa Zekâyi'nin böyle bir muvaffakiyeti tahkik eylediği hâlde eğer Resmi o işi bozsa idi müteessir olurdu. Ancak bu teessürü Madam Hamparson hakkındaki kayıtsızlığından neş'et etmiş olmazdı. Zira insan için Madam Hamparson gibi bir kadına mukabil kayıtsız bulunmak mümkün ve mutasavver olamaz. Belki kendisi için ele geçirmek muhal olan bir şeye Zekâyi'nin nailiyyetini men eylemek o şeyi Zekâyi'den kıskanmak demek olup bu hasede ise hiçbir lüzum olmayacağı ve bir refikini büyük bir nimetten beyhude yere mahrum etmiş sayılacağı için müteessir olurdu.

Hakîkat-ı hâle gelince: Resmi Madam Hamparson ile mülâkat ve musahabâttan o kadar lezzet alırdı ki bu telezzüz-i fevkalâdesinin hemen bir heves derecesinde olmasını Madam Hamparson'un bilmesinden ve fakat kendisini bîzar eyleyecek hiçbir taşkınlığın zinhar vukua gelmeyeceğinden dahi emin olarak binaenaleyh Resmi'ye darılmak hususunda kendisini haklı görememesinden Resmi pek büyük bir bahtiyarlık hükmeyleyecekti.

İşte bu yoldaki hayalet Resmi'yi hanesine kadar takip eylediği gibi uyku âlemine dahi bu hayalet ile beraber gidip zavallı Resmi bütün gece rüyasında Madame Küpeliyanlar, Madam Hamparsonlar, Zekâyi Beyler ile uğraştı. Kâh kendisini Madam Hamparson'a ilân-ı aşk ederken gördü. Kadın kâh arz-ı hâlini reddediyor göründü. Kâh kabul suretinde görünüp Resmi'yi sevinçten çıldırtmak derecelerine getirdi. Hele Zekâyi tarafından büyük büyük rekabetler görerek nihayet derecelerde bîzar oldu. Elhâsıl o gece kendisini pek şiddetli bir ağırlık basarak sabahlara kadar bundan kurtulamadı.

Demek oluyor ki Resmi, Madam Hamparson'a gerçekten alâkadar ve âşık imiş de kendisi bîhaber imiş.

Eğer âlem-i imkânda âşık-ı bîhaber dahi bulunmak mümkün ise ona diyeceğimiz yok. Şu kadar ki yine Resmi'de görülen hâli çok kimselerde görmüşüzdür. İnsan bir kadını o kadar beğenir ondan o kadar hoşlanır yani o kadını ol kadar sever ki bu hissiya-

tına bir "aşk" denilir ise isim ile müsemma arasında bir münâsebet-i tâm bulunur ama ya fevka'l-had mahcubiyetinden veyahut kadının kendisine hiçbir gûnâ ümit veremeyecek bir hâl ve mevkide bulunmasından dolayı bu aşkına kendi dahi vücut veremeyerek çakmağı itip ateş aldığı hâlde bir zamana kadar patlamayan ve silâhşörler nezdinde "tüfek kaynıyor" diye tabir olunan tüfekler gibi asla fark olunamayacak bir surette ateşli bulunur. Böyle bir tüfeğin patlaması için falya cihetinden pek cüz'î hava alması lâzım geldiği gibi bu âşık bu haberin dahi ateş alması için canan cihetinden gayet cüz'î bir nesîm-i ümîd esmesi kifayet eyler.

Beşinci Bap
Bir Mübâhase-i Mühimme

Madame Küpeliyan ile edilen mubahese üzerinden birkaç gün geçtiği ve Resmi'nin hemen eli işe varmayarak aklı fikri Beyoğlu cihetinde kaldığı hâlde sanki Madam Hamparson kendisini görecek olursa "Sen ne halt ettin Madame Küpeliyan ile bana dair niçin söz ettin?" diye darılıp bir daha yüzüne bakmayacakmış gibi Beyoğlu'na gelmek için bir türlü cesaret edemezdi. Bu müddet zarfında Zekâyi Bey ile birkaç defa görüştü ise de bu günlerde Zekâyi Beyin başka meşguliyetleri mi vardı ne idi fakat Resmice malûm olamayan asıl sebebi Madam Hamparson tarafından aldığı cevâb-ı red olmak üzere Zekâyi madam hakkında hiçbir söz söylemediği gibi Resmi dahi kendisine dair beye hiçbir söz söylememişti.

Nihayet Resmi bir gün ne olursa olsunu göze aldırıp Beyoğlu'na gitti. Hem de doğruca Hamparson Ağanın hanesine vardı. Akşam saat on idi. Öyle geç gitmesi dahi bir hesaba mebni olup Resmi kendi kendisine demişti ki "Eğer madamın tavrını fena görürsem akşamı vesile edinerek kaçar gelirim. Yok aksi hâlde bulur isem biraz dahi arsızlığı göze aldırarak taama da kalırım. Ta ki uzunca bir söz açılmasına vesileler arayarak Madame Küpeliyan ile olan muhaveremizden Madam Hamparson'un haber alıp almamış olduğunu ve almış ise bu muhavere kendisine ne yolda tesir etmiş bulunduğunu güzelce anlarım".

Meğer Resmi'nin bu havf ve ihtirazına hiç mahal yokmuş. Madam Hamparson kendisini ol kadar şetaretli bir hâlde kabul eyledi ki Resmi oraya nasıl bir ihtiraz ile gitmiş olduğunu unuttu. Şu kadar ki daha ilk sözleriyle Madam Hamparson, Resmi'nin Küpeliyan ile olan muhaberesinden haberdar olduğunu anlatmakla beraber bundan memnuniyetini de işrâb eyledi. Zira dedi ki:

-O! Resmi Efendi! Siz artık bizleri aramaz sormaz oldunuz ya? Bu kadar da vefasızlığı sizden memul etmezdik. Galiba burada Madame Küpeliyan'ı yalnız bulacağınızı yakinen hesap etmeyince bir daha bize gelmemeye karar verdiniz öyle mi? Ben de size ağır bir ceza tertip eyledim. İşte bu akşam ister istemez sizi taama alıkoyacağım!

Bereket versin ki kadın bu sözü kendi hususî odasında bir Madame Küpeliyan'dan ve bir de hizmetkârı Mariyanko bulunduğu hâlde söylemişti. O hâlde söylemiş iken bile Madame Küpeliyan'ın yüzü bayağı penbeleşti. Eğer salonda ve kalabalık içinde bulunsa idi ihtimal orada dahi böyle serbestane bir söz ile bîçare Maadame Küpeliyan'ı mahcup ederdi. Vakıa Küpeliyan'ın şöyle bir mahcubiyeti bedelini tediye etmek Madam Hamparson için güç değil ise de böyle bir lâtifenin olmasından olmaması elbette hayırlı düşerdi.

Resmi kendisinden evvel Madame Küpeliyan'ı şu müşkül mevkiden kurtarmak için ona dair olan sözü hiç anlamamış gibi davranarak dedi ki:

-Cezanız bu kadar şerefli olduğu hâlde ya lütuf ve iltifatınız ne yolda olur?

-Şimdi iltifat bahsinde değiliz. Ceza bahsindeyiz. Bu gece ta geç vakitlere kadar sizi burada hapsedeceğim.

-Müddet-i mahbûsiyyetimi maa'l-memnûniyye geçirerek hatta bütün tükenmemesi için bile dua ederim.

Şu birkaç sözün teatisinden sonra Resmi Madam Hamparson'un süsce ikmal edeceği bazı şeyler olduğunu Mariyanko'nun elinde gördüğü bazı levazımdan teferrüs etmekle "Ağa cenapları galiba salondadırlar. Gideyim hulûslarımı arz edeyim" diye çıktı salona geldi. Çoktan beri görüşülmediğine dair Hamparson Ağadan dahi tatlı bir serzenişe mazhar olarak

"Madam sizi görürse mutlaka bu akşam taama alıkoyacaktır. Geçen akşam öyle söylüyordu" deyince Resmi, "Şimdi madam cenaplarını gördüm. O dahi böyle söyledi" diye bitteşekkür derunundan en büyük teşekkürü ise gıyabında dahi kendisine dair sözler söylediğinden ve hatta yemeğe alıkonulması müzakeresine kadar varıldığından dolayı etmiştir.

Taam zamanına kadar Madam Hamparson salona gelmedi. Taamın hazır olduğu haber verilip de Hamparson Ağa ile Resmi Efendi taam salonuna gittikleri zaman Madam Hamparson ve Küpeliyan'dan maada diğer bir kadını dahi orada hazır ve muntazır gördüler.

Yemek pek ziyade şetaretle geçti. Hatta bu akşam Madam Hamparson kendi şarabının suyunu daha az koyduğu cihetle bordo şişesini nısfından aşağıya indirerek gerek bunun ve gerek yekdiğerini takip eden kahkahalarının tesirinden dolayı yüzünde peyda olan pembelikler o lâtif çehreye bin kat daha letafetler ilâve etmekle Resmi o kadar münbesit olmuştu ki yerde midir yoksa gökte midir fark edemiyordu denilse mübalâga edilmemiş olur.

Birkaçı taam esnasında ve birkaçı taamdan sonra gelen misafirler ile içtima salonunda birleşildi. Bunlar meyanında üç kadın olup erkeklerden ise dördü "ekarte" oyununa gayet meraklı adamlardan ve üçü Madam Hamparson'un bir şeker handesini görmeyi minnet-i cân addeden gençlerden idiler.

Oyun meraklıları için uzun uzadıya sabır ve sükût mümkün olamamakla Hamparson Ağa oyuncularını oyuna mahsus olan bir salona aldı götürdü. Altı kadın ile dört erkek büyük salonda kalarak musahebeye başladılar. Böyle bir cemiyette habl-i sühan her tarafa dönüp dolaşacağı malûmdur. Ancak döne dolaşa geldi bir mes'ele-i mühimme üzerinde karar kıldı.

O mesele ise zaten "Madame Angoie'nın Kızı" nam bir operanın bütün bütün dünyaca mazhar olduğu rağbetten bed' eylemiş olan sözün getirip isal eylemiş olduğu Fransız muaşakatı bahsi idi.

Fransız tarihinin bu türlü rezaili üzerine açılan söz mevcut olan üç erkek misafir için olanca malûmât-i târihiyyelerini ortaya koymaya vesile oldu. Her biri bir zatın ifadesinden ve di-

ğerlerinin tashis ve ikmalinden husule gelen malûmat hulâsası şu oldu ki:

Fransa'da pâzâr-ı muâşakanın revâc-ı tâmı hemen büyük ihtilâlden evvelce ve sonraca olan senelerde görülüp şimdiye kadar bazı cihetleri tadil ve bazı cihetleri itmam oluna gelmemiş. Belki bir çok asırlar mukaddem yani şövalyeler zamanında usûl-i muaşakanın esası vaz olunmuş. Zira şövalyeler zamanında her şövalyenin "dame" unvanıyla bir sevgilisi olup ekseriya bu sevgililer en kibar kadınlardan intihap olunurmuş. Fakat muaşakaları pek halisane olup şövalye kendisini o kadının kulu kölesi addedermiş. Allah'dan sonra o kadına perestiş eyleyerek muharebelerde onun aşkından onun isminden istimdat edermiş. Hatta bu muaşakaları o kadınların akarabası ve kocası dahi bilerek hâlisiyet ve safvetinden dolayı buna ilişmedikten maada bilâkis zevcesinin amant'ı olan şövalyenin kibarlığı ve fütühatı ile kendisi dahi iftihar eylermiş. Gerek kadınlar gerek kocaları vesair ehibba ve taallûkatı bu muaşakalara pek ziyade ehemmiyet vererek bir amant'ı olmayan kadını âdeta kibardan addetmezlermiş. Maahaza şövalyelerin kadınlara gösterdikler ubudiyetlere mukabil kadınlar dahi onlara pek büyük hürmet ve riayet ve onların aşkına vefa ve sadakat gösterip eğer bir kadın kendi şövalyesine adem-i sadâkat ve vazîfe-i vefâya mugayir bir hâl ve hareket gösterecek olur da şövalye dahi aşk mahkemelerine beyân-ı şikâyet eylerse o kadın mezkur mahkemelerde muhakeme olunur ve birçok kadınlar meyanında şövalyeden af istemek veyahut fukaraya küllî sadaka vermek gibi cezalar ile mücâzât edilirmiş. Zikrolunan aşk mahkemelerinin azası en kibar kadınlardan olup kadınların gerek mevki ve gerek haysiyet cihetleriyle pişvâsı olan bir büyük madam reis intihap olunurmuş. Şövalye kendi dame'ının aşkına cenk eylediği gibi onun namını ve namusunu müdafaaya dahi hazır olup bu yolda icabına göre düellolar eder ve fedâ-yı câna kadar vardığı dahi olurmuş. Sonraları gide gide bu âdet bozulmuş. Zira bir kadın ile bir erkek arasında o kadar safiyane muaşaka tabîat-ı beşeriyyenin tehammülü fevkinde olmakla muaşakalar muahharan muktezâ-yı tabiiyyesini dahi gösterirmiş. Seneler geçtikçe bu hâl dahi bir nevi cevaz suretini alarak hele büyük ihtilâlden

sonra artık levâzım-ı diniyyeye bile riayet kalmadığından iffet hususunda mübalâtsızlık dahi yol almış. Lâkin eski hâlden bazı şeyler baki olup şu kadar ki onların da rengi ve sureti değişmiş. Meselâ mukaddemleri bir kadının bir şövalyeye dame olması için kibarlık lâzım gelip şövalyesi olmayan kadın kibar dahi addolunamadığı hâlde muahharan bir kadının bir "amante" yani bir sevdalıya "metres" yani sahibe ve malike olması için o kadının güzel ve işvebaz olması lâzım gelip bir amant'ı olmayan kadın sevimli ve güzel addolunmamaya başlamış. Vakıa bir kimse amant'ın metresine hakaret edecek olursa iş yine düelloya kadar varır ise de bu gayret sonraları mahza bir eser-i muhâsededen ibaret olmak suretini almış. Yani bir zen-dost kendi metresini bir başkası baştan çıkardığı için kıskanarak işte bundan dolayı düello eder olmuş. Şu kadar ki eski aşk mahkemeleri hiç kalmamış. Zira bir metres kendi amant'ına hıyanete bir kahpelik... bir değil birçok kahpelikler edip de birisi veya birkaçı meydana çıktığı zaman amant için gidecek üç yol görünmeye başlamış ki bunun birisi eğer metresini gerçekten kıskançlıkla seviyorsa ya ona veyahut kendsine kıymak ve ikincisi centilmence yani kıskanmayarak onunla sadece yaşıyor ise hıyanetin tahakkuku üzerine onu def edivermek ve üçüncüsü kıskanmadığı hâlde muhabbet dahi ediyorsa başkalarıyla görüşmesine ses çıkarmaksızın yine zevkinde devam eylemek suretlerinden ibaret kalmış.

Bahsin en son kısmı yani insanın bir kadını sevdiği hâlde kıskanması veyahut kıskanmaması meselesi bazı taraflardan tahsinlere bazı taraflardan dahi takbihlere duçar olmasıyla mübahesenin hem biraz rengi değiştirmiş ve hem de şiddetini arttırmıştır.

Erkeklerden birisi zevcesinin muaşakalarından haberdar olduğu hâlde kıskanmayan koca şövalyeler zamanındaki hâlisane muaşakalara göre belki mazur görülebilir ise de sonraları muaşakaların âdeta muaşaka-i tabiiyye suretini aldığı zamanlarda böyle bir kocanın mazur görülemeyeceğini dermeyan edince çünkü bu mubahesede bulunanların cümlesi bekâr adamlar olup kadınlara yaranmak gayretinde bulunduklarından bunlar mülâhazaya şedîden itiraz etmişler ve alafranga kıskançlık pek bü-

yük terbiyesizlik addolunup bunun dahi pek beca olduğunu hükmeylemişlerdir.

Hatta bunlardan birisi şöyle bir de fıkra nakleyledi:

"Paris'te centilmenler klübüne bir centilmen devam eylermiş ki bilâ-tekaddüm ve bilâ-teehhur akşam bir sâat-ı muayyenede kulübe gelir ve her akşam hep bir koltukta oturup yalnız bir nevi gazetenin "high life" yani kibarın sayd ve şikâr ve at yarışı ve sayd ve şikârı gibi en büyük eğlenceleri bahsi ile "chronique théâtrale" yani tiyatrolara müteallik şuunâtı okuduktan sonra hep öteden beri kumar oynadığı adamlar ile kumarını oynar ve yine muayyen olan saatta kalkıp menus olduğu bazı meşâhir–i nisvânın salonlarını dolaşarak hanesine gider ve ertesi akşama kadar uykucağızını uyurmuş. Senelerce müddet bu zat şu yolda maişetine asla halel getirmediği hâlde nasılsa bir akşam mutadı olan saatten üç dert saat sonra gelip kumar arkadaşları kendisine epeyce muntazır oldukları cihetle nasıl olup da bu akşam geç kaldığını sormuşlar. Centilmen cenapları cevaben demiş ki: "Artık çektiğim zahmetleri sormayınız! Bizim madam sevgilisi ile kavga etmiş. Ama haksızlık kendisinde. Zira sevgilisi olan budala bizimkiyi gerçekten severmiş de madam dahi ona hiyanet eylediği için küsmüş! Tuhaf değil mi? Ne ise! Aralarını bulup barıştırıncaya kadar başıma hâller geldi! İşte onun için geciktim!"

Şu fıkra üzerine bu centilmen hakkında bravolar, el çırpmalar yekdiğerini takip ederek "Gördünüz mü? gördünüz mü? Herif tam centilmenmiş!" sözü ağızdan ağıza dolaştı.

Resmi bahislere asla karışmaksızın dinlerdi. Madam Hamparson onun dahi reyini sordu. Dedi ki:

-Ey siz bu hâllere ne dersiniz Resmi Efendi?

-Ben hiçbir şey demediğim gibi demek de istemem madam!

-Ama öyle olmaz. Gerek tahsin gerek takbih vadisinde olsun elbette bir söz dahi siz söylemelisiniz. Ne ile eğlenip vakit geçireceğiz ya?

-Ne söyleyim ki madam şayet söyleyecek olsam madamların mösyölerin itirazlarına duçar olacak şeyler söylerim diye korkuyorum.

-Daha iyi işte! Onlar itiraz ederler siz cevap verirsiniz bahsimiz dahi böyle revnak bulur eğleniriz.

-Ben söyleyecek olursam sözüme edilecek itirazlara cevap verememem. Herkesi kendi fikir ve mütalâasında serbest görmek isterim. Bu sebebe mebnidir ki bahsolunan şeyler hakkında asla fikir beyan etmedim. Ehibbamızın serbestî-i efkârına riayet ettim. Onlar bana itiraz edecek olurlarsa yine cevap vermem ki benim serbestî-i efkârıma müsaade etmeyenler onlar olsunlar diye. Ben ise...

Bir efendi-Bahse avukatça giriştiler! Öyle bir mukaddeme ile ki itiraz yollarını bununla daha şimdiden kapıyorlar.

Bir kadın- Buyurunuz bakalım sizin de mütalâanızı görelim.

Resmi- Bendeniz bu bahsi ait oldukları taraflara göre birkaç kısma taksim etmek isterim. Kıskanmak kimin için ayıptır kimin için değildir o taksim üzerine meydana çıkar.

Madam Hamparson- Demek oluyor ki bazı kimseler için kıskanmayı tayip ediyorsunuz.

Resmi- Müsaade buyurunuz da madam fikrimi esasdan serd edeyim. Eğer terakkiyât-ı medeniyye tabîat-ı beşeriyyeyi tagyir ediyorsa âlemde her şey mümkündür diye hiçbir bahse girişmemeli. Her bahis için bir metin esas lâzım ise bu kıskanmak bu kıskanmak bahsinde dahi tabîat-ı beşeriyyeyi esas ittihaz etmeli. Onu takiben bir de edep ve terbiyeden münbais vazife meydana çıkar. İmdi evvelâ nazar-ı dikkate almalıdır ki insan âdeta bir hayvandır. Hayvanât meyanında muaşakaları hususunda eşini kıskanmayan âdeta hiçbir hayvan tanımıyorum. Horozlar, tavuklar gibi bazı hayvanlarda zevcâtın teaddüdünü gördüğüm hâlde kıskanmak vardır. Köpekler ve kediler gibi bazı hayvanlarda dahi izdivacın teaddüdünü gördüğüm hâlde yine kıskanmak vardır. Tab-ı beşerde dahi kıskançlık var olduğu Avrupa'dan maada bütün cihanın milletleri ahvaline nazarla malûm ve sabit olur. Hatta Avrupalılarda dahi haset pek çok görülür. Kıskançlık uğrunda ya kendini ya rakibini veyahut sevdiğini kıyanlar bulunuyor. Demek oluyor ki kıskanmak esasda yani tabîat-ı beşeriyyede vardır. Fakat kıskanç görünmeyen adam edep ve terbiyeden münbais bir vazifeye

riayete mücerret cebr-i nefsle def-i te'sîr-i hasede muvaffak olur.

Madam Hamparson- Şu temhidâta hiçbir diyeceğimiz yoktur. Öyle değil mi hanımlar? Öyle değil mi efendiler?

Bu sual üzerine etraftan birkaç "evet" işitildi. Birisi dedi ki:

-Mukaddemâta diyecek yok. Bakalım netice nereye müncer olacak.

Resmi- Mademki mukaddememizi kabul ettirdik şimdi de bahsi ait olduğu taraflara göre aksâm-ı lâzımesine taksim edelim. Bir kadın kimlere müteallik olabilir? En evvel hatıra gelen şey o kadının kocasına olan taallûkudur. Öyle değil mi? Koca denilen şey bahiste esasımız olan tabîat-ı beşeriyyede kadının eşidir. Öyle ise bir muktezâ-yı hükm-i tabîat bir koca kendi karısını kıskanacaktır. Kıskanmak hem de hakkıdır.

Bir kadın- Yok yok! Kadınlar kıskanç adamları sevmezler!

Resmi- Bendeniz sevsinler yahut sevmesinler demiyorum madam! Demincek tabîat-ı beşeriyyede olan kıskançlığı ispat için serd eylediğim mukaddema hakkında Madam Arslangözyan rey sordukta "Evet!" cevabını verenlerin birisi dahi sizdiniz. Tabiatın evvel-be-evvel kıskandırdığı zat koca olacağını ve kocaya kıskanmak için hak vereceğini teslim etmekle kıskanç kocayı mutlaka sevmek dahi lâzım gelmez ya? Maksadımız bir meseleyi hâl demektir.

Madam Hamparson- Devam ediniz Resmi Efendi devam ediniz!

Resmi- Kocadan sonra bir kadın kime taallûk edebilir? Babaya, karındaşa filâna taallûk edeceği hatıra gelirse de bu taallûk ol kadar tabiî, ol kadar muhkem bir şey değildir. Bir adam kendi kızında veya hemşiresinde veyahut kendisine tallûku olan bir kadında kıskanmayı mucip olacak bir hâl görürse iffetperverlik muktezasınca pek ziyade bîzar olacağına şüphe yok ise de o kadın kendi tallûkatından evvel bir kocaya müteallik addolunacağından kıskanmak hakkını da o kocaya talik etmek lâzım gelir. Ama kocası olmaz ise sair tallûkatı o kadında kıskanmayı mucip olacak ahval görmeleri üzerine onunla tal-

lûklarını kat edebilirler. Bu hâlde kadının kocadan sonra ikinci derecede müteallik olması lâzım gelen zat kendi âşıkı olmak icap eder.

Bir erkek- Tamam bahsin en nazik yerine geldik.

Resmi- Bahsimizde esasımız tabîat-ı beşeriyye olduğuna göre bir kadını sevmek hususunda bir amant'ın bir kocadan aşağı kalacağını dava edemeyiz.

-Erkekler- Bravo! Bravo!

Resmi- Hatta zevcesini hiç sevmeyen kocaların pek çok bulunabileceği tasavvur edildiği hâlde metresini hiç sevmeyen amant'ların pek az bulunacağı ve hatta hiç de bulunmayacağı dava edilebilir!

Erkekler- Yaşasın Resmi Efendi hikmeti! Tam hikmet-i ahrârâne!

Resmi- Binaenaleyh bir amant dahi metresini kıskanabilmeye tab'an haklıdır. Ancak edep ve terbiye bir kocanın bu babtaki hakkını teyit eylediği hâlde bir amant'ın hakkını asla teyit edemeyip belki birkaç veçhile o hakkı men'e kadar varır.

Erkekler- Ama işte bu olmadı! Biz bunun için mi sizi alkışladık?

Madam Hamparson- Durunuz, durunuz! Ben Resmi Efendi'nin sözünde bir şeye dikkat ettim. Amant'ların metreslerini kıskanacakları bahsinde amant'ların metreslerini seveceklerini de ilâve eyledi. Evvelâ Resmi Efendiye sorarım ki kıskanmak sevmekten mi gelir?

Resmi- Evet madam! Sevmeyen kıskanmaz. Sevmeyen adam zaten sevmediği kadın ile beraber bile yaşamamalıdır. Binaenaleyh mutlaka ve kat'iyyen hükmetmelidir ki kıskanan mutlaka sever. Seven mutlaka kıskanır. Hatta demincek hikâyesi edilen centilmen için zevcesi onun hayatınca, maişetince soldaki sıfır kadar ehemmiyetli bir şey olduğunu bendeniz hükmeyledim.

Bir kadın- Ey! Bahsimiz bahsimiz!

Resmi- Edep ve terbiye bir amant'ın kıskanmak hakkını birkaç veçhile taksir eder demiştik. Bahsin bu cihetini biraz izah edelim. Evvelâ bir amant ile bir metres arasında iki ihti-

mal vardır. Ya o metres müteehhil bir kadındır ya değildir. Değil ise mesele ayniyle bir zevc ve zevce meselesidir. Zira bir papazın kıydığı nikâh ile iki gönlün kıydıkları nikâh arasında bir fark yoktur. Varsa iki gönlün kıydıkları nikâhın daha kuvvetli olmasından ibarettir. Ama metres müteehhil ise?...Bu hâlde sevdalı efendi onu kıskanmaklıkta yani kıskançlığını göstermekte nasıl haklı olabilir ki zaten metresi kocasının hakkını çalıp dostuna takdim ediyor demektir. Sirkat insanı bir mal o malın sâhib-i muhakkakı, mâlik-i meşrûu kadar malik ve sahip edebilir mi?

Bir erkek- Müthiş hikmet! Yaman feylosofî! Bahusus kadınlar yanında!

Resmi- Biz esastan kaideden bahsediyoruz efendim! Kadınlar yanında kaidemizi şu suretle terviç ayıp mı sayılır ki biz hamdolsun huzurlarında ahlâk-şikenliği zarafet addecek kadınlar meclisinde değiliz.

Muterizin sözü Resmi'yi kadınlar yanında mahcup etmek için söylendiği hâlde Resmi'nin sözü asıl muterizini terzil eylemiş oldu. Zira muteriz güya kadınlar meyanında şayet gönlü bir kimseyi seven kadın varsa Resmi onu tahtie eylediği için mahcup olmalıdır diye itikat eylediği hâlde Resmi meydana koymuş oldu ki o terbiyesiz herif fuhşu terviç etmeye çalışmakla huzurlarında bulunduğu kadınları da fahişelerden addediyor! Lâkin bu muhakeme yalnız muterizin yüzünde görülen bir kızıllık suretinde rü'yet olunmuş bitmiş addolundu. Yoksa Resmi sözünün arasını bile kesmeyerek devam eyledi:

-Bir de amant ile metres arasında birkaç ihtimal daha vardır. Ya asıl metres amant'ı ya amant metresi veyahut ikisi de yekdiğerini severler. Eğer metres amant'ı seviyorsa kadının şu mağlûbiyetinden dolayı onu taht-ı tahakküme almak için kıskançlığa çıkışmak âdeta terbiyesizlik addolunur. Kendisi kadını sevdiği hâlde bu kıskançlığı ederse terbiyesizlik daha ziyade artar. Zira bir kadına "Mademki ben seni seviyorum sen de mutlaka benim heveslerime riayet etmelisin, tâbi olmalısın!" demek zaten bir tasallut addolunup o tasalluttan fazla bir de kıskançlığa varılırsa işin artık ne derecelere varacağını hesap etmelidir. İkisi de yekdiğerini sevdikleri hâlde ise olanca kuv-

vetlerini şu muhabbet-i tarafeyni takdise hasretmelidir. O hâlde bu beyhude muhâsede muhabbetlerini ihlâle sebep olur.

Bahis bu dereceye gelince herkes her taraftan bir çok sözler söyledi ise de bu sözlerin hulâsası Resmi Efendinin serd eylediği mütalâatın beğenilemeyeceğinden ibaret kalıp fakat kimse mütalâat-ı mezkûreyi iptale kâfi burhan irat edemedi. Yalnız birisi dedi ki:

-Öyle ise bir kadının amant'ında o kadının namını ve namusunu müdafaa borcu dahi yoktur. Madem ki kadını kıskanmasına lüzum görmüyorsunuz o hâlde kadını tahkir dahi etmiş olsalar o adam hiç kıskanmamalı. Hiç bu tahkirler onun gayretine dokunmamalı. Binaenaleyh o adam tahkîrât-ı vâkıaya karşı hiç sesini çıkarmamalıdır.

Resmi- Bir kadını müdafaa ve muhafaza hakkında dahi bazı mütâlâât-ı âcizanem vardır. Kadınlar hilkaten zayıf ve aciz oldukları cihetle kendi kendilerini müdafaa edemezler. Binaenaleyh onların müdafaası erkeklere borçtur. Yalnız sevilen kadınların değil alelumum kadınların himayesi erkekler üzerine lâzımdır. Fakat bir adamın metresini müdafaası bahsi bütün bütün başka bir bahistir. İnsan bir kadının kocası ya babası veyahut karındaşı veya bu surette sair türlü bir nevi akrabası ise o kadını her hâlde, her suretle müdafaa ilk onun vazifesi olduğu hâlde bir kadının dostu olan erkek için bu vazife derhal öyle bir surete tahavvül eder ki maazallah namını namusunu müdafaa ve muhafaza için düello icra ederek canını tehlikeye koyan adamın şu fedakârlığı himaye eylediği kadın için bir gune menfaati mucip olmadıktan fazla daha büyük bir tehlikeyi bile istilzam edebilir. Filânca efendi filânca bey ile düello etmiş. Niçin? O filânca bey filânca madamın haysiyet-i nisvâniyyesine dokunacak muamelede bulunmuş da onun için. Ya bu muamele o düello eden efendiye neden dolayı dokunmuş? Onun nesine lâzım imiş? İşte bu sualin cevabı mühimdir. Zira cevap "O madamın dostu olduğu için!" sözünden başka bir şey olamayacaktır. Demek oluyor ki madamın haysiyetine dokunan filânca efendi nihayet bir iki kişi arasında bir terbiyesizlik etmiş oluyor ise madamı himaye edecek olan efendi madamın amant'ı olduğunu bütün cihana ilân etmiş oluyor. Bu ise madam

hakkında bir tazim değil bilâkis sırrını ifşa ve ilân eylediği için bir tahkir addolunur.

Madam Hamparson- Güzel ama bir çok kadınlar kendileri için bir efendinin böyle fedâ-yı câna kadar göze aldırdığını görmekle âdeta iftihar ederler.

Resmi- Zannıma kalırsa madam onlar kendi namlarının müdafaa olunduğu için bu iftiharda bulunmazlar. Bilâkis isimleri teşhir edildiği için müftehir olurlar. Hakikaten bazı kadınlar vardır ki hem esrâr-ı âşikanelerinin şüyuundan fevka'l-had hazer ederler hem de kendilerine nasıl namlı şanlı adamların meftun olduklarını âlem haber alıp aferin diyecekleri hesabıyla sırlarının intişarını bayağı arzu dahi ederler.

Madam Hamparson- Böyle kadınlar bulunduğundan emin misiniz?

Resmi- Ziyadesiyle!

Madam Hamparson- Ya sizin metresiniz bu kadınlardan birisi olsa? O hâlde ona taarruz eden erkekler ile düello eder mi idiniz?

Resmi- Öyle bir kadın benim metresim olmaz ki edeyim! Tabiatlar yekdiğerine zıt olduğu hâlde zaten iki adam yekdiğerini sevemez. Bendeniz yalnız metresimin namı değil kendi namım dahi haşarılık ile ilân edilmesini asla arzu etmem! Birtakım adamlar vardır ki muvaffakiyât ve muzafferiyât-ı âşıkaneleriyle iftihar etmek için tanıştıkları kadınların isimlerini ilândan maada hiç tanımadıkları kadınları bile ithamen ilân ederler. İşte beyan buyurduğunuz kadınlar için bu efendiler amant olmak istidadını haizdirler. O kadınlar bendeniz gibi bir adamı asla sevemezler. Zira ben onlardan evvel kendi ismimi muhafazaten bu sırrı ketme gayret ederim.

Madam Hamparson- Güzel ama sevdiğiniz bir kadını hiç mi müdafaa etmezsiniz?

Resmi- Müdafaa yalnız kavgaya, dövüşe mühnasır değildir. Sevdiğim bir kadın hakkında münasebetsiz bir söz işittiğim zaman o sözü tasdik ettirecek muâmele-i âşıkane ve cesûrânede bulunacağıma olanca kuvve-i nutkiyyemi o kadın hakkında söylenen sözü tekzibe sarf ederim. Eğer münasebetsiz

herif ısrar edecek olursa bu ısrarı terbiyesizlik ve edepsizlik olduğunu da hükme kadar varırım. Haysiyet sahibi adam ise o beni düelloya davet etsin. O hâlde ben bir kadını müdafaa için düello etmiş olmam. Belki kendi haysiyetini müdafaaya çalışan bir adama mukabele etmiş olurum.

Bahis bu mertebeyi bulduğu zaman saat dahi tamam yediyi bulmuş olduğundan vakıa kumarbazlar oyunu ancak kızıştırabilmişler ise de kadınlardan birtakımının uykusu gelmiş olduğundan ve erkeklerin birtakımı dahi bunlara refakat etmeye mecbur bulunduklarından misafirlerin bir kısmı dağılmaya başlardılar.

Onlar gittikten sonra Resmi dahi İstanbul'a geçmek için Madam Hamparson'dan istizane başladı. "Tayin eylediğiniz müddet-i mücâzât hitama erdi ise artık bendeniz dahi gideyim" dedi. Resmi'nin bu sözü Madam Hamparson'da bayağı derince bir dalgınlığı mucip olup nihayet başını kaldırdıkta hemen lâ ve neam bir cevap vermediği hâlde bir ufak şamdanı eline aldı ki evvelce giden misafirleri bu şamdanla teşyi eylediğinden Resmi dahi orada kalanlara râsime-i vedâı bilicra madamın zahmete girmemesini de pek çok rice eyledi ise de Madam Hamparson bu ricalara cevap dahi vermeyerek yine vazîfe-i teşyii ifada sebat gösterdi.

Salondan çıkılıp da merdiven başına geldikleri zaman o tenhalık içinde şu sözleri teati eylediler:

Madam- Kıskanmak yalnız kocalar ile amant'ların hakkı ise de amant'lar kıskandıklarını belli etmemeli imiş. Öyle mi?

Resmi- Evet madam!

-Seven mutlaka kıskanır kıskanan mutlaka severmiş ha?

-Evet madam!

-Resmi Efendi sözlerinizin hepsi mütenakız fakat hepsi doğru! Şu kadar ki seven adamın kıskançlığını men ve setre çalışması sevdiğinin esrarını ilân etmemek için olduğuna göre ya siz sevdiğinizin esrarını niçin faş etmişsiniz?

-Ben mi madam?

-Evet siz!

-Sevdiğim kim imiş? Esrarını ne suretle faş etmişim?

-Madame Küpeliyan bana hepsini söyledi! Fakat zararı yok! Ben size darılmadım. Kimseye darılmak ahlâkımın haricinde olduğu gibi bilhassa size darılmaya muktedir olamam.

Resmi bu sözlerden hiçbir şey anlayamayarak hayran hayran bir hayli müddet madamın yüzüne baka kaldı. Madam Hamparson dahi Resmi'nin yüzüne aynı bu hâl ile bir hayli bakarak gariptir ki şu hayret hiçbirisine kelime-i vâhide söylemeye meydan vermedi. Nihayet madam başıyla bir "bonsoire" işareti ettikten sonra döndü. Resmi ona da mukabele edip etmediğini fark eyleyemeyecek bir hâlde merdivenden aşağıya inip sokağa çıktı.

Hava yaz mı idi yoksa kış mı? Vakit gece mi idi yoksa gündüz mü? İstanbul'a mı gidiyor idi yoksa başka bir yere mi? Buralarını asla tayin edemeyecek yarı çılgın bir hâl ile Resmi'nin ayakları ileriye doğru yürümeye başladı.

Altıncı Bap

Kıskançlık Meselesi İçin Bir Mahall-i Tatbik

Aşk ve muhabbet hususunda kıskançlığa dair Resmi'nin Madam Hamparson hanesinde serd eylediği bahsin pek çok noksanları olduğunu bu bahis üzerine tetkikat sahibi olanlar teslim ederler. Vakıa Resmi dahi bu dereceye kadar bu babta tetkikatsız değil idiyse de bu kadar mühim bir bahsi ileriye götürmek ve meseleyi lüzumu veçhile halletmek için daha ziyade vukuat görmüş olmak lâzım gelirdi.

Ezcümle kskançlık mebhasinde Resmi'ye mahalli-i tatbîk ve meydân-ı tahkîk olacak bir yer dahi Cezayirli Bahtiyar Paşanın konağı idiyse de Resmi o konak içinde esrara vukuf kesbi için kendisince hiçbir mecburiyet görmediğinden hafâyâ-yı ahvâle vâkıf değildi. Ancak bu ahvale zaten yalnız Resmi değil hafâyâ-yı mezkûreye tallûku olanlardan maada kimsenin vukufu olamamak zaten tabiîdir. Zira "hafayâ" dediğimiz şeyler bazı hafâyâ-yı âşıkanedir ki Bahtiyar Paşanın daire müdürü ve cokeyi ve arabacısı ile Şehnaz Hanımefendinin muallimesi ve müzika üstadı ve oda hizmetçisi arasında caridir.

Kadın erkeğin mikdâr-ı umûmîleri yarım düzineye varan şu zevattan her birini bazı husûsiyet-i ahvâlleriyle beraber karilerimize tanıttırmıştık. Vakıa bunların her birini ale'l-infirâd bizim tanıdığımız kadar Resmi Efendi dahi tanır idiyse de bunların ale'l-ictimâ münâsebât-ı vâkıalarına dair bizim şu babta alacağımız malûmat Resmi Efendi için meçhuldü. Eğer malûm olsa idi elbette kıskançlık bahsini daha mükemmel bir surette halleylerdi.

Resmi Efendi bu babta bizim ele alacağımız malûmatı alabilmek için bir gece Bahtiyar Paşa dairesinde üç odada geçen vukuatı görmeli ve edilen muhaverâtı işitmeliydi.

Bu vukuatın geçtiği ve muhaverâtın edildiği odalar müzika muallimesi Gabat ve Şehnaz'ın mürebbiyesi Mirsak ile bir de cokey Sarafin'in odalarıdır.

Evvelâ Gabat'ın odası derununu anahtar deliğinden bir temaşa ederek söylenen sözleri dahi işitmek için kulağımızı o deliğe tutalım.

Delikten baktığımız zaman ne görürüz?

Madame Gabat'ın kırkını geçmiş ve ellisine el atmış bir kadın olmakla beraber hâlâ kendisini Paris tiyatrolarında âlemi kendisine hayran eden Mademoiselle Gabat kıyasıyla süslerini, şuhluklarını ora göre terviç ve itmam eder bir kadın olduğunu unutmadık ya?

Vaktiyle letâfet-i vücûdu gözler kamaştıran bu dilber şimdi gece yarısından iki buçuk saat sonra yani konak içinde el etek çekilip de ses ve sada kesilmiş olması üzerinden dört saat kadar mürur eylemiş olduğu bir zamanda yalnız bir keten gömlek içinde bulunduğu hâlde bir mükellef yatak içindedir diye gözünüzün önüne getiriniz. Ama o gömleğin gecelik gömleği olduğunu yani dekolte usulünce göğüs ve ense ve kolların bilkülliye açık bulunduğunu da hesaptan hariç tutmayınız. Halbuki dekolte fistanla bu gömlek arasında bir fark daha vardır ki o da fistanların etekleri yerlerde süründüğü hâlde gömleklerin bilâkis dizlerden pek de aşağıya inmediği kaziyyesidir. Bunu da Madame Gabat hakkında tasvirinize ilâve eyleyiniz. Yatağı içindeki vaz'ının gecelik hâline mütenasip olacak bir sûret-i perîşâniyyede olacağını da unutmazsınız ya? Hani ya resimci dükkânlarında

bazı resimler görürsünüz ki beyaz çarşaflar içinde serpilip yatmış olan bir kızı irae eder. Gömlek ve çarşafların setredemedikleri göğüs ve kolları ve bacakları o kadar güzel tersim olunmuş ve vücudunun tenasübü dahi ince örtüler altında da o kadar güzel teressüm etmekte bulunmuştur ki insan bu örtülerin bir ucunu çekip de o vücudu daha mükemmel bir surette temaşa etmeye davranacağı geldiği hâlde bunun bir resim, bir tasvir, bir hayalden ibaret olduğunu sonradan anlar da şu aldanışını ressamın maharetine vererek "aferin!" der.

İşte Gabat dahi böyle bir hâlde! Bahusus ki yatağının başı ucunda yanmakta bulunan mavi renkli küçük bir gece fanusu Gabat'ın yaşı kırkı geçmiş olmaktan neşet eyleyen vücut yıprantısını da setr ve tashih eyleyerek hakikaten kendisini yirmi beş otuz yaşındaki Gabat hâline iade eyliyor.

Oda içinde bir de arabacı başı Fransız Victor Hague bir aşağıya beş yukarıya geziniyor ki kiyafeti öyle Bahtiyar Paşayı kupa ile şuraya buraya götürdüğü zamanlar gibi başında uzun şapka, arkasında topuklarına kadar arabacı kaputu ve ayaklarında dizden yukarıya çıkmış çizmeden ibaret bir kıyafet değildir. Nasılsa o dahi gece yatağında yatarken "somnambule" yani gece uyku hâliyle kalkıp bir çok yerleri gezen ve dolaşan taifeler gibi bir hâldi!

Kapıdaki anahtar deliğinden şöyle bir panorama temaşası pek zevke gitmez bir şey değil ise de bu panoramayı teşkil edenlerin vazıları sizi daha ziyade münbasıt edebilecek gibi bir vazı olmadığına teessüf etmeye başlarken bir de bunların biraz evvel tevkif etmiş oldukları muhavereye tekrar başladıklarını işitiyorsunuz. Madame Gabat diyor ki:

-Ey Victor Hague! Beni kıskanmıyorsun ha?

-Kıskanmaya üşeniyorum.

-Eğer sen benim kocam olsa idin senden pek memnun olurdum.

-Şüphe mi var? Fakat şimdi de memnun olmalısın. Zira amant'ların kıskançları kocaların kıskançlarından daha fenadır.

-Güzel ama kıskanç olan bir dost ile eğlenmek pek zevkimdir de onun için senin biraz kıskanç olduğunu isterdim. Gerçek Victor Hague! Eğer sen kıskanç olsa idin seni ne kızdırırdım!

-Pek o kadar acele etme! Diplomasını Paris'te almış bir hovarda öyle kolay kolay kızdırılamaz.

-Ben de diplomamı Paris tiyatrolarında almışım!

-İyi ama beni kızdırabilmek için kıskandıracak bir adam bulmalı.

-İşte daire müdürü Kotsuş! Ahmak İngilizin gönlünü kapmak... Acele etme! Onu zaten Mirsak kapmış.

-Ama ahmak herifi aldatmak...

-Acele etme diyorum! İşte asıl ahmak olduğu için aldatamazsın ya? Herif aşkta sadakat ve sebat ve vefaya kani olmuş eşeklerdendir. Mirsak hıyanet ederse vicdanı önünde mahkûm olacağını düşünüyor. Bir adam bu kadar eşek olursa onun gönlünü sevdiğinden çevirmek biraz güç olur. Bak ben daire müdürü olsa idim de Kotsuş benim yerimde bulunsa idi pek kolay muvaffak olurdun. Zira sen benim gönlümü kapıp da sevdiğime hıyanet bir fenalığı bana kabul ettirmeye ne hacet ben gönlümü sana kaptırırdım da sevdiğime amden hıyanet ederdim.

-Domuz!

-Ha babam ha! Beni kıskandırmaya, kızdırmaya çalışan hanım kendisi kıskanmaya, kızmaya başladı. Ah canına yandığım! Şu mademoiselle Sofi'ye böyle bir merak gelmiyor ki!

-Nasıl merak?

-Sevdiği o soğuk cokeyi kıskandırmak merakı! Öyle bir merak gelse de Sarafin'i benimle kıskandırmaya kalkışsa odun İngilizi bir kıskandırış kıskandırır idim ki o da beğenirdi sen de beğenirdin bütün cihan da!

-Yüzsüz çapkın.

-İltifatınıza teşekkür ederim. Ben yüzsüzlüğü maa'l-iftihâr kabul ederim.

-Gerçek mi söylüyorsun?

-Neden yalan söyleyeyim? Sofi gibi bir kız bana şakadan güler yüz gösterecek olsa ben gerçekten boynuna sarılırım. Güler

yüz gösteremeyecek de olsa sarılırım ama Kotsuş ne kadar eşek bir İngiliz ise Sofi dahi o kadar saf yürekli bir Fransız köylüsü! Safderun kız muaşaka denilen şey yalnız teehhülden ibarettir zannediyor. Bilmiyor ki muaşaka addolunmayacak bir şey var ise o da teehhüldür. Feylosofinin şu en mühim bahsini kendisine anlatmaya o kadar çalıştım. Bir türlü muvaffak olamadım.

-Çalıştın ha? Ne cevap verdi?

-Cevabı göğsüme yumruk vurarak beni yere tekerleyip kaçmak oldu. Hınzır köylünün ne kadar da kuvveti varmış!

-Demek tasallut da ettin?

-Yok canım! Bir kızın boynuna sarılarak birkaç buse almaya çalışmak tasallut mudur?

-Ya nedir?

-Bir feylosofi dersinden ibarettir ki demincek dediğim gibi o ders dahi muaşaka denilen şeyin öyle ağlamak sızlamak ve izdivaç için Hazret-i Meryem'e yalvarmak olmayıp belki şöyle sarmaş dolaş olduğunu öğretmek için verilir.

-Victor Hague! Üşenmemiş olsam yerimden fırlayıp boğazına sarılarak seni bir âlâ tepelerdim!

-Üşenmeyip de şöyle bir şey yapsan memnun olurdum. Zira kendi hakkımda seni böyle kıskanç veyahut kıskanıyor gibi gördükçe belki beni birazcık olsun seviyorsun diye gönlümü aldatabilirdim.

-O hâlde memnun olacaksın öyle mi?

-Epeyce!

-Öyle ise beni yerimden fırlatmak zahmetine sokma da gel yanıma seni bir güzel döğeyim, hırpalayım, tepeleyim!

-Haydi bakalım nasıl tepeleyecek!

İşte şu ilk teftiş ve tecessüsümüzde yalnız Gabat ile Victor Hague arasındaki münasebete dair değil belki diğer muaşakalara dair dahi hayli haberler aldık. Şimdi diğer odaları dahi bu surette bir teftiş edelim.

Fakat muharrir efendi şu Madame Gabat'ın Victor Hague'ı nasıl tepelediğini dahi görsek de öyle gitsek!..

Adam kavga döğüş temaşasının ne zevki olur? Öteki odalara gidelim öteki odalara!...

İşte muallime Mirsak odası!

Mirsak gündüzleri mutat olduğu veçhile mükellef giyinmemiştir. Fakat Gabat'ın bulunduğu kıyafette dahi değildir. Geceye mahsus sadece bir surette giyinmiş olup daire müdürü Kotsuş ise sanki bizzat efendisi Bahtiyar Paşanın huzurunda imiş gibi siyah pantolonu, siyah setrisi falanı ile elbise-i resmiyyesini lâbis olduğu hâldedir.

Öte tarafta çılgın Fransız karısı ile Fransız herifi arasında gördüğümüz arsızcasına ahval bu tarafta yoktur. Vakıa burada dahi aşka ve hatta bir dereceye kadar kıskançlığa dair bahis olunuyor ise de hiç öteki bahse kıyas olunamaz. Madame Mirsak İngiliz cokey Sarafin'in kendisine beyan eylediği aşkı sevdiği Kotsuş'a hasebü's-sadaka ihbar ederek diyor ki:

Kabahati yalnız beni sevmek çılgınlığından ibaret bulunan bir bîçareyi ekmeğinden mahrum etmeyi vicdanım kabul etse idi o çılgın Sarafin'in daireden tart edilmesini zât-ı âlinizden rica ederdim. Onun bana gösterdiği aşktan ziyade nefsim için hakaret addedecek bir şey bulamıyorum.

-Neden madam?

-A!... Neden diye sual buyurmanıza taaccüp ederim. Hiçbir kadının gönlünde başkası ferman ferma olduğu hâlde diğer bir adamın o gönle taarruz etmesi o kadını memnun eder mi? Demek oluyor ki beni aşkımda yalancılığa ve sevdiğim aleyhine hıyanete davet ediyor. Bereket versin ki arz-ı hâlini tazyik derecesine vardırmıyor. Yoksa..

-Ben de beni bahtiyar etmek için bundan büyük hiçbir şey tasavvur edemem. Cokey Sarafin değil keşki size prensler âşık olsalar! Olmak da lâzımdır ya? Kemalâtınız, hüsn ü ânınız..

-Taltif murat ediyorsunuz...

-Hayır ciddî söylüyorum! Hâsılı dünya size alâka etse, âşık olsa gönlünüz bende olduğunu bu surette temin eylediğiniz hâlde bu suret beni bir kat daha bahtiyar eyler. Zira mahsûd-ı cihân olmak gerçekten büyük bir bahtiyarlıktır.

-Halbuki bazı efendiler bu misillû ahvalde pek kıskanç olurlar.

-Pek büyük hata ederler. Bu hâl o kadın hakkında âdeta hakarettir. Zira kadının kendisine olan muhabbetine inanmıyor demek olur. Hiç centilmen olan bir adam bir kadını bu surette yalancılıkla itham eder mi? Ama o da kadınına göredir zannederim. Eğer kadın sevdiğini aldatıyorsa erkeğin de emniyetsizlik göstermeye hakkı olur.

Yok yok! Kadın sevdiğine rû-yı iltifât gözteriyorsa artık aldattığını ne öyle ispat etmeli. Sevse elbette bu iltifatı göstermez.

İşte Kotsuş dahi muaşaka hususunda bu fikirde olup Victor Hague, Kotsuş lisanından bu sözler sadır olduğu zaman Gabat ile beraber orada bulunsa idi "Gördün mü? Ben sana bu İngiliz eşektir demedim mi?" diye evvelki müddeasını ispata kıyam eylerdi.

Şimdi bir de cokey Sarafin'in odasına başvuralım.

Muharrir efendi! Bunların da muhaveresi bir muharebeye veyahut musalâhaya nasıl müncer olduğunu görmek için biraz daha bekleyelim mi?

Belki nafile beklemiş oluruz. Aralarında hâlâ "zât-ı âliniz" diye muhataba cereyan eden adamların muharebesi de musalâhası da pek geç ve güç kararlaşır. Vakıa muallime Mirsak'ın yanında eğer Victor Hague gibi bir yüzsüz adam bulunsa idi Mirsak dahi Gabat derecesinde yüzsüzlüğe çıkışamazsa bile bu kadar da yüzlü kalmazdı. Ancak karşısındaki İngiliz yeleğinin bir düğmesini çözmeyi bile âdâb-ı meclise mugayir addeden İngilizlerden olmakla ve Mirsak ise muallimelik ve feylosofluk tavr-ı kâmilânesine tevfîk-i muâmele hususunda İngilizin şu tavrından dolayı bir kat daha ehemmiyetli davranmakla pek çok zamanlar vaki olurdu ki bunlar üç saat gayet ciddî bir suretle mükâleme eyledikten sonra güya bir diplomasi konferansından veyahut bir akademyadan çıkıp dağılırlar gibi kemâl-i teklîf ve tekellüf ile yekdiğerini selâmlayarak ayrılırlardı.

Şu Kotsuş gerçekten budala imiş ya muharrir efendi!...

Cokey Sarafin'in odası ahır dairesinde mükemmel bir oda olup Sarafin nefayise münhemik bir adam olmakla odası âdeta mükemmel surette mefruş ve müzeyyen idi. Gece yarısından üç saat sonra olduğunu haber verdiğimiz zamanda Şehnaz'ın oda hizmetçisi yosma Sofi bir kanepe üzerine uzanmış idiyse de haniya Resmi'ye sofrada "sanki taam takdim etmiyor. Güya gerden takdim ediyor!" dedirtmiş olduğu bir vaz'-ı dil-küşânede bulunmayıp yumruğunu çenesine dayamış ve kâffe-i alâyim-i ye's ve füturu çehresinde cem etmiş ve gözlerini de ağlamaktan kızartmış bir hâlde idi.

Kızın kulûbe rikkat veren şu hâline mukabil Sarafin ise kemâl-i hiddet ve tehevvür ile oda içinde önüne (enine) boyuna dolaşmakta ve burnundan solumakta ve kaşını ve gözünü oynatarak zihninde gayet mühim bir şeyler muhakeme eylediğini anlatmakta idi.

Aralarında epeyce bir vakit devam eyleyen sükûtu Sofi ihlâl edip artık meyusen kendi odasına avdet için ayağa kalktığı zaman dedi ki:

-Sarafin! Kendimden ziyade sana acıyarak meyus oluyorum. İşte seni sevmediği tahakkuk eden bir kadın için neden kendini böyle helâk ediyorsun? Ben ise sana mukaddes bir aşkla muhassis bir yürek takdim ediyorum. Ömrümü seni severek geçirmek için Cenabıhakkın muvacehesinde yemine hazırlanıyorum! Sen protestan olduğun için ben de katolik mezhebini terk...

-Sofi! Üzülme kuzum! De ki Sarafin gerçekten mecnundur. Mirsak beni çıldırtmıştır. Ben şimdi benim onu sevdiğimi de düşünmüyorum. Belki daire müdürü Kotsuş ile onun baş başa vererek ne yolda muaşakalar ettiğini gözlerimin önüne getirdikçe hasedimden çatlıyorum! Bana tahkîr-âmiz cevaplardan başka bir şey söylemeyen dili kim bilir Kotsuş hınzırına ne yolda te'mîn-i muhabbetler ediyor. Bana çîn-i ebrûdan başka bir şey göstermeyen yüzü kimi bilir Kotsuş mel'ununa karşı ne güzel gülüyor!

-Ah Sarafin bari bu sözleri yüzüme karşı söyleme! Sen bu hulya ile çıldırıyorsun da ya ben senden bu sözleri işitirsem kahrolmaz mıyım? Düşünmez miyim ki Mirsak'a karşı ne kadar mahzunane tavırlar ile istidâ-yı merhamet ediyorsun? Halbuki

bana öyle muhibbane bir bakış ile bakacak olsan canımı cihanımı sana feda ederim.

-Sofi! Seni sevmiyorum değildir. Takdis ediyorum. Hatta netîce-i emelim Madame Mirsak'a malik olmak da değildir. Çünkü muhaldir. Fakat ben şimdi intikam sevdasındayım! Zannediyorum ki intikamımı alır isem gönlüm müsterih olacak. Ben bu daireden tart olunmayı çoktan gözüme aldım ama tart olunur isem Kotsuş ile Mirsak'ı bütün bütün mesudiyet hâllerine terk etmiş olacağım diye hesap ediyorum.

-Ah Sarafin! Allah aşkına olsun bu daireden tebaüd etme! Elbette ben senin merhametini kazanır ümidiyle bu dertlere tahammül ediyorum. Yoksa ümitlerim munkatı olunca kendi kendimi helâk edeceğime inan!

İşte hissiyat ve münasebât-ı âşıkanenin bir de bu türlüsü!

İmdi bizim Resmi Efendi bunları görmüş olsa idi elbette kıskançlık meselesi üzerine daha mükemmel bir surette idâre-i efkâr eylerdi. Zira görür anlar idi ki Gabat'ın Victor Hague'ı güya kıskanmış gibi görünmesi asla kıskanmak demek olmayıp düzce herifi şevklendirmek için aşüftece bir sanattan ibarettir. Hatta Victor Hague'ın güya bu kıskançlıktan hoşlanacak gibi görünmesi dahi Gabat'ın aşüfteliğine mukabil adî zen-dostane bir çapkınlıktan ibarettir.

Muallime Mirsak'ın iffet-füruşluğu aleni ve sarih bir riya olduğu gibi Kotsuş'un kıskanmaz bir surette görünmesi dahi gerçekten kıskanmamak değil belki bazı terbiyelere göre böyle görünmekten ibarettir.

Ama Cokey Sarafin'e gelince: İşte şiddet-i aşkla çıldırasıya kıskanan ve bu hiss-i haşûdâneye mağlûp olarak derece-i ıztırâbını itiraf dahi eden ve maahaza rakibine hiçbir şey yapamadığından dolayı çatır çatır çatlayan Sarafin olup bîçare Sofi ise sevdiğini Mirsak'dan kıskanarak makhûriyet derecelerine varmakla beraber mücerret istikbal için bir ümitten dolayı bu hâle sabır ve tahammül etmektedir.

Öyle ise kıskanmak herkes için hulkî ve cibillî olmakla beraber bu hilkat ve cibilliyet kendisinde mevcut olduğu hâlde çapkıncasına sefahetler ile tabîat-ı asliyyesinden bir tabîat-i sniyyeye intikal eylemiş ve Victor Hagueler de vardır. Kezalik

bu hilkat ve cibillet derece-i asliyye ve tabiiyyesiyle kendisinde mevcut iken mücerret bir kadına emniyet-i tâmme göstermek suretiyle o cibilleti setre çalışan Kotsuşlar da vardır. Kezalik kıskançlık cibilletine tamamıyla mağlûp olduğu hâlde acz-i küllîsinden dolayı hiçbir şeyi yapmayan Sarafinler ve kezalik bu mağlûbiyet kendisinde mevcut olduğu hâlde bir ümîd-i istikbâlden dolayı sabır ve sükût eden Sofiler dahi vardır.

Bu sûret-i mütehâlife nazar-ı müvâzenede icmal edildiği hâlde ise verilebilecek hüküm olsa olsa şu olabilir:

İnsan anasından doğduğu zaman ilk istidadını rahm-i mâderden dünyaya getirdiği havâs-ı tabiiyyesini tamamıyla muhafaza ederek dâire-i medeniyette yaşayamaz. Her hâle, her zamana göre nefsine cebirler ederek cibilleti muktezasına mahkûm ve mağlûp olmamaya çalışır. Eğer böyle olmasa idi cemiyet-i medeniyet yekdiğerinin kanına susamış birtakım yırtıcı hayvanların mahall-i ictimâı gibi bir şey olur kalırdı. Binaeenaleyh bir çok damlarda bir çok ahval görürüz ki hakîkat-i hikmetine vâkıf olamadığımız için takip ederiz. Halbuki hakîkat-ı esbâbını öğrensek belki o adamı mazur görebilirdik. Kezalik bir çok adamlarda bir çok ahval görürüz ki zahirine kapılarak hemen medih ve takdisine şitâb eyleriz. Halbuki hakayık-ı hafiyyesine vâkıf olsa idik ihtimal ki o takdis eylediğimiz şeyleri tel'in ederdik.

Gerçekten hakîmdir ol adam ki gerek bir şeyin lehine ve gerek aleyhine vereceği hükümlerde yalnız zahir ahvale kapılıp aldanmamaya çalışır ve buna muvaffak dahi olur.

Yedinci Bap

Hasma Nafi Bir Rekabet

Hissiyât-ı âşıkaneye, kıskançlığa falana dair mebâhis için Bahtiyar Paşa konağının bir mahall-i tatbîk olduğu Resmi için malûm bulunmadığını haber vermiştik. Halbuki Madam Hamparson ile merdiven başında teati olunan birkaç söz Resmi'yi bir hâle getirmişti ki o gece böyle bir mübâhese-i mühimmede bulunup bulunmamış olduğunu da hatırdan çıkarıp yalnız Madam Hamparson ile zihni iştigal eylemekte bulunmuştu.

İki gün kadar bir müddet zarfında uykuda mıdır uyanık mıdır bunu da fark edemezdi. Zira uyanık iken rüya görmek ve uyurken bilkülliye uyanık imiş gibi kendi kendisine söylenmek Resmi'yi hakikaten korkulacak bir hâle getirip o zamana kadar ıttırat üzre işret mutadı olmayan Resmi üçüncü akşamı birçok içki içmiş ve kendisinden bilkülliye geçip sızmış kalmıştı.

İşte bu baygınlıktan bîdar olduğu zaman vukû-ı hâli göz önüne aldı. Kendi kendine dedi ki "Ben sevdiğimin esrarını faş etmiştim! Madame Küpeliyan hepsini kendisine söylemiş. Fakat bana darılmamış. Darılmak ahlâkının haricinde olduğu gibi bilhassa bana darılmaya hiç muktedir olamazmış!"

Resmi Madam Hamparson'un bu sözlerini pek muğlak buldu. Bu sözlerden bir hüküm çıkarabilmek için tamamıyla itâb-ı zihn etmeye lüzum gördü. Zira kendi aşkından hakikaten bîhaber demek olan bu âşık şimdi aşkının kuvvet ve şiddet-i fevkalâdesine mağlûp olmaya başlamış idiyse de Madam Hamparson'a ol kadar ehemmiyet verirdi ki şayet edna bir hareketiyle kadını gücendirecek olursa kendi için cihan ve cihaniyan herc ü merc olmuş kadar bir musibet tahakkuk etmiş olacaktı.

Resmi'nin ta'mîkat-ı zihniyyesiyle bulduğu manaya göre Madam Hamparson eğerçi kendisinden nefret etmiyor ise de gönülce kendisine bir meyl-i âşıkane de hissetmiyor. Belki gönlü Zekâyi Beye meyletmiştir. Zekâyi'ye olan muhabbetine Resmi'yi vâkıf gördüğü için onu da bazı ümitlerle oyalayıp kendi esrarını ifşa ettirmemeye mecbur eyleyecektir.

Eğer bir kimse şu aralık Resmi'ye gelip de "Hayır! Senin bu tahminin bilkülliye yanlıştır! Madam Hamparson, Zekâyi Beyde beğenilecek hiçbir şeyi bulamamıştır. Hatta Zekâyi'nin arz eylediği aşkı, ubudiyeti reddetmiştir!" diye bir haber verse idi acaba Resmi ne kadar memnun olurdu? Sevincinden çıldırsa dahi istiksar edilmemelidir. Çünkü gerek Madame Küpeliyan'dan ve gerek Madam Hamparson'dan işittiği sözler ve gördüğü tavırlar kendisine bir teveccüh-i azîm temin eylediğine kat'iyyen inanmak için ortada yalnız Zekâyi'den ibaret bir mani vardı.

Nihayet Resmi şu sözde karar kıldı: Madam Hamparson mutlaka Zekâyi Beyi seviyor. Beni de bu sırra vâkıf diye vehm

eyliyor. İşte Madame Küpeliyan'e bu Zekâyi meselesine dair söylediğim birkaç söze ifşâ-yı sır manası vermiş. Benim de kendisini sevdiğimi hem pek ziyade sevdiğimi huzurundan hoşlandığımı üç gün ziyaret etmese dayanamadığımı bildiğinden " Bir insan sevdiği kadının esrarını faş etmelidir!" diyor ki maksadı kendisine olan muhabbetime hürmeten Zekâyi ile olan esrarını faş etmemek lâzım iken etmiş olduğumu makam-ı serzenişde bana ihtar etmektir.

Bu kanaat üzerine Resmi Efendi henüz yeni öğrenmekte bulunduğu Ermeni lisanını ilk defa olmak üzere ciddî bir suretle istimal etmek için eline kalemi alıp şu mektubu yazmaya başladı:

"Aziz ve muhterem Madam Hamparson Arslangözyan Hazretleri!"

"Madame Küpeliyan ile hîn-i musâhabede ağzımdan kaçırmış olduğum birkaç sözden dolayı merdiven başında taraf-ı âlinizden işittiğim birkaç söz bendenize ol kadar tesir eylemiştir ki üç günden beri hemen çıldırmış gibi bir hâlde olduğuma emniyet edebilirsiniz. Sevdiğim bir kadının esrarını faş etmişim de siz dahi buna darılmamışsınız! Zaten kimseye darılmak hilkatinizde olmayıp hele bendenize darılmaya hiç de muktedir değilmişsiniz. Aman ya Rab! Ben ne kadar mücrim bir adam imişim! En acı olan cihet şu ki bu cürm ü cinayetin derecesini de takdir ederek kendi kendimi temyize çıkarmayıp bilâkis kendi kendimi de itham eyliyorum".

"O gün Madame Küpeliyan ile birkaç saat konuştuğumuz cihetle Zekâyi Bey ile zât-ı âliniz arasındaki münâsebet-i mevhûmeye dair ne söylemiş olduğumu şimdi tahattur edemiyor isem de her hâlde böyle bir söz dahi olduğunu inkâr edersem yalancılardan madut olurum. Fakat şunu temin edebilirim ki edilen sözler birkaç kelimeden ibaret olup bir neticeye dahi müncer olmamıştı. Maahaza bu birkaç kelimeyi dahi keşki irat etmemiş olsaydım. Zira sevdiğim bir kadının esrarını faş edip de hiçbir kimseye darılmak şanından olmayan bir kadını kendi hakkımda darılmaya hiç de muktedir olmayacak bir hâl ve mevkide bulundurmuş oldum".

"Evet madam! Hiçbir kimseye darılmak sizin hilkatinizde yoktur. Sizin kadar hüsn-i ahlâk ve ulüvv-i cenâba malik olan

bir kadın hiç kimseye darılabilir mi? Ama bilhassa bana darılmaya muktedir olamamanız sizin için büyücek bir tesiri mucip olsa sezadır. Zira beni bazı hafâyâya vâkıf zannederek bundan dolayı kendinizi benim yanımda mağlûp addedip de onun için "Bilhassa bana darılmaya muktedir olamayacak" bir mevkide bulunuyorsunuz demektir".

"Madam! Sizi mutmain ve müsterih etmek için yemin ederim ki ben hafâyânıza asla vâkıf değilim! Hakkınızda herkesten işittiğim sözler hüsn-i ahvâlinize şehadet ederler. Zekâyi için Madame Küpeliyan'e söylediğim iki söz ise mübahese arasında bir zan, bir vehim beyanından ibaretti. Zaten Zekâyi dahi bana hiçbir şeyi söylememiştir. Hem söylemez de! Zekâyi gençlerimiz meyanında hüsn-i ahlâkına, terbiyesine en ziyade itimat olunacak bir adamdır. Farz-ı muhal ile velev ki söylemiş olsa bile ben ne kadar terbiyesiz, ne kadar alçak bir adam olmalıyım ki sevdiğim bir kadının esrarını faş ederek onu taht-ı mağlûbiyet ve mahkûmiyete alayım?"

"Pardon! Hakk-ı âlinizde "sevdiğim bir kadın" diye tabir etmek cür'etini bana yine siz verdiniz. Maahaza sevdiğim bir kadın olmanızı sizin için şeyn addetmek mümkün olsa idi bu cür-'eti de kabul edemezdim. Fezâil ve mezeyâtınız cihetiyle cihanın takdir ettiği, sevdiği bir kadınsınız!"

"Şu kadar ki Madame Küpeliyan nezdinde hasebü'l-gafle ağzımdan çıkan bir iki söz üzerine sevdiğim bir kadının esrarını ifşa töhmetiyle itham edilince artık o kadını sevmeye müstahak olmadığım hükmolunur demektir. Binaenaleyh size ubudiyetim gerçekten mucib-i sıklet olacak ise bademe size o sıkleti vermemek için huzurunuzda isbât-ı vücûd edememekle beraber her nerede bulunsam bir hâlis dostunuz olmak ve medh ü senanızda bulunmak şerefini muhafaza edeceğim".

"Bendenize olan dargınlığınızı sarahaten beyan için cevabınıza muntazır değilim. Sizi böyle bir cevap yazmaya mecbur etmek bir kat daha sıkmak demektir. Şu arizam üzerine yalnız sükût etmeniz benim için cevâb-ı şâfi olabilir. Bir daha Resmi sizi hiç taciz etmez!".

Resmi bu mektubu bir zarfa koyarak yapıştırdı ve temhîr eyledi ise de hangi vasıta ile göndersin? Şehir postasına verse

ya Hamparson Ağanın eline geçerse?.. Bir adam bulup gönderse dahi bu tehlike mevcuttur. Ekseriya âşıklar böyle ilk mektuplarını yeden-be-yed verdikleri gibi Resmi dahi bu mecburiyeti hisseyledi. "Son defa olmak üzere bir daha gidelim!" diye kalktı doğruca Beyoğlu'na gitti.

O gün bir pazar günü olup Resmi erkence davranmış olduğundan Madam Hamparson'un hanesinde henüz hiç misafir yoktu. Madam kendi hizmetçisi Mariyanko ile salonda bulunurken Resmi dahi içeriye girdi. Bu dühulü gerek madam ve gerek hizmetçi için bir tereddüdü mucip olduğuna dikkat edince bayağı nadim olduysa da tekrar dışarıya çıkmaya da muktedir olamadı. Madame Hamparson, Resmi'deki bu ihtirazı anlayarak "Buyurunuz Resmi Efendi! Sizden gizlenecek bir lâkırdımız yoktur!" diye Resmi'yi teşci eyledi.

Resmi "Madam! bu kadar erken gelmekten maksadım ehibbanızdan bir madamın size gönderdiği mektubu takdim etmektir. Galiba müstacel bir şeymiş!" diye cebinden mektubu çıkarıp verdi. Kadın mektubun zarfını yırtarken sanki Resmi'nin iç yağları şebikelerini yırtıyordu. Mektubu okuduğu müddet Resmi iki gözlerini madamın yüzüne dikerek tavrında ne gune tağayyür görüleceğini tetkik eylerdi. Kâh hafif pembelikler ve kâh gayet hafif tebessümler görerek bîçare âşık-ı bîhaber bunlara türlü türlü manalar verip ayakta dururken sanki kurşundan yapılmış bir vücut imiş de harâret-i gariziyyesine dayanamayarak eriyiverecekmiş gibi bir hâlde bulunurdu.

Madam Hamparson mektubu bitirdikten sonra bir daha okumuya başladı. O defayı dahi itmamdan sonra bir hayli düşünerek hizmetkâra dedi ki:

-Mariyanko! Şimdi bana söylediklerini tekrar et!

Hizmetkâr bu emirden gayet sıkılıp ezilerek büzülerek emre itaat müşkül olacağını anlattı.

Madam- Söyle söyle! Zekâyi Bey, Resmi Efendi için sana neler söylemiş. Söyle!

Hizmetkâr-İşte söyledim ya madam!

Madam-Hayır hayır! Resmi Efendinin yanında dahi söyle!

Resmi- İşte emrediyorlar mutlaka söylemeli! İyi ise de fena ise de söylemeli!

Hizmetkâr- Canım ne diyecek? Sizi kıskanır da işte o!

-Resmi- Beni mi ? Kimden?

Madam- Söyle kız! Tereddüt etme! Söyle diyorum!

Hizmetkâr-Bizim madamı seviyormuşsunuz diye haber almış da...

Resmi- Acayip! Hiç vukuu olmayan bir şeyi kimden haber almış?

Madam-Hepsini söyle hepsini!

Hizmetkâr- Kimden haber aldığını bilemem!

Madam-Seni bu sabah tuhafçı dükkânında gördü. Ta oradan başla! Sana dedi ki: Merdiven başında Madam Hamparson Resmi Efendi ile gizlice konuşmuş! Resmi'yi seviyormuş! Halbuki Resmi Efendi... Ey söyle bakalım söyle! Resmi Efendi nasıl adam imiş?

Hizmetkâr- Fena adamdır dedi. Öyle bir adamı sevmek madama yakışmaz dedi!

Resmi- Hakkı var! Eğer öyle bir şey olsa pek haklıdır.

Madam- Daha?

Hizmetkâr-Hamparson Ağaya haber vereceğini söyledi. Resmi Efendiyi buradan kovduracakmış.

Resmi- Pek garip! Demek kıskanıyormuş da! Ya ona bu kıskanmak hakkını kim vermiş?

Hizmetkâr- İşte öyle söyledi.

Madam- Ey! Sana daha ne dedi? Neler vaat eyledi?

Hizmetkâr- Sen bana her şeyi haber ver ben sana çok paralar veririm dedi. Ben dedim ki Allah etmesin! Zaten madamda öyle şeyler yoktur ki. Ben madamın ekmeğini yiyorum dedim. Kabul etmem efendim! İşte onun söylediklerini madama haber verdim ki bilsin diye!

Karının bu sözü Resmi Efendiyi derin bir tefekküre sevkeyledi. Madam dahi bir hayli sükût ve tefekkür eyledi. Resmi'ye dedi ki:

- Hüsn-i terbiyesine, hüsn-i ahlâkına şehadet ettiğiniz dostunuz Zekâyi Beyi gördünüz mü Resmi Efendi?

-Resmi- Bu işlerin içinde bir sehiv veyahut bir hakikat var ki onu meydana çıkarmayınca işin aslı anlaşılamaz.

Madam, Resmi'nin bu sözünü tamamıyla dinleyemeyerek hizmetkâra "pek âlâ Mariyanko! Bu sadakatinden memnun oldum. Sana dediğim şeyleri güzelce anladın ya? Haydi artık işine git!" demesiyle Mariyanko teşekkürler ederek madamın eteğini öptü salondan çıktı gitti.

Karı gittikten sonra Madam Hamparson Resmi'ye dedi ki:

-Siz buna ne mana verirsiniz?

-Mütehayyirim madam! Bizim üç gün evvel merdiven başında söyleştiğimiz üç lâkırdıyı Zekâyi kimden haber almış?

-Bilmem!

-Buna pek büyük bir ehemmiyet veriniz! Zira kendi hanenizde bir tecessüs altında bulunuyorsunuz demektir.

-Tecessüs mü?

-Ya buna başka ne isim verilebilir?

-Burada Zekâyi Beye casusluk edecek kimdir?

-İşin gelişine gidişine bakılırsa Mariyanko?

-A!... Kadıncağıza iftira etmeyiniz!

-Hayır madam! Bu şüphede bulunursak iftira etmiş olmayız. Düşününüz ki Zekâyi ona bu casusluğu teklif eylediğini kadın kendisi itiraf ediyor.

-Ama kabul etmemiş. Hatta itirafı dahi safvetinden gelir.

-Ya "kabul ettim" mi desin? "Ben sizin üzerinizde Zekâyi tarafından nasbolunmuş casusum" mu desin? Bu kadar safvet-i kalb sizin için iyi bir şey değildir. Zekâyi kadar zengin bir adam bir hizmetkârdan hizmet ister de emrini kabul ettiremez olur mu? Müsaade ediniz de şimdi Mariyanko'nun ceplerini, sandığını falanını arayalım. Zannedemeyeceğiniz kadar para bulunur.

-Ben şimdi kendisine bahşiş verdim. Hem de aylığını arttırdım. Siz müsterih olunuz Zekâyi Beyin parasına muhtaç olmaz.

-Ben değil sizin müsterih olmanız lâzımdır madam!

Bu söze Madam Hamparson cevap vermedi. Salon üzerinde bir aşağıya bir yukarıya gezinmeye başlayıp büyük endam aynasının önüne geldikçe kendi endamını kendisi dahi temaşa ederek hayran olduğu görülüyordu. Resmi dahi harf-i vâhid söylemeyip madamın şu sanevberane hıramını temaşa ile hayran hayran baka kalmıştı.

Neden sonra madam söze başlayıp dedi ki:

-Zekâyi'nin şu terbiyesizce hareketinden siz memnun olmalısınız! Zira sizinle rekabete kalktığı hâlde kendisine değil hasmına nafi bir rekabette bulunmuş oluyor.

Siz onun hakkında hüsn-i şehâdet ediyorsunuz o ise sizin hakkınızda sû-i şehâdet ve husumetle beraber hatta intikam sevdasıyla beni de mahv etmeye kadar göze aldırıyor. Artık terbiyesi bundan ibaret olan bir adam hakkında benim hissiyatım ne olur? Sizin hüsn-i ahvalinizi zaten beğenmiş olduğum hâlde bu mesele bir kat daha...

Madamın bu sözü bitmedi. Onu Resmi tarafına gayet muhibbane ve meyyalane bir bakışı itmam eyledi.

Resmi- Mazhar olduğum teveccühünüz beni nasıl çıldırtmadığına istiğrab etmeyiniz madam! Ben kendi bahtiyarlığımı asla düşünmem! Maazallah sizin için bir felâketten endişe ederim. Zekâyi varsın bana husumet etsin. Ben onun husumeterine her hâlde dostluk ile mukabele ederek kendimi muhafaza eylerim. Bahusus ki sizinle benim aramda varlığını vehmeylediği münasebetin yokluğunu ispat ve temin edebilir. Lâkin size neden dolayı...

-Sakın ha! Kendisine hiç bir şey söylemeyiniz. Sonra Mariyanko'yu ele vermiş olursunuz. Bana olan husumetine gelince bakınız bunu size hikâye edeyim:

Diye Madam Hamparson, Zekâyi'nin ne surette ilân-ı aşk eylediğini ve ne yolda cevap aldığını etrafiyle hikâye eyledi

ki Resmi ilk defa olmak üzere işittiği bu hikâyeden pek ziyade hayretlere duçar oldu.

Bu hikâyeyi işittikten ve Madam Hamparson'un Zekâyi hakkında muhabbet değil nefreti olduğunu haber aldıktan sonra artık madamın gösterdiği teveccühler ve irae eylediği mukaddemeler hep kendisi için olduğuna Resmi'nin şüphesi kalır mı? Öyle ise artık madamın ayaklarına kapanıvermeye bir mani tasavvur olunur mu?

Bu lüzumu Resmi dahi hisseyledi ise de ilân-ı aşk ettiğinden dolayı cevâb-ı red alan Zekâyi'nin hikâyesini henüz bir dakika evvel işittiği ve halbuki o zamana kadar Zekâyi dahi Madam Hamparson nezdinde kendisinden az mazhar-ı teveccüh olmamakta idügini derhatır eylediği cihetle "işin daha ilerisine gidecek olursam şayet ben de Zekâyi'yi taklit eylemiş olurum!" diye teenni etmeyi ve meseleyi tabîat-ı maslahata terk eylemeyi lâzım gördü.

Maahaza Resmi madamın bu suretle keşf-i ahvâl eylediğinden ve kendisini en mahrem bir dost ettiğinden dolayı teşekkürât-ı lâzımeyi bir hüsn-i sûretle ifada dahi gaflet göstermedi. Şu yoldaki hareketinin Madam Hamparson nezdinde tahsin olunduğuna da emniyet hâsıl etti. Zira madam dedi ki:

-Zekâyi hakkındaki vesveseniz zail oldu ya? Öyle bir adam için size hiç darılmayacağıma da dahi emin oldunuz. Mektubunuzun cevabını da bundan sonra alırsınız. Şimdiki hâlde Ermeni lisanınca terakkinizden dolayı sizi tebrik ederim. İşte bakınız Madame Küpeliyan'ın sözü sahih çıktı. Sevdiğiniz bir kadın için bu lisanı öğrenmiş olduğunuz tahakkuk eyledi. Zira sevdiğiniz bir kadın bulunduğu mektubunuzda imzanız tahtında olarak itiraf eyliyorsunuz.

Resmi- Ah! Makhûr etmek istediğiniz adamı Zekâyi kadar makhûr eylediğiniz hâlde ihya buyurmak istediğiniz adamı da ne kadar ihya ediyorsunuz! Fakat Zekâyi'ye zulmetmemişsiniz madam! Cezâ-yı amelini tertip eylemişsiniz. Ben dahi sıdk-ı ubudiyyetimin mükâfatını bu surette görüyorum demektir ki bundan sonra şu teveccühünüzü kaybettirecek hiçbir hareket-i cüz-'iyyede bulunmayacağıma ve bilâkis teveccühünüzü arttırmak için ubudiyyette sıtkımı kuvvetlendireceğime emin olunuz!

Maahaza Zekâyi'yi bilkülliye mahrûm-ı iltifâtınız etmek de istemezsiniz değil mi madam? Onun kabahatlarının cezasını yine muamele-i.....

-Estağfirullah! Kendisine cevap verdiğim zaman dahi söyledim! Dostluk baki! Hatta ondan iki defa daha hanemizi teşrif buyurdular.

Burada madam ile Resmi arasındaki söz bitmiş oldu. Madam Hamparson'un hâline şanına dair bâb-ı mahsûsunda aldığınız malûmatı derhatır edip de şimdi şu vak'anın sûret-i ceryanını da nazar-ı tedkîkten geçiririseniz hükmedersiniz ki Resmi, Madam Hamparson'u Zekâyi gibi değil tamam lüzum ve iktizasınca tanımış ve binaenaleyh tuttuğu meslek kendisini Zekâyi gibi bir matrudiyyete değil bilâkis makbuliyyete sevk etmekte bulunmuştur.

Hakikat! "Kadın kısmı insanın gölgesine benzer. Üstüne varıldıkça kaçar. Ondan kaçtıkça insanı takip eder!" diyen bir Fransız kadınları pek iyi tanımış da onun üzerine bu sözü söylemiş. Osmanlı erbâb-ı tedkîkinden birisinin " Kadın kısmında yola gelmeyeni olmaz. Lüzumu veçhile davranmayı bilmeli!" demesi dahi Fransızların sözünden daha az doğru değildir. Gerek Resmi şu mukaddematını hüsn-i netîceye vardırmak hususunda bir mani ve mezahime tesadüf etmeyecek olursa işte bu sözü söyleyen Osmanlının en büyük bir aferinine isbât-ı liyâkat etmiş olur. Değil mi?

Madam ile Resmi arasındaki söz bitmiş oldu dedik. Ancak ne hane halkından ne de hariçten henüz hiçbir kimse bunların musahabesini ihlâle gelmedğinden Madam Hamparson balkon üzerindeki sedire uzanıp Resmi dahi bir kanepe üzerine oturarak alelâde musahabeye başladılar. Söz bir aralık karnaval mevsiminin takarrüp eylediği bahsine gelerek Madam Hamparson umumî balolara tebdîl-i kıyâfet olarak gitmek heveslerini ortaya koymasıyla Resmi bunun imkânını inkâr etmemekle beraber fakat bu hâl şayi olacak olursa netayici pek vahim olacağını dermiyan eyledi. Ve bu münasebetle düşmanların şerrinden emin olmamak lüzmu dahi ortaya konulup düşmanlar keyfiyeti kocasına işâr edebilecekleri ispat edildi. Madam Hamparson dedi ki:

-Gerçek Resmi Efendi! Kocama yazılacak mektuplara vukuf peyda eylemiş olsam fena olmayacaktır. Fransa tarihlerinde görürdüm ki bir zamanlar Fransa'da kapalı mektupları hiç belli olmayarak açmak için bir alet icat olunmuş imiş.

Resmi- Evet madam! Tarihlerde tarifi de vardır. Merak ediyorsanız böyle bir şeyi biz dahi yapabiliriz.

- Sahih sizin elinizde böyle hünerler vardır.

-Kariben size böyle bir şey takdim ederim.

-Pek teşekkür ederim. Hiç olmazsa bir eğlence olur. İhtimal ki bizim ihtiyarın bazı esrâr-ı âşıkanesini de haber alarak eğleniriz.

İşte musahabe şu yolda cereyan ederken Hamparson Ağa dahi salona girdi. Tıraş olmuş, saçlarını taramış, yağlamış, süslenmiş bezenmiş yani aklınca güzel olmuştu. Resmi'ye ziyadesiyle iltifat ederek karısına da o gün havanın nasıl fevkalâde güzel bir hava olduğunu anlattı. Eğer canı sıkılırsa Feriköyü'ne doğru araba ile çıkmak mümkün olduğunu da dermeyan eyledi. Madam Hamparson dedi ki:

-Canımın sıkılıp sıkılmadığını anlayamadım bile. Birbuçuk saattir Resmi Efendi ile mübahese ediyoruz. Bahsimiz de gayet mühimdi.

-Ne idi bakalım o mühim bahis?

Acaba madam bu suale nasıl cevap verecek diye Resmi'nin bir kere yüreği oynadı. Madam cevaben dedi ki:

-Rumeli şimendiferlerinden bahsediyorduk. Eğer simendiferler biter de Avrupa hatlarıyla iltisak eylerse İstanbul'un ticareti, serveti ne kadar artacağını konuşuyorduk. Resmi Efendi diyor ki o zaman İstanbul'da çilek ve çavuş üzümü ve sair mahsûlât vagon dolularınca Avrupa'ya gidecek ve bunlara mukabil Avrupa'dan İstanbul'a altın yağacaktır. Burası Avrupa'nın turfanda bahçesi olacak diyor.

Öteden beri edilen bahsi Madam Hamparson'un böyle hiç hayal ve hatıra gelmeyecek bir surete tahviline Resmi ziyadesiyle istiğrap ederek bu babta madamı mahcup bırakmamak için kendisi dahi sanki filhakika bahisleri bundan ibaret imiş gibi bahse iştirake davrandı.Hamparson Ağa dedi ki:

-Resmi Beyefendinin husûsiyet-i ahvâlini bilmeyen bir adama bir salonda bir genç kadını eğlendirmek için şu yolda muhaverede bulunmuş diyecek olsalar mutlaka inanmaz. Fakat bizim feylosof Resmi işte böyledir. Ya ilimden, ya sanattan veyahut ticaretten başka hiçbir şeye ehemmiyet vermez. Fakat a dostum madem ki Rumeli şimendiferlerinin Avrupa hatlarıyla iltisakından bahsedeceksiniz bari deyiniz ki o zaman üç günde Paris'e gidip meselâ büyük operayı seyretmek veyahut meşhur bir baloda bulunmak veya büyük bir at yarışını temaşa eylemek mümkün olacaktır. Kadınlar yanında böyle eğlenceli şeyler söylenir.

Resmi- Bendeniz ise kadınlar hangi bahisden hoşlanır görünürlerse o bahisde devam etmelidir itikadında idim.

Madam- Hakikat! Resmi Efendinin efkâr-ı terakki-perverîsi pek hoşuma gitti. Ben kadınların elbisesi rengini veya biçimini falanını tahsin ile yaranmak isteyenlerden zaten hoşlanmam! Onlar beni değil kumaşçıyı, terziyi sena etmiş olurlar. Hatta beni de sena etseler hoşlanmam! Riyadan, müdaheneden lezzet alamam, fakat akilâne bir bahis olursa hakikaten beni işgal ederek eğlendirir.

Hamparson Ağa- Pek âlâ pek âlâ! Resmi Efendi size bari bir de Anadolu şimendiferleri yapıldığı zaman hâsıl olacak terakkiden bahsetsin de eğlendirsin.

Madam-Ona dair dahi biraz söz geçti ya? Mezopotamya çölleri, kadim Asur kraliçesi Semiramis zamanında olduğu gibi âdeta bir has bahçe hâlini tekrar alacakmış.

Hamparson Ağa- Oh ne âlâ! O zaman şimendiferler ile bu has bahçede gezinmek hukukunu şimdiden bilmuhafaza eğer münasip görür isen bugünlük Feriköy taraflarını bir gezelim. Zira kış hazretleri insana her gün böyle güler yüzlü havalar göstermez.

Madam- Pek âlâ! Sizin dediğiniz gibi olsun. Bu kadar dikkat ve ehemmiyetle icra olunan tuvalet elbette gezmek kararıyla icra olunmuştur. Bari ben de gideyim biraz tuvaletimi ikmal edeyim.

Diye Madam Hamparson kalktı tuvalet odasına gitti. Resmi şimendifer meselesini madamın çarçabuk nereden bulup

çıkarmış olduğuna şaşmakta iken bir de Hamparson Ağa dahi bu meseleye ehemmiyet vererek Resmi ile uzun uzadıya bir bahse girişmesin mi? O ana kadar hiç sarf-ı efkâr etmemiş olduğu bir meseleyi iltizam ederek tervîc-i merâma artık mecburiyet gördü. Zihince olanca kuvvetini toplayarak bahsi o kadar güzel terviç eyledi ki Rumeli şimendiferleri Avrupa hatlarına iltisak ederse filhakika İstanbul'un bir terakki-i serî ile pek az zamanda hiç tanımayacak kadar mamuriyet peyda edeceğineHamparson Ağa dahi inandı. Dedi ki:

-Beyefendi! Lâtife bir taraf. Fakat şu bahis ben de dahi büyük bir fikir hâsıl eyledi. O zaman İngiliz lordları gibi yaşamak için daha şimdiden birçok arazi mubayaa etmeliyim. Hatta bu araziyi Ayastafanos taraflarında almalıyım. Zira şimdi dönümünü otuz kuruşa alabileceğim arazi o zaman üç yüz kuruş eder.

Resmi bu sözü, bu mütalâayı tasdikle beraber şimdi elli yaşında bulunan Hamparson'un yirmi sene sonra yetmiş yaşına geldiği zaman hep lordlar gibi yaşamak ümidini göz önüne getirerek derin derin bir göğüs geçirdi ve insan oğlunun güya dünyada ölüm dedikleri şey hiç yok imiş gibi bir ederece tûl-ı emellerde bulunduğuna azim istiğraplar eyledi.

Madam Hamparson tuvaletini ikmal ederek geldi. Kırk sekiz elli yaşındaki bir süslü ihtiyar ile yirmi yaşında olan bir süslü tazi arasındaki farkı şimdi görmeli idi. Bu farkı daha ziyade parlak olarak görmek isterseniz adetleri küçültünüz. O hâlde görürsünüz ki Hamparson Ağa bu kadının şimdiki taravetine mütenasip olmak için yirmi yedi yirmi sekiz yaşlarında bir babayiğit iken bu kadın henüz kundakta bir çocuktu. Bir ayağı çukurda ve binaenaleyh nîmmürde olan bir ihtiyar henüz hayat bile ne olduğunu lâyıkıyla öğrenmemiş bulunan bir genç arasındaki fark bu karı ve kocayı yan yana görmek suretiyle mümkün olabilir.

Arabaya bindiler. Beyoğlu'nu ve Pangaltı'yı geçtikleri müddet zarfında Hamparson Ağa karısına Resmi'nin hakikaten efkâr-ı âliyye erbabından olduğunu şerh ederek Ayastafanos taraflarında arazi almaya nasıl ikna edildiğini anlatırdı. Hem de Resmi'yi bu suretle takdir hususunda ağanın bir muradı daha

vardı ki o dahi karısına "İşte sohbet edilecek ve sohbetinden istifade dahi olunacak bir adam varsa o da Resmi'dir. Birkaç zendost herifler ile mebâhis-i muzırrada bulunacağına Resmi ile görüş ki ibretler alasın. Aşk ve muhabbet onun hatırına bile gelmez. Onunla musahabetten kocalara hiçbir tehlike ve mazarrat terettüp eylemez" mefhumunu tefhim eylemekti.

Hakikat! Alafrangada kocaların kıskanç olmaları pek ayıp sayılır ama her hâlde kocalar genç, güzel, zarif, şen şatır olan ve kadınlar yanında aşk ve muhabbete dair sözler söyleyen erkek misafirleri sevmezler. İhtiyar veya ahmak veyahut Resmi gibi makine ve resim ve müzika vesaire budalalarını tercih ederler. Hele kocalar Hamparson Ağa gibi biraz da ihtiyar olurlar, biraz da çirkin bulunurlar ise!...

Resmi'ye gelince : Koca âşık! O letafetli, halâvetli Madam Hamparson'un karşısına oturarak orada kadının yüzünden bir gençlik, bir şuhluk paharı tebahhur ediyormuş da sanki bu paharı olanca kuvve-i şâmmesiyle koklayıp ruhuna safa vermeye çalışıyormuş gibi bir mesudiyet içinde bulunurdu ki tarife sığmaz.

O gün hakikaten hava pek güzel olmak ve gün dahi pazar bulunmak hasebiyle bütün Beyoğlu kıra dökülüp Kâğıthane'ye doğru gitmekte idiler. Bizim üç refik dahi seyirciler seline katılarak Kâğıthane'ye kadar vardılar. İstanbul'dan da pek çok arabalar gelmiş olduğundan Kâğıthane'nin bugünkü hâli âdeta bir bahar hâli demekti.

Bunlar letâfet-i tabîattan mütelezziz olmaktalar iken bir de bir taraftan Zekâyi çıkagelmesin mi?

İhtimal ki bu geliş bilâ-ihtiyar idi. Fakat bindiği at üzerinden eğilip arabanın içine baktıkta Hamparsonları görünce bittabi görmezliğe gelmeyip olanca nezaketiyle âşinalık eyledi. Hamparson Ağa, Zekâyi'nin âşinalığını kemâl-i memnûniyet ile telâkki ederek Madam Hamparson dahi sanki aralarında bir ilân-ı aşk, bir cevâb-ı red meselesi asla vukua gelmemiş gibi davranarak hiçbir kimseden diriğ etmediği tatlı tebessümlerini Zekâyi'ye de mebzul eyledi.

Ya Zekâyi ile Resmi ne hâlde bulundular?

Vakıa bu hâl şâyân-ı dikkat idi. Resmi Zekâyi'nin kendisine ne surette rakip olduğunu madamın hikâyesinden anladığı hâlde asla tavr-ı hased göstermemiş ise de Zekâyi Resmi'ye ol kadar cân-sitânâne bir nazarla bakmıştır ki ettiği temenna sanki bir istifsâr-ı hâtır işareti olmayıp güya "Dur bak ben sana neler yaparım" diye salavat parmağından maadasını yumarak ve yalnız o parmağı kaldırarak verilen tenbih ve tehdit işareti gibi bir şey oldu.

Ne beyhude rekabet! Hatta yine hasma nafi bir rekabet! Zira Madam Hamparson bu hâli anlar anlamaz Resmi'ye o kadar tatlı tebessümlerle öyle bir bakış baktı ki Zekâyi bunu görüp derece-i kıymetini takdir eylediği zaman çehresinde peyda olan renk kâh çimenler üzerinde açılmaktan henüz korkan benefşelerle ve kâh ağaçların üzerinde hâlâ bakiyesi mevcut olan hazan yapraklarıyla rekabet edercesine bir anda morarıp sararmaktan ibaret kaldı. Zekâyi şu ıstıraba ancak beş altı dakika dayanabildi. Ondan sonra "Sizi taciz etmeyeyim!" diye hayvanını teperek arabalar kalabalığı içine daldı gitti.

Zekâyi gittikten sonra araba içinde şöyle bir söz oldu:

Madam-Ne süs! Ne şık! Hele kır atının üzerinde özengilerine dayanarak ve fesini burnu üzerine eğerek gösterdiği süvarilik tavır ve cür'eti pek ileride! Ne dersiniz Resmi Efendi?

Resmi- Her hâli kendisine ziyade yakıştırır.

Hamparson Ağa- (Zevcesinin Zekâyi'yi biraz ziyadece senasından bîzar olarak) Dıştan bir şataf! İçi koftur.

Madam- Fakat bilmem dikkat edilecek bir şeye dikkat ettiniz mi?

Hamparson- Hangi hâline?

Madam- Zekâyi Bey'in bizim arabayı ziyaret etmesini bizim biz olduğumuzu anladı da kompliman etmeye geldi manasına mı haml edersiniz?

Resmi - Ya neye hamledelim?

Madam - Öyle ise lüzumundan ziyade safderunluk etmiş olursunuz. Zekâyi her arabaya baş vurarak derunlarında güzel kadın var m diye arandığı sırada kazaen ve tesadüfen bizim arabaya da geldi.

Resmi- Öyle se taharrisi abes olmadı madam!

Hamparson- Vay Baba Resmi! Siz yalnız şimediferlerden bahsetmeyi bilmeyip isterseniz zarafet dahi yapıyorsunuz ha? Taharrisi abes olmadı! Yani en güzel kadını bu arabada buldu! Öyle mi? Madam tarafından bilvekâle teşekkür ve kendi tarafımdan kompliman ederim.

Hakikat Resmi'nin bu gelişi güzel zarafeti madam nezdinde pek ziyade makbule geçtiğini Resmi madamın yüzündeki beşaşetten anladı. Fazla olarak madam gözleriyle bir de teşekkür işareti etmişti ki o zaman Hamparson Ağa madam tarafından bilvekâle teşekkür ve kendi tarafından bilasale kompliman etmekle meşgul olduğundan karısının bu teşekkürüne vâkıf olamadıysa da Resmi tamamıyla farkına vardı. Hatta o kirpiklerin ma'nâ-yı teşekkürü ifa için süzülmesi sanki bir bölük askerin süngü davranarak Resmi'nin yüreğini süngülüyorlarmış gibi bir şeyler dahi hissettirdi ise de güya bu süngülerin uçlarına şeker sürülmüş de yürekte açtıkları yaralar üzerine de lezzet bırakıyorlarmış gibi oldu.

Madam sözünde devam eyledi. Dedi ki:

-İşte bu yoldaki gençler böyledirler. Güya Zekâyi Bey o gençlerin en ziyade hüsn-i ahlâk sahibi olanlarındandır. Fena yerlerde hiç görünmez. Geceleri kendi hanesinden başka bir yerde bulunmaz. Fakat kelebekler gibi çiçekten çiçeğe hücum eder.

Resmi - Hem de etli kelebek! Öyle değil mi madam?

Gerek madam gerek Hamparson bu söz üzerine bir kahkaha kopardılar.

Madam - Evet! Etli kelebek! Böyle şıkların gösterdikleri hevesleri ciddî bir suretle telâkki eden kadınlara da acırım!

Madamın bu sözü Hamparson Ağayı da Resmi'yi de başka başka sevindirdi. Niçin ve neden dolayı sevindirdiğini tafsile hacet var mıdır?...

Akşam takarrüp ederek madam biraz düşünmeye başladığı gibi Beyoğlu halkı dahi avdete başladığından bizim üç refik de avdet eylediler. Esnâ-yı avdette Resmi'ye mukabil Madam Hamparson hakikaten dikkat edilecek bir hâlde idiyse de

Hamparson Ağanın safderunluğu bu dikkate mani idi. Arabanın her sadmesi madam için türlü türlü vazlar ve letafetler ile gerden kırmanın birer vesilesi olup Resmi'ye karşı o kadar gözler süzer, o kadar lâtif tebessümler ederdi ki Resmi bu seyahatin Beyoğlu'na kadar değil Bağdat'a kadar uzanmasını arzu eylerdi. Beyoğlu'na gelip de Mösyö Hamparson o akşamı dahi birlikte geçirmeleri için rica eylediği zaman Resmi için kalmak cana minnet idiyse de madam tarafından ciddî bir emir alamadığı cihetle o akşam Cezayirli Bahtiyar Paşaya gideceğinden bahisle özürler dileyerek veda ve müfarakat eyledi.

Sekizinci Bap

Bir Mâcerâ-yı Aşkın Tahvîl-i Mecrâsı

Zekâyi Beyin o gün Kâğıthane'de ne kadar süslü bir atlı olduğunu Madam Hamparson dahi teslim eylemişti. Bu süsün ve her arabayı ziyaretin neticesi neye müncer olduğunu burada izah etmeliyiz.

Zekâyi Bey bunlardan müfarakat eyledikten bonra filvaki çiçekten çiçeğe koşup konan kelebekler gibi her arabaya başvurarak içindekileri muayeneye koyulmuştu. Nihayet açık mavi boyalı bir kira arabası gördü ki içinde yine açık maviler giyinmiş gayet güzel bir kız yaslanmıştı. Hem de hangi kadınlardan? Haniya bazı mahlûklar vardır ki hüsünde, cemalde, letafette, halâvette Madam Hamparsonlar ile rekabette izhâr-ı acz etmedikleri ve mağlûp düşmedikleri hâlde talih onları âdeta insanlıktan hariç bir mevkide bulundurarak asıl cemiyet-i beşeriyye addolunan cemiyet ahalisinden Madam Hamparsonlar değil belki onların papuçlarını çevirenler bile o bîçare mahlûktan kendilerini bambaşka bir şey addederler! İşte onlardan! Vakıa iki nevi kadının ikisi de ikişer ayak üzerinde yürür, yer içer, güler, söyler bir mahlûk iseler de bunlar arasında o kadar büyük bir fark bulunur ki biraz mütalâa edilecek olsa zihinlere hayret verir. Zira birisinin şeref-i mensûbiyetine mazhariyet için insan can ve cihandan kıymetli olan hürriyetini feda ederek onun esaretini kabul etmek ve hatta işte bu esareti bir şeref-i âlem-bâha addeylemek lâzım geldiği hâlde diğerinin her şeyine nailiyet için birkaç altından maada hiçbir şey feda etmek lâzım gelmez.

Bu iki nevi mahlûk arasında daha garip bir fark vardır. Şöyle ki: Bunlardan bir kısımına insan kendisini beğendirmek mecburiyetinde olup bu mecburiyet ile terbiye-i asliyyesi muktezasından olan nezaketini hüsn-i etvâr ve ahvâlini bir kat daha artırmaya çalıştığı hâlde diğerine kendisini beğendirmek mecburiyeti şöyle dursun bilâkis kendisi onu beğenip beğenmemekte muhtar olur. Beğenmez ise böyle beğenilmeyecek bir metaı götürmüş olduğundan dolayı onun tellâlını tekdir ederek ikisini de kovar. Bir gecelik eğlencesi için sekiz on karıyı beğenmeyip tebdil etmiş erbâb-ı fuhş nadir değildir. İmdi bir kadın için beğenilmeyip kovulmak ne kadar müşkül bir şey olduğu hesap edilip de bu muameleye katlanan mahlûk ona göre tasavvur olunur ise bunların hakikaten kadınlık âleminden harice çıkmış bedbahttan olduklarına asla şüphe kalmaz. İşte Zekâyi'nin mavi arabada gördüğü mavili yosma hakikaten tasviri bile kemâl-i hayretle temaşaya şayan güzellerden olduğu cihetle Zekâyi "acaba şu peri çehre kimin nesi olmalıdır!" diye arabaya takarrüp ve kadına olan ehemmiyetini hâl ve tavrıyla kendisine ifham edince yosma öyle bir alâmet-i istidâd gösterdi ki Zekâyi bunun hangi bağlara mahsus olan güllerden olduğunu anlamakta-bu yollarca tecrübesizliği ile beraber-zahmet çekmedi. Böyle bir tesadüf vukuunda etrafa sevk-i intizâr-ı tecessüs edilince ekseriya uzun fesli ve fesin asabasından uzun püsküllü, kısa ceketli, bol pantolonlu bir herif zuhur eder ki bıyıklarını sipsivri bükerek öne doğru itmiş ve ensesi üzerindeki saçlarını kıvırcık ederek bazı fino köpeklerinin tüyleri gibi kabartmıştır. Zekâyi bu âlemlerin pek de âlimi değil idiyse de büsbütün kör cahil dahi olmadığından etrafı arandıkta filvaki piyadeler içinde böyle bir adam göründü ki herif güya Zekâyi'nin arabaya olan dikkatini fark bile etmemişcesine bir tavr-ı bî-kaydî ile arabanın yanına gelip matmazel ile bir hayli konuştu.

Bunlar konuşurken Zekâyi atı bir tarafa çekip beklerdi. Palikarya ile sözünü bitirip ayrıldıktan sonra Zekâyi merkumun yanına sokulup elinde bulunan sigarasını herifin elindeki frenk sigarasından yakmak için eğildi. Yaktıktan sonra dedi ki:

-Şu mavi arabada konuştuğunuz matmazel nerede oturur?

-(Müteazzimane bir tavırla) Bir beyin manitanotası (metresi) dır. Dostunun tutmuş olduğu hanede oturur.

-Ya! Acaba dostu kimmiş? Her kim ise doğrusu ya aşkolsun!

-Dostu pek belâlı bir heriftir. Ben olmasam kızcağız hiç dünyasını göremez. Bereket versin ki dostu benden emindir de !...

-Ama artık bu kadar güzel bir kadını da yalnız bir adama vermezler ya?

-Fakat pek güçtür. Zati kadın da istemez. Zira pek yenilerdendir. O kadar çok tanınmasını istemiyor.

-Beyoğlu'nda nerede bulunursunuz?

-Bizi arayanlar bulamazlar.

-Sen beni bulsan olmaz mı?

-Belki! Fakat pek ihtiyatlı davranmalı. Eğer belâlı herif haber alırsa iş fenadır!

-Hiç korkma!

Kıvırcık saçlı palikaryalar ekseriya bu derecelerde müsaadekârane mücâvebelerde bulunmayıp hatta olur olmaz zendostları sert ve muhakkirane bir tavır ile ret ve meyus dahi ederler ise de mavili yosmanın palikaryası mutlaka Zekâyi'nin kesesine, cihanı mağlûp eder mirasyedilerden olduğunu evvelce bildiğinden dolayı bu kadar müsaadeli davranmıştır.

Zekâyi ise kızı cidden pek ziyade beğenip bu kız ile Madam Hamparson'a gürelik edebileceğinden maada kendisi gibi kibardan olan bir genç adam için her zaman emrine muntazır olmak üzere böyle bir manitanotaya lüzum olduğunu dahi düşünerek ertesi günü Tepebaşı'nda bir kahvede buluşmak üzere uzun püsküllü palikarya ile söz kesti.

Bunların şu kararı vermeleri âdeta gurûb-ı şems zamanına tesadüf eylediğinden Zekâyi Bey hanesine geç varmamak ve ihtiyar pederini yine meraka sokmamak için hemen hayvanını tepip hîn-i müfârakatta henüz hiçbir kelime teati etmemiş olduğu ma'şûka-i müstakbelesine başıyla veda işareti ederek ve kızdan dahi cevâb-ı mukabele alarak çayırlar içinde kayboldu gitti. Mavili yosma dahi avdete başladığ zaman kıvırcık saçlı palikarya arabanın içine binip Zekâyi'ye dair kıza malûmat-ı mütekaddime vererek yola revan oldular. Tam yokuşa gelip de kira arabasının zaten düzlükte aciz beygirleri bütün bütün izhâr-ı acz eyleyerek kız ile palikarya aşağıya indikleri ve yaya

yürütmeye başladıkları sırada yanlarına bir efendi sokuldu ki kızın bunu görmesiyle beraber "Aman Nizami burada imiş!" demesinden bu efendinin ismi Nizami olduğu anlaşıldı. Üstü başı temiz kendisi yirmi beş yirmi altı yaşında bir genç adam idiyse de çehresi o kadar bozuktu ki sanki vücudunda kana bedel hep irin bulunduğu zannolunurdu. Bir ehl-i dikkat bu hâli görse Nizami denilen bu zatın maişetinde hiç intizam olmadığını ve işrette ve hevâ-perestlikte derecât-ı ifrata vardığı için daha şu genç yaşında vücudunu böyle berbat eylemiş olduğunu hükmeylerdi.

Kızın "Vay Nizami burada imiş!" dediğini Nizami dahi işiterek dedi ki:

-Evet Helena!

Burada idim. Andonaki'nin Zekâyi Bey ile görüştüğünü gördüm.

Andonaki- O beyin ismi Zekâyi midir?

Nizami- Vay bilmiyor gibi davranıyorsun!

Andonaki- Haniya demek istedim ki Zekâyi Bey denilen adam bu mudur?

Nizami- Evet! Helena için neye karar verdiniz?

Andonaki- Vallahi hiçbir şeye karar vermedik. Sigarasını yakmaya gelmişti.

Nizami- Evet! Sigara yakmak her zaman her iş için bahane olabilir.

Andonaki- Vakıa Helena'yı sordu ama hemşirem olduğunu söyledim. Başka söz olmadı.

Nizami- (Helena'ya) Helena Helena! Ayağını denk al! Sonra Beyoğullar, İstanbullar, dünyalar sana dar gelir ha!

Helena- Canım! Kâğıthane'ye senin iznin ile gelmiştim. Öte tarafta bir bey, Andonaki ile konuşmuş bunda benim kabahatim?

Nizami- Şimdilik bir şey yok! Fakat sana ayağını denk al diyorum. İşte bu kadar... Hem artık akşam oldu. Andonaki! Sen işine git! Biz Helena ile beraber arabaya binip gideriz.

Anlaşıldı ya? Helena'nın zorlu belâlı dostu bu Nizami imiş. Zaten Nizami'yi biz dahi tanırız. Devâir-i mîriyyeden birisinde sandık emini olup üç bin kuruş kadar maaşı vardır. Kendisi müteehhil olarak melek gibi bir karısı nur, gibi iki de çocuğu var ise de nasılsa aile muhabbeti denilen his onun yüreğine uğramamış olduğundan mavili Helena'ya perestiş eder.

Vakıa bayırı çıktıktan sonra Nizami, Helena ile beraber arabaya binip çala kamçı Beyoğlu'na geldiler. Andonaki ise piyade olarak yavaş yavaş geriden gelmiştir.

Zekâyi'nin ertesi sabah Andonaki ile Tepebaşı'nda nasıl buluştuğunu ve Helena ile sûret-i muvâsalasını burada tafsil etmeye hacet olmadığını teslim edersiniz. Bu makule kızlar ile münasebetin en mühimi şu Kâğıthane'de olan ilk karar gibi bir karar vermekten ibaret olup işin ondan sonrası ol kadar sadedir ki bir kahveye girmek ile Helena'nın hanesine girmek arasında hemen hiçbir fark yok gibidir. Zaten şu sekizinci babımızın serlevhasında mâcerâ-yı aşkın tahvîl-i mecrâsı diye haber verdiğimiz şey Zekâyi Beyin Madam Hamparson'a olan aşkının Helena'ya tahvili kaziyyesi de değildir. Vakıa Zekâyi Helena ile münasebet peyda eylemiş ve kıza bir hayli paralar verip geceliği Nizami'nin olmak ve gündüzleri görüşmek üzere onu kendisine manitanota ittihaz etmiş ise de bunları Madam Hamparson'a bilâhere gürelik olmak ümidiyle verip bu ise hâlâ Madam Hamparson için cayır cayır yanmasından dolayı ne edeceğini bilememekten ibaret bir şaşkınlıktan madut bulunmuştur.

Mecrası tahvil olunan mâcerâ-yı aşk başka bir maceradır ki bu vak'anın sâha-i vukûu dahi Cezayirli Bahtiyar Paşanın konağı olduğu cihetle enzâr-ı dikkatimizi o tarafa tahvil edelim:

Zekâyi Beyin, Şehnaz Hanımefendiye ne derecelere kadar tekellüm gösterdiği ve bununla beraber bîçare Hasnacığı Şehnaz'a tercih eylediğinden fırsat buldukça ona dahi birtakım sözler ile beyân-ı heves ettiği bundan evvel haber verilmiş olduğundan elbette keyfiyet hatırlardan çıkmamıştır. Zekâyi Bey hâl ve şanında olan adamların hatta Madam Hamparson hakkındaki heveslerini bile ciddî bir aşk olmak üzere telâkki etmek mümkün olmayıp en büyük çılgınlığı Madam Hamparson hakkındaki hevesi olduğu hâlde bu şiddet mücerret madam ta-

rafından cevâb-ı red ahziyle mahzun olmasından neşet eylediğine ve yoksa ondan istîfâ-yı haz ve heves etse pek az bir zaman sonra usanması muhakkak bulunduğuna nazaran Şehnaz Hanımefendiye olan temellükleri mücerret o kadar kibar bir kıza peydâ-yı münâsebetle gururunu arttırmak için olduğu gibi Hasna'ya söylediği sözleri dahi başkaca bir gönül meşguliyeti olmak üzere söylemekte bulunduğu aşikârdır.

Ancak bu âlem bir âlem-i terakkî olup âlemde her şey zamanın müruruna nispetle ilerlediği gibi Zekâyi'nin Şehnaz ve Hasna ile olan münasebeti dahi az vakit zarfında pek ziyade terakki etmiş ve Şehnaz ile fırsat buldukça hemen elini öpmek ve beyân-ı şevk ve iştiyak etmek derecelerine vardığı misillû Hasna ile dahi güya pek ciddî ve samimî bir muaşaka peydası için Âşık Garip veyahut Şah İsmail gibi davranmaya başlamıştı.

Zekâyi'nin, Bahtiyar Paşa dairesinde bu derecelere kadar terakki edebilmesini teshil eyleyen şey bu dairenin tâbi olduğu alafranga âdetlerinden başka hiçbir şey değildir. Şehnaz'ın muallimesi Mirsak zaten Avrupaca dahi zâdegânlığa perestiş eder bir kadın olup taht terbiyesinde bulunan kızı gerçekten bir prenses tavrında büyütmek için Avrupa prenses ve düşes ve kontesle-rinin ne tavırda olduklarına dair daima uzun uzadıya sözler açar ve hatta bunların alâka ve muaşakalarından dahi bahsederek en hafi sırlarına yalnız muallimeleri vâkıf olduğunu anlatırdı. Mirsak bu suretle Şehnaz'ın mahremiyetini kazanırsa konak içindek memuriyetinin devamını bir kat daha temin etmiş olacağı gibi Şehnaz'ın her hoppalığına meydan açar ve kibir ve gururunun her iktizasına tevfîk-i muâmele ederse hanımefendiye daha ziyade yaranmış olacağını da hesap ederdi. Binaenaleyh kız daha Zekâyi ile ilk münasebetin derecât-ı terakkîsinden mezbureyi daima haberdar etmiş ve bu terakkiye Mirsak dahi hayliden hayli yardım eylemiştir. Zira Zekâyi Beyin temellükat-ı zen-dostânesine Madame Mirsak Fransız tabirince "galenterie" yani kadınlar nezdinde nev'-i nisvâna izhâr-ı mağlûbiyet manasını verip hatta Zekâyi'nin aralıkta bir kere muallime cenaplarına dahi epeyce taşkınlıklar göstermesi Madame Mirsak'ın kendi cemaline yine kendisinin derkâr olan hüsn-i itikadını takviye eylemiş olmakla o da Zekâyi Beyden

hoşlanır ve binaenaleyh beyin Şehnaz Hanım ile tezevvücüne kadar muavenet eder ise şu izdivâc-ı prensâne ihtimal ki kendisine o dairede müebbeden bir mevki tayin edeceğini hesap eylerdi.

Hatta bir gün Şehnaz ile aralarında birkaç söz teati olunmuştur ki hikâyemizin bu cihetini izaha medar olacağı içih buraya kaydedeceğiz!

Zekâyi Beyin kim bilir ne gibi meşguliyeti üzerine bir hafta kadar konağa gelememesi bu matmazel hazretlerine arz-ı hulûs ve tecdîd-i ubûdiyyet edememesi prenses cenaplarını pek ziyade dil-hûn ederek muallimesine demişti ki:

-Ah Madame Mirsak! Acaba Zekâyi Beyi yeni bir darıltan mı oldu?

-Beyefendi hazretlerini kim darıltabilir efendim?

-Vakıa cümleniz benim hatırıma riayet edeceğiniz gibi Zekâyi Beyi dahi seveceğinizden hiçbiriniz onu gücendirmez isenizde bu Hasna kızın bazı kere beyefendiye pek soğuk muamelelerde bulunduğunu görüyordum da ....

-Haddine mi düşmüş efendim! Hasna kim oluyormuş? Biz hepimiz Zekâyi Beyefendi hazretlerini atide efendimiz olacak bir zât-ı âlîdir diye telâkki ediyoruz. Ve zât-ı âlînize olan ubudiyyet ve sadakatımız hasebiyle ne kadar hürmet ve tazime mecbur isek bu hürmet ve tazime Zekâyi Beyefendi hazretleri dahi mazhardırlar.

-Teşekkür ederim Madame Mirsak! Şu kadar ki Zekâyi Bey hakkında bu dairenin efendisi olmuştur diye bir itikada düşmek için daha pek çok zaman lâzımdır. Değil mi?

Neden pek çok zaman lâzım gelsin? Sizin kendisini pek ziyade sevdiğinizi biliyor. O da sizin için deli divane oluyor.

-İşte bunda biraz şühpem var. Zannediyorum ki bana gösterdiği inhimakların pek çoğu mahza nezaketi eseridir. Zira beyefendi pek nazik, pek terbiyeli bir beydir.

-Evet pek nazik, pek terbiyeli bir beydir ama ben demek istiyorum ki size olan meyil ve inhimakını tamamıyla gösterememesi işte bu terbiye ve nezaketindendir. Yoksa sizin için nasıl çıldırdığını ben bilirim.

-Size bir şey söylediği var mıdır Madame Mirsak?

-Söylemediği zaman olur mu? Bir fırsat elverir de sizden bahsetmez olur mu? Hatta ahiren limonlukta bir fırsat düştü de dedi ki Madame Mirsak, bir kere Şehnaz Hanımefendi hazretleriyle yekdiğerimizin bahtiyarlığımıza iştirak eylesek de bunun da şâhid-i ebedîsi siz olsanız! Zekâyi Beyin arzusu yanınızda yalnız bir ben bulunduğum hâlde bir tenhalık bir sadelik âleminde ilâ âhiri'l-ömr size kul olmaktır.

-Ah ben de o tenhalığı, o sadeliği arzu ediyorum.

-Bu hâlde sizin için ne mani var? Keyfiyeti paşa pederinize arz ettiğiniz gibi...

-Lâkin Zekâyi Bey henüz bana arzularının bu cihetini açmadı.

-Dedim ya işte! Şayet henüz bu derecelere kadar mazhar-ı teveccühünüz olduğuna emin değilse mahcup olurum diye korktuğu için... hasebü't-terbiye...çünkü bey gerçekten pek nazik bir adamdır. Maahaza müsaade buyurursanız efendim ben kendsine bu yolda dahi bazı mertebe cür'etler vrebilirim.

-Ah Madame Mirsak! Bahtiyarlığımı böyle tacil etmiş olsanız pek büyük bir dostluk etmiş olurdunuz.

Mirsak cenaplarının ne yolda idâre-i lisân eylediğine dikkat buyuruluyor ya? Mütekebbir kızı Zekâyi'ye olan aşkında bir kat daha şiddetlendirmek ve bu yolda her hizmeti ve hatta teehhül eyledikleri zaman dahi ömürlerine iştiraki kendisi deruhte etmek vadisinden dem vuruyor ki aralıkta bir Zekâyi ile dahi sözü bu yollara dökmektedir.

Şehnaz Hanımefendinin bîçare Hasna aleyhine gösterdiği emniyetsizliğe dikkat buyuruldu mu? Vakıa Mirsak o cihetten dahi kızı temin hususunda gaflet göstermiyor ise de karşısında Hasna gibi bir meleği gördükçe Şehnaz'ın onu yalnız Zekâyi'den değil lâlettayin şu dünya içinde bir de Hasna gibi bir kız bulunmasından kıskanacağına kimse şüphe edemez. Eğer Hasna kendisinden daha çirkin, daha ahmak, daha terbiyesiz, daha sevimsiz olsaydı Şehnaz için dünyada en ziyade söyleyecek kız Hasna olurdu.

İşte Bahtiyar Paşa konağında ahval bu dereceyi bulmuş olduğu bir zamanda idi ki bir gün Zekâyi Beyefendi hazretleri Şehnaz Hanımefendi hazretlerine hulûslarını, ubudiyetlerini arz edip bitirdikten sonra Cezayir düşesinin dairesinden çıkarken hizmetçisi Mademoiselle Sofi'ye bir mektup verip "bunu Hasna Hanıma veriniz!" dedi. Hatta Sofi yanlış anlamış olmasın diye "Hasna'ya mı? Yoksa Şehnaz Hanımefendiye mi?" diye tekrar sual edince "Karındaşı Resmi Efendi tarafından Hasna Hanıma yazmışlar. Ona vereceksiniz!" diye izah ve tekrar etmekle Sofi dahi mektubu doğruca Hasna'ya götürdü.

O akşam Resmi Efendi bermutat Hasnacığı görmeye geleceğinden kızcağız odasını daha muntazam bir hâlde bulundurmaya çalışmakla meşguldü. Sofi gelip "Matmazel! biraderiniz size bir mektup göndermiş!" diye mektubu verince Hasna "Öyle ise gelmeyecek demek!" diyerek ve bu hâlden bayağı mahzun olduğunu setr edemeyerek mektubu açtı. Sofi mektubu verdikten sonra durmayıp hizmetine gitmişti. Hasna mektubun mukaddematında "ebediyyen ubuduyyetiyle müftehir olduğum hanım! sizi her görüşte enzâr-ı mahzûnânem elbette hissiyât-ı derûnumu dahi size işrab eylemiştir" sözlerini görünce bir aralık bunu Resmi'dendir zannıyla sevincinden çıldırmak derecelerine geldiyse de hemen gözleri imza tarafına dönerek "Zekâyi köleniz" kelimelerini görünce hiddetinden burnu sızlayıp gözlerinden yaş boşanmaya başladı.

Zekâyi mektubun alt tarafını şöyle yürütmüştü:

"Gönlümün hissiyatı artık men'i kabil olamayacak dereceye vardı. Ömrümü ömrünüze katmazsam bu cihanda mesut olamayacağım tahakkuk eyledi. İşte hâk-ı pây-ı ulyânıza her şeyi arz ederek merhametinizi temenni ediyorum. Her neye karar verirseniz kulunuzca makbuldür. Zât-ı devletinize şöyle bir mektup takdim etmek bâdi-i emirde eğerçi istib'ad olunursa da aşkımın hâlisiyyetini ve emelimin meşruiyyetini nazar-ı ehemmiyete alırsanız bu hareketimden dolayı ma'yûb ve mes'ul olmayacağımı elbette itiraf ve teslim buyurursunuz. Şu arz-ı hâl-i kemterânem üzerine bir cevap ihsanı hususunda kulunuzu pek çok vakti nâr-ı intizâr içinde yakmamanızı başkaca istirham ederim. Bir kere taraf-ı ismetinizden bir cevâb-ı şâfi alırsam tertibât-ı sâirenin kâffesine müsâraat edeceğim"

Acaba Zekâyi'nin bu mektubu yazmaktan cidden muradı ne ola?

Bunu anlamak için ol kadar itâb-ı efkâra hâcet var mıdır? O zamana kadar Zekâyi, Hasna'ya ne yolda yılışıklık etmiş ise kızdan bir çatkın çehre, bir gülmez yüzden başka bir şey görmediği cihetle hiç şüphe etmemelidir ki Hasna'yı bir de bu suretle yola getirmek için şu mektubu yazmıştır. "Seni alacağım" diye iğfal edilen genç kızların birincisi Hasna olmayacak ki bu sûret-i iğfâl bilkülliye meçhulünüz olsun da Zekâyi'nin bu mektubu yazmaktan maksadı ne olacağını anlayamayasınız!

Bîçare Hasna bu mektubu okuduğu zaman ol kadar meyus oldu ki tarife sığmaz. Ama evvelemirde mektubu Resmi Efendi tarafından gelmiş ve bu âşıkane, muhibbane sözleri Resmi yazmış diye sevindiğine bakıp da Resmi ile Hasna arasında müesses bir münasebet mevcut olduğuna zahip olmayınız! İhtimal ki Hasna'nın yüreğinde böyle bir şey mevcut olmayabilir. Ancak Resmi'de öyle bir hâl olmadığı gibi bunların her zaman şu oda içinde vukua gelen mülâkatı o kadar biraderane bir surette vukubulur idi ki o hâli görenler hiç böyle bir şüphede bulunamazlar. Zaten şu aralık Madam Hamparson ile iştigalinden dolayı Resmi'nin gözü dünyayı mı görüyor ki bir de Hasna ile iştigale meydan bulabilsin? Zekâyi Bey üç beş tarağa bez çözmekte idiyse de onun kumaşı yalın kat bir şey olup muamelesinin hiçbir cihetinde bir gune ciddiyet yoktu. Resmi ise olanca hissiyatını Madam Hamparson ile işgal eyledğinden Hasna'ya bir medâr-ı tevaggul olacak hiçbir emmare göstermemiş ve göstermemekte bulunmuştu.

Hasna'nın Zekâyi'ye olan hiddeti bu kırk anbar yürekli herifin diğer cihette Şehnaz'ı çıldırttığı hâlde kendisinde dahi şu yolda mektuplar yazması ya Şehnaz veyahut kendi ile eğlenip istihza etmekten başka bir şeye haml olunamayacağını bilmesinden naşi idi. Evet! Hissiyât-ı nisvâniyyesine tamamıyla malik olan kadınlarda bu hâl vardır. Bir erkeğin nev'-i nisvâna ne kadar hürmet ederse kadınlık meziyetlerini cami olan asıl benât-ı hûy(hûb) nezdinde o kadar makbul ve muhterem olup bir kadını bilâ-mucib tahkir veya istihza eden adamların kendilerine hiç bir tallûku olmasa bile ona mücerret kadınlık gayretiyle

hasbeten lillah husumet ederler. Hasna ise hakikaten hissiyâtı nisvâniyyenin en âlilerine maa-ziyadetin malik bir kadındı.

Kızcağız bu mektup üzerine zihninde bir şeye karar veremeyip dururken Resmi Efendi dahi çıkageldi. Hasna'yı o hâlde görünce ilk lâkırdısı şu oldu.

-Ne oldu sana Hasna? Çehreni fena görüyorum! Gözlerin bana diyorlar ki sen âdeta ağlamışsın!

-Hiç! Hiçbir şey olmadı!

-Yoksa konakta bir kimse seni darılttı mı?

-Hayır efendim! Hiçbir kimsenin beni darılttığı yoktur.

-Ama sende bu perişanlık sebepsiz olamaz! Derdini benden saklama! Ben senin dostun, kardaşın, anan, baban değil miyim?

Bu sual kızı yeniden cuşa getirip kaynar su gibi göz yaşlarıyla ağlamaya başladı. Resmi tesliyet-âmiz olarak neler söylemek mümkün idiyse söyleyip kızı biraz müsterih edebildi. Onun üzerine "Şu mektubu okuyunuz!" diye Hasna Zekâyi'nin mektubunu Resmi'ye vermesiyle Resmi baştan başa okudu.

Gariptir ki bu mektup Resmi'nin ol kadar ehemmiyetini kazanamadı. Hasna'ya dedi ki:

-Soracağım şeylere dosdoğru cevap vereceğini bana vaat eder misin?

-Şüphe mi edersin?

-Hiçbir hâlini benden saklamayacaksın ya?

-Zati senden başka dünyada kim var ki saklayım?

-Öyle ise söyle bana bakayım! Zekâyi'yi gerçekten seviyor musun?

-Ben mi? A !... Üstüme iyilik sağlık! Zekâyi'yi ha?

-Nesi var? Genç, güzel, zengin, terbiyeli bir adamdır!

-Gençliği de, terbiyesi de, zenginliği de kendinin olsun.

-Öyle ama Zekâyi aleyhinde bu hiddet dahi manalı bir hiddettir. Ben zannetmek istiyorum ki arada böyle bir hiddet olmasa...

-Hiddetin sebebi bana böyle bir mektup yazdığıdır. O adam benden ne istiyor? Ben onun dengi, küfüvvü değilim! İşte Şehnaz

Hanımefendiye pek âlâ kur ediyor. Madame Mirsak dahi aralarında meyancı olup teehhüle kadar muvaffak olacakmış.

-Pek âlâ! Demek oluyor ki sen de bunu kıskandığın için...

-Ben mi? Sizi temin ederim ki beni kendi hâlime bıraksınlar da başka hiçbir şey istemem. Hiçbir kimseyi kıskanmıyorum. Hele Zekâyi Beyefendiyi hiç kıskanmıyorum.

-Ama Hasnacığım bu sözler hep bir teessür-i derûndan neşet eyliyor. Benim yerimde kim olsa hükmeder ki gönlün Zekâyi'yi mutlaka seviyor ama her neden dolayı ise... İhtimal ki Şehnaz Hanıma dahi rû-yı nezâket gösterdiği için muğber olmamışsın da...

-Efendim! Sizi temin ederim diyorum. Mademki inanmıyorsunuz işte size en gizli bir sırrımı açıp itiraf edeyim ki benim gönlüm Zekâyi'den başka bir adamdadır.

-Kimdedir? Bari onu söyle.

-Hayır efendim! Onu bilmek sizce asla lâzım değildir. Siz yalnız Zekâyi Beyde hiçbir ilişiğim olmadığını biliyorsanız kâfidir.

-Başka bir sevdiğin olsa mutlaka bana söylerdin. Sevdiğin yok da yalnız Zekâyi aleyhinde olan iğbirarını setr için öyle söylüyorsun.

-Beni bu kadar yalancı bir kız diye telâkki eylediğinize pek teessüf ederim. Sevdiğimin kim olduğunu mutlaka söylemem. Belki o adamın bu ifşâ-yı sırra rızası yoktur. Zaten sevdiğim dediğim adam ile münasebetimiz pek hasbî bir şey olup ikimizden birimiz Hak kısmet ederse nikâhla bahtiyar olacağımızı ümit eyliyoruz. İşte bu kadar. Ama Zekâyi için kat'iyyen emin olunuz.

Pek âlâ! Emin oldum. Fakat Zekâyi'nin Şehnaz Hanımefendi ile münasebeti böyle teehhül filândan bahsolunacak kadar ileriye gittiğini kuvvetli olarak mı biliyorsun?

-Zaten bu hâl daire içinde gizli bir şey değildir.

-Ya ben bunu hiç işitmedim!

-Seni dairede kim seviyor ki sana böyle şeyleri söylesinler? Bu Fransızlar öyle ırz ehli, edîb adamdan hoşlanmıyorlar!

Zekâyi gibi her birine bayağı bîedebane iltifatlarda bulunmalı ki "espriruelle", zarif diye sevsinler.

Eğer bu söylediğin sözler tamamıyla ciddî iseler seni Zekâyi belâsından pek kolay hem de pek tatlı bir surette kurtarabileceğim.

-Aman ayaklarınızı öpeyim! Her ne söyledim ise ciddî ve sahih olduğuna şüphe etmeyiniz!

-Bak bu mektupta hiç senin ismin yok.

Kız mektubu tekrar okuyarak dikkat eder ki vakıa kendi ismi yoktur. Resmi sözünde devam eyler.

-Sana dair bir ima bile yoktur. Şimdi bu mektubu bir zarfa koyarsın. Zarfın üzerini yazmak lâzım değil. Yalnız yapıştırıp Şehnaz Hanımefendinin odasında göze görünecek bir mahalle koyarsın. İlerisine sen hiç karışma! Güya hiçbir şeyden haberdar değilmişsin! Anlıyor musun?

-Anladım efendim! Yani bu mektup bana gelmiş değil Şehnaz Hanıma gelmiş!

-Tamam işte böyle! Biz senin hakkında ika edilmek istenilen bir mâcerâ-yı aşkın mecrasını bu suretle tahvil eylediğimiz gibi seyl-i belâdan kendimizi kurtarmış ve onu başka yere havale etmiş oluruz. Zekâyi dahi bundan sonra âşıkına mektup yazmak ne demek olduğunu öğrensin.

Bu tedbir hakikaten Hasna'nın yüzünü güldürüp ondan sonra Resmi, Hasna alelâde musahabeye başladılar. Resmi ile Hasna'nın sevdiği kim olduğunu söyletmek için pek çok çalıştı ise de kız bir türlü bu sırrı meydana koymadı. Yalnız şu kadarcık bir şey dedi ki:

-Her ne zaman benim muaşakam bir ciddiyet sureti alırsa mutlaka sen haberdar olursun. O zaman bana muavenet edersin ya?

-Seni mesut edecek şeylerde muavenetime daima emin ol.

-Aman bu sözü hiç unutma,

-Hiç unutmayacağım!

Dokuzuncu Bap

Aşk mı Yoksa Muhabbet mi?

Haniya Kâğıthane'ye geldiği günkü hava? O günün üzerinden bir hafta geçmemiş idi ki şiddetli bir şimal rüzgârı sanki kutuplarda ne kadar buz ve kar varsa cümlesini İstanbul'a doğru sevk etmişler gibi gök yüzünden buz ve kardan başka bir şey inmemekte bulunmuştu.

Resmi'nin ise kânûn-ı kalbi alevli olduğundan Hasna ile Bahtiyar Paşa konağındaki mülâkatın ertesi günü Beyoğlu'na gelerek Madam Hamparson'a bir vizite verdi ki Kâğıthane âleminden sonra bu vizite ikinci idiyse de birincisi birtakım ağyarın huzurunda olduğundan ihtiyatlı sözlerden ve alelâde lâtifelerden başka söz söylenememişti. Bu gün ise salonda Madam Hamparson'u yapyalnız buldu. Salonun ocağı havanın şiddetiyle rekabet ediyormuşcasına hava kar ve buz yağdırdıkça ateşler püskürmekte olup Madam Hamparson bir kanepeyi ocağın karşısına yaklaştırmış üzerine uzanıp ayaklarını ateşten tarafa uzatarak o neşeli ateşi temaşa etmekte bulunmuştu.

Resmi'nin girdiğini görünce Madam Hamparson misafire riayeten kanepe üzerinde doğrulup oturmaya davrandı ise de Resmi kendisini rahatsız etmemek için vaz'ını değiştirmemeyi pek ziyade rica eylediğinden ve hatta öyle bir vücûd-ı mübâreki şöyle bir vaz'da görmek kendisi için daha ziyade mucib-i telezzüz olacağını dahi pek lâtif bir surette anlattığından Madam Hamparson evvelki rahatını hiç bozmadı. Resmi'ye dahi bir sandalye alarak ta yanıbaşına gelip ateşe karşı oturması için işaret eyledi.

Ateş karşısında bugün edilen sohbeti acaba Resmi Efendi bundan mukaddem yine şu mahalde böyle bir şiddetli havada Madame Küpeliyan ile ettiği sohbete kıyas eder diye mi mütalâa edersiniz? Resmi Madam Hamparson'un aşkıyla öyle bir hâle gelmiş idi ki dün gece vukuat kendisi için vukûât-ı mâziyye ve mebâhis-i târihiyyeden madut olup ehemmiyet verdiği şey zamân-ı hâl bile değil münhasıran zamân-ı istikbâl idi. Hatta Madam Hamparson kendisine Zekâyi'ye dair birçok malûmat verdiği hâlde Resmi bunları da hüsn-i telâkki edemeyerek nihayet şu hâli Madam Hamparson'un nazar-ı istiğrâbını celbe

başladığı için kendisini toplayıp "Ha! Zekâyi Bey mi diyordunuz!" diye bahsi tekrar ve tecdide mecbur olmuştu.

Madam- Evet! Zekâyi Bey diyordum ama siz de bu gün ziyadece bir dalgınlık görüyorum.

-Şey madam! Soğuktan gelip birdenbire ateşe mukabil olduğumdan...

-İhtimal ki öyledir. Fakat ben de zannetmiştim ki şayet bana darıldığınız için...

-Size darılayım? Hiç ben size darılabilir miyim efendim? Gördüğüm iltifatlara karşı nasıl teşekkürler edeceğimi bilemeyip dururken darılmaya muktedir olabilir miyim?

-Zekâyi Beye dair size mühim mühim malûmat verecektim.

-Bendenizde dahi buna dair malûmat vardır.

-Neye dair? Zekâyi'nin yeni metresine dair mi?

-Hayır Zekâyi'nin tezevvücüne dair!

-Nasıl tezevvüc? Metresiyle izdivaç mı ediyor?

-Metresini bildiğim yok. Evvelâ o nasıl vak'a olduğunu hikâye buyurunuz da...

-Zekâyi Beyefendi hazretlerinin şimdi Ağa Hamamında bir metresi vardır. Benli Helena derler. Haniya şu aftoslardan! Beyefendi artık yeni metresi için çıldırıyormuş. Rubalar! Elmaslar! Âdeta Paris töresi!

-Allah versin! O yapmayıp da Paris töresini ben yapacak değilim ya?

-Mademoiselle Helena'nın ismini yeni La Dame aux Camelia koymuşlar. Fakat ben diyorum ki Manon Lescaut koymuş olsalar daha isabet etmiş olurlardı. Zira Marguerite Gautier hakikaten melek gibi bir kızmış. Âlemin yüzüne gülerek âlemi dolandırmak Manon Lescaut'da görülür hâllerdendir.

-Ey siz dahi böyle şeylere ehemmiyet veriyorsunuz öyle mi?

-Yok! Ne ehemmiyet vereyim? Güya bize gürelik yapıyormuş da onun için. Halbuki böyle rezilane muameleler kendi hakkındaki nefreti arttırırlar.

-Ama sizin ona nefret göstermeniz dahi eğer kadrini bilir ise onun için bir nimettir. Siz gibi bir kadının bilkülliye meçhulü olmak insan için bir musibet addolunur. Menfuru olmak ise malûmu bulunmak demektir. İhtimal ki kusurlarının affolunacağı bir gün dahi olur.

-Ay ay ne çabuk kıskanmaya başladık! Kıskançlık bahsinin tatbikatına mı girişiyoruz.

-Estağfirullah!

-Demek oluyor ki Zekâyi Bey hakkında bilkülliye bîkayd bulunursam hoşunuza gidecek öyle mi?

Resmi bu suale hiçbir cevap vermedi. Fakat hâl ve tavrı "evet" manasını pek fasih olarak mübeyyin idi. Madam Hamparson, Resmi'nin şöyle mini mini kıskançlıklarından memnun olacağını şimdi kendisi dahi tecrübe edip anladı. Dedi ki:

-Ah! Sizi gidi erkekler! Erkeklik demek kıskançlık demektir vesselâm. Fakat Resmi Efendi eğer sizi biraz kıskanç görürsem hazzedeceğim geliyor. Zira zannediyorum ki beni pek seviyorsunuz da onun için kıskanıyorsunuz. Zira "seven kıskanır, kıskanan sever" demiştiniz.

-Ah madam! Size kul olacağıma emin olmanız beni de mesut ederse de bu emniyet kıskançlık gibi bir ta'b-ı beyhude yüzünden hâsıl olmayacak olursa daha ziyade memnun olurdum.

Biraz sükûttan sonra madam dedi ki:

Ha! Gerçek! Bak başka bahse daldık da az kaldı unutuyorduk. Zekâyi'nin teehhül edeceğini söylüyordunuz. Bu nasıl mesele?

-Ben kendisini pek sevdiğimden gayet muvafık bir kız ile teehhülüne delâlet ediyorum.

-Acayip! O sizin hakkınızda hiç böyle bir dostluk etmez diye itikat eylerim.

-Fakat ben onun hakkında böyle bir dostluğu az bile görürüm madam! Kendisi için hazırladığım kız İstanbul'da herkesin matmah-ı nazarıdır ama Zekâyi'den başka hiçbir kimseye müyesser olmayacaktır.

Diye Zekâyi'nin Şehnaz Hanımefendi ile olan tallûkunu ve Hasna'ya verdiği mektubu ve bu mektubun sonra Şehnaz Hanıma gönderildiğini birer birer Madam Hamparson'a hikâye edince Madam Hamparson şu tertibin tevlit edeceği netayici gözü önüne getirerek o kadar güldü, o kadar bayıldı ki o güzel vücut gerdenine doğru la'l kesildi.

Kahkahalarını güç hâl ile zaptederek dedi ki:

-Ah Resmi! Sizin elinizden kurtulacak acaba bir şey tasavvur olunabilir mi? Ha! Bak eliniz(den) kurtulacak bir şey olabilir dedim de hatırıma geldi. Haniya bizim mektup açacak makine? Korkarım hatırınızdan çıktı.

-Bilâkis madam! Düşündüm taşındım. Zihnen yapıp ikmal ettim. Zaten yeniden yapılacak, hiçbir gune edevatı yoktur. İsterseniz tarif edeyim de bakınız ne kadar sade, ne kadar kolay bir şey!

-Buyurunuz ! Tarif ediniz!

-Bir tabip evvelâ tedavi edeceği hastalığın ne olduğunu ve bunun esbâb-ı vürûdu neden ibaret bulunduğunu tayin ederek hastalık ne sebeplerden gelmiş ise onların aksini intaç edecek tedâbire müracaat eyler öyle değil mi?

-Ey?

-İşte fikr-i îcâd dahi ayniyle bir tabibin fikri gibi hareket eyler. Evvelâ hastalığımızı ortaya koyalım: Bir tarafın kapağı zarf üzerine yapışmış ki bu yapışık zarfı açmak matlup.

-Tamam!

-Kapak ne ile yapışmış? Ya zamk ile yahut mühür balmumusu ile. Farz edelim ki zamk ile yapışmış. Zamk kâğıdı niçin yapıştırıyor? İki kâğıdın arasında bulunduğu zaman zamk içinde su bulundukça yapıştıramıyor. Su buhara münkalip olduktan yani zamk kuruduktan sonra yapıştırıyor öyle değil mi?

-Evet! Şimdi bunun çaresi?

-Çaresi ne olacak? İki kâğıt arasında iken buhara münkalip olan suyu yine o iki kâğıt arasına sokarak güya zarfın kapağını hemen şimdi yapışmış gibi bir hâle getirmekten ibaret! Bir zarf

taze yapışmış iken tekrar açılmak matlub olsa cüz'îce dikkatle kâğıdı yırtılmaksızın açılabilir ya?

-Hay hay! Fakat tebahhur eden suyu araya nasıl sokmalı?

-Malûmdur ki kâğıdın mesâmâtı vardır. Bir kâğıdı ziyaya karşı tutar iseniz "mesâmât" denilen delikleri ayan beyan görürsünüz. Dünyada âdeta her cismin mesâmâtı vardır. Şimdi bir çay ibriğini ateşe koyunuz. Emziğinden duman çıkmaya başlasın. Kapalı bir zarfın zamk tarafını emziğe tutunuz. Yavaş yavaş buhar onun üzerine çarpsın. Yarım saat geçmez buhar kâğıdın mesâmâtından geçerek kâğıt altındaki zamkı henüz şimdi sürülmüşe döndürür. Ondan sonra yavaşça kapağı açınız. Eğer kapağın üzerinde bir marka varsa pek kolay bozulmaz. Fakat bazı kimseler kapağın zarfa yapıştığı yere imzalarını koyarlar. Binaenaleyh mektubun açıldığı asla belli olmamak yani kâğıt yıpranmak ve muahharan imza dahi be-tekrar harfi harfine getirilip yapıştırılmak için gayet ince bir kemik bıçak ile kapağı açmalı.

-Aman ne kolay! Haydi bir tecrübe edelim.

-Güzel ama daha icadımızın henüz yalnız bir cihetini itmam edebilmiş olduk. Ya mektup mühür balmumusu ile memhûr ise?

-Ha! Bak o daha güç! Onu ne ile açmalı?

-Bilâkis daha kolay. Onu çay ibriğinin emziğinden çıkan buhar ile açarız. Zira mühür balmumusu neden kâğıdı yapıştırıyor? Yanan balmumunun harareti kayboluyor da donup kaldığından değil mi? İşte bu kaybolan harareti iade etmeli. Çay ibriğinin emziğinden çıkan buhar pek hararetlidir. Mühür balmumusunu tmamıyla yumuşatır. Badehu balmumunu dahi ince kemik bıçak ile hem de daha kolay olarak kaldırabiliriz.

Madam Hamparson bu tarif üzerine o kadar kani oldu, o kadar memnun oldu ki filhâl icrâ-yı tecrübeye kıyam eyledi. Hemen iki zarfın birisini zamk ile ve diğerini mühür balmumusu ile yapıştırıp bir tarafa bıraktılar zamk tamamıyla kurudu. Balmumu dahi dondu. Çay ibriğini ateşe koyup o müddet zarfında Resmi Efendi dahi kitapların kâğıtlarını kesmeye mahsus olan bir kemik bıçağı çakısıyla inceltmeye başladı. Derhal bu kemiği kâğıt kadar inceltti.

Ameliyata başladılar. Resmi zarfların ikisini dahi o kadar ustalıkla açtı kapadı ki Madam Hamparson dikkat eyledikte hemen hiç de açıldığını fark edemedi.

Resmi dedi ki:

-Alet işler el öğünür ama el dahi biraz talimli olmak lâzımdır. Birkaç defa talim ederek eller bu ameliyata güzelce alışır ve lüzumu veçhile mümarese peyda ederse mektupların açıldıkları hiç belli olmaz.

Artık şu muvaffakiyet üzerine Madam Hamparson'un memnuniyetine nihayet olmayıp tekrar kanepe üzerine oturduğu zaman bu suretle mektup açmaya en evvel Fransa'da lüzum görüldüğünü ve maksat dahi kralı eğlendirmek olduğunu ve artık ihtiyarlık aczine duçar olan kral birtakım âşık ve âşıkaların esrârı âşıkanelerini mektuplarında görüp eğlendiği gibi bazı kibar kadınların dahi esrarına vukuf peyda ederek kendilerini kızdırıp şakalaştığını ve fakat sonraları politika esrarı için dahi bu aletin istimal olunduğunu Resmi'ye anlatmaya başladı.

Esrâr-ı âşıkaneden filândan dönüp dolaşan söz mühim bir meseleye müncer oldu ki bu mesele Resmi ile Madam Hamparson arasındaki münasebete daha ziyade bir hususiyet rengi verdiği için hikâyemizce kayd u tahrîre şayan vukûât-ı esâsiyyeden addolunabilir.

Bu bahis Madam Hamparson'un kâh "muhabbet" ve kâh "aşk" lâfızlarını istimal etmesinden neşet eylemişti. Resmi sordu ki:

-Madam! Muhabbet ile aşk arasında bir fark bulur musunuz?

-Bu iki lügat Arapça olup Arap lisanınca bunların manasında olan farkı bilemem. Fakat bunlardan birisini dostluk ve diğerini sevda manasına alırsak elbette aralarında fark olacaktır.

-Dostluk başka bir şeydir. Bir kadın ile erkek arasında olan münasebet dahi başka bir şeydir. İşte her ikisinin manası bu münasebet olduğuna göre demek istiyorum ki o münasebet iki türlü olup da birisine muhabbet ve diğerine aşk denilebilir mi?

Madam Hamparson bu sualden Resmi'nin meramı ne olduğunu anlamak için yüzüne ve ta gözleri içine dikkatle bakmaya

başladı. Bu bakışı belli belirsiz bir de tebessüm ile karışık olduğu için az kaldı ki Resmi'yi eritecekti. Ancak Resmi madamın bu bakışından emelini anlayıp dedi ki:

-Bunu ciddî olarak soruyorum madam! Bu bahsin bilkülliye cahiliyim.

-Ben de limi değilim ya?

-Pardon! Sözümü sû-i tefsir etmeyiniz. Bu bapta bendenize bir fikir veriniz de o fikir doğru olmasa bile bence hakikat ondan ibaret olacaktır. Zira âlemde sizden başka kadın tanımayacağım ve size olan ubudiyyetimden başka hiçbir kadın ile hiçbir münasebet peyda etmeyeceğim ki sizden aldığım fikrin yanlış olduğu benim nazar-ı itirâfıma konulsun da mahcup olayım.

Bu söz madamın be-gayet hoşuna gitti. Yüzünde, gözünde parıl parıl parlayan alâyim-i beşâşet setr olunamayacak bir şeydi. Hatta mahzuziyetini kendisi de ketm edemeyerek dedi ki:

-Resmi bazı kere öyle sözler söylersin, öyle fikirler açarsın ki dünyada senden başka hiçbir kimsenin hayal ve hatırına bile gelmez. Bir söz ile insanı teshir edersin.

-Ah madam! Beni yine ne kadar bahtiyar eylediniz! Hiç dikkat etmemek mümkün olur mu? Her hâlinize dikkat etmemiş olsam, her hâlinizi büyük görmemiş olsam gönlümü buraya bağlayarak dünya ve mâ-fîhâ buradadır diye itikat eder miyim? Evet! Dünyada sizin münasebetinizden başka hiçbir münasebet beni bağlayamayacaktır. Zira şimdiye kadar hiç tesadüf etmediğim şeye bundan sonra mı tesadüf edeceğim? Bir kadın için zinet addolunacak şeylere sizin kadar mükemmelen malik hiçbir kadını İstanbul içinde görmüyorum. Bundan sonra valideler öyle mükemmel vücutlar doğrucak işe bunlar bizim dünyada bulunmayacağımız bir zamanın kadınları olacaklar demektir. Velev süllim pek mükemmel bir kadın bulunabilsin. Ben bir kadını sevmek davasında değilim madam! Benim gönlümün bir kadına bağlanması beni bahtiyar edemeyecektir. Ne yapayım! Kendim hür olmak davasında bulunduğum hâlde gönlüm esaretten lezzet alıyor. Hem ne lezzet! Aşktan ziyade! Zira dedim ki gönlüm bir cihete meyilden değil bir cihetin kendisine meyletmesinden hoşlanıyor. Nenin gibi, madam size bir misal söyleyeyim mi?

Ayniyle okşamak ve okşanmak arasında olan fark gibi! Sevdiği bir şeyi, bir kimseyi okşayanlar elbette hoşlanırlar, hazzederler. Fakat sevdiği bir el ile okşanmak gönlümün en ziyade hoşlandığı bir şeydir. Bu hâlde dünyada bir vücut tasavvur etmeli ki kemâlât-ı nisvâniyyeyi kâmilen ve tamamen cami olduktan ve gönlüm ona ubudiyyet peyda eyledikten maada o da gönlümün şu ihtisasını takdir ederek nevâziş-i muhibbânesiyle nevazişlerde bulunmalı. Halbuki bu kadar ahvalin içtima ve ittifakı ne kadar baîddir!

Madam Hamparson bu sözleri sanki kulaklarıyla değil gözleriyle dinliyormuş gibi Resmi söz söylediği müddet gözlerini o kadar açıp dikkat eylemişti ki Resmi sözü bitirdiği zaman madam birden bire kendini toplamaya lüzum hissedince bayağı mahcup olmaya takarrüp etmişti.

Resmi sözü bitirdikten ve biraz da düşündükten sonra madam dedi ki:

-Hakikat öyledir Resmi Efendi! Bir kimsenin bir kimseyi beğenip takdir etmesi çok vaki olur. Lâkin iki kimsenin yekdiğerini beğenip takdir etmeleri yani sevmeleri pek nadir olur. Ve zannederim ki muhabbetin dahi böyle iki taraflı olanı çok vakit devam eyler.

-Ömrün sonuna kadar devam eder madam! İşte onun içindir ki muhabbet ile aşk arasında sizce ne fark olduğunu sormuştum.

-Öyle ise diyebilirim ki "muhabbet" yalnız iki gönlün yekdiğerinden hoşlanması demek olup aşk ise....

-Aşk ise?

-(Gayet lâtif bir pembelik o güzel yüzü istilâ ederek) İki vücudun yekdiğerinden hoşlanması demek olur.

Madamın bu sözü iki dakikalık bir sükûtu mucip oldu ki bu iki dakika zarfında ikisi dahi birbirinin yüzüne bakmak istedikleri hâlde bakamamakta ve bakmamak istedikleri hâlde bakmak mecburiyetini de men edememekte idiler.

Madam Hamparson vücudunda garip bir gevşeklik hissederek o iki dakikanın nihayetinde sanki Resmi'nin yüzüne bakabilmek için göz kapaklarını kaldırmak kudreti dahi kendisinden zail olmuş gibi bir acz ile güzel kirpiklerinin üst ve alt

taraflarını yekdiğerine katıverdi. Resmi ise yerde midir gökte midir onu da fark edemeyecek bir gaşy hâlinde bulundu.

Bu acîb ve garip sükûtu yine Madam Hamparson ihlâle muktedir olabilerek dedi ki:

-Eğer bu cevabımı tasdik eylediniz ise şimdi ben de size bir sual soracağım. Acaba insana evvel-be-evvel aşk mı gelir, muhabbet mi?

-Cevabınızı tasdik ettim madam! Şu kadar ki bu sualinizin cevabını ben sizden istirham ederim. Hatta asıl bendenizce izahı lâzım gelen mesele dahi bu olmak lâzımdır.

-Benim anlayışıma kalırsa insana evvelâ muhabbet gelir. Sonra iki taraf bu muhabbetlerindeki hâlisiyetlerini arttıra arttıra hususiyet-i hâlleri bir dereceyi bulur ki iki yürek bir olduğu gibi bir zaman sonra iki vücut dahi bir olur.

Madam bu sözü söylerken elini dahi Resmi tarafına o kadar lâtif bir tavır ile uzatmıştı ki bunun manası gönüllerin ittihadı gibi vücutların dahi ittihadı zamanı gelmiş olduğunu ifham eylemek olduğuna Resmi'nin hiç şüphesi kalmadı ise de o zamana kadar hiçbir münasebet, hiçbir vesile ile ittiba etmediği acullüğe bu defa dahi mağlûp olmamak ve sûret-i ceryân-ı ahvâldeki reng-i şâirâneyi bozmamak için uzatılan eli kemâl-i ta'zîm ve tekrîm ile alıp öpmek suretiyle iktifa eyledi.

Resmi dedi ki:

-Fakat bazı ahvalde dahi aşkın evvel gelip sonra şiddet-i hissiyât-ı âşıkane geçtikten sonra bir muhabbet-i bâkî kalır gibi görünür.

-Ben buna itikat edemem. Öylesi de olur. Ez cümle Zekâyi Bey gibi!... Ancak hissiyât-ı âşıkanenin şiddeti bertaraf olduktan sonra zannederem ki dostluk dahi kalmaz. Ekseriya bir de husumet peyda olur. Meğer iki tarafın ikisi de gerçekten insân-ı kâmil olmalı ki "Aşk geçti ise dostluk baki" diyebilsin!

O aralık eğer hizmetçi karı Mariyanko salona girmemiş olsa idi ihtimal ki m dam ile Resmi arasında yüreklerin takrrübünden fazla vücutların dahi şöyle elden ele ve elden dudağa ve dudaktan ele hâsıl olmaya başlayan takarrübü de pek sür'atle terakki edebilirdi. Zira Madam Hamparson bahsin sonlarında

kendisi her hâlde muhabbeti aşka tercih edeceğini ve aşk bir kadın için envâ-ı muâhezât-ı umûmiyyeyi celbederse de muhabbet muahezeye asla sermaye olamayacağını anlatmakla beraber Resmi'nin elleri içinde bulunan güzel elinin her tahsin makamında şapur şapur öpülmesine dahi itiraz etmediği gibi Resmi dahi madamın efkârını tasdik ile beraber sandalyesini kanepeye doğru daha ziyade yaklaştırmaktan da gaflet etmezdi.

Mariyanko salona girdiği zaman bunlar hemen kendilerini toplamaya mecbur oldular. Neden korktular? Neden mahcup oldular? Bunu kendilerinden sormalı idi. Zira sebebini hakikaten kendileri dahi bilmezlerdi. Fakat şu ihtirazları eğer setri lâzım bir ayıp olup da onu setr etmek için idiyse bu hareket bilâkis onu keşfedebilirdi. Zaten Mariyanko'ya bu şüphe dahi geldi ya! Dik dik bakınarak şüphesini Resmi'ye dahi anlattıktan maada ondan sonra iki dakikada bir kendisine iş bularak salona girer çıkardı.

Pişmiş aşa ne soğuk su katmış!

Mariyanko'dan sonra Madame Küpeliyane ve ondan sonra (artık akşam olmak hasebiyle) bir erkek misafir ve nihayet Hamparson Ağa salona gelerek musahabe yine sûret-i âdiyyesini aldı.

Resmi o akşam taamda dahi kaldı. Gariptir ki her akşam sofrada şenliği, şetareti ile cümleyi neşelendiren Madam Hamparson'da bir sükût hâli görülüp sebebi üzerine bir hayli söz söylendiği hâlde o gün ateşi pek ziyade takarrüp eylediğinden ateş başına vurmuş olmasından ibarettir diye hükmolundu.

Vakıa madam o gün ateşe pek ziyade takarrüp etmişti. Hem de âteş-i dil-sûza! Şu kadar ki eğer bu ateş kendisine güzelce bir çarpmış olsaydı sükûtîlik değil daha ziya neşe-bahş olacak bir tesir gösterir idiyse de Mariyanko buna hail olmuştu.

İstitâr bahsi istitâr! Bu bahis pek mühimdir. Bunun en şiddetli taraftarı olanlar şu yoldaki ahvali hiçbir vakit nazar-ı dikkat ve ehemmiyetten uzak tutmamalıdırlar. Ateş ile barut oyunu şakaya gelmez.

Gece birçok zamanlara kadar salonda cümleten oturulup eğlendikten sonra Resmi İstanbul'a kadar avdet edeceği cihetle bi-

raz erkence ruhsat istedi. Madam Hamparson bermutat misafiri teşyi ederek merdiven başında aralarında şu sözler teati olundu.

-Size bir cevabname yazacağımı vaat eylemiştim. Artık hacet kalmadı ya!

-Hacet kalamaması benim için en büyük bahtiyarlıktır madam.

-Bu takdim eylediğim cevap kifayet etmediyse tekrar bu cevabı takdim edeyim!

Diye veda içinn elini uzattığı zaman Resmi o kadar hırs ve şiddetle öpüp sıktı ki cevabın mazmunu tamamıyla anlaşılmış olduğunu bu suretle anlatmış oldu.

Onuncu Bap

Iztırârî Bir Namzetlik

Resmi ile Hasna'nın son mülâkatı hatırlardadır ya? Hatta yukarıki babta Madam Hamparson ile Resmi dahi bundan bahsetmişlerdi. Binaenaleyh Hasna, Zekâyi'nin kendisine yazdığı mektubu Şehnaz Hanımefendinin odasına götürüp bırakmış olduğunu hatırınıza getirdikten sonra bu vak'anın alt tarafını da işte burada dinleyiniz:

Şehnaz Hanım üzeri yazısız olarak bulduğu mahut zarfın içinde hiçbir şey olmadığı zannıyla bunu avucu içinde yuvarlayıp atmaya davrandıkta zarfın mukavemetinden içinde bir de mektup olduğunu anlamış ve zarfı açıp okumaya başlamıştı. O zamana kadar hiçbir taraftan âşıkane bir mektup almamış olduğundan kız birden bire mektuptan maksat ne olduğunu anlayamayarak bir daha okumaya mecbur oldu. Nihayet okuduğu romanlarda bu misillû mektupların genç ve güzellerden istidâ-yı izdivâc için yazılageldiklerini tahattur etmekle bu mektubun da mahiyetini anlayarak bu kere ikinci defa başladığı zaman ona göre bir ehemmiyet-i mahsûsa ile okudu.

Artık işin içinde anlaşılmayacak bir şey kalmadı ya? Zaten Zekâyi kendisine beyân-ı aşk ve şevk etmekte olduğundan işte bu defa izdivaç teklifine kadar varmış. Bununla beraber Şehnaz böyle mühim bir meseleyi yalnız kendisi hâlledemeyeceğini anlayarak doğruca muallimesi Mirsak'a koşup mektubu gösterdi ve îzâhat-ı lâzımeyi de verdi.

Mirsak cüz'î bir mülâhaza ile dedi ki:

-İstibad edilecek bir şey değildir efendim! Sevilmeyecek bir mahbube değilsiniz ki istibad olunsun. Dünya güzelisiniz. Fakat asıl ehemmiyet veilecek şey sizin de Zekâyi Beyefendi hazretlerini böyle izdivaca rağbet buyurmak derecesinde sevip sevmediğinizi kat'iyyen anlamaktır.

-Seviyorum Madame Mirsak!

-Tamam! İnşaallah ikiniz de bahtiyar olursunuz. Hemen gidip paşa babanıza arz edeyim.

-Paşa babama mı?

-Öyle ya! İşin bundan sonrası onlara aittir. Hatta bundan sonrasına Zekâyi Bey dahi karışmayarak o da işi kendi babasına havale eder.

-Siz bilirsiniz Madame Mirsak!

Muallime cenapları şu mühim işte kendisi vekil olduğundan dolayı nasıl memnun olacağını bilemeyerek doğruca Bahtiyar Paşanın dairesine gidip evvelâ zemin ve zamana muvafık bir mukaddime ile Zekâyi ve Şehnaz aralarındaki münasebeti anlattıktan sonra mektubu dahi gösterdi. Bahtiyar Paşanın pek alafranga olduğunu anlattık ya? Kızının Zekâyi ile muaşakasına darılmak şöyle dursun bu icdivacın tam alafranga olarak icra olunmakta bulunduğuna memnun dahi olduğu yüzündeki beşaşetten anlaşılıyordu. Mirsak sözünü bitirdikten sonra Bahtiyar Paşa dedi ki:

-Madame Mirsak! Vakıa Zekâyi Bey ile ben de görüştüm. Zekâsını, terbiyesni pek beğendim. Kendisi asilzade bir çocuktur. Ancak böyle bir genç adamın husûsiyet-i ahvâline benim gibi bir ihtiyar tamamıyla vâkıf olamaz. Siz kendisinin kızımla olan mülâkatlarında elbette hazır bulunmuş, elbette hâl ve tavrına dikkat etmişsinizdir. Nasıl? Kızımı bahtiyar edebileceğine yakîn hâsıl eylediniz mi? Zira böyle teehhül işleri pek ziyade ehemmiyet verilmek lâzım gelen ciddiyat umurundandır.

-Efendin! Eğer bendenizden sual buyurursanız söyleyeceğim sözlerin kâffesi bu izdivacı tasvip ve tahsinden ibaret olur. Zekâyi Beyefendi oğlunuz hakkındaki tecrübelerim bana hep

hasenâtını zikrettirir. Ne hacet kendisini bahtiyar edemeyecek olan bir zatı kızınız Şehnaz Hanımefendi hazretleri sevebilirler miydi? Halbuki bu genç adamın aşkı kızınızın da yüreğinde yer tutmuştur. Daha bu mektuba gelmezden evvel de kendisiyle Zekâyi Beyefendi hazretleri hakkında dahi hasb-i hâllerde bulunurduk. Yani müşarunileyh tarafından böyle bir mektup gelmemiş olsaydı getirmeye de lüzum görülecekti. Efendimiz ne demek istediğimi anlarlar ya?

-Evet evet! Yani kızım cidden seviyormuş!

-Ayıp değil ya efendimiz! Cidden seviyordu.

-Neden ayıp olsun? Böyle şeyleri kaba adamlar tayib ederler. Elbette bir kıza bir koca lâzımdır. Kendi intihab-kerdesi olursa elbette daha iyi olur. Öyle ise bu günden tezi yok Uzletî Efendiye gider müzakereye başlarım. Zira kendisi ihtiyar ve hasta bir adamdır. Kıza söyle hiç merak etmesin. Birkaç güne kadar iş bitirilir.

Filvaki o gün hava dahi biraz müsait olduğundan Bahtiyar Paşa hemen arabasını yaptırıp doğruca Uzletî Efendinin konağına gitti. Zaten aralıkta bir mülâkatları vukubulmakta olduğundan Uzletî Efendi bunu da bir alelâde mülâkat zannıyla Bahtiyar Paşayı o surette telâkki eyledi ise de Bahtiyar Paşa daha ilk lâkırdısını şu şuretle başladı:

-Birader efendi! Gerçekten birader olacağız. Bugün size bir kılavuzluk için geldim. Şu mektubu okuyunuz da işi anlarsınız.

-Her veçhile, her zaman safa geldiniz efendim, ikballer getirdiniz!

Diye Uzleti Efendi oğlunun yazısı olduğunu derhal anladığı mektubu eline alıp okumaya başladı. Okudukça sarı benzinde bir sürur ve hubur rengi peyda olmaya başlardı. Nihayet mektubu bitirdikten ve biraz da ukalâ-vâri düşündükten sonra dedi ki:

-Dünyada teşekkürü ifa olunamayacak bir bahtyarlık varsa o da bundan ibarettir. Bunu benden sormak lâzım mı efendimiz? Ben de sizin evlât da sizin.

-Yok haniya böyle demeyecek bile olsanız onlar kendi işlerini kendileri karalaştırmışlar. Efendim bu alafranga denilen şey başka bir şeydir. Liberté!.. Hürriyet! Serbestî öyle ya! Bir

erkeğe bir kadın lâzım. Bir kadına da bir erkek. Artık anaların, babaların bu hürriyet-i tabiiyyeyi tahdit etmeleri neden iktiza etsin?

-Pekâlâ efendim pekâlâ! Allah mubarek etsin. Biz dahi başkaca iftihar ederiz.

-Teşekkür ederim Uzletî Efendi! Fakat bunun usulü iktizasınca evvelemirde sizin tarafınızdan görücüler gelmek, görüşmek, müzakerata girişmek lâzım gelir zannederim.

-Öyle ya efendim, öyle ya! Müsaade buyurursanız bu akşam familyaca bir müzakere edelim de inşaallah yarın görücülerimizi göndeririz.

-Tamam! Bizce iş bitti demek öyle değil mi? O hâlde kendi sohbetimize bakalım.

Diye bundan sonra akşama kadar her bahisten nice sohbetler ettiler. Akşam üzeri Bahtiyar Paşa arabasına binip tamam yola düzüldüğü zaman damadı olacak Zekâyi Beyefendinin dahi arabasıyla gelmekte olduğunu görerek kemâl-i tebessüm ve nezâketle bir selâm verdi.

Zekâyi Bey mutadı olduğu veçhile doğruca babası nezdine giderek elini öptükde pederi kendisini o kadar güler yüz, o kadar iltifat ile kabul etti ki vakıa Zekâyi hiçbir zaman pederinin gülmez yüzünü görmemiş idiyse de bu akşamki tavrı pek fevkalâde olduğundan bunun hikmetini düşünmeye başladı. Fakat pek çok yoruldu. Zira pederi kendisinin Şehnaz Hanımefendi hazretlerine... şey! En doğrusu bîçare Hasnacığa yazmış olduğu mektubu eline verdi.

Mektubunu görünce Zekâyi'nin ne kadar bozulduğunu anlarsınız ya? Zavallı pederi bunu oğlunun mahcubiyetin haml ederek " Ne utanırsın- Allah Allah! İnsan böyle bir şeyden utanır mı? Allahın emri, Peygamberin kavli..." deyince Zekâyî "Gerçek mi ? Babacığım!!" diye pederinin ellerini alıp öpmeğe başladı.

Uzleti Efendi "Hey gidi gençlik! Hey gidi aşk!" diye oğlunun şu hâline hayran olur idiyse de bu aşkın, bu şevkin Şehnaz için değil Hasna için olduğunu hatırına bile getirmezdi. Zekâyi ise pederinin husulü ümidini verdiği şey Hasna ile izdivaç ol-

duğu zannıyla ihtiyar babasına o kadar teşekkürler ederdi ki bu komedyayı görmek için Resmi ile Madam Hamparson'un orada bulunmaları arzu olunurdu. Bu husus şu aşağıki hâli görmek için:

Uzleti Efendi- Demek oluyor ki pek seviyordun ha?

-Evet babacığım!

-Öyle ise müsterih ol! Babası bizzat bugün buraya geldi.

-(İstiğrab ile) Babası mı ? İhtimal ki kardeşi diyecektiniz. Kardeşi de değil a? Neyse kardeşi diyelim.

-Kimimiş o?

-Bizim Resmi Efendi!

-Nasıl Resmi Efendi? Sen deli mi oldun?

-Onun babası yoktur. Ya buraya gelen kimdir?

-Kim olacak? Bizzat Bahtiyar Paşa hazretleri!

-Aman babacığım! Bunda bir sehiv var.

-Ne sehvi olacak? Sen bu mektubu Şehnaz Hanımefendiye yazmadın mı? Kız mektubu dadısı mı, muallimesi mi her ne ise bir frenk karısına göstermiş. O da paşaya götürmüş. Paşa buraya getirdi hepsini anlattı. Zaten kız ile sevişirmişsiniz. Artık bu kadar mürettep ve muntazam olan bir bahsin içine Resmi filân neden giriyorlar ya?

Bîçare Zekâyi pederinden bu sözleri işitince hakikaten acınacak bir hâle geldi. Yer yarılıp da kendisini yutacak olsa idi memnun olurdu. Lâkin böyle açıktan açığa bir sehiv ve hata üzerine Şehnaz gibi bir çirkin, mütekebbir ve terbiyesiz kız ile başını belâya uğratmayı da tecviz etmediğinden nihayet pederine tavzîh-i merâm eyledi. Bu mektubu Şehnaz'a değil Hasna'ya yazmış olduğunu ve nasıl olup da Şehnaz'ın eline geçtiğine hiçbir mana veremediğini uzun uzadıya hikâye eyledi.

Bu takririn Uzleti Efendiyi ne kadar düşündüreceği, ne derecelerde bîzar edeceği anlaşılmayacak bir şey değildir. birçok düşündükten ve mektubu bir defa daha okuduktan sonra dedi ki:

-Başımı olmayacak bir derde mi uğratacaksın? Nasıl olabilir ki Hasna'ya yazdığın bir mektup başkasının eline geçer? Halbuki mektupta ne Hasna, ne Zehra hiçbir isim yoktur. Seni

okutmak için hazineler sarfettiğim hâlde henüz bir mektup yazmayı da mı öğrenemedin?

-Babacığım.....

Zekâyi bu sözün alt tarafını ikmal edemeyerek babasının kendi suratına doğru fırlattığı mektubu yerden alıp tekrar okudu. Filvaki kime yazıldığını tasrih edecek bir isim yoktu. Uzleti Efendinin teessürü gittikçe artarak bîçare adamcağızın üzerine inmeler inmek işten bile değildi. Dedi ki:

-Böyle rezalet olmaz. Zaten Bahtiyar Paşa gibi bir adama damat olmaktan büyük cihanda bahtiyarlık mı olur? Ben söz verdim. Bu iş oldu bitti. Yarın görücüler gidecek.

-Merhamet buyurunuz babacığım!...

Sen bana merhamet buyur! Nüzul isabet ettirip beni öldürmek mi istiyorsun?

-Hayır efendim! Yine sizin dediğiniz gibi olsun. Fakat bir gün müsaade veriniz de ben işi temizlerim.

-Temizlerim diye yüzüne gözüne bulaştıracaksın öyle mi? Beni daha ziyade rüsvay edeceksin değil mi?

-Yok a efendim yok! Ben Madame Mirsak ile işi tesviye ederim.

-Beni mahcup edecek zerre kadar bir harekette bulunursan o dakikadan itibaren evlâdım değilsin. Seni reddettiğim dakika o dakika olacağını güzelce düşün de var ona göre ne halt edeceksen et! Hele şimdilik yıkıl karşımdan! Zira seni gördükçe nefretim hiddetim artıyor.

-Ah bîçare Zekâyi! Sen babandan bu lâkırdıları işiteceğini hiç hatırdan geçirdin mi idi?

Zekâyi bu belânın hangi taraftan geldiğini pek çok düşündü. Hasna'nın kendisine yazılan mektubu Şehnaz'a vermesi ihtimali de hatırına geldi ise de buna kızın mümkün değil cesaret edemeyeceği kaziyesi bu ihtimali kabul ve tasdike mani oldu. Halbuki Zekâyi'nin kibirli olduğunu da unutmayalım. Kibir bu muhakemesinde de kendisini yanılttı. "Besbelli mektup Hasna'nın odasında eline geçmiştir. Halbuki bu mektubu Şehnaz'a yazacağıma ihtimal vermemiştir. Zira aşkım, şevkim kendisine münhasır olduğuna inanıyordu. O ise benim için çıldı-

rıyor. Artık bunu bîçare Hasna'nın bir entrikasına haml ederek kim bilir kıza neler yapmıştır. Bakalım Madam Mirsak ile bilmüzakere elbette derde bir çare bulabiliriz" diye hemen o akşam soluğu Bahtiyar Paşa dairesinde almıştır.

Şehnaz Hanımın dairesine girmeyeceği aşikâr ya! Doğruca Madame Mirsak'ın odasına girdi. Mirsak orada olmadığından hizmetçi Sofi ile haber gönderince artık Mirsak derdest bulunan emr-i hayra. kendisi delâlet etmekte bulunmasından dolayı tafra-füruş olarak koştu geldi.

-Bonjur mon cher Zekâyi! Artık hısım akraba oluyoruz ha? Daha şimdiden tebrik...

-Pardon madam! İşin içinde müthiş bir sehiv olmuş.

-Nasıl sehiv! Mümkün mü ki...

-Evet! Pek müthiş bir sehiv ama artık gerek beni gerek matmazel Şehnaz'ı bu beliyyeden kurtarmak sizin himmetinize muhtaçtır.

-Aman Allah'ı severseniz ne olmuş? Şimdi çıldırırım ha!

-Ben o mektubu Şehnaz Hanıma yazmadım!

-Ya kime yazdın?

-Affedin canım Madame Mirsak ama artık ne hezeyan ettimse ettim ben onu Hasna'ya yazdım.

-Ne? Kulaklarım doğru işitmedi mi yoksa?... Hasna mı?

-Pek doğru işitmişsiniz!

-Ey!

-Eyisi ne olacak? Bunu nasıl münasip ise öylece Şehnaz Hanıma mı yoksa paşa hazretlerine mi anlatırsınız? Artık sizin bileceğiniz bir şey!

-Allah esirgesin! Beni şu anda öldürebilirsiniz. Fakat böyle bir memuriyeti bana ifa ettiremezsiniz! Aman ya rabbi! Nasıl olur ki... Matmazel Şehnaz hazretleri hakikaten pek güzel, pek zarif , pek âlicenap bir kızdır! Onunla bahtiyar olmak her kula müyesser dahi olamaz.

-Buralarını biliyorum madam! Fakat ne yapayım ki ben o mektubu kendisine yazmadım. Ettiğim kusurun ne kadar büyük olduğunu ve işin dehşetini bilirim, takdir ederim. Ama çare ne?

Bu söz üzerinden beş on dakika zaman geçtiği hâlde Mirsak söyleyecek söz bulamadı. Kadıncağız kâh patlıcan gibi mosmor, kâh kavun gibi sapsarı kesilirdi. Halbuki Şehnaz'ın yanından çıkıp Zekâyi'nin yanına gelirken hanımefendi hazretleri "Çabuk gel!" diye tenbih etmiş olduğundan bu defa biraz gecikmesi üzerine Sofi gelip kendisini çağırdı. Şehnaz'daki merakın veçhi malûm ya!

Mirsak gitti ama kıza beşaretler değil musibetler götürdü. Şehnaz bayılmak derecelerine gelip konak alt üst oldu. İş paşa hazretlerine kadar duyuldu. Paşa da bir hiddet! Hem de haklı hiddet! "Ne halt eder! Biz o beyefendi hazretlerinin eğlencesi miyiz?" diye koca Arap yerinden hop hop kalkıp fırlıyor. Şehnaz karşısında hüngür hüngür ağlayıp "Babacığım! Ben bu rezaletin altında kalacak mıyım?" diyor. Hayır kalmayacak! Bahtiyar Paşa şakaya gelir adamlardan değildir. Alafrangadır. Düelloya kadar varır. Zekâyi buralarını bilse düşünse idi kim bilir ne olurdu?

Şehnaz'ı bir hâl ile odasına götürürler. Paşa Hasna'yı huzuruna çağırır. Bu keyfiyetin nasıl olduğunu sorar. Hasna da hiçbir haber yok.

Paşa- Canım! Mektup size yazılmış imiş!

-İstiğrab ederim efendim! Şimdiye kadar Zekâyi Bey ile bir gune münasebetim olmadığı hâlde cariyenize nasıl mektup yazmış.

-Nasıl yazdığını bilemem. Öyle söylüyor. Ayıp değil ya! Sizi izdivaca davet etmiş. Böyle bir şey varsa korkma kızım söyle! Ben de babalık vazifesini ifa ederim sen de benim diğer bir kızımsın.

-Allah ömürler versin efendim! Fakat Zekâyi, cariyenizin küfvü değildir. O koca bir beyzade! Cariyeniz ise sarây-ı devletinize sığınmış aciz, bîkes bir kız! Zaten mektubu filvaki bendenize yazmış ise bile mülâhaza-i âcizaneme göre pek ayıp etmiştir. Şehnaz Hanımefendi hazretleri dururken...

Paşa bu sözleri işitince hiddetle etrafa dedi ki:

-Kızcağızın hakkı da var! Öyle ya küfvü bile değil. Zaten yazdığı mektupta Hasna'nın ismi de yok! Şehnaz'ın da yok ya!

-İsmim de mi yok efendimiz!

-Yok zahir!

-Öyle ise cariyeniz hakkındaki zanna hiç mahal olmamak lâzım gelir.

-Öyle ya! Durunuz bir kere şu beyefendi hazretlerini bir de ben göreyim.

Diye paşa yerinden fırlayıp doğruca Madame Mirsak'ın odasına gider. Zekâyi Bahtiyar Paşayı görünce durduğu yerde eriyeceği gelir. Bahtiyar Paşa güya hiddetini yenerek söz söylemeye çalışır ise de o hiddet yenilir mi? Dedi ki:

-Mösyö! Bu yaptığınız şeye bir türlü hiçbir mana veremiyorum. Hasna'yı istintak ettim. Sabit oldu ki sizinle hiçbir münasebeti yoktur. Hem o sizin küfvünüz de değildir. Eğer mektubu sahihan ona yazmış bile olsanız kızım dururken bahusus onunla muaşakanız dahi bulunduğu hâlde Hasna'ya böyle bir mektup yazmanız dahi doğrudan doğruya kızım için bir hakaret sayılır.

-Aman efendim!... Estağfirullah efendim!...

-Beni dinleyiniz! Size zor ile kızımı verecek değilim ya! Fakat siz de zadegândan ve alafranga bir beysiniz! Alafrangada böyle şeyleri düello paklar. Hangi silâh ile, nereye gidilecek ise yarın şahitlerimiz kararlaştırırlar. Ya siz benim canımı alırsınız ya ben sizin!..

Aman Zekâyi'yi görmeli idi Zekâyi'yi! Hangi silâh mı? Zekâyi ömründe tırnak çakısından, kalemtıraştan büyük âlet-i katıa görmemişti. Pardon! Gördüğü en büyük âlet-i katı sofra bıçağı idi. Hele âlet-i nâriyye olarak kibrit çaktığı zaman bile gözlerini kapardı. Bu hâlde Bahtiyar Paşanın canını mı alacak?

Yok yok! Canını almayı istemez. Kendi canını aldırmayı hiç istemez. En ehveni yine Bahtiyar Paşanın kızını almaktır. Binaenaleyh dedi ki:

-Merhamet buyurunuz efendim. Bir şey arz edeceğim! Zannederim ki arz edeceğim şey efendimizi dahi memnun edecektir. Bendeniz Şehnaz Hanımefendi hazretlerinin vakıa pek nazikâne iltifatlarına mazhar olmuş ve olmakta bulunmuş isem

de hiçbir zaman bunu hakk-ı âcizânemde bir muhabbet-i âşıkane derecesinde zannetmemiştim.

-Ne demek? Siz değil misiniz ki...

-Merhamet buyurunuz efendim! Sözümü bitireyim! Mektubu Hasna'ya yazışım dahi maazallah kerimeniz hanımefendi hazretlerini tahkir mütalâası gibi bir mütâlâa-i mel'ûnâneye mebni değildi.

-Öyle ama...

-İhsan buyurunuz velinimetim! Arz edeceğim! Mademki kerimeniz hanımefendi hazretleri bendenizi köleliğe kabul buyuruyorlar şüphe yok ki sevincimden çıldırarak ubudiyetlerine şitab eylerim.

-O! Bak o başka!

-Öyle ya! Zaten Hasna'ya müracaatım dahi mücerret efendimizin evlâd-ı maneviyyesi olduğunu bildiğimdendi.

-Hâlâ müracaat Hasna'ya idi diyorsunuz da... kızcağızın haberi bile yok.

-Efendim nasılsa bir sehiv olmuş! Vakıa kendisinin de haberi yoktur. Bir sehiv ama bendenizce pek mesut bir sehiv.

Artık yavaş yavaş yelkenleri suya indirmeye başlayan Bahtiyar Paşa bittedric bütün bütün süt liman olup Zekâyi'ye oğul muamelesi etmeye kadar vardı. Ve ertesi gün görücüler geleceği meselesi orada bir daha kuvvetlenirilerek bir müstakbel-i karîbü'l-vürûdun kayınpederi ile damadı baba oğul gibi ayrıldılar.

Bîçare Zekâyi! Bir kere iş bu sureti bulunca artık tabiî keyfiyeti zihnine dahi kabul ettirmek için cebr-i nefse başladı! "Zadegânın yine kendisi gibi kibardan bir karısı olmak onun eğlencelerini men edemez. Elbette Madam Hamparson ile izdivaç edecek değildim ya! Benli Helena ile dahi teehhül edemem. Hasna gibi her hâlde bir hizmetkâr addolunamam (addolunan) kıza nispetle prensesler mertebesinde bir hanımefendi ile izdivaç elbette müreccahtır. Bu servet, bu sâmân..." diye şu beliyyede kibir ve taazzumdan büyük bir istimdada muvaffak oldu.

Zavallı Hasna! Derdin büyüğünü o çekti. Zira zaten Şehnaz Hanım kızcağızı bir türlü çekemediğinden bu vak'a dahi kendini

açıktan açığa hanımefendiye rakip göstermekle Hasna'yı Şehnaz Hanıma refakat memuriyetinden azleylediler. Bahtiyar Paşanın dört karısından en büyüğü olan hanımı ziyaretleri zaten nedret peyda edip bir refikaya ihtiyacı artmakla kızı onun refakatine verdiler.

Ertesi günü filhakika görücüler gelip hemen o anda her söz hitam buldu. Zekâyi tarafından Şehnaz Hanımefendi hazretlerine nişan takıldı.

Ne ıztırârî bir namzetlik!

İşte karnavaldan bir hafta evvel a'zâ-yı vak'amız meyanında ahval bu suretten ibaretti

(İntihâ-yı kitâb-ı evvel)

İkinci Kitap
Karnaval İçinde

Birinci Bap
Durmamış Oturmamış Bir Kadın

Hikâyemizin mukaddimesinde karnaval mevsimini huzzârı evvelden müteheyyi ve hımarı dahi sonradan mütecelli olur bir bezm-i îyş ü nûşa teşbih etmiş ve birinci kitabımızda dahi bu bâb-ı nûşânûşun ne surette müteheyyi olduklarını arz eylemiştik.

Karnaval geldi. O bezm-i nûşânûş tezyin olundu. Hem de ne suretle zinetlenmiş! Öyle yalnız bir oda içinde dört kadeh ve bir şişe ile birkaç tabak mezeden ibaret bir hazırlık değil! Bütün Beyoğlu ve Galata yekpare bir safahane kesilmiş. Balo verecek olan salonların önlerinde rengârenk bayraklar temevvüc ediyor ki dünya yüzünde bayrağı olan ne kadar milletler varsa kâffesinin elvân-ı millîyesini buralarda görbilirsiniz. Yalnız bayraklar mı? Şimşir, defne, taflan gibi her zaman zümürrüd-âsâ yeşil bulunan dallar ile balohanelerin içleri dışları dolatılmış. Geceleri rengârenk fenerler de asılıyor. Kapılarının önünde kapı kadar yaldızlı levhalar o gece orada bir büyük ve umumî balo verileceğini ve maskeli olsun ve maskesiz olsun gelinebileceğini vesaireyi vesaireyi âleme ilân ediyor.

Bundan maada her tütüncü dükkânında, her fes kalıpçılarında, hâsılı uzaktan yakından münasebeti olan yerlerde bahusus hiç münasebeti olmayan mağazalarda dahi türlü türlü kıyafetler görürsünüz. Vahşilerden alın da medenîlerin en resmî, en müzeyyen kisvelerine kadar takım takım rubalar dükkânlar önüne asılıp baş taraflarına da birer nikap takılmıştır ki bir acemi adam bunları ilk defa olarak görecek olsa ve hele dükkânlar önüne adamlar asılıp idam olunmuş zanneder.

Ya o nikapların maskara çehreleri? Kimisinde burun fil hortumu gibi uzanmış, kimisinde çene sandal dümenlerinin yekesi gibi sivrilip çıkmış. Bazılarında öyle ağızlar var ki

maazallah gerçekten bir insanda öyle bir ağız bulunup açması dahi tasavvur olunsa insanın balina balığına benzemesi lâzım gelirdi. Maahaza içlerinde güzelleri de var. Kız çehreleri ve bazı sakallıları, bıyıklıları da var. Ancak kız çehreleri dediğimiz nikapları kadınlar koyar zannetmezsiniz ya? Onlar yüzleine hem nikap koymak hem de koymamak istediklerinden yalnız gözleriyle burunlarını setr edecek kadar bir siyah nikap takarlar. Yanaklarının en büyük kısmı ile ağızları, çeneleri, gerdanları yani anlıyorsunuz ya? En güzel yerleri hep açıkta bulunur. Fakat gariptir ki insanın yalnız kaş ve gözleriyle burnunu setr etmesi, çehresini, tanınması pek güç olacak kadar tağyir edebilir.

İşte sokakların bu yoldaki tezyinatı Beyoğlu ve Galata'nın her sınıf ahalisi beyninde sohbeti hep balolara dair musahabâta hasr eylediği gibi bir gün Madam Hamparson ile Madame Küpeliyan dahi balolara dair bir söz açmışlardı. Madam Hamparson dedi ki:

-Ah Küpeliyan! İmkânı olsa da biz de baloya gitsek. Balo kadar sevdiğim hiçbir şey yoktur.

-Baloya gitmeye ne hacet? Salonlarınızda istediğiniz kadar balo verip...

-O! Salon balosu ile çarşı balosu arasındaki fark! Efendim güzel güzel kıyafetler. Herkesin yüzünde nikap! Hiç tanımadığın erkek ve kadınlar ile entrikalaşmak! Artık o eğlence bir şeye kıyas kabul edebilir mi? O bir insan girdabıdır. Sen de onun bir katresi olarak girdap içinde yuvarlanır gidersin!

-Orası öyle ama ya duyulursan.

-Bak işte ben de onu düşünüyorum.

-Hamparson Ağaya rica etmiş olsanız göndermez mi?

-Belki gönderir ama artık o kanı soğumuş herif ile de baloda ne yapayım? Hem götürse bile bir locada oturup temaşa edecek değil miyiz? Bir kavalye ile gezmeye, oynamaya ruhsat vermez ki! Meğer kendisi gibi bir herif ile ola!

-Ne demek istediğinizi anlayacak gibi oluyorum ama!..

-Resmi Efendi için mi?

-Evet!

-İmkânı olsa da bizi baloya o götürse gerçekten pekâlâ olurdu. Şimdiye kadar ettiğim tecrübelere göre Resmi Efendi kadar ağzı pek hiçbir adam olamaz.

-Ya size olan muhabbeti?

-Gerçek Madame Küpeliyan! Resmi'nin beni göründüğü kadar sevdiğine emniyet eder misiniz?

-Eğer bunda da şüphe olursa artık dünyada kime inanmalı?

-Ben demek istiyorum ki Resmi'ninki de kuru bir hevesten ibarettir. Bir kere hevesini alacak olsa...

-Ne zamandan beri muarefeniz var?

-O! Seneler geçti.

-Hiç size o dediğiniz yolda bir heves arz etti mi?

-Asla! Hatta birkaç defa oldu ki kendisine gösterdiğim müsaadeler ve açtığım mukaddimeler üzerine işin en nihayetine kadar varması lâzım gelirken bilâkis benim getirdiğim derecede dahi kalmayarak bıraktığım anda birkaç derece aşağıya indi. İşte bunun içindir ki beni bihakkın sevmiyor diye şüphe ediyorum, zira başkalarını da görüyoruz ya? Hiç yüz vermediğim bazı kimseler bile beni çiğ çiğ yiyecek derecelerde heveskârdırlar. Resmi ise benden bu kadar teminât-ı muhibbâne aldığı hâlde haklı olduğu bir derecenin fevkine çıkmak şöyle dursun o dereceye mütenasip olacak kadar serbestlikte bile bulunmuyor.

-Bana sorarsanız ben derim ki hiç yüz vermediğiniz hâlde sizi çiğ çiğ yiyecek gibi görünenler işte asıl bir kuru heves sahibi olanlardır. Onlara zerre kadar iltifat edecek olursanız sizi mahvederler de hevesleri filhâl geçtiği zaman dahi sizden buz gibi soğuyup hatta bir de sizi açıklık ve aşüftelik ile itham ve tayip ederler.

-Bunu bilmez miyim ya?

-Ama Resmi'ye gelince: Siz onu nereye kadar götürürseniz ondan ileri gitmemeyi sizi bir tehlikeye düşürmemek için vacip görür.

-Resmi hakkında bu yoldaki şehadetinize istiğrab ettim Madame Küpeliyan! Resmi'ye teveccühünüz olsun...

-Ben sizin bunca inayetlerinize mazhar olarak sayenizde bir hanım gibi yaşadığım hâlde mümkün olur mu ki sizin sâlik olduğunuz her yolun ilerisini görmeye ve bir tehlike görürsem size dahi haber vermeye çalışmayım? Resmi'yi sizden ziyade ben tecrübe ettiğime emin olunuz.

-Teşekkür ederim Madame Küpeliyan! Siz pek akıllı pek sadık bir kadınsınız. Demek oluyor ki Resmi ile olan şu derece-i münasebette bir tehlike görmüyorsunuz.

-Şu derecesinde görmüyorum. Fakat daha ilerisini kestiremem. Maahaza siz bir çocukluk etmeyecek olursanız Resmi'nin hata edeceğini de ümit edemem.

-Ya baloya gitmekte bir tehlike hesap edebilir misiniz?

-Siz kendinizi tanıttırmazsanız, sizi tanıttırmamak için Resmi'den âlâ arkadaş bulamazsınız. Fakat kocanızı ne yaparsınız?

-Adam sen de! Onu uyuttuktan sonra..

-Ya uyanırsa?

-Hiç gece yattıktan sonra benim yanıma geldiği yoktur.

-Ya geleceği tutarsa?

-Aman artık çok düşünüyorsunuz.

-Çok düşünmeli ya. Netîce-i hâle bakarsanız siz de çok düşünürsünüz.

-Nihayet duyulacak olursak "Ne yapalım? Madame Küpeliyan ile bir lâhza gidip bir locadan âlemi seyrettik" deriz. Size emniyeti vardır. Vakıa bu kadarına dahi müsaade vermez ise de bir kabahat ile adamı asmazlar ya?

İki kadın şu muhaverede iken Resmi dahi kapıdan içeriye girmez mi? Madam Hamparson sevincinden fırlayıp Resmi'yi istikbal eder. Öyle bir surette el ele verir ki buna âdeta Resmi ile sarmaşmak demek dahi mümkün olacağını Madame Küpeliyan görünce "Acaba münasebet benim anladığım ve madamın haber verdiği dereceden daha ziyade mi? Daha hususî mi?.." diye düşünmeye dahi varır.

Resmi, Madame Küpeliyan'ı dahi pek ziyade iltifatla selâmlar. Koca Resmi o gün bir derecelerde şen, şetaretli, şuh meş-

rep ki yakınlarda Resmi'nin bu hâlini kimse görmemiştir. Hâl ve hatır istifsarından filândan sonra Zekâyi Beyin Şehnaz Hanımefendi hazretleriyle nasıl namzet olduklarını hikâye eder. Ama öyle bir hikâye ediş ki yalnız Madam Hamparson değil Madame Küpeliyan dahi gülmekten kırılıyor. Madam Hamparson dedi ki:

-Ah neredesin Paul de Kock neredesin? İstanbul'a gelsen a? Burada senin için paha yetişmez zeminler kendi kendisine teşekkül ediyorlar.

Resmi- Hayır! Paul de Kock'u çağırmayını! Molière'i çağırınız da Zor Nikâh'ını burada, İstanbul'da yazsın!

Zekâyi'nin nişanlanması meselesine birçok gülündükten sonra Madam Hamparson yavaş yavaş sözü balo meselesine nakleder. Ancak Resmi ile henüz Küpeliyan'ın bir aralık zannetmiş olduğu derecelerde hususî ve teklifsiz münasebeti olmadığından balo sözlerini biraz mahcubane söyler.

Resmi ise o günkü şetaretinin dahi tesirden hali kalmayacağı üzere balo arzularını tamamıyla tasvip eyler. "Ne varmış? Baloya gitmek o kadar da müthiş bir cinayet mi addolunuyormuş?" der. Artık Madam Hamparson'un bu müsaade üzerine ne derecelere kadar mahzuz olacağını tafsili hacet yoktur a?

Bir aralık her nasıl bir lüzum üzerine ise Madam Arslangözyan dışarıya çıkarak Resmi ile Küpeliyan yalnız kalınca aralarında şu söz açılır. Küpeliyan der ki:

-Ey Resmi Efendi! Şimdi madam ile olan münasebetinizi neden inkâr etmiyorsunuz? İşittiğim haber yanlış mı imiş?

-Tamamıyla doğru da değilmiş! Şu kadar ki benim âşık olduğumu benden evvel haber almışsınız! İşte bundan ibaret! Fakat bunu sizin haber almanız madam için bir tehlikeyi mucip değildir ki! Siz bizim...

-Şimdi madam ile dahi hemen buna yakın bir söz ediyorduk. Ben de madamın sizinle böyle safiyane görüşmesinden hiçbir tehlike keşfedemiyorum. Fakat balo arzularına pek kolay müsaade gösterdiniz!

-Güç mü göstermeli idim? Ne tehlikesi var? Kim tanıyacak?

-Ya Hamparson Ağa gece hastalanıp veyahut sair bir suretle uyanıp madamı ararsa?

-Demek istiyorsunuz ki "Madam uykuda" komedyası teceddüt eder.

Öyle ya?

-Fakat bu kadar korkmayınız! Bir kere onun ihtimali biraz ziyadece uzaktır. Saniyen öyle bir şey olacak olsa dahi insanı öldürmezler ya? Başka kadınlar hakkındaki rivâyât-ı garîbeyi Mösyö Arslangözyan işitmiyor mu? Madam Arslangözyan hakikaten bir melektir. Bir kere baloya gitmiş olduğu tahakkuk ederse ona hiçbir leke gelmez. Bir de efendim merhamet ediniz! Yani Hamparson Ağa merhamet etsin, mürüvvet buyursun ki kendisi "Durmuş oturmuş bir koca" diye tavsif olunuyorsa da madam henüz durmuş oturmuş bir kadın değildir. Ağa hazretlerinin kızı olabilir. Henüz madamın ne gezdiği, yürüdüğü var ki artık durmuş oturmuş olması lâzım gelsin!

Dünya denilen şu umumî bahçede bîçare kadıncağızın henüz hiçbir hatve attığı bile yoktur.

-Tamam! Madam Arslangözyan'ın en aziz ahbabı böyle söyler ise...

-Evet efendim! En aziz ahbabı böyle söyler! Öyle ya! Dünya eğer umumî bir bahçe olup da elh-i dünyâ dahi onun nebatatı, çiçekleri, ağaçları filânları ise bîçare Madam Hamparson henüz ilkpaharlarını açacak bir taze fidan olduğu hâlde kurumuş, dalı budağı kalmamış bir eski çınar ağacının gölgesine düşmüş! Söyletmeyiniz beni madam! Sonra sizin de belki Madam Arslangözyan'ın istiğrabını mucip olacak fikirler serdederim ha!

-Zaten istiğrabı celbetmeye başladınız. Eğer siz her zaman bu fikirde olursanız Madam Hamparson'un dillerde destan olması pek yakındır.

-Affedersiniz madam! Eğer biz Arslangözyan'ın gerçekten aziz ehibbası isek hem sevdiğimiz dostumuza dünyayı göstermeliyiz hem de onun namını tehlikeden muhafaza hususunda kendi canımızı feda etmeliyiz. Biz onu kendi zevkimiz için sevip kendi emelimiz için hanesine gelir edaniden olsak size hak

vermek lâzım gelirdi. Ancak biz onu yine onun kendisi için seviyoruz. Bir kere düşününüz, Allah için merhamet ediniz. Mösyö Arslangözyan ile Madam Arslangözyan arasındaki münasebet nedir? Birisi mevt-i muhakkak, birisi hayât-ı tâze! Birisinin bir ayağı mezarda olup henüz mezarın kenarında olan öteki ayağı dahi ihtiyarlık dermansızlığıyla o kadar titriyor ki hemen bu anda değilse de gelecek anda o ayağın da mezar içinde bulunacağına şüphe edilmiyor. Diğeri ise gülzâr-ı hayâta daha henüz hatve atmak üzere kapısı önünde bulunuyor. Birisi şayet yüzünde bir tebessüm gösterecek olursa geçmiş ömrünün bir daha ele giremeyeceğini ve artık hayattan kendisi için behre ve lezzet kalmadığını düşünerek hâsıl olan bir tebessüm-i me'yûsânedir. Asılmak üzere bulunan bir meyusun son tebessümleri gibi madam! Diğerinin çehresinden eksik olmayan tebessümler ise henüz âlem-i hayâtın ilerisinde ümit eylediği lezaiz için mütehassıl tebessümlerdir. Bir masumun tebessümleri gibi efendim. Bunlar hep nazar-ı ehemmiyete alınacak firaklardır. Birisi ağlarsa maşukasından kat'iyyen müfarakat etmiş ve artık hiçbir ümit kalmamış olan meyus gibi ağlar. Diğeri ağlar ise maşukasını sevip sevip doyamadığı ve doyamamakta bulunduğu ve hiç de doyamayacağı için ağlayan âşık-ı şeydâ gibi tatlı tatlı ağlar! Eğer imkânı varsa Hamparson Ağayı dahi gençliğe davet edelim ama bunun imkânı yoksa genç bir kadını ne hakla, ne insafla ihtiyarlığa sevk edelim?

-Bana hayret veriyorsunuz Resmi Efendi!

-Hayret bahsinde değiliz. Madam hakkım yoksa onu söyleyiniz!

Bu aralık kapı birden bire açılıp Madam Hamparson girerek dedi ki:

-Hakkımız vardır, Resmi Efendi hakkımız vardır. Fakat Madame Küpeliyan'ı temin ederiz ki her hakkımızdan istifade etmek istemiyoruz. İyi bir şey olmadığını bildiğimiz hâlde mücerret biz de biraz görelim diye baloya gitmek istiyoruz. İşte bundan ibaret!

Cupelien - Siz Resmi Efendinin sözlerini işittiniz mi madam?

Madam Hamparson- Hepsini işittim hem de Resmi'yi bir kat daha sevdim! Size ben de doğrusunu söyleyeyim mi? Eğer Hamparson Ağanın aklı, insafı varsa gönlüm Resmi gibi bir adamdan hoşlanmış olduğuna teşekkürler etsin! Ya Zekâyi'yi beğenmiş olsaydım!.

Cupelien- Maazallah!...

Kadının şu iltifat ve atifetini Resmi öyle bir nazar-ı şükrân ile telâkki eylemiştir ki teşekkür vadisinde üç saat nutuk atsa idi yine bu bir bakışın anlattığı kadar manalar anlatmaya muvaffak olamazdı.

Resmi bu sözleri söylediği zaman Madam Hamparson'un kapı yanında olduğunu kapının gayet hafif olarak birkaç defa gıcırdamasından anlayıp anlamamış olduğunu bilemiyor. Binaenaleyh derece-i zekâ ve irfânını ve iffet hususundaki hâl ve şanını bundan evvel haber aldığımız Madam Hamparson'u bile işte iğfale kifayet etmiş olan bu muğfilâne sözleri gerçekten madamı iğfal için mi yoksa hissiyât-ı kalbiyyesi bundan ibaret olduğu için mi söylediğini de hükmedemeyiz. Hükmedebileceğimiz bir şey varsa o dahi Resmi'nin bu muhakemesi Madam Arslangözyan'ın gönlünü tamamen ve külliyen Resmi'ye bağlamış olmasından ibarettir.

Diyebiliriz ki o anda Küpeliyan orada olmasa ve Resmi dahi Madam Hamparson'a külliyen mülkiyet hevesini gösterse idi Madam Hamparson çoktan kendi kendisini Resmi'ye bir câriye-i memlûke etmiş olduğunu maddeten itiraf ve ispat eylerdi.

Madame Küpeliyan dahi kadının bu derecelere kadar teshir edilmiş olduğuna şaştı kaldı ise de sözdeki sihir öyle adî sihirbazların tertibatı gibi çörçöpten olmayıp kulağın deliği ta ruha kadar açık olduğundan ruh meshur olduktan sonra artık pend ve nasihatın da akçe etmeyeceğini anlayarak yalnız "Mademki kaderde böyle bir şey varmış Resmi olması başka birisi olmasından elbette hayırlı ve müreccahtır" diye sadık Küpeliyan kazaya rıza göstermek istidadına kuvvet vermeye başlamıştı.

Madame Küpeliyan gibi karilerimiz dahi Resmi'nin kuvve-i muğfilesini ne yolda muhakeme etmek isterler ise o yolda muhakeme ededursunlar. Biz haber verelim ki Madam Hamparson

Resmi'den gördüğü müsaade üzerine derhal baloya azimet meselesini karalaştırmaya başladı. Girilecek kıyafetleri ve hangi gece saat kaçta ne suretle haneden çıkıp Resmi ile nerede birleşeceğini, falanı hep konuştular.

Resmi bu teşebbüste ihtiraz edilecek bir şey varsa yalnız Zekâyi'den edilecek ihtiraz olduğunu madama ihtar eylediği zaman kadının istiğrabını men için hizmetkâr Mariyanko'dan mutlaka emin olamayacağını dermiyen eyledi. Madam dedi ki:

-Eğer ihtiraz bundan ibaret ise onu bana bırakınız. Ben Mariyanko'yu ele aldım. Daha da alırım. Siz başka bir ihtiraz edilecek cihet varsa onu düşünmelisiniz!

-Benim başka şeyde ihtirazım yoktur. Zira baloda kendinizi kimseye tanıttırmamaya gayret edeceğinizden eminim. Fakat Mariyanko'nun hâl ve tavrı bendenizi daima kuşkulandırıyor.

Ondan emin olunuz. "Emin olunuz" dediğime bakınız. O iş de bnim işim olsun.

İşte bu müzakere ve karar üzerine Resmi, artık salonda çok oturmayıp başka işleri dahi olmakla onları da rü'yet ve tesviye için madamdan ruhsat alarak çıktı gitti. Gittikten sonra Madame Küpeliyan ile Hamparson arasında bizim Resmi'ye dair devam eden muhavereyi buraya nakil ve dercetmeye ihtiyacımız yoktur. Zira Resmi'ye ne derecelere kadar teslimiyet gösterecek bir irtibatta bulunduğunu gördükten sonra artık hep bu kaziyeyi teyit ve tahkim eyleyecek olan sözler bizim için burada kelâm-ı zâid hükmünde kalır.

İkinci Bap
İlk Balo

Balo için verilen karar bir cumartesi akşamı icra olunacaktı. Madam Hamparson kurşunî renkli bir domino giymiş olduğu ve kahve renkli bir dominoya dahi Madame Küpeliyan bürünmüş bulunduğu hâlde baloya gelip orada Resmi'yi bulmaları karâr-ı vâki iktizasından idi. Bu dahi Resmi'nin bir tedbîr-i ihtiyatkârîsidir. Zira Mariyanko şayet ağaya haber verecek olursa bari yalnız iki madamın gittiklerini haber verip

işin içinde bir de Resmi bulunarak ehemmiyet ve dehşeti artmasın diye mülâhaza eylemişti.

Resmi o akşam bir lokantada taam etti. Tesadüf bu ya! Zekâyi Bey dahi orada taam eder bulundu. Her ne kadar bunların yüreklerindeki hissiyât-ı mütekabile pek başka türlü ise de zahiren pek nazikâne selâmlaştılar. İkisi bir masada birleşip taam ettiler. Resmi namzetlik keyfiyetini tebrik ederek Zekâyi her ne kadar biraz kızardı bozardı ise de yine rengini belli etmemeye gayret eyledi. Kendisi için geceleri Beyoğlu'nda kalmak mümkün olmadığı hâlde nasıl olup da bu akşam kalmış olduğunu sual eyledikte Zekâyi bir ay sonra icra olunacak nikâh için bazı levazımın tedariki zımnında pederinden mezun olduğunu söyledi.

Biraz sonra söz aşk ve alâka bahsine intikal eyledi. Zekâyi Helena'yı metres ittihaz eylmiş olduğunu kemâl-i gurûr ve iftihâr ile söyleyip fakat kızın diğer dostu olan Nizami'den ihtirazını beyan eyledi. Resmi, Zekâyi'nin bu ihtirazına hak vererek dedi ki:

-Nizami gibi erâzil ve esâfil ile insanın bir ilişiği olması iyi bir şey değildir. O habisden kendinizi ne kadar esirger iseniz yeri vardır.

Kendisine dahi Madam Hamparson'a dair bir şey sormasına Resmi muntazır oldu ise de Zekâyi hiçbir şey sormadı. Bu kayıtsızlığı daha ziyade manidar idi. Lâkırdının sonlarında Zekâyi bu akşam güzel metresiyle baloya gideceğini dahi söyleyerek Resmi bililtizam "Eğer bir dame bulursam ben de gelirim" dedi ki bundan muradı Zekâyi'yi Madam Hamparson'a dair söz söylemeye davet idi ise de Zekâyi yine o vadiye sevk-i kelâm etmeyip "Yalnız dışarıdan tedarik edilen dame'lar ile baloya gelinmez ya! Baloda kadın tedarik etmek için de gelindiği olur" dedi.

Taamdan sonra Zekâyi Resmi'ye veda ederek metresinin hanesine gitti. Eğer evvelki kadar kuvvetli refik olsalar idi "Haydi beraber gidelim de metresimi gör" demesi lâzım gelirdi. Lâkin Zekâyi ya yeni metresini kıskandığından ya Madam Hamparson ile olan macerasını Resmi haber almıştır da ona muvaffak olamayarak bir aşüfte ile bağlandığını istihzaya alır

diye hesap eylediğinden veyahut başka bir mütalâadan dolayı Resmi'ye hiç böyle bir teklifte bulunmadı.

Resmi ise bade't-taam gazinoya çıkıp o günkü gazeteleri okumaya başladı. Hatta gazinonun pek sıcak olup taamın dahi verdiği gevşeklik üzerine Resmi, bir aralık uykuya vararak saat ikiden altıya kadar uyumuş olduğu hâlde koltuk üzerinde bulunan Resmi hiçbir kimsenin nazar-ı ehemmiyetini celbetmemişti. Nihayet kalabalığın ekserisi balolara gitmek üzere dağıldıkları zaman gazino uşağı Resmi'ye dikkat ederek "Efendi! Efendi! Rahatsız olacaksınız! Hem saat de altıya geldi!" diye Resmi'yi uyandırmıştı. Uykudan uyandığı zaman biraz mahcubiyet gösterdi ise de saate bakıp da dört saat hem de rahatça bir uyku uyumuş olduğunu ve gözleri ve zihni âdeta bir gece uyumuş kadar rahat eylediğini görünce "Hazır sapaha kadar uykusuz kalacağıma göre pek isabet olmuş" diye sevindi.

Kalktı bir perükâr dükkânına gidip vakıa baloya yüzü açık gidecek ise de herhâlde yüzünü yıkayarak yeniden bir nizamlandı. Madam Hamparson kocası yattıktan sonra giyinip geleceği cihetle ancak saat sekizde baloda bulunabileceğinden Resmi'nin hiçbir acelesi yoktu. Zaten sekizden evvel dahi balonun en civcivli zamanı gelmiş olmaz ya?

Resmi baloya gittiği zaman en evvel Zekâyi Beyi tanıdı. Vakıa Zekâyi Bey bir Macar ohlanı kıyafetine girmiş olduğu cihetle derhal tanınmak kabil idiyse de Mademoiselle Benli Helena cenapları gayet süslü bir ballet kıyafetine girmiş olduğundan ve bu kadar süs ve elmas ve inci öyle umumî balolar müdavimlerinden hiçbir kadında görülemeyerek Madam Hamparson'un dediği gibi Paris töresini elan Zekâyi Beyin metresi Mademoiselle Benli Helena'da bulunacağından şu hâl Benli Helena'yı ve ondan bilintikal Zekâyi Beyi hâlden haberdar olanların kâffesine tanıttırdığı gibi Resmi Efendiye dahi tanıttırmıştı. Hele Zekâyi bir aralık dahi Helena'nın vâsıta-i muhâbere ve müraselesi olan Andonaki ile epeyce uzun bir surette görüşüp fısıldaşmaya başlayınca artık o güzel balette Benli Helena ve bu güzel ohlan dahi Zekâyi Bey olduğuna Resmi'nin hiç şüphesi kalmadı.

Maahaza Resmi bunların rahatlarını bozmak dahi istemeyip o aralık müzikanın işaretiyle başlayan bir polka oyununu şöylece bir köşeden temaşa ile oyun bittikten sonra büfe odalarını dahi bir devr-i teftîşe gitti.

Bir odanın kapısını açtıkta oda içinde bir erkek ile bir kadın görüp erkek her ne kadar tebdîl-i kıyâfet etmemiş ise de yüzüne koyduğu bir nikabı masa üzerine bırakmış olduğu hâlde kapının açılması üzerine birdenbire nikabı alıp yüzüne tutmaya davrandı. Resmi bu adamın Bahtiyar Paşa darie müdürü Mister Kutsuş olduğunu derhal tanıyarak "Pardon mösyö..." diye geriye çekildi. Ancak Resmi'nin öyle ağzı gevşek ve herkesi ve her hâli takip ve istihza eden edanîden olmadığı Bahtiyar Paşa dairesinde (Kendisi tamamıyla sevilmemekle beraber) cümle indinde müsellem olduğundan gelen adamın Resmi olduğunu anlayınca Kutsuş'un yanındaki kadın Fransızca lisanı ile "O! Resmi Efendi imiş! Bonjur Resmi Efendi! Siz de bizdensiniz!" demiş ve bu lâkırdılar Misten Kotsuş'un yanındaki kadın muallime Madame Mirsak olduğunu anlatmıştı.

Bunun üzerine Resmi odadan içeriye girdi. Kutsuş ile Mirsak bira içmekte bulundukları cihetle bir kadeh bira dahi Resmi Efendiye ısmarlandı.

Muallime Mirsak'ı unutmadınız ya? Hani ya o feylosof Madame Mirsak'ı?... Lâkin feylosofluk başka hevâ-perestlik başkadır. Ne kadar feylosoflar görülmüştür ki meclis-i îş ü nûşda terter tepinip zıpzıp sıçramışlar. Hele bu akşam Mirsak hakikaten görülmeye şayan bir hâlde idi. Ayağında ten renkli mayo! Güya çarık taklidi olmak üzere giydiği zarif ayakkabılarını, güya çarık bağı olmak üzere güzel baldırlarına doladığı mavi kordelâlar ile pek zarifane bağlamıştı. Toz gibi bir fistan ki dizlerinden yukarda! Dekolte mi? Kolte mi? Dekolte mi?..Belinden yukarısı çırçıplak denilse seza!

"Yaşını başını almış bir kadın" mı dediniz? İstihza mı ediyorsunuz? Hiç kadının yaşını başını almışı olur mu? Hiç kadın vakti geçtiğine ihtimal verir mi? Erkek bile "Başı bez olsun da yaşı yüz olsun!" demiş. Kadına sorarsanız bir erkek bir kadına rağbet ettikçe yaşı beş yüz olsa yine on dört yaşında civandır. Kutsuş ise Mirsak'a bayılır, çıldırır, aşkından geberirdi. Mirsak

dahi bu derecelerde sevilmekten çılgıncasına hoşlanırsa şu refakat istibâd mı edilmelidir.

Bunlar Resmi'nin vürudundan evvel kim bilir ne kadar serbestane söyleşiyorlarmış ki Resmi geldiği zaman dahi o hız ile söze devam ederek hatta Resmi'yi de bahse kattılar. Kutsuş, İngilizlere mahsus olan Fransız şivesi ile yarım yamalak Fransızcasını istimale başlayarak dedi ki:

Resmi Efendi! Siz söyleyiniz! Artık bu kadar açık bir kıyafet ile de baloya gelmek olur mu? Bunu görenler ne derler?

Resmi- Ne diyecekler? "Aman ne güzel ayaklar! Ne güzel ne mütenasip bacaklar! Hele göğüs alçıdan dökülmüş gibi muntazam" derler.

Mirsak- Gördün mü gördün mü? Zen-nevâz olan terbiyeli erkekler nasıl söylüyorlar!

Resmi- İstiğrab etmeyiniz madam! Sizi kıskanır da onun için böyle söyler.

Mirsak- Fakat haksızdır ya?

Resmi- Şüphe mi edersiniz? Cenabıhak bir vücuda verdiği güzelliği yalnız bir adamın görüp temaşa edip mütelezziz olması için vermez. Herkesin hakk-i istifadesi vardır.

Kutsuş- Resmi Efendi!...Sizinle kavga edeceğim geliyor!

Resmi- Kıskançlığınızı bir kat daha arttırmış olursunuz.

Söylediği açıkca muhavereler İngilizi ol kadar hoşlandırmakta idi ki tarife sığmaz. Zira Madame Mirsak ile konaktaki mülâkatları gayet teklifli tekellüflü olup burada ise "Her makama göre bir makal olur" akidesine tevfîk-i hareketle böyle başı açık sözler ve hatta bundan daha ziyedeleri koca Kotsuş için fevkalâde şeylerden addolunurdu. Halbuki şi zemin ve zamana göre yalnız "Her makam için makal vardır" demek dahi kifayet etmez. Belki "Her libas için bir kelâm vardır" demek dahi lâzım gelir. Zira feylosof Mirsak cenaplarının her günlük vakarı ve ciddiyeti konaktaki her günlük elbisesi ile beraber yine konakta kalıp burada ise onun ile Benli Helena arasında hiçbir fark yoktu. Eğer bir fark varsa elbette Mirsak'ın daha açık ve daha ziyade muhrik-i heves bir hâlde olmasından iba-

rettir. Zira Mirsak Paris'in hakikî bir yosması ve Helena ise İstanbul'un Paris taklidi bir uydurmasıdır.

Bunlar Resmi'ye baloya yalnız mı geldiğini sual eylediler. Resmi baloya yalnız gelinmeyeceğini ve balo demek insanın âlem-i maddî ve resmîsi haricinde bir âlem-i hususîsi olduğundan kimsenin kimseye muahezeye asla hakkı olamayacağı kaziyyesinden bilistifade kendi dahi sevdiği bir kadını davet eylediğini haber verdi. Ve şunu da ilâve eyledi ki:

-Eğer metresim müsaade edecek olursa size takdim eylerdim. Ancak bu babta muhtariyet-i kâmile ile muhtar olduğu malûmdur. Madame Mirsak cenaplarının beni tanıdığı gibi metresim dahi Mister Kutsuş'u tanımı ve müsaade vermiş olsaydı bu akşam birlikte bir souper dahi edebilirdik.

Şu suretle ettiği müdafaa iki cihitten Resmi'yi kurtarabildi ki birisi vakıa her kadının görünüp görünmemek hususundaki muhtariyet-i kâmilesi dahi zaten Kutsuş ile Mirsak'ın öyle başkalarıyla da beraber olarak eğlenmek için gelmeyip belki yalnız kendileri başbaşa eğlenmek için gelmiş olunmasıydı. Bunların Resmi'nin nezaketine teşekkür ile beraber metresi olan madam yahut matmazelin hürriyetine taarruz emelinde bulunmadıklarını anlattılar.

Kutsuş ile Mirsak'tan ayrıldıktan sonra Resmi salona gelip bir hayli daha gezindi. Zekâyi ile Benli Helena'nın serbestliklerini bir güzel de temaşa eyledi. Zira Zekâyi hiçbir kimse tarafından tanınmamakta olduğuna tamamıyla emin olarak artık neşenin son derecesine varmakta idi. Derken kurşunî renkli domino zuhur eyledi.

Her ne kadar Resmi birden bire kadının yanına sokulmamayı tedâbir-i ihtiyâtiyye cümlesinden addeyledi ise de Madam Hamparson daha ilk ihtiyatsızlık olmak üzere doğruca Resmi'nin yanına sokulmasın mı? Resmi işin ekini belli etmemek üzere güya kendisini tanımamış gibi bir tavırda bulunarak biraz vakit bîkaydane gezindikten sonra oynanmaya başlayan bir vals Madam Hamparson'u Resmi'nin kucağına attı.

Ne raks! Sanki ayakları yere değmeyip salonun döşeme tahtaları üzerinden bir karış yüksekte uçuyorlarmış! Resmi Madam Hamparson'u âdeta yoracak kadar oynattı. Esnâ-yı

raksta Zekâyi'nin Benli Helena ile orada bulunduğunu ve Bahtiyar Paşa dairesi müdürünün dahi Şehnaz Hanımın muallimesi ile beraber olduğunu söyledi. Yeni damatları olacak Zekâyi'yi Mirsak'a göstermek lüzümunu Madam Hamparson ihtar eyledi ise de Resmi böyle entrikalara kalkışmak şayet kendileri hakkında dahi bir şüphe vereceği mütalâası ile bu reyi tercih etmedi.

Vals edilirken kıran kırana, göğüs göğüse, buru buruna sarmaş dolaş olanların hâllerine dikkat ettiğiniz var mıdır? Bu gece Resmi'ye dikkat etmiş olsaydınız alafranganın bu âdetine kocalardan başka herkesin menfâat-i şehvâniyyesine pek muvafık bulurdunuz. Hakikat insan hükmetmek ister ki biraz üstü açıkça olarak oynanan valsler mutlaka kıskançlığı tayip eyleyen frenklerin dahi içlerini bulandıracak bir şeydir.

Tuhaf şey! Şimdi aklımıza geldi. Bari karilerimize dahi arz edelim: Bir zaman "Zeybekler" diye tanzim etmiş olduğumuz vodvil tarzında bir tiyatro oyunu Beyoğlu'nda üç beş defa oynanmıştı. Oyunda bilmünasebe zeybeklerin yanlarında bulunan kadınların da bir raksı vardır. Osmanlılar bu rakstan gayet mütelezziz oldukları gibi Avrupalılardan pek çoğu dahi pek mütelezziz oldukları hâlde bunlardan bir kısmı şu Türk raksını edebe muvafık bulmamış olurlarsa ne dersiniz? Sebebi ise kadınların saçlarını dökerek göbek atmaları imiş. Aman ya Rabbi! Birisi kadın birisi erkek olan bir çiftin sarmaş dolaş olarak kuş gibi uçup yekdiğerini göğüslerine bastırmaları muvâfık-ı edeb oluyor ve hem de bu hâle en hatırlı familyalara mensup kadınlar için cevaz veriliyor da âlemi eğlendirmeye mahsus olan ve köçek denilen oyuncularımızın saçlarını dökerek göbek atmaları mugayir-i edeb görülüyor!

Madam Hamparson ile raksı bitirdikten sonra yine onun dahi müsaadesiyle Resmi, Madame Küpeliyan'ı de raksa davet eyledi. "Beni de yoracaksınız öyle mi?" diye cüz'î bir naz göstermek isteyen Küpeliyan'ın bir yandan beline kolunu dolayan Resmi "Şayet sizi boş bırakacak olursam başkası yakalar. Halbuki biz Türk değil miyiz ya? Dört kadına kadar münasebet peyda edebiliriz" diye lâtifelerle kadını güldürerek onu dahi kan tere batırıncaya kadar oynattı yordu.

Rakstan sonra büfeye gidilmesi ve yine salona gelindikte hep birlikte gezinilmesi Zekâyi'nin nazar-ı dikkatini celbetsin mi?

Bir aralık Resmi'nin yanına sokularak yavaşça" Resmi Efendi! Kolunuzdaki güzel dame'ları dışardan tedarik edip de mi getirdiniz? Yoksa burada mı buldunuz?" demesin mi?

Madam Hamparson telâşla döndü baktı. Resmi, madamın kolunu koltuğu ile sıktı ise de kadın birden bire telâşını yenemedi. Bu ise Zekâyi'de hiç şüphe bırakmadı ki Resmi'nin kolundaki kurşunî dominolu kadın Madam Hamparson'dur. Şu itminan Zekâyi'ye gelince artık fikr-i intikam uyanmaz mı? Kendisini tart ve terzil eden bir kadını başka birisinin kolunda görünce hiddet-i kanı başına sıçramaz mı?

Artık Zekâyi bizimkilerin arkasını bırakmamak azmine düştü. Biraz ziyadece keyif olduğundan şu azmindeki edepsizliği takdire iktidarı da yoktu. "Güzel madam! Niçin bu kadar ihtiraz ediyorsunuz? Biz yekdiğerimizin o kadar da yabancısı değiliz. Haydi bir odaya gidelim de yüzümü açayım! Bakınız kim olduğumu tanırsınız" gibi sözler ile tasallutunu artırdıkça artırmaya başlamıştı. Resmi Efendinin sabrı tükenip ohlan kıyafetli Zekâyi'nin yanına sokularak ve makam-ı tehdîdde elini göğsüne koyarak "Macar hazretleri! Elinizi çeker misiniz? Yoksa çektirsinler mi?" demeye mecbur olmuştu. Vakıa korkak Zekâyi, Resmi Efendi'nin şu tavrından biraz ürktü, biraz elini çekti ise de Resmi ve refikaları büfe tarafına gittikleri zaman yine arkalarından ayrılmadı.

Bîçare Madam Hamparson kocasından ol kadar ihtirazlar ile geldiği baloda eğlenemeyeceğini anlayınca "Haydi bari başka bir baloya gidelim!" diye Resmi'ye bir ihtarda bulunduysa da Resmi bu hâl Zekâyi'ye mağlûbiyet göstermek demek olacağından biraz daha metaneti tercih eyledi. "Siz hiç korkmayınız madam! Size asla elini süremez!" diye teminat verdi.

Halbuki Zekâyi kurşunî dominolu kadın arkasından asla ayrılmadığını ve birçok harf-endazlıklarıyla kadına sataşdığını Benli Helena farkedince, Zekâyi gibi bir yağlı müşteriyi şayet elinden alabilecek olan böyle bir rakibe meydan vermemek gayretiyle koşup gelmiş ve Zekâyi'nin kolundan

çimdikleyerek nice aşüftegane tekdirlerle muahezeye başlamıştı. Her ne kadar Zekâyi " Aman kuzum Helena biraz sabret! Yapacak işlerim var! Şu kaltağı âleme rüsvay edeceğim. Bana bir saat müsaade verirsen yarın san yüz elli liralık bir gerdanlık var!" demiş ise de usta Helena öyle yüz elli iki yüz liralık gerdanlıkları her zaman alabileceğinden emin olup fakat kurşunî dominolu kadına bu kadar ehemmiyet vermek behemehal ara yerde hâlâ bir ilişik olduğundan neşet eyleyeceğini derpişle bir türlü Zekâyi'nin yakasını bırakmadı.

Helena'nın Zekâyi'yi bu suretle işgal eylediğini gören Resmi'ye derhal bir fikir geldi. Resmi kadar seriü'l-intikal ve zeki olan bir adam zaten fikir züğürtü olmak mümkün olur mu? Madam Hamparson'un kulağına "Aman aklıma bir şey geldi. Şu Zekâyi'ye bir oyun oynayım ki siz de beğenip memnun olasınız. Fakat her dediğimi kabul ve icra edeceksiniz ha!" diye yanında bulunan iki kadını bir odaya sokup kapıdan girerken uşağa üç kadeh dahi bira ısmarladı. Odanın iki dakkacık kadar ancak kapalı kalabilip badehu biraları getiren uşak kapıyı aralık bıraktığı cihetle gerek kadınlar ve gerek Resmi öte tarafta bîçare Zekâyi'nin Helena'nın pençesinden kurtulmak için çırpınıp çabalandığını görürlerdi.

Bizimkiler biralarını rahat ve huzur ile içtiler. Badehu çıkıp salonda gezinmeye başladılar. Resmi'nin tanıdığı ahbaptan birisi yanına gelerek "Yok ama Resmi Efendi! Bazılarına avuç avuç! Bazılarına hiç yok buna adalet kail olur mu? Bari ikisinden birisini de bize ihsan ediniz. Bakınız müzika bir kadril işareti verdi. vis-à-vis olalım" dediğinden Resmi dahi kahverengi dominolu kadını dostuna takdim ederek kendisi kurşunî dominolu yani Madam Hamparson ile kaldı.

Kadrile başlandı. Ancak o zaman Zekâyi, Helena'nın elinden kurtulabilip fakat vis-à-vis bulamamış olduğu için oyuna iştirak edemedi. Zaten bulmak dahi istemezdi! Onun meramı Madam Hamparson'u üzmek hatta imkânını bulursa rüsvay dahi eylemekti. Binaenaleyh bu harekette artık kim bilir ne kadar vaatler ile Benli Helena gibi bir pırtık aşüfteyi dahi kendisine şerik ve refik ederek ikisi beraber geldiler. O kadar edepsizlikler ettiler ki Resmi de sabır ve karar tamamıyla tükendi. Kadrilin figürleri arasında ve cenaheyndeki

oyuncuların kendi nöbetlerini icra eyledikleri bir zamanda Resmi, dame'ını bırakıp Zekâyi'nin yanına sokuldu. Dedi ki:

-Siz kendiniz tanınmadığınızı hulya ederek mi bu rezaletleri ediyorsunuz?

Zekâyi'de bir durgunluk hâsıl olup hiçbir cevap vermedi. Resmi dedi ki:

-Yanımdaki kadının yüzündeki nikabı çekip çıkarırsam onu bu baloda hiçbir tanıyan bulunmaz. Bulunsa bile kadın hiçbir ihtiraz etmez. Zira sizin kolunuzdaki Benli Helena'dan daha serbesttir.

Zekâyi yine bir cevap vermeye cür'et edemediği hâlde Benli Helena cevap ita eyleyip dedi ki:

-Nikabını mı açacaksınız! Kimse tanımaz mı? Tanısa da ihtiraz mı yok? Benden daha mı serbest?.. Oh! Siz bu ağızları kime satıyorsunuz beyefendi?

Resmi- Size hiçbir sözüm yoktur matmazel! Fakat Zekâyi Bey korksun, hem de pek korksun ki şurada yüzündeki maskeyi koparıp atmaya beni mecbur ederse yarın bütün İstanbul içinde rezil olur! Daha evvelki gün nişanlandınız beyim! Bu sözleri size söylemeye dostluğuma sığdıramam ama sizin ettiğiniz edepsizlikler dost tarafından beklenecek muamele değildir. Nişanlanmanız ne kadar rezilane olduğunu az görüp de daha ziyade rüsvay mı olmak istiyorsunuz.

Vay! Vay! Vay! Zekâyi titredi! Fakat Zekâyi'nin titremesi yalnız Resmi'nin cür'etindn değildir. Nişanlanmış nişanlanmış! Benli Helena gibi bir rezil aşüfte insanın metresi olur da nişanlandığı dahi onun yanında söylenir ise Zekâyi gibi bir aceminin hâli neye müncer olur?

Karı bir kere Zekâyi'nin yüzüne baktı. "Ya! Zekâyi nişanlandın ha?" dedi. Zekâyi'yi mahvetmek için yalnız bu kifayet eyledi. Resmi ise dedi ki:

Beyim! Beni tayip etme! Siz beni mecbur ettiniz. Hem yalnız size bir şey daha söyleyim! Hanesinde familyası umuruyla iştigal eden bir kadın hakkındaki sû-i efkârınız dahi edepsizliğin en büyük bir meretebesidir. Buyurunuz merak ettiğiniz kadı-

nın size nikabını keşfedeyim de ettiğiniz işin derecesini anlayınız!

Diye hemen oyundan vaz geçerek kurşunî dominolu kadını kolundan tutup büfe tarafına çekti. Her ne kadar Zekâyi duçar olduğu mağlûbiyet ve belki Resmi gerçekten rezil eder diye her tarafını istilâ eden havf ve haşyet üzerine yerinden kımıldanamayacak bir hâlde ise de yine Madam Hamparson aleyhindeki fikr-i husûmeti derman vererek Resmi'nin arkası sıra yürüdü. Helena dahi beraber! Bir odaya vardıkları zaman Resmi yanındaki kadının nikabını kaldırmasın mı?

Aman!...

Amanı zamanı yok. Zekâyi, Madame Küpeliyan'ı tanımazdı. Zira kendisi birkaç defa Hamparson Ağanın salonunda bulunduğu zaman Madame Küpeliyan orada bulunmamış olduğu gibi o zamanlar Madame Küpeliyan henüz o kadar sık olarak bu haneye devam etmezdi.

Nasıl Madame Küpeliyan muharrir efendi! Kurşunî domino Madam Hamparson'da değil miydi ya?

Balo entrikalarının pek acemisi gibi lâkırdı söylüyorsunuz. Elbette kurşunî domino Madam Hamparson'un arkasında idi. Ona şüphe mi var? Lâkin bir dominoyu çıkarıp yerine diğerini giymek biraz da acele edilir, biraz da hariçten muavenet olunur ise topu bir dakikalık iştir. Ya Resmi üç kadeh birayı niçin ısmarlamıştı? Pek ayyaş olduğu için mi?

Hay gidi Resmi hay!

Bunu Madam Hamparson dahi söylemişti.

Zekâyi beklediği kadın çıkmayıp da başkası çıktığını görünce artık ister istemez gerek Madame Küpeliyan'a ve gerek Resmi'ye itiraz ederek yıkıldı gitti.

Artık siz Helena'nın Zekâyi'ye olan şiddet-i aşkından dolayı sevdiğinin nişanlandığına dair aldığı haberden ne derecelerde müteessir olduğunu ve kaç defalar bayılmak derecelerine gelip hatta bayıldığını, Zekâyi'den ne kadar vaatler, paralar aldığını hesap ededurunuz. Bizim balo rüfekası ondan sonra grand repos denilen istirahat zamanına kadar ferîh fehûr gezdi-

ler, yürüdüler, oynadılar, eğlendiler! Hele Zekâyi komedyası madamı gülmekten kırardı.

Grand repos saat on bire yakın olduğundan ve Madam Hamparson ise gayet yorulup Zekâyi'nin tasallutundan dolayı helecân-ı kalbi dahi kendisini rahatsız etmiş bulunduğundan avdet arzusuna düştü. Resmi derhal iki sedye tedarik ederek kadınları bindirdikten sonra kendisi kahverengi dominolu kadının!... zihinler hâlâ yanılmıyor ya? Yani Madam Hamparson'un sedyesi yanından ayrılmayarak ta hanesine kadar götürdü. Sokak kapısının anahtarı Madame Küpeliyan'de imiş. Kapıyı açtılar. Ne Mariyanko kalmış ne kimse! Herkes uykuda. Resmi selâmetle sevdiğini hanesine getirip teslim etmiş olduğundan dolayı kendisini bahtiyar addedeceğinden bahisle veda etmek istedi ise de Madam Hamparson dedi ki:

-Şimdi buradan nereye gideceksiniz?

-İstanbul'a madam!

-İstanbul'a mı? A! Deli mi oldunuz? Hiç bu vakit İstanbul'a gidilir mi?

-Her zaman böyle yaparım madam! Hanenizden ne kadar geç çıksam mutlaka doğruca İstanbul'a giderim.

-Resmi Efendi!

-Efendim!

-Şey! Madame Küpeliyan!

Cupelien-Efendim!

-Canım Madame Küpeliyan! Beni affedersin ya? Ben Resmi Efendiyi bu vakitte İstanbul'a kadar göndermeyeceğim.

Cupelien- Ben onu baloya karar verdiğiniz gün anladım. Benden emin olunuz madam!

-Ayaklarınızı öpeyim kusuruma kalmayınız! Ne yapayım! Gönül bu!... Gel Resmi!

Artık emre muhalefet olur mu? Bahusus böyle kâinatın muhatap olmak için can vermeye hazır olduğu hâlde kimseye verilmemiş olan emir!.....

Üçüncü Bap

Alafrangada Dahi Kıskanmak Varmış

Bu gecenin ferdası... Zaten bunların beytü'l-visâle dühulleri sabah demek olduğundan "ferda" lâfzına hacet kalır mı? Henüz ortalık aydınlanmaksızın yani hane içinde kimse uyanmaksızın Resmi'nin haneden çıkması lâzım gelmişti. Bu hâlde Madam Hamparson'un nice bin helecanlar ile devam eyleyen müddet-i mülhakatı topu iki saat kadar olup bu mülâkatta Resmi ol kadar mahcubane ve nazikâne bir tavırda bulunmuş idi ki Madam Hamparson'a âdeta hayret gelip sevdiği hakkındaki teveccühü bir kaç kat daha artmıştı. Nihayet can tenden ayrılır gibi bir surette olarak ayrılıp gitmesi lâzım olan âşıkını elde şamdan olduğu hâlde sokak kapısına kadar indirip güya dünyanın öteki ucuna kadar gönderiyormuş gibi ağlayarak veda eyledi.

Ey sanki bu ağlamak nedir ya? Halbuki âşıkla maşuka dizdize oturup sohbet eyledikleri zaman bile ekseriya ağlarlar ki zahirde buna hiçbir mana verilmemek lâzım geldiği hâlde bir de kendilerine soracak olsanız sohbette bundan büyük lezzet tanımadıklarını söylerler.

Biraz sonra Madame Küpeliyan dahi uykudan kalkarak Madam Hamparson'un odasında birleştiler. İffet ve ismetin cihanda hiçbir şeye kıyas kabul edemediğini ve kıyas muhal ender muhal olduğunu anlayamayan bir kadın varsa bu sabah gelip Madam Hamparson'u görmeliydi. Hakkında zerre kadar şüphe edilen ve binaenaleyh bazı salonlarda kulaktan kulağa fısıltılara sermaye olan birtakım bîçarelere mukabil tavr-ı mağrûrânesini göklere çıkaran Madam Hamparson'da bu sabah ki tevazuu görmeli idi! Öyle bir şüpheli kadınlar hakkında "Efendim! Biz mi onların bahislerinden utanalım? Madamlarımız hem galant (erkeğe meyyal) olmak hem de herkesin ağzını torba gibi büzmek mi istiyorlar? diye başını göklere kaldıran Madam Hamparson'un bu sabah gözlerini kaldırıp da Küpeliyan'ın yüzüne bakamadığına kemâl-i ehemmiyetle dikkat etmeliydi!

Ah şu berâet-i zimmet insana bihakkın ne kadar gurur verir! Of şu töhmet ve kabahat insanın ünf-i kibir ve gururunu ne yaman kırar! Gönlüne galip olan eğer bütün cihana galip olmuş

diye teslim olunmaz ise mutlaka nakîz-i kat'iyye teslim olunmalıdır. İtiraf edilmelidir ki gönlüne mağlûp olmak bütün cihana mağlûp olmak demektir.

Bu sabah o afif ve masum ve binaenaleyh iffet ve masumiyetle bihakkın müftehir ve müteazzım olan Madam Hamparson'u Küpeliyan'ın karşısında hakikaten görmelidir ki kadın gelip de "Bonjur"lar teati olunduktan sonra Madam Arslangözyan gibi gözlerini kaldırarak rüfekasının yüzüne bakamadıktan başka şüphesiz on dakika bir çeyrek geçtiği hâlde söyleyecek harf-i vâhid bile bulamamıştı.

Ne söylesin? Ne desin? Söylenecek, bilecek ne mefhareti var ki söylesin?

Nihayet Madame Küpeliyan dostunun bu cesaretsizliğini kırmak üzere dedi ki:

-Galiba bu gece hiç uyumadınız. Benziniz pek fena! Bari biraz yatıp rahat etseniz.

-Yok Küpeliyan! İşte o zaman ağaya şüphe veririz.

-Hastalığa bozarsınız.

-Ah Madame Küpeliyan! Bu işte beni tayip edersiniz değil mi? Hakkınızda vardır ama...

-Hayır dostum! Tayibe ne hakkım var? Fakat doğrusunu isterseniz teessüf ederim.

-Ne yapayım karındaşım! Üç dört ay gönlüme galebe ettim. Mukavemet mümkün olmadı. Ayaklarınızı öpeyim madam! Beni mazur görünüz. Bu işte sırdaşımsınız!

-Benden emin olunuz madam! İşte efkârımı setr etmeyip doğruca söyledim. Teessüf etmemek muhaldir. Yalnız müteselli olduğum bir cihet varsa o da Resmi Efendinin bir mert çocuğa benzemesidir. Ümit ederim ki sizi dillere düşürmez. Siz dahi ona göre davranınız!

-Ah o zavallının hiç kabahati yoktur. Bana zerre kadar taşkınlık etmemiştir. Hep ben ona mukaddemeler arz ettim. Madame Küpeliyan! Dünyada bu Resmi kadar ağır başlı, terbiyeli, akıllı hiçbir adam görmedim ve tasavvur dahi edemem!

-Ben de öyle bilirim. Zaten öyle olmasa idi sizin gibi bir kadına malik olması mümkün olabilir miydi? Fakat biraz yatsanız!

-Hayır! Bugün bir mükemmel tuvalet yapıp yüzüme biraz da renk veririm! Hiç belli olmaz.

-Ama hasta olursunuz.

-Zararı yok! Resmi için birkaç hastalık da çok değildir.

Biraz sonra hizmetçi Mariyanko gelip oda hizmetini ifaya başladı. Madame Küpeliyan'ın kendi odasına çekildiği bir zamanda Madam Hamparson Mariyanko'nun baloya gidildiğinden dolayı sert suratını güldürmek için birkaç lâtife sözlerden sonra ciddî tavrını takınarak dedi ki:

-Mariyanko! Balo sırrı meydana çıkmayacağına emin olacağım ya?

-Yerden göğe kadar madam!

-Sen bana ne kadar emniyet verirsen benim de senin hakkında ihsanım o kadar artacak. Hem bilmiş ol ki...

-Emrediniz madam!

-Şey demek isteyecektim. Resmi Efendi...

-Ey?

Ey ama nasıl söyleyebilsin?... Of of! İnsan elde olan bir şeyi zayi ve kaybetmeyince kadrini bilemez derler ne kadar sahihtir! Koca bir Madam Hamparson hizmetkârının bile mağlûbu, mahcubu oluyor. Bir türlü dili varıp da söyleyemiyor. Fakat çare yok söylemeli! Olanca kuvvetini toplayıp dedi ki.

-Mariyanko!

-Madam!

-Ben Resmi Efendiyi pek seviyorum! Bir türlü onun aşkına tahammül edemeyeceğim. Resmi'yi burada misafir edersem ne dersin?

-Aman madam!

-Hiç amanı yok! Kuzum Mariyanko! Beni ayıplama! Artık Resmi'yi burada misafir edeceğim!

-Ya Çelebi duyarsa?

-Sen dikkat edersen, sen bana sadık olursan hiçbir kimse duymaz!

-Madame Küpeliyan?

-O benim karındaşımdır!

Mariyanko'da hâsıl olan düşünceyi takdir edersiniz ya? Ancak Madam Hamparson bürosunun bir gözünü çekip içinden bir kese çıkardı. Aynanın önüne döktü. Kırktan mütecaviz kremiç altını vardı. Mariyanko'ya "Al Mariyanko! Bunlar senin! Sadakat isterim anladın mı? Sadakat! Bundan daha çoklarına nail olursun!" deyince Mariyanko'nun düşüncesi derhal sevince mübeddel olarak hemen madamın eteklerini öptü.

Öyle ise artık iş yoluna girmiş oldu.

Hem de ne kadar yoluna girdi ya? Hatta Mariyanko ilk eser-i sadakati olmak üzere daha o akşam elinde bir mektup olarak madamın yanına girdi ve "Zekâyi Bey bu mektubu çelebiye vereyim diye bana verdi madam! Hiç ben size göstermeyince verir miyim?" diye mektubu madama verdi.

Söylemeye hacet var mı? Çabuk çay ibriğini ateşe! Çabuk kemik bıçağı tedarik! On dakika sonra mektup açıldı. Zekâyi imzasıyla Fransızca yazılmış bir mektup idi ki harfiyyen tercümesi şudur:

"Mösyö Arslangözyan! Aziz dostunuz olmak beni bir vazife ile muvazzaf ediyor. İsminizi taşıyan kadın hakkında birçok mehfilde neler söylendiğini bilseniz bir tedbir ittihazına kendinizi mecbur addeylerdiniz. Dostluk bana yalnız bu kadar söyletebilir!"

Zekâyi

Vay Zekâyi ilerledi ha?

Ya ilerlemesin mi? Resmi'den gördüğü muamelenin intikamından vaz mı geçsin?

Ey şimdi Madam Hamparson buna karşı ne yapacak? Mektubu kocasına verirse iş fena!

Hiç de öyle değil. Hatta madam mektubu yapıştırıp da güya kendisi haberdar değilmiş gibi kocasına göndermek cihetini de bırakarak kendi eliyle aldı odasında bulunan kocasına

götürüp "Zekâyi Beyden mektup gelmiş! Kendimedir kıyasıyla sehven ben açtım meğer size imiş" diye Hamparson Ağaya verdi ve Hamparson Ağa dahi "Acayip! Seninle benim farkım var mı? Zekâyi Bey ikimizin de aziz ahbabıdır" diye mektubu aldı ise de madam "Bu mektupta ikimizin farkı vardır" diye bir tarafa oturup kocasının tavrına muntazır kaldı.

Hamparson Ağa mektubu okuyunca ne olduğunu anlamayarak karısının yüzüne baktı. Kadın dahi onun yüzüne baktı. Ağa dedi ki:

-Bu ne demektir zu?

-Bilmem!

-Bunun menşei?

-Sen ne kadar bilirsen ben de o kadar!

-Galiba Zekâyi çıldırmış olmalıdır.

-Ben de öyle demek istiyorum. Fakat neye hiddet ediyorsunuz? Ben bilâkis hiç etmedim.

-Nasıl hiddet edilmez ya? İlk defadır ki böyle bir mektup alıyorum. Acayip! Senin ismin dillerde destan olmuş öyle mi?

-Öyle olmak lâzım geliyor.

-Dur bakalım öyle ise pirincin taşını ayıklarız.

İşte görüyorsunuz ya?Hamparson Ağa da karısı aleyhine hiçbir fikir hâsıl olmadı. Bilâkis olanca hiddeti Zekâyi aleyhine münhasır olarak hemen o anda Zekâyi Beyi yarın akşam...gazinosunda birleşmeye davet eder bir mektup yazıp bir uşağa vedian gönderdi.

Öyle ya! Karısı aleyhine neden bir fikir hâsıl eylesin? O zamana kadar zerrece şüpheyi mucip olmayan bir kadına Zekâyi Bey gibi Kâğıthane'deki hâlini gördüğü bir adamın rivayeti üzerine Hamparson Ağa şüphe mi eder?

Ertesi akşam karar verilen mahal ve saatte birleştiler. Kahve ve sigaralar tellendirildikten sonra ciddî bir suretle söze başladılar. Hamparson Ağa şu mukaddime ile söze girişti:

-Zekâyi Beyefendi! Hakikaten terbiyeli ve bahusus bana dost bir adam olduğunuzu ispat eylediniz. Zira dostluğunuza itimatnameniz olmasa idi o mektubu imzasız olarak gönderirdiniz.

Mademki imzanızı da tasrih etmişsiniz demek oluyor ki sadakatinizde şüpheniz olmadığı için...

Zekâyi,Hamparson'un sözünü keserek dedi ki:

-Müsaade ederseniz ben sizi bir başka surette dahi temin ederim. Bu mektubu size yazışım kendimce bir intéressau'ya, bir entrikaya mübteni olmadığına emin olmanız için düşününüz ki benim esbâb-ı safâmdan hiçbir şey noksan değildir. Evimde her biri bir peri çehre addolunacak birkaç cariyelerim var. Bahusus şimdi prenses gibi bir kız ile de nişanlandım. Eğer Beyoğlu safaları beni mağlûp ve esir edecek olsaydı şimdiye kadar bir fena mahalde dâhi beni görürdünüz.

-Yok! Bak Allah için her yerde söylerim ki sizin kadar ağırbaşlı ve kendi namusunu ve familyasının haysiyetini gözetir hiçbir delikanlı yoktur.

-Hüsn-i nazar ve hüsn-i teveccühünüze teşekkürler ederim. Bu hâlde emin olursunuz ki Madam Hamparson ile benim aramda hiçbir münasebet yoktur. Pardon! Bu kadar serbest söyleyişim dahi hakikaten dostluğunuzdandır. Bahusus ki siz de bir alafranga adamsınız ben de! Vakıa siz Avrupa gördüğünüz hâlde ben Avrupa görmedim ise de okumadığım kitap mı kaldı?

-Öyle ya! Öyle ya! Siz dahi Avrupa'da büyümüş gibisiniz!

-Vakıa Madam Hamparson... Allaha emanet güzeller serfirazı bir kadındır. Öyle bir kadın için kıskanmakta her veçhile hakkınız vardır.

-Hayır efendim! Alafrangada kıskanmak yoktur. Kıskanç kocalara " Eşek herif " derler.

-Bununla beraber size diyorum ki kıskansanız dahi hakkınız olacak kadar güzeldir. Fakat bence Madam Hamparson'un bu kadar güzel olmasıyla hiç güzel olmaması arasında hiçbir fark yoktur. Zira her nasıl olursa en aziz bir dostumun karısıdır. Böyle olmamış olsa bile benim öyle Beyoğlu'nda alanda aşk ve muhabbet arayacak vaktim dahi yoktur. Anladınız ya?

-Tamamıyla!

-Halbuki iş başkaları için böyle değildir. Bütün Beyoğlu'nun gözü Madam Hamparson üzerindedir.

-Farkındayım. Jardin Monosépale'e falan giderken herkesin gözü madamda kalıyor. Hatta kendisini görebilmek için hızlıca yürüyüp bizi geçenler meyanında başlarını arkalarına çevirip madama bakmaktan önlerini göremedikleri cihetle ayakları taşlara ilişerek tepe aşağıya gelenler dahi çok olurlar.

-Tepeleri .patlasın.

-Yok ama böyle söylemeyiniz. Göze yasak olmaz ya!

-Niyetleri de fesat olursa? Ne ise burası bize lâzım değil. İşte madamın bu vefret-i hüsn ve nezaketi bizim Osmanlılardan bir zatı çıldırtmış.

-Varsın tamirhaneye gitsin.

Keşke gitse idi! Habis o kadar zeki, o kadar şeytan bir heriftir ki âdeta madamın dahi nazar-ı teveccühünü kazanmış.

-Ne ? Kimmiş o?

-Hayır! İsmini haber verememem. Hem o da sizin ahbabınızdan bir adamdır.

-Bende Osmanlıdan ahbap çok!

-Söylediğim ve söyleyeceğim sözlere ehemmiyet verirseniz zevceniz üzerine nazar-ı dikkatinizi bir kat daha açarak kim olduğunu ve hakîkat-ı maddeyi anlarsınız.

-Fakat mümkün müdür ki karım bir kimseye teveccüh etsin. Ama hani ya şu teveccühün sizce matlup olan manasına göre! Yoksa....

-Evet! Bence matlup olan manasına göre teveccüh etmiş. Geçende isminin günü gelmişti. Bütün dostlar salonunuzda idiler. O dediğim adam dahi orada idi. Madam onunla meşgul olmaktan âdeta başka misafirlere rû-yı nezâket göstermeye de vakit bulamazdı.

-Pardon Zekâyi Bey! Müsaade buyurursanız bu babta efkârımı arz edeyim. Bizimki gülmeyi o kadar sever ki bir taraftan bir güldürecek söz işitti mi artık o taraftan yüzünü çeviremez. Binaenaleyh böyle bir şüpheye ondan dolayı...

-Hakkınız var. O zat dahi filhakika o kadar zarafetler taslamakta idi ki....

-Gördünüz mü bir kere! Hepsi anlaşıldı. Hepsi meydana çıktı. İş güldürmekten, gülmekten ibaret bir şeymiş.

-Sabrediniz Mösyö Hamparson! Yalnız bu kadar değil. Ben her şeyi sizin yüzünüze karşı söyleyecek derecelerde dostunuzum. Siz benden işittiğiniz sözleri başka hiçbir dostunuzdan işitemezsiniz. Benden alacağınız haberleri kimseden alamazsınızı.

-Daha başka bir haber de var mı?

-Evet var! O dediğim adam madamın amant'ı olmuştur. Anladınız mı dostum. Zevcenizin kendi metresi olduğunu ötede beride söylüyor!

-Hayır dostum! Ben buna kolay kolay inanamam. Bir kere bizim madam öyle kendi metresi olduğunu âleme ilân edecek olan bir adama mümkün değil yüz veremez! Kendi namusunu tanır bir kadındır. Saniyen bu işler sizin dediğiniz derece şayi olmuş bulunsa idi hamdolsun sizin gibi sair dostlarım dahi bulunduğundan bir başka taraftan dahi ser-rişte alabilirdim.

-Of! Mösyö Hamparson! Beni çatlatacaksınız.

-Aman dostum melek gibi bir kadın hakkında söylediğiniz sözlerin ehemmiyetini biliyor musunuz? Bunlara öyle kolay kolay inanılır mı? İnanılacak olursa insan ne derecelere kadar varmalı?

-Güzel ama siz bunu kolay kolay anlayamazsınız. Zira birkaç doztunuz daha size anonim kâğıtlar ile bunu ihbar etmek istediler ise de muvaffak olamadılar. Ben tahkik ettim ki zevcenizin dostu ona mektup açmak için bir usûl öğretmiş. Bir vakit Fransa'da "chambre noire" lar varmış ki posta ile gelen mektupları açarlarmış. O usûlde bir makina yaptırıp zevcenize vermiş. Size her nereden mektup gelirse madam açıyormuş. İşine gelen mektupları size verip işine gelmeyenleri vermiyormuş.

-Mösyö Zekâyi! Roman mı okuyorsunuz? Chambre noire'lar falanlar şimdi bize roman gelir. Ben de eşek değilim ya! Açtığım kâğıtların açılmış olduklarını anlayamaz mıyım? Ne hacet? Eğer madam bana gelen kâğıtları açıp işine gelmeyenleri bana vermiyorsa asıl sizin yazdığınız kâğıt işine gelmemesi ve binaenaleyh bana vermemesi lâzım gelirdi.

Zekâyi Bey, Hamparson Ağaya meram anlatamadığı cihetle hakikaten çatlamak derecelerini bulmuş idiyse deHamparson'un şu son lâkırdısını redde dahi imkân bulmamıştı. "Evet! Ben de nasıl olup da bu mektubun size vasıl olduğuna şaşıyorum!" diye bir şeyler mırıldandı ise de Hamparson Ağa dedi ki:

-Bunda şaşılacak hiçbir şey yok. Pek sade bir şey! Mektubunuzu madama vermişler. O da kendisinedir zannıyla açıp bana olduğunu görünce getirdi kendi eliyle verdi.

Bu söz Zekâyi'de büyük bir heyecanı mucip oldu. Dedi ki:

-Kendi eliyle mi verdi? Mektubu açmış mı?

-Öyle ya? Ne şaşıyorsunuz? Siz onu müttehim gördüğünüz kadar o da vicdanında kendisini müttehim görse idi böyle bir mektup geldiği zaman elleri titrerdi.

-Aman Allah aşkına ne dedi? Bana ne dedi?

-Dinime yemin ederim ki hiçbir şey demedi. Yalnız istiğrab edip biraz da güldü.

Zekâyi bu rezaleti üzerine dahi yerin dibine geçmek lâzım idiyse de madamın esrarına dair aldığı haberlerin yanlış olmadığına tamamıyla emin bulunduğundan mahcubiyetini yenmek için bir kat daha cür'etle dedi ki:

-Hamparson Ağaya ben verdiğim haberin sıhhatini her zaman size ispat ederim. Mademki zevceniz size bu mektubu açtığı hâlde vermiştir. Mücerret sizi şu safvet-i caliyyesi ile aldatmak için vermiştir. Elbette bir zaman gelecek ki ben isbât-ı müddeâ ile bugünkü mahcubiyetimi def edeceğim.

-Buna "inşallah!" diyemem dostum. Zira demek için melek gibi zevcemin sübût-ı töhmetini temenni etmiş olmalıyım. Fakat biz öyle sizin gibi genç adamlar değiliz. Bakınız beyim ben bu bıyıkları Avrupa çapkınlıklarında ağarttım. Piştim artık piştim! Anlıyor musunuz? Pişmedik yalnız bir koltuklarımın altı kaldı. Böyle bir mektubunuzdan dolayı hiç mahcup olmayınız. Bunun bizce hiçbir teessürü olmaz ki mahcup olasınız. Yine dostumuzsunuz. Madamın dahi dostusunuz. Her zaman hanemize teşrifinizi rica ederiz. Şimdilik a Dieu! Ben de ciddî bir iş san-

mıştım da buraya kadar gelmiş ve sizi de bu zahmete sokmuştum!

İşte Zekâyi'nin bu defaki tedbiri dahi şu suretle fiyasko olur.

Vakıa Hamparson Arslangözyan Ağa, Zekâyi huzurunda onun verdiği habere asla inanmaz ve "alafrangada kıskanç kocalara eşek derler" derse de her hâlde Zekâyi'nin haberi yüreğinde bir büyük tesir bırakır. Zevcesi henüz Zekâyi'nin dediği gibi değil ise de ya öyle olmak ihtimalini ne yapalım? Bu ihtimal bugün değilse yarın, bu sene değilse bir veya birkaç sene sonra için dahi inkâr olunamaz ya?

Bîçare Hamparson yaşça kendisi ile zevcesi arasındaki farkı ilk defa olmak üzere bugün nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alır ve kendisi artık ihtiyar olmuş bulunduğunu bayağı kanaat ederek henüz pek genç, pek civan olan zevcesi için düşünmeye başlar.

Alafrangada kıskançlık eşeklik miymiş? Öyle ise bu eşeklik Hamparson Ağada dahi bulunduğunu kendisi de anlar. Zira hanesine geldiği zaman zevcesine asla renk vermeyerek Zekâyi Bey ne kadar mahcup olduğunu anlatır ve sevgili karısına birçok teminat itasıyla yüreğine zerre kadar şüphe gelmemiş olduğunu tefhim eder ise de o kör olasıca ihtimal hatırına geldikçe yüreciği cız cız cızlar.

Bir aralık Mariyanko'yu bir kenara çağırarak "Seni öldürürüm" diye tehditler ile kadının ağzından lâkırdı almaya çalışır. Ve asıl eşekliği de işte bu surette eder. Öyle değil mi? Hiç Mariyanko ölümle tehdit olunduğu zaman mı havadis verecek? Öte tarafta liraların, kremenslerin tehdidi daha kuvvetli! Binaenaleyh hiçbir vecih ve surete kendisini öldüremeyeceğini pek âlâ bilen Mariyanko dedi ki:

-Eğer benim bir şeyden haberim varsa öldürünüz beni! Ama bundan sonra haber alırsam elbette size söylerim. Ekmeğinizi yiyiyorum efendim.

İşte bu teminat Hamparson Ağayı biraz müsterih ederse de Mariyanko ikinci bir eser-i sadâkat olmak üzere bu sual, cevabı da madama haber verir.

Bundan maada Mösyö Hamparson birkaç gece vehleten karısının odasına gelir. Etrafa huşunetle gözler de gezdirir. Ancak karısı hiç bu hâllerin farkına varmıyormuş gibi davranıp şu kadar ki beş on gün kadar müddet salona falana gidemez.

Derhal Resmi'ye yazdığı bir mektupta bu ahvali kâmilen hikâye ederek kendisinin evvelki gibi devamı lâzım olduğunu ve şayet devamdan ihtiraz edecek olursa işte kocası asıl o zaman şüphe edeceğini bildirir. Zaten Resmi'ye tavsiyelerin lüzumu mu var? Resmi hiç usûlünü bozmayarak münâsebet-i dostânesini yine evvelki surette muhafaza eyler.

Dördüncü Bap

Zekâyi Çatlasın mı, Patlasın mı?

Hamparson Ağanın iştibahı üzerine husule gelen ahvâl-i âhirenin Madam Hamparson'u ne derecelere kadar bîzar eyleyeceği uzun uzadıya izaha ihtiyaç gösterir mi? Sevdiğinden mehcuriyeti bir hicrân-ı küllî olsa idi ağlar sızlar bağrına taş bağlar, ne yapar ise yapar katlanırdı. Halbuki Resmi hâlâ evvelki Resmi olmak üzere hanesine devam eyliyor. Hâlâ evvelki gibi kendisini bir büyük emniyet dairesinde görerek lâtifelerini, sohbetlerini icra eyliyor. Şu kadar ki artık Madam Hamparson musahebenin yalnız bu derecesi kifayet edemeyerek mutlaka Resmi ile bir halvethanede hem-bezm olmak hevesini bir türlü yenemiyor.

Bu ıstırap üzerine Madame Küpeliyan ile ettiği hasbihaller hakikaten Küpeliyan'ın dahi urûk-ı merhametini tahrik ederek zaten bîçare kadıncağızı tayip etmeye kendisinde bir hak ve salahiyet bulumamakta iken bu defa hâline acımaya dahi başlamıştı. Zira görmüştü ki Madam Hamparson'un Resmi'ye olan irtibatı öyle şehvet-perestâne bir hevesten ibaret olmayıp kadıncağız ettiği hatanın ne kadar müthiş ve feci bir hata olduğunu pek âlâ takdir eylediği hâlde mücerret gönlüne galebe edemediği için bu hataya duçar olmuş yani evvelleri kendisi dahi dediği gibi eğer şu yolda mahvolmuş ise bir heveskârın teskîn-i harâret-i heveskârîsi için değil mücerret kendi gönlü için mahvolmakta bulunmuştu.

Gerek Madam Hamparson ve gerek Madame Küpeliyan, Resmi ile dahi pek çok hasbihallerde bulundular. Şu hicran hâline bir çare bulmak için pek çok müzakereler ettiler. Ancak Madam Hamparson'un daha müthiş bir beliyyeden muhafazası esasen ve kat'iyyen matlup olduğu cihetle her kimin aklına ne gibi bir çare geldiyse icrasına bir türlü cesaret hâsıl olamadı.

Tamam üç hafta bu hâl-i ıztırâb devam eyledi. Nihayet bir gece şöyle bir vakıa zuhura geldi:

Madam Hamparson kocasına "Geceniz hayır olsun" diyerek kendi dairesine çekildikten ve nice tasavvurât-ı mey'ûsâne ile uykuya vardıktan sonra tam birtakım korkunç rüyalar ile bîzar olduğu sırada yattığı odanın kapısı tak tak vuruldu.. Rüyasında güya Resmi yanında olduğundan kadın uykudan fırlayıp da "Kimdir o?" sualine kocası tarafından "Aç benim!" cevabını alınca uyku hâliyle henüz Resmi'yi kendi yanında kıyas ederek ve "Hay!" diye kendisinden geçerek yatağı içine serildi bayıldı gitti.

Oda içinde karısının böyle halecanlı bir avazesi Hamparson Ağanın merakını ne kadar arttıracağı derkârdır. Binaenaleyh kapıdaki ağa "Vay hain akibet seni elimle tuttum mu?" diye kapıya tekmeyi vurup vakıa kapı muhkemce idiyse de kilidi, sürmeyi falanı fırlatıp kapıyı açması pek zahmetli oldu. Hiddet ve huşunetle içeriye girip limon gibi bir çehre ile yatağına serilmiş olan o güzel ve sevgili zevcesinin yüzüne bir nazar-ı merhamet bile atfetmeyerek zanpara kim ise ve nerede bulunur ise ele geçirmek için oda içinde aramaya başladı. Adam bulamadıktan maada bir erkek vücuduna delâlet edebilecek eşya vesaire emmare dahi bulamayınca o zaman ettiğine nadim olarak zevcesini ayıltmak ile iştigale müsâraat eyledi.

Kadın uykudan uyanır gibi bir suretle ayıldı ise de zihninde sanki birçok fenalıklar olmuş da kocası kendisini bihakkın muaheze edecekmiş gibi bir şeyler bulunduğundan hâlâ halecân-ı kalbi göğsünü patlatacak kadar şiddetli olduğu hâlde titreyerek dedi ki:

-Aman ağacığım! Affediniz! Merhamet ediniz!

-Neyi affedeyim karıcığım?

-Ne bileyim ben? Ne oldu?

-Hiç! Ne olacak? Seni görmeye ve bir şey söylemeye gelmiştim.

-Ya ben ne oldum?

-Bilmem. Bir kere "Hay!" diye haykırdın. Sonra sesin çıkmadı. Ben de merak ettim. Kapıyı kırıp içeriye girdim. Hemen seni ayıltmaya çalıştım.

Kadın biraz müsterih oldu ise de hâlâ ortada hiçbir fenalık bulunmadığına emin olamayarak çıldırmış gibi açtığı gözlerini odanın her tarafına gezdirirdi. Dolap kapılarını açılmış ve yatağın altında bulunan kirli çamaşırları hep dışarıya çıkarılmış görünce kocasının yine bir teftiş ve teharri icra eylediğini anladı. Biraz düşündükte herifin hâlâ şüphesi devam eylediğini ve bu şüphe devam eyledikçe kendisi için rahat ve selâmet mümkün olamayacağını der-hatır ederek dedi ki:

-Niçin ortalık böyle darma dağınık! Siz dağıttınız. Değil mi?

Bu sual Hamparson Ağayı ziyadesiyle sıktı. "Evet! Ben... şey etmek istemiştim... Haniya şu... Şey!... Sen bayılmış idin de!..." diye söyleyecek bir muntazam söz dahi bulamayarak kekelemeye başlamıştı.

Madam Hamparson yatağından çıkıp bir koltuk üzerine oturdu. Biraz daha aklını toplayıp kuvvetini cem eyledikten sonra kocasına dedi ki:

-Birkaç vakitten beri sizde gördüğüm şüpheli bir tavrın gittikçe ehemmiyeti artıyor. Fikir ve mütalâanız ne ise şunu açıktan açığa meydana koyar mısınız?

-Nasıl şüpheli tavır? Bu sözünüzü anlayamıyorum.

-Pek âlâ anlıyorsunuz. Anlayamıyorsanız ben anlatırım. Zira bir gafil zamanımda üstüme daha ağır bir fenalık gelerek gençlikte dert sahibi olmayı tecviz edemeyeceğim.

-Aman karıcığım! Bunlar nasıl lâkırdı?

-Ben işin ibtidalarına hiç ehemmiyet vermiyordum. Hatta gösterdiğiniz kıskançlık eserlerini bana olan muhabbetinize hamlederek memnun dahi oluyordum. Lâkin bu gece giriftar olduğum şu hâlin ehemmiyetini şimdi anlamaya başladım. Binaenaleyh yarın gece için daha mühim, daha müthiş şeylere

de intizar etmek lâzım gelir. Böyle olmaktan ise hakayık-ı ahvâlin meydana çıkmasını tercih eyledim.

-Bence meydana çıkacak hiçbir hakikat yoktur. Seni evvelki gibi hatta daha ziyade seviyorum. Emniyetim dahi berkemaldir.

-Sizce yok ise bence meydana çıkacak hakayık vardır. Sizin tavrınızın değişmesi Zekâyi Bey tarafından gelip size verdiğim mektup üzerine vuku buldu. Bu söz Hamparson Ağada büyük bir bozgunluğu mucip oldu. Kadın ise hiç farkına varmamış gibi davranarak sözünde devam eyledi:

-Eğer benim kendimde bir gûne şüphem olsaydı o mektubu vermemek veyahut başka türlü bir tedbir bulmak mümkün olurdu. O kadar safderun olmadığımı bilirsiniz.

-Canım şu bahse hacet bile görmüyorum.

-Ben görüyorum efendim görüyorum! Ben o mektubu size niçin verdim? Hem bende bir emniyetsizliğiniz varsa tahkîkat-i lâzimiyye icra edesiniz ve benimle dahi yüz yüze bahse girişip emniyetinizi iade edesiniz ve hem de Zekâyi Bey artık pek ileriye gittiğini sizin kendisiyle vuku bulması tabiî olan mülâkatınızda anlasın da elini ve ümidini benden kessin diye verdim.

-İyi ya işte! Zekâyi Beyi görüp ağzının ölçüsünü verdim.

-Fakat zihninize dahi bir şüphe girdi. Girdi ki böyle vakitli vakitsiz odama hücum ederek uyku hâliyle benim için hesabın tahminin haricinde fenalıklara dahi sebep olmaya başladınız. Bakınız efendim Zekâyi'nin benim hakkımdaki garazını size ispat edeyim.

Diye kadın yerinden fırladı. Büronun bir gözünü açıp içinden bir mektup çıkardı ki Zekâyi'nin vaktiyle kendisine ilân-ı aşkı mübeyyin yazdığı mektup idi.

Mektubu kocasına verip Hamparson kemâl-i istiğrâb ile okuduktan sonra kadın dedi ki:

-Eğer Zekâyi Bey şu mektubu üzerine benden beklediği yolda bir mukabelede bulunsa idim ikinci mektubu size yazmaya asla lüzum görmezdi. Öyle değil mi? O zaman benim ismim dillerde destan olmazdı. Dünyada benden daha ehl-i ırz, benden namuslu hiçbir kadın bulunmazdı. Fakat bu istidasına muvafakat

etmediğim için benim sû-i ahvâlimi tahakkuk eyledi. Size olan dostluğu iktisazınca sû-i ahvâlimden sizi de haberdar etmeye lüzum gördü...Ben çılgın bir genç adamın şöyle bir terbiyesizliğini size haber verip de kendisini rüsvay ve bednam etmeye lüzum görmemiştim. Lâkin onun entrikaları beni yalnız kocamın emniyetinden mahrum etmekle kalmayıp maazallah hayatımı da tehlikeye düşürmek derecelerine vardığını bu gece gördüğümden işte beyefendi hazretlerinin muamelesinden sizi haberdar etmeye mecbur oldum. Sözüne itimat ile beni gece yarıları böyle taciz ettiğiniz efendinin eğer sû-i ahvâlime dair verdiği haberde şüphesi yoksa tasrîh-i mâdde etsin. Ne zaman ve ne hâlde benim töhmetim olduğunu meydana koysun da gerçekten benim kabahatim varsa ben de bileyim. Yok eğer berâet-i zimmetim tahakkuk ederse sizin itimadınıza emniyetinize tekrar mazhar olayım. Bu hâl benim için mucib-i istirâhat olacağı gibi sizin için dahi mucib-i istirâhat olur. Zira gece uykunuzu da bozarak karınızın hiyanetini tutmak, ispat etmek için rahatsız olmaktan kurutulursunuz.

Zekâyi kendisine o kadar dostluk ve Madam Hamparson hakkında o kadar saffet göstermiş olduğu hâlde bir de şöyle bir mektup yazarak karısına ilân-ı aşk bile etmiş bulunduğunu Mösyö Hamparson Arslangözyan görünce öfke burnuna kadar çıkarak "Ne demek olsun! Bu çılgın adam ne cizvit imiş! İnsanın evini barkını yıkmaya kadar varıyor! Ben de ona ettiği edepsizliği gösteririm! diye diğer cihetten karısına o kadar teminat verdi ve o zamana kadar sebep olduğu rahatsızlıklardan dolayı o derecelerde özürler diledi ki zevcesini eğer kusurlarını affetmeyecek olursa hasta olacağını ve bir daha yüzüne bakmaya cesaret alamayacağını dermeyana kadar vardı. Bunun üzerine Madam Hamparson kocasını öperek ve fakat hakayık-ı ahvâl vicdanı önünde tecelli eylediği cihetle hakikaten hiyanet eylemiş olmasından dolayı gözlerinden yaş dahi gelerek mazâ mâ mazâ hükmünü kocasına temin eyledi ki bîçare Mösyö Hamparson karısının göz yaşlarını safvet-i kalbine ve masumiyetine haml ile o da ağlamaya başladı.

O gece karı koca beraber bulundular. Ertesi günü Mösyö Hamparson gönlü ne isterse alması ve yapması için zevcesine beş yüz lira harçlık verir. Madam Hamparson paradan ziyade

kocasında hâsıl olan şu emniyete memnun olur. Zira Hamparson Ağa para ile beraber karısına bir de mektup gösterir ki kendi tarafından Zekâyi Beye yazılmış bir şey olur sureti dahi şundan ibarettir.

"Beyefendi Hazretleri! Madama hakkında bendenize vuku bulan ifâdâtınızı hakikaten azim bir dostluğa hamletmiştim. Halbuki ondan daha önce madama yazmış olduğunuz bir aşk beyannamesini de görünce bu iftiralardan maksadınız ne olduğunu tamamıyla anlamakta teehhür etmedim. Bereket versin ki iftiralarınıza tamamıyla inanmayarak karım hakkında dahi ona göre davranmamıştım. Eğer tamamıyla inansa idim evimden, barkımdan ve melek gibi bir karımdan olacaktım. Şu denaetiniz üzerine size beddua etmem fakat bundan böyle dostluğunuzu fedaya mecburum. Hele aleyhinde bigayri hakkın iftiralarda bulunduğunuz Madam Hamparson'un artık mülâkatını siz de arzu etmeyeceğiniz derkâr bulunmakla hâne-i âcizânemi dahi teşrif buyurmayacağınız derkârdır".

Hamparson Ağa bu mektubu karısının gözü önünde zarflayıp şehir postası sandığına attırdı.

Madamdaki memnuniyet! Hemen Madame Küpeliyan'ın odasına gidip vukû-ı hâli tamamıyla anlattığı gibi kocasının verdiği akçeden elli lirasını ona ve elli lirasını dahi hizmetçi Mariyanko'ya verip bademâ Resmi ile mülâkat için dahi onlara şöyle bir yolda talimat verdi:

-Resmi burada taam eylediği akşam saat kaçta avdet edecek olursa bermutat Resmi veda icra ederek gittiği zaman doğruca Mariyanko'nun odasına gidecek. Orada lüzumu kadar oturacak. Biz yattıktan ve artık ağanın bizim odaya gelmeyeceği tahakkuk eyledikten sonra Resmi odaya gelecek. İkiniz dahi artık merhamet edip bizi her türlü tehlikeden muhafza edeceksiniz.

Bir dakika evvel beherine ellişer âdet parlak burhan ibraz olunmuş bulunduğu hâlde artık bu emirlere itiraz ve muhalefet gerek Madame Küpeliyan ve gerek Mariyanko için mümkün olur mu? Yalnız Madame Küpeliyan "Bu karar Resmi'nin kararı mıdır? Yoksa siz mi böyle tertip eylediniz?" dediği zaman Madam Hamparson "Resmi'nin bundan haberi bile yoktur. İşittiği zaman

hem şaşacaktır hem de memnun olacaktır. Fakat siz de emin olunuz o da emin olsun. Benim yaptığım şey üzerine ağanın artık bizden şüphe etmesi mümkün değildir." diye şu muzafferiyetini o kadar bedihî bir tavr-ı mağrûrâne ile dermeyan eyledi ki Madame Küpeliyan'ın çehresinde bir alâmet-i havf görünüp Mariyanko ise tavrında gösterdiği asar ile "Sen bu kadar emin olduktan sonra pek çabuk tuzağa düşebilirsin" manasını ifham etti.

Resmi'ye gelince: Bu haber Resmi Efendiyi madamın tahmin eylediği derecelerde memnun edemedi. Vakıa kendi hakkında fedakârlığın bu mertebeye varmasına Resmi'nin teşekkür etmemesi kabil değildir. Ancak iş içinde Mariyanko'nun en büyük mahrem-i râz ittihaz edilmesi Resmi'nin bihakkın nazar-ı dikkat ve ehemmiyetini celbeyledi. Her ne kadar madam "Mariyanko için mi? O! Onun için hiç teessüf etme! Kadın bu sayede ihya olacağını bilir. Bahusus onun da bir Nikolaki'si var ki yavuklusu olup izdivaçlarına dahi yalnız Mariyanko'nun dırahaması olmaması mani oluyor. Ben bunu da kendisine vaat ve temin eyledim. Artık Mariyanko kimin ıtmâına kapılır?" vadisinde birtakım teminat verdi ise de Resmi bu teminata yalnız zahiren inanmış gibi görünerek hakikatte ise cidden sevdiği ve pek ziyade hürmet eylediği kadının bu kadar cesaretlenmesine nazar-i ihtiraz ile baktı.

Bundan sonra haftada âdeta iki üç defa Madam Hamparson ile Resmi arasında mülâkatlar vukuunu artık men edecek bir kuvvet tasavvur olunabilir mi? İhtimal ki her hâlden haber alan Zekâyi, Resmi'nin şu mülâkatlarını dahi günü gününe haber almakta idi. İhtimal ki değil bu hususta hükm-i kat'i dahi verilebilir. Ancak bîçare Zekâyi çatlasın mı patlasın mı? Ne yapsın? Ne yapacak olsa fayda vermeyecek. Zira Mösyö Hamparson Arslangözyan nazarında bütün tezkiyesini kaybetmiş olduğundan Resmi ve Madam Hamparson aleyhine her ne tedbir kullanacak olsa fayda vermedikten başka kendisi için de mazarratını artıracağını pek âlâ takdir eylemiştir. Binaenaleyh Zekâyi Bey bir yandan yine fırsat aramakta gaflet etmemekle beraber diğer cihetten kendi Benli Helena'sı ile münâsebet-i vâkıasını bir kat daha takviye etmeyi hulyasınca Madam Hamparson'dan intikam gibi bir hüküm de

olmak üzere telâkki eylemiş ve artık Benli Helena'yı gerçekten Paris'in bir La Dame aux Camelia'sı derecesine vardırmıştır.

Hazır söz bu kadar açılmışken zavallı Zekâyi'nin bu sergüzeşt-i âşıkanesinde dahi duçar olduğu bazı müşkilâtı haber verelim.:

Mademoiselle Benli Helena'nın Zekâyi'den evvel tanımış olduğu Nizami namında bir dostu daha bulunduğunu bundan evvel haber almış ve hatta bu Nizami'nin hâl ve şanına dair bazı mertebe malûmat peyda eylemiştik.

Nizami Efendi kendi hâlinin müsaadesi derecesinde olarak olanca malını Benli Helena'ya yedirmiş ve binaenaleyh şu fedakârlığına mukabil Helena'yı dahi artık benimsemeye artık kendi kendisini haklı bulmuş olduğundan kızın Zekâyi ile olan macerasın üzerine âteş-i hased-i cigergâhını dağlamaya başlamış idiyse de Nizami, Zekâyi'ye mukabil kendisinin ne kadar aciz bir adam kaldığını görerek ve bir yandan Helena'ya olan alâkası icbar eylediği gibi diğer taraftan dahi Zekâyi'nin mülâkatları yalnız gündüzlere münhasır kalıp geceleri ise daima kendisini kabulde devam eylediğini nazar-ı muhâkemeye alarak o nâr-ı hasedin itfası kabil olamayacak derecelerde iştigalini men'e daima cebr-i nefs eylerdi.

Lâkin karnaval geleliden beri ahval değişti. Geceleri Beyoğlu'na çıkamamak şanından olan Zekâyi düğün vesilesiyle Beyoğlu'na çıktıkça geceleri dahi kalabilmeye başladığından ve bu babta nice yalan teminat ile ihtiyar pederine temin eylediğinden şu hâl Zekâyi'nin Helena nezdinde bulundukça Nizami'ye o gece kzın hanesinde bulunmadığı ve nereye gittiğinin dahi belli olmadığı tarzında cevaplar verilmesini icap eder oldu.

Bîçare Zekâyi! Vasıta olan Andonaki'nin Nizami'ye bu cevapları verdiğini işiterek kız için o kadar fedakârlık ettiği hâlde henüz bu hanenin kendisinden başka bir sahibi daha bulunmasına ve kendi ziyaretleri o ikinci sahipten gizli tutulmak mecburiyeti altında kalmasına pek ziyade sıkıldıktan fazla Nizami'nin "Helena burada yok mu imiş? Kimi aldatıyorsunuz? Sanki şu anda Helena'nın kimler koynunda olduğunu bilmiyor muyum? Fakat vakitler yaklaşıyor. Bir rezalet çıkarayım ki

âlem beğensin!" diye bağırdığını dahi işitirdi. Bir gece yine Zekâyi'nin Helena ile baloda bulunması üzerine Nizami her zamankinden daha sarhoş olarak baloya gitti ve orada sarhoşluk hâlinin verdiği cür'et üzerine Zekâyi'yi âleme ilân etmesine ramak dahi kalmadı ise de Zekâyi hemen baloyu terkederek Helena ile beraber çıkıp gayet muntazam lokantalardan birisine iltica eylemişti. Nizami rezaletin bakiyesini hanede itmam etmek üzere doğru Helena'nın hanesine kadar geldi ve karı ile dostunu pek çok bekledi ise de onların avdet etmediğini görünce hiddetinden ne yapacağını bilemeyerek haneye ateş vermeye kalkışmıştı. Bu hâl yalnız Andonaki'yi değil konuyu komşuyu da telâşa düşürdüğünden zaptiyeye müracaat mecburiyeti baş gösterip binaenaleyh iki zaptiye sorhoş Nizami'yi kaldırmışlar ve Beyoğlu mevkiine götürmüşlerdi. Vakıa kabahat yalnız sarhoşluğundan ibaret olsa ertesi günü biraz cezâ-yı nakdî ve ta'zir ile kurtulmak mümkün olabilir idiyse de işin içinde bir de yangıncılık kaziyesi olduğundan bîçare Nizami'yi bir zaman tevkif etmeye mecbur oldular. Şu hâl biraz vakit için Zekâyi'yi rahat bırakcak bir hâl idiyse de Nizami'nin şiddetini artırmaya dahi sebep olacağını Zekâyi düşündükçe bu yüzden dahi havf ve haşyeti artmaya başladı.

Bîçare Zekâyi ne yapsın? Kendisinin bihakkın mağrur olduğu üzere eğerçi gençliği, güzelliği bahusus zenginliği hâsılı esbâb-ı mes'ûdiyetin kâffesi yerinde idiyse de bunlardan istifade için yalnız bir tecrübesizliği mani olup o mani ise işte hangi işe başlamış olsa fitil fitil burnundan getirecek surette belâları kendisine tehyi ve amade eylerdi. Hele Madam Hamparson'un Resmi ile ferîh u fahûr seviştiğini ve kendisinin bu muhabbeti men için hiçbir şey yapamadığı gibi yapmaya muktedir dahi olamayacağını düşündükçe dünyada en ziyade can yakan beliyyenin işte böyle olduğunu teslim ederek "Şunlara bir oyun oynasam da badehu mavolsam hiç yüreğim acımaz" derdi.

Beşinci Bap

Mahrem Çoğaldıkça Sır Şayi Olur

Epeyce bir vakitten beri yalnız Resmi ve Madam Hamparson ve Zekâyi ile iştigal ederek Bahtiyar Paşa dairesine atf-ı intizâr-ı tecessüs etmedik. Halbuki Zekâyi'nin

ıztırârî bir suretle Şehnaz Hanımefendi hazretlerine nişanlandığı zaman yani Karnaval ibtidasından beri oraca dahi hikâyemizin bir büyük cihetini ikmal edecek vukuatın mukaddematı hazırlanmaktadır.

Muallime Mirsad ile daire müdürü Kutsaş'ın baloya gittiklerini Resmi Efendinin bunlar ile mülâkatından anladık ya! Vakıa böyle iki Avrupalı için bir baloya gitmek o kadar ehemmiyet verilmeyi mucip bir ayıp sayılmaz ise de bunların mensup oldukları daire nasıl bir büyük daire olduğu göz önüne alınır ve kendilerini o dairenin ne kadar ciddî ve mühim memurları bulunduklarına bakılırsa öyle birtakım genç erbâb-ı sefâhatın rezalet mahalli demek olan balolara bunların devamı her hâlde tayip olunabilir.

Şu kadar var ki bunlar balolara devamlarını daire içinde herkesten ketm ederek güya bütün daire halkı hâb u râhata vardıktan sonra balo tedarikatını bâlâ-kemal bir kira arabasıyla Beyoğlu'na kadar giderlerdi.

Güzel ama şeytan bir sırrın ifşasını murat ederse vesilesini de tedarik edemez mi? Bakınız ne garip bir vesile bu sırrı meydana çıkardı. Bahusus dikkat buyurunuz bu sırrın şuyuu ne mühim neticeleri mucip oldu.

Bizim hoppa Şehnaz Hanımefendi hazretleri bir gün Madame Mirsak'ın elinde musavver bir kitap gördü ki resimleri pek ziyade nazar-ı istiğrab ve tahassüsünü celb eylediğinden kitabı muallimesinden istedi. Halbuki bu kitap genç kızlara verilemeyecek kitaplardandı. Yalnız genç kızlara değil kadınlara ve hatta erkeklere bile verilemez idiyse de böyle bir kimseye gösterilemeyecek olan kitaplar bilâkis herkes tarafından hem de kemâl-i tehâlük ile görülmekte olduğu gibi muallime Mirsak dahi bu kitabı derdest eylemişti.

Vakıa Şehnaz Hanımefendi hazretleri öyle bir defa "Yok" beş defa "Hayır!" ve "Olamaz" ve "memnudur" lar ile men olunacak musırlardan olmadığı cihetle Mirsak'ın imtinaı üzerine o dahi ısrar artırdı ise de kitap bilhassa resimlerinden dolayı âhere gösterilebilir asardan olmadığı cihetle Mirsak dahi bunu ita etmemekte inat eyleyerek "Size gösterilecek ve gösterilmeyecek kitapların intihap hakkı bana münhasırdır. Hem siz ro-

manlarımı dahi alıp okuyorsunuz ki ben bunu da men etmekliğim lâzım iken etmediğim için âdeta kabahat ediyorum. Bu kitabı ise size göstermek muhal ender muhaldir. Kızların vâkıf olamayacakları esrara dairdir" diye kalktı Şehnaz'ın yanından çıkıp kendi odasına gitti.

Şehnaz'ı cinlendirmek için bundan başka bir şey lâzım mıdır? "Mutlaka bu kitap pek acîb ve garîb bir kitap olacak ki Mirsak bunu bana göstermedi" diye merakından çatlamak derecelerine gelip bugün ise Mirsak'ı paşa babası huzurunda uzun uzadıya bir mesele ile meşgul görünce fırsatı ganimet bilip doğruca muallimesinin odasına vardı. Kapı kilitli idi. Fakat bu kilitli kapıyı kırmak Şehnaz için o kdar korkulacak bir töhmet midir? Merak ettiği şeye vasıl olsun da nasıl vasıl olursa olsun. Kapıyı kırdı. Kütüphaneyi tekmil elden geçirdi. Resimli kitapların hiçbirisi evvelce muallimesinin elinde iken yalnız bir resmini görmüş olduğu kitaba benzemiyor. Kütüphanenin altında bir dolap olup kapısı kilitli ise de kız onu da kırdı. Bu dolap içinde dahi birtakım romanlar ve bahusus "Contes de Boccace" nam eser gibi pek başı açık fıkaratı havi şeyler bulunup bunlar dahi Şehnaz Hanımefendi hazretlerine gösterilmemek için oraya konmuşlar idiyse de kız onları zaten görüp ezber bile etmişti.

Aradığı kitabı bulamayarak hiddeti dahi burnunu sızlatmak derecelerine geldiği bir zamanda idi ki bu dolabın arka tarafında bir kırmızı bohça gördü. Hemen onu da çekti çıkardı. Bohçayı açtığı zaman derununda garip bir kıyafet ve birkaç tane balo nikabı zuhur etmesin mi?

Şehnaz bunları birer birer muayene eyledikten sonra nikabın birisini yüzüne koyup aynada kendisine bakmaya ve yavaş yavaş balo elbisesini telebbüs dahi etmeye başladı. Kız bunların ne demek olduklarını bilmez değildi. Ancak henüz böyle bir kıyafete girmek için hiçbir fırsat elvermemişti.

İmdi elbiseyi birkaç defa tecrübe ederek zihninden dahi "Yapar mıyım? Yaparım! Gider miyim? Giderim!" dedikten sonra müzika ustası Gabat'ı çağırıp nikapları falanı gösterdi. Gabat şaştı. Dedi ki:

-Bunların nereden tedarik ettiniz?

-Benim değil Mirsak'ındır.

-Vay habis vay! Balolara gidiyorlar ha?

-Biz niçin gitmiyoruz?

-A!...Hiç siz baloya gidebilir misiniz?

-Neden gitmeyelim- Tebdîl-i kıyâfet olarak yüzümüz, gözümüz dahi kapalı olduğu hâlde gidilemez mi imiş? Kim tanıyacak?

-Aman efendim? Nasıl kim tanıyacak? Ya paşa babanız duyarsa?

-Kimden duyacak? İşte Mirsak gidiyormuş. Şimdiye kadar kim duymuş? Tesadüfî olarak bu elbiseyi ben buldum da ondan anlayabildik.

Gabat biraz düşündükten sonra kızın şu balo keyfiyetine daha evvelden malûmatı olup olmadığını ve bu babta Mirsak'tan başka bir kimseden dahi şüphesi bulunup bulunmadığını anlamak için dedi ki:

-Güzel ama baloya bir kadın yalnız gidemez. Acaba Mirsak kim ile baloya gidiyor dersiniz?

-Ne bileyim ben? Ben şimdi bunları buldum, şimdi işi anladım.

-Kadının yanında bir erkek bulunmayınca baloya gitmek olamaz. Elbette bir erkek bulunacak. Mirsak kimler ile gidebilir diye umarsınız?

-Vallahi bilmem. Fakat olsa olsa Mister Kutsuş ile gidebilir derim.

-Neden biliyorsunuz?

-Ya başka kimler ile gidebilir?

-Dairede bu kadar adam daha var! Onlar ile de gidemez mi?

-Bilemem. Fakat baloya gitmek bu kadar gizli tutmak lâzım gelirse Mister Kutsuş'tan başkasına emniyet edemez sanırım.

-Ona şüphe yok! Baloya gitmek âdeta bir cinayettir. Bir kere düşünsenize? Bir kadın yalnız bir erkek ile kalkıp baloya

gitsin! Bu ne demektir? Sabahlara kadar o erkek ile beraber bulunacak! Siz zekisiniz efendim! Bunun ne mühim bir kabahat olduğunu anlarsınız.

Vakıa Şehnaz baloya gitmek ne demek olduğunu anladı ise de bunula beraber baloya gitmeyi de o kadar arzu eyledi ki artık aradığı resimli kitabı falanı hep unutup mutlaka baloya gitmez ise olamayacağını gözünün önüne getirdi dedi ki:

-Madam Gabat! Ben mutlaka baloya gitmek isterim. Anladınız mı? Eğer beni baloya götürmezseniz Mirsak'ı da sizi de paşa babama söylerim.

-Aman matmazel! Beni nasıl söylersiniz? Baloya giden ben miyim?

-Ben aman zaman bilmem! İllâ baloya gideceğim. Mirsak geldiği zaman ona dahi söyleyeceğim. Artık siz dahi kendisini ikna etmelisiniz. Hepimiz birlikte gidersek balo bizim için ayıp sayılamayacağı gibi kimsenin duymasına da imkân kalmaz. İşte size sözüm bu kadardır. Ben odama gidiyorum.

Şehnaz bu sözü pek kat'î söylediğini hâl ve tavrıyla dahi teyit ederek çıktı gitti! Ve gider gitmez Mirsak odasına geldi. Kilitlemiş olduğu kapısının kırıldığını ve saklı olan balo kıyafetlerinin meydana atıldığını ve odada dahi Madame Gabat'ın bulunduğunu görünce terbiyeli feylosof artık şiddetini men edemeyecek kadar hiddetlenerek "Azizim Gabat! Bu tecavüzü sizden asla memul etmezdim. Ne hak ile odamı açıp eşyamı karıştırıyorsunuz?" diye muahezeye başladı ise de Gabat "Sükût ediniz karındaşım! Ahval sizin tahmininizden daha mühimdir" diye vaki hâli tamamıyla Mirsak'a anlattı.

Bu haber Mirsak'a dahi dehşet verdi. Dedi ki:

-Hiç bu dediğiniz şey nasıl olabilir? Ben bunu daire müdürü Monsieur Kutsuş'a nasıl açabilirim? O nasıl cesaret edebilir. Zira bu sır şayi olacak olursa işte o zaman affı gayr-ı kabil bir cinayette bulunmuş oluruz.

-Vallahi azizim! Ben de tamamıyla bu reydeyim. Lâkin Şehnaz Hanımın inadı dahi malûmunuzdur. Artık siz her neye karar verirseniz öyle olacak. Şu kadar ki şayet baloya gidilmek lâzım gelirse yalnız bir Mister Kutsuş ile gitmeyip başka

birisini ve meselâ Victor Hague'ı dahi birlikte göütürmek lâzım geleceğini unutmmalıyız!

Bu söz Mirsak'a manalı bir tebessümü mucip oldu. Dedi ki:

-Evet! Monsieur Victor Hague'sız vakıa baloya gidemezsiniz. Eğer gidilirse o dahi gitmeli. Fakat gitmek ihtimali bence yoktur. Onun için Victor Hague'a hiçbir şey söylememenizi rica ederim. Benim için değil! Sizin için diyorum. Sonra bu hâl aramızda bir rekabeti, bir husumeti mucip olur. Anlıyorsunuz ya?...

Mirsak'ın bu tehdidinden anlaşılmayacak bir şey yoktu., Kutsuş ile balolara gittikleri Victor Hague gibi bir çapkına söyleyecek olursa iş ta Victor'un daireden tartına kadar varacağını daire müdürünün sevgilisi olan Madame Mirsak Gabat'a pek kolay tefhim edebilmiştir.

Şu kadar ki Şehnaz'ı baloya götürmek hususunda Mirsak'ın gösterdiği mumanaat kızın inat ve ısrarı yanında bilkülliye âciz kaldı. Şehnaz Hanım nasihat dinlemiyor vesselâm. Hatta feylosof Mirsak "Artık bu işi paşa babanıza haber vermeye kadar mecbur olurum" diye tehdide kadar vardığı hâlde Şehnaz dedi ki:

-Affedersiniz! beni bu söz ile korkutamazsınız! Benim de dilimi kedi yemedi ya? Dedim ki paşa babacığım! Onların baloya gittiklerini size söylemeyim diye bana bu iftirada bulundular daha neler söylerim ki...

Şu sıfırlar Mirsak'ın ödünü koparttı. Zira bunlardan kendisinin Kutsuş ile olan münâsebet-i âşıkanesi dahi Şehnazca malûm olup pederine söyleyebileceği ihtimalini anladı. Vakıa kızın muradı bu değil idiyse de müttehem olan adam böyledir. Cüz'î bir imayı tamamıyla kendi üzerine alır.

Bundan başka Mirsak Şehnaz'ın Zekâyi ile teehhülü hâlinde kendisi için gayet emin bir de istikbal ümidinde idi. Baloya götürmek ve götürmemek bahsinde Şehnaz'ı böyle dil-gîr ederse o ümidin dahi boşa çıkacağını derpiş edince evvelki şiddeti bertaraf olmaya başladı. Kendi kendisine "Öyle ya! Zavallı genç kızcağız! Yarın gelin dahi olacak. O zaman hiç de dünyasını göremeyecek binaenaleyh balo gibi bir şeyi görmeyi elbette ister. Lâkin gitmek tehlikesi pek büyük de onun için korkuyorum. Dur hele bakalım!" demeye başlayıp kıza dahi ne

kat'iyyen yeis ve ne de tamamıyla ümit verecek bir muamelede bulunup bir iki gün müsaade istihsaliyle yakayı kurtarabildi.

Şu balo meselesi o gece daire müdürünün odasında Mister Kutsuş ile Mirsak arasında gayet mühim bir mzsakereyi mucip oldu. Kutsuş'un bu teklifi imtinâ-ı küllî ile telâkki eylemiş olduğu muhtâc-ı îzâh değildir. Ancak Mirsak işin her cihetini açtıktan yani kız baloya götürülmeyecek olursa kendisi istikbal için peyda ve takviye etmiş olduğu parlak bir ümidi kaybetmiş olacağını beyan eyledikten sonra mülâhazalı İngiliz'in gönlü bu karara yine tamamıyla yatmamakla beraber artık sevdiği bir kadının ümîd-i istikbâlini bozmamak için bu tehlikeyi göze aldırmaya mecbur oldu. Mirsak dedi ki:

-Şu kadar var ki baloya öyle bir cemâat-ı kesîre ile gidemeyiz. Onun tehlikesi daha çok olur. Şehnaz Hanımı ikna ederiz. Bir gece sırran gidip sapaha karşı geliriz. O hâlde Gabat'ın haberi bile olmaz. Şehnaz Hanım dahi bu sevdadan vazgeçmiş görünüp işin ekini belli etmeyiz.

Güzel ama şayet Gabat veyahut başka birisi bir haber alıp da kendilerini de götürmediğimiz için sırrı faş ederler ise?

-İşte o haberi almamalıdırlar. Fakat kendilerini de götürecek olursak mutlaka ketm-ı sır hususunda ittifak edemezler. Elbette iş meydana çıkar.

-Öyle ise Gabat işi daha evvelden hiç haber almamalı idi!

-Hayır! Haber almış bulunmasının hiçbir zararı yoktur. Şehnaz Hanıma nasihat kabul ettirilmiş gibi gösterilir. O da unutur gidir.

İşbu netiîe-i müzâkere Şehnaz'a arz olunur. Şehnaz baloya gitsin de ne olursa olsun derecesinde cesur olduğundan bu kararı dahi kabul eder. Ancak oda hizmetçisi Sofi'nin haberdar olmaması mümkün müdür? Güya Şehnaz ona dahi hiçbir şey sızdırmayacağını Madame Mirsak'a vaat eyler ise de gizliden gizliye görülen balo tedarikatı Sofi'nin şüphesini davet ederek keyfiyeti Şehnaz'dan istizah eylediği zaman Şehnaz ketm-i sırra muktedir olamaz. Sofi'yi dahi bu sırra vâkıf etmek ve bununla beraber sırrın muhafazasına da mecbur eylemek için dedi ki:

-Evet! Biz baloya gideceğiz. Fakat bundan hiçbir kimsenin haberi yoktur. Eğer duyulacak olursak haberin senden çıktığına şüphem kalmaz. O hâlde kendini mahvolmuş bil! Yok eğer bu sırrı saklarsan ben de seni memnun ederim.

Ancak Şehnaz Hanım gibi bir kızın baloya gitmesi hususundaki ehemmiyet bîçare Sofi'nin aklını başından giderdiği cihetle zahirî hâlde her ne kadar kızı temin ederse de içinden "Ya bu iş meydana çıkarsa? Sonra ben paşaya ve hanımefendiye ne cevap veririm? Sofi sen bunu biliyormuşsun da niçin haber vermedin derler ise kendimi nasıl kurtarırım?" mütalâası kızcağızın içini yiyip bitirmeye başlar. O gece sapaha kadar gözlerine uyku girmediğinden ertesi sabah keyfiyeti kendi dostu olan Juge Sarafin'e açar. Der ki:

-Aman Saraf! Başımıza gelen...şey! Daha gelmedi ise de gelmekte bulunan belâdan haberin var mı?

Kayıtsız İngiliz! Kızın o kadar telâşı üzerine tüyleri bile kımıldatmaksızın Sofi'nin yüzüne bakarak "ne olmuş?"der.

-Ne olacak? Muallime Mirsak ile daire müdürü Mister Kutsuş,Şehnaz Hanımefendiyi baloya götürüyorlar.

-Baloya mı?

Şu lâkırdı biraz İngilizin nazar-ı ehemmiyetini açar ise de ömründe ilk defa olmak üzere bir anda bir sür'at-i intikale muvaffakiyetle kendi kendisine "Hah!Mirsak'ı sıkıştırmanın en âlâ bir fırsatı!" diye zahiren yine hiçbir renk vermeyerek söze devam eyler:

-Sanki bir baloya gitmekte bu kadar korkacak ne varmış?

-A!.. Nasıl ne varmış? Şehnaz Hanımın baloya gittiği duyulursa ?

-Vakıa duyulmamalıdır.

-Eğer duyulursa cümleden evvel benim mahvolduğum gündür.

-Hayır! Yalnız senin değil! Mirsak'ın, Kutsuş'un da mahvoldukları gündür.

-Aman bunun çaresi?

-Ne bileyim ben! Sen bir çare mi düşünüyorsun?

-Canım Saraf! Kulun olayım! Şunu yalnız bırakmayalım. Biz de arkaları sıra gidip maazallah bir kaza olacak olursa kendilerine muavenette bulunalım!

-Ha! Demekki sen de bir balo yapmak istiyorsun?

-Allah göstermesin! Baloda benim ne işim var? Fakat Şehnaz Hanım için söylüyorum.

-Pekâlâ! Dur bakalım. Belki bir şeye karar veririz. Ne zaman gidiyorlarmış?

-Galiba yarın değil öbür akşam! Zira Rumların bir millet balosu varmış diye bir ilân geldi. Hazırlık dahi ona göre!

-Sana da bir domino getirmek kolaydır. Sen merak etme!

Fakat merakın asıl büyüğü Juge Saraf'a intikal eyledi. Kendi kendisine "Ya !..Mister Kutsuş cenapları! Sana böyle bir hatayı ettirmek için şeytan bile muktedir olamamalı idi. İşte şimdi elime düştün! Ya Mirsak'a ben de ortak olurum. Ya İngiliz için mahvolmak mukarrerdir!" diye doğruca gitti arabacı Fransız Victor Hague'ı bulup keyfiyeti haber verdi. Victor Hague, Kutsuş ile Mirsak'ın Şehnaz Hanımefendiyi baloya götüreceklerini haber alınca gözleri önünden bir alev geçti, zihninden bir şimşek çaktı. Kendi kendisine dedi ki "Ey Victor Hague! Birkaç defa nâil-i servet oldun! Birkaç defa iflâsa çıktın. Arabacılık ile bir daha evvelki bir servete geçmek muhaldir. İşte bu fırsattan istifade edersen belki kümelice bir paraya daha malik olarak soluğu Avrupa'da alırsın!"

Victor Hague içinden ettiği bu pazarlıktan Juge Sarafin'e asla renk vermeyip onun muradını anlamak için dedi ki:

-Sanki bu sözden ne demek istersin! Yapacak bir işin mi var?

-Evet! Vardır! Sana yüreğimi açacağım Victor! Biliyorsun ki ben Mirsak için yanıp çıldırıyorum. Hınzır karı bana hiçbir merhamet etmiyor. Kendilerini Şehnaz Hanım ile baloda sıkıştırırsam pek çok şeylere muvaffak olabilirim. Elbette böyle bir fırsatın sence dahi bir hayrı olur.

-Evet! Bence dahi hayrı olur. Hem ben hiçbir kimseye âşık olmadığımdan öyle karıca bir hayır aramam. Ben paraya âşıkım gözüm!

-Bu işte bana yardım edersem sana epeyce para dahi çıkar.

-Epeyce mi? "Külliyetli" diyemiyor musun? Lâkin ben sana değil sen bana yardım etmelisin! Anlıyor musun? Âşık olanlar hayvan olurlar. Zaten aşk-ı dünyâ doğrudan doğruya bir hayvanlık demektir. Âşıkda hiçbir tedbir olamaz. Eğer sen her diyeceğime harfi harfine itaat edersen Mirsak'ın bir defaya birkaç defaya mahsus olarak değil Kutsuş ile ortak olarak da değil belki külliyen ve ebediyyen senin olacağını sana temin ederim.

-Aman Victor:

-Amanı zamanı yok! Fırsat bu fırsattır. İkimiz için dahi fırsat budur. Eşeklik edip de fırsatı elden kaçırmayalım! Zira Şehnaz Hanım her zaman baloya götürülemez. Bahusus yarın öbür gün gelin dahi olacak.

-İstersen bu işte Sofi dahi yardım edebilir!

-Hayır hayır! Kimsenin yardımı lâzım değil. Biz ikimiz kâfiyiz.

-Ama işi bana haber veren Sofi'dir. Ben onu da baloya götüreceğimi ve kendisine bir de domino tedarik edeceğimi vaat eyledim.

-Hayvanlık etmişsin! Anlıyor musun azizim! Zaten Sofi dahi budalanın birisidir. Onun bize ne yardımı olur. Fakat bunun da çaresi var. Kendisine bir domino götürmeli. Lâkin o dominoyu yalnız kendi odasında giyer. Yani biz onu almaksızın gideriz. Şimdi sen dersin ki o hâlde ertesi gün kıza ne söyleriz? Bu da bir hayvanlık olur. Zira baloya gidilecek gecenin ferdası yoktur.

-Ferdası yok mudur?

-Yoktur ya! Artık Bahtiyar Paşa dairesini unutacağız!

-Aman! Sonra!

-Amanı sonrası ne olacak? Başka türlü nasıl mükün olabilir ki Mirsak külliyen ve ebediyyen senin olabilsin!

Mirsak'ın aşkıyla zaten çıldırmakta bulunan bîçare İngiliz o şeytan Fransızın böyle Mirsak'ı külliyen ve ebediyyen kendisine bahşedeceğini vaat etmesi üzerine bütün bütün divane olarak Victor Hague her ne emir ve rey ederse harfi harfine teslimiyet göstereceğini ve tevfîk-i muâmeleden ayrılmayacağını temin eyledi. Binaenaleyh Victor Hague da öyle ise sen yalnız Sofi'nin gece baloya gitmek için giyeceği

dominoyu Galata'dan isticar et. Getir kendisine ver. Başka hiçbir şeyi düşünme! Hiçbir şeyi karıştırma! Yalnız benim işaretime bakmalı" dedi. Ve tedârikat-ı lâzımeyi kendisi ikmale koyuldu.

Balo için muayyen olan yarın değil öbür günün akşamı dahi vürudda tehir etmez ya? Arzın hareket-i muhavviriyyesi o akşamın da vürudunu bir gurûb-ı şems ile cümleye ilân eyledi. Daire halkının erkenden zıbarması için Şehnaz Hanımda istical! Bu işin sonunda bir felâket çıkmaması için Sofi'de telâş! Juge Sarafin'in getirdiği dominoyu Sofi kimseye göstermeyerek odasına sakladı ve hanımını giyindirmeye yardım etmekle beraber ne olursa olsun hanımının arkası sıra kendisi dahi giyinmek kararına kuvvet verdikçe verdi. Saraf dahi az telâşsız değil. Oyunun en büyüğünü ise Victor Hague oynayacağı derkâr iken en az telâş ondan görülüp Kutsuş ile muallime Mirsak'ın (a) gelince onlar baloya gidecekleri sırrına hiçbir kimsenin vâkıf olmadığına emin idiler.

Nihayet gerek paşa gerek hanımlar hâsılı daire halkı tamamıyla uykuya vardıktan ve müzika muallimesi Gabat'ın dahi hiçbir şeyden haberi olmadığı cihetle o da uyuduktan sonra evvelâ Kutsuş ve muallime ve Şehnaz tebdîl-i kıyâfet ederek piyade oldukları hâlde kapıdan çıkarak sokak başında kendilerine muntazır olan arabaya rakiben gittiler. Artık arkaları sıra Saraf ile Victor Hague dahi yola revan oldular. Bîçare Sofi kıza gelince dominosunu giyerek Juge Sarafin'in vüruduna muntazır oldu ise de bir saat iki saat beklediği ve ta sapaha kadar muntazır kaldığı hâlde hiçbir kimse gelmeyince merakından çıldırmasına ramak dahi kalmadı.

Bîçare kızcağız nasıl çıldırmasın? Sabahtan evvel Şehnaz Hanımın behemehal avdet etmesi lâzım gelirken avdet etmemiş ve konak içinde herkes uyanmıştı. Ya Şehnaz Hanım sorulursa!.. Halbuki dairede yalnız Şehnaz değil muallime Mirsak, daire müdürü Kutsuş, Juge Saraf, Arabacı Victor Hague dahi eksik!

Artık bu teehhurun sebebini anlamak için asla vakit kaybetmeksizin zihinlerimizi Beyoğlu'na koşturmalıyız. Zira orada merakımızı mucip olacak şey yalnız bundan ibaret değildir. Daha neler vardır.

Altıncı Bap

Zekâyi'nin Gayet Müthiş Bir Tedbiri

Bahtiyar Paşa dairesinde gidilmeye karar verilen balo Rum milletinin fukarası ianesine olarak vermekte oldukları bir balo idi ki tezyinatı için fevka'l-had itina icra edilmiş olduğu gibi ahz ve kabulü hemen mecburî gibi bir surette olarak her tarafa gönderdikleri biletler gerek yüzü açık gerek yüzü kapalı pek çok kadın ve erkeklerin o baloda içtima edeceklerini temin etmeye ve bütün gazeteler bu balonun o zamana kadar Beyoğlunca emsali görülmemiş derecelerde parlak olacağına dair bentler yazmakta idi. Binaenaleyh baloya gidilmek için taraf taraf görülen tedarikatın en büyüğü Bahtiyar Paşa dairesinde görülen tedarik addolunamaz. Beyoğlu'ndaki familyalarca görülen tedarikata mukabil Bahtiyar Paşa dairesi hiç menzilesinde kalır ve bunlar meyanında Madam Hamparson Arslangözyan'ın hanesinde dahi hazırlık görülürdü.

Şu sözden Madam Hamparson'un dahi Rum balosuna davetli olduklarını zannetmeyiniz. Madamın kendi hevesi kendisini bu baloya davet etmişti. Zira Zekâyi'den mektup geldiği ve kocasında bir vesvese hâsıl olduğu zamandan beri hiç baloya gitmemiş olduğu gibi her sene karnaval mevsiminde kendi hanelerinde birkaç balo verilir iken bu sene bir gune şüpheyi mucip olmasın diye Madam Hamparson ona lüzum göstermemiş olduğundan artık bir baloda Resmi ile sarmaş dolaş olarak kuş gibi uçup devretmeye pek ziyade hevesi artmıştı.

Vakıa madamın kocasından iadeten ahz u teminat etmesi ve binaenaleyh Resmi'nin haftada birkaç kere orada kalmaya başlaması üzerine madamı bir baloya götürmekte dahi bir tehlike tasavvur olunmayacağından Resmi baloya gitmek esasına itiraz etmedi ise de Madam Hamparson mukaddema giyip baloya gitmek üzere yaptırdığı hâlde beliyyât-ı malûmenin zuhuruna mebni giyememiş ve baloya gidememiş olduğu mor kadifeden mamul gayet güzel ve gayet şık bir balette elbisesini giymek emelinde bulunup Resmi işte yalnız bu emele itiraz eylemişti.

Madam sordu ki:

-Canım! Güzel ya! Senin emrine isyan etmek istemem. Fakat sebebini söyle ki ben de bileyim.

-Sizden bu kadar küçük bir rica ettiğim hâlde dahi onu kabul ettirmek için esbâb-ı mucibesini şerh ve tafsile muhtaç ve mecbur olacak mıyım?

O demek değil. Lâkin şu mor kadifeli balette'e pek ziyade heves etmiştim de onun için!

-Süse, zinete ihtiyacı olan bir kadın olup da baloda dahi yüzünüz açık bulunacak olsa idi böyle bir hevesi anlayabilirdim.

-Ne kadar müşebbih olmaya başladın Resmi!

-Hayır! Bendeniz müşebbih olmaya başlamadım. Pek havf ederim ki sizi usandırmaya başladım.

Dikkat buyuruluyor ya? Aralıkta bir serzenişlere falanlara da başlanmış! Ancak kendileri bu terakkiyata dikkat etmiyorlardı. Binaenaleyh sözlerinde hiç fasıla görülmeksizin silsile-i sitemde devam edildi.

-Şimdi sen beni bu gece Rumların balosuna götürmeyecek misin?

-Bilâkis götüreceğim.

-Yalnız bu mor kadifeleri giydirmeyeceksin öyle mi?

-Evet! Giydirmeyeceğim... Yok yok! Şey! Hatırıma bir şey geldi. Giydireceğim. Giydireceğim!

-Ah benim merhametli Resmiciğim! Benim hatırımı hiç kırmak istemezsin ki!

-Bakınız madam! Bu gece hiç tehlikesiz bir balo yaparak dünyalar kadar eğlenmek ister misin?

-Ah! Onu kim istemez.

-Öyle ise bana söz veriniz ki hiç bir emrimden harice çıkmayacaksınız! Her ne söylersem harfi harfine, noktası noktasına itaat ve icra edeceksiniz.

-Zaten ben senin hangi emrine isyan ettiğim var?...

-Teşekkürler ederim efendim! Her ricamın kabul olunduğunu görmekle bahtiyarlığımın derecesini anlıyorum. Fakat bilhassa bu akşam için sizden böyle bir söz, böyle bir vaat istiyorum.

-Pekâlâ! O vadi de verdim.

-Öyle ise hazırlanınız! Bu akşam vukua gelecek tehlikelerin kâffesinden ben mes'ulüm. Fakat tekrar edeyim ki hanenizce bir tehlike olacak olursa ondan mes'ul değilim. Zira bu şüphelerimin kâffesinde sabitim. Kendimi de haklı görüyorum.

-Hane içindeki tehlikelerin mes'uliyeti bana, hane dışındakilerin mes'uliyeti sana!

-Tamam! Hazırlanınız efendim!

Bu sözler Resmi ile madam arasında teati olunduğu zaman diğer bir odada dahi birkaç misafir ile Hamparson Ağa vist oynayıp "atout" yani koz münazaaları evi sarsmakta idi. Resmi madam ile müzakeresini ikmal için "Düşününüz ki Zekâyi mutlaka şu baloda bulunacaktır. Zekâyi ise artık selâmı sabahı kestiğiniz bir zattır. Sizden intikam için bir kat daha alevlenmiş olacağını da hesaptan harice tutmayınız! Ya maazallah bu gece sizi tanıyacak olursa? İşte her çi bâd âbâdı göze aldırarak bizi mahvedeceği gece bu gece olur! Bunu düşününüz de bana verdiğiniz itâat-ı kâmile vadine dahi ona göre kuvvet veriniz! Sözlerini de söyleyip kendisi doğruca Mariyanko'nun odasına gitti ki Hamparson Ağa Resmi'yi soracak olursa çoktan İstanbul'a avdet etmiş olduğu haber verilecekti.

O akşamki balo vist oyununun saat sekizlere dokuzlara kadar devam etmemesini ve dörtte beşde bitirilmesini icap eyledi zira oyunculardan bazıları baloya gideceklerdi. Hatta "Siz dahi baloya gitmiyor musunuz?" diye Hamparson Ağaya da bir teklif vuku buldu ise de "Biz artık ihtiyar olduk. Madam ise umumî balodan gayet sıkılıyor!" diye itizar eylemişti. Filvaki misafirler giderken Hamparson Ağa Resmi'yi dahi sormuş ve mukarrer olan cevap verildikten maada ağa "İhtimal ki baloya gidecektir de onun için savuşmuş olmalıdır" sözleri dah ilâve olunmuştu.

Saat altıda hane içinde asla ses sada kalmayıp herkesin uykuya varmış olduğunu işbu sükût-ı umûmî temine başladı.

Yalnız Madam Hamparson ile Resmi uyanık olup mor kadifeler alelacele iktisa edilmekle iştigal olunuyordu. Bir saat zarfında mümkün mertebe bir tuvalet icra olunup bunlar haneden çıktılar ve arabaya rakiben Rum balosuna gittiler.

Yalnız Madam Hamparson ile Resmi mi uyanıktı? Heyhat! Hane içinde bir uyanık adam daha vardı ki o da Hamparson Ağanın ta kendisi idi!

Şöyle ki:

Misafir giderek madam dahi kocasına "bonne nuit" deyip de odasına geldiği zaman yatağının baş ucundaki masa üzerinde bir mektup buldu. Mektup vakıa imzasız idiyse de yazının Zekâyi Bey kaleminden çıkmış bir yazı olduğunu Hamparson Ağa derhal farkeyledi. Bu mektupta "Madamanız bu gece mor kadifeden mamul gayet güzel bir balette kıyafeti ile Rumların balosuna gidiyor. Teşrif ederseniz re'yü'l-ayn görürsünüz." diye muharrer idi.

Zekâyi! Yine Zekâyi! Hem de bu defaki tedbiri ne müthiş bir tedbir!

Hamparson Ağa bu mektubu okuyunca gözleri karardı, beyni dondu! Verilen haberin sıdkına mı yoksa kizbine mi kail olmak lâzım geleceğini hükümde azim bir tereddüt içinde kaldı. Bir aralık karısının odasını yoklamayı düşündü ise de bundan evvel dahi Zekâyi'nin böyle bir sözüne inanarak duçar olduğu şüphe ne bîçare kadını bayıltmaktan ve encamında gayet parlak bir berâet-i zimmetini ispat etmekten başka hiçbir şeye yaramadığını derhatır edince şayet bu defa dahi öyle bir rezalete ve belki daha büyük bir fenalığa sebep olur mütalâası zevcesinin ordasını yoklamaya mani oldu. "Ya karım odasında mışıl mışıl uyumakta ise?..." sualine zihninde hiçbir cevap bulamayıp "Kendisini görecek olduğumdan bahsedecek olsam kendisi şimdi yanımda idi! Mümkün değil yine mahcup olurum!" mülâhazasında karar kılmaya mecbur oldu.

Öyle ama ya şimdi mor kadifeleri giyerek baloya gitmiş ve orada sevdiği her kim ise onunla veyahut kucaktan kucağa gezerek raks etmekte bulunmuş ise?...Rakstan sonra büfeye gitmek var!...

Zavallı Hamparson Ağa çıldırsın mı? Nihayet "Ne olursa olsun baloya kadar giderim. Kendisini orada bulunca artık inkâra, tevile falana hacet kalmaz. Ne olcak ise olur vesselâm!" dedi ve bu kararını mevki-i fiil ve icrâya koymaya dahi kalkıştı ise de şayet karısı henüz gitmemiş ise gitmesi için meydan vermek üzere biraz vakit daha geçirmeye lüzum gördü.

Güzel ama bu mektubu oraya kim koymuştu? İşte bunu dahi Madam Hamparson çay ibriği vasıtasıyla açarak okuduktan sonra oraya kendi eliyle koymuş olamaz. Bu işte Madame Küpeliyan'dan dahi şüphe edilemez. Zira Madam Hamparson'un ez-cân u dil dostudur. Ya öyle ise Zekâyi kimse görmeksizin odaya mektubu kendi eliyle mi bırakmıştır? Buna da ihtimal verilemez. İhtimalâtın, şübühâtın kâffesi Mariyanko üzerinde içtima ederek o hâlde Resmi dahi şüphelerinde haklı çıkar. Ancak Hamparson Ağa, Mariyanko'yu ilk istintak ve tehdidinde hiçbir söz söyletememiş olduğu cihetle bu defa bir tecrübe daha etmeye cesaret alamamıştı. Zaten ne lüzum var? Kendi verdiği karar pek lâzımdır. Madam baloya gitmiş ise de gitmemiş ise de bu gece belli olacak. Zira baloya gidip kendi eliyle yakalayacak. Şimdi Mariyanko'yu istintak edecek olsa şayet kendisini avutmakla beraber madama bir haber uçurularak veyahut başka bir tedbir görülerek işin eki belli edilmeyebilir. Binaenaleyh Mariyanko'nun dahi uykuya varmasını bekleyip doğruca baloya gitmekten hayırlı hiçbir tedbir olamaz.

Haniya alafrangada kıskanmak yoktu? Haniya kıskanç kocalara "eşek herif" derlerdi? Hamparson Ağanın hâli bu gece güzelce muayene edilmelidir de bu muhakeme dahi ona göre yürütülmelidir.

Hele ihtiyarlardaki kıskançlık bilhassa şâyân-ı ehemmiyettir. Kadın olsun erkek olsun ihtiyar olanlar için hiss-i hasedî âdeta bir zırhtır. Bîçarenin aklını da, fikrini de, vücudunu da zehirler. Gençler için türlü türlü, kuvvetli kuvvetli tesliyetler vardır. Bir genç ekek sevdiği bir kadının hayatından dolayı nâr-ı hasedle yanmaya başlamış. Ne olmuş sanki? Yanar tutuşur. Nihayet söner. Zira onda büyük bir ümit vardır. Bu güzel olmaz ise başka bir güzeli kendisine yine ram edebilir. Gençlik bu! Gençlikte hıyanet görmemiş ve binaenaleyh birçok kadınlar

değiştirmemiş hangi âşık vardır? Kadın dahi böyledir. Bu herif kendisinden soğur ise bir diğerini ısındırabilir.

Lâkin ihtiyarlar için bu ümit mümkün olur mu? Onlar nasılsa bir kere elde bulundurmuş oldukları cananı bir kere elden çıkaracak olurlarsa yerine bir diğerini koyabilmek muhal derecesinde müşkül olduğunu görerek yeisin son derecelerine varırlar.

İşte Hamparson bu ihtiyarlardan olup maahaza zevcesinin sadakat ve vefasından şüphe dahi edememeye gönlünce azim bir mecburiyet görmekte bulunmasıyla bir yandan âteş-i hased yüreğini cayır cayır yakar ve bir yandan dahi şayet bu defada bir şeye muvaffak olamaz ise duçar olacağı mahcubiyetin derecesini düşünüp daha o andan bed ile hicabından yerlere geçmeye hazırlanırdı.

İşte bu hâl ile bir saate kadar daha pek güç vakit geçirebildi. "Eğer baloda bir şeye tesadüf edemezsem derhal gelip yatağa girmeliyim. Madama hiçbir renk göstermemeliyim!" mülâhazası kendisine en ziyade kuvvet veren mülâhazalardan olup binaenaleyh bu kuvvetle kalktı, yavaş yavaş tekrar giyindi. Vakit geçsin diye ne kadar yavaş giyinir idiyse saat dahi o kadar yavaş giderdi. Bu saat denilen şey ne lâzımlı ne mühim bir alet olduğu hâlde bazı kere insanın ne kadar canını sıkar? Adamın onu duvara çarpıp kıracağı gelir. Zira çabuk yürümez, arzu eylediğiniz zaman inadına aheste gider. Ve hiç yürümemesini istediğiniz vakitler dahi macuncu fırıldağı gibi fırıl fırıl döner.

Elhasıl Hamparson Ağa saati sekize getirebildi. O zaman dahi giyinmiş, kuşanmış bulunduğundan yavaş yavaş odasından çıkıp sokak kapısı yanına kadar indi. Şimdi de kapının anahtarı üzerinde bulunmaz ise beğenir misiniz? Öteye bariye başvurdu. Anahtar yok. Halbuki anahtarı Resmi ile Madam Hamparson alıp gitmişlerdi. Ancak bu ihtimal ağanın hatırına gelmeyip vakıa Madam Hamparson ihtiyaten bir anahtar daha yaptırmış idiyse de o da Mariyanko'nun odasında idi.

Mariyanko'dan anahtar sormak Hamparson Ağanın hatırına gelmedi ise de bu taharri, bu sual kadın yanında mahcubiyetini mucip olacağından bir türlü cesaret edemedi.

Mariyanko'nun kandili henüz yanmakta olduğu cihetle "Anahtar onun odasında ise artık koca anahtarı sandığına koyup kilitleyecek değil ya? Elbette meydanda bir taraftadır" diye yavaşça Mariyanko'nun odasına teveccüh eyledi. Bîçare Hamparson'u bu hâlde görse idiniz bin şüphelere zahip olarak ihtiyar adamcağızı Mariyanko ile ithama kadar varırdınız. Bahusus ki Mariyanko dahi insanın kendisiyle ithamı arzu edebileceği kadar güzel ve hele pek genç idi.

Burası Hamparson Ağanın dahi hatırına gelerek kendi kendisine güldü. Maahaza odaya girmekten ve anahtarı aramaktan da bir türlü kendini men edemedi. Meğer yeni anahtar duvarda bir çiviye asılmış imiş.Hamparson Ağa onu alıp sokak kapısını yavaşça açmaya ne kadar çalıştı ise de henüz yeni ve yağsız olan anahtar her hâlde epeyce gürültü peyda eyledi.

Acaba Mariyanko uyandı mı?

İsterse uyansın! Şu kadar ki uyandığına dair hiçbir emmare görülmedi. Veyahut göstermedi.

Hamparson Ağa sokağa çıktığı zaman bir geniş nefes aldı. Sanki kendi hanesi kendisi için bir zindan imiş de bu anda o zindandan kurtulmuş gibi!

Ya Madam Hamparson'u hiç düşünmüyor musunuz? Kocasının bu hareketi üzerine acaba bîçarenin sağ gözü uyandı mı? Yüreğinde mukeddime-i halecân peyda olmaya başladı mı?

Bu hâli görmek için Hamparson Ağadan evvel baloya varmaklığımız lâzım gelir!

Yedinci Bap

Lancier'de Bir Tesadüf

Hamparson Ağanın hem acınacak hem gülünecek olan hâlini temaşa için öyle saat sekizlere, sekiz buçuklara kadar onun hanesinde kalmamış olsa idik de baloya biraz daha evvelce nazarı tecessüsümüzü tahvil etmiş bulunsa idik tuhaf tuhaf bazı şeyler görürdük.

Şöyle ki:

Bu gece balonun kalabalığı pek fevkalâde olup hatta Benli Helena'nın belâlı âşığı Nizami bile orada idi. Bizim tanıdığı-

mız adamların hemen kâffesi nikapla ve mestur bir hâlde bulundukları cihetle en evvel Nizami'yi tanıyacağımız derkârdır. Zekâyi ile Helena'nın dahi orada olduklarına şüphe etmeyip balonun en süslüsü, en serbestî, en müsrifi kim olduğunu dikkat edince Zekâyi ile Helena'yı tanımak işden bile sayılamayacağından herkes gibi Nizami'nin dahi bunları tanıyabileceği derkâr idiyse de zavallı Nizami hapisten yeni çıkmış ve hatta zaptiye tarafından mensup olduğu dâire-i hükûmete bir de jurnal verilip eğer bu rezaletler tekerrür edecek olursa memuriyeti olan sandık emanetinden tart edileceği dahi kendisine anlatılmış olduğundan Helena'ya ve Zekâyi'ye taarruz dahi etmeyerek sair kadınlara yılışmakta bulunmuş.

Bahusus ki bu gece Nizami'ye ilişen hem de pek ziyade taşkınlık eden bir de kadın vardı. Nizami hemen müddet-i ömründe bir kadının kendisine sarkıntılık ettiğini görmemiş olduğundan bu gece tesadüf eden bu kadının tasallutundan pek ziyade hoşlanarak ve hatta gururlanarak o dahi hüsn-i mukabelede bulunmaya başladı. Daha garibi şu ki bu kadının bir Fransız olduğu dahi Fransızlara mahsus bir şive ile yarım yamalak Türkçe söylemesinden anlaşılıyordu.

Hınzır aşüfte! Hem Nizami'ye tasallut eder hem de Nizami biraz üstüne varacak olsa itiraz eder. Tevekkeli dememişler ki "Kadın kısmı insanın gölgesine benzer! Ondan kaçılsa insanın arkasından gelir. Üzerine varılsa insanın önünden kaçar!" İşte bu geceki Fransız karısı Fransızların şu tariflerine tamamıyla mutabık bir kadın idi.

Nihayet Nizami yalvara yakara kadına bir bira teklifini kabul ettirdi. "Artık bira içmek için bir odaya gittiğimiz zaman elbette nikabını ref ederim" ümidiyle kadını aldı bir odaya götürdü. Garson dahi biraları getirdikten sonra Nizami ricayı ibrama katarak refikasının nikabını ref etmesin mi?

Vay! Aman ya Rabbi! Bu ne?

Nikabın altından Bahtiyar Paşanın arabacısı Victor Hague çıkmasın mı?

Çapkın Victor da bir kahkaha! Nizami'de bir bozuluş!

Meğer geçen yaz Kumkapı'da bir meyhanede Victor Hague, Nizami'ye rast gelip o akşam beraberce işret etmişler ve bir

meyhanede dostluk rabıtasını bağlamak pek kolay olduğu cihetle hemen o akşam dost olmuşlar ise de Nizami ondan sonra bu dostluğu ileriye götürmeye vakit bulamadığı cihetle ikinci defa olarak dahi ancak bu gece baloda mülâkat edebilmişler!

Bunlar biraları içtikten sonra Nizami beraberce eğlenmeyi teklif eylediyse de Victor Hague başka arkadaşları olduğundan bahisle ale'd-devam kendisine refakat edemeyeceğini anlattı. O aralık müzika lancier işareti vermiş olduğundan bunlar dahi salona çıktılar. Nizami "Hazır sen kadın kıyafetindesin. Ben de senin kavaliyen olayım da bir vis-à-vis bularak bir lancier oynayalım!" dediyse de Victor Hague uzaktan uzağa kendi arkadaşlarını görüp daire müdürü Kutsuş, Şehnaz Hanımefendi ile oynayacağından Madame Mirsak içen bir kavaliye arandığı sırada Juge Sarafin'in kendisini arz eylediğini müşahede edince kendi tertibatını icra edinceye kadar şayet bir bozgunluk, bir fenalık çıkmasın diye Nizami'nin teklifini reddeyledi ve gidip Sarafin'in ta arka tarafında durdu.

Hatırlardan çıkmadı ya? Her ne kadar burada "Victor Hague'ın arkadaşları" diyor isek de Kutsuş ve Mirsak ve Şehnaz Victor Hague'ın orada bulunduğundan haberdar olmayan arkadaşları olup bunlar Juge Sarafin'i dahi tanımazlardı. Sarafin ise muallime Mirsak aşkıyla çıldırmakta bulunduğu ve lancier'de mezbure ile oynamak için sokulduğu cihetle şayet cinnet-i aşk kendisini tanıttırır ise Victor Hague'ın bu gece icra etmek için kurmuş olduğu plânı berbat olacaktı.

Tesadüfe baknız ki karşı karşıya bulunan Kutsuş, Şehnaz ve Sarafin, Mirsak çiftlerinin mukabillerindeki diğer iki çiftten birisi Zekâyi, Helena ve diğeri dahi Resmi, Madam Hamparson çiftleri olmasın mı?

Zekâyi mutlaka Madam Hamparson'u tanımıştır. Zira mor kadife fistanlı kadının kocasına dahi kendisi haber vermiştir.

İster tanısın ister tanımasın! Resmi'nin öyle kurmuş olduğu tedabir üzerine tanınmak, tanınmamak öyle umurunda bile değildi. Kendisi dahi Zekâyi ve Helena'yı tanıdı. Hatta Madam Hamparson'a dahi tanıttı. Ancak yekdiğerinin nişanlısı olan Zekâyi ile Şehnaz'ın ve yekdiğerinin adüvv-i cânı olan Madam Hamparson ile Zekâyi'nin ve birbirinin rakîb-i şedîdi olan

Kutsuş ile Sarafin'in hâsılı her biri bir cihetten dolayı diğerinden sakınmaya mecbur olan şu sekiz kişiden sekizinin dahi bir lancier murabbaında içtima etmeleri oyunun intizamını, letafetini asla bozmamakta idi. Zira bunların her biri kendisince bir medâr-i itimâd ve emniyet bulmuş idiler.

Şu kadar ki bir dest-i kudret bunların yüzlerindeki nikabı def'aten ref ediverse idi acaba her biri el ele tutuşarak nice evzâ-ı lâtîfe ve hareket-i garîbe ile neş'e-perdâz olan bu cemaat efradı nasıl bir "Ay ay!" yahut "vay vay!" avazeleriyle her biri bir tarafa savuşurlardı? Bu temaşa hakikaten pek lâtif bir temaşa olurdu. Fakat balonun bir kat daha parlaması için bu temşaya hacet kalmadı, ondan daha parlağı görüldü. Şöyle ki:

Tamam lancier'nin son figürü dahi icra olunarak oynayanlar yekdiğerine teşekkür etmekte bulundukları sırada çılgın bir ihtiyar mor kadife balette kıyafetine girmiş olan bir kadının "Şimdi ne diyeceksin bakayım? Ne diye tebriye-i zimmet edeceksin! Hain kaltak! Aşüfte!" diye avazı çıktığı kadar naralar ile kolundan yakaladığı ve nikabını dahi yüzünden koparıp atmaya çalıştığı görülmesin mi?

Her taraftan "Hurrrrr" ahali oraya yığıldı. Bir genç mösyö bu ihtiyara mukavemet ve mor kadifeli kadını himayeye bezl-i makderet etmekte idiyse de ihtiyar hakikaten mecnunluktan daha şiddetli bir hiddetle kuvvetini on misli zam ederek kadına sımsıkı sarılmış olduğundan kadını ihtiyarın elinden kurtarmaya imkân bulunmamakta idi.

İhtiyar haykırır! Karı haykırır! Kadının dostu olması lâzım gelen ve müdafaasına çalışan herif haykırır! Herkes haykırır! Mâ haşerallah!

Bu ihtiyarı tanıdınız ya? İşte bizim Mösyö Hamparson Arslangözyan'dır ki Zekâyi Beyefendiden aldığı mektupta yazılmış olduğu veçhile mor kadifeli balette'i yani karısını yakalamış, hırpalamakta bulunmuştu.

Aman ya Rabbi! Bu bîçare Madam Hamparson ne oldu? Ne hâllere girdi?

Zavallı cinayetkâr! Ne hâle girecek? "Aman Resmi mahvolduk!" diye Resmi Efendinin kolları arasında bayılmak derecelerine gelip Resmi ise "Sakın korkma! Hiçbir şey yok! Eğer za-

afa mağlûp olursan o zaman mahvoluruz!" diye kadını kucakladığı gibi dışarıya çıkardı ve bir arabaya attığı gibi doğruca hanesine götürüp "Çabuk! Soyun! Hiç halecan lâzım değil! Hiçbir şey olmadı!" diye sevgilisini yatağına atıp kendisi çekildi baloya geldi.

Ya Hamparson Ağa?

O! Hamparson Ağa hâlâ mücadelede! Dedik ya işte? Mor kadifeli kadını ağanın elinden kurtarmaya imkân olmayıp bir yandan kafasına, arkasına yağmur gibi yumruklar yağdırdığı ve polis dahi gelip kendisini tevkife çalıştığı hâlde Hamparson nasılsa bir aralık bulup karının yüzünü açtı!

Altından kim çıksa beğenirsiniz? Hiç tanımadığı genç ve güzel bir kadın!....

İşt bu hâl üzerine rezalet, mahcubiyet hayal ve tasavvura sığmayacak derecelere varıp cümbür cemaat Beyoğlu merkezine gidildi ve rezaleti icra eden rezil ve çapkın herifin hemen hapse atılması zabıta tarafından emrolundu ise de o rezil ve çapkının hürmetlû Hamparson Arşlangözyan Ağa cenapları olduğu zabıta tarafından anlaşılınca hey'et-i zâbıtaya dahi hayret geldi:

Aman ağa hazretleri bu hâl ne?

-Hiç sormayınız oğlum! Azim ve müthiş bir sehivde bulundum.

Vakıa tariz olunan kadın ile dostu dahi zabıtaya gelerek mütearrızın behemehal hapsini istediler ise de zabıta heyeti mütteheme kendileri kefil olacaklarından ve yarın herkesin namusu ikmal edileceğinden bahisle cümleye teminat verilerek cemaati dağıttı. Ancak dağılan cemaat bu fâcia-i mudhikeyi ertesi sabahın vürudundan evvel bütün Beyoğlu'na ilân etmeye gitmiş oldular.

Meğer Resmi o gece her emrine harf-be-harf itaat için Madam Hamparson'dan vaat alması üzerine böyle birkaç haftadan beri hanesinde bulunup bahusus Mariyanko vasıtasıyla yaptırılmış olan bir mor kadife fistan ile madamı baloya götürmeyi bir veçhile mülâhazasına yedirememiş olmakla haneden çıkıldığı zaman doğruca baloya gidilmeyip madama en

mükellef bir esvapçı dükkânına götürmüş ve orada tebdîl-i kıyâfete âdeta icbar eylemiş imiş. Hatta madam ile o sırada şöyle bir muhaverede dahi bulunmuş. Madam demiş ki:

-Canım mademki benim mor kadife fistanım sizin bu derecelere kadar sinirlerinize dokunuyor beni iki defa soyunup giyinmeye mecbur etmenin manası var mı idi? Evimizide iken istediğiniz yani emir ve ferman buyurduğunuz... kıyafete girerdim.

-Serzeniş lâzım değil madam! Her emrime itaat edeceksiniz. Ben istedim ki mor kadifeler ile hanenizden çıkasınız fakat şu güzelce siyah domino ile baloya gidesiniz!

-Sebebi?

-Ha! Sebebini de şimdi size söyleyim! Hanenize emniyetim yoktur. Baloya hangi kıyafetle gideceğinizi hanenizden görmemelidirler. Onlar mor kadifeler ile gidildi bilmelidirler.

-Hâlâ şüphe! Hâlâ emniyetsizlik!

-Kendim için değil efendim! Sizin için!

-Anlaşıldı ya! Vakıa Resmi'nin tedbiri kendisi için değil madam içinmiş. Onlar dükkândan çıkınca Beyoğlu'nun frenk hovardalarından birisi genç ve güzel metresine temiz ve güzel birtakım elbise tedariki için dükkâna girmiş ve dükkâncı dahi hiç giyilmemiş mücedded ve güzel bir kıyafet olmak üzere iki üç misli ücret ile mor kadifeleri mösyöye icar eylemiş.

Öyle ya? Dükkâncıya ticaret lâzım! Herif çoluk çocuk besleyecek. Vakıa emanete hıyanet olmaz ise de bu kaide bir balo elbisecisi için değildir.

Ya Hamparson Ağanın hanesine avdetinde zevcesine olan muamelesi? Ya ertesi zaman zaptiyece tesviye-i maslahat?

Bu iki meselenin birincisi gayet sade, gayet kolay bir şeydi. Hamparson Ağa hanesine gelip güya kapıyı anahtar ile yavaşça açmış, güya Mariyanko duymaksızın yukarıya çıkmış, güya içeriki odada melekler gibi bir ismet ile mışıl mışıl uyumakta bulunan zevcesini hiç uyandırmaksızın kendi odasına girmiş, güya ertesi günü dahi başında ve arkasında olan yumruk âsâr-ı darbını gece yatağından düşmesine hamlederek tedaviye başlamıştı. Fakat karısının bu defa artık daha ziyadesi tasavvur olunamayacak derecelerde parlak olarak tahakkuk eden bir

berâet-i zimmeti üzerine kadın hakkındaki hürmeti, muhabbeti o kadar artmıştı ki kendisine ne yolda dostluklar göstereceğini bilemeyerek şaşırmış kalmıştı. Madam Hamparson ise güya hiçbir şeyden hiçbir haberi yokmuş gibi davranarak kocasının ibraz eylediği müessir muhabbet üzerine çıldırasıya sevinmekle beraber bîçare ihtiyarın baloda yediği yumrukları düşündükçe merhametinden yüreği de sızlardı.

İkinci meseleye gelince: Zabıtaya tallûku olan bu mesele hemen balo gecesinin sabahı hallolunamadı. Zira Hamparson Ağa yediği yumruklar üzerine âdeta ziyadece keyifsiz olup hasmı dahi bir tedbirli frenk bulunduğundan kozlarını paylaşmak üzere birkaç gün müsaade istihsal olunabildi.

Zaten biz bu davanın sûret-i faslını görmezden evvel başka bir şey görecek değil mi idik ya? Hatta Hamparson Ağanın duçar olduğu beliyye hiç intizar etmediğimiz bir şeydi. Asıl arabacı çapkın Victor Hague'ın kurduğu plân netayiçini görecektik de ara yere Hamparson Ağa beliyyesi girdiği için göremedik. Binaenaleyh bu plânın neticesini de görmek için Rumların parlak balosunda grand repos'dan sonra olan ahvale ihâle-i nazar eyleyelim:

Sekizinci Bap

Parlak Balonun Ferdası

Hamparson Ağanın kopardığı kıyamet bir aralık tekmil balo halkını zabıta merkezine yığmış ise de ondan sonra ahâli-i mezkûreden ağlebi yine baloya gelerek evvelkiden daha ziyade bir şevk ve şetaret ile eğlencelere başlamıştı.

Bu vak'anın Şehnaz Hanım üzerinde hâsıl eylediği tesiri ihtara lüzum vardır. Genç hanım balolarda bazı kere bu misillû hâller dahi vukua geldiğini tahayyül bile etmemiş olduğunuzdan(olduğundan) muallimesi, mürebbiyesi Mirsak "Gördünüz mü efendim! İşte bizim sizi baloya götürmek istemediğimizin sebebi bu idi. Maazallah sizi tanıyacak olsalar da böyle bir rezalet çıkarsalar yahut paşa babanıza söyleseler?" dediği zaman Şehnaz bu tehlikenin hakikaten pek büyük bir tehlike olduğunu bittakdir "Aman Madame Mirsak bu geceyi selâmetle geçirelim de bir daha sizden balo istemem! Vakıa eğlenceli bir şey ise de

tehlikesi de pek büyük!" diye muallimesine teminat vermeye başlamıştı. Zaten bu teminata pek de hacet yoktu. Zira artık karnavalın sonlarına gelinmiş olup bundan sonra birkaç balo daha verilirse işe hitam verileceğinden bu cihet dahi muallimeyi temin etmekte idi.

Zekâyi Beye gelince: Böyle gürültüler, patırdılar içinde bulunmak hiç de aklının işi olmadığından güzel karısını koluna taktığı gibi çıkıp gitmiş ve bir daha baloya avdet etmemiştir.

Şehnaz takımı bir iki kadril, polka falan daha icra eylediler. Tamam grand repos zamanı hulûl eyledikte çatal sakallı bir frenk Şehnaz'ın yanına sokulup "Matmazel! Eğer souper edecek iseniz hususî ve muntazam dairelerimiz vardır. Fiyatı gayet ehvendir" dedi ise de Şehnaz öyle souper ve hususî daire, fiyatça ehveniyyet demek ne demek olduğunu bilmediğinden muallimesine müracaat eyledi. Muallimesi souper'ye ihtiyaç görmediği ve göstermediği gibi daire müdürü Kutsuş dahi eğer souper'ye gidilir ise şayet vakit geçeceğini dermeyan etti ise de Şehnaz souper denilen şeyi balodan sonra bir lokantaya gidilip taam etmek olduğunu istizah edince bunda hiçbir tehlike tabavvur edemeyerek fakat ilk ve son defa olmak üzere Beyoğlu'na gelinmiş olduğuna göre bari souper hanelerin dahi kendisine gösterilmesini muallimesinden ve daire müdüründen ricaya başladı.

Vakıa hususî bir mahalde souper etmekte hiçbir tehlike tasavvur olunamazdı. Baloya gelmek derecesinde cesaret edildiktn sonra bir de souper edilmekte beis olmayacağından Kutsuş ile Mirsak kızın bu arzusuna dahi muvafakat gösterdiler. Hatta geç kalınmamak üzere hemen balodan çıkılıp çatal sakallı frengin davet eylediği lokantaya azimet eylediler.

Bu lokantanın cadde üzerinde bulunmayıp da birçok eğri büğrü sokaklardan uzun uzadıya yürümeye ihtiyaç gösterecek kadar hücra bir mahalde bulunması bugünkü günde nazar-ı dikkate alınacak olsa Beyoğlu taraflarında hırsızlığın kesret bulması münasebetiyle şüpheye davet edebilir idiyse de o zamanlar için böyle bir şüpheye mucip olacak ahval ortada yoktu. Binaenaleyh bizim üç refik serbest serbest yürüyerek bir kargir binaya girdiler. Muntazam ve mükellef olmak üzere tavsiye edilen hususî lokantanın pek karanlık olması bir

dereceye kadar Mirsak'a ürkeklik verdi ise de Kutsuş kemâl-i emniyetle girip ilerlediği cihetle iki kadın dahi ittibada teehhür etmediler.

Lokantanın kapısından girildiği zaman on metre kadar tûlunda bir kemer altından geçilmek lâzım gelip buradan geçtikten sonra üzeri yine kemer örülmüş murabbü'ş-şekl bir ev altında bulundular. Kapıdan girilip gelindiği zaman sağ tarafta kalan dı-l'ı üzerinde bir merdiven kapısı olup oradan girdikleri zaman yukarıya çıkmak üzere karşılarına bir merdiven geldiği gibi onun sağ tarafında dahi aşağıya inmek üzere bir merdiven görülmüştü. Kutsuş ve muallime ve Şehnaz buraya geldikleri anda yukarıki merdivenden dört herif ile bir de yanlarındaki çatal sakallı herifin çarptıkları gibi üçünü birden aşağıya inen merdivenin kapısından içeriye tıkmasınlar mı?

Kutsuş'un aklı başından gitti ise de beş herifin ellerindeki çıplak kamalar İngilizin aklını başına getirerek mukabele ve mukavemeti kabil olmadığını kendisine anlattılar.

Kadınları hiç sormayınız. Şehnaz belânın derece-i ehemmiyetini tecrübesizliği ve çocukluğu hasebiyle birden bire takdir edemeyerek şaşırıp balık gibi titremeye başlamış ve Mirsak ise âdeta merdiven ayağına serilip bayılmıştı. Beş herif cümleden evvel Kutsuş'u merdivenden aşağıya indirerek tonoz kemerli bir mağaraya soktular ki bir tarafına dört beş tane büyük şarap fıçısı konulmuş ve diğer tarafına dahi bir kirli masa ve birkaç hasır sandalye vaz olunarak masa üzerine dahi bir şamdan yakılmış idi. Kutsuş ağzından hiçbir kelime çıkarmaya muktedir olmaksızın bu iskemlelerin birisi üzerine oturdu. Badehu herifler kadınların yanlarına giderek canlarına, ırzlarına asla tasallut edilmeyeceğine dair teminât-ı kat'iyye verdiler. Kendi emelleri paraya münhasır olup edilecek pazarlıkta uyuşulabilinirse hemen bu geceden sebilleri tahliye kılınacağını anlattılar. Binaenaleyh Şehnaz'ın telâşı bilkülliye münkatı olduğu gibi Mirsak dahi para meselesine elbette bir çare bulunabileceğini derpiş eyleyerek cesaretini toplayabildi.

Bunlar aşağıya Kutsuş'un yanına indikleri zaman keyfiyeti ona dahi ahlattılar. Vakıa Kutsuş zaten nasıl bir tuzağa düşmüş olduğunu anlamış bulunduğundan can korkusuna lüzum görme-

mekte idiyse de para meselesi üzerine bir de namus meselesi munzam olduğunu düşünerek ye'sinden çeneleri kilitlenmişti.

Biraz sonra çatal sakallı frenk bunların yanına gelerek müzakereye başladı. Dedi ki:

-Mister Kutsuş! Vakıa zât-ı âlinizi ve madam ve matmazeli biraz bâridce bir suretle buraya ithal eyledik ise de bundan dolayı affınızı rica ederiz. Sizin gibi bir şikâr bizim elimize nadir geçer. Ufak tefek yankesiciliklerden, hırsızlıklardan artık biz dahi usandık. Gerek Bahtiyar Paşada ve gerek zât-ı âlinizde bir sadaka-i nisbiyyesiyle bizi dahi derd-i ihtiyâcdan kurtaracak kadar para vardır...

-Sözü bu kadar uzatmaya ve bu mukaddemelere ne hacet? Sabah olacak. Kaç para istiyorsanız çabuk söyleyiniz de işimizi bitirelim. Evvelâ üzerimizde saat ve yüzük gibi şeylerin kâffesi sizin olacağını anladık. Zira sanatınızı kendiniz haber verdiniz. Para bahsine bakalım.

-Evet! Çok bir şey değil. Bir onbeş bin liracık verirseniz bizi kendinize minnettar etmiş olursunuz.

-Ne?...Onbeş bin lira mı?

-Kaç kişi olduğunumuzu ve bu parayı aldıktan sonra artık İstanbul'da bile bulunmayacağımızı nazar-ı insâfa alırsanız çok görmezsiniz.

-Nasıl çok görülmezmiş! Onbeş bin lira!

-Biz gerek Bahtiyar Paşanın ve gerek sizin namusunuzu da gözetmeyecek olsak elli bin lira bile alabiliriz. Şehnaz Hanımefendi hazretlerinin kıyafeti bundan da ziyadedir.

Bu sözler üzerine Kutsuş ile Mirsak birbirinin yüzüne bakıştılar. Kutsuş bir hayli düşündü. Çatal sakallı dedi ki:

-Hem sabah oluyor diyorsunuz hem de vakit geçiriyorsunuz.

-Dostum! Sizin yaptığınız iş ne kadar tehlikeli bir iş olduğunu hiç düşünmediniz mi? İstediğiniz on beş bin liranın benim yanımda olmadığını ve olmayacağını biliyorsunuz. Size bir senet verecek olsam hükmünü icra etmedikten başka....

-Evet! Bizi tutturmaya da kıyam edersiniz. Değil mi mösyö? Fakat biz sanatımızın acemisi değiliz. Siz bu hâllerin

acemisi olduğunuz için böyle söylüyorsunuz. Sizden öyle senet alacak olursak paralar her hâlde bizim elimize geçer. Fakat o hâlde iş uzayacağından siz burada birkaç gün birkaç hafta yani senedin hükmü icra edilinceye kadar mevkuf kalırsınız. Eğer siz onbeş bini vermeye razı oldunuz ise işi sapaha kadar bitirip sizi de buradan kurtarmak için biz iktiza eden tedbiri daha evvelden kararlaştırdık.

-Nasıl tedbir imiş o?

-Bahtiyar Paşanın kasalarının anahtarları yanınızdadır. Onları bize verirseniz buradan bir adam gider. Yalnız onbeş bin lirayı gerek nakdî ve gerek banknot olarak alıp sabahtan evvel buraya avdet eder. Emin olunuz ki onbeş bin bir lira almaz. Tamam onbeş bin!

-Bu kadar emniyetli adamlar olduğunuza asla şüphe etmek istemem. Bigayr-i hakkın bir lira bile fazla almazsınız. Fakat konağa kim gidecek! Daireye, benim odaya nasıl gidecek! Bir kucak kâğıdı veyahut torba torba altını nasıl alacak! Siz olmayacak bir işe başladınız dostum!

-Hayır dostum! Mikyasların büyümesi işin de büyümesini mucip olamaz. Sizden onbeş bin lira almak dört yol ağzında bir adamın saatini çarpmaktan daha güç değildir. Hele konağa girip kasanızı açmak hiç tanımadığımız bir haneye girip birkaç tencere aşırmak kadar hiçbir vakitte güç olamaz. Rica ederim Mister Kutsuş! Vakit geçmesin. Şu anahtarları veriniz de hem biz onbeş bine bir saat evvel kavuşarak işimize gidelim hem de siz bir saat evvel şuradan çıkarak işinize gidiniz.

Derin ve müthiş bir sükût bu müzakereye bir hayli fasıla verdi. Kutsuş düşündü taşındı. Herifin teklifini kabulden başka hiçbir çare olmadığını ve teklif kabul olunmadıkça buradan çıkılmak mümkün olamayacağından fazla eğer işin üzerinden birkaç gün geçip de hükûmetçe taharriyat sıkıştırılacak olur ve batakçılar dahi sıkışır ise belki hayatları bile tehlikede kalacağını düşündü. Binaenaleyh anahtarları vermeye hâh-nâ-hâh razı oldu ise de bu anahtarlar ile konağa gidip kasayı açacağını bir türlü kestiremedi. Nihayet burasını çatal sakallı frenkten sordu. Herif dedi ki:

-Merak ettiğiniz şey yalnız bundan ibaret ise bu merakınızı pek kolay hâlledebiliriz. (Ayakta duranların birisine) Mister cenaplarının merakını anladınız ya? Gidiniz, konağa gidecek olan zata söyleyiniz de hâll-i merak için lütfen buraya teşrif buyursunlar.

Herif bu emri alınca merdivenden yukarıya koşarak çıktı. Birkaç dakika sonra iki adamın ayak patırdıları merdivenden aşağıya serbest serbest indikleri işitildi. Bir de mağazaya giren zatın arbacı Victor Hague olduğu görülmesin mi?

Kutsuş-Hata mı ediyorum, Hague!

Mirsak- Victor Hague!

Şehnaz-A! Sen misin Victor?

Victor- Bendeniz efendim! Victor Hague kulunuz! Artık şurada sizi şu hâlde gördüğümden dolayı ne kadar mahcup olduğumu tarif edemez isem de birkaç defa birkaç yüz bin franka nail olmuş ve yine ayrılmış olan Victor senâkârınız kırk yıl daha Bahtiyar Paşaya arabacılık edemeyeceğinden kümelice birkaç bin liraya pek ziyade ihtiyacı vardır. Binaenaleyh anahtarı verirseniz birkaç saata kadar buradan kurtulursunuz.

Şehnaz- A Victor! Senden böyle şey hiç memul etmezdik.

Victor-Ah matmazel! Asıl biz zât-ı ulyânızdan bize böyle azim bir fırsat vereceğinizi asla memul etmezdik.

Kutsuş- Gevezelik lâzım değil! Al anahtarı da ne halt edecek isen et de biz dahi işimize gidelim!

-Siz o kadar acele etmeyiniz efendim! Bendeniz gelinceye kadar artık burada beklemek zahmetini ihtiyar buyuracaksınız! Zira konakta ikimiz birden bulunabilmek ihtimali bu gece baloya gelmek için arabaya bindiğiniz saatten bed ile bitmiş gitmiştir.

Victor Hague, Kutsuş'un kendi suratına doğru fırlattığı anahtarı kaptığı gibi çıktı gitti. Victor Hague'ın konağa nasıl gireceğine merak etmezsiniz ya? Her zaman nasıl giriyor idiyse yine öyle girdi. Hiçbir şeyden zerre kadar ihtirazı olmadığı hâlde ta daire müdürünün odasın kadar vardı. Kemâl-i emniyetle mum yakıp kasayı açtı. Kasa derununda nakdî olarak beş tane binlik torba var idiyse de bunlar pek ağır olduğundan

yalnız bir tanesini alıp bir tarafa koydu. Banknotlara gelince: Osmanlı banknotları pek kalabalık edeceğinden beherî bin Franklık Fransız banknotları olmak üzere bir hesap yaptı. Victor Hague beher Osmanlı lirasını yirmi üç Franktan hesap ederek yekûn hesapta bir liraya baliğ olamayacak küsuratı da bir semâhat-ı mahsûsa olmak üzere Kutsuş'a terkeyledi. Hâsılı bin lirası nakit ve on dört bin lirası Fransız banknotu olmak üzere tamam on beş bin lirayı aldı. Kasayı tekrar kapayıp soluğu Beyoğlu'nda aldı.Tamam hususî souper mahallinin kapısından girerken ortalık dahi ağarmakta idi.

Victor Hague paralar ile beraber doğruca mağazaya inip dedi ki:

-İşte Monsieur Kutsuş! Aldığım tamam on beş bin liradır. Biz bu işi o kadar hakça pazarlık ettik ki şimdi taksimini de göreceksiniz! Bir kere şu beş bin lira bendenizindir. Şu iki bin lira dahi bu çatal sakallı mösyönündür. Bu dört bin lirası şu dört adamındır. Kaldı dört bin lira ! Öyle değil mi? Bu da eğer kabul ederlerse Madame Mirsak'ın olacak.

Mirsak-(Heyecan ile) Ne? Ben isizin şerîk-i cinâyetiniz miyim?

Hague- Hiç istemeyerek ve hatta haberiniz dahi olmayarak madam!

Kutsuş- Çıldırdın mı?

Hague- Şimdikinden daha akıllı olduğum hiçbir zamanı tahattur edemem Monsieur Kutsuş! Ne zaman param varsa en akıllı olduğum da o zamandır. Hem ben verdiğim sözde asla hulf etmem. O cihetten pek namuslu bir çocuğum! Doğru sözümü de kimseden esirgemem. Zira param vardır. Yüz bin Franktan ziyade parası olan bir adam doğru sözünü kimseden esirgemeyebilir. Şimdi ben size ne olacağını haber vereyim. Bahtiyar Paşa iki gün sonra bu esrarın kâffesini imzasız bir mektup ile haber alacak. Şu aldığımız on beş bin lira onun kesesinden çıkmış olmayacak. Bu akçe sizin Bahtiyar Paşadan mâh-be-mâh yüzer ikişer yüz lira olmak üzere çaldığınız paradır.

Kutsuş-Mösyö!...

Hague-Telâş etmeyiniz efendim! Biz aşikâre ve defaten gasb ettik. Siz gizliden gizliye birkaç senedir çalıp kasanın bir tarafında biriktirdiniz. Öyle değil mi? Binaenaleyh Bahtiyar Paşanın elinden bir parasız kurtulursanız prangaya atılmadığınızdan dolayı Cenabıhakka ve Hazret-i Meryem'e teşekkürler ediniz. Halbuki Madame Mirsak! Bu dört bin lira bîçare Juge Sarafin'indir. Kendisi size ne kadar âşık olduğunu bilirsiniz ya? Siz dahi konağa avdet edecek olursanız tart dileceksiniz. Bundan dolayı asla şüpheniz olmasın. Eğer Sarafin'in aşkı yürekciğinizi (yürekciği) ile şu dört bin lirayı kabul ederseniz buradan birlikte olarak Avrupa'nın istediğiniz yerine gitmek üzere şimdilik yakın bir Avrupa devletinin memleketine gidersiniz. Ben Sarafin'e böyle vaat ettim. Bak vaadimi de ifa ediyorum. Ama kabul etmeyecek olursanız yine siz bilirsiniz.

Çapkın Victor Hague'ın şu sözleri cümleye hayret verdi ise de Madame Mirsak konağa avdeti hâlinde başına gelecek şeyleri düşünmeye başladıkça ve dört bin liranın kendisine maaş olmak üzere hemen dört bin kuruş iradını alacağını da hesap eyledikçe çehresi pek de Kutsuş kadar mütegayyir olmamakta idi.

Malûm a! Bîçare Kutsuş, Madame Mirsak için çıldırmakta olup Mirsak ise İngiliz olduktan sonra Juge Sarafin olmuş Kutsuş olmuş ikisi de nezdinde yeksan olabilir ve hangisinde para çok ise onun tercihi lâzım gelir diye düşündüğünden vakıa Kutsuş'un mahzun mahzun kendi yüzüne bakmasından pek müteessir görünür idiyse de kendisi dahi Sarafin'in yüzüne pek manalı bakışlar ile bakardı.

Bu aralık Kutsuş "Ey kuzum alacağınızı aldınız! Sizin gibi vadinde hulf etmez olan adamlar artık bizi yolumuza gönderirler" dedi ise de çatal sakallı Frenk "Hakkınız var efendim! Hem de emin olunuz. Şu kadar ki siz sebep olarak vaktini geçirdiniz. Artık gündüz oldu. Güpe gündüz sizi buradan çıkaramayız! Mutlaka akşama kadar beklemeli!" deyince Kutsuş kendisi için olacaklar olmuş bulunduğu gibi Mirsak dahi Victor Hague'ın teklifine gereği gibi ısınmış bulunduğundan rezaletin bir kat daha şüyuunu müstelzim olacak olan bu keyfiyetten yalnız Şehnaz biraz ziyadece sıkılmıştı. Fakat sıkılıp da ne yapacak? Kazaya rıza!

Şu acayip ve garayip ahz u ita bu suretle icra edilip bittikten sonra zaten sabahlara kadar baloda tepinerek karınları acıkmış olan Kutsuş vesaire biraz taam istediler. Victor Hague "O! biz paramız oldukça cömertlik dahi eden adamlarız!" diye derhal adam gönderip et söğüşleri, havyarlar, soğuk hindiler ve âlâ şaraplardan mürettep güzel souper tedarik ettirdi. Manzende oturup cümlece taama başladılar. Hatta Juge Sarafin'i de taama davet eylediler.

Haniya hiçbir zaman Juge Sarafin'e yüz göstermeyen mütekebbir ve feylosof Mirsak! Onu bu sabah görmeli idi. "Mister Sarafin!" diye nida ederek herifi yanı başına oturttu. Ya Kutsuş?

Kutsuş, Şehnaz Hanımın yanında, Kutsuş Şehnaz Hanım ile meşgul! Artık Kutsuş, Mirsak'ın yüzüne bakabilir mi ya! Kutsuş nazarında cihan zindan kesilmiş. Victor Hague'ın dediği gibi bir parasız tart olunduğuna razıdır. Tek prangalarda çürümesin! Fakat bu sabah Madame Mirsak'a olan aşkı hasebiyle bir belâ çıkaracak olursa Şehnaz'ın daha büyük bir tehlikeye duçar olması ve o hâlde kendisinin hemen idamına kadar varılacağı da muhakkaktır.

Zaten ne desin? Ne demek lâzım? Kendisi bir parasız kalmaya mukabil liranın dört bini birden Sarafin'e intikal eyledi. Victor Hague parası olduğu zaman aklı, zekâveti de olduğundan bahsediyordu. Sarafin ise parası olduğu zaman Madame Mirsak'ın bile mağlûp olacağı kadar hüsnü, letafeti, zarafeti arttığından bahsedebilir. Mirsak, artık Juge Sarafin'a âşıktır. Sanki kırk yıldan beri müştak imiş gibi herife şarap doldurur. Kulağına birçok sözler fısıldar. Galiba hemen sofradan kalkılınca bir daireye çekilip bir güzel yatakta uyumalarını teklif ediyor. Öyle ya! Sapaha kadar uykusuz kalmışlar.

Hele Juge'nin keyfiyetini hiç sormayınız. Sanki orta yerde biçbir cinayet vuku bulmamış da Madame Mirsak'a arz eylediği gönül kabul olunmuş ve birkaç saat sonra dahi yeni teehhül eden Avrupalıların "balayı" tabir eyledikleri zamanı geçirmek üzere uzunca bir seyahata çıkılacakmış gibi herifte safalar katmer katmer! "Aşkınıza Madame Mirsak!" diye bir kadehi devir-

meyi müteakip "Tebrîk-i muvaffakiyet ederim Monsieur Victor Hague!" diye bir kadeh daha yuvarlıyor.

İşte böyle bazıları nezdinde gayet şevkli ve şetaretli ve bazıları nezdinde pek dehşetli olan sofraya hitam verildikten sonra filhakika Juge Saraf nice zamandan beri müştakı olduğu Madame Mirsak'ı koluna takıp yukarıya çıktı. Vakıa Kutsuş'un dahi sanki canı beraber çıktı ise de çare ne? Kendi emrine itaat edilmeyen ve kendisi her türlü itaata mecbur edilen bir yerdedir. Batakhaneciler dahi birer birer çekilip mağazanın demir kapısını Şehnaz ile Kutsuş'un üzerine kapadılar.

O günün akşamı pek süratle geldi. Zira Madame Mirsak epeyce temiz bir yatakta âşık-ı müştakı Sarafin ile rahat ettiği gibi Şehnaz ile Kutsuş dahi mahzenin birer tarafında kıvrılarak galebe-i nevm ile kendilerinden geçtiler. Akşam oldukta iki frenk Şehnaz'ın yanına gelerek "Şimdi bir arabaya bineceğiz. Sizi eski köprüye inen mezarlık yolunun ortasında bırakacağız. Fakat arabada bir ses çıkaracak olursanız yüreğinizin üzerine bu kamaların saplandığı dakika o dakika olacaktır!" demeleriyle gerek kız ve gerek İngiliz yemin ederek kendilerini temin eylediler. Binaenaleyh sokak başına yanaşan arabaya binerek yola düzülüp dedikleri mezarlık yolunda dahi son vedaı icra eylediler.

Dokuzuncu Bap

Kabahatli Kim, Kabahatsiz Kim

Mezarlık yolunda icrâ-yı seyahate devam edildiği zaman Sarafin ve Victor Hague ile bir de Mirsak İzmir'e gidecek ve Pire'ye uğrayacak olan vapura daha akşam üzeri râkib olarak hemen Gelibolu boğazına da vasıl olmuşlardı. Artık bunlara kapahatli olup olmadığını sormak iktiza etmez. Ancak Bahtiyar Paşanın konağında kızılca kıyametlerin kopmuş ve ortalığın alt üst olmuş bulunduğunu elbette tahmin edersiniz. Bunun tafsilâtına gelince:

Hatırlardadır ki bizim mahut balo alayı Bahtiyar Paşanın konağından hareket eylediği zaman yalnız bir kadın dominosu dahi arkasında olduğu hâlde refiklerini bekleye bekleye nihayet sabah olup da bunlardan eser-i zuhûr etmediği zaman mera-

kından çıldırmak drecelerine gelmiş ve hatta konak içinde herkesten evvel uykudan uyandığı hâlde yine Şehnaz ve avenesinden eser zuhur etmemişti. Bu kadın ise Şehnaz'ın oda hizmetçisi olan bîçare Sofi idi.

Hakikaten konak içinde herkes uyanıp da baloya gidenlerden bir eser zuhur etmeyince Sofi ne yapacağını şaşırarak doğruca müzika muallimesi Gabat'ın yanına gidip vaki hâli söyledi.

Gabat balo meselesinde zaten bilkülliye cahil bulunmadığı cihetle tafsilât-ı vâkıayı anlamak için Sofi'nin uzun uzadıya yorulmasına da ihtiyaç görülmedi. Sofi "Bu gece baloya gitmişlerdi. Hâlâ gelmediler!" deyince Gabat şin evveliyatını da anlamış oldu. Dedi ki:

-Sen baloya gittiklerini neden biliyordun?

-Ben gidecektim. Hatta domino bile tedarik ettiler ama sonra Sarafin gelip beni almadı. Besbelli yalnız Victor Hague ile gittiler.

-Sana bir şey söylediler miydi?

-Bana bir şey söylemiş olsalar elbette sen de haberdar olurdun. Fakat artık gündüz oldu. Bunlar akşama kadar gelemeyecekler demektir.

-Öyle anlaşılıyor.

-Acaba souper için bir tarafa gittiler de orada uyku galebe ederek kaldılar mı dersin?

-Ben ne diyeceğimi şaşırdım.

-Fakat öyle şey de olmaz. Bunlar kendilerinin serbest olmadıklarını bilmezler mi? Mutlaka başlarına bir kaza gelmiştir. Sakın Şehnaz Hanım tanınmasın?

-Vallahi bilmem.

-Bunu paşaya hemen haber vermeli. Haber vermezsek mesul oluruz.

-Sen bilirsin.

-Dur öyle ise bir kere Hasna'ya danışalım.

Gabat, Hasna'yı kendi odasına çağırtıp vak'ayı hikâye eyledi. Hasna da mukaddime-i tertibâta dair hiçbir güne haber

bulunmadığından Gabat'ın söylediği sözleri bir türlü zihnine sığdıramaz, bir türlü anlayamazdı. Nihayet vak'anın ne kadar müthiş bir vak'a olduğuna zihin sardırınca dedi ki:

-Şimdi ben size bir şey söyleyeyim mi? Siz bana bunu hiç haber vermemişsiniz, ben sizden hiçbir şey işitmemişim! Anladınız mı? Ben bir fakir kızcağızım. Başımdan korkarım. Şehnaz Hanımefendiden de korkarım, paşa efendiden, büyük hanımefendiden de! Herkesten korkarım. Ben böyle nazik ve mühim şeylere asla karışamam.

Hasna bu sözü söyleyip doğruca hanımın dairesine kaçtı. Ancak vak'ayı paşaya ihbar etmemek asla kabil olamazdı. Gidenlerin başına her ne gelmiş ise gelmiş, mutlaka paşaya haber vermeli. Zira gizlice baloya giden bir kız ve mahiyeti halkı mutlaka ve behemehal sabahtan evvel gelmek lâzımken mademki gelememişler elbette men'i iktidarlarının fevkinde bir hâl vaki olmuş ki gelememişler.

Gabat'ın şu mülâhazasını Sofi dahi tasdik eylediğinden bunların ikisi birden paşanın huzuruna gittiler. Henüz uykudan uyanmış oyan Bahtiyar Paşa, Gabat'ın daha mukaddimesinde "Benim asla malûmatım olmadığını temin ederim efendim, kapahat bende değil ama ne yapalım bir kaza imiş olacakmış!" diye başladığı sözden fena hâlde ürkmeye başlamıştı. Bir de Gabat vak'ayı hikâye edip bitirdiği ve Sofi dahi başıyla gözüyle keyfiyeti tasdik eylediği zaman paşa biraz mülâhazasını tevsi ve ta'mik edince gizlice baloya gidildiği hâlde gelinememek ne demek olduğunu anlayarak aklı başından gitti. O gece Beyoğlu'nda nerelerde balo verilmiş ise tahkik olunup aranmak üzere Beyoğlu'na uşaklar saldırıldı. Bunlar öğle vakti avdet eylediler ise de bir ihtiyar herifin kendi zevcesi zannıyla başka bir kadını döğmesinden mütevellit rezaletten yani Mösyö Hamparson Arslangözyan vak'asından başka hiçbir haber getiremediler. Bu da paşanın merakını arttırdı. Derhal zaptiye müşirine tezkireler yazıldı. Beyoğlu zabıtasına emirler verildi. Souper edilebilmek mümkün olan mahallerin kâffesi arandı tarandı ise de Kutsuş ve Mirsak ve Şehnaz vesaireye dair hiçbir iz bulunamadı.

Bîçare Bahtiyar Paşa hem kızın validesine merak vermemek ve hem de kızının rezaleti derecesini arttırmaya ve keyfiyeti daha ziyade âleme ilân etmeye sebep olmamak için telâş göstermemek ve hazım ve sükûnetle davranmak ister ise de vakit ikindiyi geçtiği hâlde gidenlerden bir haber bile gelmediğini görünce artık sabır ve tahammülü tükenir ve kalkar arabasına binerek Beyoğlu'na gider. Zabıtanın dahi inzimâm-ı muâvenetiyle taharriye başlar. "Umumî" addolunan mahallerden hiçbirisini bırakmayıp cümlesine girer çıkar ise de iki kadın ve üç erkekten mürettep bir kumpanyanın gelmiş olduğuna dair hiçbir tarafta eser ve haber bulamaz.

Aradığını bulamayınca hanesine nasıl avdet edebilsin? Zaten taharri üzerinde gece saat bire kadar devam eyledi. Bir yandan konağa adamlar saldırır oraya bir haber gelip gelmediğini sordurur. Konaktan yeis haberi geldiği gibi kendisi dahi başvurduğu yerlerde yeisden başka bir şey göremez. Güya beliyyenin daha ziyade şüyuunu men etmek istediği hâlde bilâkis tevsi-i dâire-i intişârından başka bir şeye hizmet etmemiş olup İstanbul'da ve bilhassa Beyoğlu'nda Bahtiyar Paşanın kızı kaçırılmış olduğunu işitmedik hemen bir fert kalmaz.

Evlât derdi bu! Bugün Bahtiyar Paşanın evlât derdi yüzünden çektiği ıstırabı bir zaman Yunan-ı kadîm feylosoflarından aile muhabbetini bir refikine ispat etmeye çalıştığı hâlde Atina'da oğlunun vefatı haberini alarak ıstırabından çıldırmak derecesine varmış olan feylosof dahi çekmemişti. Zira o feylosofu yine kendi refiki bir haber-i kâzib ile aldatmıştı. Bahtiyar Paşa ise bir haber-i kâzib ile aldatılmayıp bir vak'a-i sahîha ile musibet-zede idi. Ama o vak'anın ne olduğunu da haber alamıyordu.

Hakikat! Dünyada bir safa varsa o da aile ve evlât muhabbetinden ibaret olmak lâzım geldiği hâlde ne kadar melek haslet insân-ı kâmiller görülür ki zatlarınca zerre kadar kusur olmadığı hâlde zevceleri gerek kız ve gerek erkek çocukları velhasıl ailesi azasından birisi tarafından irtikâp edilen mel'anetler ile o bîçare masum adam âdeta melâînden addolunur. Kendi nefsinden sudur etmemiş olan cinayetten dolayı asla mes'ul olmaması lâzım gelirken henüz adâlet-i beşeriyye ve terakkiyât-ı medeniyye bu hakikatı keşfetmiş

olmamış olmasına mı mübteni midir nedir ol masum enzâr ve efkâr-ı umûmiyye muvacehesinde itham edilir.

Şu küçücük muhakemeyi burada nâ-becâ addetmeyiniz. Bahtiyar Paşa bîçaresi işte zihni o kadar telâşta iken yine bu muhakemeyi icra ederdi. Hatta zihni telâşta olduğu için bu muhakemede bulunup yoksa o zamana kadar şu yolda muhakemât hayal ve hatırından bile geçmemişti.

Nihayet hâlâ Beyoğlu'nda bulunurken gece saat dört raddelerinde uşaklarından birisi at çatlatarak geldi. Attan ziyade kendisi yorulmuş olduğundan nefesi nefesini takip ederek bir kelimeyi dört beş hamlede söyleyebilmeye ancak muktedir olduğu hâlde "ha...ha...nım...nım... geldi!" diyebildi.

Bahtiyar Paşanın tepesinden şağıya kadar bir kaynar su dökülmüş oldu. Vakıa kızının bulunduğuna memnun olmadı değil. Ancak ikinci perdenin mucip olacağı gazap mukaddematı dahi bu anda başgösterdi. Hemen arabasına gelip konağına müteveccih oldu. Esnâ-yı râhda ne kuruntular! Nasıl oluyor da kızı yirmi dört saat müddeti Beyoğullarında, balobarda falanlarda geçiriyor? Ya gündüzü nasıl ve nerede geçirdi? Böyle bir evlâdı asmalı mı? Yoksa kesmeli mi?

Konağa geldiği zaman meclis-i istintak kuruldu. Kutsuş'un hâli hikâye-i vak'ada tafsilât-ı tâmme vermeye pek de müsait olamayacak kadar perişan olduğundan tafsilâtı Şehnaz ikmal ederdi. Gariptir ki Şehnaz sergüzeştinin ehemmiyet ve dehşetini tamamıyla takdir edemiyormuş gibi bilâ-fütur izahat ve tafsilât verirdi. Bahtiyar Paşa on beş bin lirayı Kutsuş'a sanki tazmin ettirebilecekmiş gibi bir tasavvur ile zihninde paraya ehemmiyet bile vermezdi. Victor Hague ile Juge Sarafin'in ve muallime Mirsak'ın katli vacip cinayetkârlardan olduklarını zihninde hüküm ederek icrâ-yı mücâzât için dahi polis vasıtasıyla onları derdest ettirebileceğini düşündü. Fakat müzika muallimesi Gabat ile oda hizmetçisi Sofi dahi beriyü'z-zimme değildirler ya?

Neyse her şeyi ertesi güne bi't-talik o geceyi geçirdiler. Ertesi günü evvel-be-evvel Sofi ile Gabat Şehnaz'ın baloya gideceğini veyahut gitmek arzusunda bulunduğunu bildikleri hâlde haber vermedikleri için itham olunarak daireden tart

edildiler. Gabat şayet bazı familyalar nezdinde müzika şakirdi bulurum ümidiyle Beyoğlu'na çekildi ise de bîçare Sofi cidden ve hakikaten sevmekte olduğu Sarafin'in hınzır Mirsak ile firar etmesinden ol kadar meyus oldu ki bu ye'sine nispetle tart cezasının ehemmiyetini bile takdir edemeyerek o da ileride başının çaresine bakmak üzere Gabat ile beraber gitti.

Ya bu vak'a içinde Hasna'nın ne derecelere kadar zî-medhal olduğunu düşünüyor musunuz? Vakıa Hasna'nın asla methali olmadığı muhakkaktır. Ancak istintaklar, isticvaplar esnasında bîçare kızcağız nasılsa "Çok şükür ki matmazelin hizmetinde bulunmadım. Bulunsa idim şimdi ben dahi mevki-i muhâkeme ve muâhezeye çekilirdim" sözünü ağzından kaçırmış olmasıyla bu söz Şehnaz'ın sivri kulağına değmişti. Zaten Şehnaz her hâlde, her hususta Hasna'yı istirkâb etmekte olduğundan bu defa kendisi balolarda belâya uğramış bir kız olmasına mukabil Hasna kadın kadıncık hizmetiyle meşgul bir kız kalmasını da kıskanıp istirkâb eylediğinden pederinin "Ey kızım! Böyle balo falan gibi şeyler senin aklına gelmezdi ya? Nasıl oldu da bu fikir geldi?" diye irat eylediği bir suali fırsat ittihaz ederek" Ah babacığım! Hep işte o Hasna kız! Baloları bana metheden odur! Hatta Mirsak'ın balo rubalarını da o gösterdi!" deyince işte Hasna dahi işin içinde zî-medhal oldu gitti.

Vakıa Hasna kendisini pek güzel müdafaa eyledi. Hatta Gabat ve Kutsuş dahi onun haberdar bile olmadığına şehadet eylediler ise de zavallı Hasna nasılsa "Benim en büyük kapahatim Zekâyi Bey meselesinden bed ile her şeyde daima masum oluşumdur!" diye kinayeli bir sözü muhakemede tazyiklerden dolayı bi't-tehevvür söylemiş olduğundan bu söz zaten hiddetli olarak kime ne suretle ceza ile teşeffi-i sadr etmeye vesile aramakta bulunan paşayı dahi bir kat daha hiddetlendirmiş olduğundan paşa "Pekâlâ! Bir kısmeti çıktığı zaman kocaya verilmek üzere dairenin imamı bulunan Sadık Efendinin konağına çıkarılsın" emrini vermiş ve binaenaleyh Hasnacık dahi oradan kaldırılmıştır.

Ya Kutsuş?

Juge Sarafin ve arabacı Victor Hague'ın taharrisi için zabıtanın İstanbul içinde bir köşe bir bucak bırakmayacak derecelere varan himmeti nasıl neticesiz çıktı ise Kutsuş'un muhakematı dahi öyle neticesiz çıktı. İngiltere sefareti Kutsuş'un muhakemesinde bulundurduğu tercümana müttehemi bir sûret-i mahsûsada tavsiye eylemiş olduğundan ekseri ecnebi muhakemelerinde bulunduğu gibi bunda dahi tercüman bir müstemi sıfatıyla değil âdeta bir avukat gibi müdafaalarda bulunurdu. Herkes gönül hissiyatınca serbest olduğu cihetle Kutsuş'un muallime Mirsak'ı sevmesi tayip bile olunamayacağını mahkeme evvel-be- evvel hükmeyledi. Dairece hizmetlerini bitirdikten sonra baloya dahi gidebilmekte hür oldukları teslim olundu. Hatta açıktan açığa dahi gidebilirlerken bunların gizlice gitmeleri Bahtiyar Paşanın namus ve haysiyetini muhafaza emeline mebni olması başkaca tahsin bile edildi. Ama Şehnaz Hanımefendiyi de götürmeleri kendileri için yalnız bir kusur addolunup yoksa müstelzim-i cezâ olacak bir kabahat addolunamadı. Zira Şehnaz Hanımefendi mini mini bir çocuk olup da herhangi bir suikast için götürülmemişti. Belki kendi ısrarı üzerine götürülmüştü. Eğer götürmeyip de keyfiyeti babasına haber verse idi daha münasip olur idiyse de haber verilmeyip götürülmüş olması bir sehiv, bir kusur addolunabilirdi.

Ya paralar? Ona hiçbir şey denilmedi.

Meselenin en kolay ciheti para meselesi idi. Bu bir "force majeure" yani men'i kabil olmayan bir kazâ-yı nâgehandır. Kutsuş, Sarafin ile Victor'u kendisi davet etmedi ya? Hatta bu uğurda kendi kazancı dahi gitti. Ya haydutlar bîçare adamı idam etselerdi diyetini Bahtiyar Paşa mı verecekti? Binaenaleyh Kutsuş yalnız birkaç bin lirası dahi kendi malından alınmış olması ziyanıyla kurtularak vakıa Bahtiyar Paşa onu dahi dairesinden tart eyledi ise de mahkeme Kutsuş'un kâmilen beret-i zimmetine hükm ile yedine mazbata verip sefaret dahi bîçare mazlum ve masum!... olan dahiliye müdürünün gerek İngiltere'de ve gerek memaâlik-i sâirede yine bir hizmet bulabilmesi için eline bir de şehadetname verdi.

Bahtiyar Paşa konağında bu kadar vukuat ve tahavvülât olur da Zekâyi ile Resmi'nin bu vukuat içinde kendi varlıklarını ve kendi tallûklarını göstermemeleri mümkün olamaz ya?

Halbuki Zekâyi, Şehnaz Hanımefendinin namzedi olup nişanlısının başına gelen ahvali işitmiş, bilmiş, anlamış olsa zaten ıztırârî bir surette olan namzetliğin bir kat dahi rengi değişmesi ve hatta değiştirilmesi lâzım geleceğinden bu vukuatı işitip anlamış olmaktan ziyade hiç işitmemiş ve anlamamış olmak cihetini tercih eylemiş ve binaenaleyh muallimelerin, hizmetkârların, filânların tartını hep mahza kendilerine ait olan kapahatlarına atfederek kabahatları neden ibaret olduğunu istizaha bile lüzum görmemiştir.

Resmi'ye gelince: Şu vak'a Resmi için sûret-i mahsûsada olarak mühimdi. Ancak o ehemmiyet Bahtiyar Paşa ailesine müteallik bir ehemmiyet olmayıp yalnız Hasna'dan dolayı idi. Binaenaleyh zaten muarefesi olduğu İmam Sadık Efendinin hanesine gidip Hasna ile görüştü.

Kim bilir nasıl kaynar göz yaşlarıyla ağlamakta olan zavallı Hasna'ya koca Resmi kim bilir ne kadar teselliler verdi!

Bilâkis! Hasna hiç ağlamıyordu. Vukuatı min evvelihi ilâ ahirihi Resmi'ye anlattıktan sonra dedi ki:

-İşte görüyorsunuz ya? Meselede benim zerre kadar dahlim yoktur. Fakat Şehnaz Hanımefendi mücerret şu masumiyeti çekemediği için paşaya benden dahi şikâyet eyledi. Bana açıktan açığa iftirada bulundu. Vicdanı kendimden emin ve müsterih olduğu hâlde şu mazlumiyetim beni asla meyus etmez. Belki min cihetin Şehnaz Hanımdan kurtulmuş olduğum için memnun bile oluyorum.

Resmi bu söze hak verdi. Bu sûret-i muhâkemeyi beğendi. Şu kadar ki Hasna'nın istikbalini de düşünüp karalaştırmak lâzımdı. Binaenaleyh biraz sükûttan sonra işin bu ciheti dahi dermeyan edildi. Resmi dedi ki:

-Vakıa senin için meyus olacak hiçbir şey yoktur. Bahusus ki Bahtiyar Paşa senin hakkında en sonra edeceği efendiliği dahi etmeye karar vermiş de seni buraya öyle çıkarmış. Cihazını falanı ikmal edecek olduktan sonra ... Fakat Hasnacığım! Sen hâlâ beni gerçekten karındaş yerine koyup da

kalbini bana açmadın. Ancak bu inkişafın artık vaktidir. Gönlün kimi istiyorsa bana söyle, beni mahrem-i râz et ki ben dahi o adamı görüp ....

-Evvel dahi dedim ya! Beyhûde yoruluyorsunuz!

-Ama söyleyeceklerimi bitirmedim. Ben dahi o adamı görerek Bahtiyar Paşanın atıfetini mevki-i fiil ve icraya koydururum. Bir güzel evceğizin olur. Sevdiğin veyahut seveceğin bir kucak bulunur. Dünyada senin gibi melek hasletli bir kız için dahi en sâkitane bahtiyarlık bundan ibarettir.

Resmi bu sözleri söylerken Hasna âdeta hiç dinlemiyormuş gibi gözlerini etrafa gezdirip elleriyle dahi elbisesi üzerinde oynardı. Resmi sözünü bitirdikten sonra "Ey söyle bakayım! Ben şimdi hemen şimdi buradan çıkınca kimi görmeye gideceğim? Zira bu işte tehir ve teenni caiz olamaz. Söyle!" dediği zaman Hasna dedi ki:

-Benim buradan sizi gönderecek hiçbir kimsem olmadığını hiçbir kimseyi tanımadığımı size temin ederim. Ben ne Bahtiyar Paşanın cihazını isterim. Ne servet ve sâmân beklerim. Ne koca isterim. Hiçbir şey istemem.

-Canım kırk yıl burada Sadık Efendinin hanesinde kalamazsın ya? Elbette bir şeye karar vermeli. Bahusus ki Bahtiyar Paşa'nın va'di senin için bir tenzil, bir hakaret olamayacağından onu reddetmemelidir. Hem de reddetmek bir nevi küfrân-ı nimet sayılır.

-Ben ne kabulü düşündüm ne reddi! Kendi hakkımda kendimin hiçbir kararım olmadığını da bin defadır söylüyorum. Siz benim için her ne karar verirseniz ben razıyım!

-Pekâlâ! Ben bir adam intihap edeyim varır mısın?

-Hayır beni kocaya vermekten başka her neye karar verirseniz razıyım. Bir lokma ekmek beni ihya eder. Bir basma entari bana üç sene gider. Ben hocalık ederim, çamaşıra, tahtaya giderim, ne edersem ederim yiyeceğim bir lokma ekmek ile giyeceğim birkaç endaze bezi çıkarabilirim.

Kızın bu sözleri tamamıyla ciddî olarak söylediği nâsiye-i hâlinden dahi anlaşılırdı. Bu kızda ol kadar ulüvv-i cenâb ol kadar tok gözlülük vardı ki tarife sığmaz. Hakikaten dünya gö-

zünde olmayıp bu hâlde bulunan adamların ve bilhassa kadınların dünyada yalnız bir şey gözünde olacağını ve artık dünya ve mâfîhânın işte yalnız o şeyden ibaret kalacağını ve o şeyden başka her şey ona zait ve yabancı görüneceğini Resmi pek âlâ bilir idiyse de Hasna'nın dünya ve mâfîhâsı neden ibaret olduğunu bir türlü kestiremezdi.

Nihayet bir zaman Hasna'nın uzaktan uzağa bir kimse ile münasebeti, muhabbeti olduğunu kendisine açtığı hatırına geldi. Dedi ki:

A Hasna! Senin bir lâkırdın diğerine uymuyor. Hani ya Zekâyi mahut mektubu verdiği zaman ben sormuştum da sen bir kimse ile uzaktan uzağa muhabbetin olduğunu ağzından kaçırmıştın. Şimdi yine hiçbir kimseyi istemediğini söylüyorsun. Söyle Allah aşkına! O adam kim ise söyle de gideyim..

-O zaman çok ısrar ettiğiniz için böyle bir şey söylemiştim. Efendim! Benim için o kadar üzülmeyiniz! Eğer kendinizce bir şeye karar verebilmek mümkün ise verirsiniz. Ben sizin himayenizi dünyada hiçbir şeye tercih edemem. Yok benim için hiçbir şeyi yapamayacak olursanız Allahü azimü'ş-şânın nâm-ı nâmisine kasem ederim ki size zerre kadar gücenmeksizin ben kendi başımın çaresini görebilirim. Hamdolsun vücudum sağlam. Gücüm, kuvvetim yerinde! Elimde dikiş var, nakış var, her hüner var. Ben burada Sadık Efendiye de bar olmam. İki üç ay geçmez ki ellerimin emeğiyle kendime bir odacık dahi tedarik ederim. İnsan düşünse daha neler bulur! Fakat doğrusunu isterseniz benim düşündüğüm de yoktur. İnsanın ihtiyacı ne kadar az! İnsanın kuvveti ise ne kadar çok! Bu kadar çok kuvvet ile bu kadar az ihtiyacın tesviyesi zihinlerimizi yormalı mıdır?

Resmi kızın bu sözlerini zihninde muhakeme ettikçe derinleşti, derinleştikçe muhakemesi kuvvet buldu. Hatırından neler geçti, neler geçti ki!... Fakat her hatıra bir genç kıza öyle kolay kolay arz ve ihtar kılınamaz. Nihayet şöyle bir söz söyledi.!

-Senin hakkında hiçbir şey yapa(ma)mak derecesinde neden âciz olayım. Arzum seni bir hanenin hanımı etmektir. Mademki kocaya varmak istemiyorsun kendi evceğizim sana her

zaman açık olduğunu arz edebilirim. Şu kadar ki sen saray gibi bir konakta alıştın. Evceğizim ise...

Hâlâ bende saraylara, konaklara heves var zannediyorsunuz da ona yüreğim yanıyor. Benim için ilk dâr-ı mes'ûdiyet o hanecik oldu. Son dâr-ı mes'ûdiyet dahi orası olmasını isterim!... Şu teklifiniz beni en ziyade bahtiyar edecek bir tekliftir. Ondan başka bir teklifte bulunmanızı ve bundan böyle dahi asla teklîf-i dîger düşünmemenizi rica ederim.

Hasna söylediği sözleri öyle manasız ve hükümsüz bir lâf-ı güzâf olmak üzere söyler insanlardan olmadığını Resmi dahi bildiğinden ve kızı İmam Sadık Efendinin konağında terk etmek ise hiç aklının işi olmadığından hemen Hasna'ya feracesini giydirdi ve sandığını eşyasını dahi bir hamala yükleterek hanesine getirdi.

Resmi'nin süt validesi hane içinde asıl valide makamını çoktan ihraz etmişti. Binaenaleyh şimdiye kadar bir çocuğa valide iken şimdiden sonra iki çocuğa valide olacağı hakkında Resmi kat'î bir talimat vermekle iki nefesten ibaret olan Resmi hanesi bademe üç nefes itibar olunmak üzere tevessü etmiş oldu.

Onuncu Bap

Bîçare Hamparson

Hamparson Ağanın ikmal edecek bir işi olduğunu unutmadınız ya? Hatta bu işin ikmali bu kadar da teehhür etmemeli idi. Ama zavallı ihtiyar adamcağız mahut gece baloda biraz ziyadece hırpalanmış olduğundan hastalığını birkaç gün çektiği için tesviye-i mesele dahi teehhür etmişti.

Vakıa bu teehhür min cihetin nafi oldu. Zira mor kadifeli fistanla kendi karısı olmak üzere yakalamış olduğu madamın sahibi bulunan mösyö bu taarruzu eden Hamparson Ağanın nasıl bir Hamparson Ağa olduğunu zaten bildiği gibi şu sehve nasıl bir müthiş sebeple duçar olduğunu da anlayınca öyle davadan falandan vazgeçtikten maada hatta Hamparson'un hanesine gelerek hastalığından dolayı beyân-ı teessüf etmişti. Ancak iş bununla bitmiş addolunamazdı. Centilmenlik iktizasıncaHamparson Ağanın gidip taarruz ettiği madama bir de tavsiye vermesi

lâzım gelirdi. Binaenaleyh sihhatini iade eyledikten sonra gitti evvelemirde bu vazifeyi ifa etti.

Ondan sonra nöbet Zekâyi'ye geldi. Zekâyi'ye, Zekâyi'ye! Asıl bitirilecek olan iş Zekâyi işi idi. Zira her felâketin sebeb-i mahzı Zekâyi'dir.Hamparson Ağa Zekâyi'yi nasıl affedebilsin? Bu adam kendisinden ve daha doğrusu zavallı zevcesinden ne istiyor? Bir iftira etti sabit olmadı. Bir daha hanesine gelemeyecek derecelerde rezil ve rüsvay oldu. Artık elini çekse ya? Bu ikinci mektup nedir? İşte âlemin karılarını bir pençe-i intikama düşürmekten ve binaenaleyh bir netice-i maslahatı bir rezâlet-i mahzâya müncer kılmaktan başka neye yaradı? Ya frenk terbiyeli bir adam olmasa idi de bir dârib madrûb muhakemesine çıkılsa ya Hamparson Ağa şu ihtiyarlığında bir de hapise atılsa idi?

Şu mülâhazalar Hamparson Ağanın bihakkın gazabını tahrik ederek "Zekâyi'yi affetmek mümkün değildir. Bu mektup kendi yazısı olduğunu inkâr edemez. Hele bir gideyim ben kendisini göreyim!" diye arabasına binerek ta İstanbul'da İzzet Efendinin hanesine kadar vardı. Sabah erkence davrandığı için Zekâyi'yi dahi hanesinde buldu.

Bu defaki bonjurlar falanlar hiç dostane değildi. Sair mukaddemata hacet görmeksizin Hamparson doğrudan doğruya bahse girişerek dedi ki:

-Beyefendi hazretleri! Pâymâl eylediğiniz namusların çâre-i ta'mîrini düşündünüz mü? Elbette ettiğiniz rezaletlerin sükûtla setr olunmayacağını bilirdiniz. Şimdiye kadar tehiri ise hastalığım sebep olmasıdır. Söyleyiniz bakalım ne diyeceksiniz! Bu mektup szin kendi elinizin yazısı olduğunu hiçbir mahkemede inkâr edemezsiniz!

Zekâyi bu sözleri işittikçe yerden yere geçerek Hamparson Ağa sözünü bitirdikten sonra bir müddet daha herifin yüzüne bakmadı. Hamparson "Söyleyiniz efendim, söyleyiniz! Ben buraya sizi mahcup ederek onunla iktifaya gelmedim. Namusumu ikmal için bana her mahkeme açıktır. Hatta babanızını huzuru bile!" deyince Zekâyi'nin bütün bütün aklı başından giderek hiç de söyleyecek söz bulamamaya başladı. Nihayet Hamparson'un icbar ve tazyiki üzerine herifin ayaklarına kapanarak dedi ki:

-Aman Allah aşkına Hamparson Ağa! Merhamet ediniz! Bana değil! İhtiyar pederime merhamet ediniz. Bu rezaletleri haber aldığı anda yüreğine iner, bir hâl olur.

-Acayip! Ben şâyân-ı merhamet değil miyim? Bu yaşta iken balolarda kırk elli frengin yumrukları altında ezileyim!

-Efendim! Duymuş olunuz ki bu işte bir sehiv vaki oldu. Vallahi'l-azîm ve billâhi'l-kerîm!...

-Ben yemin istemem efendim! Ben yeminden korkarım!... Sehiv olacak zahir! İşin içinde hiçbir hakikat olmadıktan sonra elbette her şey sehiv olacak. Şimdi bu sehiv yüzünden pâymâl olan namusları nasıl tamir edeceğinizi sormaya geldim. Sizce bir suret varsa söyleyiniz. Bencesi ise pek kolaydır. Pederinize müracaat ve rikab-ı humâyûna arz-ı hâl takdimi benim için işden bile değildir.

-Hamparson Ağa! Sizin ile şimdiye kadar baba oğul gibi dostane müşâfehelerden, nazikâne muamelelerden başka aramızdan bir şey geçmemişken bugün şu yolda görüşmek beni nasıl yerlerin dibine sokmakta olduğunu bir türlü takdir edemezsiniz.

-Siz de benim ne kadar...

-Merhamet buyurunuz! Allah aşkına merhamet buyurunuz da sözümü ikmal edeyim. Benim şu ikinci ve imzasız mektubumla size haber verdiğim şey dahi pek doğru idi.

Hamparson hiddetinden çıldırmak derecesini bularak:

-Doğru mu idi? Hâlâ melek gibi karıma iftira ha?

-Evet doğru idi. Mor kadifeli elbise zevceniz için yapılmıştı.

-Beyefendi beyefendi! Eğer sen bu sözleri beni teskin için zöylüyorsan boştur. Bundan mukaddem zevceme ilân-ı aşkını müş'ir yazdığın kâğıdı karım bana gösterdi. Zavallı karıcığım! Senin iğfaline kapılmadığı için bu kadar düşmanlık ediyorsun. Seni tart etmese ve sözlerine kulak verse idi pek iyi olacaktı. Öyle değil mi?

-Orası şimdilik lâzım değil. İşte beni tart etti iş dahi bitti. Fakat ben davamda sadıkım. Zevceniz o mor kadifeleri dostu ile baloya gitmek için yaptırdı. Hatta o akşam giydi gitti. Fakat sonra kıyafetleri tebdil olundu. Siz beni dinleyiniz. Beni öldür-

seniz dahi hakkınız var. İşi pederime duyurmayınız da beni dövünüz, öldürünüz! Billâhi sesimi bile çıkarmam. Elimi bile kaldırmam. Fakat emin olunuz ki beni bir namuslu karı için dövmüyor, öldürmüyorsunuz! Zevceniz size haindir.

-Hâlâ zevcemi itham ediyor da buna esmam yanıyor be!

-Zevceniz müttehemdir, haindir efendi! O gece mor kadifeler içinde zevcenizi elinizle tutamadığınıza sebep şeytanların bile akıl erdiremeyeceği bir tedbir olmuştur. Beni dinleyiniz beni! Konağınız içinde ne olup bitiyorsa haberim vardır. İşte size de bazı şeyleri ihbar edeyim de görünüz! Siz Mariyanko'yu çağırdığınız zaman ölüm ile tehdit ederek ağzından söz kapmaya çalıştınız. Öyle değil mi?

-Öyle ama karı bir şey söylemedi. Yok ki ne söylesin!

-Hiç ölüm ile tehdit olunarak söz alınabilir mi? Ben onu ölümle tehdit değil akçe ile itmâ' eylediğim için her şeyi haber alıyorum. Aldığım haberlerden birazını daha söyleyim: Zevcenizden şüphe ederek bazı gece vehleten odasına girmeyi mutat edindiniz. Değil mi? Hatta bir gece zevceniz uyku hâliyle korktu. Bayıldı falan oldu. Değil mi?

-Ey!

-İyisi fenası her hâlden haberim vardır diyorum. Zevceniz hangi gece isterse dostunu ta kendi yatak odasına alıyor. Anladınız mı? Eğer daha anlamak isterseniz Mariyanko'yu tehdit değil ıtmâ' edersiniz. Çokca para verirsiniz. Eğer zevcenizi sadık bulursanız dünyada en hain en gaddar adam ben olurum. Ne yaparsanız yapınız. Fakat zevcenizin hıyaneti tebeyyün ederse siz dahi kani olursanız ki bana şu muahezeleri bigayr-ı hakkın ve bilâ-lüzum mücerret bir rûspî için etmiş olursunuz.

Nasıl? Bahis pek ziyade ehemmiyet ve nezaket peyda eyledi öyle değil mi? Bir rospi karı için bir dostu muaheze etmek lâyık değilmiş. Vakıa lâyık değildir. Hatta karının fuhşunu ortaya koyması dahi bir nevi dostluk addolunabilir. Lâkin evvelâ o fuhuş sabit olmalı.

Aman ya Rabbi! İşte tahakkuk ediyor ki kendi namusunu, kendi iffetini kendisi muhafaza etmeyen kadının bu âlemde hiçbir hamisi kalmıyor. Bu hakikat Hamparson Ağa nazarında o

kadar kuvvet gösterdi ki birkaç dakika evvel mağlûp olduğu hiddetine şimdi kendisi galip gelerek Zekâyi ile bir karar üzerinde musalâha dahi oldular. O karar ise Mariyanko'yu ele alarak istiknâh-ı mesele kararı idi. Zekâyi eğer Madam Hamparson'un masumiyeti tahakkuk ederse Hamparson Ağa tarafından her türlü muhakemeye hatta her türlü cezaya razı olacağını ve badema bütün cihana karşı namussuzluk ile ithamı dahi kabul edeceğini mübeyyin bir kâğıt yazıp imza dahi ederek herife verdi. Artık bu karar üzerine zavallı Hamparson yarı çılgın bir hâlde olarak hanesine avdet eyledi.

Gelir gelmez Mariyanko'yu huzuruna çağırdı. Vakıa kendisi hiddetinden çatlamak üzere idiyse de bu defa hizmetkârı öyle ölüm ile tehdit vadisine gitmedi. Dedi ki:

-Mariyanko! Kızım! Eğer bana bir hizmet edecek olursan ben dahi mükâfatından geri durmam. Zaten her şey tahakkuk etmiş gibidir. Şu bizim kokanın dostunu bana tutturur isen bil ki seni ihya ederim.

-A! O nasıl lâkırdı a çelebi?

-Hayır! O nasıl lâkırdı olduğunu hiç sorma. Her şeyden haberdarım demiyor muyum? İnan ki her şeyden haberim var. Zekâyi Beye nasıl hizmet ediyorsan bana da öyle hizmet edeceksin.

-Nasıl Zekâyi Bey? Ben onu tanımam, bilmem!

-Korkma a kızım korkma! Ben sana Zekâyi'den ziyade para veririm. Bana Zekâyi hepsini söyledi. Zaten başka yerlerden dahi haberler aldım. Bu konu artık bitmiştir diyorum! Sen bana sadık ol. Şimdi benim senden istediğim şey onun dostunu bana tutturmaktır. Eğer bana bu hizmeti görürsen beni bu namussuzluktan kurtarmış olursun. Sana helâlinden yüz lira var!

-Canım ben.. şey.. istemem... Şey olsa.... Vallahi efendim!...

-A kızım! Bak sana kızım diyorum. Gel sen bu işte bana sadık ol hizmet et de ben de sana babalık edeyim. Seni istersen bir kocaya veririm. Yok ister isen sana yüz değil iki yüz lira vereyim de sen dahi istediğin gibi bir kocaya varır ve bu hizmetkârlıktan kurtulursun. Anladın mı? İki yüz lira!

Paraya hiçbir vakit galibiyet göstermemiş olan Mariyanko zaten yüz lirayı işittiği zaman şaşalayıp gevşemiş olduğundan bu defa lira iki yüze çıkınca mağlûbiyeti daha ziyade arttıktan maada "Seni bir kocaya veririm" sözü dahi başkaca bir hüküm göstermiş ve bahusus "istediğin bir kocaya varırsın" lâkırdısı karının zihnini kendi sergüzeşti amali efkârınca birçok meydanlar açmış olduğundan Mariyanko bayağı yumuşayıp efendisinin yüzüne manalı manalı bakarak biraz da gülümsemeye başlamıştı.Hamparson Ağa bunu görünce sözünde yine devam eyledi:

-Haydi kızım Mariyanko! Hem bu göreceğin hizmet sevaplı bir hizmettir de! Bir aşüfte rospiye âdeta pezevenklik etmek senin gibi bir iyi Hristiyana yakışır mı? Bir mazlum kocaya sadakat ve hizmet edersen Allah dahi razı olur. Söyle bakayım söyle! Teklifimi kabul edeceksin değil mi?

-Ben başımdan korkarım efendim, ben fukarayım.

-Neden korkasın? Niçin fukara olasın. İşte ben sana müddeti ömründe kazanamayacağın kadar para vereceğim.

-Sonra iş meydana çıkınca vermeyip bana yol verirsiniz.

-Mariyanko! Eğer sen bana kokanânın dostunu tutturmayı vaat edersen ben sana paraları peşin olarak veririm. Ama vaadini tutmazsan sonra işin daha fena olacağını da sen düşün!

Vakıa vaadini tutmamak dahi Mariyanko'nun zihnine gelmişti. Zira Mariyanko bir eşek karı değildi. Kendi kendisine "Heriften paraları alırım. Sonra karısına da haber verip birçok para daha alırım. Artık kovulsam da beis yok. Ben de işimi yoluma koymuş olurum" dedi ise de böyle bir kancıklık yaparsa koca bir Hamparson Ağanın elinden mümkün değil kurtulamayacağını gözü önüne alarak son bahşişi ağadan almak ve artık bir sadakat-ı meşrûayı dahi efendisine etmiş olmak için bu tasavvurdan vazgeçmişti. Efendisine dedi ki:

-Hakkınız var efendim! Kokona size hıyanet ediyor ama onların tertibi o kadar yolundadır ki dostunu ele geçirmek mümkün değildir.

-İşte ben de onun için sana bu paraları vereceğim ya? Zekâyi Bey bana dedi ki Mariyanko'yu ele almayınca, Mariyanko yar-

dım etmeyince dostunu tutmak mümkün değildir. Haydi Mariyanko! İşte bak kokonanın sadık olmadığını söyledin. Şu dostunu da bana tutturabilirsen...

-İki yüz lirayı peşin verirseniz olur.

-Veririm. Şimdi veririm. Şimdi bu anda! Fakat sen de vaadini tutarsın ya?

-İşten bile değil! Bundan sonra dostu ilk geldiği gece elinizle gidip tutarsınız. Şu sözümde sadakatim üzerine isterseniz yemin dahi ederim.

-Hayır Mariyanko! Benim sana emniyetim vardır. İşte şimdi paranı veririm!

Diye Hamparson Ağa kendine mahsus olan bir çekmeceyi açıp kırk tane beşer liralık banknot çıkardı. Karıya verdi.

Aman ya Rabbi! Mariyanko'nun bu mavi kâğıtları aldığı zaman nasıl sapsarı kesilmiş olduğu görülecek bir şeydi. Hırs ve tamahta bu dereceleri bulan insan hâl-i tabiîsinde iken hatta akçeyi istihkar bile eder. O adamın akçeyi nasıl taabbüd eylediğini görmek isterseniz ümidinin fevkinde olarak eline bir mebläğ-ı küllî geçirmeli. Ne hacet bu hırs ve tamahın ruha ve vücuda cari olan tesiriyle cinnet-i şâdîye ve hatta merg-i şâdîye uğrayanlar dahi az mı görülmüştür?

Mariyanko paraları aldıktan sonra Hamparson Ağaya birçok teminat daha vererek odasına geldi. Karıya arız olan sükût pek derin olup bu sükût hâlinde Mariyanko'nun yüreğinden kim bilir neler geçer idiyse de madama vaki hâlden asla haber vermedi. Hatta Resmi'nin vüruduna dair madem kendisiyle birkaç istişareler dahi eylediği hâlde Mariyanko asla reng-ı hıyânet göstermeyip sanki evvelki kadar kokonasına sadık imiş gibi kendi hatırına gelen tedabiri dahi söylerdi.

Bu hâl ile dört gün geçti. Hatta o müddet zarfında Zekâyi Bey dahi iki defa Mariyanko'yu civarda kâin bir eczahaneye celbederek eğer Hamparson Ağaya verdiği vaat mucibince Resmi'yi ele verir ve tutturursa yüz altın dahi kendisi vereceğini temin eylemiş olduğundan işte Mariyanko'yu cümleden ziyade ikna eyleyen şey dahi bu oldu.

Vakıa zaten Rumların verdikleri iane balosu mevsiminin sonlarına tesadüf ederek bu zaman ise karnaval geçmiş ve herkes büyük perhize girmiş olduğundan madamı Resmi ile ele vermek için artık balolarca fırsat aramaya imkân kalmamış idiyse de Mariyanko baloda bile düşürülemeyecek olan en parlak fırsat kendi elinde olduğunu bilerek şu kadar ki işi bir suretle bittanzim kendi üzerine zerre kadar bir serpinti sıçramadığı hâlde hem kendisini kurtarmak ve hem de Hamparson Ağanın meramını hâsıl etmek isterdi.

Zira düşünmelidir ki karşısında bulunan oyuncu Resmi gibi bir kafalı adam olup şimdiye kadar Zekâyi'nin bunca tedbirlerini boşa çıkarmıştır. Eğer bu işte akilâne davranmazsa Resmi'nin tedabirinden dahi kendi kurtarabilmek güç olacağını Mariyanko nazar-ı dikkate almıştı.

(İntihâ-yı kitâb-ı sâni)

Üçüncü Kitap
Karnavaldan Sonra

Birinci Bap
Büsbütün Başka Bir Romanın Tetimmesi

Bu kitabımız hikâyemizce karnavaldan sonra başlayan vekayi cami olacaktır. Ancak vekayi-i mezkûre karnavaldan pek de çok sonra başlamıyor. Bundan evvelki kitabın son vak'ası ile bu kitabın ilk vak'ası arasında ancak Mariyanko'nun kendi tedabirini itmam edeceği kadar zaman mürur eyliyor.

Bu zaman ise müruruna evvelki kitabın sonunda haber verdiğimiz dört gün üzerinden diğer bir üç gün daha mürur etmiş olmasından ibarettir. Şimdi üç gün sonra idi ki bir romanın neticesi zuhura geldi. Ama bu roman Madam Hamparson'un romanı değildir. Belki Mariyanko'nun kendi romanı olup her ne kadar mukaddematını bu kitapta görmedik ise de yalnız şu babta göreceğimiz neticesi o romanın mukaddematından dahi bizi haberdar edecektir.

Şöyle ki:

Bir ikindi zamanı Mariyanko oldukça temiz bir fistan giyerek ve saçlarını ve maçlarını düzelterek câlib-i enzâr-ı ehemmiyet olup olmayacağını anlamak için aynaya dahi baktığı zaman epeyce mutmain göründü. Hemen şuracıkta haber verelim ki Mariyanko süslenmediği hâlde dahi câlib-i enzâr-ı ehemmiyet olamayacak kadınlardan değildi. Hizmetkâr olanlar meyanında haniya bazıları vardır ki efendileri onların kendi odalarına yalnızca girip uzun uzadıya meşgul olmalarını pek ziyade istedikleri hâlde ya madam cenaplarının verdiği talimat üzerine hizmetkâr efendisinin bu arzusunu ifa edemeyerek veyahut madam bizzat ika-ı mevâni eyleyerek bîçare adam üzüm üzüm üzülmez mi? Haniya bazı kere dahi efendi cenapları gece somnambule hâliyle ne yaptığını ne ettiğini bilemeyerek ta hizmetkârın odasına kadar gider de kokana cenapları bilâhere kendisini orada uykudan uyandırdığı zaman somnambule olduğundan

dolayı kocasını döğeceğine niçin oda kapısını sürmelememiş olduğundan dolayı bîçare hizmetçiyi döğmez mi? İşte Mariyanko dahi bu hizmetçilerden idi. Binaenaleyh şöyle bir gelişi güzel süslenip de sokağa çıktığı zaman yalnız bakkal çırakları ve kira arabacıları ve lânterna çapkınları tenâsüb-i endâmını tahsin etmekle kalmayarak bayağı efendiler bile kıza baktıkça epeyce manaları havi olarak lâtif lâtif gülümserlerdi.

Mariyanko dört yol ağzına doğru yola revan oldu. Tamam Rusya seferathanesi yanına gelince bir kunduracı dükkânı önünde durarak sokakta bulduğu bir fakir çocuğun eline beş on para verip "Haydi şu dükkâna gir de Nikolaki'yi bana çağır" dedi. Meğer çocuğa verdiği para fazla imiş. Zira Nikolaki dükkânda olmayıp o dahi Asmalı Mescit tarafından doğru geliyormuş. Mariyanko'yu dükkân yanında görünce Nikola'nın yüzü gülerek Mariyanko'nun yanına geldi ve ikisi birlikte Rusya Sefarethanesi hizasında ve Beyoğlu caddesinin biraz Taksim cihetinde bulunan kilisenin kapısı içine girdiler. Malûmdur ki bu kapının içerisi enlice sokak gibi bir şey olup fakat kiliseye henüz vasıl olmadığı için bir bina altı addolunamadığı gibi oraya herkes giremediği için bir sokak dahi addolunamaz.

Bu Nikolaki 26, 28 yaşlarında orta boylu,etine dolgun, esmer benizli, kumral bıyıklı bir adam olup simasında öyle bir melâhat görülür ki bu simada olan adamların safvet-i kalblerine itimat eylemek hususunda en büyük müşkülpesentler bile inat ve ısrar etmezler. "Ne istersin sevgili Mariyanko? Çoktandır kendini bana göstermiyorsun!" demesine mukabil "Artık bütün bütün senin olmaya geldim" cevabını alan Nikolaki'nin tavrında sevinç yerine bir ihtiraz, bir tereddüt görüldü ki şu söz bunların yekdiğerini sevdiklerini bize anlattığı hâlde Nikolaki'nin bu tereddüdüne istiğrap olunabilirdi. Ancak Nikolaki'nin hakikaten bir kalb-i merdâneye malik adam olduğu o tavr-ı tereddüdünü takip eyleyen şu muhavereden anlaşılabilir. Nikolaki dedi ki:

-Ah Mariyako! Bahtiyar olmak için yalnız birbirimizi sevmek kifayet etmeyeceğini sana anlatmadım mı? Ben seni aldatmak istemem a kuzum! Sende de bende de bir para olmayınca velev evlensek bile ne kadar rahat edebiliriz? O zaman dahi ben kalfalık sen el kapılarında hizmetkârlık edecek değil mi-

yiz? Ne gülüyorsun? Ne susuyorsun? Söylesene hakkım yok mudur?

Vakıa Mariyanko Nikolaki'nin bu sözlerini garip bir tebessüm ile telâkki eylerdi. Herif son sözlerini söylediği zaman Mariyanko dedi ki:

-Sen söyle sen! Söyle söyle de hep söyleyeceklerini bitir. Sonra da ben söylerim.

-Ben söyleyeceklerimi zaten söylemiş bitirmişim! Ben seninle evlenemem Mariyanko! Daha zengince bir adam ile evlenirsen dahi mani olamam. Seni pek severim. Lâkin seni mesut edemeyecek olduktan sonra alayım da neden rahatsız edeyim. Ben kalfalıkta gece gündüz çalıştığım zaman on beş kuruş ancak kazanabilirim. Her gün iş bulunsa canıma minnet! Çalışırım. On beş kuruş ile de kaht-ı kanâat geçiniriz. Lâkin her gün iş yok. Hele şu buhran içinde herkes kundurasını, potinini yamatıp da geçinmektedir... Canım ne gülüyorsun Allahı seversen? Benimle eğleniyor musun yoksa?

-Hayır! Senin böyle söyleyişlerin hoşuma gidiyor. Görüyorum ki beni seviyorsun Nikolaki!

-Ah! sorar mısın Mariyankocuğum?

Yalnız fakir oluşumuz mu bizim evlenmekliğimizi men ediyor diyorsun? Öyle ise ben fakir değilim Nikolaki! Hamdolsun benim şimdi beşyüz elli liram var. İhtimal ki iki gün sonra altı yüz elli lira olacaktır.

Ne diyorsun Mariyanko! Rüya mı görüyorsun? Sayıklıyor musun?

-Hayır! Ne rüya görüyorum! Ne sayıklıyorum. Güpe gündüz rüya görülür, sayıklanır mı? Seni âlâ bir dükkâna usta edeceğim. Ben de Madame Nikolaki Andrakopolos olacağım!

Vakıa Nikolaki dahi karının rüya görmediğine ve sayıklmadığına inanmış idiyse de ayda iki yüz kuruşa hizmetkârlık eden bir karının öyle iki üç sene zarfında beş, altı yüz lira arttıramayacağını bildiği cihetle böyle bir servetin mevridi hususunda derakab azim bir şüpheye düşmüştü. Demişti ki:

-Fena değil Mariyanko! Allah daha ziyade etsin. Beş, altı yüz lira ile istediğin gibi bir koca bulabilirsin.

-Vay sen benden vaz mı geçtin?

-Hayır! Ben fakirim ama namuslu bir adamım! Bana namus ile fukaralık ve bekârlık daha tatlı gelir.

-Bu nasıl lâkırdı Nikolaki! Benden şüphe ettin öyle mi? Ben sana hıyanet ederek şu parayı hıyanetimin ücreti olarak mı kazandım zannediyorsun?

-Yok Mariyanko! Senin pek ehl-ı ırz bir kız olduğunu bilirim. Bana muhabbetinden dahi eminim. Hatta asıl şüphelerime kuvvet veren şey dahi işte senin bu kadar ehl-i ırz oluşundur. Sana efkârımı daha ziyade açayım. Ben o kadar müşkil-bîn erkeklerden de değilim. Bir kızın vücudu ücreti olarak kazandığı parayı vakıa takdis etmez isem de o kadar yüz karası da addetmem. Zira bu kadar parayı kolayca ele geçirmek için maazallah daha cinayetkârane yollar dahi vardır.

Mariyanko, Nikolaki'den bu sözleri işitince yüzünün simsiyah kesildiğini burnunun tebdîl-i renk etmiş bulunmasından anladı. Dedi ki:

Beni hırsız mı sanırsın Nikolaki? Nikolaki'de hiçbir cevap yok. Bu sükût Mariyanko'yu bir kat daha bîzar eyledi. Sualini tekrar ve ısrar etmekle Nikolaki dedi ki:

-Altı yüz lirayı nasıl kazandın?

-İşte böyle sor da cevabını vereyim. Yoksa hırsızlığı zaten kabul edenlerden olmadığım gibi hırsızlık edip de hem âleme rüsvay olacak hem de hapislerde çürüyecek kadar eşek de değilim.

-Ey nasıl kazandın bakalım?

-Birtakım kabahat sahipleri kendi cezâ-yı nakdîlerini bana verdiler.

-O nasıl lâkırdı?-

-Şöyle bir lâkırdı ki: Irz ve iffet ne olduğunu senden benden daha pek çok âlâ bilen bir kadın gönlünü bir tuzağa düşürdü. Kendisine verilen nasihatler kabul olunmaz.

-Ey!

-İyisi işte böyle! Bizim kokona beni kendi esrarına mahrem etmek için para verdiği gibi madamı seven diğer bir adam dahi

madamın ahvalinden kendisine malûmat vermek için bahşişler vermeye başladı.

-Bir nevi casusluk!

-Ne yapmalı efendim! Irzıma halel vermeksizin zengin olmanın da başka türlü yolu yoktur. Bu kadar terbiyeli, doğru olmak lâzım gelirse kırk yıl daha bibirimiz için ağlar kalırdık. Nihayet kocası kendisine, esrarı haber vermek için birçok para verdi. Madamdan aldıklarım yüz elli ve kendisine âşık dediğim adamdan aldığım iki yüz lira olup bizim çelebiden dahi iki yüz lira aldım ki beş yüz elli eder. Hepsi mevcuttur. Ama çelebiden başkası kümeli olarak vermediler. Beşer onar ne aldım ise cemettim. Eğer tertip eylediğim iş uyar ise yarın öbür gün yine madamı seven o efendiden dahi yüz lira daha alacağım. Öyle vaat etti.Vermese de bu kadar elverir! Değil mi Nikolaki?

Nikolaki karının bu sözleri üzerine derin derin düşünmeye başladı. Şu hâller bu adamın gerçekten iffet sahibi bir adam olduğunu ispat ederlerdi. Fakat va hayfa ki iffetin dahi derecatı vardır. Bir dereceye varılır ki orada iffet dahi aciz kalır. Nikolaki, Mariyanko'nun eğer kendisine gösterdiği akçe yüz veyahut iki yüz lira kadar olsaydı bu akçeyi Mariyanko'nun kazanmış olduğu sureti dahi tahsin edemeyecek kadar iffetli idi. Fakat beş yüz elli! altı yüz elli olması da muhtemel! Belki bu parayı Mariyanko kazanmış olmayıp da başka birisi kazansa idi Nikolaki yine kabul etmezdi. Fakat Mariyanko'yu pek de seviyor! Mariyanko, kendisinin Mariyankosu olmak için dahi hiçbir ümidi, hiçbir ihtimali yoktur.

Voltaire'e isnat olunan fıkra hatırınıza geliyor mu? Voltaire'den ziyade D'Alembert nam hakime isnat olunmak lâyık olur idiyse de her ne hâl ise biz dahi Voltaire'e isnat ederek nakledelim:

Voltaire, Katerina ile bahsederken söz akçe kuvvetiyle kendilerini mahveden kadınlara intikal eder. Katerina buna ihtimal vermeyip olsa olsa bir karının gönlü ister de mahvolur diye inat eyler. Voltaire, imparatoriçe huzurunda iltizamı lâzım gelen adaba mugayir düşeceğinden dolayı özürler dileyerek "Zat-ı haşmet-simâtınıza bir âşık bir milyon lira verse rağbet buyurmaz idiniz ya?" der Katerina gülüverir. Voltaire "Ama

sözü ciddî gibi telâkki buyurunuz. Bir milyona vakıa rağbet buyurmazdınız. Fakat on milyon verse?" deyince Katerina yine bir tür nefret gösterip Voltaire "Yüz milyon lira verse yüz! Yahut bilfarz beş yüz milyon lira verse? Ya bir milyar lira arzetse? Merhamet buyurunuz ama doğrusunu söyleyiniz. Size birisi bir milyar lira arzetse?" deyince Katerina "Deli mi oldunuz? Bir milyar lirayı nereden bulacak?" demiş Voltaire "Demek oluyor ki bir milyar lirayı bulacak olsa rağbet buyurulacaktır. Öyle ise iş bir milyar lirayı kazanmaya kaldı!" cevabıyla galebe etmiştir.

Fıkranın aslı olmasa dahi câlib-i nazar-ı ehemmiyet bir fıkra olduğu inkâr olunamaz. Bir milyon lirayı kabul etmeyen bir adam bir milyar liranın önünde evvelki kadar kaviyyen afif bulunamaz. İhtimalin sonu yok ya? O inat ettikçe siz dahi milyarları tirilyonlara kadar varıdırırsınız.

İmdi bizim namuslu Nikolaki dahi Mariyanko'nun sözü üzerine düşündü taşındı hem Mariyanko'nun tezevvücü hem de beş yüz elli lira ile bir dükkânda başlı başına usta olmak şerefi gözünde pek parlak görünerek maa teşekkür kabul eyledi. Mariyanko dedi ki:

-Öyle ise bu gece tam nısfü'l-leylde bizim konağa geleceksin. Beni alıp götüreceksin.

-Nereye gideceğiz?

-Doğruca senin kız karındaşına! Olmaz mı?

-Pekâlâ olur. Zaten o dahi seni pek ziyade sever. Fakat zavallı Angliko! Bizi evlendirebilmek için ne yapabilirdi? Kaç defa "Hepimizi el ele verir çalışırız. Al karındaşım Mariyanko'yu al dedi" Ama bu söz kuru gayretten neş'et eder bir söz olduğundan ben cesaret edemezdim.

-Bundan sonra dahi beraber yaşarız belki onu da bir kocaya veririz.

İşte şu fakir Mariyanko romanın neticesi olmakla beraber romanın mukaddematı hakkında dahi bizi sanki o romanı yukardan aşağıya kadar mütalâa etmişiz gibi vâkıf eyler.

Demek oluyor ki o akşam Mariyanko haneden çıkıp gdeceği gibi Resmi dahi yakayı ele verip Madam Hamparson da mahvolacak gidecekti.

Evet! Mariyanko'nun tertibi filvaki bu idi. Hatta o gün Resmi ve Hamparson eve uğrayıp madam ile verdikleri karar mucibince akşam saat onbirde gelecek ve sofrada kalacak ve gece saat dörde doğru İstanbul'a gitmek üzere veda eyleyecek. Halbuki Mariyanko'nun odasında kalıp nihayet herkes uykuya vardıktan sonra bermutat madamın odasına gelecekti.

Mariyanko, Nikolaki ile kararını vererek eve geldiği zaman henüz saat on bile yok idiyse de Resmi gelmiş ve salonda Madame Küpeliyan dahi bulunduğu hâlde Madam Hamparson ile gayet neşeli bir bahse dalmıştı. Mariyanko kulak verdikte bahsin Zekâyi Beye dair olduğunu ve sözün Bahtiyar Paşa familyasına müteallik bulunduğunu anladı.

Evet! Resmi Bahtiyar Paşanın kızı ve Zekâyi Beyin yavuklusu olan Şehnaz Hanımefendi hazretlerinin başına gelen şeyleri uzun uzadıya anlatıp evvelce vermiş olduğu hâlde muahharan daha ziyade izahatına destres olduğu malûmatı dahi şerh etmekte idi. Biraz sonra iki erkek misafir ve nihayet Hamparson Ağa dahi gelerek Madam Hamparson, Resmi yüzünden hâsıl olan şevk ve şetaretini muhafaza etmek istedi ise de besbelli-Hamparson Ağa Mariyanko'yu görmüş de öyle gelmiş olduğundan bu akşam Hamparson'un yüzü bir türlü gülmemekte bulunmuştu.

Zaten yüzü gülmediği akşamlar şu yakınlarda çoğalmış olduğundan ve madam ise bu hâllere ehemmiyet vermek herifin şüphesini artırmak demek olacağını dahi evvelden hüküm eylemiş bulunduğundan kocasının çatıklığına hiçbir ehemmiyet vermeyerek hep şen ve şetaretli görünmeye cebr-i nefs eylemiş ise de her hâlde yüreği içinde bir de halecan hissetmekte bulunmuştu.

Sofrada içilen şaraplar Hamparson Ağadan maada herkesi bir dereceye kadar neşelendirebildi. Sofradan kalkıldığı zaman dahi sohbet epeyce parlak olarak devam eyledi. Ancak Hamparson Ağa o gün ziyadece bir kırıklığı olduğundan bahisle misafirlerinden ruhsat alarak odasına çekildi. Bu hâl

misafirler için bir saat kadar daha oturmaya mani olmadı. Mariyanko içinden derdi ki "Oturunuz oturunuz! Son geceniz bu gecedir. Yarın gece bu dirliği bulamayacaksınız".

Misafirler meyanında en evvel gitmek için ayağa kalkan Resmi oldu. Cümleye veda ederek salondan çıktı. Vakıa sokak kapısı dahi açıldı ve kapandı ise de kimse sokağa çıkmadı. Resmi doğruca Mariyanko'nun odasına girdi. Yarım saat sonra erkek misafirleri dahi giderek Madam Hamparson ile Madame Küpeliyan biraz müzakere eyledikten sonra onlar dahi yerli yerlerine gittiler.

Mariyanko aşağıya indiği zaman Resmi'yi muntazır buldu. Dedi ki:

-Daha bekliyor musunuz? Gitseniz ya?

-Belki herkes henüz uyumadı.

-Ağa yatalı iki saat oldu. Ondan başkasının uyuması veyahut uyumaması sizin nenize lâzım? Gece yarısı oluyor haydi gidiniz, rahatınıza bakınız. Madam sizi bekleye bekleye üzülür.

Karı şu lâkırdılarını şerhli olarak söylemek lâzım gelseydi "Gece yarısı oluyor. Şimdi Nikolaki gelecek biz kaçacağız. Haydi gidiniz de siz dahi belânızı bulunuz!" demek icap eylerdi.

Vakıa Resmi merdivenden yukarıya çıktıktan on dakika sonra dahi sokak kapısı bir kerecik yavaşça vuruldu. Mariyanko zaten çıkınlarını hazırlamış müheyya duruyordu. Nikolaki "Hazır mısın?" dediği zaman "Hazırım! İşte paralar!" demesiyle Nikolaki paraları mı yoksa Mariyanko'yu mu daha evvel seveceğini zihninde kararlaştıramayarak ikisi dahi müddet-i ömürlerinde hiç hissetmemiş oldukları bir sevinç ile kapıdan çıktılar gittiler.

Mariyanko ta sokağa dönünceye kadar acaba hane içinden bir sada işitilecek mi diye hep arkaya kulak verir idiyse de hiçbir şey işitemediği hâlde haneyi gözden de kulaktan da kaybettiler gittiler.

İkinci Bap

Takdir Tedbir

Biz Resmi ile Madam Hamparson'a gelelim: Bahusus bîçare Hamparson Ağaya gelelim ki akşam sokaktan hanesine geldiği zaman Mariyanko kendisine "Bu akşam kokana uykuya vardıktan tamam iki saat sonra odasına gidip dostunu elinizle tutacaksınız!" demiş olduğundan şu söz bîçare ihtiyarı sarhoştan beter bir hâle koyduğu gibi salona gelip de Resmi'yi dahi orada görünce artık adalâtındaki kuvvet hemen bilkülliye kendisini terk edecek kadar azalmıştı.

Vakıa Hamparson Ağa Resmi'den birkaç defa şüpheler etmiş idiyse de karısının dünyada Zekâyi kadar güzelleri, süslüleri fılânları bile asla beğenmediğini bildiği cihetle Resmi gibi kendi kendisini kaydetmeyen bir adamı asla beğenebileceğine ihtimal vermezdi. Bu akşam dahi gayeti Resmi hakkında alelâde bir şüphede bulunarak karısının irtikâb-ı hıyânet eylediği adamın kim olabileceğini düşündükçe çıldırır ve çıldırdıkça zihninde hiçbir kimseyi bulamaz olurdu. Dikkat edilecek ahvaldendir ki Zekâyi Bey, Madam Hamparson'un dostu kim olduğunu işrab edecek surette olarak Hamparson'a hiç kat'î bir şey söylememiştir.

Hamparson Ağa yatağına girdiği zaman gözlerine uyku girer diye hulya edemezsiniz ya? Madame Küpeliyan ile zevcesinin geceyi hayırlaşarak ayrıldıklarını yatağında işitmekle daha o anda yerinden fırlayıp karısının odasına gitmek derecesinde sabırsızlık hâlinde idiyse de Mariyanko iki saat meydan vermiş olduğundan o tenbihten harice çıkmamaya dahi kendisini mecbur bilirdi.

"İntizar nârdan eşeddir" derler. Asıl ateşten şiddetli olan intizar dahi işte Hamparson Ağanın bu intizarı olduğuna şüphe edilmemelidir. Bir mesudiyyetin vürudu intizarında bulunmak dahi nârdan eşed olabilir ise de onlar insanı tatlı tatlı yakar. Halbuki Hamparson Ağa ölümüne intizar eylese idi belki bu kadar muazzep olmazdı. "Ah şimdi kim bilir nasıl sarmaşıyorlar, sarılıyorlar! Ah bana o kadar sadakatler temin eden ağız kim bilir o hain, gaddar dostuna nasıl muhabbetler temin ediyor! Ne

yeminler ediyor! Ne kadar buseler alıyor!" diye düşündükçe kendisini ateşler içinde bulurdu.

İki saat diye tahmin eylediği zaman henüz bir saat bile değilken artık tahammülü tükenip yatağından kalktı. Şayet Mariyanko'nun bu kadar müddet kesmesinden maksadı "Herif henüz gelmemiş ise gelsin diyedir. Eğer gelmemiş ise ben kendimi şeytanlara bile göstermeyerek beklerim. Tamam gelirken karşısına çıkarım" diye karanlıkta olarak odasından çıktı ve kedi gibi aheste ve dört ayak olarak yürüye yürüye zevcesinin kapısına kadar vardı.

Dostu çoktan gelmişti. İçerde telâşlı telâşlı birtakım homurtular işitir idiyse de kapı pek muhkem olduğundan ses tamamıyla harice çıkmaz ve binaenaleyh hiçbir kelimesi anlaşılamazdı. Aralıkta bir gülmekler dahi kulağına gelirdi ki işte-Hamparson Ağayı asıl geberten dahi bu kahkahalar olurdu. Anahtar deliğinden bir şey görebilin miyim diye çalıştı ise de deliğin iç tarafında mandal gibi bir sitaresi olduğundan hiçbir şey göremedi. O zaman Hamparson Ağa da şu kârgir binalar ve onların muhkem kapılarına ve bahus frenk kilitlerine bir sövmek vardır.

"Daha ziyade beklemek rakibimin bahtiyarlığı müddetini daha ziyade temdit eylemektir. Hemen kendilerini betbaht etmeliyim!" diye davrandı. Heyhat! Kimi bedbaht edeceksin? Düşünmüyor musun ki gayeti karını tatlik bile edecek olsan ol aşüfte bir kere cihana kepaze olduktan sonra senin rakibini yine der-âğuş eder. Hem evvelkinden ziyade!

Fakat Hamparson Ağa şu anda bu fikirde değildi. Tak tak tak! Kapıyı çaldı.

Artık kapı dışındaki hâle değil kapı içindeki hâle dikkat etmek için enzâr-ı dikkat ve ehemmiyetimizi hemen oda içinde bulundurmalıyız.

Kapı çalınmak üzere bulunduğu zaman Madam Hamparson dahi henüz Resmi'yi soyup yatağına almak üzere idi. Kocası kapıyı vurmadı sanki ta kendisinin cangâhına vurdu. Karı bir kere yerinden sıçradı. Resmi ise karıyı omuzlarından bastırıp gayet yavaş olarak "Telâş etme! İşte o zaman mahvolduğun saattir. Elbiseleri Madame Küpeliyan ile baloya gittiğin zaman

onu erkek kıyafetine koymak için benden ariyet aldığını söyle! Benim için hiç telâş ve merak etme!" diye yerinden fırladı.

Meğer kocaman pencere açıkmış. Resmi bu hanede asla kendisini emniyet-i tâm içinde bulamadığı için hava kış olmakla beraber pencereyi tamamıyla sıkıştırmayıp ve mandallamayıp şöyle aralıkça bırakırmış. Cebinde dahi daima bir hallaç kirişi bulundururmuş. Madama sâlifü'z-zikr talimatı bir anda verdiği gibi "Ben indiğim zaman bu kirişin ucunu çözüp aşağıya bırak" dedi ve yıldırım gibi bir sür'atle yalnız pantolonunu yakalayabilip kirişin ucunu pencerenin bir cihetine iliştirerek kendisini salıverdi.

Cimnastik ister cimnastik! Hem de canını dişine almak ister. Kapı vurulduğu zamandan iki dakika mürur etmemişti ki Resmi kendisini aşağıda bulup hatta Madam Hamparson dahi Resmi'nin yalnız paltosunu da pencereden sokağa attıktan sonra kocasına kapıyı açmıştı. Bu zamana kadar Hamparson Ağa kemâl-i telâşla kapıyı üç dört kere vurmuş ise de karı iki defasını güya uykuda olduğu için işitmeyip üçüncüsünde "Kimdir o? Ne istersiniz?" diye bir ses vermiş ve herifin "Aç kapıyı aç hain! Aç diyorum! Yanımda bir balta bulundurmadığıma nadim oldum. Aç hınzır aşüfte şimdi bakayım ne ile tevil edeceksin?" diye kıyametleri koparark ettiği yaygaralara mukabil "Canım yine ne oldun Allahı seversen? Dur işte mumu da bulamıyorum!" diye aranarak bir hayli vakit daha kazanmıştı.

Halbuki şimdi mum yanmakta, şimdi yeni konuşulmakta, şimdi gülüşülmekte olduğundan madamın şov yapmalarıHamparson'u bir kat daha azap eylerdi. Nihayet karı kendisini uykudan uyandırabildikten ve aklını başına toplayıp kibriti dahi arayarak bulup şamdanı yaktıktan sonra kapıyı açtığı zaman gerçekten zencirini sürükleyen mecnun-âsâ odaya saldıran ve nereye başvurduysa zamparayı bulamadığından dolayı tamamıyla meyus kalan kocasını teskin etmekle beraber kendi beraetini dahi ispat için "Yine mi ay başı tuttu, yine evham arkasından koşuyoruz!" diye teminat ve tekdirata kıyam eyledi ise de bu defa Hamparson Ağa öyle kolay kolay amana düşürülecek-Hamparson Ağalardan değildi. "Herif nerede herif? Herifi çıkar! Yoksa seni öldürdüğüm saat bu saattir!" diye koca ihtiyar titreye titreye karının üzerine saldırdıkça Madam

Hamparson'un dahi aklı başından giderek "Cupelien! Küpeliyan! yetiş!" diye haykırmaya başladı.

O aralık Resmi'nin bastonu Hamparson Ağanın eline geçti. "Ha işte! Bir alâmet! Bu kimin? Bunun sahibi nerede?!..." diye yalnız bir keten gömlek içinde olan o nazik vücuda şark diye bastonu indirdikçe madamın feryadı ayyukalara çıkardı. Görseydiniz insanın ziyadece kucaklayıp sıkmaya kıyamayacağı o gülden nazik vücuda haris ve gazub ihtiyar bastonu indirdikçe Allah yarattı demezdi.

Hey gidi kıskançlık hey! Hele ihtiyarlık ile de birleşirse karşısındaki kadın Madam Hamparson kadar değil onun yüz misli güzel olsa o vücudun parça parça paralanması ile dahi iktifa mümkün olamaz.

Madame Küpeliyan koştu yetişti ama Hamparson Ağanın elinden bastonu almak mümkün mü? "Bu baston kimin? Sahibi nerede?" diye hemen yapıştırdı. Bastonun ucu kadının vücudu üzerinde kırılarak püskül gibi olmuş. Herifde hâlâ merhamet yok. Merhamet etmemekte dahi yerden göğe kadar hakkı var!

Derken Resmi'nin fesi, saati potinleri dahi orada bulunmaz mı? Artık inkâra mahal mi var? Hamparson Ağa "Eşyası burada kendisi nerede?" diye kudurdukça kudurur. Durmadan bastonu yapıştırır. Madam Hamparson'un vücudundan çıkan kanlar beyaz gömleği çubuk çubuk kızartmaya başladı. Küpeliyan sopayı kavramak için birkaç defa hücum eyledi ise de o dahi birkaç baston yiyerek ric'ata mecbur oldu. Nihayet Madam Hamparson gerek hiddetten gerek dayaktan artık kendisini kaybederek serilip bayıldı. Kocası ise öyle bayılmaya falanda ehemmiyet verdiği yok. Elinden gelse boğazını sıkıp boğacak.

Artık Küpeliyan dahi cesaretini, cür'etini toplamaya mecbur oldu. Dedi ki:

-Ey artık elverdi ise elverdi ağa hazretleri! Elverdi değil çok bile oldu.

-Zanpara nerede diyorum onu haber vermeli!

-İşte öyle bir şey odada olmadığını gördünüz.

-Ya bu eşya kimin?

-Kimin ise onun!

-Bu odada zampara gizlenecek gizli yerler vardır.

-Benim öyle yerler bulunduğundan haberim yoktur. Yarın bir dülger getirip ararsınız. Fakat zamparayı elinizle tutsa idiniz bundan fazla ne yapabilirdiniz? İşte karınız ya helâk oldu ya olmak üzeredir.

-Yezidi, hınzırı öldürsem öfkemi alamam! Bir dilenci gibi Soeur de Charitéler mektebinde melce bulmuş olan aşüfteyi kibarlar sınıfına ithal edeyim de nihayet beni rüsvâ-yı âlem eylesin!

-Efendim! Kerem buyurunuz! Sizi rüsvâ-yı âlem eden bir karıyı tart edebilirsiniz. Fakat idama hakkınız yoktur. Onun ırzı sizin fakat canı da sizin değildir.

-Sen de onun sırdaşısın! Hınzır kerhaneci karı! Şimdi seni de...

-Elinizi bile kaldıramazsınız! Keşki dediğiniz gibi ola idim de o zaman âleme karşı bihakkın dediğiniz gibi ola idiniz. Karınız kadar lekesi küçük bir karı ender bulunur.

-Ender mi bulunur? Acayıp! İşte dostunun fesi! İşte potinleri! İşte bastonu! İşte saati! Bunlar benim mi? Madamın mı? Yoksa sizin mi? Artık bunlardan büyük şahit, ispat ister mi?

-Zaten hacet kalmadı ki? Böyle helâk edinceye kadar döğdüğünüz bir karı ile bir daha barışmanız mümkün müdür? Haydi siz barışınız. Ya o barışacak mı bakalım? İşte ilk yapacağınızı yaptınız, son yapacağınızı dahi yarın yaparsınız. Şimdiki hâlde sizi odanıza çekilmeye davet ederim. Bakalım canı tende kalmış ise. Biraz da bu mecruh ile uğraşalım. Aklını başına getirelim!

-İnşaallah cân-ı habîsi tende kalmamıştır. İnşaallah gebermiş gitmiştir.

-İnşaallah! Bu duaya ben dahi amin derim! Bundan sonra yaşamaktan ise geberip gitmek onun için pek hayırlıdır!

Madame Küpeliyan şu son sözleri ağlayarak söylemişti.Hamparson Ağa ise artık attığı dayak elverir olduğunu karısının gömleğini kıpkırmızı eden kanlardan anlayıp odadan çıkmaya ve kendi odasına gitmeye davranmış idiyse de bir

hatve attığı hâlde diğerini atmaya davranamayarak oda içine gözüne ilişen her noktayı adam zanneder. İrkilir durur!! Bin düşnâm, bin lânet daha okuyarak ve zevcesinin naşı demek olan yerdeki vücuda kemâl-i nefret ve gazapla birkaç göz daha fırlatarak ondan sonra ayağını bir daha yerden kaldırmaya davranabilirdi. Herif bu surette kendi gazabı ile cenkleşe dursun Madame Küpeliyan yün yakıp burnuna tutarak ve yüzüne sular serperek Madam Hamparson'u hayata davet etmeye başladı ise Madam Hamparson buz gibi donup taş gibi katılmıştı. Yarım saatten ziyade edilen mesai üzerine burnundan solumaya başladı ise de sanki burnu tıkanmış gibi bir hâle geldiğinden rahatça nefes dahi alamazdı. Nihayet elini kolunu kımıldatmaya başladı. Madame Küpeliyan küllî bir zahmetle kendisini yatağına kadar kaldırabildi.

Madam Hamparson gözlerini açtığı zaman gayet derin ve müthiş bir uykudan uyanmış zannı da bulunduysa da vücudunun ıstırabı pek ziyade idi. Maahaza birden bire aklını başına toplayamayarak ne olduğunu ve Resmi ve kocası nereye gittiklerini Küpeliyan'dan sual ederdi. Küpeliyan dedi ki:

-Ne olacak idiyse oldu. Nereye gidecek idiyseler gittiler. Sen şimdi kendini düşün! En evvel düşüneceğin şey sıhhatindir.

-Ah Madame Küpeliyan! Mahvolduk. Namusumuz iki paralık oldu.

-Artık namus düşünecek zamanda değiliz. Namusumuz zaten balodan gelindiği gece iki paralık oldu. Şimdi vücudun nasıl? Onu söyle!

-Vücudum ateşler içinde! Ah kemiklerim kırıldı.

-Yarın sabah seni bizim eve götürürüm. Tabip çağırıp çaresine bakarız.

-Sizin eve mi?

-Ya ne zannettin? Hâlâ olan işlerin derece-i ehemmiyetini takdir edemiyor musun? Biz artık bu hanenin yabancılarıyız. Belki yabancılar bu haneye bizden ziyade yakındırlar.

-Demek oluyor ki kocam beni...

-Evet! Alnımızın yazısı böyle imiş!

-Aman Madame Küpeliyan! Şimdi biz ne yaparız? Âlemin yüzüne nasıl bakarız?

-Orasını düşünmek zamanı geçti kardaşım! Âleme dahi yüzümüzü göstermemeye gayret ederiz. Yahut yüzümüz gözümüz bütün bütün açıldı ise umurumuzda bile olmaz vesselâm! Bazı kadınlar hakkında biz evvelleri ne derdik? Nasıl muamelede bulunurduk? Şimdi de bizim hakkımızda öyle denilir, öyle muamele olunur!

-Aman Madame Küpeliyan! Çağır bari kocamı da beni öldürsün! Dur bari şu pencereden kendimi atayım da kurtulayım!

Diye Madam Hamparson yerinden öyle bir fırlayış fırladı ki eğer Madame Küpeliyan olmasa idi hakikaten kendisini pencereden atıp mahvedeceğine şüphe yoktu. Madame Küpeliyan önüne geçip mani oldu.

Bunun üzerine güzel madama bir ağlayış arız oldu. Ama ne ağlayış! "Hüngür hüngür" demek hiçbir şey değil! "Cupelien! Âleme rüsvay oldum ha?!" dedikçe ağlamaktan kendi göz yaşlarına gark olacağı gelirdi.

Madam Hamparson'un bu sabahki hâli Resmi'nin bu odada ilk kalmış olduğu gecenin ferdasına da kıyas olunamazdı. Vakıa o sabah dahi Madam Hamparson bir gece evvelki gurûr-ı iffet-perverîsini kaybettiği için pek fena müteessirdi. Bu sabah ise kaybettiği şey yalnız gururdan ibaret olmadığını gördü. Dünkü Madam Hamparson Arslangözyan cenapları bu sabah Resmi gibi derbeder bir herifin metresi olmak üzre baki kalmıştı. Bir "metres" ile bir "rûspî" arasında fark mı arayacaksınız? Elfâz-ı müterâdifeden gibi bir şey olduklarına şüpheniz mi var?

Bu betbaht karı! Dünya yüzünde kimsesi de yok. Şimdi nereye gidecek? Kimlere müracaat eyleyecek? Ya Resmi dahi artık yüzüne bakmaz ise?

Hayır! Kimsesi olmaması betbahtlığa hamletmemeli. Bilâkis şu felâket-i uzmâ içinde bu kimsesizliği büyük bahtiyarlık addetmek becadır. Ya bir validenin, bir pederin kızı olsa ya bir biraderin hemşiresi bulunsa bunların yüzlerine ne yüz ile bakacaktı? Kendisine "Evlâdım!" ve "hemşirem" diyenler onun mükemmeliyet-i nâmûsuyla beraber derler. Bir kadın namusunu muhafaza edemediği hâlde pederinin, validesinin, karındaşla-

rının dahi düşmanı olmuş olur. Zira onların dahi her birine maazallah pezevenklik, kârhanecilik gibi birer sıfatı lâyık görmüş ve binaenaleyh namuslarını pâymâl eylemiş sayılır. Vakıa bir kadının mel'anetinden dolayı birçok erbâb-ı nâmûsun dahi mahkûm olması lâzım gelmez ise de bundan mukaddem dahi bir nebzecik bahseylemiş olduğumuz veçhile bu adem-i lüzûm henüz içinde yaşadığımız cemiyet-i medeniyye içinde umumen değil hususen bile müsellem değildir. Binaenaleyh bir kadın yalnız kendi namus ve haysiyet-i zâtiyye ve nisvâniyyesini değil müteallik olduğu familya azasının namuslarını dahi muhafazaya borçludur.

Madam Hamparson'a Resmi'den bir medet ummaya gelince ne baîd medet ki böyle bir karıyı en evvel rûspîlik ile itham edecek bir kimse tasavvur olunabilirse o dahi kendisine fedâ-yı iffet eylediği çapkındır. Farz-ı baîd ile farz ediniz ki Resmi'din bir medet olabilsin. Ne sıfat ile olacak? Birisi metres, diğeri amante sıfatıyla değil mi? Zaten ikisini dahi tel'ine sebep olan sıfatlar bunlar değil miydiler?

Bu bahis pek mühim bir bahistir. Aşk-perdazlığa yeltenen kadınlar pek mühim olarak düşünmeli ve ister istemez teslim etmelidir ki kendileri uğrunda fedâ-yı câna hazır görünen erkekler nazarında her hâlde bir aşüfte ve fakat gayeti pek kıymetli bir aşüfte olmaktan başka bir sıfatları yoktur. Bir erkek o kadar eşek olabilir mi ki kendi gösterdiği aşka mağlûbiyet gösteren bir kadının yarın diğer bir başkası tarafından gösterilen aşka dahi mağlûbiyet gösterebilmesi imkânını bilkülliye inkâr etsin de o kadının namusunu ayniyle kendi namusu olmak üzere telâkki eylesin? Bu hâl yalnız nikâhta bulunabilir. O dahi bir aşk muktezası olmak cihetiyle değil belki bir familya irtibatının muktezası olmak cihetiyle vaki olabilir. İnsanın zevcesi, maşukası olacağını tasavvur bile iktiza etmeyip kezalik insanın maşukası zevcesi yerine kaim olacağını hulya bile etmemelidir. Zevcenin maşuka olması lüzumu tasavvur bile olunamaz. Zira aşk denilen şey her ne manalara dahi şümulü olursa olsun bu nevi şehvet-i müfrite demek olup karı ile koca arasındaki refâkat-i maîşet dostluk, ittihâd-ı menâfi gibi bin mukaddes şeyler vardır ki hırs-ı müştehiyane geçtikten sonra ittihatlarını bunlar bir aşktan

ziyade muhafaza ederler. Maşuk ile âşık arasında ise bu gibi mukaddesatın hiçbirisi olmayıp hatta bunlar her defa içtima eyledikleri zaman biraz vicdanlarına yol açacak olsalar vicdanları şu irtikâp etmekte bulundukları cinayetten dolayı kendilerini itham ve muazzep dahi eder.

Ama ara yerdeki aşk bilâhere revâbit-i mukaddese-i izdivâc ve ittihâda meydan açacak aşklardan ise onu takdisden başka ne denilebilir ki. O hâlde zevc ile zevce arasındaki revâbit-i mukaddesenin birincisi bu olmuş oluyor.

Her ne ise meydanda Madam Hamparson gibi bir misâl-i müşahhas bulunduğu hâlde bu muhakemeyi daha ziyade uzatmaya hacet yoktur. İffet bahsinde cüz'îce lâubaliliği mervi bulunan kadınları istihza ile iğtirar eyleyen Madam Hamparson Arslangözyan şu saatte bu namı taşımaya lâyık olmadığı gibi belki bütün cihanın yalnız istihzasına değil terziline, istihkârına, nefretine, lânetine lâyık kendisi olduğunu yine kendisi dahi teslim ederek hüngür hüngür ağlıyor. Ağlıyor ama ne fayda? Vakıa göz yaşları çok lekeleri yutar çıkarır. Fakat iffetçe, namusça olan bir lekeyi çıkarabilecek kuvvet bütün cihanın eşk-i nedâmeti bir araya getirilse de tekrar taktir edilse yine hâsıl olamaz. İffet bir mürg-i bâlâ-pervâzmış. Kafesten uçtuktan sonra bir daha onu ele geçirebilmek bir daha mümkün olamıyor.

O gece sapaha kadar Madam Hamparson'un iştigal eylediği şeyler hep bu muhakemeler oldu. Eğer o zaman âşık bir kadın kendisiyle hasbihal edecek olsaydı kim bilir onu aşkın mehâlikinden kurtarmak için Madam Hamparson ne türlü nasihatler verirdi. İşte onun vereceği nasihatler hiçbir kimsenin vereceği nasihatlere kıyas bile kabul edemez.

Fakat bakalım hakîkat-i hâl gerçekten böyle midir? Yani o nasâyihi verir miydi? Bizim buna da tamamıyla inanamayacağımız geliyor. Zira karilerimiz darılmasınlar ama tabîat-i nisvânda bazı öyle şeyler tetkik eyledik ki böyle bir hâlde muhtâc-ı nasîhat olan kadına nesâyih-i lâzimeyi vermek için nâsih olan kadının hemen nisvaniyet fevkinde bir tabîat-ı melekiyyesi olmalıdır zannederiz. Kadınlar kendi benât-ı nevilerinin kendilerinden iyi olmalarını asla çekemiyorlar. Hatta kendi-

leri kadar iyi olmalarını da pek güç tecviz edebiliyorlar. Binaenaleyh Madam Hamparson kendisi mahvolmuş bulunduğu hâlde sair benât-ı nev'ini dahi mahvolmuş görmeyi bunlar meyanında birisinin kurtarılmasından daha ziyade mucib-i teşeffi addeylerse kadınlık hâline kıyasen istib'âd olunamayacak bir harekette bulunmuş addolunabilirdi.

Üçüncü Bap

Zekâyi'ye Fırsat

Bu dehşetli gecenin ferdası Madame Küpeliyan bir sedye getirtip Madam Hamparson'u irkâb ederek kendi hanesine götürdü. Zira Mösyö Hamparson ile yüz yüze gelip de bir kızılca kıyamet daha temaşasını hiç arzu etmezdi. Bahusus kiHamparson Ağa karısını affedecek olduğu takdirde nerede bulunsa affedecek olduğuna göre artık ikamete hiçbir gune istihkakları kalmamış olan bir hanede oturmanın ne manası kalır?

Madam Hamparson şayet Resmi gelir de kendileri için bir çare düşünür ve bulur diye bir hayli zaman bekledi ise de Resmi'den hiçbir haber zuhur etmedi. Bu bir hayli dediğimiz zaman on beş gün kadar mümted olup sanki yer yarılmış da Resmi yerin dibine girmiş gibi hiçbir nam ve nişanı belli olmazdı. Bîçare Madam Hamparson kendi çekmecesinde bulunabilen bir akçe ile kendisini tedavi ettirerek Küpeliyan'dan la-yankati Resmi'yi sorar ve "bir haber alınamadı" cevabını alırdı ki Madame Küpeliyan kendisine bu "bir haber alınamadı!" sualini müş'ir bir tavır ile söylediğinden bîçare kadıncağız irtikâp eylediği fezahatı pek boş yere irtikâp etmiş olduğunu görerek bir kat daha üzülürdü.

On beş gün kendisinden haber alınamayan Resmi'den bir on beş gün daha haber alınamadı. Madam Hamparson ise bu on beş gün zarfında iktisâb-ı bürû-i tam ederek kocası dahi Patrikhaneye bilmüracaa talâk-ı küllî ile karısını tatlik etmek davasında geziyor ve kilise heyeti talâk-ı küllîye cevaz gösteremeyerek yalnız vücutca müfarakata rey verirdi. Ancak Hamparson Ağa o hain karıya tamamıyla bir gürelik olmak ve onun için düzüp koştuğu daire ve debdebeye başka bir Madam HamparsonArslangözyan getirip karıyı kahrından helâk etmek için kilise eâzımına kîse-i ihsânını açmakta idi.

Bu havadis Beyoğlu'nu çalkadığı cihetle dostlardan bir miktarı gerçekten müteessifen ve birçoğu dahi hâline gülmek için Madam Hamparson'u taziyeye gelirler idiyse de Madam Hamparson bunların ağlebine görünmeyip bazı pek aziz tanıdığı ehibbasıyla hasb-i hâl için görüşür ve onlara kocasının âdeta aklına hiffet getirdiğini ve hiçbir aslı astarı olmadığı cihetle kendisine bu felâketi getirdiğini söyler idi ki bundan meramı dahi bilkülliye mahvolmuş bulunan namusunu güya tamire medar olmak idi. Ancak kendisinin şu tazallumu üzerine hak verenlerin yürekleri hiç de dilleri gibi söylemezdi.

Bir ay müddet bir buçuk aya vardığı hâlde henüz Resmi'den haber yok. Fakat Zekâyi artık kendi mâfi'z-zamîrini icra için vakt-i müasib gelmiş olduğunu hükmederek bir gün kalktı tedârikât-ı lâzımesini bilikmâl Madame Küpeliyan'ın hanesine geldi.

Geldiği zaman sabah erken olup Madam Hamparson henüz uykuda bulunarak Zekâyi Madame Küpeliyan ile görüştü. Küpeliyan'e ol kadar âlicenabane bir tavır gösterdi ve Madam Hamparson'un felâket-i hâli üzerine o kadar teessüfler ibraz eyledi ki kadının bayağı cidden nazar-ı tahsînini kazanıp hele "Şu ziyaretten maksadım madama biraz muavenet arz etmektir. Kendisinin hâlini hepimiz biliriz. Hiç şüphe etmem ki muzayaka içindedir. Vakıa bir aralık ben de kendisine bazı mertebe fenalıklar ettim ise de şu felâketi hiçbir zaman gönlüm tecviz etmez. Şimdilik şunları getirdim. Kabul ettirmek hususunda sizin dahi muavenetinizi rica ederim" diye Küpeliyan'ın önüne sekiz on parça elmas ile yüz kadar nakit lira ve yüz kadar dahi banka kaimesi arz edince Madame Küpeliyan âdeta memnun dahi olmuştu. Binaenaleyh Madam Hamparson uykudan uyandığı ve elini yüzünü yıkayıp şu hâlinde mümkün olabilen tuvaletini ikmal eylediği zaman bir muvafık mukaddime ile Küpeliyan keyfiyeti madama dahi anlattı.

Bîçare Madam Hamparson! Bunca felâketlerinin sebeb-i mahzı olan herifin ismini bile söyletmemek için daha ilk lâkırdısını Madame Küpeliyan'ın boğazına tıkmak istedi ise de hediyelerden dolayı Madame Küpeliyan'ın pek ehemmiyetli söz söylediğini görmekle beraber Zekâyi'ye göstermek için bir başka muamele dahi hemen o anda zihnine geldiğinden zahir hâlde

Zekâyi'nin hediyelerine ziyadesiyle memnuniyet göstererek "Buyursunlar! Kendilerini buraya getiriniz!" deyince Küpeliyan sevinerek Zekâyi'yi getirdi.

Artık Zekâyi'deki tavr-ı intikamı ve husûl-i matlab dahi tahakkuk etmekte olduğu cihetle çehresinde belli olan alâmât-ı beşâşeti görmeliydi. Maahaza nezakete dahi toz toprak kondurmuyor! "Felâket-i hâliniz aynı kendi felâketim olmak üzere bendenize tesir eyledi madam! Ah! Yenilmesi kabil olamayan bir aşkın icbariyle bendeniz dahi size bazı mertebe can sıkıntısı verdim ise de..." diye aklınca her cihete birden tallûku olmak üzere bir söze başladı ise de nihayetini getiremeyip Madam Hamparson ise zaten bu zamana kadar kendisini güç zaptetmiş olduğundan o güzel çehresine hiç de yakışık alamayan ve o zamana kadar ilk defa olmak üzere görülen fevkalâde gazap tavrıyla dedi ki:

-Alçak efendi! Gaddar bey! Zalim hınzır! Beni mahveyledikten sonra şu hâl-i acz ve ye'simden istifadeye geldin öyle mi? Bana bu birkaç bin liralık hediyeyi arz ile ıtmâ' edeceğini kurdun ha? Seni alçak, yüzsüz, namussuz, namert seni! Bu kadar galeben elvermedi de bir de Madam Hamparson'a şu kadar hediye mukabilinde nail olduğunu görerek mağrur olmayı kurdun ha? İşte çatla patla! Sana gönlümü değil sümüğümü bile atmayacağım! İşte kahrol, geber ki Resmi için her şeyi feda eylediğim hâlde yine son nefesime kadar Resmi'nin hayaline teba'ud ederek imrâr-ı vakt edeceğim! Anladın mı alçak! Anladın mı gaddar! Haydi şimdi yıkıl karşımdan! Allah senin de benim gibi belânı versin. Hem de vereceğine hiç şüphe etmem! Kalk yıkıl! Namert hınzır!

Madam Hamparson şu sözleri söylerken Zekâyi güya mukabeleye dahi zaman bırakacak diye yüzsüzcesine bir suretle kadını dinler dururdu. Madame Küpeliyan'ın ise aklı başından giderek hele Madam Hamparson son sözleri söylediği zaman önündeki hedâyâyı dahi kaldırıp Zekâyi'nin kafasında paralarcasına yüzüne fırlatınca artık Zekâyi'yi elinden tutarak dışarıya çıkarmaktan başka bir şeye muvaffak olamadı.

Zekâyi şu hakarete ol kadar hiddet etmişti ki orada dahi koskocaman bir edepsizlik yapmasına terbiyesi değil âdeta kor-

kusu mani olmuştu. Zira Madam Hamparson yaralanmış dişi arslan kesilerek biraz daha tehevvür ederse hemen kendisini fare boğar gibi boğmaya kadar muktedir olacağını miskin ve korkak Zekâyi anlamıştı. Bu havf ile elmâslarını ve banknotlarını toplamaya dahi vakit bulamayarak odadan çıktı. Arkası sıra Madame Küpeliyan hedâyâsını kâmilen toplayıp eline bitteslim "Rica ederim bir daha gözlerine gözükmeyiniz!" diye Zekâyi'yi sokak kapısından da dışarıya çıkardı.

Bugünkü teessür Madam Hamparson için kocasından dayak yemekten ziyade tesiri mucip olmuştu. Zekâyi gittikten sonra bîçare kadıncağızı ol kadar şiddetli bir sadme istilâ eyledi ki o gece sabahlara kadar ateşler içinde yattı kavruldu. Bîçare Madame Küpeliyan vaktiyle bunca ihsanına, avâtıfın nail olduğu kadını hiç yüksünmeyerek bakar idiyse de bir buçuk mah zarfında elde avuçta olan şey dahi tükenmiş olduğu cihetle istikbal tarafını pek karanlık görerek geceleri istikbali düşünmekten gözlerine uyku girmezdi.

Resmi'den hâlâ haber yok. İki ay oldu, iki buçuk ay oldu haber yok. Kocasından her zaman gelen haberlerde patrikhanenin talâk-ı küllîyi hükmetmek üzere bulunduğunu mübeyyindir. Madam Hamparson bu haberlere hiçbir ehemmiyet vermeyip bir kerecik Resmi'yi görmek istiyor ki Resmi her ne çare bulur ve kendisi hakkında her neye karar verirse kabul edecektir. Ancak Resmi'den haber olmadığı gibi hanesini bilir bir adam dahi bulunamıyor.

Bir aralık o zamana kadar hiç tanınmayan bir takım karılar yanın kıçın yanaşıp bin dereden su getirdikten ve bin tarağa bez çözdükten sonra bir çelebi veyahut bir beyin resmini madama bittakdim bir lâhza görüşmek için canını, cihanını feda edeceklerini haber vermeye dahi başladılar. Bunlardan her biri Zekâyi'nin kovulduğu gibi kovulur ve fakat her biri dahi bîçare kadıncağızın sıtmasını teşdide sebep olurdu. Ya gelen mektuplar? Artık onların gerçekten hatleri hesapları olmayıp nihayet iş bir dereceyi bulmuş idi ki Madam Küpeliyan hiçbir kadını Madam Hamparson'un yanına koymadığı gibi hiçbir mektubu dahi kendisine vermeyip dostunu bir nevi karantina altına almaya mecbur olmuştu.

Lâkin diğer cihetten muzayaka dahi siyah çehresini ol kadar müthiş bir surette göstermekte idi ki Madame Küpeliyan bu yenilmez düşmanına ne ile galebe çalabileceklerini kestiremeyip üç dört bakkala biriken borçlar tesviye edilemeyince beşincisi, altıncısı dahi bir lokma bir şey verememeye başlamışlardı.

Resmi hâlâ ortada yoktur. İki kadın Resmi'ye dair hasbihaller ettikçe Madame Küpeliyan Resmi'yi dili varamaya varamaya muahezelere başlar idiyse de Madam Hamparson "Resmi'nin ne kabahati vardır? Kabahatin hepsi bendedir. Resmi benden hiçbir şey istemedi. Ben kendimi Resmi'ye feda ettim.!" der ve Zekâyi gibi bir şehvetperestin keyfi uğruna mahvolmaktan ise kendi gönlünün icbariyle mahvolmuş bulunduğuna memnuniyet gösterirdi.

Nihayet vak'anın üçüncü ayından sonra bir gün Madame Küpeliyan'ın kapısı önünde bir sedye durdu. Sedyeci kapıyı çaldı. Küpeliyan kapıyı açıp da içinde Resmi'yi görünce hayretinden dondu kaldı. Resmi insan kılığından çıkmış bambaşka bir şey olmuştu. "Bir deri bir kemik!" tabirinde yine bir mahiyet beyan olunur. Resmi yok hükmünde bir şey kalmıştı. Sedyeden çıkmaya davrandı. Kendi kendisini kaldıramadı. İki sedyeci koltuklarına girerek ev altına kadar getirebildiler. Madam Hamparson, Resmi geldiğini haber alınca kendisini merdivenden aşağıya atarcasına koştu geldi.

Artık burada bir temaşa hasıl oldu ki Küpeliyan da ağladı, sedyeci hamallar da ağladılar. Her kim görse ağlamamak kabil olamazdı. Resmi hemen söz söylemeye muktedir olamadığı hâlde gözlerinden lâ-yenkatı yaş boşaltıp böyle kurumuş bir kadide dönmüş olan vücuttan şu kadar yaş nasıl çıkabildiğine istiğrab olunurdu.

İlk tesir ve teessür biraz itidal kesbeylediği zaman Resmi sergüzeşt-i ahvâlini za'f-ı hâlinin müsaadesi derecesinde olarak hikâye eyledi. Meğer pencereden sıyrılıp indiği zaman tamam yere bir buçuk adam boyu kalınca artık kriş ellerini kesmiş bulunduğundan bir türlü kendisini zaptedemeyerek yere doğru atılmış ve düşerken ayağına yine kiriş dolaştığından yere ayakları üzerine düşmeyip hemen tepe aşağı addolunabilecek kadar yan düşmüş imiş. Bu sukutta kafasının şakak cihetine bir sivri

taş batıp derince bir delik açtığından ve bir kolu dahi altında kaldığından kolu kırıldığı gibi kafasındaki delik dahi âdeta ölüm derecesinde kendisini tehdit eylemiş. Delikten pek külliyetli kan çıktığı hâlde vakitsiz olduğundan bir açık eczacı bulamayınca o hâl ile ta İstanbul'a kadar gidip ertesi sabah ancak etibbaya müracaat olunabilmiş ise de sapaha değin o kadar kan akmış ki artık ziyâ-ı demden ölüm tahakkuk etmiş. Tabip geldiği zaman nabızları hemen hareketten sakıt görerek hayatından kat'-ı ümîd eylemiş ise de son ihtimâlât-ı tıbbıyyeye dahi müracaatla iki gün zarfında vefat etmediğini görünce ""Eğer açlıktan yahut kırık kolu sarılırken ağrısından vefat etmezse kurtulur" demiş. Birkaç tabip konsülto eylediklerinde kolunun hemen sarılmamasını rey eylemişler ise de o hâlde kol çolak kalmak muhakkkak olduğu gibi şayet kırık kemiklerin başka bir tehlike göstermesi dahi ihtimalin haricinde görülmediğinden her hâlde kolu dahi sarmaya başlamışlar. Bîçare Resmi'nin çektiği ıstırap âlemde hiçbir şeye makîs olamayıp zayi olan demin istiâdesi için tıbbın ne kadar kuvveti varsa sarf olunduğu hâlde nihayet üç ay zarfında işte böyle meyyitten pek güç farkolunabilecek kadar akibet peyda edebilmiş.

Madam Hamparson Resmi'yi bu hâlde görünce kendi derdini unuttu ve Resmi'ye teselli vermek lüzumuna mukabil teselliye kendisince olan ihtiyacı dahi ferâmuş eyledi. Binaenaleyh kendi ahvalinin ne derecelerde fâci olduğuna dair harf-i vâhid söylemeyip "Hamdolsun sen kurtuldun! Sen sağsın ya! Her derdin çaresi bulunur. Ben şimdilik burada pek rahatım" yollu kelimât ile kendi hâlinden dolayı Resmi'yi müteselli etmeye çalıştı.

Resmi bir saat kadar böylece mülâkat eyledikten sonra her zaman icrası etibba tarafından emir ve tavsiye olunan bin türlü tedâbir-i tıbbıyye olduğundan artık hanesine avdet için ruhsat isteyip yine sedyesine binerek gitti. Bilkülliye iâde-i âfiyet edinceye kadar mektup ile muhabere için kendi mahall-i ikametini mübeyyin bir de pusula bıraktı ise de Madame Küpeliyan "Siz şimdi şu hâlde iken muhabere falan ile kendinizi yorup üzmemelisiniz. Kendinize güzelce baktırır iseniz inşaallah on beş yirmi güne varmaz evvelki hâle

gelirsiniz" diye hiçbir şey ile yorulup üzülmemesini Resmi'ye tavsiye eyledi.

Resmi gittikten sonra iki kadın karşı karşıya oturup yürek birliğiyle bîçareye acımaya başladılar. Madame Küpeliyan, Resmi için gönlünden geçmiş olan fena hissiyattan dolayı nedamet gösterdi. Bunlar bîçare adamcağızın geçirmiş olduğu tehlikenin ne kadar müthiş bir şey olduğunu düşündükçe daha ziyade acırlardı. Hakları da vardı. Zira Resmi biraz daha tepe aşağı gelse hemen beyni açılıp o anda helâk olabilirdi. Yahut vücudunda kandil hayatının son lem'asını muhafaza edebilecek kadar kan kalmasa idi yine helâk muhakkak idi. Hatta tedâbir-i tıbbiyyede veyahut bunların tatbikatında zerre kadar kusur edilse idi yine helâk derecesinde tehlike mukarrrerdi. Ancak Hasna kızın Resmi'ye ne kadar dikkat ve ehemmiyetle bakmış olduğunu kariben görüleceği gibi birkaç tıbbiyeli etibba dahi Resmi'nin aziz ehibbası olduklarından artık bütün mekteb-i tıbbiyye Resmi'nin konsultuhânesi olarak her hâlde eceli gelmemiş olmak hasebiyle Resmi mucizkârane bir suretle kurtarılmıştı.

Madame Küpeliyan ile Madam Hamparson filvaki Resmi'yi muhabere ile işgal etmediler. Hem de kendi hâlleri hakikaten pek ziyade müşkilât kesbeylediği hâlde Resmi ziyade üzülür mütalâasıyla ondan asla renk vermemeyi kararlaştırdılar. Bu iki kadının hâlleri o kadar müşkilât kesbeylemişti ki zinetlice ruba falan hepsi satılıp ekmek parası ittihaz edildikten sonra Madame Küpeliyan artık eskice potin ve şapka gibi şeyleri dahi eskici Yahudilere birkaç kuruşa satarak onunla biraz ekmek tedarik edebilirdi. Muzayakanın böyle gittikçe dehşetini arttırması Madam Hamparson'un muhtâc-ı nîm-tebessümü olan âşıkları ümitlendirerek bunlar ve onlar meyanında hâlâ Zekâyi Bey dahi nice vasıtalar ile Madam Hamparson'a hazineleri, dünyaları arzettikleri ve hatta bir zamanlar Madame Küpeliyan bu yoldaki maruzatı kendisi reddederken muzayakanın son dereceleri dahi aşması üzerine şayet en safi görünen bazı dostların en hasbî olan bazı hediyelerini kabul eder de bir dereceye kadar açlığa çaresaz olmaya yol bulunur diye bazı dostların maruzatını arza dahi cesaret almaya başladığı hâlde Madam Hamparson "Gönder gönder! Bu mektubu yerine gönder Madame Küpeliyan! Şimdiki hâlde bende yalnız bir ümit, bir

medâr-ı tesliyet vardır ki o da şu felâkete kendi gönlüm ile duçar olduğumu mülâhazadan ibarettir. Vicdanım beni hâlâ fuhuş ile itham edemiyor. Fakat bundan sonra ikinci derecede olarak irtikâp edeceğim en küçük bir hata beni vicdanım önünde dahi mel'un gösterecektir" diye cümlesini reddeylerdi.

Madam Hamparson'un şu hâli bazı ehass-ı ehibbâca malûm olarak bunlar meyanında kadına ez-cân u dil merhamet edenler dahi bulunmaya başladı. Vakıa Resmi'ye gelinceye kadar hiçbir kimse ile şüphe altına bile girmemiş olması Madam Hamparson'un gerçekten ehl-i ırz bir kadın olmasında hiçbir kimsede şüphe dahi bırakmayıp Resmi yüzünden hâsıl olan felâket dahi bazılarınca büyük bir hataya ve bazılarınca azim bir aşka haml olunurdu. İşte bazı erbâb-ı insâf nezdinde Madam Hamparson'un şu suretle beriyü'z-zemme ve hiç olmazsa mazur görülmeye başlaması Küpeliyan'ın da imdadına yetişti. Zira bazı günler ihtiyar bir efendinin veyahut orta yaşlı bir kadının yavaşça kapıyı çalarak Madame Küpeliyan'ın eline birkaç mecidiye sıkıştırması ve şu sadaka hangi erbâb-ı merhamet tarafından geldiğini sordukça "Onu sormayınız! İsmi lâzım değil! Zavallı Madam Hamparson!.." dan başka cevap alınamadığı dahi vaki olurdu!

Evet zavallı Madam Hamparson zahir! Bir zaman nice muhtacîni kendi ihsanlarıyla ihya eylerken şimdi kendisi sadakaya muhtaç kalmıştır. Hem de kendisi fukarasına öyle birkaç mecidiye vermezdi. Onun vâhid-i kıyâsları hep lira olup bir, iki, üç, dört diye saydığı şeyler hep lira idi. Maahaza erbâb-ı merhametin şimdiki mecidiye ve hatta çeyrek ve kuruş olarak bile getirdikleri sadakalar daha ziyade makbule geçmelidir. Madam Hamparson'un bu sadakalardan haberi olmayıp onları yalnız Madame Küpeliyan kabul eder idiyse de eğer miktarları ziyade olacak olursa o hâlde iş sadaka derecesini aşmış olacağından onları Küpeliyan dahi kabule mezun olamayacağını bilirdi. Ama şimdi şu derecede olan sadakaları Madam Hamparson duyup ve pek hiddet edip de kendisini muaheze edecek olduğu zaman onların ismi "Küçük küçük istikrazlar"a dahi tahvil olunabilirdi.

Resmi'nin hatta kemaliyle bürû-i tâm kesbetmesi yani sedyesiz olarak elde değnek ile birkaç yüz hatve mesafelere kadar

gezinebilmesi ancak yirmi beş gün müddet zarfında müyesser olabilip bu müddet zarfında Madame Küpeliyan iki defa Resmi'nin hanesine gitmiş ve orada süt valideyi gördüğü gibi Hasna'yı dahi görmüştü. Bu Hasna'nın kim olabilmesi Küpeliyan'ın zihnini epeyce yoran bir kaziyye olup bunun ismine bir hemşire demek için kızın artık "Resmiciğim!" derecelerine varan hitapları mumanaat eyler ve buna bir zevce veyahut maşuka, yavuklu filân diyebilmek için dahi Resmi'nin "Kardaşım" diye verdiği cevaplar mani olurdu. Şu Hasna'dan Madam Hamparson'a malûmat vermemeye Küpeliyan pek büyük bir lüzum gördü ise de meydanda böyle ne olabileceğine bir ihtimal dahi verilemeyen bir kız bulundukça Madam Hamprsun için Resmi'den dahi bir büyük ümit bulunması ihtimali de gittikçe zaaf peyda eylerdi. Maahaza Madam Küpeliyan bu misillû mesâil-i nâzikenin hâllini vakt-i âhere talik ederek Resmi'nin iâde-i âfiyet etmesinden dolayı ziyadesiyle ibrâz-ı mahzûziyyet ve izhâr-ı memnûniyet eylemekte asla gaflet göstermemiştir.

Dördüncü Bap

Hasna

Elinde değnek ile yavaş yavaş yürüyebilecek kadar kudret kesbeylemiş olan Resmi'nin asla vakit kaybetmeyerek Madam Hamparson nezdine can atacağını teslim edersiniz ya? Yoksa artık ipliği pazara çıkmış olan bir kadının yolunda bu kadar tehalük gösteremeyeceğini mi hulya edersiniz? Bahusus ki yukarıki faslın nihayetini Hasna'nın Resmi'ye "Resmiciğim!" diye hitap etmeye başladığını da Madame Küpeliyan gördüğü sırada siz dahi işittiniz. Hasna gibi bir kız Resmi'ye bu hitapları edebilecek kadar ara yerde münasebetler kuvvet bulursa böyle aylarca bir de müfârakat-ı mecbûre üzerine Resmi'nin Madam Hamparson'u artık mühimsemeyeceğini hükmeyler iseniz vakıa ahlâk-ı asrımıza göre mazur addolunursunuz.

Ancak bir Resmi'nin Madam Hamparson'a kavuşmak hususundaki isticalini kendimizde dahi bularak hikâyenin bu cihetini arz etmeye müsâraat gösteririz. Zira hikâyece ehemmiyeti biz dahi hem de filhakika Hasna'nın Resmi'ye "Resmiciğim" diye hitap edebilecek kadar cür'et peyda etmiş olmaklığı ka-

ziyyesine vererek şu küçücük hanede hastalık müddetini ne suretle geçirmiş olduğunu diğer meseleye takdim mecburiyetinde bulunuruz.

Resmi nîm-mürde bir hâlde olarak hanesine getirildiği zaman gerek süt validesinin ve gerek Hasna'nın ne hâle geldiklerini ve hastayı nasıl istikbal eylediklerini arîz ve amîk izaha hacet var mıdır? Resmi eğer gerçekten vefat ederek bir tabuta mevzuan hanesine gelmiş olsa idi bu iki kadının helâk derecesindeki teessürleri gayeti birkaç gün devam ederek ondan sonra her gün itidal kesb ede ede nihayet teessürât-ı azîmeleri bilkülliye bertaraf olabilirdi. Halbuki Resmi bir ay kadar müddet etibbanın her an ve dakika vefatına muntazır oldukları bir tehlike içinde kaldığından süt valide ile Hasna'nın teessürât-ı vâkıaları dahi her gün hanelerinden bir cenaze çıkan bir valide ile bir hemşire hâllerine benzeyebilirdi.

Hele Hasna'nın hâli süt valideye dahi kıyas kabul edemezdi. Süt valide, üvey valide hatta öz valide nedir? Evet insan öz validesinin ciğerparesidir. Ne fena tabir! Ciğerparesi!... Resmi ise Hasna'nın böyle ciğerparesi, bumbar paresi, bağırsak paresi falanı değildi. Gönlü idi! Evet gönlü Resmi'den ibaretti. Zira gönlü bir ayna olarak gözleri önüne gelebilecek olsa da oraya bakacak olsa gönlü içinde yalnız Resmi'yi görürdü demek kâfi olamayıp gönlünü Resmi suretinde tecessüm etmiş bulurduderiz.

Vay Hasna mini mini Hasna ilerledi ha!

Evet ama bîçare kızcağız yalnız kendi kendisine ilerledi. Süt valide böyle bir dam altında iki gencin birleşmesi nasıl bir netîce-i mes'ûdeyi intaç edeceğini bir ehemmiyet ile görüp bahusus bunları yekdiğerine pek münasip bulmakla Hasna'yı deşmeye, açmaya başlamış ve kıza râz-ı derûnunu söyletip ümitler ve tesliyetler dahi vermiş ise de Resmi'ye harf-i vâhid açılmamıştı. Resmi'ye harf-i vâhid açılmamış demek dünyada hiçbir kimseye harf-i vâhid açılmamış demek olacağı anlaşılır ya? Zira Resmi hâlden haberdar olsa bütün cihan haberdar olmuş sayılacağı kaziyyesi müsellem olduğu gibi o kaziyyenin nakızi dahi müsellemdir. Öyle ya zaten dünya ve mâfîhâ neden ibaret? Resmi'den ibaret değil mi? Bahtiyar Paşa'nın vereceği

çeyiz ve Resmi'nin bulacağı koca neden reddolundu? Bütün dünyanın mameleki çeyiz olarak verilse ve bütün dünyanın erkekleri koca olarak arz edilse yine reddolunacak değil mi idi?

İyi ya! Ahval Resmi'ye açılmadı ise Resmi kendi kendisine anlamadı mı? Anlamak lâzım gelmez mi idi?

Orasını bize sormamalı ! İşte biz gördük ki Hasna Resmi'ye "Resmiciğim" dediği hâlde Resmi hâlâ ona "Hemşirem!" diyormuş. Bu bapta muhtaç olduğumuz izahatı vukuâtın ceryanına ıttılâ ile ahz etmiş oluruz.

Hasna'nın Resmi'yi öyle nîm-mürde bir hâlde görüp bir ay müddet zarfında her gün vefatına muntazır olmasından süt valideden ziyade hem de pek çok ziyade müteessir olmasının veçhini anladık ya? Şu kadar ki kızın bu teessüründen ve teessürât-i bînihâyesiyle beraber gece gündüz Resmi'nin başı ucundan ayrılmayarak hizmetinde o kışın uzun gecelerini sabah ve kısa günlerini akşam etmesinden Resmi'nin asla haberi yoktu. Zira Resmi meselâ kırık kolunun sarılması gibi ameliyatın canlar dayanmayacak ağrıları ıstırabıyla gözlerini açarsa zaten cihan nazarında zindan kesildiğinden hiçbir şeye dikkat edemeyeceği gibi o evcâ' ve âlâm biraz sükûnet bulacak olursa kansızlık zaafından dolayı ekser evkatını dahi baygınlık hâlinde geçirirdi. Bîçare hastanın tegazziyesi için etibba en kuvvetli mevâdd-ı mağziyye hulâsalarını ağzına akıtmakla iktifa edemeyerek hukna mağziyye istimaline kadar mecbur olurlar idi ki beslenmese ölecek ve usûlsüz, nizamsız beslenirse yine ölecek olan böyle bir hastanın hâli zerre kadar fikr-i tabîbânesi olanlar için daha ziyade muhtâc-ı îzâh olamaz.

Zavallı Hasna! Bîçare Hasna! Yahut Koca Hasna! Kahraman Hasna!

Hasna sıfât-ı medhiyyenin kâffesine isbât-ı liyakat eylemiştir. Zira bu kadar mühim ve tehlikeli hastanın hizmet-i tidâvisinde gösterdiği ikdâm ve sebat ve gayret Resmi'ye bakan ve bahusus hastanın ez-cân u dil ahbabı olmak hasebiyle bir ehemmiyet-i mahsûsa ile bakan etıbbanın dahi hayretini mucip olmuştur. Hava kış olduğu hâlde Resmi'nin odası on altı derece hararetli bir hâlde bulunmasını rey eden tabipler günde gecede birkaç defa hastayı yokladıkları hâlde mîzânü'l-harâreyi hiç-

bir vakitte ne on dört ve ne de on sekiz derecede bulamayıp hemen daima on altı derecede bulurlardı. Odanın harâret-i matlûbesini muhafaza emrinde Hasna bu kadar ihtimamlı davranır ise müdâvât-ı tıbbiyenin icrası emrinde muayyen olan vakitleri, saatleri acaba bir dakika şaşırır mı idi?

Ne mümkün? Bu hususta kendi rehnüması gönlü idi. Gönlündeki aşk idi. Bizzat Resmi'den ibaret bulunan gönlü bizzat Resmi'den ibaret bulunan aşkı idi. Resmi vefat edecek olsa gönlü helâk olacak, gönlündeki cevher-i aşk mahvolacak! Aman Ya Rab! Bu aşktaki kuvvet nedir? İşkencede bulunan bazı mücrimlerin ölümü gözlerine kesdirip fakat uykudan mahrumiyete muktedir olamadıklarını bazı fizyoloji kitaplarında okuyorsunuz da uykunun ehemmiyet-i tâkat-fersâsını takdir ediyorsunuz. Halbuki aşk uykuda galebe eyliyor. Bir gece, iki gece uyku uyumadığı hâlde aklına, gözlerine uyku takarrüp etmeyen adam acaba az mı bulunur? Hasna'da ise uyku keyfiyeti dahi pek garip bir şey olmuştu. Üzerine pek ziyade baygınlık geldiği zaman başını Resmi'nin yatağına iliştirip yarım saat kadar kendisinden geçer geçmez derhal uyanırdı. Şu suretle yirmi dört saat zarfında beş altı kere başını döşeğin bir tarafına koyup da iki üç saat gözlerini kaparsa lüzumundan fazla bile uyumuş sayardı.

İşte bu hâl Resmi'nin en dehşetli müddet-i marazı olan ilk bir ay müddet devam eyledi. Bir ay sonra Resmi gözlerini açıp da baktığı tarafı görebilmeye ve gördüğü şeylere zihnini sardırabilmeye kudret kesbeylediği zaman Hasna'yı bir hâlde gördü ki zaten teni pek beyaz olan kızcağız uykusuzluk ve meşâkk ve metâib ve bahusus yeis ve teessürât-ı âşıkane ile büsbütün solup çehresi mevta çehresine benzemişti. Resmi kemâl-i zaaf ve acz ile dedi ki:

-Hasna!

-Efendim! Ne istersin! Ya Rab sana bin şükürler olsun ki "Hasna" dediğini işittim!

-Hasna! Seni pek bozulmuş görüyorum. Sen de hasta mı oldun?

-Hayır efendim! Ben sapsağlamım! İnşaallah siz iyisiniz. Elbette iyisiniz! Zira beni tanıyıp lâkırdı dahi söylemeye muk-

tedir oluyorsunuz. Maşaallah! Aman elverir artık kendinizi yormayınız. Tabipler öyle emrettiler.

-Hayır Hasna! Çehreni pek renksiz görüyorum.

-Hayır efendim! Sizin henüz gözlerinizde zaaf var da onun için. Benim hiçbir şeyim yoktur.

-Ah kardeşim! Sana ne kadar zahmetler verdim. Bilirim Hasna bilirim! Verdiğim zahmetleri bilirim.

-Efendim Resmiciğim! Siz kesb-i âfiyet ediniz de zahmetlerimizin hepsi helâl olsun.

İşte "Resmiciğim" hitabı ilk defa olmak üzere bu gece edilmişti.

Şu birkaç sözün teâtisinden üç dört gün sonra idi ki bir akşam taamdan sonra süt valide ile Hasna hastanın yanında birleşerek Resmi'nin muntazam ve canlıca nefesler alıp güzelce uyuduğunu görmeleriyle söze başladılar. Evvelâ Hasna dedi ki:

-Ne güzel uyuyor!

-Evet!

-Ne muntazam nefes alıyor. Evvelleri nefesi de pek zayıftı.

-Buralara kadar dikkat ediyorsun ha?

-Ah hanım neneciğim!

-Ayıplanmaz kızım. Sevda insanı bu kadar dikkatli etmez ise asıl o zaman ayıplanır. Sabret kızım! Hamdolsun Cenabıhak Resmi'yi sana bağışladı. Hastalıktan bütün bütün kurtulduğu anda kendim söyleyeceğim. Sizi kavuşturayım da ondan sonra ölsem dahi gözlerim açık gitmez.

-Anacığım! Eğer ricamı kabul buyurursanız rica ederim ki Resmi Efendiye siz hiçbir şey açmayınız.

-Neden? Hiçbir şey açmayacak olursam...

-Elbette hâlimi kendisi anlar. Elbette merhamet eder.

-Merhametine, şefkatine diyeceğim yok ama işte bu kadar zamandan beri hâlini nazar-ı dikkate aldığı görülmüyor, Sana âdeta hemşire nazarıyla bakıyor.

-O bana bir nazar ile baksın da ne nazarla bakarsa baksın! Ben onun hanesinde onun eli altında bulunayım da ne suretle bulunursam bulunayım!

-Hatta seni bir kocaya vermek fikrinden dahi hâlâ geçmemiştir. Yarın bir herif bulup mutlaka buna varacaksın diye bir davaya kıyam ederse?

-Zaten öyle bir davaya İmam Sadık Efendinin hanesinde dahi kıyam etmedi mi? O zaman aldığı cevabı yine alır.

-Güzel ama sen başkasına varmazsın, o senin hâlini anlamaz. Kıyamete kadar o bekâr sen kız mı kalacaksınız?

-Zararı yok valideciğim. Onun eli altında kalayım da razıyım!

Bu söz şu vadide uzayacağı kadar uzadı gitti. Süt validenin sualleri üzerine Hasna, Resmi'yi ne kadar safî bir muhabbetle ne derecelere kadar sevdiğini dahi izaha girişti. Halbuki Resmi'nin o muntazam nefesleri aldığı zaman uyur olmayıp uyanık bulunduğunu ikisi dahi bilmezlerdi. Yattığı yerde vücudunun pek güzel rahat etmesini Resmi ilk defa olmak üzere bu gece hissettiğinden rahat rahat yatıp hiç ses çıkarmazken iki kadının şu müşâfeheye başlmaları üzerine bittabi sesini bilkülliye çıkarmayark müşafeheyi sonuna kadar dinledi.

Ya bu müşafehenin Resmi üzerindeki tesiri ne surette oldu?

Resmi'nin husûsiyet-i ahvlini bilenler böyle bu suale hacet görmezler. Resmi kendi ahvalini kendisi ne surette tasvir eylediği unutuldu mu? Gönlü sevmekten ziyade sevilmekten hoşlandığı Madam Hamparson'a temin etmemiş miydi?

Ha sahih! İşin içinde bir de Madam Hamparson var! Resmi MadameHamparson'a cidden âşık iken...

Evet işte asıl câyı dikkat ve ehemmiyet burasıdır.

Hasna'nın Resmi hakkındaki hissiyatı daha öteden beri Resmi nezdinde meçhûlâttan değildi. Ancak Resmi aşk denilen şeyi yalnız yüreklerin değil vücutların dahi ittihadı suretinde telâkki etmek dersini Madam Hamparson ile olan mübahese ve münasebetinden almış olup bu hâlde "aşk" denildiği zaman onun manasını Madam Hamparson'dan ibaret olmak üzere telâkki eylerdi.

Hasna'ya gelince: Hasna hadd-i ztında gönül hoşlanmayacak bir kız olmadığı gibi Resmi'ye gösterdiği bu derecelerdeki dostluk Resmi'nin gönlünde bir tesir hâsıl etmemek dahi mümkün olmadığından Hasna için hissiyât-ı kalbiyyesi dahi gerçekten safî ve sade bir dostluk suretinde olmak üzere bir kat daha teeyyüd eyledi.

Zaten aşk böyle böyle başlar değil mi muharrir efendi, böyle böyle terakki eder.

Ona şüphe mi var? Bakınız bir mertebe-i terakki daha ne suretle görüldü:

Bir gece Hasna'nın uykusu kaçarak gece yarısını pek çok geçmiş olduğu hâlde Hasna uyanıktı. Zaten Hasna'nın uyanık bulunduğu zamanlar nadir midir ki?...

Kalbinde Resmi için bir zaman muntafi olmayan tatlı bir hararet derecesini arttırmaya başladı. Of aman o tatlı hararet ne kadar tatlı bir hararettir! Hele derecesi arttıkça ve insanı cayır cayır yakmaya başladıkça lezzeti dahi ne kadar artar! Hasna'nın gözlerinde Resmi'yi temaşa için bir açlık vaki oldu. Aç gözlülüğün bu ciheti dahi ne tatlı bir aç gözlülük olduğu muhtâc-ı tafsîl değildir. Kalktı Resmi'yi temaşaya başladı. Baktı baktı! Birçok baktı! Fakat baktıkça aç gözleri doydu mu? Ne gezer? Baktıkça iştihası, tehassürü arttı. Biraz daha Resmi'nin yanına sokuldu. Bu defa Resmi cidden uykuda idi, yakından temaşa kızın hararetini, iştiyakını bir kat daha arttırdı. Aman ya Rab! Garip hâl! Takarrüp ettikçe kendini daha yaman bir hicranda bulmaya başladı. Şu hâl-i visâl âdeta fâci bir hicran, müşkül bir hırman hükmünü aldı. Biraz daha takarrüp için gönlünde hisseylediği meyli yenmek kabil olamadı.

Nihayet burnunu ta Resmi'nin saçları hizasına kadar yaklaştırdı. Saçlarını koklamaya başladı! İhtimal ki hastalık hâliyle çoktan başı su görmeyen Resmi'nin saçlarını koklamak zevke gider bir şey olmadığını tahattur edersiniz. Hatıranızda haklısınız: Fakat hiç sevdiğinizin vücudundan teraşşuh eden teri kokladığınız var mıdır? İstiğrap buyurmayınız. Sevda âleminde bu da tecrübeye şayan bir şeydir. Ama cidden sevda âleminde! Yoksa seviyorum diye kendi kendinizi aldattığınız ahvalde değil! Bunu tecrübe-i sahîhaya muvaffak olanlar teslim

ederler ki dünyada gönlü en ziyade hoşlandıran koku dahi insanın sevdiğinin kokusudur. Bu ise şimdilerde bizlerin keşfettiğimiz bir şey değildir. Eş'âr-ı üdebâda "Anberîn zülfün getirdi başıma sevdaları!" ve " بب ئی وب ن ف ا ك خ ر ص ت ب ا ز ن ط ر د ئ ب" vadisinde sözler az mıdır? Bu sözleri yalnız letâfet-i lâfzıyyesiyle telâkki etmek kâfi olur mu? Şu kadar ki insanın sevdiğinin kokusu öyle anberlere nâfe misklerine de makîs değildir. Anber misk falan nedir? Cananın canı kendi canı, vücudu kendi vücudu olan erbâb-ı muhabbet bû-yı cânânı kendi buyundan ibaret görüp herkesin kendi nefsine tabiî olduğu psikolojice sabit ve muhakkak olan muhabbeti gibi o kokuyu da gönlünce hoş ve gönlüne muvafık bulur.

Hasna'nın Resmi'ye muhabbeti işte bu muhabbetlerden idi. Binaenaleyh Resmi'nin saçlarını kokladıkça gönlüne tazeden tazeye hayat gelirdi. Kız burnunu gereği gibi yaklaştırdı. Haydi bir gayret daha! Bu gayret zaten hâsıl! Hatta mikyâs-ı âdîsini bile geçmiş aşk alevlenmiş! Artık akla meydan kalmamış! Binaenaleyh kızın dudakları dahi Resmi'nin tıraşlı yanağına yaklaştı.

Bu anda Resmi uyandı. Hem de kimi bilir ne gibi bir rüya ile bayağı yerinden fırlarcasına uyandı. Hasna o kadar medhuş bir hâlde idi ki Resmi yatağı içinde kalkıp oturduğu hâlde kız ancak kendisini toplayabilmişti. Resmi dedi ki:

-Sen misin kardaşım?

-Benim Resmiciğim! Neden böyle ürktün?

-Hasna! Uykun geldiği için mi yastığıma başını koydun?

Hasna'da cevap yok! Hayır! Cevap var. Cür'et dahi var. Meğer Resmi'nin bu suali tekrar etmesini bekliyormuş. Resmi suali tekrar eyledi.

-Yasdığıma başını koyarak uyuyordun öyle mi Hasna?

-Hayır Resmiciğim! Uyumak için başımı koymadım!

-Niçin koydun öyle ise?

-Seni koklamak için koydum! Affet Resmi! Bu cür'etimden dolayı beni tayip etme! Ne yapayım? Seviyorum!

-Teşekkür ederim kardaşım! Vakıa kardaş kardaşı sever de öper de! Ama!...

-İster kardaşın olayım ister cariyen olayım nen olursam olayım razıyım. Seviyorum Resmi seviyorum! Ah keşki cariyen olsam! Kardaşın olacağıma senin hâk-ı pâyın olsam! Esirin olsam!

-Aman kardaşım! Bunlar nasıl lâkırdı? Galiba uyku sersemliği...

-Ne uyku sersemliği ne bir şey! Ben söyleyeceklerimi söyledim. Sen nasıl telâkki etmek ister isen öyle telâkki et. Fakat emin ol ki gönlümün sevkiyle seni asla taciz etmeyeceğim! Ben seviyorum ya! Sevdanın lezâiz-i ruhâniyyesiyle şîrîn-mezâk oluyorum ya! Bana bu kadarı kâfidir.

İşte efendim size bambaşka bir ilân-ı aşk ki siz dahi bunu nasıl telâkki etmek isterseniz öyle telâkki ediniz! Biz ise size şunu haber veririz ki bu muhavereden sonra Hasna bililtizam Resmi'yi hep "Resmiciğim!" diye hitaba başladı ve Resmi ise hep "kardaşım!" diye mukabelede ısrar eylerdi.

Bu ısrar gönlünde dahi var mıydı?

Bu sualin cevabını bize pek de uzak olmayan bir müstakbelde vukuat verecektir,

Beşinci Bap

Katoliklerin Itlak Meselesi

Katoliklerin talâk meselesi elyevm Avrupaca erbâb-ı fikir ve iz'ânın gece gündüz iştigal eyledikleri hâlde bir türlü halledip bitiremedikleri bir meseledir. Enâcil-i şerîfe zevc ile zevcenin müfârakatını kat'îyyen men etmiş olduğundan her ne suret ve sebep ve vesile ile olursa olsun zevc ve zevce arasında talâk-ı küllî vukuunu kilise kabul edemez.

Katolik mezhebine zahip oldukları hâlde bazı akvamın kendilerine mahsus âdetleri ve kanunları vardır ki bunlar ruhaniyete değil yalnız cismaniyete hüküm ve tesiratını gösterebilirler. Meselâ Avrupa'da şehrâh-ı hayâtta yekdiğerine ebediyyen refakat eylemek üzre râbıta-i nikâhı rabt edenler her nasıl esbapdan neşet eylerse eylesin müfârakat

edecek olursa yalnız cismen müfârakat edebilip yoksa nikâh yine akdolunduğu kuvvet üzre bakidir. Yani karı ile koca meskenlerini ayırıp yekdiğerinden ayrılırlar ise de karı hâlâ kocasının zevcesi addolunarak "madam filân" diye yad olunur.

Kavâid-i nasrâniyyenin işbu ahkâmından ol kadar fenalıklar zuhura gelir ki tarif kabul etmez. Meselâ bu suretle kocasından ayrılmış ve artık kocasının yüzünü bile görmemekte bulunmuş olan bir kadın yabancı bir erkekten veled-i zinâ olmak üzere bir çocuk doğuracak olsa o çocuk hâlâ kocasının veled-i meşrûu addolunarak onun ismini taşır. Malına vâris olur.

Cümle-i garâib-i sahîhadan olmak üzere gazeteler yazmışlardır ki meşhur General Garıbaldı kendi sulb-i sahîh evlâdına şerîat-ı Nasrâniyyece evlât nazarıyla bakamamaya ve bunları âdeta evlâd-ı zinâ addetmeye mecbur olup halbuki birkaç evlâd-ı zinâyı kendi evlâd-ı sulbiyyesi ve vârisi nazarıyla görmeye mecburdur.

Şöyleki: General-i mumâileyh bir aralık nasılsa bir kız ile nikâhlanır. Beyt-i zifâfta kızın altı yedi aylık gebe olduğunu görür. Keyfiyeti istizah eyledikte kız generalin kendi yaverlerinden birisiyle sevişip gebelendiği ve hâlâ âşıkının aşkı ile yanıp tutuşduğu ve generalin mürüvvet-i merdâne ve merhamet-i kahramanânesinden afv-ı safh ümit eylediğini çekinmeksizin söyler. General filvaki afv ile muamele edip hatta kızın yaver ile muvasalatta devamına müsaade verip kendisi elini bile sürmez. Fakat ne çare ki kız bir kere generalin taht-ı nikâhına girmiş olduğundan kızın yaverden doğurduğu çocuklar hep generalin hesabına tevlid edilmiş olurlar. General ise bittabi yaverin nîm-hurdesine tenezzül edemeyerek başka bir kız ile ülfete başlar. Ondan çocukları dünyaya gelir ise de Hristiyanlıkta teaddüd-i zevcât mümkün olmadığından ve böyle nikâhsız bir kadından doğmuş çocuklar veled-i meşrû addolunamayacağından bîçare Garibaldi işte bu suretle halkın evlâd-ı zinâsına kendi evlâd-ı meşruası nazarıyla bakıp kendi sulb-i sahîh evlâdına dahi evlâd-ı gayr-ı meşrûa yani tabirin gılzeti af buyurulsun piç nazarıyla bakmaya mecbur olur.

Bu garabetlerden maada şerîat-ı Nasrâniyyede talâkın caiz olmaması daha ne kadar vukuât-ı fâciayı mucip olur ki

niam-i celîle-i İslâmiyyeden yalnız bu baptaki hürriyet nimet-i celîlesiyle mütene'im olduğumuzdan dolayı Cenabıhakka ne derecelerde teşekkür etmiş olsak yeri vardır. Meselâ bir katoliğin karısı bir erkeği sevip mercimeği fırına verir. Kocası hissedinceye ve iş yüze çıkıncaya kadar bunlar mercimeği mestur olarak fırına verirlerse de herif haberdar olup da karısıyla cismen müfârakat eyledikten sonra madaması mercimeğini açık olarak dahi fırına verebilir. Ve hâlâ dahi kocasının "Hristiyanlar tabirince" benim diğer mevcudiyeti zevce-i meşrûası canı cananı addolunur gider.

Bizim taraflarda Hristiyanlığın bazı mezâhibi ve hatta katoliklerin bazı cemaatleri vardır ki zevc zevcesinin fuhşunu eliyle tutarcasına ispat edebilir ise talâk-ı küllîye kadar varıp o hâlde diğer bir kadınla akd-i izdivâc edebilir. Ancak şark katolikleri Roma ile irtibatını arttırdıkları zamandan beri onlar meyanında dahi talâkın her hâlde adem-i meşrûiyyeti kuvvet bulmuş ve her ne kadar talâk-ı küllî vaki olsa bile zevç ve zevcenin yeniden teehhüllerine cevaz gösterilmekte bulunmuştur.

Lâkin işin içinde bir büyük servet ve sâmân bulununca kilisenin kanunları dahi başkalaşabilir. Mösyö Hamparson Arslangözyan'da mevcut olan servet ve sâmân işte kilise kavânîni dahi başkalaştırabilecek servet ve sâmânlardan olduğu malûmdur. Zevcesinin irtikâp ettiği hıyanet üzerine ise Arslangözyan olanca malını feda edip mutlaka yeni bir kadın ile akd-i izdivâc ederek bu suretle hain zevcesinden intikam sevdasında bulunmakla kilise heyetinden bazı muteber papazlar her ne kadar hükm-i İncil'i muhafazatan nikâh kıymamakta ısrar eylediler ise de diğer bazılar Hamparson Ağanın genç ve güzel bir kızı hanesine alıp beraberce yaşamasına itiraz edemediler.

Madam Hamparson'un fakr ve zaruretce vasıl olduğu mertebeyi unutmadınız ya? Eğer bazı erbâb-ı merhamet Madam Küpeliyan'ın yedine iki çeyrek veyahut bir mecidiye kadar sadaka!... sıkıştırmayacak olur veyahut böyle bir vak'anın üzerinden üç dört gün geçmiş bulunursa akşam taamı için bir parça kuru ekmek tedariki dahi muhal hükmünü alarak zavallı kadıncağız açlığından kıvranırdı. Olur olmaz et'ima-i nefîse midesini yormakta bulunan o vücûd-ı nâzikteri şimdi görmüş

olsaydınız hakikaten yüreğiniz sızlayıp acısı yüreğinizden ve alâyim-i evcâ' dahi gözlerinizden gelirdi. Kuru ekmek üzerine biraz kır at pastırması koyabildiği akşam kendisini pirzolalar, biftekler, filetolar ile taam etmiş kadar bahtiyar addeyleyip hazımsızlıktan şikâyete hiç de hak bulamazdı. Maahaza haniya o vücuttaki taravet? Evvelleri gül gibi pembe rengi letâfet-bahşâ-yı uyûn-ı müştakîn olan o vücut şimdi bâd-ı sarsara uğramış yapraklar gibi srarmış solmuştu. Hem de ne bâd-ı mühlik! Açlık!... Onun enfâs-ı muhrikası bâd-ı semûmdan beterdir. İnsanı yakar kavurur.

Erbâb-ı iştiyâk ve bilhassa bizim Zekâyi Bey kadıncağızın şu zarûret-i mütezyidesini kendi âmâl-ı şehvetperestîlerinin teshîl-i husûlüne medar addeyleyerek hâlâ Madam Hamparson'un bir tebessüm-i müsâadekârîsi için dünyalar fedasına hazır olduklarını gerek Madame Küpeliyan ve gerek sair münasip vasıtalar ile ihbardan hali kalmazlardı. Vakıa bu misillû fedakârlıkları mübeyyin olan sözleri muhbirlerden bir tebessüm ile telâkki eylerdi. Ama nasıl tebessüm? Haniya güzeller şehinşahı denilmeye bihakkın sezâ,vâr olduğu sizce dahi müsellem bulunmak lâzım gelen bir kadının dudaklarında ve gözlerinde daimî bir tebessüm görülürdü ki buna nispetle "şeker hande" tabiri pek kaba bir tabir kalırdı! Hele siz görmedinizse de hulya edebilirsiniz ki Madam Hamparson, Resmi'yi bahtiyar etmek suretiyle kendi bahtiyarlığını dahi itmam etmiş olmak için elbette bu tebessümlerin, bu handelerin daha başka türlülerini dahi Resmi'ye gösterirdi.

Heyhât! O zamanki o tebessümler ile Madam Hamparson'un şimdiki bu tebessümleri arasında ne fark vardır! O zaman gençlik, şuhluk, aşk, şehvet tecessüm etmiş de bu evsafın mâhiyet-i mütecessimesi ve mabûde-i kadîmesi olan Venüs yani Zühre'den sonra ikinci defa olmak üzre yalnız Madam Hamparson'a temessül eylemiş bulunduğu hâlde bu tebessümle onu görüp de canlar dayanabilmek kabiliyetini inkâr etmemeye ihtimal yoktur. Şimdi ise açlık, hastalık, zaaf ve bilhassa nedametten mütehassıl bir çehrede görülen tebessüm nazara nefret ve tab'a kerahet vermemek dahi bu kadar baîdü ani'l-ihtimâldir.

Evet! Bilhassa nedamet dedik! Tavr-ı beşere tağyîr-i küllî vermemek için nedamet kâfidir. Evvelce güler yüzüne tatlı sözüne hayran olduğunuz bir adamı bir de büyük bir kabahatin sabit olduğu zamanki hhâl-i nedâmet ve tavr-ı mahcûbiyeti ile görmüş olsanız âdeta tanıyamazsınız. "Âb-ı rû" derler bir şey vardır. Türkçe "yüz suyu" dediğimiz şey! Bunu bir lâfz-ı bî-ma'nâdan ibaret mi sanırsınız? Gerek bilâ-ihtiyar ve gerek ve bahus bilihtiyar irtikâp eylediği kabahatten dolayı köpek gibi nadim ve peşiman olan ve kendisini kendi vicdanı önünde dahi rezil ve rüsvay ve kepaze bulan bir adamın âb-tâb-ı rûyu sanki büsbütün dökülüp çehresinde hiç bir revnak ve letafet kalmamış ve ona bedel bir reng-i müstenfir gelmiş olur.

İşte Madam Hamparson kendisini kendi vicdanı önünde bu derecelerde terzil eden bîçaregândan bulunup maahaza şu peşimanî ve nedamet-i küllîyesi içinde yalnız bir medâr-ı tesliyet görmekte idi ki o dahi Resmi ile irtikâp eylediği fuhşu yalnız Resmi'ye mahsus olmak ve mücerret kendi gönlünün icbarıyla vukubulmak suretiyle nefsine yedirebilerek ondan başkasına rûyı iltifât göstermemekten ibaretti. Binaenaleyh gerek Zekâyi Bey ve gerek sair erbâb-ı heves ve iştiyak hakikaten dünyaları feda edecek olsalar Madam Hamparson'dan hiçbir şeye nail olabilecekleri kat'iyyen ümit edilemez.

Biz talâk meselesinden tebâüd etmeyelim.:

Hamparson Ağa her ne kadar kilise heyetine talâk-ı küllîyi kabul ettiremeyip binaenaleyh yeni intihâb-kerdesi olan müstefreşesi ile açıktan açığa akd-i nikâha muvaffak olamadı ise de bilâ-nikâh istifrâş eylediği bir kadını zevce-i meşrûası olmak üzere birtakım familyalara takdim edemediğinden var kuvveti akçeye verip bir papaza gizlice nikâh ettirmiş ve emeline ancak bu suretle nail olabilmişti. Vakıa şu hâlde Madam Hamparson için davaya kıyam ile ya kendisinin dahi bir kocaya varmasına müsaade verilmesini veyahut hâlâ zevc-i meşrûu addolunan Hamparson Ağanın yeni müstefreşesinden ayrılmasını dava edebilir idiyse de zavallı kadıncağız kendisini cidden müttehem ve mahkûm görerek kendi hakkında kocasının bu suretle tertîb-i mücâzât eylemesini dahi pek haklı bulmuş ve davaya kıyam değil sesini bile çıkarmamıştır.

Hatta bir gün bu mesele üzerine refikası Madame Küpeliyan ile bir müşafehesi vukubuldu. Zira Madame Küpeliyan demişti ki:

-Madam! Kocanız artık teehhül etti demektir. Siz dahi hürriyetinizi ele alsanız fena olmazdı.

-İyi olur mu idi?

-Şüphe yok! Cihan size âşık ve müştaktır. Bir mâha varmaz herkesin gıbta edebileceği bir kocaya vararak yine mesut olursunuz. Artık sizi meşru bir surette tezevvüc edecek olan zatı dahi reddetmezsiniz ya!

-Aklınıza şaşarım! Düşünmüyor musunuz ki ben evvelâ Hristiyan ve saniyen insanım. Hristiyan olduğum için benim zevc-i meşrûum Hamparson Ağadır ki ben ona hıyanet ettiğimden beni bihakkın tart eyledi. İnsan olduğum için gönlümün mahbubu Resmi Efendidir ki ona hıyanet etmeye gönlümde ihtiyar yoktur.

-Güzel ama işte kocanız teehhül etti, Resmi'den ise ne bekleyebilirsiniz?

-Kocam teehhül etti ise Hristiyanlığa mugayir bir harekette bulunmuş oldu. Bir adamın kusuru diğeri için medâr-ı cevâz olamaz. Resmi'ye gelince ben Resmi'den hiçbir şey beklemem ki! Zira Resmi'yi seven benim. Onun beni sevmesini hesaba koymaksızın gönlüm ona meyletmiştir. Binaenaleyh Resmi'den bir fedakârlık beklememeye bedel ben ona cihanı feda etmek isterim. Eğer kendisi benim için yüreğinde muhabbet hissediyorsa muktezasına tevfîk-i muâmele edip etmemekte muhtardır.

-Güzel söylüyorsunuz. Bu ulüvv-i cenâbınıza hiç diyeceğim yoktur. Lâkin hâlimiz tahammül derecesinin fevkine çoktan çıkmıştır.

-Birkaç gün daha tahammül ediniz Madame Küpeliyan!

-Birkaç gün sonrası için bir kuvvetli ümidiniz var mıdır?

-Vardır! Zira sihhatimin gereği gibi yerine gelmekte bulunduğunu hissediyorum. Her hüner elimden gelir. Modistralık ise asrımızda pek revaçlı bir sanat derecesini buldu. Beş altı liraya mubayaa ettiğimiz şapkalardan daha âlâsını bir günde yapabi-

lirim. Ben çalışırım sen satarsın. İhtiyacımızı tesviye ederiz. Bu suretle kesb ü kârda bulunmaktan ar mı edersin yoksa?

-Hayır madam! İstikrâzât-ı cüz'iyye ve iânât-ı dostâne ile yaşayımız bana ar gelir de modistralık ederek yaşamak bilâkis şeref gelir.

-Aferin Madame Küpeliyan! Öyle ise hiçbir şeyden korkma.

İşte iki kadının verdikleri bu karar hakikaten ciddî bir karar idi. Filvaki üç gün sonra Madame Küpeliyan kim bilir hangi taraftan esmiş olan bir iki mecidiyelik bir iâne ile rengârenk canfesler, kurdeleler, yün ipekleri, boncuklar falanlar tedarik ederek Madam Hamparson'un bir vakit o kadar güzel olan ve şimdi kanı çekilip sararmış, zayıflanmış bulunan mini mini elleriyle işlemeye başladı.

İşe başlaması bir ikindi zamanı idi. Eldeki eczayı tahmin eyledikte ferah ferah üç şapka çıkabileceğini görüp üçüne birden başladı. Ertesi akşam şapkalar bayağı şekil ve suretini gösterip ikinci akşam ise son modaya muvafık ve en güzel ve müzeyyen üç şapka vücuda geldi.

Madam Hamparson'un bir fakir kız olup Soeur de Charité'ler mektebinde talim ve terbiye görmüş olduğunu unutmadınız ya? Siz unuttunuz ise kendisi unutmamıştır. Eğer bir zaman hâl-i ikbâlinde iken unutmuş idiyse şimdi ihtiyaç onu ihtar eylemiştir. Maahaza Madam Hamparson o mektepte talim ve terbiye görmüş olduğuna mahcup ve nadim değildi. Eğer mektebin mahsûl-i talîmi olmak üzere elinde şu hünerler bulunmasa idi o zaman kendisini pek mahcup ve nadim görmesi lâzım gelirdi.

Ertesi günü Madame Küpeliyan şapkaları alıp sokağa çıktı. İki üç saat sonra avdet eyledi. Bir bohça dolusu modistra levazımdan maada Madam Hamparson'un önüne on iki tane mecidiyeyi koydu. Madam Hamparson bu mecidiyeleri sürur ve iftiharından ağlayarak dudaklarına götürüp dedi ki:

-Hemşirem! Ömrümde mahsûl-i sa'yimi ilk defa olmak üzre ele alıyorum. Demek oluyor ki bundan sonra kocama olan hıyanetim bir mahcûbiyet-i ebediyye olmak üzere vicdanımda ve Resmi'ye olan muhabbetim dahi bir nimet-i ebediyye olmak üzre yüreğimde baki olarak kimsenin ne inayetine ne

merhametine muhtaç olmaksızın yaşayabileceğiz. İki günde on iki mecidiye kazanmak bizim için çoktur. Günde yalnız bir mecidiye bize kâfidir. Ona göre az çalışıp çok rahat ederek mesut oluruz. Sen de benim efkârımda mısın?

-Tamamıyla! Hatta size şunu da haber vereyim ki şapkaları alıp çıktığım zaman bazı büyük familyalar nezdine giderek daha pahalı satmak cihetini tasavvur eylemiş isem de bu kârı matrabazlara terk ederek doğruca tuhafçı dükkânına götürdüm herif kendisi birer lira paha biçti. Ben daha ziyedesi için ısrar etmeyerek verdim.

-Evet Madame Küpeliyan! Büyük familyalar o şapkalara ikişer üçer lira verebilirlerdi. Biz dahi vaktiyle öyle vermiyor mu idik?

Bu söz Madame Küpeliyan'ın gözünden iki iri pırlanta gibi yaş yuvarlamakla Madam Hamparson şunu da ilâve eyledi:

-Ne ağlıyarsun? Memnun olacak bir şeye ağlamak kâr-ı âkil midir? Şimdi şu hâlde ikişer üçer liraya şapka alamıyor isek birer liraya şapka satabiliyoruz ya? İşte buna şükretmelidir.

Güzel ama muharrir efendi! Resmi'den bir haber yok. Acaba Resmi Hasna ile meşgul olarak şu koca Madam Hamparson'u gerçekten ferâmuş mu etti? Böyle bir denâeti kabul edebildi mi?

Ne! İşte kapı çalınıyor. Madam Hamparson pencereye koştu. Aman ya Rab! Kadının yüzündeki sevinç alâyimini görmeli idi! Hakikaten çıldırmış zannederdiniz "Resmi!..." Sözünü bir söz söyler gibi söylemedi. Bu kelimeyi âdeta bir çılgının çığlığı gibi ağzından fırlatıp merdivenden aşağı kendini atarcasına kapıya koştu.

Altıncı Bap

Resmi ve Madam Hamparson

Sokak kapısı önünde Resmi ile Madam Hamparson'un nasıl kucaklaşıp ağlaşmış olmalarını göz önünde tamamıyla tecessüm ettirmelidir ki hatta merdivenin orta yerinde Madame Küpeliyan'ın "Zavallı kadıncağız! Resmi'nin hanesinde ona "Resmiciğim" diye hitap eden bir de Hasnacığı bulunduğunu bilsen acaba bu kadar tehalük gösterir misin?" diye kendi kendisine söylediği bir sözün ehemmiyeti takdir olunabilsin.

Resmi'nin bürû-ı tâm kesbetmesinden dolayı beyân-ı memnûniyet ve Madam Hamparson'un vücutca ve şetaretçe fevka'l-memul bir derecede görülmesinden dolayı arz-ı teşekkür gibi iki tarafın yekdiğerine tekrarından mütelezziz olarak defaât-ı kesîre ile tekrar eyledikleri sözlerle yukarıya odaya kadar gelindi ve birbirini göremedikleri müddet zarfındaki vukuâtın en başlıcaları dahi müsâraatan hikâye edilmeye başlandı. Kâh olurdu ki bunların ikisi de te'mîn-ı sıdk-ı vefâdan bir anda telezzüze şitâb ederek ikisi beraber söyler ve kâh olurdu ki her biri diğerinin te'mînât-ı dostânesini işitmek ve dinlemek ile kendisini bahtiyar bulmaya bir anda ihtiyaç görerek "O söylesin ben dinleyim" diye ikisi de susar ve yekdiğerinin yüzüne bakakalırdı.

Ne dersiniz? Şu zaman denilen şey ne kadar çabuk geçiyor! Resmi geldiği zaman Madam Küpeliyan'în duvarında asılı olan bir guguklu saat dokuz buçuğu irae eylerken bir de gözler saata müteveccih oldukta saatin on iki olduğunu görmesinler mi? Sanki saatin yelkovanı yel değirmeninin çarkı gibi fırıl fırıl dönmüş! Sanki saatin guguklayan sun'î kuşu gerçekten bir kanarya imiş de oda içinde aculane söz söylendiği zaman erbâb-ı kelâm ile kanaryanın rekabeti gibi bir rekabet ile lâ-yankati guguklamış.

Resmi vaktin hulûlü münasebetiyle hanesine avdet için bir vaz'-ı mahsûs gösterdi ise de oradan müfârakat istemediğini her hâliyle herkese anlatabilirdi. Madam Hamparson ise Resmi'nin eli kıyâmü's-sâat oradan bir yere ayrılmamasını kalben arzu ettiği hâlde henüz hanesinde istirahat ve tedaviye muhtaç olacak kadar zayıf bulunan âşıkını cebren alıkoymaya dahi muktedir olmazdı.

Bir aralık Resmi'nin gözleri odanın bir tarafında bulunan modistra levazımına ilişti. Dedi ki:

-Kendinizi eğlendiriyorsunuz öyle mi madam? Vakıa iş insanı pek eğlendirir.

-Hayır Resmi! Ekmek parası kazanıyorum.

-Gerçek mi?

-İstiğrap mı ettin?

-Hayır! Doğrusunu söylemekliğime müsaade buyurursanız aks-i hâli gördüğüm zaman istiğrap edecektim.

-Ciddî mi söylüyorsun Resmi?

-Pek ciddî söylüyorum. Her hâlinizi, her tavrınızı tamamıyla takdir etmemiş olsa idim size kul olmak mümkün olur muydu? Şu hâlinizde hiçbir kimseye arz-ı ihtiyâc tenezzülünde bulunmayacağınızı bilmemek benim için kabil olur mu?

-(Resmi'nin boynuna sarılıp birçok öptükten sonra) Aferin Resmi! Beni böyle tanıdın değil mi?

-Yalnız bu kadar da değil. Yalnız kendi ulüvv-i himmetinize arz-ı ihtiyâc için neler feda ettiniz! Size olanca hazinelerini arz ve feda eyleyenlerin maruzatını tepip kemâl-i nefretle reddettiniz.

-Sana bunları kim söyledi?

-Bunlar şunun bunun söyleyeceği sözler olsa... Bunları şundan bundan işitmek kabil olur mu? Size ne dedim? Davama göre yüreğinizden en hafif bir his geçmez ki ben onu takdir etmeyeyim! Düşününüz madam! Sizin yalnız hüsn ü melâhat-ı nisbiyyeniz ve meziyyât-ı mahsûsa-i nisvâniyyeniz cihanı hayrette bırakarak âlem sizin için âşüfte-hâl oluyor. Size doğrusunu söyleyim ki ben suverî ve maddî olan bu hüsn ü ânınızın dahi meftunu olmakla kalmıyorum. Hemen hemen beşeriyetin fevkinde addetmeye yaklaştığım ulüvv-i ahlâk ve ulüvv-i cenâbınızın en ziyade meftunuyum. Bir vakit Madam Hamparson diye daire ve debdebe sahibi olmanızdan dolayı teveccühünüze tehalük gösterenler şimdi pek de semtinize uğramazlar. Zira onlar hüsnünüzden ziyade şa'şa-i ikbâlinize meftun idiler. Onların âşık oldukları Madam Hamparson eğer pek çirkin bir kadın olsa idi onlar yine meftun olurlardı.

-Ne kadar doğru söylüyorsun Resmi! Evet onlar hep el çektiler.

-Meziyyât-ı nisvâniyyenize hayran olanlar hâlâ o hevesle yelteniyorlar. Halbuki benim devam daha büyüktür madam. Benim değil gönlümün davası büyüktür. Kulu kurbanı olduğum bir Madam Hamparson vardır ki ikbalde olsun idbârda olsun, gerek güzelleşsin gerek çirkinleşsin gönlüm onun ulüvv-i hulkuna ilânihaye hayrandır.

Resmi daha bu sözü bitirmeksizin Madam Hamparson kendisini âşıkının kucağına atıp yüreğini yüreği üzerinde sıkıştırı. Sanki iki yüreği hakikaten yekdiğerine mezc ve tevhide çalışırdı. Resmi sözünde devam etti:

-Hele benim teabbüd derecesinde tazim ile muhabbet ettiğim Madam Hamparson'un nazarında ikbâl-i bî-hûdenin idbardan farkı olmayacağı ve bir gayr-ı lâyık idbarın hissiyât-ı âliyye-i kalbiyyesi ve gayret-i ber-güzîde-i âli-cenâbânesi yardımıyla olur olmaz ikballere müraccah addoluncağı hakkındaki tahminim şu madistra edevatını görmekle tahakkuk eyledikten sonra size olan ubudiyyetim bir ubûdiyyet-i esîrâne olmakla beraber o esaretin zevk-i rûhânîsi bir zevk-i şehinşâhâneye tefevvuk eylemiş olacağına mutlaka inanırsınız öyle değil mi?

-Öyledir Resmi öyledir! Sen her ne söylersen doğrudur. Çünkü gönlümde olanı söylersin. Gönlüm sensin, sen söylediğin zaman gönlüm söylemiş olur. Gönlüme kasem ederim ki ilk mahsûl-i sa'yim olan on iki mecidiyeyi elime aldığım zaman dünyaların hazineleri bana tevdi ve teslim edilmişten ziyade kalbim mutmain oldu.

-Mademki gönlünüz benden ibarettir. Şu bahtiyarlığım üzerine bir kat daha cür'etimi arttırarak derim ki hizmetinize müsâraat hususunda vukua gelen teehhurum....

-Elverir! Gönlüm söylüyor dedin ya? Sen mahsûl-i sa'yi ile geçinir bir adamsın. Aylarca müddet işten muattal kalacak bir sakat hâlde bulundun. Tedavi için dahi ihtiyacın vardı. Bunların hepsini düşündüm Resmi sana hiç dargınlığım yoktur.

-Ah darılmadığını temin ile beraber beni diğer bir yüzden bahtiyar edeceğinizi dahi vaat etmiş oluyorsunuz. Öyle değil mi? Eğer şu mazeretlerim bulunmayıp da hizmetinize müsâraat göstermiş olsa idim reddolunmayacak idim değil mi madam?

-Ret mi? Seni mi ret? Dünyada benim için senden başka varlık tasavvur olunur mu ki?

-Hakikat beni ihya ettiniz.

Diye Resmi cebinden bir kese çıkardı. Madamın yanına koydu dedi ki:

-Siz elinizin emeği ile tesviye-i ihtiyâca muktedir olduğunuzu gösterdiniz. Buna gerçekten teşekkür ederim. Fakat işlemeye ihtiyacınız yoktur. Eğer müddet-i ömrümde ben sizi bazı şeylerden men edebilecek isem o maniiyyetim dahi yalnız iş işlemenize yani işlemek mecburiyetinde bulunmaklığınıza münhasırdır. Henüz umuruma tertip ve nizam veremediğim için şimdilik şununla iktifa buyurunuz. Bundan sonra işlerimin sûret-i cryânından günü gününe haberdar olacaksınız. Çalışmak benden sarfiyatımızı tertip sizden. Zira bugün sizin iki haneniz vardır onun birisi İstanbul'dadır ki içinde ikisi kadın ve birisi ben olmak üzere üç nüfus bulunur. Birisi dahi buradaki şu hanenizdir ki içinde şimdilik iki kadın bulunuyorsa da bir de hizmetçi olarak üç kadın bulunacaktır. Anladınız mı efendim? Bu iki hanenin reisi sizsiniz.

-Bu riyaseti maalmemnuniyye kabul ettim.

Madam Hamparson keseyi açtı içinden yüz altmış sekiz lira saydı dedi ki:

-Ne kadar zengin imişiz! Biz Madame Küpeliyan ile bütçemizi günde bir mecidiye üzerine tanzim etmiş idik. Mademki zenginliğimiz hasebiyle bir de hizmetçimiz olacak o hâlde bu hanemiz için ayda sekiz lira kâfidir. Sekiz de İstanbul'daki hanemiz için etti on altı! Dört de Resmi'nin cep harçlığı etti yirmi! Nasıl Resmi? Ayda yirmi lira kazanabilir misin? Sana zahmet olacaksa ben maa'l-iftihar muavenetten üşenmem.

-Şimdiye kadar az çalıştığım hâlde daha ziyadesini kazandım efendim.

-Öyle ise yine mesuduz. Yine bahtiyarız. Çatlasın Zekâyi. Bahusus ki elde altı aylık idaremiz mevcuttur. Bu kadar servet ve sâmân her kula müyesser midir?

İhtimal ki karilerimizden bazıları gerek Resmi'nin ve gerek Madam Hamparson'un münasebet ve muhevereyi şu yola dökmüş olduklarına istiğrap ederler. Ancak bu istiğraptan evvel şu âşık, âşıkanın bulundukları mevkii enzâr-ı dikkat ve ehmmiyette tamamıyla takdir etmek lâzımdır. Bunlar hakikaten bir kalp, bir can taşıyorlar gibi bir hâlde idiler. İttihatlarının şu derece kuvveti kendi nazarlarında dahi şimdi şu suretle tahakkuk eyledi. Madam Hamparson Resmi'nin bu

muamelesi üzerine kendisini o kadar emin bir bahtiyarlık içinde buldu ki kocası zamanında sekizer değil seksener lirayı bahşiş olarak verirken bu emniyet ve itminan onun dimağını mütelezziz edememekte idi.

Ya Resmi? Hey! Hey! Hiç dilde o aşk ve sevda... Of! Bâzûyı himmeti teşmir ederek çalıştığınız var mıdır? Bu zevki tattınız mı? Tatmayan bilmez derler. Öyle bir hâlde insan dağları devirebilmeyi göze aldırı. Hele mahsûl-i himmet pek naçiz, pek âciz olduğu hâlde dahi onu pek büyük ve lüzûm-ı hakîkisinden pek çok fazla bulacak ve cidden ve hakikaten öyle itikat edip kesb-i itminân eyleyecek bir Madam Hamparson bulunursa mesâî-perest olan ol âşık-ı gayret-şiâr umûr-ı müteşebbisesinde olanca sa'y ve himmetini fedakârane sarf etmekten ve o yolda gece uykuluarını fedadan öyle bir lezzet alır ki onu hikâyemizce ezcümle Zekâyi Bey gibi pederinin semere-i muvaffakiyâtı olarak kazandığı milyonlarla zevk arayan nazlılarımın hiçbirisi tasavvur ve tahayyül bile edemezler. Cenabıhak bu zevki çalışmaya vakf-ı vücûd ile zavallı vücudunu yıpratanlara kendilerinden başkalarına nasip olmamak tecellisiyle yaratmıştır.

İşte Resmi'sini tekrar yanıbaşında gördüğünden dolayı bütün felâket-i ahvâlini unutarak kendisini yeniden bahtiyar gören Madam Hamparson'dan ziyade ona safvet ve hâlisiyyetini tanıttırıp kabul ettirmiş olmasından dolayı kendisini bahtiyar bulan Resmi saat birden sonra idi ki Madame Küpeliyan'ın hanesinden çıkıp kendi hanesine geldi ve biraz teehhurdan dolayı merakından çatlamakta bulunan Hasna hemen Resmi'nin akşam tedavilerini icraya müsâraat gösterdi.

Ha! Gerçek muharrir efendi! Zavallı Madam Hamparson'un Resmi'sini tekrar yanıbaşında gördüğünden dolayı mesudiyyetini hükmeylediniz ama bîçarenin Resmi'sini o Hasna olacak kız külliyen ve kat'iyyen elinden almakta bulunduğunu Madam Hamparson bilse idi acaba kendisini mesut ve bahtiyar sayar mıydı?

Resmi'nin muamelesinden böyle bir şüphe vaki olabilir mi? Mademki Küpeliyan dahi kendisinde olan şüpheyi zinhar Madam Hamparson'a ifşa etmedi.

Madam Hamparson, Hasna ile arasında mütehayyir kalan Resmi'nin Beyoğlu'nda kendisine tayin eylediği hatt-ı hareketi ve meslek-i maîşeti görmüş olduğunuz gibi bir de İstanbul'da süt validesiyle yine bu gece teati eylediği şu sözleri dinleyiniz ki Hasna, Resmi'nin esbâb-ı tedâvîsini tanzim için aşağıda meşgul iken aralarında teati olunmuştur. Süt validesi demişti ki:

-Bu akşam geç kalışın benden ziyade zavallı Hasnacığı meraka düşürdü oğlum!

-Neden anacığım?

-A! Hâlâ neden diye soruyor! Hâlâ kızcağızın hâlini anlayamadın mı a Resmi?

-Biraz anlar gibi oldumsa da doğrusunu istersen anlamak işime gelmez anacığım!

-Aman deme Resmi! Sen ömrünü, gününü karabaşlar gibi bekâr mı geçireceksin?

-Orasını kat'iyyen bilmem! Fakat şu senelerde evlenmeyeceğimi pek kat'î olarak bilirim.

-Yoksa Hasna'yı beğenmiyor musun?

-Öyle değil! Sana yemin ederim ki gönlümde Hasna'nın tuttuğu mevkii dünyada hiçbir kadının tutabilmesi kabil değildir. Eğer benim için teehhül etmek mukadder olur da o zaman dahi Hasna kız bulunur ise ondan başka kimse ile teehhül etmeyeceğime hemen şimdiden söz veririm.

-Bu sözlerin hikmetini, manasını anlayamıyorum oğlum!

-Hikmeti, manası pek bedihî bir şey.

Hasna'yı seviyorum. Tekrar ederim ki o beni kabul ettikten sonra ondan başkasıyla teehhül benim için haram olsun. Ancak ben şu senelerde teehhül edemem. İşte bu kadar.

-Pekâlâ! Ben bu vadini kabul ederim. Sen sözünden dönmeyen mertlerdensin! Bu vadini Hasna dahi kabul eder. Seni kırk yıl bekler! Nasıl? Razı mısın?

-Razıyım! Söz veririm!

Anlıyorsunuz ya? Koca karı zaten Hasna ile sözü bir etmemiş olsa idi süt oğlu ile bu mukaveleyi akdedemezdi. Ertesi günü mukaveleyi Hasna'ya anlattı. Kız ez-cân u dil kabul ve tasdik

etti. Hatta ihtimal ki Hasna şu senelerde Resmi'nin teehhül edemeyeceği nasıl bir gönül hükmüne mebni bulunduğunu dahi hisseylemiştir. Zira koca karıya demişti ki:

-Anacığım! Resmi'nin bana merhamet etmemesi, beni sevmemesi kabil değildir. Hiç benim gönlümde onun muhabbeti yer tutsun da onun gönlü bundan asla mütehassis olmasın bu kabil midir? Bana her söylediği sözü muhabbet-i kalbiyyeden başka hiçbir şeyden neş'et etmeyen bir ihtizazlı ses ile söyler. Fakat hakkımda bu kadar hissiyât-ı muhibbânesi bulunan Resmi'nin daha ileriye varmasında elbette bir hikmet vardır ki kendisi o hikmetin mağlûbudur. Binaenaleyh kaderim, nasibim ne ise ben onu bekleyeceğim. Hiç de bu intizarım beni sıkmayacaktır!

Filvaki ondan sonra geçen günlerin Hasna'yı asla sıkmadığı bedaheten görülürdü. Şu kadar ki süt valide ile Resmi ve süt valide ile Hasna arasında bu sözler sanki hiç vukubulmamış gibi oldu. O zamana kadar Hasna ile Resmi arasındaki rabıta ve münasebet neden ibaret idiyse ondan sonra dahi münâsebet-i mezkûre ne daha ziyade kuvvet bularak ve ne de evvelki kuvvetini kaybederek aynı o hâlde devam eyledi gitti.

Yedinci Bap

Zekâyi'nin Tezevvücü

Epeyce bir zamandan beri Zekâyi Beyefendi'ye dair malûmat vermemiştik. Vakıa Madam Hamparson'un müzayaka-i hâlinden istifade için birkaç defa Madame Küpeliyan'ın hanesine geldiğini söylemiş idi isek de şu üç ay içinde Zekâyi'nin sûret-i mahsûsada kayıt ve hikâyeye şayan birtakım vukuatı olmuştur ki zati müstakilen bir roman teşkiline kâfi olan sergüzeşt-i ahvâlini vukûât-ı mezkûre bir kat daha ikmal eylemiştir.

Malûmdur ki Zekâyi'nin Şehnaz Hanımefendi ile tezvici sür'atle icra olunmak zaten Bahtiyar Paşa'nın cümle-i âmâlindendi. Balo felâketinin vukuu üzerine Bahtiyar Paşa bir kat daha isticale lüzum görerek hemen ileriki hafta düğün icra edilmişti. Ama ne düğün! İstanbul yerinden oynadı. Dostlar, aşinalar değil hiç tanınmayanlar bile düğüne davet edildi.

Şuracıkta verilecek bir haberimiz daha var. Bu düğünde Uzleti Efendi dahi dâr-ı dünyâda bir tanecik evlâdı olan Zekâyi'yi gerçekten kibarane bir surette tezvic eyleyerek Bahtiyar Paşa'dan pek de aşağı kalmamak için kasasının anahtarını eline almaya gayret eylemişti. Bu anahtar kim bilir ne zamandan beri istimal edilmemiş olduğundan âdeta paslı bir şey idiyse de kasa açılmak hususunda hiçbir inat ve muhalefet göstermemiştir.

Bir de Uzleti Efendi kasasını kim bilir kaç sene mukaddem tanzim edip bırakmış olduğu hâlde bu intizamı göremez ise ne dersinizi? Kasanın içi pek gayr-i muntazam bir hâlde! Acaba hırsız şerrine mi uğramış? Pek de hırlı hayrına uğramadığı meydanda ise de eğer hırsız şerrine uğrasa idi bilkülliye soyulması lâzım gelirdi. Nükûd-ı mevcûdeden binlerce liralar eksik! Mücevherattan dahi pek çoğu noksan! Uzleti Efendi yine kasa derununda mevcut olan defter ile tatbikata girişmek istedi ise de daha ilk tatbikte görmeye başladığı fark üzerine az kalmış idi ki çıldırıp kevni de direngi de terk eylesin.

Artık olanca cür'etini toplayıp fakat bu cür'et düğünü ilk azmi derecesinde parlak yapmaya mani olduığundan bir hayli şey dahi bu kere kendisi çıkarınca kasa hemen bomboş denilcek hâle takarrüp eyledi.

Anlıyorsunuz ya? Uzleti Efendi de olan anahtar hiç istimal olunmadığından dolayı pek paslı ise de Zekâyi Beyin uydurmuş olduğu anahtar her gün istimal olunduğundan dolayı parıl parıl parlamakta bulunacağını tarife ihtiyaç kalır mı? Ya Benli Helena'yı Paris töresinde idare edip Madam Hamparson'u dahi mutlaka ele getirmek için hazineler sarfını göze aldırmaya başka türlü imkân bulunabilir mi? Şu kadar ki Zekâyi bu cür'etini sirkat addetmezdi. "Bu paralar zaten benim! Babamın başka vârisi yok ya?" Diye kendi hareketini meşru dahi addeylerdi.

Bu sözün hükmü onları söylediği zaman için doğru değil idiyse de tahakkuk etmesi dahi teahhur eylemelidir. Zira o düğünün icrasından on, on beş gün sonra Uzleti Efendi kasa defterinde mukayyet olan nükud ve mücevherat miktarını tatbik eyleyince hemen kırk elli bin liralık bir noksan görerek bunun da

Zekâyi tarafından ika edildiğine hiç şüphesi kalmayınca "Eyvah! Hüsn-i terbiye dahilinde büyütmek istediğim evlât en nihayet hırsız olarak babasının kasasını soymak terbiyesini almış. Öyle mi?" diye bîçare adamcağız o kadar arlandı ki bu ar kendisine bir zehr-i serîü't-te'sîr olarak üç gün zarfında rahmet-i hakka vasıl oldu.

Mirasyedi olmadan mirasını yemeğe başlamış olan Zekâyi Beyin artık pederi vefatından sonraki mirasyediliğini takdir edebilmek güç bir şey değildir. Hatta mirasyediliği pederinin mezarı ve ruhu için ifâ-yı vazîfe-i bünüvvetten olan şeylerin sûret-i icrâsınca dahi görülmeye başladı. Meselâ en küçüğümüzden en büyüğümüze varıncaya kadar herkesin mezar taşları birkaç yüz yıldan beri bu sanat ile iştigal eden esnaf tarafından yapılırken Zekâyi "Efendim! aux sculpture'lük (mermer tıraşlık) beaux arts (sanâyi-i nefîse) kısmındandır. Bizim eşek heriflerin sanâyi-i nefîsece ne kadar costeau'ları olabilir. Pederime bir chef-d'oeuvre (enfes-i âsâr) yaptırmalıyım!" diye en mahir bir ressama şeklini tersim ve Roma'da sûret-i mahsûsada imal ettirdiği bir mezar sandukası hiç de bir müslüman mezarına benzemediği hâlde birkaç bin liraya mal olmuş ve dostların "Uzleti Efendi gibi kibâr-ı ulemâdan bir zatın böyle frenk mezarında yatması uyamaz!" diye ısrarları üzerine Roma'dan gelen mermerler bir tarafa atılarak yeniden sanduka imaline mecburiyet elvermişti.

Ya bir prens ile izdivaç etmiş olmasından dolayı aristokratik (zadegân töresince) yaşamaya ihtiyaç gören Zekâyi'yi bir de o maişet dahilinde görmeli değil mi? Benli Helena hâlâ kendi metresi olup mecburen teehhülünden dolayı o aşüftenin mazhar-ı affı olmak için yeniden birtakım mükellef mücevherat ihdası gibi büyüklüklerden maada Şehnaz Hanımefendi hazretlerinin arz-ı servet ve sâmân etmesine mukabil kendisi dahi altında kalmamak için artık hiç lüzumu olmayan yerlere avuç doluları altın saçmak büyüklük addolunmaya başladı.

Sarrafından durma para ister. Herif durma para gönderir. Nihayet bir gün sarrafiyle hesap görüldükte terekküm eyleyen duyunu için han ve hane ve hamam gibi birkaç parça irat satmak lüzumu tahakkuk eder. Bah! Ferağ ve intikal için bir takrir vermekte işten mi imiş? Yüreği bile sızlamaksızın icâb-ı nizîm-

îsi icra olundu. Hiç zadegândan olan bir adamın öyle birkaç parça velev ki beş on parça emlâki füruht edivermek hususunda yüreği sızlar mı imiş? Ne abes şey!

Zekâyi'nin sarfiyatı hususunda gördüğünüz şu nümune üzerine bir de familyaca dirliği neden ibaret olduğunu belki anlamak istersiniz. Vakıa Zekâyi gibi bir uydurma ve mukallidane zadegânlıkta bulunan bazı yeni yetişmelerin biraz da müfritane olan maişetleri üzerine bir fikir hâsıl etmek lâzımdır.

Bunlar Avrupaca gerçekten zadegândan olanların her hâl ve hareketleri bir intikam-ı tâm dahilinde bulunmakla beraber güya hiçbir nizam ve intizam altında bulunmuyorlarmış kadar azade görünmelerini bir veçhile hüsn-i taklîd edemeyerek pek gülünç bir hâlde bulunurlar. Meselâ zevcelerini görecekleri saatler muayyen olup bir de taam vakitleri sofrada isbât-ı vücûd etmeye ve şayet bir mahalden davetli bulunsalar sûret-i mahsûsada istîzan eylemeye ve istîzana imkân yok ise mektup yazmaya falan pek ziyade riayet etmekle beraber sanâyi-i nefîseye dahi tarafdar görünmek ve hatta bunlardan birkaçına mensubiyet davasında bulunmak gibi gayretlerde kusur etmezler ise de her şeyin taklidi ne kadar soğuk ise bu taklitleri dahi o kadar soğuk görülür.

Hele Zekâyi zevcesine muhip görünmeyi ar sayacak derecelerde kayıtsızlık ifratını dahi kibarlığın cümle-i levâzımından addeyleyen frenkleri taklitte bir derece daha ileriye gitmiş ve teehül edişi mücerret insanların bir de teehhül etmeleri için mevzu olan usûle şöylece bir riayetten ibaret bulunduğunu doslarına anlattığı gibi hâl ve tavrıyla bunu Şehnaz Hanıma bile anlatmayı alafrangaca muayyebattan addetmekte bulunmuştu. Bîçare Şehnaz Hanıma gelince kızcağız vakıa pek hoppa büyümüş ve alafranga hususunda Zekâyi'den daha ziyade fikir ve terbiye almış ise de zevci beyefendiyi cidden sevmekte olmasıyla beyin kendisine gösterdiği kayıtsızlıklardan pek ziyade müteessir olarak gizlice ağlamak gibi mecburiyetler dahi genç kadının hayatını zehirlemeye başlamıştı.

İşte ahval bu merkezde olup mevsim son pahara vardığı ve âdeta kış takarrüp eylediği hâlde Zekâyi Bey bir de Avrupa'ya sulara!... gitmek lüzum ve mecburiyetini göstermesin mi? Bu

mevsimde sulara?... Artık lüzum görülmüş. Sıhhat ve vücutca buna mecburiyeti varmış! Etibba o lüzum ve mecburiyeti göstermişler! Şehnaz Hanımefendi böyle bir lüzum ve mecburiyet üzerine pek ziyade istiğrap eyledi, pek de müteesir oldu ise de beyi men etmek kabil olamadığından beyefendi hazretleri tedarikâtını bilikmal Marsilya vapuruna bindi. Hem Benli Helena dahi beraber olduğunu hatırınıza getirebilir misiniz?

Acayip! Avrupa'da Helenalar yok mu?

Hayır! Öylesi değil. Zekâyi Beyin hesabı başka idi. Şimdiye kadar Türklerden Avrupa'ya pek çok gençler gidip pek çok sefahetler etmişler ise de henüz hiçbir centilmen gitmemiş. Zira gidenlerin hiçbirisi metresini beraber götürmemiş. Avrupa bir de Türk metresi ve Türk centilmeni görmeli imiş. Benli Helena ise gerçekten Avrupa'da enzâr-ı ehemmiyeti celbedebilecek kadar melâhat-ı haricîye ve tenâsüb-i endâma malik olduğundan eğer terbiyesi, zarafeti, nezaketi, lisanı dahi Avrupa terbiye ve zarafet ve lisanına muvafık olsa idi Zekâyi Avrupa'nın erbâb-ı sefâhat ve isrâfı beyninde büyük bir ehemmiyet kazanabilirdi. Ama bu ehemmiyeti kazanabilmek için Helena'nın lisan bile bilmemesini mani değil bilâkis muvafık buldu. Frenklere " Bir de kadınlar elsine-i ecnebiyye tahsli ile mükellef değildirler!" diyerek tercümanlık vazifesini kendisi bilifa Helena'nın sözlerini istediği yolda bi't-tercüme arzu eylediği ehemmiyeti kazanabileceğini düşündü.

Ey bundan ne fayda hasıl olabilecekti?

Acayıp! Centilmenlik değil mi bu?

İşte bizim Baba Resmi'nin birisi Beyoğlu'nda ve diğeri İstanbul'da olarak iki evim var diye ikisini de mümkün mertebede arzularını ifa edebilecek derecelerde hüsn-i idâre için himmet kolunu sığayarak çalışmakta bulunduğu esnada Zekâyi Bey dahi Paris'in vur patlasın çal oynasın âlemlerinde Benli Helena'sı ile zevk ve safada idi. Zekâyi'nin Paris âlemlerini nazarlarınızda güzelce tecessüm ettirmek için şunu da düşünmelisiniz ki orada birtakım aşüfteler böyle kont Monte Cristo'nun yeğeni zannolunan Türk senyörlerinden biraz şey dahi kendileri bulmak için etrafını alarak Zekâyi ise kadınların kendisine ne büyük bir ehemmiyet ve tehalük gösterdiklerini Benli

Helena'ya anlatmak için bunlara dahi güler yüz göstermekten ve bayağı mühimce hediyeler vermekten kaçınmadığı gibi Helena bu yolda amante'ından geri kalmamak ve şu kadar ki Zekâyi bir yandan para kazanmak için o dahi "Aman bakalım şu Türk karısı nasıl şey imiş!" diye arz-ı heves eyleyen frenk müsriflerin birçok hediyelerini kabul eder, birçok güler yüz gösterirdi.

Vay Zekâyi'ye böyle hıyanette edilirdi ha?

Hayır! Kibarlık âleminde buna hıyanet denilmez. Metresi güzel kabiliyetli, liyakatlı olduğu için herkes bu heveste bulunur. Buna memnun dahi olmak centilmenlik muktezasındandır.

Sekizinci Bap

Nizamî'nin Akıbeti

Nizami dediğimiz adamın hikâyemiz a'zâyı vak'ası meyanında ikinci ve belki de üçüncü derecede bulunan eşhasdan olduğu malûmdur. Ancak Nizamî'nin şu teehhuru hikâyenin mukaddematında görülmüş bir teehhur olup yoksa hikâyenin o ahirine Nizamî hayliden hayliye terakki eylemiştir.

Bu zatın devâir-i hükûmetten birisinde sandık emaneti hizmetinde bulunduğu ve ehil ve evlât saphibi iken çapkınlığa olan hevesini bir türlü yenemediği ve hele işreti biraz ziyadece sevdiği malûmunuzdur. Benli Helena'ya olan muhabbetine gelince: Gerek serveti ve gerek haysiyeti cihetiyle bir türlü kolunu bükemediği Zekâyi'ye karşı artık rekabetten vazgeçerek sadaka-i vücûdu olmak üzere Benli Helena Kendisine ne kadar yüz gösterebilir ise onunla iktifa mecburiyetini hisseylemişti.

Ancak Benli Helena Zekâyi ile beraber Avrupa'ya gidince Nizamî'nin ahvali hemen bilkülliye tebeddül eyledi. Helena'sından şu müfârakat kendisine pek acı geldi. Iztırâb-ı müfârakatı def için yalnız rakıdan istimdat edebilerek mukaddema akşam tayinleri olmak üzere muayyen bulunan yarım kıyyeyi üç yüz dirheme vardırdığı gibi sabahları dahi mahmurluğu bir yüz dirhem kadar rakı ile bozmaya başladı.

Şu kadar ki Benli Helena'dan müfârakatından dolayı Nizamî'nin bu derecelerde meyus olmasını icap eyleyen başka

bir sebep dahi vardır ki o sebebi sebeb-i aslî itibar etmek daha doğrudur. Şöyle ki:

Daha karnavalın güzeranı esnasında yani mart ayında Nizamî birkaç gün rakıya fasıla vererek emanetinde bulunduğu sandığın hesabını rüyet eyledikte seksen bin kuruş kadar zimmetine geçmiş olduğunu görerek gözleri fal taşı gibi açılmıştı. "Ah Helena! Sen bir cariye olsa idin de seni satın alsa idim bu kadar para gitmezdi!" yollu bir âh-ı tahassür çektiği zaman Nizamî Efendi bu müddet zarfında birkaç maaşı da gittiğini ve halbuki idâre-i beytiyyesi için çarşıya dahi borçlandığını yani el-hâleti hazihi bir yüz yirmi bin kuruş kadar borç altında kaldığını der hatır ederek kendisini bütün bütün ye's ve nevmidîye kaptırmıştı.

Ondan sonra akşamları kaleminden çıktığı zaman "kaht-ı kanâat geçinerek aylıktan arttırdığım parayı borçlarıma mahsup edecek olsam dört beş senede ancak ödeyebileceğim! Aman ya Rab! Şu belâdan kurtulmak için bir yol yok mu?" dedikçe bu yolun ancak meyhane yolu olabileceğini görür. Vakıa meyhanede biraz teselli bulurdu. Ancak bu beliyye-i uzmâya düşmesinin sebebi Benli Helena dedikleri aşüfte olduğunu der-hatır eyledikçe böyle bir aşüfte için harap olmak derecesindeki hamakatı bir kat daha ciğergâhını yakar ve şu hamakattan dahi kendisini kurtarmak için kabahati aşka haml ederek "Ah gönül gönül! Senin icbarına karşı mukavemet edecek kimdir?" diye birkaç kadeh daha parlatıp gözlerinden yağmur gibi akıttığı yaşları mutlaka Benli Helena için akıttığını kendi kendisine ispat ve temine çalışırdı.

İnsan bir kere kendisini sarhoşluğa kaptırmaya görsün. Bir kere rakının mağlûbu ve mahkûmu olmayı görsün! Bir daha kendisini kurtarabilmek için lâzım gelen yiğitlik, metanet her kula müyesser değildir. Düşünmelidir ki birkaç akşam üçer dörder kadeh ile iktifa edenler birkaç akşam sonra artık bu miktar ile ülfet edip tabiatlanmış olacaklarından beşinci, altıncı kadehlere dahi lüzum görürler. Aradan biraz zaman daha mürurundan sonra ise beş altı kadeh dahi onlara tesir etmez olur, yediye sekize muhtaç olurlar. Bu miktar gittikçe artar. Nihayet iş okkalara takarrüp ettikçe kabahati rakının gevşekliğine bulmaya başlarlar. Bir yerde pek güzel rakı olduğunu ve yüz dirhemi pek

parlak bir neşe verdiğini haber alırlar. Tecrübeleri doğru çıkar. Ondan sonra bir zaman rakının miktarını azaltmış olmalarından dolayı mutmain olarak sevinirler. Hiç hesap etmezler ki miktardan vukua gelen tenkih kuvvet üzerine zammolunmuştur.

Elhâsıl en keskin rakıların miktarı dahi okkalara varır. İhtimal ki bu hâlde Nizamî'nin gördüğü neticeyi görürler. Yok eğer o neticeyi görmezler ise artık rakı tesir etmemeye başlayıp işi afyona dökerler. Bu tarikdeki terakki dahi işret tarikindeki terakkinin aynıdır. Maazallahu taâlâ kendisine afyon dahi teessür (tesir) etmeyerek içine Süleymanî denilen zehirden bir miktar katanlar dahi bulunduğu işitilmiştir.

Nizamî'nin gördüğü neticeye gelince:

Bîçare Nizamî artık mastika falan gibi terbiyeli ispirtolar kendisine tesir etmemeye başlayınca düz rakının en sertinden istimale başlayıp onun miktarını da hemen okkaya yaklaştırmış idi ki bu hâlde çehresinin rengi müstekreh bir morluk peyda eyleyeceği ve gözleri sanki şişmiş de göz hanelerine sığmamaya başlamış gibi bir patlaklık ile beraber bir de cam gibi parlaklık peyda eylemiş olacağı erbâb-ı dikkate malûmdur.

Nizami bu dereceyi bulduğu zaman artık işret hâlinde sarhoş olmayarak belki içtikçe ayılır ve nihayet işretinde mutedil bir surette neşelenirdi. Böyle olanların asıl sarhoşlukları ayıklık hâllerine mahsustur. O zaman başları ağrır, beyinleri döner, gözleri bulanır, zihinleri müşevveş olur. Fakat yine o zamandan bed' ile kuvve-i müfekkirelerine bir za'f-ı küllî ariz olarak ve harekât ve sekenât-ı vâkıaları bir akil adamın harekât ve sekenâtına benzemediğini kendileri dahi fark ederler ve böyle bir hâle duçar olduklarından dolayı nefislerini levme başlarlar ise de artık kendilerini alamazlar. Zira birkaç defalar rakıyı terk etmeye kat'iyyen karar verdikleri hâlde üç gün bile dayanamazlar.

Eğer bu hâlde mukavemet ve mumanaat edemeyecekleri bir kuvvet kendilerini men eder ise belki kurtulabilsinler. Böyle bir mani olmadığı surette ise hâsıl olan nedameti de işretle izale ederek ve işret arttıkça teessürât-ı dimâgiyye artarak nihayet maaşallahü taâlâ tecennün kaziyyesi tahakkuk eyler.

Tanıdığımız adamlar meyanında yirmiden ziyadesinin bu hâle duçar olduğunu biliriz. Erbâb-ı işretten hangisi yeni işrete başladıkları zaman neşesi gayet muslihane iken sonraları hiddetlenmeye falana kalkışır ise bilmiş olunuz ki teessürât-ı dimâgiyye baş göstermiştir. O adamı mutlaka işretten men etmeli. Zira başkasına ya kendi nefsine kasdetmek yahut çıldırıp gitmek ve bazı kere dahi füc'eten kurtulmak neticesi yaklaşmış demektir.

Nizamî bu neticelerden tecennün neticesine birkaç ay zarfında vasıl olmuştu. Bugün kaleminde hesap görürken "Tuhaf be! Dört ay evvel yaptığım muvazenede seksen bu kadar bin kuruş zimmetimi görmüş iken şimdi yüz yirmi bin kuruş fazla-i sandık var! Bunları sandık manda yürütmeli!" diye oturduğu yerden fırladığı zaman yüzüne bakanlar bîçarenin çehresindeki morluktan ve patlak gözlerinin parıltısından korkmuşlardı. Derhal dairenin reisine haber verdiler. O anda sandık mühürlendi. Bu ise mecnunun şiddetini artırarak "Benim namusum var! Sandığı neden temhir eyliyorsunuz? Bir komisyon-i mahsûs teşkil buyurulsun! Hesaba hazırım!" diye avazı çıktığı kadar haykırmaya başladı ise de derhal bâb-ı zabtiyeye haber verilip zaptiyeler bîçareye kuvvet gömleği giydirerek tımarhaneye dayadılar.

Sandığın hesabı görüldükte seksen bin kuruş kadar zimmet tebeyyün ederek tahsili kabil olmamakla ol veçhile kaydına şerh verildi.

Nizamî ise daruşşifada iki üç ay kadar tedavi olundukta rakının vücudunda olan tesiri zaim olarak yavaş yavaş zihni yerine gelmiş ise de keşki gelmese idi daha ziyade memnun olmak lâzım gelirdi. Çünkü tımarhaneden çıktıktan sonra karısı ve çocukları âdeta kendilerini barındırabilecek bir yer ve edecek bir ekmek tedarikinden aciz bir hâlde bulunup ellerine bir raşe arız olmuş ve zihni bütün bütün kuvvetten düşmüş olan Nizamî'nin bunlara imdat edebilmesi muhalâttan olduktan fazla kendisi dahi bunların imdat ve ianesine ihtiyaç gösterirdi.

Şu felâket üzerine Nizamî ne yapar? Şüphe yok ki tekrar rakıya dökülüp bir on beş gün bir ay zarfında evvelki varmış olduğu dereceyi fersah fersah geçtikten sonra bir sabah kara sevda

dedikleri illet kendisini gösterip civarda bulunan bir camiin minaresine çıkar ve "Ey cemaat! İşte mertebe-i a'lâ-yı illiyine varan bir zat böyle uçar!" diye bir nara atarak kendisini minareden aşağıya bıraktığı gibi... Menzile-i esfile-i sâfiline kadar iner gider.

Cenabıhak cümleyi bu misillû sû-i avâkıbdan muhafaza buyursun. Bahusus erbâb-ı işrete bu derecelere varmaksızın tarîk-i nedâmet ve necâtı irae eylesin amin!

Dokuzuncu Bap

Katolik Zevciyetinin Bâkiye-i Hükmü

Hain zevcesinden intikam almak için Hamparson Ağanın bir genç ve güzel kız ile izdivaç eylediği ve hatta bir aralık yolunu bularak bir papaza nikâhını akdettirdiği malûmdur.

Madam Hamparson şu sûret-i intikamdan teessür etmemiş denilse vakıa hata edilmiş olur. Ancak kendisi hâlâ iffet va sadakat ve vefa davasından vazgeçmeyerek cinayeti mücerret gönlüne mağlûben Resmi hakkında irtikâp eylediği fuhuştan ibaret bulunmakla tesliyet aradığı gibi bilhassa diyanetine pek ziyade musır olup kocasının âyîn-i Nasrânî hilâfına olarak şöyle bir teehhülden dolayı kendine acımaktan ziyade o gece kocasının duçar olmuş bulunduğu hataya teessüf eylerdi.

Maahaza Resmi'nin Madam Hamparson'a verdiği tesliyetler hakikaten muhayyer-i ukûl denilebilecek bir dereceye vasıl olmuştur. Hatta Madam Hamparson bir kere refikası Madame Küpeliyan ile hasbihal ederken "Bir adam için iffetimi feda eyledim ise de işte o adam dahi bana dünyasını feda eyledi" demesiyle Madame Küpeliyan demişti ki:

-Resmi erkekler meyanında bir şaz, bir istisna olarak şöyle vefakâr çıktı. Binaenaleyh eğer her kadın her sevdiği adamdan bu vefakârlığı ümit ederek kendisini mahveyleyecek olursa dünyada mazlum olmadık kadın kalmaz ve yıkılmadık ırz bulunamaz.

Bundan mukaddem ihtar edilmek lâzım geldiği hâlde şimdi burada ihtar edelim ki Resmi, Madam Hamparson ile ilk mülâkat eylediği gün geceyi mezburenin yanında geçirmeyerek hanesine avdet eylediği gibi ondan sonra bir iki ay kadar daha

haftada birkaç defa Madam Hamparson ile mülâkat eylemiş bulunduğu hâlde sûret-i mülâkatı hep o günkü ilk mülâkat veçhile olup aşkında o kadar sebat gösterdiği sevgilisinden daha hususîce ve başbaşa bir mülâkat-ı visâl-cûyane istidâ etmemişti. Bunun sebebini anlamak güç bir şey değildir. Resmi Madam Hamparson'a olan muâvenet-i dostânesini gerçekten dostane olmak safiyetinden düşürmemek ve şayet Madam Hamparson kendisini Resmi'yi ücretli bir metres olmuş kıyasıyla bunu ulüvv-i cenâbına mugayir görecek olursa o zilleti dahi icbar etmiş olmak için Resmi bu hazm-ı nefse mecburiyet görmüştür.

Resmi'nin bu mülâhazası tamamıyla doğru ve muhik olmamakla beraber cidden kibar doğmuş olan maşukasına şöyle bir kibarlık dahi gösterdiğine asla fena etmemiştir. Filvaki Resmi'nin tahmin eylediği fikir ve kütalâa Madam Hamparson'a dahi gelmiştir. Hatta bir gün Küpeliyan "Canım efendim! Resmi size olan ubudiyyetinde bu kadar sabit ve mukdim olduğu hâlde niçin bir gece kendisini burada kalmaya davet etmiyorsunuz? Ona olan muhabbetinizden nadim olmadığınızı beyan etmekle beraber yoksa yüreğinizin en ince perdelerinde bir hiss-i nedâmet mi buluyorsunuz?" dediği zaman Madam Hamparson cevaben demişti ki:

-Hayır Küpeliyan! Resmi'yi sevdiğimden dolayı asla nedamet getirmedim. Getirmek ihtimalim de yoktur. Fakat Resmi'ye burada bir gece geçirmeyi de teklif etmeyeceğim. İstemiş olsa kalabilirdi. Mademki şimdiye kadar istemedi kalmadı bundan maksadı beni minnet altında göstermemek olduğunu anladım. Kendisini bu suretle dahi bahtiyar etmeyi kurdum. Bilkülliye hasbî olarak beni himaye eylemekten Resmi pek büyük bir lezzet aldığını hissediyorum. Bana olan himayesinin ivazi olarak kalmaya davet eyleyecek olursam o lezzeti kaybedecektir. Resmi'yi her hâlinde, her hareketinde serbest bırakmalıyım! Onun her ne mülâhazası olursa hiç şüphe etmemelidir ki o mülâhaza en doğru mülâhazadır.

Eğer Resmi'nin bu mülâhazasını karilerimiz nâ-becâ görüyorlar ise müteselli olsunlar ki bundan sonra dahi koca Resmi'nin şu mülâhaza-i nâ-becâda devam etmesine hiç hacet

kalmaksızın Madam Hamparson'dan bilkülliye dest-keş-i dâmen-i visâl olmaya mecburiyet elverir. Şöyle ki:

Bîçare Mösyö Hamparson yeni zevcesinden eskisi kadar da mesut olamayarak ve yeni zevcesi kendi şân-ı iffetini Madam Hamparson kadar da muhafaza edemeyerek henüz birkaç aylık yeni gelin olduğu hâlde yalnız bir değil iki adamla birden rabt-ı râbıta-i ülfet ve ünsiyet edip bu iki âşık ise yekdiğerini fena hâlde kıskandıklarından birisi diğerini madamın halvethâne-i hususîsinde rast getirip bıçağı çıkardığı gibi birkaç yerinden yaralamış ve o zaman Hamparson Ağa dahi hanesinde bulunmakla bu mukatele gürültüsüne koşmuştu. Yaralanan değil bilâkis cârih güya tazallum-ı hâl için madamayı sevdiğini ve bu edepsiz ise madamayı baştan çıkardığı için sâika-i sevdâ ile bu intikamı aldığını söyleyince artık Mösyö Hamparson Arslangözyan nazarında cihan müthiş bir zindan kesilerek ar ve hicabından simsiyah bir çehre ile odasına avdet eylemişti. Meğer çehresinin tağyiri yalnız ar ve hicabından değil kanın dimağa hücumundan neşet eylemiş. Bir saat kadar sonra "Aman bana bir şey oluyor!" diye yerinden fınlamış ise de kendisini iki bacakları üzerinde mütevazin bir hâlde bulunduracak kuvvet bîçarenin dimağında kalmamakla kurşun yemiş ceylan gibi olduğu yerde tepe aşağı gelmiş ve bir saat imtidad eyleyen sekerât-ı mevt gibi bir hastalıktan sonra teslîm-i rûh eylemiştir.

Bu haber Madam Hamparson'a vasıl olduğu gün Beyoğlu'nda bulunan Resmi'ye dahi vasıl olarak Resmi hemen sevgilisinin hanesine koştukda kadını pek büyük bir yeis ve tessür içinde buldu. Vakıa böyle bir hâlde madamı müteselli etmek için "Bu kadar teessüf ve teessüre mahal yoktur. O size hakaret olmak üzere üstünüze teehhül etmişti. İşte aldığı karıdan daha müthiş bir sadakatsızlık görmesi size ettiği zulmün cezasıdır" yollu söz söylemek lüzumu bazı hatırlara hutur edebilir ise de Madam Hamparson bu yoldaki teselliyatla müteselli olmayacağını Resmi pek âlâ bildiğinden sanki ara yerde hiçbir vak'a-i gayr-ı matlûbe vukua gelmemiş de Madam Hamparson hâlâ kocasının karısı iken kocası vefat eylemiş gibi davranıp bu yolda teselliyetler vermeye müsâraat gösterdi.

Fakat itiraf etmelidir ki Madam Hamparson bîçare kocasının vefatı üzerine en dostane tesliyetler ile dahi öyle

kolaylıkla müteselli olamayacak kadar meyus olmuştu. "Vah bîçareHamparson Ağa! Hep böyle makhûr olmak için mi teehhül üzerine teehhül eyledin? Keşki senden evvel ben helâk olsa idim de sana ilk tesiratını gösteren ve binaenaleyh ikinci sadmeye dayanamayacak kadar seni örseleyen vak'aya sebebiyet göstermese idim..." diye kaynar göz yaşları ile hüngür hüngür ağlıyordu. Resmi ilk defa olmak üzere o gece Madame Küpeliyan'ın hanesinde kaldı. Zira gerçekten bir teessür hastası olup yatağında ateşler içinde yatan Madam Hamparson'u kendisi kendi gibi bir dost tarafından muavenet ve sadakat-ı dostâneye ve sabahlara kadar başı ucunda beklenmeye ihtiyacı vardı.

Hamparson Ağa bîçaresinin vefatından bir hafta sonra orta yere azim bir miras meselesi çıktı. Bîçarenin konağı ile diğer akarından ağlebi vakıf olmayıp mülk olduğu cihetle beytü'l-mâl tarafından bunların mahlûliyeti hükmolunmak lâzım geldiği gibi terekesi dahi yine beytü'l-mâl hesabına görülmeye kıyam edileceğini Resmi teferrüs eyledi. Zira o zaman böytü'l-mâl idaresinde bulunan zatın katoliklerce talâk meselesine vukufu olup Hamparson Ağanın zevce-i hâzırası katolik mezhebince bir zevce-i meşrûa değil âdeta bir zaniye addolunacağını ve o zaniyeden başka dâr-ı dünyâda hiçbir vârisi olmadığından ve mezhepce meriyet icrası lâzım gelen vasiyetname gibi bir şeyi dahi bulunmadığından dolayı emlâk ve emvalinin kâffesi mahlûl kalmak lâzım geleceğini pek güzel düşünmüştü.

Resmi bu hâlden haberdar olunca doğru Ermeni katoliklerinin patrikhanesine gidip eğer patrikhane kendisine yardım etmeyecek olursa Hamparson'un servet-i azîmesi elden gideceğini ve yardım eylediği surette ise bundan cemaatçe dahi istifade kabil olacağını beyan edince patrikhaneyi bittabi ve filhâl kendisine muavin buldu. Badehu Madam Hamparson'a gelip Türkçe yazılmış olan bir kâğıdı imza ettirdi. Bu kâğıdın imzasını teklif eylediği zaman Resmi bunun bir vekâletname olduğunu söyledi idiyse de tasmîmâtı ne olduğuna dair izahat vermedi. Zira izahat verecek olsa idi şayet Madam Hamparson'un memnun olamayacağını ve belki de imzasını koymamaya kadar varacağını bilirdi. Madam Hamparson'un Resmi'ye her hâl ve kârda itimâd-ı tâmmı olup kendi için

hayırlı olmayacak bir şeye teşebbüs etmesi ihtimalini hatırına bile getirmediği cihetiyle itimat ve emniyet-i tâmme ile vekâletnameyi imza ve hemen o gün tedarik olunan mühür ile dahi temhîr eyledi.

İmdi vekâletname bu suretle Resmi'nin elinde bulunduğu hâlde patrikhanenin dahi bir takrir üzerine Babıâliye müracaat ederek katolik mezhebince zevc ve zevce her ne kadar yekdiğerinden cismen ayrılırlar ise de nikâhları yine hükümden düşmeyeceğini ve bu ise badema hiçbirisinin teehhül edememesiyle teeyyüd eyleyeceğini ve vakıa müteveffa Hamparson Ağa bir karı almış ise de kilisenin o karıyı zevce-i meşrûa tanıyamayacağını ve hatta nikâhı kıymış olan papazın mücâzâât lâyık bulunduğunu bast eyleyerek hiçbir kimsenin hukukunu ketm şöyle dursun belki kendi hukuk ve menâfiinde de semahat şanından bulunan adâlet-i celîle-i Osmâniyye dahi bir karının servet-i mevrûsesine göz dikmek suretini tecviz etmediğinden Madam Hamparson müteveffa Hamparson Arslangözyan Ağanın vâris-i yegânesi tanındı. Bu davayı kazandığı günün akşamı Resmi, Madame Küpeliyan'ın hanesine gelip hâl ve tavrında hiçbir telâş ve tefâhur emmaresi olmadığı hâlde Madam Hamparson'a dedi ki:

-Eğer burada canınız sıkıldı ise kendi hanenize avdet edebilirsiniz.

-Nasıl kendi hanem? Benim hanem işte burasıdır.

-Hayır efendim! Kendi haneniz şu saatte yine kendi hanenizdir. Bahusus emlâk ve emvalinizce ne karar verecek ve işleriniz ne yolda intizama koyacak iseniz iktizalarını icra için kendi hanenize gitmelisiniz.

Diye resmî vukû-ı hâli ber-tafsîl hikâyeye başladı.

Resmi vukûât-ı mezkûreyi söylerken Madam Hamparson garip bir tavır ve suretle dinler ve ahvâl-i câriyyeden dolayı öyle pek ziyade yani çıldırasıya memnun görünmemekle beraber bilkülliye bîkayıt dahi görünmezdi.

Nihayet Resmi "İşte madam zevciniz sağ olduğu zaman bunca servet ve sâmân nasıl ki servet-i zâtiyyeniz idiyse bugün ondan ziyade kuvvetli olarak kendi servet-i şahsiyyenizdir.

Evinize gidip işlerinizi nasıl ister iseniz öyle yoluna koyabilirsiniz!" dediği zaman Madam Hamparson dedi ki:

-Bunca zahmetleri benim için ihtiyar eyledin. Öyle mi Resmi?

-Nasıl zahmet! Bunlar benim vazîfe-i dostânem değil mi idi? Eğer ben bu vazifeleri ifa etmemiş olsa idim o zaman şâyân-ı istiğrâb bir adam sayılırdım.

-Teşekkür ederim Resmi.

-Tamam! İşte ben dahi kendimi olsa olsa ancak böyle bir teşekküre hak kazanabilmiş itikat eylediğimden buna doğrusu sevinirim.

-Oyumuz bizim oyumuz değil mi? her hâlde istediğimiz yerde imrâr-ı evkat hakkını da bizden iskat emedin ya? Bakalım. Elbet yavaş yavaş işlerimize nizam veririz.

Resmi bu akşam dahi Madam Hamparson'un yanında kalmaz veyahut Madam Hamparson bu akşam dahi Resmi'yi davet edip alıkoymaz ise ne buyururusunuz?

Bu iki zatın mülâhazaları dahi hissiyât-ı kalbiyyeleri gibi hemen yekdiğerlerinin aynı idi. Resmi'nin gözünde servet ve sâmânın bir hükmü mü vardı ki kendi ianesine muhtaç olan bir Madam Hamparson ile şimdi azim bir servete malik olan bir Madam Hamparson arasında bir fark görsün. O hâlde dünkü muamelesini bugün değiştirmek icap mı eder? Kezalik Madam Hamparson nazarında servet ve sâmânın bir ehemmiyeti mi var idi ki dün kendi ianesine muhtaç olduğu Resmi'ye ne kadar hüküm geçiriyor idiyse bu gün bir servet-i azîmeye nail olduğundan dolayı daha ziyade hüküm geçirmek için kendisinde fazla bir salahiyet görsün. Sanki orta yerde mesut, gayr-ı mes'ûd hiçbir şey vaki olmamış gibi bir hâl ile "A Dieu madam!" diye ayağa kalkarak elini uzattığı zaman Madam Hamparson dahi "au revoir!" yani "kariben tekrar görüşmek üzre!" diye mukabele ederek Resmi kapıdan çıkmış hanesine süt validesi ile Hasna'sı yanına gelmiştir.

Muvaffakiyet-i vâkıasından dolayı Resmi'nin tavrında bir tegayyür görüldü ise o dahi bu akşam Hasna'ya olan iltifatlarında biraz daha ileriye vararak "Hasnacığım!" hitaplarını

iki üç defa daha tekrar etmesinden ibaretti. Artık Madam Hamparson'a ettiği dostluk ve kazandırdığı servet gibi bir muvaffakiyet insana şu derecelerde olsun inşirah vermemek kabil olur mu? Ya iltifatın bu suretle artmasından dolayı Hasna'nın memnuniyeti, Hasna'nın inşirahı hesaba ve mizana sığar mı?

Resmi, ertesi akşam Madam Hamparson'un yanına gidip kendisi için vereceği emirleri bulunup bulunmadığını sual eyledi. Madam Hamparson dedi ki:

-Evet Resmi! Size vereceğim daha birçok zahmetler vardır. Bak size efkârımı arz edeyim.

-Emrediniz madam! Siz bana hiçbir zaman hiçbir suretle zahmet vermezsiniz daima şerefler verirsiniz.

-Teşekkür ederim dostum! Size olan fedakârlığımdan dolayı asla nadim ve peşiman olmadığıma sizi temin eylerim. Fakat her hâlde kocama karşı hıyanet etmiş bir kadın değil miyim?

-Doğru söze karşı ne diyebilirim madam? Evet öyledir!

-Kocam dahi beni hanesinden tart etmekte haklıdır değil mi?

-Teessüf ederim ki buna dahi "evet" demeye mecburum!

-Öyle ise kocamın servetine benim ne istihkak(ım) vardır! Ama kanunen, nizamen varmış. O serveti bana verdiler. Fakat vicdanen ben kendimde o istihkakı görmüyorum.

-Ey!

-Eyisi kocamdan her ne kalmış ise yine onun namına hayrat yapmak için seni vekil ediyorum. Şu kadar ki Madame Küpeliyan için kendi idâre-i cüz'iyyesine kâfi bir şey ayırmalı bir de beni rahibe cemiyetlerinden birisine kabul ettirecek kadar bir sermaye tefrik etmeli. Bakisi kâmilen kocama hayır dua kazandıracak hayrata sarf olunmalı. Ben dahi müddet-i ömrümü ondan ve Cenabıhak'tan af dilemek ile teabbüdde geçirmeliyim!

Resmi bu söz üzrine derin bir mülâhazaya vardı. Lâ ve neam hiçbir cevap veremezdi. Neden sonra Madam Hamparson sordu ki:

-Ne düşündün Resmi? Niçin cevap vermiyorsun?

-Cevap verebilirim madam. Asıl düşündüğüm şey bu cevabı ne sıfatla vereceğimi tayin etmek kaziyyesidir.

-Nasıl ne sıfat?

-Ben sizin neniz olduğumdan ibaret bir sıfat.

-O sıfatın dostluktan ibaret olması kifayet etmiyor mu?

-Ama nasıl dostluk? Sizin sabık âşıkınız ve lâhak dostunuz mu?

-Hayır! Sabık ne ise lâhıkı dahi ondan ibaret olan dostum.

-Öyle ise ben size "Ruhbaniyeti ihtiyar için pek ziyade düşünmelisiniz" dersem bu sözümü size olan aşkıma haml ederek isâbet-i efkârı yalnız aşkımdan dolayı reddedersiniz.

-Hayır Resmi! Ben sizi o kadar âlicenap tanırım ki benim için âlemde her şeyi feda edeceğiniz gibi bana olan aşkınızı dahi feda edersiniz. Vakıa gönlümüze hükmümüz geçmez. Varsın gönüller hâlâ hissiyatında devam eylesinler. Lâkin icraat hususunda irâde-i cüz'iyyemize malikiz, değil mi?

-Size olan ihtisas ve ubudiyyetimi bu derecede gördüğünüzden dolayı memnunum, müteşekkirim. Öyle ise "Ruhbaniyeti ihtiyardan evvel pek ziyade düşünmeli!" dediğim zaman bu sözü size olan aşkımdan dolayı kendi menfaat-i âşıkanem için söylemediğime dahi inanırsınız.

-İnanırım Resmi! Emin ol ki sen her ne söyler isen ben inanırım!

-Öyle ise epeyce düşündünüz madam! Ruhbaniyet bir nevi memat demektir. Vefat itmiş olsanız bu dünyadaki mevcudiyetinizi kaybederek belki daha rahat olursunuz. Fakat rahibe olursanız vefat etmeksizin mezara girmiş olursunuz. Gençsiniz madam! Hem emsalsiz güzelsiniz.Gençliğiniz ve güzelliğiniz aşk denilen düşmen-i sâhib-kırânı ta rahibehaneye kadar sizi takip ve sevk eder. Hatta mezara kadar bile! Zannederim ki mezara gitseniz dahi hâk-ı mezârınızı ziyarete gelmiş âşıklar görülüp "Şu taşın altında bu insan âkili toprağın henüz o kadar güzelini yememiş ve tatmamış olmak mertebesinde güzel bir kadın vardır!" derler. Ama adî rahibeler gibi olacaksanız o hâlde daha ziyade ısrar ile derim ki ruhbaniyeti ihtiyardan evvel daha ziyade düşünmeli...

Vakıa şu anda Madam Hamparson derin bir sükûnetle düşündü. Nihayet başını kaldırıp dedi ki:

-Resmi! Son defa olmak üzre fazla olarak dahi düşündüm. Ben rahibe olup kocama da ettiğim hıyanetten dolayı kocamın ve Cenabıhakkın affını ricaya vakf-ı vücûd edeceğim! Ve sana olan muhabbetimi dahi bir muhabbet-i melekâne suretine bittahvil ilâ âhiri'l-ömr onunla mütena'im olacağım. Hele şu hâlden asla nedamet getirmeyeceğim.

-Öyle ise azminizi takdis ederim hemşirem!...

Evet bu andan bed' ile artık Madam Hamparson Resmi için "Hemşirem" den başka hiçbir şey olmadı.

Resmi'nin Hamparson Ağa servet-i metrûkesini Hemşire Anjelik'in yani eski Madam Hamparson'un emileri mucibince sarf eylediğini burada tafsile hacet yoktur ya?

Onuncu Bap

Onlar Ermiş Muratlarına

Hamparson Arslangözyan Ağanın vefatıyla emvâl-i metrûkesi ve bunların Madam Arslangözyan tarafından sûret-i sarf ve tahsîsi birkaç gün Beyoğlu halkı için sermâye-i bahs ü makal olup bazı kimseler kadının şu eser-i nedâmetkârîsini tahsin ve bazıları bunu da istihzaya bir güzel sermaye ittihaz eylemiş iseler de nice vukûât-ı azîmeyi nesyen mensiyyen hükmüne koymak muktezâ-yı şânı olan bu âlemde birkaç hafta zarfında bu vak'a dahi nesyen mensiyyen hükmünü almıştı.

Aradan bir ay kadar zaman mürurundan sonra Zekâyi Beyin Avrupa'dan avdetiyle ika eylediği diğer bir vak'a İstanbul ciheti lâf-perdazanı için yeni bir sermaye-i iştigal tedarik eylemiş oldu. Şöyle ki:

Matmazel Benli Helena'nın lisanca, terbiyece nice bin noksanını affettiren ecnebilik meselesi Türklük şöhret-i kâzibesiyle birçok erbâb-ı merâkın hevesini tahrik eylediği sırada Amerika'da ziraat ile kazandığı milyonları yemek için Paris'e gelmiş olan bir deli Amerikalının dahi merakını gıcıklayarak vakıa bundan evvelleri güler yüz gösterenler Zekâyi'yi tahrik edemezler idiyse de birkaç mâh zarfında Zekâyi pederinin son mirasını dahi Paris'te yiyip bitirdikten

maada gerek kumar ve gerek sair envâ-ı sefâhetten dolayı birkaç yüzbin frank borca girdiğinden artık devam edemeyeceği bu tarîk-i maîşetten geri dönmeye Helena'nın Amerikalı ile peyda eylediği münâsebet-i cedîdeyi vesile ittihaz edinip şiddetli bir kavga ve tekdirden sonra karıyı terk eylemiş ve hemen o gün Paris'ten dahi çıkıp İstanbul'a kadar gelmişti.

Paris'e azimetinden sonra zaten ziyadesiyle dil-gîr bulunan Şehnaz Hanım kocasının avdetinden asla memnun olmadığı gibi aradan üç beş gün geçip de o zengin Zekâyi'nin yavaş yavaş paraya olan ihtiyacını dahi dinlemeye başlayınca o kadar büyük bir servetin o kadar az bir müddet zarfında Paris'te yenilmesi için ne yolda yaşamak lâzım geleceğini düşündükçe Şehnaz Hanım Zekâyi'den bilkülliye soğumaya dahi başlayıp maahaza bürûdet eseri göstermemek için kocasının "Hanım! Sarraf dün para getirecekti. Hâlâ bir eser zuhur etmedi. Bana yirmi beş altın veriniz de sarraf getirdiği zaman mahsubunu icra ederiz" yollu yalanlarına inanmış görünür ve akçeyi verdiği ve aradan üç beş gün geçtiği hâlde sarrafın gelip gelmediğini ve akçe getirip getirmediğini sormaya tenezzül dahi etmezdi.

Ancak Zekâyi'nin Paris'te bıraktığı borçlardan kumar borçlarını dâyinler kale almamağa mecbur oldukları hâlde, terzi, kunduracı, modistra, lokantacı ve bahus nakden akçe istikraz edilmiş olan sarraf gibi alacaklılar matlubâtından vazgeçmeyerek Paris sefâret-i seniyyesine arz-ı hâl verdikleri gibi keyfiyeti İstanbul'daki Fransa kançılaryasına dahi yazmalarıyla bir gün gerek Bab-ı âliden ve gerek Fransa kançılaryasından Paris borcu olmak üzere yüz otuz bu kadar bin frankın itası lüzumu Zekâyi'ye tebliğ olundukta ahvalin rengi değişti.

Zekâyi'de yüz otuz bu kadar bin frank değil ol kadar kuruş ve hatta para bile mefkut olduğundan ne yapacağını şaşırıp hanesine geldiği zaman ağzından söz çıkmaz oldu. Ancak söz çıkmaz olmak kâfi değil. Borçtur bu! Hem de ecnebi borcu! Mutlaka bir çaresini bulmalı.

Keyfiyeti Şehnaz Hanımefendiye açmaktan başka çaresi mi olur? Zekâyi bundan başka hiçbir çare bulamadı. Bir akşam hicabından yerlerin dibine geçecek kadar sıkıla sıkıla keyfiyeti Şehnaz'a açtı ise de kızda bir tavr-ı hayretten başka br şey gö-

remedi. "Bu kadar para bende yoktur. Paşa babama dahi nasıl söylerim? O sizin servet-i mevrûseniz mahvolduğunu hâlâ bilmez! Bilse ne der? Cevabı gerçekten yerin dibine soktu. Zira Zekâyi servet-i mevrûsenin mahvolduğu sözünü Şehnaz'dan bile ilk defa olmak üzere işitip o zaman kadar eğerçi nükud ve mücevherât-ı mevcûdeden pek çok şey sarf eylemiş ise de emlâki henüz satılmaz tavrında bulunurdu.

Zekâyi'de bu zaman görülen hayretin derecesini tarife muktedir olamayız. Vaktiyle akçe denilen şeyin kadri, kuvveti, kıymeti ne olduğunu asla tanımadığı hâlde şimdi yüzbinlerce frankın değil bir tek liranın bile insanın hürriyetini talik edecek kadar suubetler ile ancak kazanılabildiğini ve fakat kendisinde o bir tek lirayı kazanabilmek iktidarı dahi mefkud olduğunu görmekte, öğrenmekte, hükmeylemekte idi. Bu aralık dahi hayretinden kendisini toplayamayarak "Elmaslarınız!..." sözünü ağzından çıkardı. Ve Şehnaz dahi işte en büyük tavr-ı nefreti bu zaman takınıp "Elmaslar mı? Vay göz diktiğiniz şey elmaslarım mıdır ? Onları size verirsem pederim sorduğu zaman ne cevap veririm? Hem hepsi satılsa yüz bin frank etmez. Acayip! Bana mevcudum kadar daha elmas almak sizin vazifeniz iken siz servetinizi Parislerde kim bilir hangi aşüftelerle mahv ve telef ediniz de sonra borcunuzun bakiyyesini dahi ben elmaslarımı satarak mı ödemeye mecbur olacakmışım?" Sözlerini çatır çatır söylemekten ihtiraz bile etmedi.

Nasıl, kibirli Zekâyi'nin bu sözleri ne suretle dinlediğini zihninizde buluyor musunuz? Her ne kadar artık bir parası kalmayıp yalnız parasızlıktan dolayı değil ettiği çapkınlıklardan dolayı zevcesinin yüzüne bakmaya cür'eti dahi kalmamak lâzım gelir idiyse de Zekâyi şu tahkiri bir türlü hazmedemeyerek bu mahcubiyetini daha büyük bir edepsizlik ile setr için "Bu kadar tahkir bana zor ile verilen bir kız tarafından beklenmezdi!" Demesin mi?

Şehnaz Zekâyi'den daha ziyade mütekebbir! Bahusus ki bir zaman Zekâyi tarafından sevilmiş olduğunu itikat dahi eylemişti. Binaenaleyh edepsizliğin son derecesinden dahi bâlâ-ter demek olan şu tahkirâtı bir türlü havsalasına sığdıramadı ise de Zekâyi'ye harf-i vâhid ile mukabele dahi etmeyip fırladı,

odadan çıktı ve validesinin yanına iltica eyledi. Ancak ona dahi harf-i vâhid ile beyân-ı şikâyet etmedi.

Kızın odasında yalnız kalan Zekâyi'nin şu muamelesi üzerine ne yolda hareket edeceğini hesap eylersiniz? Ettiği işten nadim olmuştur mu diyeceksiniz.

Heyhat! Bâbıâli ve Fransız kançılaryası para istiyor. Nedamet istemiyor! Düşündü taşındı. Hem de pek fâci düşündü taşındı! Nihayet "Rezil olmaktan ise?... diye yerinden bir davranış davrandı!

Aman muharrir efendi! Korkarım kendisine kıyacak!

Yok yok! Korkmayınız! Öyle denâet-i tab' erbabında bu cür-'et olamaz. "Rezil olmaktan ise?..." diye davrandığı zaman daha büyük bir rezaleti icraya kıyam eylemişti. Zira doğruca kızın çekmecesine gidip ayağı altına alarak birkaç tekmede kapağını yarmış ve içinde bulduğu elmasları mendile doldurup çıkmış gitmiştir.

Vay efendim Zekâyi Beyefendi vay!..Nihayet hırsızlık da ha?

Ya ne yapsın? Rezil olmaktan ise?..

Bir de neden sonra Şehnaz odasına gelip de kırık çekemeceyi ve bazı kırık ve boş mahfazaları ortada görmesin mi? O saat işin ne olduğunu anladı. Çekmeceyi, mahfazaları olduğu gibi doğruca pederinin yanına gidip vukû-ı hâli min evvelihi ilâ ahirihi anlattı.

Vay Bahtiyar Paşadaki gazap! Hem de haklı gazap! Derhal zabıtaya adamlar gönderip beyân-ı keyfiyetle kuyumcu çarşısı ve bedesten abluka edildi. Zekâyi'yi bir mendil dolusu elmaslarıyla beraber yakaladılar. Bahtiyar Paşanın konağına getirdiler. Bahtiyar Paşa "Delikanlı! Sizih bize borcunuz kızım hakkında telâffuz edeceğiniz bir kelimecikten ibaret kalmıştır. Nikâh gibi, nafaka gibi hiçbir borcunuz kalmamıştır. Bu kelimeyi şöyleyip şuradan def olur gider misiniz yoksa bir sarik olmak üzere hapishaneye mi teşrif eylersiniz" dediği zaman zaten artık perva denilen şeyi külliyen kaybetmiş olan Zekâyi hapisten kurtulmak için olduğunu göstermekten ziyade kızı tahkir için olduğunu göstermek için "Ben de kendisiyle maişet mümkün ol-

madığını daha teehhülden mukaddem anlamıştım. Zor ile verdiğiniz bir kızı zor ile ayırmak sizin terbiyeniz muktezasından imiş!" diye ol kelime-i matlûbeyi telâffuz ediverdi.

İşte İstanbul lâf-perdâzânına sermâye-i iştigal olduğunu haber verdiğimiz bizim baba Resmi bu vak'ayı haber aldığı zaman pek ziyade mütessir olarak hanesine geldi ve Hasnacığa keyfiyeti haber verdikten sonra ilâve-i mülâhazası olmak üzere "Koca bir Uzleti Efndi hanedanı dahi işte böyle söndü. Zavallı Şehnaz! Gerçekten prenses gibi bir kız iken şu ulüvv-i tab' ve mevkii kendisini betbaht etmekten başka bir şeye yaramadı!" dedi.

Hasna dahi Resmi'nin bu fikrini tamamıyla tasdik eyledi. Vakıa bazı tabiatlar ve bazı mütalâalara göre şu hâlde Hasna bir tavr-ı müteşeffiyane ile hiss-i intikamını mutmain edecek bir mevkide bulunmuş idiyse de Hasna öyle felek zedelerin felâketi ile intikam almak isteyen denâet-i tab' erbabından olmadığı cihetle hatta Şehnaz Hanımın betbahtlığı üzerine gözlerinden birkaç damla yaş dahi düştü.

Bundan birkaç ay mukaddem Resmi süt validesine ne demişti? "Ben bu senelerde teehhül edemem" dememiş mi idi? Hasna dahi ömrünün ahirine kadar beklemekten usanmayacağını söylememiş mi idi? Halbuki Resmi'nin seneler diye hesap eylediği şey aylardan ibaret imiş. Madam Hamparson ile olan muhabbetine hürmeten Hasna'nın hissiyât-ı kalbiyyesine daha geniş bir yol açmaktan içtinap eylemiş olan Resmi, artık Madam Hamparson "Hemşire Anjelik" namıyla ilk kisve-i râhibesini dahi eskilttikten sonra kendi vücûh-ı hürriyetini eline almış olmasıyla bir akşam süt validesini yanına çağırdı ve o akşamdan bed' ile kendisi başka mahalde beytutet edeceğini ve Hasna'nin düğün levazımı ne ise alelusul ikmal edilip badehu Hasna tarafından ümit eylediği muvafakat üzrine kendisinin bu haneye iç güveyisi kabul olunmasını teklif eyledi.

Vay süt validedeki sevinç! Vay Hasna'daki muhâfaza-i vakar! Koca Hasna! Gerçekten o hane kendi hanesi olup Resmi ise aralarında öyle muaşaka falan vaki olmuş bir adam olmamak suretiyle tabîr-i sahîh üzre bir muhaddere-i kasıretü't-taraf olarak bu münakahaya rızasını şâhideyn-i âdileyn huzu-

runda vekil nikâhına bilbeyan konu komşu bir araya gelip bir de güzel düğün icrasından sonra bir cuma gecesi nâil-i nimet-i zifâf ve visâl oldular.

İşte size bir "Onlar ermiş muratlarına!" isterseniz" Biz de erelim muratlarımıza!" diyelim ama bu hak henüz emel-i zifâfa nail olamamış bulunan gençlere mahsus olduğundan bizim gibi familya babaları onların şu dualarına "amin!" veyahut tabîr-i kadîmce "Darısı sizin başınıza!" demeyi kendi mevkilerine daha muvafık bulurlar.

(İntiha)

V A H

Müellifi
Ahmet Midhat

Tercümân-ı Hakikat gazetesine tefrika olarak derç ve neşrolunduktan sonra ilk defa olarak ayrıca risale şeklinde dahi tabolunmuştur

Maarif Nezâret-i Celîlesinin ruhsatıyla tab ve neşrolunmuştur.

İstanbul
1299

V a h

Bir Hecenin Hükmü

Birinci Bap

Vah! Bir hece! Yalnız bir hece! Ama ne kadar manaları, ne kadar hükümleri havi bir hece!

Bir heceden ibaret olan bu kelime sair binlerce kelimâtın telâffuz olundukları gibi şöyle sadece telâffuz olunmaz. Sadece telâffuz ediliverdiği zaman bu kelimeden âdeta bir mana münfehim olmaz.

Bu kelimenin sûret-i edâsını tayin için şunu da düşünmelidir ki sair kelimâtın birtakımı yalnız insanın dudaklarından çıktığı ve birtakımı dişler arasından veya dil ucundan ve nihayet bazıları hulkumdan geldiği hâlde bir heceden ibaret bulunan bu kelimenin ilk harfi üst ön dişler ile alt dudağı sanki bir kilit açarcasına açtıktan sonra son harfi âdeta ciğer-gâhtan kopuşup geliyormuşcasına bir suretle ağızdan çıkar. "Ah cân-gâh!" derler. Lüzumu kadar derinden gelen vah cân-gâha nispetle ahın esâmisi okunur.

Bu kelime ne kadar derinden gelerek ne kadar şiddetle ağızdan çıkarsa hükmü o kadar artar. Alelâde iradı için ilm-i tecvîdde öğrendiğimiz veçhile bundaki harf-i meddi dört elif miktarı çekmek belki kifayet ederse de bazı ahvâl-i mahsûsaya mebni bu kelimecik öyle bir sûret-i fevkalâde irad olunur ki dört elif miktarı değil kırk elif, dört yüz elif, dört bin elif miktarı çekilse yine kalbe kanaat gelemez.

Vah!..... Hele şöyle bir şiddetlice irad olunduğu suretteki ahkâmına dikkat olunsun. Evvel-be-evvel pek büyük bir ye'se delâlet ettiği görülmez mi?

Yalnız "ah!" eden adamın bu kadar büyük ye'sini hükmedemezsiniz. Âh-ı cân-gâh henüz dûçâr-ı ye's olmayan ve belki de birçok cihetlerce ümit ve intizar hâlinde bulunan erbâb-ı his ve iştiyakda görülür. Fakat "Vah!...." böyle midir?

Halbuki bu hece-yi yegânenin delâlet eylediği yeis öyle adî bir yeis dahi değildir. Bu lâfzın bir sûret-i mahsûsada iradı hâlinde bir de büyük nedamet manası anlaşılır. Hem öyle bir nedamet ki artık elden çıkışı o nedameti mucip olan şeyin bir daha ele girebilmesine dahi ihtimal bırakmamıştır.

"Vah!..." denildiği zaman münfehim olan ye's-i nâdimâne bir çok ahvale göre başkalarının ye'si, başkalarının nedameti olmakla beraber bu hece-yi yegâneyi irat edenin dahi o ye'se, o nedamete iştirakini gösterir. Ancak bazı kere bu hececik ta insanın ciğerlerinden doğru kabarıp gelen müteessirane ve meyusane nefesle beraber o kadar acı acı çıkar gelir ki o hâlde ye's-i nâdimânenin başkalarında vukua gelmiş bir şey olması ihtimali kalkarak her kusur, her kabahat bu acı kelimeyi irat edenden sadır olduğunu ifade eder. Vahın bu suretteki manası ise insanın kendi nefsini levm etmesinden ibaret olur.

Aman ya Rab! Yalnız bir hecedeki hüküm ne büyük hüküm, bundaki kuvvet ne büyük kuvvetmiş.

Halbuki bunun, hecenin hüküm ve kuvvetini nazar-ı dikkat ve ehmemmiyette güzelce tayin için yalnız bu kadarcık izah dahi kifayet edemez.

Bu kelimecik bir tavr-ı mahsûs ile iradında nihayet bir hükmü daha görülür ki asıl dikkat olunacak hüküm dahi işte o hükümdür. Bazı kimse bir şeyi meselâ gül renginde görerek o şeyin reng-i mâtem-âsâ simsiyah olması kendi ak gününü de kara gün edeceğine hiç şüphe olmadığı hâlde bunun aksini itikada dahi bir adamın hiç şüphesi olmaz. Bu bapta kendisine edilen irşatların kâffesini reddeder. Cihanı haksız yalnız kendisini haklı görür. Bir de hiç muntazır olmadığı hakîkat-ı müdhişe birden bire çehre-i siyâhını nazar-ı dehşeti önünde mütecelli edince işte o zaman o bîçare adamcağız bir heceden ibaret olmak üzere bir "vâh!!!..." der ki bundaki harf-i meddi ölçmek için elifler değil metreler lâzım gelir.

İmdi bu hâlde o bir hececik o zamana kadar kendisini irşada çalışanların kâffesinin muhik ve yalnız kendisinin mubtil olduğunu ve binaenaleyh elden giden şeye meyusane bir nazar-ı tahassür ile bakakaldıktan maada kendi gaflet ve hamakatının dahi ilâ âhiri'z-zaman levm ve takbîh edilmesi

lâzım geleceğini mübeyyin olur ki benî nev'imiz için şu kelime-i acîbenin bu suretle iradına lüzum görülmemesi duasını irat eyler isek "âmin" demek dahi karilerimizin zimmet ve hamiyetlerine müterettep bir borç hükmünü alır.

Lâfz-ı vâhın garâib-i ahkâmından olmak üzere bir hükmü daha vardır:

Bu lâfız her zaman netâyic-i fâciada irat olunmaz. Bazı kere pek mudhik neticelerde dahi irat olunur. Meselâ ta ciger-gâhından koparıp ağzından burnundan alevler saçarak "vah!!!..." diyen bir adamın hâline ağlanmak lâzım geldiği hâlde bazı kere dahi o kadar gülünmek iktiza eder ki insanın kasıkları ağrır.

Böylelerinden bir tanesine kendimiz tesadüf ettik. Köprü yanında bazı Ermeni ve Yahudi balıkçıları olta ile balık sayd ediyorlardı. İşsiz güçsüz adam mı ararsınız? Bunlardan yüzlerce adam dahi Köprünün parmaklığına abanarak seyrediyorlardı. Uzun şapkalı bir mösyö bir de fesli refikiyle beraber gelerek şapkalı adam balıkçıları seyretmek istediği hâlde arkadaşı mani olmaya çalışıyordu. Onun arzusu, berikinin mumânaatı epeyce bir münazara ve mücadele suretini alarak hatta balıkçıları temaşa eden yüzlerce adam o temaşayı bırakarak bunları seyretmeye başladılar.

Nihayet şapkalı efendi balıkçıya bakayım derken şapkayı denize düşürmez mi?

Arkası sıra dahi bir "ah!..." demez mi?

Halbuki vah diyenlere herkesin acıması lâzım gelirken yüzlerce adam bu mösyöye karşı kahkahalarla gülmeye başladılar.

Vakıa şu müşahede, şu misal bâdî-i nazarda pek ehemmiyetsiz görülür. Ancak vah hecesinde hüküm ve kuvvetin sûret-i fâciadan sûret-i mudhikeye tahavvülünü göstermek için bu kadar adî, bu kadar ehemmiyetsiz bir misalin kifayet edebilmesi de her ciheti acîb olan bu kelimenin cümle-i ahvâl-i garîbesindendir.

Yoksa bu kelimenin birer tarz ve sûret-i mahsûsada iradı musibeti derece derece nasıl arttırır ise yine öyle birer suret ve

tarz-ı mahsûsda iradı komedyanın dahi derecesini ilâ nihaye arttırır gider.

Yine vah hecesinnin cümle-i garâibden olmak üzere sair birçok elfâzın mükerreren iradı mana ve hükmünü dahi tekit ederken bu lâfzın mükerreren iradı bilâkis hükmünü azaltır. "Vah! Vah vah! Vah!" denildiği zaman asıl hüküm ve şiddeti ilk vahda olup diğerlerinde ise kuvvet gittikçe azalarak nihayet lâfız da hüküm de söner gider. Şu dört vahı irat için sarf olunacak nefes def'aten yalnız bir vahı irat için sarf edilecek olsa yalnız o bir tek hecenin hüküm ve kuvveti diğer dördünün dahi hüküm ve kuvvetinden ziyade olurdu.

Bir heceden ibaret olan şu lâfzın ta'yîn-i hükmünde sözü bu kadar uzatmış olmaklığımıza istiğrâb edilmesin. Bu lâfzı öyle bir hikâyeye ser levha ittihaz eyliyoruz ki neticesi en parlak bir vaha müncer olacak ve şu bir tek hecedeki asıl hüküm, asıl kuvvet dahi o zaman görülecektir. Yüzlerce sahifelik vukuata ser levha ve hatime olacak olan bir hece için şöyle mukaddime vadisinde birkaç satır yazmayı istiksâr etmek reva mıdır?

İkinci Bap

Teb'iyyeti Müşkül Bir Meslek-i Hikmet

Şirket-i Hayriyyenin Büyük Dere'den kalkarak Anadolu kenarı ile Köprü'ye gelen vapurları bazı kere Üsküdar'a dahi uğrarlar.

Bin iki yüz doksan şu kadar senesinin yaz mevsiminde bir pazar günü idi ki Anadolu vapuru yine Üsküdar'a uğruyordu.

Vapurlara binen yolcular her zaman menzil-i maksûdlarına bir an evvel varmak arzusunda bulunduklarından Anadolu yakası vapurları ne vakit Üsküdar'a dahi uğrayacak olurlarsa kaybolacak bir dakikalık zamandan dolayı yolcular alelumum müteessir olurlar.

Kıç tarafta yani birinci mevki olmak üzere tayin olunan yerde iki arkadaş bulunarak bunlardan birisi vapurun Üsküdar'a uğramasından dolayı fevkalâde dil-gîr görünürken diğeri bilâkis fütursuz görünmekteydi.

Yekdiğeriyle ettikleri müşâfeheye nazaran bunlardan

birisinin ismi Necati ve diğerinin ismi Behçet olduğu anlaşılmakta olup vapurun Üsküdar'a uğramasından dil-gîr görüneni Behçet ve fütursuz görüneni dahi Necati idi.

Şirket vapurlarının şu kıç taraftaki mevkilerine oturan zevatın orasını tercihine ekseriyet üzere sebep olan şey kadınların daha kıç tarafta kendilerine mahsus olan yere varmak için erkek efendilerin önlerinden geçmeye mecbur olmaları kaziyyesidir.

Hatta bazı süslü efendiler kadınlarla erkeklerin arasını fârik olan perdenin ta yanına oturarak öte tarafta bulunan kadın ile vücudunu temas ettirmekten dahi mütelezziz olur. Eğer bahtına bu kadın yetmiş beş yaşında bir koca karı veyahut dolma satmak için Köprü üzerine gider bir ihtiyar Arap cariye olmayıp da genç, güzel ve hâl ve tavrından zekâsı anlaşılır, söz anlar bir şey olursa o zaman zen-dost efendi de

Hulle-i cennet olursa çekeyim çâk edeyim

Dem-i vaslında bana hâil olur pîrehenim"

beytini irat ederek münasebeti olsun olmasın şu perdenin haylûletinden edeceği şikâyetleri dinlemeli.

İşte kıç taraf mevkiinin bu misillû esbâb-ı rüchânından dolayı pek çok efendiler orasını tercih ederler. Hatta bazı kere iskeleler geldiği zaman dışarıya çıkmak hususunda acul olarak erkekler önüne dizilen hanımların vapur iskeleye çarpmakla hâsıl olan sadmeden erkeklerin kucaklarına düştükleri dahi vaki olur.

Necati Efendi ile Behçet Bey dahi kıç taraf mevkiinde oturuyorlar idiyse de burasını tercihlerine sebep şöyle temâşâ-yı nisvân gibi bir maksat olup olmadığı ta Boğaz'ın üst taraflarından beri devam eyleyen yolculuklar müddetinde hiçbir hâl ve tavırlarından anlaşılmamıştır.

Vapur Üsküdar iskelesine yanaşıp da iskele memuru kaz gibi müşteri kapamağa mahsus olan parmaklık kapısını açtıkta kadınlar tarafından çıkan ihtiyar genç elli altmış kadar kadınlar meyanında bir tanesi derhal temeyyüz eyledi.

Bu kadının ilk medâr-ı temeyyüzü bu idi ki buna "serv-i revân" diyecek olan şair eğerçi şu mübalâğasından dolayı methe

müşabin bir zemle kadıncağızı zemmetmiş olursa da bu hanım mevcut olan kadınların en uzunundan şüphesiz beş parmak daha uzun olmakla bu hâlde kısa boylu kadınların değil orta boylu kadınların bile tepeleri ancak kendisinin çene altına vasıl olabilir ve binaenaleyh kendisinin güzel başı cümlesinin üzerinde câlib-i enzâr-ı dikkat olurdu.

Güzel baş mı? Amma yaptınız ha! Güzel olduğu öyle çarçabuk anlaşıldı mı?

Osmanlı hanımları için şu ince yaşmak kadar yaraşık alan bir serpuş daha tasavvur edebilenlerin alınlarına çelenk takarız. Vakıa pek kalınları bilkülliye hüsnü setr eder ve pek inceleri dahi yüzde olan maâyıbı ifşa eylerse de bazı orta hâlli yaşmaklar vardır ki kadınların veçhini tashih ile letafetini arttırmak hususunda onların gördükleri hizmeti hiçbir şeye gördürebilmek muhaldir. Avrupalı kadınların dahi yüzlerine birer tül örtmeleri nisvân-i müslimeye taklitten ibaret ise de bu hususta asla muvaffak olamadıklarını kendileri dahi itiraf ederler.

Binaenaleyh yaşmaklı bir kadın biraz da uzacıktan görülürse vehleten insana mutlaka güzel görünür. Hele kendisi de haddızatında biraz güzelce ve gözleri parlak ve burnu ufarak olursa daha ziyade güzel görünür ya!

Halbuki uzun boylu hanımın başı ve yüzü hakikaten câlib-i enzâr-ı hayret olacak kadar güzeldi.

Burada şu güzelliği tavsif için gözleri şöyle, kaşları böyle diye uzun uzadıya tafsîlât-ı şâirâneye girmeye lüzum var mıdır?

Zannımıza kalırsa karilerimiz bu yoldaki tavsîfât-ı şâirâneden zaten bıkıp usanmışlardır!

Ne hacet? Böyle vapurlarda veyahut Köprü üzerinde veya sokakta falanda bir güzel kadın gördüğünüz zamanlar gözlerinizin bilâ-ihtiyar o kadın üzerine tevcîh-i enzâr-ı tahsîn etmeleri mücerret kadının hüsn ü cemâlini tavsîfât-ı şâirâne ile ba'de't-tatbîk mutabık ve muvafık bulmaları üzerine mi vuku bulur?

Estağfirullah! Bu temayül ve teveccüh bir saniyelik, bir

anlık bir şeydir ki o saniyede, o anda şairlerin şöyle kaş, böyle göz, şu biçim dudak, bu şekil burun diye ettikleri teşbihat hatıra ve hayale bile gelmeyerek medlülü neden ibaret olduğu henüz tayin edilememiş bulunan hüsn ü cemâl mücerret hüsn ü cemâl olmak haysiyetiyle o enzâr-ı dikkati celbeder.

Bu söz nezdinizde müsellem ise artık uzun boylu hanımın başını "güzel" diye tavsif edişimize şüphesiz istiğrâb etmezsiniz. Maahaza bu söz sizin nezdinizde müsellem değilse de vapur içinde elli altmış kadar adamlar nezdinde hikmeten tamamıyla teslim olunmuştur. Zira enzâr-ı dikkat bilittifâk bu kadına teveccüh ederek hatta henüz iskele üzerinde bulundukları hâlde vapura girmeye çalışan yolcuların da âdeta kâffesi bu kadını görmek için başlarını geriye çevirmekten önlerini görmezler ve binaenaleyh hemen kapanıp düşmek derecelerinde tehlikelerden kendilerini kurtaramazlardı.

Ya kadın ne kadar serbest tavırlı bir şeydi? Bütün enzâr-ı cihân kendisine teveccüh eylemiş olduğu hâlde kendisi asla fütur getirmeyip gözünü istediği tarafa çevirir ve kâh tebessüm ve kâh dikkatle etrafa bakar hasılı tavr-ı meskenet ne olduğunu bilmediği ahvâl ve etvâr-ı mücteriânesinden anlaşılırdı.

Gerçekten levendane bir hırâm ile vapura geldi. İki tarafı demirli olan mahut iskeleden geçip vapura girdi. Ve kemâl-i azametle erkeklerin dahi arasından geçip kadınlar mahalline vardı.

Herkes bu kadına bakıyor dedik a! Hakikaten herkes bu kadına bakıyordu. Hatta bizim Necati Efendi ile Behçet dahi baktılar.

Behçet dedi ki:

-Vapurun Üsküdar'a yanaşmasını bir musibet olmak üzere telâkki eyledik ama musibet değil ayn-ı saâdetmiş.

Necati-Neden?

-Ya vapur Üsküdar'a yanaşmayaydı bu mahbûbe-i dilârâyı nereden görürdük?

-Ona ne şüphe? Hem baksana ne kadar serbest? Bu kadar

serbest olan bir kadın? Hım!...

-O hım ne oluyor? Yani bu kadar serbest olan bir kadından ümîd-vâr olabilmek mütalâasında mısın?

-Neden olayım? Göze yasak mı olur?

-Olur! Yasak denilen şey göze dahi olur. Hem de el malıdır.

-Acayip! Yeni yeni hikmetler mi icat ediyorsunuz?

-Hikmet denilen şey hakikat demek olup hakikat ise ezelî ve ebedî olmak hususunda Cenabıhakka sani addolunabilir. Zaten Cenabıhak dahi bir hakikat değil midir?

-Ha oğlum ha! Birdenbire ne kadar derinleştik?

-Derinleşmek demek ne demek? Derini sığı var mı?

-Acayip! Şimdi göze yasak olacak ha? Bu yasağı kim etmiş?

-Benim kendi vicdanım!

-Ne o? Korkarım sen aklını bozuyorsun Necati! Vakıa seni bir feylosof adam tanır idiysem de mecnun tanımazdım. Toptaşı na şurada yakındadır.

-Sana bir şey sorayım da divane ben isem sen beni Taptaşı'na gönder. Yok haksız sen isen ben yine seni tayip edemem. Fakat insafın önünde sen kendi kendini muhakeme et.

Behçet Bey arkadaşının hemen habbeyi kubbe edercesine bahiste ileriye vardığını görünce bir aralık durup dikkatle yüzüne baktı.

Bu dikkatini Necati dahi fark eyledi dedi ki

-Hayır hayır! Telâş etme! Murat eğlence değil mi? Seni ben bir hakikate vâkıf edeceğim. Şu kadının yüzüne bakmak sence bir faydadır ya! Bir kârdır. Bir temettudur.

-Öyle ya! Böyle güzel kadınlara "nazar-rübâ" demezler mi? Onlara baktığı zaman insanın gözleri revnaklanır. Bu ise büyük bir istifadedir.

Halbuki her istifade bir kıymet, bir baha mukabilinde edilir. Vapura binmek dahi bir istifadedir ama bilet parası verilmeli. Hele mevkide oturmak daha ziyade bir istifadedir

ama bir kuruş fazla vermeli. Ya şu kadından ettiğin veyahut edeceğin istifade için ne kıymet takdir eyledin? Kaç para verdin?

-Edeceğim istifade için mi? O! Onun kıymeti epeyce ziyadedir.

-Zevzekliğe mahal yoktur Behçet! Şu nazar-rübâ kadını temaşadan telezzüz ve istifade için ne verdin? Veyahut ne vereceksin!

-Zevzeksin be Necati? Panorama mı temaşa ediyoruz?

-Panorama temaşa etsen bu kadar mütelezziz olur muydun? Halbuki en adî bir panorama için dahi kırk para ücret-i temâşa alırlar.

-Öyle ise sorunuz hanımefendiye de ücret-i temâşâsı ne ise verelim.

-Hayır hanımefendi kendisini temaşa ettirerek ticaret etmeye çıkmamış!

-Öyle ise beni ne hakla menediyorsun?

-Sen kendi kendini hakka riayet mecburiyetiyle menetmelisin! Düşünmelisin ki bu kadının mutlaka bir sahibi vardır. Herif karısını giydirmiş, kuşatmış, süslemiş, donatmış. Fakat senin için değil. Ancak kendi zevki için! Şimdi sen ona nazar-ı tama'la bakacak olursan âdeta herifin kendisindeki akçeye nazar-ı tama'la bakmış olursun. Bu ise fâci' bir sirkat değil midir?

Ya bu hanımın bir sahibi yoksa? Ya mutlaka erkekler bana baksınlar diye giyinmiş, kuşanmış, süslenmiş, bezenmiş ise?

-O hâlde kendisini bir panorama ederek âleme temaşa ettirmekle ticarete çıkmış addeceksin, değil mi? Halbuki bu kadın kendi hakkında öyle bir hüküm verebilmek için hiçbir kimseye cür'et verecek bir hâl ve tavırda bulunmadı.

Necati bu sözleri lâtife suretiyle değil âdeta pek ciddî olarak söylüyordu. Binaenaleyh bir zamana kadar bu sözleri lâtife addeden Behçet dahi sözün ciddîleştiğini görünce dedi ki:

-Ey ne yapalım canım? Gözlerimizi yumalım mı?

-Hayır, yummayalım da! Fakat bizim kendi elimizde olmayan bir kadına o kadar müştakane ve mütehassirane bakmayalım. Bu kadına sadece bir bakış vicdanen ve hikmeten memnu değildir. Bir güzel arabaya bakıldığı gibi bir güzel kadına dahi bakılır. Fakat göz ile muvasala derecesinde harisane ve müştakane bakmak hukûk-şinâslık nokta-i nazarından mugayir-i hikmettir. Hem de sende birazcık gayret-i merdâne varsa böyle bakışların erkeklik gayretine de yakışmayacağını hükmedersin. Zira gönlün böyle bir kadını hakikaten beğenip sevmiş olur da o kadına îsâl-i dest-i rağbet mümkün olmazsa o hâlde maşukun elbet bir sahibi ile hem-bezm-i safâ olduğunu düşünerek hiss-i hasedle için yanar. Sen ağzının sularını akıtmakla kalırsın. Onun sahibi ise ol nazeninin safasını sürer. Böyle olmaktan ise o kadına hiç de nazar-ı hırs ve hevesle bakmamak muvâfık-ı hikmet düşmez mi?

Söz bu dereceyi buluncaya kadar vapur dahi Kız Kulesi'ni geçmişti. Halbuki uzun boylu güzel hanım ta kıç üzerinde öyle bir vaz'la oturmuştu ki Behçet Efendi oturduğu yerden hanımı görüp temaşa edebilmekteydi. Binaenaleyh Necati'yi susturmak için dedi ki:

-Hakikaten muvâfık-ı hikmet söz söylüyorsun kardeşim! Fakat teb'iyeti müşkül bir meslek-i hikmet!

Üçüncü Bap

Bir Takip

Uzun boylu güzel hanım kıç üzerinde oturmuş ve eline bir de sigara alıp yaşmağını sıyırmış olduğu hâlde Marmara denizi üzerine doğru îsâl-ı enzâr-ı temâşâ eder ve aralıkta bir kere erkekler tarafına da bakarak kendi gözü ez cümle Behçet Bey gibi bazı erkeklerin gözleriyle tesadüf ve telâki eyledikçe öyle pek mahcup bazı kadınların yaptıkları gibi gözlerini indirmeyip erkeğin gözleri içine bakmakta dahi fütur getirmezdi.

Kadının şu serbestî-i tavrı Behçet Beyin ümidini arttırdı.

Kendi kendisine dedi ki:

-Ahmak Necati! Sen artık ne kadar hikmet-füruşluk edersen et! Bu serv-i revân hanım senin anladığın gibi değil. Âdeta kendisini erkeklere beğendirmek için çeki düzen vermiş olduğundan yüzüne bakmak ve kendisine dikkat etmemek kadının netîce-i maksûduna mugayir düşerek asla memnuniyeti mucip olamaz. Böyle kadınlar erkeklerin enzâr-ı dikkatlerine ne kadar mazhar olurlarsa kendilerini o kadar bahtiyar adderler.

Necati Efendi hâlâ arkadaşına ders-i hikmet vermeye çalışır ve Behçet Bey hiç de havâle-i sem'-i rağbet etmediği hâlde lâ-yenkatı derdi ki:

-Erkek kısmı âlicenap olmalıdır. Tok gözlülük dahi ulüvv-i cenâbın birinci muktezasıdır. Bir insan görsen ki karşısında meyve yiyen bir adama tehassür gözlerini dikerek ağzını sulandırıyor, bu arsız herife "insan" ismini lâyık görür müsün heyhat! Karşısındaki adamın meyve tenâvülüne öyle bir nazar-ı tahassürle bakacağına kendisi dahi kudreti yettiği kadar meyve alıp ekletsin. Karı meselesi dahi biaynihi böyledir. Güzel karılara karşı ağzının suyunu akıtmaktan ise hâline göre bir kadın dahi sen alıp safana bakarsın. Bu hakayıkı görmek için uzun uzadıya ulûm-ı felsèfiyye okumaya hacet yoktur. Zihni yerinde, vicdanı doğru olan herkes ne kadar cahil olursa olsun bu hakayıkı görüp takdir edebilir.

Necati Efendinin şu yoldaki hikemiyâtı Behçet Beyin kulağına bile girmediğini anladınız ya?

O dahi kendi kendisine derdi ki:

-Şimdi şu hanım kimin nesi olduğunu öğrenmeksizin bu görüşmeyi ilk ve son görüşmek addiyle hemen yoluma gidiverecek miyim? Ne mümkün? İstanbul denilen şehir hudûd-ı ma'lûme ile mahdut bir kaptır. Bu kadın da billûr kavanoz içindeki balık gibi o kabın içinde mahdut ve mahfuz bir vücuttur. Ne kadar gezmiş dolaşmış olsa bu kaptan dışarıya çıkamayacağı derkârdır. Bu hâlde yapılacak şey kendisini takipten ibarettir. Ben ne yapar yaparım Necati'yi baştan savıp şu kadının arkasına düşerim. O nereye ben de oraya!

Vapur Köprü'ye yanaştı. Bizim iki arkadaşlar hemen herkesten evvel dışarıya çıkmaya davrandılar. Bu acelenin Behçet tarafından geldiğini izaha hacet yoktur ya? Necati Efendi burada dahi bir mülâhaza-i hakîmâne sarf ederek bir dakika evvel çıkmak için halk tarafından itilmek kakılmak muvâfık-ı akl u hikmet olmadığını anlatmış idiyse de Behçet Bey öyle hikmetlere kulak vermeyerek "sen istersen en sonraya kal!" diye fırlamış olduğundan Necati dahi arakadaşına peyrev olmaktan geri kalamamıştı.

Köprü üzerine çıktıkları zaman Behçet Bey artık kendisine refakat edemeyeceğinden ve biraz mühim işleri olduğundan bahisle Necati Efendiden taleb-i müsâadeye başladı ise de işi neden ibaret olduğunu ve hangi tarafa gideceğini tayin edememişti.

Bu adem-i ta'yînin sebebi ise uzun boylu hanımın henüz vapurdan çıkarak hangi tarafa teveccüh edeceğinin henüz anlaşılamaması kaziyyesinden ibaretti. Hanım Köprü üzerine çıkıp da Galata tarafına teveccüh eylediği zaman ise Behçet Bey işi Beyoğlu'nda olduğunu tayin eyledi ki bu hâlde Necati tarafından "Benim de Beyoğlu'nda işim var. Kabul edersen sana refakat edeyim" diye bir teklif vukuundan pek korktuğu hâlde öyle bir teklif vuku bulmamasından memnun kaldı.

O gün Necati İstanbul tarafında kendisi gibi hükemâdan geçinir bir adamı ziyarete gidecekmiş.

İki arkadaş yekdiğerinden ayrılıncaya kadar uzun boylu hanım Köprü'nün Galata cihetine doğru epeyce yol almıştı.

Fakat ne kadar yol alırsa alsın o boy, o endam, o hıram kendisinde iken kendini takip eden Behçet Bey gibi bir adamın nazar-ı dikkatinden kaybolması mümkün olur mu?

Behçet Bey birkaç hatveyi hem açık hem de sık atarak uzun boylu hanıma takarrüp eyledi. Ondan sonra hem aheste aheste gider hem de kadını temaşa ederek kendi kendisine derdi ki:

-Ne boy! Ne letafet! Bazı uzun boylu kadınlar vardır ki sırık gibi bir şeydirler. Bunda ise boyuna nisbetle omuzlar dahi yolunda! Bu omuzların arasındaki sine dahi elbette şairlerin "sîne-i sîmîn"" diye tavsif eyledikleri sineleri mahcup

bırakacak kadar lâtiftir.

Zaten gümüşten yapılmış bir sinede ne letafet olabilir? Hele şu enseye bak enseye! Bir romanda gördüğüm tarif ve teşbihe tamamiyle muvafık! Romanda âşık maşukaya diyordu ki:" A sevdiğim! Senin ensen başka güzellere yüz olabilicek kadar lâtiftir. Senin ayakların pek çok mahbubelere el olmaya lâyıktır". İşte bu ense hakikaten en güzel bir kadına yüz olmaya lâyıktır. Ya ayaklar! Ah! Potinlerinin üstüne galoş dahi giymiş olduğu hâlde bile yine ayaklar ne kadar küçük! Şu kadınlar da neden ayaklarına galoş giyerler? Ayaklarını uzatıp büyültmek için mi? Beyoğlu'nda gördüğüm o mini mini potinlerden birisi şimdi şu hanımın ayaklarında olsaydı kim bilir ne kadar küçük, ne kadar lâtif bir ayak meydana çıkardı!

Bu hayaller ile Galata'ya kadar geldiler. Behçet Bey bir aralık zannetti ki uzun boylu hanım Köprü başında araba tutacaktır. Binaenaleyh kendi kendisine " O bir araba tutarsa ben de bir araba tutarım yine takibimde devam ederim" diye gözleriyle arabaları muayeneye başladı.

Fakat hanımefendi araba tutmak için hiç yolundan tevakkuf etmeyerek Karaköy'e doğru yürüdü. Behçet dahi arkası sıra yürüyüp yine kendi kendisine dedi ki:

-Acayip! Hanımın yanında ne ihtiyar, ne genç hiçbir kadın yok. Uşak filân da yok. Bu kadar genç, bu kadar güzel, bu kadar süslü bir hanımın böyle yalnız başına Galatalardan geçerek gitmesine ne mana verilir? Acaba nereye gidiyor ki? Hem baksana! Gelenlerin geçenlerin yüzlerine dikkatli dikkatli bakıyor da. Sarraf dükkânlarına da atf-ı nazar-ı tecesssüs ediyor. Na işte! Konsolide Hanının kapısında bayağı tevakkuf ederek hanın derununu da seyr etti. Bu kadında mutlaka bir hâl var ki ben de onu öğrenmeksizin arkasını bırakmayacağım.

Kadın Karaköy'e vardı. Nöbet beklemekte bulunan tramvayın içine girerek kadınlara mahsus olan yerde oturdu.

Behçet dahi tramvaya bindi. Hem de bililtizam kadınlar tarafından girerek hanımı velev ki yaşmak altından olsun şöyle yakından da bir temaşa eyledi.

Of aman ne hüsün! Ne cemal! Ne güzel! Ne bakış!

Kadınlar ile erkekler arasını fârik olan kapı perdesini kaldırıp erkekler tarafına girdi. İsterdi ki perdenin bir ucu kapıya ilişsin ve biraz aralık kalsın da uzun boylu güzel hanımı biraz daha temaşa etsin. Lâkin tesadüf bîçarenin bu arzusunu hâsıl edemedi.

Ondan sonra aralıkda bir kadınlar tarafından erkekler tarafına erkek yolcular gelip perdeyi açtıkça Behçet Bey, uzun boylu hanımı görür idiyse de bu görüş şimşek çaktıkça ziyanın bir anda görünüp kaybolması gibi bir şeydi.

Azapkapısı'ndan gelecek olan tramvay geldi. Tophane tarafından vüruduna intizar olunan vagonlar dahi gelerek nihayet Behçet Beyin râkib olduğu tramvay dahi borusunu öttürerek yola revan oldu.

Biletçi kadınlar tarafına geldiği zaman hanımın nereye bilet alacağını görmek için Behçet Efendi çok gayret eyledi ise de görmeye muvaffak olamadı. Kendi kendisine dedi ki:

Tramvay Ortaköy'den ileriye gitmiyor ya ben biletimi Ortaköy'e alırım. Kadın nereye çıkarsa arkası sıra ben de çıkarım.

Tophane'ye geldiler. Uzun boylu hanım çıkmadı. Yaz olmak hasebiyle Salıpazarı'ndaki deniz hamamları önünde dahi araba durduğu hâlde hanım oraya da çıkmadı.Fındıklı'ya geldiler.

Behçet Bey, Fındıklı'da dahi hanımın çıktığını göremedi. Ancak araba hemen yola düzüldüğü zaman şöyle yirmi adım kadar uzakta hanımın Fındıklı'dan Kazancılar'a giden yokuşa doğru teveccüh eylediğini görmesin mi?

Hemen arabadan aşağıya can atarcasına indi. Ve yavaş yavaş hanımı takibe başladı.

Hanım zaten aheste revişle yürüdüğü gibi yokuşa geldiği zaman bir kat daha ağır yürümeye başladı. Behçet Beyin de o suretle hareket edeceği derkârdır.

İnsan bir şeyi merak ettiği ve merakını hallemediği zaman ne kadar üzülür?

Behçet Bey bu kadının şöyle yalnız başına Üsküdar gibi

yerden sokaklara düşmesine bir türlü mana veremediğinden dolayı merakından çatlayarak "Bari şunun nereye gireceğini görsem" diye kadının gireceği yeri düşünürdü.

Uzun boylu hanım yokuşu bir hayli çıktıktan sonra sağ tarafta vaki bir sokağa büküldü. Behçet dahi arkasından!

Ancak sokağın bayağı tenha bir hâlde bulunması nazar-ı dikkatini açarak kendi kendisine dedi ki:

-Böyle bir tenha sokakta beni bu kadar genç ve süslü bir hanımı takip ediyor görenler ne derler? Ne kadar şüphelere düşmezler? Biraz daha geriden gitmek lâzım.

Gide gide bir bakkal dükkânının önüne vardılar. Uzun boylu hanım bakkal dükânını yirmi hatve kadar geçtikten sonra bir hanenin kapısını çaldı. Bu hâlde Behçet Bey dahi bakkal dükkânından otuz hatve kadar geride idi. Hanım kapıyı çalarken Behçet'in aklına ilk gelen tedbir kendisini bakkala göstermemek oldu. Zira hanımın girdiği hane hakkındaki malûmatı ancak bakkaldan alabileceğini düşünmüştü.

Hanımın girdiği hane açık yeşil boyalı bir hane olup yeni tamir gördüğü zahir hâlinden anlaşılırdı. Hanım kapıdan girip de kapı kapandıktan sonra Behçet Bey revişine biraz daha sür'at vererek bakkal dükkânı önünde tevakkuf dahi etmeksizin yürüdü yeşil boyalı haneyi biraz daha ileriye geçti.

Yolun biraz daha ilerisinde yol üçe münkasim olup sol tarafa bükülmüş sokağın ağzında bir kahvehane vardı ki oradan yeşil boyalı hanenin kapısı görülebilirdi.

Behçet bir aralık bu kahveye girerek kahveciden tahkikata girişmeyi düşündüyse de sonra aklına daha münasip bir yol geldi. Kendi kendisine dedi ki:

-Hazır henüz kahvaltı da etmedim. Karnımı doyurmak için bakkal dükkânına girerim. Hem kahvaltı eder hem de bakkaldan bazı şeyler sorarım. Badehu kahve içmek için buraya gelip hazır kahve dahi tenha olmakla kahveciden ikmâl-i tahkîk eylerim.

Mahalle bakkalı ihtiyar Karamanlı idi ki ahz ü i'tâ için dükkânına gelen bazı çocuklara "Anana selâm söyle!" yahut "Baban daha uykudan kalkmadı mı?" gibi lâubaliyâne

birtakım muamelâtta bulunduğuna nazaran ihtiyarın pek çok vakitten beri orada mahalle bakkallığı ettiği anlaşılırdı.

Behçet Bey dükkâna girdi. Yiyecek nesi olduğunu sordu. Bakkal dedi ki:

-Ne isterseniz var efendim! Âlâ kaşar! Âlâ tulum beyniri! Havyar gibi zeytin! Siyah havyarın da âlâsı! Sardalyalarım misk gibidir. Domatesler pek taze! Usta Bodos'un dükkânında karın doyuracak bir şey bulunmazsa nerede bulunur efendim?

Vakıa bakkalın metheylediği eşyanın nefaseti zahiren dahi görülür idiyse de Behçet Bey biraz daha nazar-ı ehemmiyeti celp için bir tel kafeste asılı olan yumurtaları gösterip dedi ki:

Yumurtalar taze midir Usta Bodos? Artık ismini de öğrendik!

-Tazedirler efendim! Üç günlük yumurta nadirdir. Şurada bir koca karının tavukları var da fukara kadıncağız yumurtalarını satarak ekmek alır. Pek tazedirler.

-Elbette sende sibir yağının da âlâsı bulunur.

-Ne demek efendim ne demek! Yağ değil âdeta kaymaktır.

-Tamam! Dört yumurtayı bana yağda pişirirsen havyarlara falanlara tercih ederim.

-Şu kaymak gibi tulum peynirinden biraz ilâve edeyim mi?

-Sen bilirsin Usta Bodos!

Bodos yumurtayı pişirip de Behçet Bey yiyinceye kadar asıl maksat olan tahkikata dair dahi söz açıldı. Behçet sordu ki:

-Bu mahalle epeyce kibar bir mahalleye benziyor. Zira mahallenin derece-i fakr u serveti bakkalının hâlinden malûm olabilir. Mahalle fukara olsaydı senin dükkânında bu kadar nefis eşya bulunmazdı.malûm a fukara kısmı eşyanın iyisine bakmaz ucuzuna bakar.

-Evet efendim! Mahallemiz epeyce kibar ise de zamanlar acayipleşti. Alış verişler kesattır. Hep veresiye, hep veresiye zimem defteri doldu. Aylıklar çıkmaz ki tahsilât olsun. Lâkin yirmi sekiz yıldır şunun şurasında geçinip gidiyoruz da insan

onun için bırakmıyor.

-Mahallenin en belli başlı ahalisi kimlerdir?

-Şurada arka sokakta Sünuhu Paşa vardır. Beri tarafta Rağbetî Molla Efendi! Şu ön tarafta dahi Menzil Bey oturur. Bu sokakta o kadar kibar adam yoktur.

-Şu yeşil boyalı haneyi de iyice görüyorum.

-O mu? Hoca Kutbettin Efendi derler. Zengin bir adam değil ama pek mübarek adamdır!

Behçet Bey sözü yeşil boyalı haneye naklettiği zaman bakkalın yüzüne gayet dikkatle bakmıştı ki maksadı dahi o süslü hanımın bu haneye girmiş olduğunu bakkal görmüş bulunup da kendi tahkikatı üzerine dahi şüpheye düşmüş ise mutlaka çehresinde görülecek alâyimden bakkalın şüphesini anlamaktı.

Halbuki Bakkal kendi işiyle meşgul olduğu sırada süslü hanımın oraya girdiğini görmemişti. Binaenaleyh Behçet Bey beklediği alâyimi bakkalın çehresinde göremeyince bir kat daha kuvvet-i kalb hâsıl eyledi. Behçet dedi ki:

-Hoca Kutbettin Efendi mi dedin? Ben bu ismi işittim zannediyorum.

-Cenabınız bu mahallede değilsiniz gibi anlıyorum. Buraya istîcâr için hane aramaya mı geldiniz?

-Onun gibi bir şey! Daha doğrusunu söyleyeyim. Ahbaptan birisinin kızını bu taraftan bir efendi istemiş de o adamın hâlini, şanını tahkik için geldim. Bu Hoca Kutbettin Efendi dahi bize damat olacak zata pek uzak değildir. Hemen akrabasından gibi bir şeydir.

-Akrabasından mı? Ben Hoca Kutbettin Efendinin akrabası olduğunu bilmiyorum. İsmi ne imiş bakalım?

-Raşit Bey diyorlar, kendisi daima buralarda sakin değil ise de...

-Ne ise? Onu sonra öğreniriz.

-Ben sana tarif edersem belki tanırsın. Şimdi şu Hoca Kutbettin Efendiye bakalım. Bu hoca ne hocasıdır? Galiba bazı kadınlara nefes eden, bazı hastalıkları nefes ile iyi eyleyen

hocalardan olmalı.

-Yok yok! Öylelerinden değil. Bu doksan yaşında ihtiyar bir adam olup birkaç beyler, efendiler sabahları gelerek ders okurlar. Arabiyât mı, Farisiyât mı diyorlar ne diyorlar? İşte onları okurlar. Hatta hanesinin masrafını da onlar görürler. Bugün bakarsın birisi hoca efendinin yağ çömleğini getirmiş beş okka sibir yağı alır. Yarın bir diğeri hoca efendinin kışlık kömürünü mubâyaa etmiştir. Kendisinin dahi bilmem hangi kapıdan birkaç yüz kuruş aylığı var ki onu da aylık çıktıkça Saka Memiş Ağa gider alır getirir.

-Ey bu adamın çoluğu çocuğu yok mu?

-Bir karı bir koca! Bir de ihtiyar Arap cariye var. Dâr-ı dünyâda başka hiç kimsesi yoktur. İşte onun içindir ki Hoca Kutbettin Efendinin öyle Raşit Bey filân namında akrabası filânı olduğunu bilemiyorum.

Behçet Bey aldığı şu malûmat üzerine hem yumurta tabağını ekmek içi ile silip son lokmalarını yer hem de düşünürdü. Kendi kendisine dedi ki:

-Bundan anlaşıldığına göre uzun boylu güzel hanımın ikametgâhı burası değildir. Buraya misafir gelmiştir. O hâlde biz burada beklemeliyiz. Fakat ya hanımefendi gecikir de çıkmaz ise? Ama takibi buraya kadar getirip de bırakıp gidecek olursak hiçbir işe yaramaz. Mutlaka burada bekleyip yine arkasına düşmeli.

Usta Bodos yumurtanın iyi olup olmadığına dair birtakım sualler irat ederek Behçet Bey dahi pek âlâ olduğuna dair cevaplar verir idiyse de zihni daima yeşil boyalı hane ve uzun boylu hanım ile meşgul olup bakkala verdiği cevaplar yalnız dudaklarından gelişi güzel dökülüveren kelimelerden ibarettiler. Behçet Bey mülâhazasının arkasını kesmeyerek kendi kendisine dedi ki:

-Arkasına düşmeli ama ya hanım akşama kadar çıkmazsa? Ya akşam dahi çıkmayıp da burada kalırsa? Hem ben burada öyle akşamlara kadar nasıl zaman geçirebilirim? İşte Hoca Kutbettin Efendinin akrabasından Raşit Bey yalanını uydurduk da onu bile Usta Bodos'a yutturamıdık. Birkaç yalanımızı daha

tutacak olursa herif bizden şüphelenip ihtimal ki beni zaptiyeye bile verir. Öyle ya! Böyle kırk yıllık mahalle bakkalı mahallenin bir rüknü demek olup herkes işlerine güçlerine gittikleri zaman mahallenin muhafazası, mahalle bakkalına, mahalle kahvecisine, mahalle sakasına filân kalır. Benim gibi bir adamın böyle yerlerde işsiz güçsüz dolaşması ve ağzından tevili gayr-ı kabil yalanlar dökmesi her hâlde dâî-i şüphe olur mevâddandır.

Vakıa Behçet Efendinin şu mülâhazaları pek becâ idiyse de bir kere yakasını meraka kaptırmış olduğu hâlde bu misillû mülâhazalar ile başladığı işten rücuu kabil olabilir mi?

Böyle bir hâlde müşkilât arttıkça insanın kuvve-i tedbîriyyesi dahi artarak her müşküle bir çare bulmak için beynini patlatır.

Behçet Efendi işte aynıyla bu hâle gelmişti. Binaenaleyh kahvesini kahvehanede içme kararından vaz geçerek Usta Bodos'a bir sade kahve ısmarlamasını emir ile kendisi mülâhazatında devam eyledi.

Usta Bodos, kahve emrini aldığı zaman demişti ki:

-Ehl-i keyf olduğunuzu şimdi anladım. Böyle şerbet gibi sibir yağında pişmiş misk gibi taze yumurta üzerine tamam da sade kahve yarar. Taam üzerine şekerli kahve içenlere de ehl-i keyf mi derim. Onlar zevklerini bilmezler.

Behçet Bey ise Usta Bodos'un şu iltifatlarına hiç kulak asmayarak kendi kendisine derdi ki:

-Şimdi bunun çaresini mi istersin? Bunun çaresi ne olabilir? Hoca Kutbettin Efendi yalnız bir karı, bir koca, bir de Arap cariyeden ibaret olduğu hâlde uzun boylu hanım bunların hiçbir şeyi olamaz. Hoca Efendi eğer üfürükçülerden olsaydı başka manalara da zihin varır idiyse de öyle değilmiş. Ders hocası imiş. her hâlde demek oluyor ki uzun boylu hanım buraya misafir geldi. Mademki Üsküdar'dan geldi. Yine Üsküdar'a gidecektir. Hem de yolu yine bu geldiği yoldur. O hâlde Fındıklı'ya inerim. Bir kahveye oturup bekler ne zaman yokuştan inerse ben de arkasına düşüp Üsküdar'a mı gidecek nereye gidecek ise arkasından ayrılmam.

Dördüncü Bap

Takipte Devam ve İnat

Usta Bodos ile hesaplarını gördükten sonra Behçet Bey verdiği karar mucibince Fındıklı'ya indi. Yokuştan inenleri görebilecek bir mevkide vaki bir kahvehaneye oturdu.

Fakat ne ile zaman geçirecek?

Gazete mütalâasından âlâ zaman geçirecek bir şey mi olur?

Tramvay mevkiinde "yeni havadisler!" diye gazete satan adamı çağırıp bir gazete aldı. Mütalâaya başladı ama okuduğunu anlayabilecek kadar fikri var mı ya?

Gözleri satırları sayarcasına bir meşguliyette bulunduğu hâlde zihni yine takipde sûret-i devâmını düşünürdü. Kendi kendisine dedi ki:

Vakit öyleyi geçti. Vapurlar dahi öğle paydosu ettiler. Bu hâlde uzun boylu hanım bir iki saat daha çıkmaz. Çıksa çıksa akşam üzeri çıkar. Ben burada akşama kadar pek âlâ beklerim. Başka işim gücüm dola kalmamış ya?...Fakat ya akşam dahi çıkmazsa? Olabilir ya? Âsitane'de gece kalmaya da misafirliğe giderler. Ama hanımın hâlinden öyle gece kalmaya gelmiş bir misafir olduğu anlaşılmıyordu. Zaten Hoca Kutbettin Efendi dahi öyle hanesine gece kalacak misafir kabul eder adamlardan gibi tavsiye olunmadı. Gece misafirliğine giden hanımın hiç olmazsa bir çıkını olsun bulunmaz mı? Yok yok uzun boylu hanım mutlaka gece kalmayacaktır.

Güzel mütalâa ama bir kere Behçet'in zihnine gece kalmak ihtimali dahi girdikten sonra kolay kolay çıkar mı? Uzun boylu hanımın gece kalmayacağını kendi nazarında ispat için ne kadar deliller, burhanlar getirdi ise cümlesini yine kendisi cerh eyledi. Nihayet dedi ki:

-Bir kere iş inada bindikten sonra beni bu takipde devamdan menedecek hiçbir kuvvet tasavvur olunamaz. Akşama kadar beklerim. Gece saat ikiye üçe kadar âdeta kahve kapanıncaya kadar beklerim. Ondan sonra da hanım çıkıp gece yarıları denize binecek değil a! Saat üçten sonra şuradan Beyoğlu'na çıkar bir otelde yatarım. Sabahleyin seher vakti yine gelip beklerim. Vakt-i seherde de uzun boylu hanım gittiği yerden

kovulmuş gibi sokaklara düşecek değil a? Nihayet yarın akşama kadar da beklerim. Yine çıkmazsa bir gece, iki gece, bir çok geceler.. inat bu ya! Son nefesime kadar burada beklerim. Elbette o hanım hocanın hanesinden çıkar, elbette bir dahi onun arkasına düşerim.

İşte görüyorsunuz ya! İş bir inada bindi.

Ama Behçet Beyi bu inada sevkeden şey nedir? Kadına âşık mı olmuş?

Henüz Behçet'in zihninde öyle bir şey yok. Bu inat kuru bir meraktan ileriye gelmiş bir şeydir.

Vakıa merakın da bu derecesi divanelik addolunursa da eğer Behçet Bey daha Üsküdar vapurunda iken işin bu derecelere varacağını tahmin etseydi belki bu külfetleri göze aldırmazdı. Ancak bir kere takipte bu dereceye vardıktan sonra işi yarıda bırakmayı bir türlü tecviz etmeyerek şu kadın kimin nesi olduğunu anlayıncaya kadar devamı kat'iyyen karalaştırdı.

Kendi kendisine dedi ki:

-Be feylosof Necati! Şimdi neredesin? Gel de beni gör. Mutlaka cinnetime hükmederdin. Fakat ne desen boştur. Şu uzun boylu hanım kim olduğunu öğreneceğim. Netîce-i tedkîkatımda elbet sana dahimalûmat veririm.

Azim ve karâr-ı kat'î denilen şey eğerçi henüz mevki-i icrâya konulmamış bile olsa yine insan için bir dereceye kadar mûcib-i itminân ve istirâhat olur. Binaenaleyh Behçet dahi verdiği karâr-ı kat'î üzerine her dakikada bir kere gözleri Kazancılar Yokuşu'na teveccüh etmekle beraber gazetesini okuyup anlayabilecek bir iktidar kesbeyledi.

Başka vakitlar gazete okuduğu zaman pek çok adamların yaptıkları gibi o dahi havâdis-i dâhiliyyeyi okuduktan sonra havâdis-i hâriciyyenin her fıkrasından birer ikişer satır okuyarak "adam sen de bir şey değilmiş geçelim!" diye şayet gazetede müfit bir fenniye veyahut tuhaf bir fıkra varsa onu aramaya başlardı. Bu defa dahi bir kere için öyle yaptı ise de bu gazeteyi mücerret vakit geçirmek için eline aldığından ikinci defasında havâdis-i dâhiliyyeyi de, hâriciyyeyi de okuduktan

maada ilân sayfasına dahi geçti.

İlân sayfasını da son satırına kadar okudu. Lâkin gazete henüz bitti mi ya? Daha levhası kaldı. Levhanın iki taraflarında gazetenin haftada kaç gün çıktığını ve şerâit-i iştirâ neden ibaret bulunduğuna ve ilân ücretleri ilk defasında satırı kaç paradan ve def'a-i sâirede kaç paradan hesap olunacağına ve posta ücreti verilmeyen mektupların kabul edilmeyeceğine ve gönderilen varaklardan gazeteye derc olunmayanları ashabına iade olunmayacağına vesaireye dair birtakım satırlar daha yok mu? Onları da okumasın mı?

Gazetenin üzerinde kaç harf ve kaç nokta matbu ise Behçet Beyin cümlesini gözden geçirdiği şüphesizdir. Halbuki her dakika Kazancılar Yokuşu'na dahi tahvîl-i enzâr-ı dikkat emekten hali kalmayan gözleri bazı vakit yokuşta bir kadın belirdiğini gördükçe Behçet'in yüreği hoplar ve bu kadının yanında intizâr-kerdesi kadar uzun boylu olmadığına veyahut boyu uzunca bile olsa yaşmağı veya feracesi kendi uzun boylu hanımına benzemediğine dikkat edince yüreğinde bir hiss-i hiddet peyda olarak yine gözlerini gazete sayfasına çevirirdi.

Böyle bir intizar zamanında saatler de ne kadar ağır geçer?

Halbuki ne kadar ağır geçseler yine yekdiğerini takip eden saatler dokuza ve hatta ona kadar vardıkları hâlde yine uzun boylu hanımdan bir eser zuhur etmeyince Behçet Bey kendi kendisine başlayarak dedi ki:

-Böyle uzak yerden misafir gelen hanım akşam avdet edecek olursa mutlaka biraz erkence davranır. Saat on olduğu hâlde uzun boylu hanımın avdet etmediğine nazaran bu akşam hiç de avdet etmeyecek gibi anlaşılıyor. Korkarım bu nazenin bize geceyi dahi geçirtecektir.

O zamana kadar sigaraların birisini bitirip diğerini yakmaktan ağzı zehir kesilen Behçet Bey, Fransızların dediği gibi zamanı öldürmek için mutlaka bir şey çekiştirmeye kendisini mecbur gördüğünden hiç olmazsa çeşniyi değiştirmiş olmak için kahveciye bir nargile ısmarladı.

Bir yandan nargile guruldatır ve diğer taraftan kendi kendisine derdi ki:

-İnsan bir işe ne kadar vakit ve emek sarfederse o işte devam için kendisini o kadar mecbur etmiş olur. İşte bu da bir kaide-i hikmettir ki bizim feylosof Necati Bey bu kaideyi hatıra bile getirmemiştir. Şu uzun boylu hanımı takibe ilk karar verdiğim zaman böyle geceleri dahi dışarlarda geçirmeye mecbur olacağımı bilseydim belki takipten vaz geçerdim. Fakat böyle bir günlük emeğimi sarfeyledikten sonra bir netîce-i kat'iyyeyi ele geçirmeksizin avdet mümkün değildir. İş artık inada bindi. Mutlaka hanımı bekleyeceğim. Bir gece değil, beş gece olsa mutlaka... Ha! Aman dur! O mu? Ta kendisi!

Vakıa ta kendisi idi!

Saat on buçuğa gelmiş olduğu hâlde uzun boylu hanım Kazancılar Yokuşu'ndan belirdi ki nargilesinin marpucunu elinden fırlatan ve kahveciye hemen çıkarıp bir yüzlük atan Behçet eğer biraz daha telâşa kendisini kaptırmış olsaydı doğruca hanıma giderek "A canım insanı bu kadar bekletmek de revâ-yı hak mıdır?" diye serzenişlere dahi başlayacaktı.

Böyle telâşlı bir hâlde bulunan insanlar ne kadar gülünç olurlar!

Behçet Bey güya tavr-ı takîbinden kimseye renk vermemek için hanımdan evvel tramvay vagonuna girmeye lüzum gördü. O zaman tramvay dahi gelmişti.

Öyle ya! Üsküdar'dan vapur ile Köprü'ye ve Galata'dan dahi tramvay ile Fındıklı'ya gelmiş olan bir kadının yine o yol ile avdet edeceği tabiî değil midir?

Tramvaya bindi. Biletini de aldı. Hatta Tophane tarafından gelecek olan arabalar dahi gelmiş bulunduğu cihetle kendi bindiği araba yola dahi düzüldü.

Vay Behçet'te bir merak! "Yolcuları beklememek tramvaylarda yeni kaide mi ittihaz olundu?" diye itirazlar! Sebebi? Çünkü tramvay arabası uzun boylu hanımı beklemeksizin hareket etmişti. "Şayet arkadaki arabaya biner" diye Behçet Bey gözlerini arkaya çevirdi ise de kadın o arabaya hiç iltifat etmeyerek Kabataş yolunu tuttuğu gibi araba dahi hareket edince artık Behçet'in tavrı büsbütün gülünç bir suret peyda eyleyerek hemen arabadan aşağıya atladı.

Bereket versin ki tramvay giderken atlamaktan hâsıl olan sadme tesiriyle teker meker yere tekerlenmedi.

"Acaba hanımefendi bu geceyi başka yerde misafirlik hâlinde mi geçirecek?" merakıyla kadını tekrar takibe başladı. Fındıklı Camii'ni geçtiler. Halil Şerif Paşa merhumun yalısını da geçtiler.Nihayet Kabataş'a vardılar.

Orada uzun boylu hanım doğruca vapur iskelesine giderek araba vapuruna intizar için bir tarafa oturdu ki araba vapuru dahi ancak bu zaman Behçet Beyin hatırına gelmekle kadının Kabataş'a teveccühündeki hikmeti anladı.

Saat tamam onbir buçuk olduğu zaman vapur dahi geldi. Hanım vapurun yukarısına çıkarak kadınlara mahsus olan köşelerin birisine oturdu. Behçet Bey dahi ta o köşeye yakın oturup sabahtan beri intizar eylediği mahbubeyi temaşaya başladı.

Uzun boylu hanım hakikaten ne kadar da güzelmiş! Sabahtan beri değil, bir haftadan beri intizar eylemiş olsa becâ imiş!

Hakikat araba vapurunun üst katında her köşeyi kadınların istilâsıyla erkeklerin dahi orta yerlerden köşelere doğru intizâr-ı tahassür eylemeleri pek sefil bir şey oluyor.

Uzun boylu hanım ise hem pek güzel, hem pek süslü olduğu hâlde, hem de pek serbest bir şey olduğundan cebinden zarif bir sigara muhafazası çıkarıp bir sigara yakarak püfür püfür içmeye başladı ise de yüzünü deniz tarafına çevirerek telâtum-ı bahr ile eğlenmekte olduğu cihetle şu vaz'ını beğenemeyen Behçet artık başka türlü teskîn-i teessüre yol bulamayarak kadınların sigaraya alışmaları ve hele bazı serbestçe olanlarının böyle vapurlarda dahi sigara içmeleri ne kadar fena bir şey olduğunu muhakemeye başladı.

Behçet Bey bu mülâhazasını bitirinceye ve hanım dahi sigarasını tekmil edinceye kadar vapur da Üsküdar iskelesine vardı.

Behçet'in cümleden evvel kendisini dışarıya, atacağına şüphe mi edilir? Sebebi ise hanım arabasını tutar tutmaz o dahi bir araba veyahut bir beygir tedarik edebilmek imkânını

teshilden ibaretti.

Uzun boylu hanım yine enzâr-ı dikkat ve ehemmiyeti kendisine celp ve hasr eylediği hâlde vapurdan çıktı. Fakat arabacılar tarafına nigâh-ı iltifât bile tevcih etmedi. Vapur iskelesinden Şemsi Paşa tarafına giden yolu tutup hep sabahki aheste revişi ile yürüyerek bir hayli gittikten sonra sağa sola bir hayli sokaklara dahi bükülerek nihayet bir kapının önünde durdu.

Bu kapı hane veya konak misillû bir binaya methal addolunacak kapı değildi. Uzunca bahçe duvarına asılmış bir kapı olup üzerinde bir de ip ucu görülüyordu ki bir çıngırak ipi olacağına şüphe de yoktur.

Vakıa hanım ipi çekti. İçeride uzaktan uzağa bir çıngırak sadası işitildi, onu müteakip nalin giymiş iki ayakların koşa koşa geldikleri ana mahsus olan patırtıdan anlaşıldı.

Kapı açıldığı zaman bir Arap cariyenin yüzü görüldü ki bu hâlde Behçet Bey için bir hüküm vermeye medar olacak şey ancak bu cariyenin yüzüydü. Behçet gözlerinin olanca kuvvetini toplayarak Arabın yüzünü tetkike başladı.

Vakıa Arabın çehresinde bir beşâşet görüldü ise de bu beşâşet bir misafiri istikbal eden yüzlerde görülen beşâşete benzemezdi. Misafir istikbal edilse "maşallah! buyurunuz! safa geldiniz efendim" gibi sözlerin daha kapı dibinde söyleneceği ve hatta etek dahi öpüleceği derkâr iken Arapta bu misillû hareketler görülmeyip yalnız gelen zatın vürudundan pek memnun olduğuna delâlet eyleyen bir beşâşet görüldü.

Behçet Bey kendi kendisine dedi ki:

-Tamam! Hanım buraya misafir olarak gelmedi, mutlaka kendi hanesi burasıdır.Fakat iskeleden buraya kadar birçok sokaklar sapmış olduğumuzdan acaba bir daha gelecek olursam bu kapıyı bulabilir miyim? Bunun çaresi buradan iskeleye kadar olan sokakların şöyle müsvedde yollu olsun haritasını almaktır.

Böyle diyerek cebinden derhal bir kurşun kalem çıkardı. Yanında başka kâğıt dahi bulunmadığı cihetle sigara kâğıdının kabı üzerine haritasını tesvide başladı. Hem yürür, hem sokakları işaret ederek asıl kendi memerri olmak lâzım gelen

sokağı açık bıraktığı hâlde sağda solda görülan diğer sokakları birer çizgi ile kapardı. Bununla beraber haritanın isti'dâd-ı delâletine bir kat daha kuvvet vermek için bazı şâyâ n-ı dikkat olan haneleri renkleriyle beraber yazar ve çeşme gibi şeylerin dahi harita üzerinde mevkilerini tayin ederdi.

Ömründe hemen ilk mühendisliği olmak üzere icra eylediği şu ameliyât-ı hendesiyye ile Behçet Bey iskeleye kadar geldi ise de artık akşam olmuş sular kararmış olduğu ve kendisi ise Boğaziçi'nde sâkin bulunduğu cihetle yerine gitmek için vapurlardan değil kayıklardan bile meyus kalmıştı.

Şimdi ne yapsın? Üsküdar'da öyle muntazam otel falan da yok ki!

Mevsim yaz olmak ve gün dahi pazar bulunmak hasebiyle aklına Bağlarbaşı geldi. Kendi kendisine dedi ki:

-Pazar akşamları Bağlarbaşı'nda şenlik olur. Oraya kadar giderim. Zarurî ve mecburî bir eğlenti yaparım. Ama orada dahi yatacak bir yer bulunmazsa bu geceyi dahi sabaha kadar uyanık geçiririm. Zaten geceler kaç saat ki? Onun da bir büyük kısmı tiyatro, gazino falan eğlenceleriyle geçer; birkaç saati de nasıl olsa geçirebilirim. Hatta Çamlıca'ya doğru aheste aheste bir gezinti yapsam bile sabahı ederim. Bahusus ki Çamlıca'dan tulû'-ı şemsi seyretmek dahi haylice safalı olur.

Vakıa bu karar en akilâne bir karardı. Verdiği kararı icra için Behçet Bey derhal bir beygir isticar eyledi..

Beygire binip de bir sigara yaktığı zaman hatırına yine uzun boylu hanım gelerek kendi kendisine dedi ki:

..Ey!...Uzun boylu hanım! Vakıa güzelsin. Hem de pek güzelsin! Lâkin şimdiye kadar seni benim şu takîb-i mecnûnânem gibi bir suretle takip eden bulundu mu? Bunu hiç memul edemem.Ya bizim bu kadar zahmetler boşuna mı gidecekler? Bunu da memul etmem. Daha doğrusu memul etmek istemem. Ne ise şimdilik hanenizi öğrendik. Haydi bu gece dahi Bağlarbaşı'nda uykusuz falansız geçsin. Elbette bir zaman gelir ki ben sana bu çektiklerimi söylerim de ya merhamet ederek bana acırsın veyahut divaneliğime kahkahalarla gülersin!

Beşinci Bap

Behçet Bey ve Necati Efendi

Hikâyemizi teşkil eden a'zâ-yı vak'a ile muarefe peyda edelim:

Behçet Bey dediğimiz zat yirmi altı yirmi yedi yaşlarında bir delikanlıdır:

Boyu orta, vücudu nahif tabir edilen vücutlardan biraz daha hallice! Elleri, ayakları oldukça küçük ve güzel!

Çehreye gelince: Sarıca benzi bâdî-i nazarda pek de enzâr-ı istihsânı celp edemez ise de gayet koyu mavi ve ayrıca gözlerinin bakışları pek tatlıdır. Ağız, burun dahi güzelce resmedilmiş olup dudaklarını tezyin eyleyen açık kumral bıyıkları ise pek çok bıyık meraklılarını gıptaya duçar edebilecek kadar güzelcedir.

Bu zat "şık" unvân-ı umûmîsi altında temeyyüz eden gençlerden ise de onlar meyanında görülen bazı cicili beylere makîs değildir. Şıklar dahi kendi meyanlarında iki kısma münkasim olup bir kısmı asıl şık denilen telli bebekler oldukları hâlde diğer kısmı kendilerine "centilmen" süsünü verirler ki bunlar güya babayane bir surette süslenirler.

Onların ne suretle giyinip süslendiklerini tarif için tafsîlât-ı zâideye ihtiyaç yoktur. Temiz giyinir, kuşanır ve kendi hâlinde gezer zevatla bir de moda gazetelerinin eşkâl-i mücesseme-i zî-rûhları ıtlak olunan şıklar göz önüne getirilip de bunların vasatı zihinlerde bulunursa işte bu centilmen tasavvur edilmiş olur.

Behçet Bey Mekteb-i Sultânî'de ikmâl-i tahsîl eylemiş olduğu cihetle Fransız lisanına aşina olduktan maada birtakım fünundan dahi behre peyda eylemiştir. Şu kadar ki Mekteb-i Sultânî'de ikmâl-i tahsîl eden sair ağleb-i şâkirdan gibi onun dahi Osmanlıcası kahttır.

Zaten şık ve centilmen geçinenler için Türkçe'nin biraz kaht olması da başkaca bir süs yerine geçmez mi?

Bunlardan pek çoklarını gördük ki ahbap meyanında en çok

istimal olunan "teklif ve tekellüf" tabirlerinin Türkçesini bilemeyerek veyahut bilmezlenerek "şey...of! Türkçe nasıl derlerdi?..." diye arandıktan tarandıktan sonra nihayet Fransızca "façon" tabirini istimal ederek kendilerini muvaffak addetmişlerdir.

Fakat sözün doğrusunu söyleyelim ki bizim Behçet Bey bu derecelerde şık ve centilmen değildi. Bilmediği şeyi mukır ve muterif olarak öyle bilmezlenmek süslerini ise pek kerih görürdü.

Ahlâk cihetinde dahi Behçet Bey epeyce medih ve sitayişe şayan bir adam görülür.

Vakıa ahlâkça hiçbir noksanı olamamak derecesindeki mükemmeliyet nev'-i beşere verilmemiş ise de insanların hasenat ve seyyiatını bilmuvazene hasenat ciheti galip olanların hüsn-i ahlâkına hükmolunmak lâzım gelir ise bu hükme Behçet Bey dahi isbât-ı liyâkat edebilirdi.

Bu zamanda içkisiz delikanlı ne kadar nadir bulunur? İçkiyi sû-i istimâl edenler ise o nedrete ma'kûsen mütenasip olmak derecesinde çoktur. Behçet ise Beyoğlu veyahut bir seyir mahalli gibi içkiyi hemen lâzım addettirecek yerlerde bulunursa o âdet-i kabîha yerini bulsun diye birkaç kadeh şey içerse de öyle akşamcılık suretiyle ifratlarda asla bulunmazdı.

Bak işte centilmenliğin bir beğenecek ciheti varsa o da sarhoşluğu ayıp addetmeleridir. Alafranga âlemlerinde gençlerin ekser zamanı kadınlar yanında geçeceği ihtimaliyle sarhoş bulunmak ve tütün içmek ayıp olduğundan bizim şıklar dahi işrete adem-i inhimâkı da şıklık addederler. Fakat tütün meselesi bizde Avrupa'ya kıyas kabul edemez. Avrupa'nın murdar tütünleri kadınlar gibi zayıf sadırlı mahlûkları değil en kavi erkekleri bile dumanı ile öksürtür. Bizim âlâ tütünlerin güzel kokuları ise bilâkis meşâma halâvet-bahş olur. Hatta buralara gelen Avrupalı kadınların bile birtakımı bizim tütünleri içmeye alışırlar.

Şıklar ve centilmenler kumar oyununu pek ziyade şıklık addeyledikleri cihetle hemen servet-i hânedânını o murdar merak uğrunda batırdıkları hâlde bizim Behçet Bey bu bapta

dahi müstesnadır.

Kendisini sair şıkların lisan muahezelerinden kurtarmanın da yolunu bulmuştu. Zira şıklar güya temettü ve istifade için değil başka türlü zaman geçiremedikleri için kumara döküldüklerinden Behçet Bey bunlara mukabil der ki:

-Paramı kaybetmek havfından değil mücerret oynamaktan üşendiğim için oynamayı sevmem. Benim için kulüplerde olsun, hanemde olsun zamanı öldürmenin (alafranga tabiri) en güzel sureti kitap mütalâasıdır.

Vakıa Behçet'in kitap mütalâasına verdiği yeni ehemmiyet dahi en ziyade tahsine şayan olan ahvalindendir. Buna da bir şıklık sureti vermek için ekseriya Avrupa'nın en son çıkan kitaplarını tedarik ve mütalâa ederek şıklar meclisinde " Şöyle bir kitap çıkmış! Manzurunuz oldu mu?" suallerini henüz hiçbirisinin manzuru olmadığı cevaplarını alınca biaynihi başkalarında bulunmayan bir moda kendisinde bulunmuş gibi memnun ve müftehir olur.

Behçet'in husûsiyet-i ahvâli meyanında en ziyade ehemmiyet verilecek şey bu zatın kadınlara olan rağbeti kaziyyesidir. Zaten şıkların, centilmenlerin umumu için zendostlukta ifrat dahi cümle-i levâzımdan değil mi ya? Fransızlar "beau sexe!" demezler mi ? "Güzel nevi" manasına olan bu tabir nev'-i nisvâna mahsus olup güzelliği tazim dahi centilmenliğin birinci şiarındandır.

Şu kadar ki bizim Behçet Bey bu merakta sair emsaline faiktir. Zaten merakının ziyadeliği sebebiyle değil midir ki vapurda gördüğü bir kadını takip için bir gün sabahtan akşama kadar inat eylediği hâlde o geceyi de akşamdan sabaha kadar rahatsız geçirmeye razı olmuştur.

Hem şıklarda bir hâl daha vardır. Onlar bir kadına cüz'î âşık olmayı şâyân-ı istihzâ bulurlar. Kadınlara pek ziyade rağbet etmeli ama âşık olmamalı. Eğer bir kadını kendisine âşık etmek mümkün olursa bunu fevkalâde bir şan sayarlar ise de kendisi kadına ciddî âşık olmayı safderunluğa hamlederler.

Hatta centilmenliğin son derecesi olmak üzere ciddî âşık olmayı bir kadın hakkındaki muhabbetini istihfaf edecek

olanlarla düelloya kadar da göze aldırırlar. Hikmeti? Hikmeti ne olacak? Bahis sevmemek bahsi değil. Honneur bahsi olduğundan honneur'u mutlaka kan ile temizlemeli imiş!

Bereket versin ki centilmenliğin bu derecesi bizde pek de cari olmayıp Avrupa'ya mahsus bir hâldir.

Behçet Bey on dokuz yaşında Mekteb-i Sultânî'den çıkarak yedi sekiz seneden beri gençlik sürdüğü hâlde hemen yetmiş seksen kadın ile ülfet ve taallûk peyda eylemiştir. Bunlardan bir çoğu sehlü'l-husûl kadınlardan ise de birtakımı dahi şıklarca "conquete" yani " fetih ve zafer" addolunmaya şayan şeylerdendir. Lâkin en ciddî, en sürekli sevdası iki ay devam ettiği dahi nazar-ı dikate alınmaya şayandır.

Bu kadar şıpsevdi olan bir gencin uzun boylu hanım gibi ilk defa vapurda gördüğü kadına o kadar ehemmiyet vererek takip etmesini istibat mı eylersiniz?

Bu hâl asıl şıpsevdilerde bulunur. Onlar sair adamların aylarca müddet zarfında peyda edemeyecekleri bir irtibatı filhal peyda ederek nâil-i emel olmak hususunda her gayreti göze aldırırlar. Fakat bıkıp usanmaları dahi yine bu kadar seri olur.

Behçet Bey müteehhil değildir. Zaten şık ve centilmen olmak için müteehhil bulunmamak dahi lüzûm-ı zarûriyyeden değil ise de hiç olmazsa lüzûm-ı âdiyyedendir. Kendisi bayağı muteber bir familyadan olup pederi vefat etmiş, vefatı sair babalar gibi oğluna borç bırakarak değil emlâk ve akar üzerinden ayda kırk, elli lira kadar irat bırakarak vefat etmiştir. Bir validesi vardır ki oğlu ile beraber görenler anası değil hemşiresi addederler. Zira kadıncağız merhum zevcine on üç yaşında iken varmış on beş yaşında Behçet'i doğurmuş olduğundan şimdi kırk bir, kırk iki yaşlarında varsa da kendisini hüsn-i muhâfazaya muvaffak olduğu cihetle otuz beş yaşında kadar bile görünmez.

Bunların İstanbul'da Aksaray civarlarında güzel bir hanesi olduğu gibi Boğaziçi'nde *** karyesinde dahi küçük ve fakat gayet güzel bir de yalıları vardır.

Validesinden maada Behçet'in bir de halası varsa da o kadın müteehhil ve hanesi ayrı olduğundan Behçet Bey hanesinde veyahut mevsim hasebiyle yalnız bir validesiyle ikamet eder. Hanesinde kalabalık bulunmasını ne kendisi ve ne de validesi sevmediğinden hem ayvazlık hem vekilharçlık hizmetini görmek için bir Vanlı Ermeni ve bir erkek aşçı ve haremde iki cariyeden başka bir de Petraki isminde bir Rum vardır ki konakta bulundukları zaman seyislik ve ispirlik hizmetlerini maan görür ve yalıda bulundukları zaman dahi kayıkçılık eder.

İşte Kazancılar Yokuşu'na kadar uzun boylu hanımı takip eden Behçet Bey böyle bir Behçet Beydir.

Necati'ye gelince:

Bu zat hakikaten husûsiyet-i ahvâli şâyân-ı tedkîk olan zeyattandır.

Kendisi otuz beş yaşından ziyade ve kırk yaşından noksan bir adam olup boyu kısa ve vücudu epeyce mülahham bulunduğundan boyu posu, endamı hıramı ile hiç de celb-i enzâr-ı hayret olamaz ise de koyu kumral sakalı levh-ı rûyuna epeyce yakışık alabilecek bir çerçeve makamına kaim olup siyah gözlerinin parıl parıl parlaması dahi bu adamda büyük bir zekâ bulunduğuna delâlet eder.

Burnu epeyce hürmetli ve ağzı bayağı büyük olduğundan bunları güzel bir ağız ve güzel bir burun olmak üzere tavsiyeye mecal yoktur.

Kendisi ne zangin ve ne de fakir ıtlakına şayan olmayıp Maliye Nezaretinde yedi sekiz yüz kuruşluk bir memuriyette bulunur ise de yirmi seneden beri oraya mülâzemet eylediği hâlde ancak maaşı bu dereceye vasıl olabildiğine ve mahall-i memûriyeti ekseri günler kendi vücudundan hali olduğuna nazaran bunda ziyade terakki ümidini kendisi dahi kat' eylemiştir. Şu kadar ki Hoca Paşa taraflarında bir kârgir hanesi kirada olduğu gibi Galata'da dahi iki dükkânı bulunduğundan bunların da bin kuruşa takarrüp eden icarlarıyla Necati Efendi kaniane ve mes'udane yaşayabiliyor.

Bu zat bir muntazam tahsil görmemiştir. Ancak her şeye merak etmiştir. Bu hâlde bulunan adamların müddetü'l-ömr taleb-i ilim olarak devam edeceği derkârdır. Binaenaleyh Necati Efendi hâlâ hangi camiin, hangi medresenin dersi sena edildiğini görürse devama başlar. Hangi muallimin meselâ fünûn-ı tabiiyyede pek mahirane izahat verdiğini işitirse onunla ülfet peyda eder. Ulûm-i rıyâziyyeye merakı hasebiyle meselâ Vidinli Tevfik Paşa Hazretleri derecesindeki mehere-i riyaziyyûn ile münasebet peyda ederek bazı muâdelelerin hâllini istifsâr bahanesinden başlayarak o zattan bir çok malûmat ahzına say eder. Kezalik ulûm-ı melekiyyedeki merakı hasebiyle müneccim Mösyö Kumbari'ye varıncaya kadar her tarafa başvurur. Ehl-i tasavvuf ile bulunursa mükemmel bir derviş kesilir. Erbâb-ı ulûm ile bulunursa kendisinden âlâ suhte olmaz. Ulûm-ı hikemiyye erbabı ile bulunduğu zaman fevkalâde feylosof görünür. Her şeye merak eder, her merakı arkasında aylarca senelerce dolaşıp bir dereceye kadar nâil-i emel dahi olur.

Kendisinden daha âlim bir adam görürse şakirtlik menzilesini kendisine şan addeder. Kendisinden daha cahil bir adam bulunduğu zaman ise muallimlik mertebesine irtika eder.

Maahaza ettiği bahislerden daima istifade olunur.Öyle cehl-i mürekkeb erbabı gibi yâve-gû değildir.

Necati Efendinin hâlinde bulunan bir adamın ahlâkı fena olmak tasavvur bile edilemez. Böyle adamlara bazı kimseler "kalender" tabir ederler ise de bu tabir Necati Efendi için caiz olamaz. Necati Efendi işret etmez. Tütün bile içmez. Bu dahi fünûn-ı tıbbiyyeyi merak edip de hıfz-ı sıhhat ve fizyoloji fenlerini okuduğu zaman hâsıl olan nefretten ileri gelmiştir.

Hatta müteehhil dahi değildir. Müsebbibi ne olduğunu izah edelim mi? Hükemâ-yı Yunaniyyeden bilmem hangisi demiş ki "İnsan gençken teehhül ederse pek acele etmiş olur.Yaşını geçtikten sonra teehhül eylerse o hâlde dahi vakit geçmiş olur".

Şimdi Necati Efendi böyle bir kelime-i hikmet işitir de onu halledinceye kadar teehhüle nasıl karar verebilir? İşte otuz beş yaşını geçtiği hâlde henüz bu hikmeti halledememiş. İhtimal ki yakın vakitte teehhül zamanının geçmiş olduğunu hakikaten

görür de meseleyi kat'iyyen halleder yani bir daha hiç teehhül etmemeye karar verir.

Bu adam asla yalan söylemez. Hükemâdan geçinen bir adam için yalan söylemeye tenezzül etmek kabil olur mu?

Nev'-i beşere fenalık dahi düşünmez. Bu da feylosofluk şanındandır. Ancak kendi efkâr-ı hikemiyyesine mugayir gelen şeylere o kadar hadîd ve şedit olur ki işte o zaman bütün dünyayı yıkıp alt üst eylemiş olsa yine hiddetini yenemez.

Necati Efendi müteehhil değildir ama epeyce kalabalık bir aileye riyaset eder. Kendisinden üç yaş küçük bir hemşiresi ve onun bir kocası, üç çocuğu. Enistesinin hâl ve vakti dahi müsaadesiz olduğundan idâre-i beytiyye münhasıran kendi üzerinde bulunarak enistesi kazanabildiği akçe ile karısının, çocuklarının yalnız üstlerine başlarına bakabilir. Bir de ihtiyar ve kötürüm teyzesi vardır ki Necati Efendi ona dahi valide nazarıyla bakar. Bunlardan maada kendisinin ahiret evlâdı edindiği bir kız bulunup fakat bu kızı güya ya terbiye için kendi efkâr-ı sulhiyyesine o kadar meclûp eylemiştir ki kız dahi yirmi iki yaşına geldiği hâlde teehhül için henüz pek mi erken yoksa vakit mi geçmiş olduğunu hâlâ kararlaştıramayarak bu babda dahi babasının vereceği karara intizar eylemekte idi.

Necati Efendinin Behçet Bey ile dost olmasına sebep Behçet'in gayet serbest bir adam olması ve efkârını hiçbir kimseden ketm etmeyerek sözünü daima açık söylemesi kaziyyesidir. Necati zaten ale'd-devâm Boğaziçi'nde ve Behçet'in sakin olduğu *** karyesinde sâkin olup sabah akşam vapurlar ile köye gidip gelirlerken yolda bahsederlerdi. Fikirlerinin bu suretle telâkisi bu iki adam arasında bir münâsebet-i dostâne peyda eylemiş ise de bu dosluk öyle yekdiğerinin maîşet-i husûsiyyesine iştirak derecesinde sıkı sıkı bir şey değildi.

Zaten birisi yirmi altı yirmi yedi ve diğeri otuz yedi otuz sekiz yaşlarında olan ve birisi şık ve centilmen ve diğeri feylosof bulunan iki adamın o kadar sıkı fıkı dost olmaları mümkün olabilir mi?

Meğer ki hikâyemiz gibi bir vak'a bunlar arasındaki

münasebete bir kat daha kuvvet vere!

Altıncı Bap
Tahkikat

Pazar akşamını yani pazartesi gecesini Bağlarbaşı'nda geçirmiş olan Behçet Beyin o geceyi sûret-i güzerânına dair izahat ve tafsilâta ihtiyacımız yoktur. Şu kadarcık bir şey demek ile iktifa edelim ki: Behçet Bey o geceyi evvelce ettiği tahmine pek muvafık ve mutabık bir surette imrâr eyleyerek ertesi gün ale's-sabah Üsküdar iskelesine inmiş ve bir çifte bir kayık tutarak hanesine azimet eylemişti.

***köyünde hanesine geldiği zaman İstanbul'dan ilk vapur gelmiş olmak şöyle dursun daha yukardan bile ilk vapur aşağıya inmemiş olduğundan validesi böyle nâgehânî gelişin nereden olduğunu oğluna sorduğu zaman Behçet Bey Kuzguncuk'ta bir Ermeni düğününe med'uvv olduğu hakkında bir sudan cevap ile iktifa eylemişti. Zaten validesiyle kardeş, kız kardeş münasebeti gibi bir münasebette bulunan Behçet'in öyle her hâl ve hareketine dair uzun uzadıya istintaklara duçar edilmesi âdet dahi değildi.

Kuzguncuk'taki düğünde sabahlara kadar eğlenmiş bulunmak hasebiyle uykusuz kalmış olan Behçet, hemen yatağına uzandı. Yirmi dört saatten beri vuku bulan sergüzeştler üzerine kendisi dahi şaşmak derecelerine gelip hele böyle uykusuz ve rahatsız bir hâlde kalmasını hiç tecviz edememek istediği zaman hatırına başka bir şey gelerek kendi kendisine dedi ki:

-Saat sekizde Üsküdar iskelesinde idim. Dokuzda buraya geldim. Saat henüz on bile yoktur. Halbuki kış gecelerinde bu saatlerde henüz baloda olduğumuz zamanlar çok vaki olmuştur. Binaenaleyh uykusuzluktan ve rahatsızlıktan şikâyete hakkım yoktur. Asıl lâzım gelen şey teşebbüsâtın bundan sonrasını nasıl ikmal edeceğimizi düşünmektir ama ona dahi şimdi vaktimiz yoktur. Şimdiki hâlde hele bir uyku kesdirelim!

Behçet Bey derin bir uykuya dalmakta da teehhür etmedi. Hatta yorgunluk hasebiyle rüyasız falansız âlâ bir uykuya

dalmıştı. Zira uzun boylu hanım hakkında aşk ve alâka gibi bir şeye duçar olmuş olmayıp gayeti işsizliğin müsaadesiyle o gün dahi şu yolda eğlenmiş bulunduğundan zihnen tamamıyla müsterih olduğu hâlde uyumuş gitmişti.

Uykudan gözlerini açtığı zaman güneşin karşı Rumeli yakasında bayağı ufka doğru alçalmış olduğunu gördü. Saate baktı. Saat tamam dokuz buçuktu. Kendisini yokladıkta öyle yorgunluktan ve uykusuzluktan dolayı vücudunda hiç bir rahatsızlık eseri göremedi.

Artık bu saatten sonra bir yere çıkıp gitmek mümkün olamayacağından Behçet Bey arkasında gecelik entarisi ve onun üzerinde dahi incecik bir Şam hırkası bulunduğu hâlde yalının bahçesine çıktı.

Derken Kayıkhane semtinde Petraki'yi gördü ki Behçet Beyin yeni peyda eylemiş olduğu sandal merakı hasebiyle mubayaa eylediği gayet hafif ve narin bir çifte bir sandalı boyamakta idi.

Bu Petraki hezâr fen ıtlakına bi-hakkın şayan zeki ve seri bir çocuk olup Behçet ise kendisine biraz da lüzumundan fazla yüz vermekte olduğundan efendisi ile pek lâübaliyane görüşür konuşurdu.

Petraki'yi görüncü Behçet Bey kendi kendisine dedi ki:

-Tamam! İşte bu işi de Petraki'ye havale ederiz. Ondan âlâ bunu tahkik edecek kimse olamaz. Koca Petraki! eğer bir zaptiye müşiri olsaydım seni ser müfettiş nasbederdim.

Doğruca Peetraki'nin yanına vardığı zaman ilk sözü sandalı pek güzel boyadığına dair birkaç kelime-i tahsîniyye ve teşvîkiyyeden ibaret oldu. Badehu tavrına bir tarz-ı ehemmiyet vererek dedi ki:

-Ey!... Petraki! İş bu değildir görülecek, başka bir iş vardır ama bilemem ki becerebilecek misin?

-Emrediniz efendim! Hiç Petraki'nin göremeyeceği iş olur mu?

-Şimdi ben olan keyfiyeti sana hikâye edeyim de sonuna kadar hikâyemi dinle!

-Ama fırçayı elimden bırakmayarak dinleyeceğim. Öyle değil mi? Zira şu açık tirşe zihler sandalı pek ziyade açacağından bunları yarım saate kadar bitirmezsem içim rahat etmeyecektir. Bu gece kurumalı da yarın dahi sandalı bir tecrübe etmeliyim!

-Pek âlâ! Hem fırçayı sür. Hem beni dinle!

-Kulaklarım kâmilen sizdedir efendim! Yalnız ellerim fırçada gözlerim dahi zihlerin üzerinde!

Behçet Bey hikâyeye başladı. Şıkların bir hâli daha vardır ki gördükleri ve hikâye edecekleri bir şeyi öyle dört lâkırdı ile söyleyip bitirmezler. Etrafıyla mufassalan hikâye ederler. Zira öyle sözü kıpkısa kesenler Fransızca "beau parleur" yani güzel söyleyici sıfatına lâyık olamazlar.

Hikâyenin başlangıcı Petraki'yi o kadar müstefit edemedi ise de Fındıklı kahvesinde uzun uzadıya intizar fıkralarına gelince zeki Rumun gözleri parlamaya başlayıp hele Bağlarbaşı'nda sabah edilmesi fıkrası pek zevkine gitti.

Nihayet Behçet Bey dedi ki:

-Şimdi hikâyeyi anladın ya? Eğer güzelce anlamış isen sana teklif edeceğim hizmeti de anlamışsındır.

-O ! Ona şüphe mi var? Uzun boylu hanımın arkasına düşerek sabahlara kadar girdiğiniz zahmetlere mukabil yalnız hanımın hanesini öğrenmekle kaldınız. Kendisi kimin nesidir? Eti yinecek bir kuş mudur? Değil midir? Daha buralarını öğrenemediğinizden bu tahkîki de bana havale edeceksiniz. Değil mi?

-Evet ama eti yenilip yenilmeyeceği kaziyyesi bence o kadar ehemmiyetli değildir. Kendisine âşık olmuş değilim ya?

-Öyle ise bu kadar külfetlere sebep?

-Adî bir meraktan ibaret!

-Artık siz o adî merakı benim külâhıma anlatınız.

-Hakikat adî bir meraktan ibarettir Petraki!

-Külâhıma anlatınız dedim ya? Ne ise! Efendim bulunmuşsunuz her hizmetinize canla başla çalışarak bir aferin

kazanmaya mecburum.

-Bu işte beni memnun edersen aferinden ziyadesini kazanırsın.

-Ziyade bir şey kazanmak istemem! İşte o zaman hizmetimiz rengini değiştirir. Sizin aferininiz bana kâfidir.

-Ey netîce-i tahkîkatını bana ne zaman bildirirsin?

-Adî bir merakı gördünüz mü bir kere! Sabırsızlığa bakılırsa âdeta âşık sabırsızlığı olduğuna hiç şüphe kalmaz. Ne ise! Bakalım bizim Despino'yu göreyim de onunla edilecek müzakere üzerine size bir haber getiririm.

-Ama çok vakit geçirmemeli!

-Anladım efendim anladım! Çok vakit sabredemeyeğinizi anladım.Lâkin Despino olmazsa ben erkekliğim ile yalnız bir başıma ne yapabilirim?

Petraki'nin Behçet Bey hakkındaki şüphesi nâ-becâ olduğunu karilerimiz hükümden geri durmazlar.Vakıa gençlere hiç de itimat caiz değilse de Behçet Bey hakkında vermiş olduğumuz malûmattan bu zatın öyle bir sevdâ-yı ciddî ile deli divane olacak adamladan olmadığını anlamışlardır. Behçet'i bu işe sevk eden şey hakikaten bir meraktan ibaret idi ki o merakın kendisini derece-i icbârı âdeta şiddetli bir aşkın başkalarını icbarıyla mütenasip olabilirdi.

Petraki'nin Despino diye haber verdiği kadın kendi hemşiresi idi ki bu kadın mükemmel bir bohçacı olup Avrupa'nın süse, modaya müteallik en ince işlerinden bed' ile bizim yağlıkçı esnafının nefâyis-i eşyâsına müteallik şeyleri dahi konaklara götürür ve hatta bazı mücevherat tellâllığına kadar da varır.

Petraki'nin Despino'ya gördüreceğini Behçet Beye söylediği işe bakıp da, Despino'ya sair tellâllıklarda dahi bulunur diye bir hüküm verilmemelidir. Bohçacı kadınların ne kadar namuslu ve müstakim olabilmeleri mümkün ise Despino o kadar istikamet sahibi bir kadındı.

Bahusus ki hemşiresine havale edeceği iş Behçet Beyin görmüş olduğu uzun boylu hanımın kim olduğundan ve hâl ve şanı

neden ibaret bulunduğundan ibaret olup memuriyeti bundan ileriye varmayacağı dahi derkârdı.

O akşam Behçet Efendi validesiyle bermutat taam ederek vakıa gece biraz geç vakit yatağa girdi ve biraz da geç uyudu ise de bu hâl uzun boylu hanım için bir gûne sevdadan ve ıztırâb-ı âşıkaneden neş'et etmeyip mahza sekiz on saat uyumuş bulunduktan sonra bir ol kadar zamana kadar da uykunun bittab' gelemeyeceğinden neş'et eyledi.

Ferdası salı günü Petraki Samatya'da vaki hanesine giderek hemşiresine talîmât-ı lâzımeyi veredursun bizim Behçet Bey Avrupa'dan son posta ile gelmiş olan bazı resimli gazetelerini almak için Tophane'de, Bostanbaşı'nda vaki postaheneye giderek oradan dahi Beyoğlu'na çıkıp bazı mağazaları falanları ziyaret eylemiş ve akşam üzeri Köprü'ye inerek saat onu çeyrek geçe Köprü'den hareket eden vapura râkib olmuştu.

Vapurda Necati Efendiye tesadüf etmesin mi?

Necati dedi ki:

- Ne güzel tesadüf! Hazır konuşa konuşa köye kadar gideriz.

-Doğrusunu istersen öyle konuşa konuşa köye kadar gidebileceğimizde şüpheliyim.

Neden şüphelisin? Her zaman öyle yapmıyor muyuz?

-Her zamana kıyas kabul edecek bir hâlde diğiliz. Sen yine birtakım hikemiyyâta başlarsın. Benim de merakımı tahrik edersin. Sonra bir değil birkaç geceyi! Bağlarbaşı'nda geçirmeye mecbur oluruz.

-Ne oldu Allahı seversen ne oldu?

-Ne olacak? Güzel kadınlara bakmak mügâyir-i hikmettir diye verdiğin ders bana o kadar tesir eyledi ki o gün mahut uzun boylu hanımın arkası sıra dünyayı dolaştık. İşte görüyor musun feylosof efendi! Böyle hakimane nasihatler bizim gibi gençleri ıslahdan ziyade ihlâl eyliyorlar.

Diye pazar günkü vak'ayı uzun uzadıya anlatmaya başladı ise de uzun boylu hanımın Üsküdar tarafındaki semtini ihbarda ihtiyat eyledi.

Bu ihtiyata sebep ne olduğunu pek de anlayamazsak da zannederiz ki hanımı Necati gibi ağzı gevşek bir feylosofun diline düşürmemek için olmalıdır.

Ama Necati'nin filhakika esrâr-ı ciddiyyeyi öyle her rast gelenlere söyler makuleden olmadığını Behçet Bey kat'iyyen bilmiyordu. Bilmiyordu ama lüzumu veçhile ketum olduğunu dahi bilmiyordu.

Necati bu hikâyeyi yukarıdan aşağıya dinledikten sonra ne dese beğenirsiniz? Bir şey dedi ki o söze Behçet Bey bile muntazır değildi.

Necati demişti ki:

-Ama tuhaf hikâye ha! Doğrusu ya! Şöyle bir hikâyenin a'zâ-yı vak'ası meyanında ben dahi bulunmak isterdim zaten hariç dahi değilim ya? Hakikat bir fikr-i cüst u cû ile bir şeyin arkasından takip etmek kadar insanı eğlendirecek hiçbir şey olamaz.

Behçet Bey böyle hiçbir muntazır olmadığı bir söze mukabil dedi ki:

-Güzel kadınların yüzlerine bile bakmaya ruhsat vermediğin hâlde bu tahsînde bulunuşun hakikaten istiğrâb mı celp ediyor.

-Ama senin hikâye eylediğin şeyler içinde tecavüzkârlık gibi bir şey hissetmiyorum ki. Sen bu geşt ü güzârında yalnız kendi hareket-i ahrârânı icra etmişsin. Kadının ise takip olunduğundan haberi bile yok. Öyle değil mi?

-Ona şüphe yok! Kadının neden haberi olacak?

-Tamam! Demek oluyor ki hiçbir kimseye zararı dokunmayacak olan sahîhü'l-vuḳû' bir roman mütalâa ediyoruz veyahut bir tiyatro temaşa eyliyoruz. Zaten birtakım safsata-fürûş romancıların muhayyelâtını okumaktan veyahut o yolda birtakım muharrirlerin tazim eyledikleri tiyatro oyunlarını seyretmekten ne çıkar? Böyle ciddî şeyleri temaşa edelim.

Yine Necati Efendi'nin dediği çıktı. Zira şu sözler ile iki arkadaş köylerine kadar konuşa konuşa geldiler. Vapur iskelesine çıktıkları zaman Necati Efendi arkadaşını veda ile

hanesine avdet eylediği gibi Behçet Bey dahi kendisini sandal ile beklemekte olan Petraki'ye bir işaret vererek sandal yanaştığı zaman atladığı gibi yalısına gitti.

Yedinci Bap

Samurkaş Hanım

Aradan iki üç gün mürur eylemişti ki bir gün Petraki'nin hemşiresi Despino Behçet Bey'in yalısına gelerek valide vesairesiyle zaten mevcut olan muarefe hasebiyle hoş geldiğine ve safa bulunduğuna dair sözlerden sonra Behçet Bey Efendinin de hatırını sormak için beyin deniz cihetinde kâin odasına gitmişti..

Despino denilen kadın otuz beşten ziyadece bir kadın ise de bazı kırk yaşında bile kadınlar vardır ki kendilerine on beş yaşındaki kızlar derecesinde süs vererek hiç olmazsa yirmi beş yaşında görünürlerse de Despino bunlara makîs değildir.

Vakıa çul giymiş, ip kuşanmış denilebilecek sefillerden dahi değildir. Sanatı hasebiyle en kibar konaklara girebilecek kadar nezafet ve süse riayet eylediği hâlde tavr-ı kâmilânesiyle kendisini âdeta elli yaşında bir kadın gibi satmaktadır. Binaenaleyh Despino'nun Behçet Beyefendinin odasına gitmesi yalı içinde hiçbir kimsenin nazar-ı dikkat ve ehemmiyetini celp edemez.

Şık beylerin bir hasseleri de sabahları pek ziyade tenbelcesine davranmak olup hele Behçet Bey gibi bütün bütün işsiz olanları sabahları zaten uykudan geç kalktığı hâlde giyinip kuşanmaları için dahi saatlere muhtaç olurlar. Binaenaleyh Despino geldiği zaman Behçet Bey henüz tıraşını tuvaletini bitirmiş idiyse de daha elbisesini giymeyip arkasında robe de chambre ile oturmakta bulunmuş idi.

Despino hakikaten kâmil bir kadın olmakla beraber ve mesleği hasebiyle lâtifecilikte dahi emsali nadir bir kadındı. Zaten karındaşı Petraki'nin Behçet Bey ile nė sûret-i lâubâliyânede sözleştiğini gördük ya? Öyle zeki bir adamın hemşiresi olan ve Behçet Bey ile lâübalîlikte dahi karındaşından geri kalmayan bir kadının Behçet gibi cicili bebek ıtlakına şayan hoppa delikanlı ile lâtifeleri dahi nazar-

ı dikkati az celp edecek letâiften görülmez.

Despino dedi ki:

-Aman ya Rab ! Yine ne kadar süs! Her gün tıraş ! Her gün süs! Bu kadar gençlik güzellik, bu kadar süs ve moda ile kim bilir ne kadar yürekler yakarsınız!

-Yok Despino yok! Ben hakikaten derviş bir adamım.

-Hangi dervişlerden? Mevlevîler gibi dönen dervişlerden mi?

-Sen bu gün yine pek şetaretli bulunuyorsun. Fakat şen ve şetaretli olmak başkalarına iftira için insana hak veremez.

-Neden iftira edecekmişim?

-Dönek diyorsun ya?

-Dönek olmamış olsanız Samurkaş Hanım için merak eder mi idiniz?

Samurkaş Hanım kim oluyormuş?

-Acayip! Hem bizi o kadar zahmetlere sokunuz hem de aşkından çıldırdığınız kadın kim olduğunu hâlâ bilmeyiniz!!!...Yoksa "bilir ama bilmezleşir!" fehvası mı?

-Hayır! Vallahi bilmiyorum!

-Canım Şemsi Paşa'da ...

-Ha! Uzun boylu hanım desene?

-Vay sizce dahi ismi uzun boylu hanım mı?

-Vay onun ismi Samurkaş Hanım mıymış?

-Onda isim çok! Ne ise şimdi haber veririm. Acaba onu sevmek için hangi zavallıdan soğudunuz? İşte onun için size dönek dedim.

Vallahi Despino ben ne bir kadına âşık olurum ne de ondan dönerim. Bu uzun boylu ....şey! Samurkaş Hanım maddesi bir başka maddedir ki sana tafsil eylediğim zaman bu işin içinde benim tamamıyla berîü'z-zimme olduğumu anlarsın. Vay canını sevdiğim. Ne de güzel isim! Samurkaş Hanım! Evet evet! Kaşları gerçekten en âlâ Rus samurlarından daha tüylü, daha lâtif idi. Aman ne yaptın bakalım?

-Şimdi siz beni dinleyiniz! Ferdane Hanımın hanesine kadar ne surette gittiğimi size tafsil etmek lâzım gelmez.

-Ferdane Hanım mı? Bir dane Hanım!

-Evet! Asıl ismi Ferdane Hanım imiş. Bir bohçacı kokona Despino bir hanımın konağına nasıl giderse ben dahi bohçamı koltuklayarak sellemehü's-selâm gittim. Metaımı serdim gösterdim ise de öyle bir hanım benim metaıma rağbet mi eder?

-Neden? O kadar müstağni ha?

-Müstağni ne demek! O kendi metaını kendi mahsûl-i mahâretini bana gösterdi ki görenler akıllarını aldırırlar. Sanki insan eli değmemiş!

-Acayip! Uzun boylu, samur kaşlı Ferdane Hanım da modacı imiş ha?

-Hayır efendim hayır! Zevki için! Kadının elinde hüner var, marifet var ki!

-Ne ise! Şimdilik maharetini imtihan edecek değiliz ya? Şu kendi hususiyyâtına dair ne öğrendin ise onu haber ver.

-Doğrusunu isterseniz alabildiğim malûmat pek azdır. Fakat hâl ve şanına, hüsnüne, cemaline iyi dikkat ettim.

-Allah aşkına güzel mi Despino?

-Güzel mi demek ne demek a beyim! Bu kadar konaklara girer çıkarım bu kadar Hristiyan ve frenk familyaları tanırım. Ben bu kadın kadar güzeli familyalarda değil duvarlardaki resimlerde bile görmedim.

-Etme Allahı seversen!

-Neyi etmeyeyim! Medih mi etmeyeyim? Yok! Bakınız ben bir kimsenin hakkını inkâr edemem.

-Değil a canım, öyle değil! Yani gerçek söyle diyorum.

-Yalan söylemeye ne mecburiyetim var? Bakınız size eşkâlini tarif edeyim. Evvelâ boyu ne güzel olduğunu siz dahi görmüşsünüzdür.

-Ona şüphe mi var? En evvel nazar-ı hayretimi.....

-Hem de yalnız çamaşır sırığı gibi bir boy değil. Ona mütenasip omuzlar, ona mütenasip göğüs...

-Onlar malûm a canım! Hatta baş bile o vücuda mütenasip bir suretle ne büyük, ne küçük!

-Şimdi gayet güzel ve uzun bir gerden üzerine mevzu olan bu başa beyziyyü'ş-şekl bir çehre takınız ki geniş bir alın ile yumru bir çene ve müdevver bir çift yanak o çeneyi teşkil etmiş oldukları gibi her biri âdeta erkeklerin bıyık tarakları ile taramağa muhtaç olacak kadar sık ve uzun kıllı bir çift kaş ve ne küçük, ne büyük görülmeye imkân olmaksızın tamam çehre ile mütenasip bir burun ve o burun ile yumru çene arasını canlar dayanamayacak bir letafetle tefrik etmiş bir çift dudak dahi bu çehreyi tezyin ederler.

-Ne de güzel tarif ediyorsun Despino.

-A beyim benim dilim de dönmez ki! Ne ise! Gördüğüm ve dikkat ettiğim şeyleri haber veriyorum. Ya gözler! ya gözler! Çok güzel göz gördüm ama bunun gibilerini hiçbir hanımda görmedim. Siyah değil. Fakat bâdî-i nazarda zannolunacak koyu mavidirler ki asıl etraflarına yed-i kudretin tahrirlemiş olduğu siyahlık o koyu mavi renge âdeta siyahımsı bir letafet verir. Bu kadar güzel olan rengi ihata eyleyen göz akları dahi o kadar beyazdır ki onlar dahi gözlerin rengindeki parlaklığı bir kat daha arttırmaya sebep olurlar. Ya kirpikler! ya kirpikler ! Yemin etsem başım ağrımaz ki bazı kere gözlerini kapadığı zaman alt kirpikler üst kirpikler ile karışıp ve dolaşıp da gözlerini açamayacak diye insana bir korku gelir. Hele üst kirpiklerin ağırlığından dolayı üst göz kapakları lâyıkıyla açılamayıp düşük bir hâlde bulundukları cihetle bu kirpikler arasından insanın gözlerini kamaştırırcasına bakışları ile Ferdane Hanım âdeta bir sûret-i dâimede göz süzüyor zannolunur.

-Yaşa Despino yaşa! Bu kadar tatlı tavsiflerin ile bin yaşa!

-Dünyada bir tanecik karındaşım başına yemin ederim ki beyim hiç de mübalâğa etmiyorum. Bununla beraber acaba nazar-ı hayretinizi celp eden şey yalnız gözleri mi olur? O ağız, o bülbül gibi söyleyen ağız! Dudakların pembeliği, dudaklarını boyayan kadınların muhcûbiyit-i külliyye ve kat'iyyesini mucip olur. Ya dişlerin küçüklüğü? sıklığı? beyazlığı? parlaklığı. Aman ya Rabbi ben şu kadınlığım ile beraber o ağzı

görünce çıldırmak derecelerine vardım. "Ah bir parça gülse? Ah! birkaç lâkırdı ziyade söylese de o güzel ağzı, o parlak dişleri hayran hayran temaşa eylesem" diye temenniyât-ı âşikaneye kadar vardım .

-Despino adî bir meraktan ibaret bulunan bendeki bir hâli çıldırasıya bir sevdaya mı tahvil etmek istiyorsun?

-Gördüğümü söyleyeceğim beyim. Doğrusunu isterseniz Petraki bana emrinizi getirdiği zaman zihnime başka şeyler gelerek bayağı memnun olmamıştım. Şimdi Ferdane Hanımı görmekten dolayı ol kadar bahtiyarım ki bu bahtiyarlığıma sizin vesile olmanızdan dolayı kendimi size hakikaten minnettar görüyorum.

-Ey ?

-Ağzın letâfetini de bir tarafa bırakalım.Ya o diller, ya o sözler! Ağzında şeker çiğniyor desem pek bir teşbihte bulunmuş olurum. Bu kadar güzel söz söyleyenleri erkeklerde bile nadir bulursunuz. Ben o kadar güzel Türkçe bilemezsem de hanımın sözleri hem tatlı hem anlayışlı olduğunu sair hanımlarla ettiğim mukayese üzerine hükmedebilirim. Bakınız bakınız saçları unuttum. Hiç unutulmayacak olan şeyleri unuttum. Siyaha karîb o kumral saçlar ki kumrallığı ancak ziyaya karşı bir nevi şeffaflığı ile görüldüğü zaman anlaşılabilir. Aman ya Rabbi o saçları nerede bitmiş. Eğer örgülü olsalardı mutlaka eklemedir, iğretidir derdim. Halbuki kuru kuruya tarayıp bir alafranga tarak ile ensesi hizasına toplayıvermiş. Oturduğu zaman yerlere kadar sürünen o saçlar hanımın arkasında o kadar büyük bir yığıntı peyda etmiş ki eğer saç denilen, zînet-i nisvâna mahsus letafeti olmasa, bu kadar kalabalık bir yığıntıyı âdeta hiç de letafetsiz görmek derecesinde gözler dahi hata ederler .

-Despino ben sana bir şey söyleyeyim mi? Evlenecek ve daha doğrusu kızını kocaya verecek olan bir adam kılavuzluk hizmetine seni tayin etmelidir . Fakat ben evlenmeyeceğim.

-Siz evlenmeyeceğiniz gibi Samurkaş Hanım dahi kocaya varmayacaktır.

-Ha sahih ! Hanımın adı Ferdane iken Samurkaş ismini

güzel kaşlarına hürmeten sen mi verdin?

-Hayır beyim. Ben hanım ile konuşurken efendisi geldi. "Samurkaş! Samurkaş " diye hitap etti. O da "Lebbeyk efendim!" diye mukabele eyledi. Bundan anladım ki kocası kendisine Samurkaş ismini vermiş.

-Kocası nasıl şey?

-Ah işte onu söyleyeceğim beyim. Asıl dikkat olunacak şey de o değil mi ya? Kocasının boyuna posuna, endamına, kıyafetine diyecek yoktur. Fakat çehre! Aman ya Rabbi!

-Buna da mı aman ya Rab!

-Asıl buna aman ya Rab ! Bir erkek çehresini en evvel tezyin eden şey sakal, bıyık olmak lâzım gelirken kocası evvelâ bundan mahrum .

-Öyle ise iyi ya işte şâbb-ı emred bir delikanlı demek.

-Öylesi değil efendim. Çiçekten yüzünün derisi o kadar tağayyür etmiş ki tek tük şurada burada biten kılların ara yerlerindeki deriler büzük büzük kalmış. Zavallının burnu hemen parça parça olmuş denilecek kadar büzülmüş. Üst dudağı bir parça sağ taraftan yarık gibi görünüyor. Ne kaş kalmış ne kirpik. Bu adamın yüzüne bakıp da içi ürkmemek mümkün değildir. İsmine de Talat Bey demiyorlar mı?

-Allah ! Allah ! Bu melek-sîmâ kadın nasıl olmuş da bu adama varmış?

-Kısmet a beyim kısmet!

Behçet Bey Despino'nun buraya kadar verdiği malûmat üzerine bir mülâhazaya vardı. Bu hâlini Despino müşahede edince sözü kesip Behçet Beyi şu meşguliyetinde rahat bıraktı.

Behçet Bey şüphesiz on dakikadan ziyade düşündü. Badehu dedi ki:

-Kocası kendisini çağırdığı vakit Ferdane Hanım nasıl mukabelede bulundu? Mukabelesinde kocasını sevdiği mi yoksa nefret ettiği mi anlaşıldı?

-"Lebbeyk efendim!" diye yerinden fırladığı zaman sanki kırk yıllık kocası değil henüz cinnet-i aşkı ile çıldırmış olduğu âşıkı gelmiş gibi kocası tarafına can attı. Hatta ben bu kadar

güzel bir hanımın bu derecelerde iştiyak ve tehalükle koştuğu koca kim bilir ne kadar güzel olmak zannıyla kocasını mutlaka görmeyi emel ettim. Gördüğüm zaman ise zavallı kadıncağıza gerçekten acıdım.

Behçet Bey tekrar deryâ-yı mülâhazaya daldı.

Kim bilir neler düşünüyordu. Bir aralık Despino'ya tevcîh-i hitâb ile dedi ki:

-Kocasının ismi Talat Bey olduğunu nasıl öğrendin? Hanım ile uzun uzadıya hasbihallere mi giriştin?

-Pek uzun uzadıya değil ise de epeyce hasbihallere girişebildim. Kocasına dair söz geldikçe " Bizim Talat Bey" diye yad eylediğinden kocasının ismi Talat Bey olduğunu anladım.

-Hasbihallerinizde neler konuştunuz? Kimin tarafından gelmiş olduğuna dair söz açıldı mı?

-Pek de açılmadı. Hanımefendi benim gösterdiğim emtiaya lüzumu olmadığını beyan eylediği zaman o kadar nazikâne bir surette beyana başladı ki güya ben kendisine mal satamayacağımdan müteessif olacak imişim de o dahi benim teessüfümü tecviz etmeyerek tesliyet-i hâtırıma mecburmuş gibi bir suretle cevap ve muameleye başladığından işte hanımın bu nezaketi epeyce söz açılmasına medar oldu. Ben dedim ki:

"Zararı yok hanımefendimiz. Zatınızla ahz ü i'tâya yol yok ise sizi tanımak şerefi benim için pek büyük bir şereftir" .

O bana dedi ki:"Estağfirullah kokona sizin gibi hünerli, marifetli kadınları ben de pek severim. Yeni çıkma bir şey olur da ben onu bilemez ve yapamaz isem o şeyleri siz bana gösterip öğrettiğiniz hâlde pek memnun olurum" .

Ben dedim ki:" O hâlde aralıkta bir kere konağınıza uğramaklığım için müsaade veriyorsunuz demek?"

Cevaben bana dedi ki:"Keşki her gün gelmiş olsanız memnun olurdum. Zira canımın pek sıkıldığı günler birlikte iş işleyip konuşur eğlenirdik. Şu kadar ki ticaretiniz için vakit ve zaman size pek kıymetli olduğundan bu arzum her zaman hâsıl olamayacaktır zannederim" .

Ben dedim ki:" Vakit buldukça sohbetinize can atmayı cana minnet bilirim. Fakat sizin gibi bir hanım için can sıkıntısı ne demek olacağını anlayamadım. Sormaya dahi cesaret edemiyorum. Zira henüz bir saatten beri muarefe peyda eylemiş olduğumuzdan...."

Sözümü keserek dedi ki: " Vakıa benim için can sıkıntısı ne demek olduğu meçhul olmak lâzım gelirse de insan değil miyiz? Her hâlde can sıkacak ahval bizden uzak değildir. Fakat ben, sizin böyle can sıkıntıların sormaya kadar cür'etinizden benim hakkımda bir başka türlü teveccühünüzü anlıyorum. Bazı kere sizin gibi kokonalar bizim gibi kadınların can sıkıntılarını tahfife gelirler. Acaba sizde dahi böyle bir haber var mıdır?"

Bu sözü söyleyince ne kadar mahcup oldum biliyor musunuz beyim? Vakıa benim gibi kadınların öyle güzel hanımlara eser-i ihtisâs göstermeleri ekseriya vaki olur ise de ben o kadınlardan olmadığım cihetle pek utandım.

Behçet Bey gülerek dedi ki:

-Ne utanacaksın? Hazır sözü kendisi açmışken sen dahi biraz daha ileriye varabilirdin.

-Evet ama Petraki bana sizin tarafınızdan getirmiş olduğu emirler meyanında o kadar cür'et verecek bir söz söylemişti. Yalnız hanımın husûsiyet-i ahvâlini öğrenmeye gitmiş olduğumdan hanımefendinin o sözü üzerine bana arız olan mahcubiyet zaten benim nasıl bir kadın olduğumu kendisine anlattığı gibi ben dahi cevaben hiçbir kimse tarafından hiçbir söz veya mektup götürmeye memur olmadığımı yeminler ile temin eyleyince bu def'a mahcubiyet ona intikal eyledi. Ne kadar nazik bir hanımdır ki bana özür dilemek için uzun uzadıya kendi ahvalinden bahse başladı. Söylediği şeyleri ben soracak olsaydım belki söylemezdi.

-Aman Despino! Neler söyledi? Hiçbirisi noksan olmaksızın bana söylemelisin!

-Dedi ki: Affediniz kokona! Sizin o makulelerden olmadığınızı nâsiye-i hâlinizdeki alâim-i mahcûbiyet bana anlattı ise de şehrimizin hâli o kadar acîb ki şimdiye kadar böyle sizin geldiğiniz surette yanıma gelenlerin kâffesi bana ya

bir haber ya bir mektup getirmekten başka bir şey için gelmediklerinden sizin hakkınızda dahi birden bire böyle bir zanda bulunduğuma pek mancup oldum. Nedir efendim nedir bu birtakım erkeklerin tecavüzkârlığı? Bir kadın biraz güzelce oldu mu, sanki hüsnünü, cemalini onların istifadesine vakfetmeye mecburmuş gibi her taraftan bir hücum! Acaba bir kadın yalnız kendi kocası için güzel olamaz mı imiş? Ama kocası biraz çirkinmiş. Varsın çirkin olsun. Bir kadının kocasının çirkinliği bayağı erkeklerden bin tanesinin güzelliğinden daha iyidir. Çirkin de olsa kocası, güzel de olsa kocasıdır. Koca ne kadar çirkin olursa olsun zevcesini daima namus ve şan ve iffet cihetine celp eder. Bayağı erkekler ne kadar güzel olursa olsunlar güya hüsnüne, cemaline âşık oldukları kadını daima namussuzluk ve zillet cihetine davet ederler. Bakalım her kadın onların keyfi, zevki için kendisini mülevves ve rezil etmeye razı olur mu?

-O! demek oluyor ki Ferdane Hanım güzel olduğu kadar iffet ve namusa dahi riayetkârdır.

-Öyle görünüyor beyim.

-Fakat bana öyle görünmedi. O kadar gençliği, güzelliği ile beraber gayetle süslü dahi olduğu hâlde Üsküdar'dan vapura binerek yalnız başına Köprü'ye ve oradan dahi Fındıklı'ya kadar hem de bir tavr-ı serbestî ve cür'etle gitmiş olan kadın senin anlatmak istediğin kadar perhizkâr mı görünmüş olur?

-Orasını bilemem beyim. Fakat bir kadın süslü ve serbest olmakla perhizkâr olmamak dahi lâzım gelmez. Ne kadar serbest kadınlar var ki gerçekten ehl-i ırzdırlar. Ne kadar da sinsi kadınlar vardır....

-Ne ise Despino! Verdiğin haberler kâfidir. Teşekkür ederim. Şayet vaktin olursa hanıma yine uğrar muarefenizin mukaddemesini takviye eylersin. Benim de sana söyleyecek şeylerim olursa Petraki ile haber gönderirim. Hem şimdiden seni temin edeyim ki inşallah Ferdane Hanım yanında seni mahcup edecek hiç bir hizmetim olmaz. Hakikat söylerim ki bu işte bence bir adî meraktan başka bir şey yoktur. Seni şevklendirmek için gösterdiğim bazı tavırlar ise âdeta lâtife-

den ibarettir.

-Ben dahi öyle ümit ederim beyim. Siz en akıllı bir beysiniz.

Despino, Behçet Beyin elini öperek ayrılmak istediği zaman beyin parmakları arasından kendi avucuna bir lira düşmüştü ki her ne kadar bu dahi kadıncağızı mahcup eyledi ise de öyle kesb ü kâr erbabından bir kadının zamanını beyhude işgal caiz olamayacağına dair Behçet Bey tarafından pek âlicenabane bir surette dermeyan olunan mülâhazâta ve edilen ısrara mebni Despino dahi kabule mecbur oldu.

Sekizinci Bap

Bağlarbaşı ve Necati

Hikâyemizin güzerân eylediği zamanlar Üsküdar'da Bağlarbaşı'nın en parlak seneleriydi .

"Üsküdar'da Bağlarbaşı'nın en parlak seneleri" denildiği zaman artık hangi sene olduğunu sarahaten ve kat'iyyen tayine hacet kalır mı?

Bu parlaklık bir yandan Mustafa Fazıl Paşa merhumun dairesinin parlaklığıyla, diğer taraftan Millet Bahçesi'nin parlaklığı ve bir diğer taraftan dahi Osmanlı Tiyatrosu'nun parlaklığı gibi üç beş türlü parıltıdan terekküp eylemiş bir şaşaa idi ki erbâb-ı güfte ve besteye "Zülf-i zencîrin beni bağladı Bağlarbaşı'na" dedirtmişti.

Cuma günü ahâli-i müslime için Bağlarbaşı'nın en parlak günü olup bu gün de ahâli-i gayr-ı müslime Bağlarbaşı'na o kadar rağbet etmezler idiyse de bunların asıl rağbet eyledikleri pazar günü dahi ahâli-i müslimeden büyük bir cemaat yine Bağlarbaşı'na arz-ı rağbetten geri kalmadıkları cihetle pazarların parlaklığı da cumaların parlaklığından aşağı kalmazdı.

Necati ile Behçet'in Boğaziçi vapurunda son tesadüfleri üzerinden on beş gün kadar zaman mürur eylemişti. Behçet Bey bu müddet zarfında Ferdana Hanım hakkında aldığı malûmatı veyahut bir nebzesini feylosof Necati'ye tebliğ için her vapurda kendisini arar idiyse de bulamazdı.

Bir de günlerin birisinde şehir postası müvezzii Behçet Beyin yalısına bir mektup getirdi ki zarfın üzeri "*** karyesinde saadetlü Behçet Beyefendi Hazretlerinin zatına mahsustur" diye yazılmıştı.

O gün Behçet Bey İstanbul'da bulunduğundan mektubu kendisine ancak akşam avdetinden sonra verebildiler. Mektubun zarfı üzerinde ve tamam mühür makamında girift yazı ile yazılmış olan imzanın "Necati" olduğunu görünce Behçet hemen mektubu açtı. Şu kelimeleri okudu:

"Azizim! Kaza ve kader beni Üsküdar'da Paşakapısı'nda mahpus bulunduruyor. İstiane ve istimdat için sizden başka müracaat edecek dostum yoktur".

Necati gibi bir hakim tarafından şu yolda bir mektup alınabileceğine Behçet Bey hiç muntazır olmadığından acaba mektup başka birisi tarafından olmasın diye bir daha okudu ve imzasına bir daha dikkat eyledi ise de mektubun mutlaka Necati'nin kendisinin olması hakikatinden başka hiç bir ihtimal göremedi.

Vakit tamam akşamın saat on ikisi idi. Bu hâlde Necati'nin imdadına nasıl yetişsin? Artık İstanbul'a doğru inecek kayık dahi kalmamış.

Hemen Petraki'yi çağırdı sandalı hazırlamasını emreyledi.

Bir dakika sonra Petraki tarafından "alesta!" haberi geldi.

Genç efendi ile zeki uşak konuşa konuşa Übküdar'a kadar geldilerse de saat dahi biri geçmişti. Behçet Bey iskeleden bir sürücü beygirine bindiği gibi soluğu Paşakapısı'nda aldı.

Zaptiyeler beyin kalıbına kıyafetine bakarak kendisini hüsn-i sûretle telâki eylediler ise de mevkuf bulunan Necati Efendi ile görüşmek arzusunda bulunduğunu dermeyan eylediği zaman bittabi bu saatte bir mevkuf ile konuşmak olamayacağı cevabını verdiler.

Behçet Bey dedi ki:

-Canım efendim! Necati Efendi katil gibi bir cinâyet-i müdhişede mi bulundu ki mevkufiyetine bu kadar ehemmiyet

veriliyor? Ben ise ona kefil olarak kendisini mevkufiyetten kurtarmağa gelmiştim.

Bir zaptiye- Katil gibi değil ise de hemen hemen ona yakın bir şey! İki beyefendinin kafaları üzerinde bir hasır iskemleyi paralamış!

-Kim ! Necati mi? Gözümle görsem inanamam. Bir serçeyi incitmek şanından olmayan adam!...

Evet beyim! Necati Efendi midir nedir? İşte o!

Bu aralık nöbetçi yüzbaşısı şu muhavereyi işiterek "Ne var? Ne vukuat olmuş?" diye odasının kapısı önüne çıkmıştı. Necati yüzbaşının odasına giderek keyfiyeti ona dahi anlattı.

Yüzbaşı bir söz anlar adamdı. Dedi ki:

-Efendim zaten mevkuf olup da hapisler yanında değil ya? Başçavuşun odasına misafir verdik. Hatta bugün Behçet Bey namında bir dostuna mektup yazmak istemişti de ona dahi müsaade vermiştik.

-İşte o Behçet Bey benim efendim!

-Tamam! Şimdi mevkufu buraya benim odama getirirler. İstediğiniz kadar görüşür konuşursunuz. Elhamdülillah ne var efendim! Böyle kazalar her zaman olurlar.

Beş dakika sonra Necati Efendi yüzbaşının odasına getirildi.

Artık Behçet Beyin Necati'yi nasıl bir hayretle telâki edeceği mülâhazaya muhtaçtır. İlk lâkırdısı şu oldu:

-Aman birader! Bu ne hâl?

-Hiç sorma birader! Bir iştir oldu ki!

-Kavga etmişsiniz diyorlar!

-Artık hepsi oldu. Fakat kabahat kimde?

-Orasını ben bilir miyim ya? Orasını hükmedecek olanlar başkalarıdır.

-Vukuatı dinlersen sen dahi hükmedebilirsin.

-Buyurunuz ! Söyleyiniz!

Cuma günü Bağlarbaşı'na gitmiştim. Millet Bahçesi'ne

kadar vardık. Şöyle kapıya karşı bir kanepe üzerine oturduk ki hem kapının önünden gelip geçenler görülür hem de iki taraf yollarından gelenler geçenler seçilir.

-Bildim bildim ! Orası öyle bir yüksecik yerdir.

-Evet bizim de yanı başımızda üç nefer şık beyler vardı. Ama Allahı seversen sen de üzerine alınma! Şimdi biraz süslü olanlara şık diyorlar.

-Estağfirullah ! Neden üzerime alınayım?

-Bu adamlara daha tiyatrodan beri canım sıkılmaktaydı.

-Demek oluyor ki tiyatroya dahi gittiniz.

-Öyle ya! Çalgıcılar hizasında birer koltuk sandalye almışlar. Ellerinde birer dürbün. Mil üzerinde imişler gibi fırıl fırıl dönerek kadınların kafesli localarına dürbün doğrultarak bakışlar! Yekdiğerinin kulaklarına birer şey fısıldayıp arsız arsız gülüşler! Hele birisinin tamam sâha-i temâşâ karşısındaki locaya sık sık teveccüh ederek âşikane bakışlar! Mendilini gözleri üzerine tutarak güya ağlayışlar!

-Hâsılı edepsizliğin dik âlâsı ! Kafes arkasındaki kadından ne istifade edecekler? Yoksa bir bildikleri mi imiş?

-Orasını kim bilir? Fakat yaptıkları rezaletler loca içindeki kaltakların hoşlarına gidecek bile olsa tiyatro içindeki beş altı yüz kişiden ziyade halka riayetle mükellefiyet yok mu ya?

-A birader! Bizde böyle şeylere dikkat ederler mi? Avrupa tiyatrolarında olsa "publique" denilen halka riayetsizlik bir tiyatro içinde değil ya sokakta bile tecviz edilmez. Fakat bizim halkımız kendi kadir ve haysiyetlerini kendileri de tanımazlar. Gözleri önünde en fena bir hâl olsa güya kendilerini eğlendirmek için ika edilmiş gibi gülüverirler.

-Lâkin içlerinde nâmûs-ı umûmiyyeyi tanıyanları da bulunur da işte bilâhere böyle mahpus olurlar. Ne ise şimdi anlarsın ! Tiyatroda şık beylerin hâllerine baktıkça kızdım. Kızdıkça daha ziyade baktım. Yemin ederim ki oynanan oyundan hiçbir şey anlayamadım. Nihayet daha son perde kapanmaksızın bunların yerlerinden fırladıklarını görünce

"bakayım şunların taşkınlık ettikleri aşüfteler kimlermiş?" diye ben de locamdan çıkıp önlerini kestirdim. Beyler kadınların çıktıkları kapı yanında durdular, dineldiler. Ben de şöylece bir tarafta durdum. Halbuki beylerim her çıkan kadınlara harfendazlıktan geri durmuyorlardı. Nihayet güzellerine mendil tutup ağlamak taklidini yapan beye dediler ki: "Nah işte seninki geliyor!" O zaman ondan ziyade ben dikkat etmeye başladım. Filvaki gayet kerli ferli vardakosta bir hanım göründü ki bâdî-i nazarda haniya şu vapurda gördüğümüz uzun boylu hanım yok muydu? İşte onu zannettim. İhtimal ki yine odur. O olmasa bile o boyda, o endamda bir kadındır. Fakat bizim gördüğümüz kadın pek serbest tavırlı olduğundan kendisi olsaydı beylerin yılışıklıklarına muvafık bir tavırda bulunurdu. Bu kadın ise o edepsiz tarafından "aman Samurkaş ! Beni helâk edeceksin. Hiç mi merhametin yok " diye edilen bir taarruza asla cevap vermeksizin ve beylerin yüzüne bile bakmaksızın yürüdü geçti.

"Samurkaş" ismini işitince Behçet'in tavrı birdenbire nasıl değişmiş olacağına karilerimiz elbet dikkat etmişlerdir.

Bu ismin alt tarafında Necati'nin söylediği sözleri hemen işitmeksizin Behçet dedi ki:

-Samurkaş mı? Samurkaş mı dediler?

-Evet! Kadının ismi bu muymuş bilmem!

-Öyle ya! Öyle ya! Gördüğümüz kadının ismi yani bir ismi de Samurkaş olduğunu ben tahkik ettim. Ey? Devam ediniz devam ediniz!

-Kadıncağız bir tavr-ı nefretle alıp yürüyüverdiği hâlde edepsiz beyler yine arkasını bırakmadılar. Daha ne harfendazlıklar! Nihayet kadın bunlara "Sizin hiç utanmanız arlanmanız yok mu? Sizin şerrinizden âlemin muhadderâtı hiçbir yere çıkmasınlar mı?" diye haklı bir tekdirde bulunduğu hâlde bu çapkınlar ne yapsınlar beğenirsin? Ama o ağlamak taklidini yapan çapkın?

-Ne yaptı?

-"Efendim! Bu tekdirler bize iltifat gelir! " demesin mi? Kadına dikkat ettim. Gözlerinden iki damla yaş fırlayıp

yanakları üzerinden tekerlenerek nihayet yaşmağı bu katreleri içti.

Bu sözden yalnız Behçet değil muhavereyi istimâ etmekte bulunan yüzbaşı bile müteessir oldu.

Behçet dedi ki:

-Sen de hemen o anda mı iskemleyi bunların başlarında paraladın?

-Hayır! Sabrettim, dinlesene?

-Yüzbaşı-Doğrusu iyi sabır!

-Kadının yanında bir ihtiyar kadın ile bir de Arap cariye vardı. Oradan geçmekte bulunan bir arabayı çağırıp hemen bindiler. Bahçeye doğru çektiler. Beyler dahi bunların arkası sıra! Ben de beylerin arkası sıra! Fakat gerek onlar gerek ben kadının izini kaybettik. Ben onların da izini kaybettim ya? Derken bahçede o demincek dediğim yerde kendilerini yine gördüm. Oralarda dahi her hayali görülen kadınlara bin türlü taşkınlıklar ettikleri sırada bir de ağlama taklidini yapan çapkın "Aman işte geliyor!" diye yerinden fırladı. Bahçenin kenarına doğru yürüdü. Ne yapacak diye dikkat etmeye başladım. Hele gördüğü kadının yine o Samurkaş Hanım olduğunu görünce dikkatim bir kat daha arttı.

-Ya o hanım da niye geliyor?

-Kadın kendisini görmüyor Tamam yekdiğerini görebilecekleri bir noktaya gelince şık bey cebinden gümüş yaldızlı bir revolver çıkarıp " Samur Kaşlı! İşte bununla kendimi helâk edeceğim!" demesin mi?

-Kadın bir arabada mı idi?

-Hayır! Arabadan inmişti. Kadın silâhı görünce "hay!" diye bayılmak derecelerini bularak yanındaki ihtiyar kadın en namussuz bir erkeği rezil ve rüsvay edecek tekdirler ile kadıncağızı tekrar bir arabaya koymak tedarikine başladı ise de beriki hınzır en namussuzlardan daha namussuz çıkarak asla fütur bile getirmedi.

-Vay çapkın vay!

-İste o zaman benim de sabrım tükendi. Yanına sokuldum.

"Beyefendi! bu kadını tanıyor musunuz ki bu edepsizlikleri yapıyorsunuz?" dedim. "Sizin nenize lâzım?" deyince "Vakıa tanıyıp tanımadığınız bana lâzım değil ise de burada cümlemizi tahkir demek olan şu edepsizlik üzerine istizah etmek bana lâzımdır!" dedim. Derken arkadaşının birisi "Ne o? Ne olmuş?" diye yanımıza geldi. Öteki çapkın ise "Edepsiz diye kime diyorsun?" tavr-ı bî-edebânesiyle bana hücum etmeye davrandı. Artık nasıl oldu bilemem! Habisin suratına bir şamar indirmişim. Sadmesinden tabancası dahi yere düştü. Öteki arkadaşı hemen tabancayı kavramaya davrandı ise de ben daha evvel davranarak tabancayı aldıktan maada orada bulunan bir iskemleyi de elime geçirdim. Arkadaşı dahi cebinden bir tabanca çıkardıysa da iskemle evvelâ onun kafasına indiği gibi fes bir tarafa, tabanca bir tarafa, kendisi dahi başka bir tarafa tekerlendi. İskemlenin ikinci hamlesi dahi asıl bizim edepsizi tekerledi. Öte tarafta bulunan üçüncü arkadaşı ise divane gibi her tarafa koşarak "Can kurtaran yok mu? Adam öldürüyorlar!" diye haykırmaya başladı. Kadınlar tarafında dahi bir vaveylâ! Nihayet iki üç zaptiye gelerek beni tuttular. Elimde tabancayı görüp aldıkları gibi yerde dahi diğerini bulup aldılar. Bizi buraya getirdiler. İlk sual ve cevapta ben dârib, onlar madrup görüldüğümüz cihetle onların isimlerini zabtederek beni tevkif eylediler.

Necati Efendi burada sözü kesti. Gerek yüzbaşı da gerek Behçet de bir sükût!

Biraz sonra yüzbaşı dedi ki:

-Allah esirgemiş de silâha davranmamış!

Necati-Onlarda silâha davranacak surat yoktu. Ben ise tabanca elime geçtiği hâlde dahi istimale lüzum görmedim. İskemle daha muvafık bir silâhtı.

Behçet- Ey şimdi muhakemeniz ne zaman olacak?

-Bugün cuma değil mi? Pazartesi günü m muhakeme olacağız.

- O zamana kadar?

-O zamana kadar mevkufuz!

Behçet Bey yüzbaşıya dedi ki:

-Ağa! Böyle bir hâlde müttehimi kefâlet-i nefsiyyeye raptedemez misiniz?

-Edilir ama bugün cuma olduğundan kimse yoktur.

-Sen kendin bu işi göremez miydin?

-Hayır mezun değilim. Fakat bir şey yapabilirim beyim. Bu akşam efendi şöyle bir yerde rahatsız olacağına ahbaptan birisinin hanesine gidebilir. Gerek kendi namusuna ve gerek sizin bir söz ile kefaletinize ben itibar ederim. Pazartesi günü müttehemi benden istesinler. Zira görüyorum ki bu efendi namus uğruna şu belâya duçar olmuştur.

-Teşekkür ederiz ağam! Pazartesi günü ale's-sabah Necati Efendi'yi burada görürsünüz.

-Pek ale's-sabah lâzım değil. Meclis ancak saat yedide içtima eder.

Pek âlâ! pek âlâ! Teşekkür ederiz.

Civarda bir sürücü ahırı bulunduğundan oraya bir zaptiye gönderilip bir hayvan daha celpolundu. İki arkadaş iskeleye indiler. Sandala bindiler. Yolda Necati'nin sergüzeştine kâh gülünerek kâh acınarak köye kadar geldiler ki artık sabah takarrüp eylemişti.

Dokuzuncu Bap

Garip Bir Muhakeme

Hikâyemizin güzerân eylediği zamanlar ıslahât-ı hayriyye-i adliyye henüz mevcut olmadığından mahkemeler şimdiki derece-i intizâmda olmadıkları gibi öyle müddei-i umumîler ve dava vekilleri filânlar dahi mevcut ve müstahdem değildiler.

Üsküdar'da adliye nezareti ile zaptiye nezaretinin ikisine de müştereken mensup bir mahkeme bulunup müddeiler tarafından verilen arzuhaller bu mahkemeye havale olunur ve müddei aleyh zaptiye vasıtasıyla celbolunarak iş istintaka lüzum gösterirse yine hey'et-i zâbıta tarafından istintak olunduktan sonra mecliste muhakeme dahi ceryan eder ve

istintaka lüzum göstermeyen muhakemeler ise müddei ve müddei aleyh hazır oldukları hâlde evvelâ evrakı okunarak badehu evrakın haricinde daha bir diyecek olup olmadığı müddeiden ve bu davaya ne yolda müdafaa göstereceği dahi müddei aleyhten sorulup nihayet mahkeme dahi kararını verirdi.

Bizim Necati Efendinin Bağlarbaşı'nda kavga eylemiş olduğu beylerin dahi isimleri zaptiyede mukayyet olup pazartesi günü onların dahi gelmeleri mukarrer olmakla üç beyler ve Necati Efendi huzûr-ı mahkemede isbât-ı vücûd eyledilerse de reis efendi "Evrakı okunsun" dediği zaman zaptiye kâtibi efendi okunacak evrak olmadığını evvelâ yalnız reisin yüzüne bir nazar-ı mahzûnâne atfıyla ve saniyen lisan ile anlattı.

Reis efendi dedi ki:

-Acayip! Müddei tarafından ve daha doğrusu müddeiler tarafından verilmiş arzuhâl veya iddianame kılıklı bir şey yok mu?

Zaptiye kâtibi- Yoktur! (Yeniden aklına bir şey gelmiş gibi davranarak) Ha! Bir zabıta jurnali vardır.

Reis-İyi ya işte onu okuyunuz!

Madruplardan bir bey- O jurnali okumaktan maksat nedir? Bizi müddei farzederek mi onu okuyacaksınız?

Reis-Acayip! Bu fi'l-i darbdan siz müddei değil misiniz?

Madrup- Biz yalnız zabıta tarafından vuku bulan davete icabet göstermemek gibi bir yolsuzlukta bulunmamak için geldik. Eğer dâribimizden davamız olsaydı usulen bir arzuhâl takdim ederdik.

Reis-Demek oluyor ki davadan keff-i yed eyliyorsunuz.

Madrup-Hayır reis efendi hazretleri! Hiç dava etmiyoruz.

Reis-O hâlde müttehimi affediyorsunuz demek.

Necati Efendi- Af mı? Kimsenin affına ihtiyacım yoktur efendim! Beyefendiler lütfen dava eyleseler de hükm-i kanun ne ise yerini bulsa!

Madrup- Hayır efendim! Af da etmiyoruz. Dava da

etmiyoruz. Bizce bu madde keenlem yekün hükmündedir.

Reis-Halbuki efendim fi'l-i darb maddeten vaki olmuştur. Hatta hata etmezsem işte başınızda eser-i darb dahi görüyorum ki cürmün sübûtu için birinci emmarelerdendir.

Madrup-Hayır efendim başımı bir tarafa çarptım da ondan. Maahaza bizim tarafımızdan dava vuku bulmadığı hâlde mahkeme-i âliyye bizi cebren müddei edemez ya?

Reis-Vakıa öyle! O hâlde maslahatın kaydı balasına şerh verilsin de bu beyefendiler dahi dışarı çıksınlar.

Tamam madruplar ile dârib dışarı çıkacakları zaman müstemiler tarafından bir ses işitildi. Bu ses dedi ki:

Dârib çıkmasın, dârib çıkmasın. Onun aleyhinde bir arzuhâl vardır. 628 numaralı arzuhâl! Bu sabah zabit kâtibi efendiye havale olunmuştur. O arzuhâl okunsun.

Bu lâkırdı üzerine herkese bir hayret geldi. Madruplar çıkıp müstemiîn meyanına dahil olarak kendi dâribleri aleyhine zuhur eden ikinci müddei kim olduğunu ve ne dava eylediğini görmek merakına düştüler.

Reis efendi tarafından verilen işaret üzerine işbu ikinci müddei dahi mahkemeye girdi ki yüzü fevka'l-had çiçek bozuğu olmasından ve pek çirkin bulunmasından bunun Ferdane Hanımın kocası Talat Bey olacağını yine müstemiler sırasında bulunan Behçet Bey anlamıştı.

Yine reis efendi tarafından verilen emir üzerine zabıt kâtibi efendi 628 numaralı arzuhâli alarak ber-vech-i âti okudu.

"Arzuhâl-i kullarıdır ki:

"İş bu bin ikiyüz şu kadar senesi mâh-ı recebü'l-ferdînin on dokuzuncu yevm-i cuma günü serseri makulesinden Necati nam kimse Bağlarbaşı nam mahalde zevce-i muhteremem Ferdane Hanımın namus ve haysiyetine halel getirir bir muamelede bulunduğundan ikmâl-i nâmûs-ı âcizânem ma'razında takdîm-i arzuhâl-i kemterâneme ictisâr kılındığı muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı cenâb-ı efhamîleri buyuruldukta ol bapta ve katıbe-i ahvâlde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir".

Arzuhâlde "serseri makulesinden" kelimeleri okunduğu

anda Necati Efendi bir kere yerinden fırlamıştı. Arzuhâl bittikten sonra reis efendi arzuhâlin haricinde daha diyeceği olup olmadığını müddeiden sual edince ondan evvel Necati Efendi atılıp dedi ki:

-Arzuhâlin haricinde değil dahilinde olarak benim söyleyecek şeyim var efendim. Sâye-i şâhânede mütehayyirane memurinden bulunduğum hâlde bendenize "serseri makulesinden" sıfatının verilmesini asla kabul edemeyeceğimden evvel-be-evvel bu sıfat arzuhâlden çizilmezse hiçbir davaya hiçbir suale benden mukabele beklemeyiniz.

Reis- Vakıa uygunsuz bir tabir efendim. (Müddeiye hitaben) Canım efendim! Böyle uygunsuz tabirleri niçin istimal eylediniz. Buna kanunen dahi cevaz yoktur.

Talat Bey- Benim ne kabahatım var efendim? Arzuhâlci öyle yazmış!

Reis- Ha! Demek oluyor ki sizin okuyup yazmanız yoktur.

Talat Bey- Estağfirullah efendim! Okumam vardır. Yazmam da vardır. Ama imlâda, kitabette noksanım olduğundan bizim arzuhâlci Halil Efendiye gitmiştim de ...

Reis- Ne ise kâtip efendi o arzuhâlden şu kelimeleri tay ediver.

Necati-Ha şöyle !

Talat Beyin okuması varmış ama yazısı da var ise de imlâda kitabette noksanı varmış! Müstemiîn meyanında Behçet Bey bunu işitince " vah zavallı Samurkaş vah! Bu adam için çıldırıyorsun öyle mi?" diye Ferdane Hanıma pek ziyade acımıştı.

Yalnız o mu? Madruplar meyanında dahi acaba Talat Beyin bu hâli üzerine Ferdane Hanım hakkında bu türlü mülâhazada bulunmuş hiçbir kimse yok muydu?

Daha başka bir diyeceği olup olmadığına dair reis efendi tarafından edilen sual üzerine Talat Bey dedi ki:

-İşte efendim arzuhâlimde dediğim veçhile ikmâl-i nâmûsumu isterim.

Reis efendi- Efendim! arzuhâlinizde sarâhat-ı lâzime görülmüyor. Müddei aleyh namusunuzu ne yolda şikest eylemiş? Darp gibi, cerh gibi bir cinayette mi bulunmuş? Yoksa sebb ü şetm gibi bir şey mi vaki olmuş? Buraları tasrih olunmalı değil mi?

Talat Bey- Haremim cariyeniz cuma günü Bağlarbaşı'na gitmiş. Bahçe yanından geçerken âdâb-ı umûmiyyeye riayet etmeyen bazı kimseler birkaç harfendazlıkta bulundukları sırada ismi Necati Efendi olduğunu henüz dün burada zaptiye kuyudundan tahkik etmiş oldum(olduğum)bu efendi güya haremim cariyenizi himaye ve muhafaza tavrında görünerek şimdi huzurunuzdan çıkan beyler ile mudârebeye kıyam eylemiş. Vakıa bir kimse bildiği ve tanıdığı bir kadını müdafaa ederse de akraba ve taallûkatım meyanında böyle bir adam yoktur. Bu hâlde zevcem için ne hakla mudârebe ediyor? Böyle âlemin lisân-ı istiğrâbında dâstân olacak bir vak'a bilâhere haremimin dahi dillere düşmesini mucip olur. İşte bundan dolayı ikmâl-i nâmûs davasını açıyorum. Yok haremim ile herhangi bir suretle olursa olsun muarefe ve münasebeti varsa onu dermeyan etmelidir de herkes dahi kendi nâmûs-ı zâtiyyesine taallûk eden tedâbîrden geri durmasın!

Talat Beyin şu ifadesi herkese hayret verdi. Bu sözleri o kadar da hiddetle söyledi ki gözlerinden ateş fırlamaktaydı.

Bir aralık reis efendi Talat Beyin cinnetine hükmetmek istediyse de kendisinde alâmet-i cünûn yoktu. O hâlde beyin böyle bir davada bulunmasını humka haml etmek lâzım gelir idiyse de Talat Beyde ahmak tavrı dahi yoktu.

Gerek hey'et-i mahkeme ve gerek müstemiîn emsali hiçbir yerde görülmemiş olan bu davaya müddei aleyhin ne yolda mukabele edeceğine muntazır kaldılar.

Hele Behçet Bey, Necati Efendinin dahi nasıl harikulâde bir fikir sahibi olduğunu bildiği cihetle işin âdeta bir komedya suretini alacağına hiç şüphe etmiyordu.

Reis efendi nevbet-i müdâfaanın kendisine geldiğini Necati Efendiye ifhâm edince Necati Efendi dedi ki:

-Bu beyefendiyi nasıl ki hiç tanımadığım hâlde şimdi gördüm ise zevcesi hanımefendiyi dahi hiç görmemiş ve

tanımamış olduğum hâlde ilk defa olarak Bağlarbaşı'nda ferace ve yaşmak altında gördüm ise de evvelâ Cenabıhakkın ismine ve saniyen namusum üzerine yemin ederim ki yüzüne dikkatlice bakmadığımdan kendisini bir başka yerde görsem yine tanımam. Halkın haremlerine ne nazar-ı rağbet ve ne de başka bir nazarla bakmamak şanından olan Necati'yi yüz bin kişi tanır. Bu tabiat ve terbiyede olduğumu yüz bin kişi ile ispat ederim. Bu üç adamın bir kadına bî-gayr-ı hakkın harfendazlık ettiklerini gördüğümden kadını müdafaa etmeyi erkekliğimin şanına muvafık buldum.

Talat Bey- Sizin nenize lâzım? Elbette tanımadığınız bir kadın olmasaydı müdafaa etmezdiniz.

Reis efendi- Sözü makam-ı riyâsete hitaben irat edeceksiniz efendim. Kaide-i muhâkeme böyledir.

Necati- Tanımadığım bir kadın olduğunu yemin ile temin eyledim. Başka ne yapabilirim. Fakat dûçâr-ı taarruz ve tecâvüz olan bir kadını müdafaa etmek zannederim ki namuslu erkeğin vazîfe-i zimmetidir.

Necati'nin bu sözü üzerine müstemiîn tarafından bazı sesler işitilmeye başladı ki cümlesi Necati Efendinin sözünü musaddık idi.

Talat Bey- Reis efendi hazretleri! Efendiden bir şey daha sorunuz: Ya bir kadının bazı erkekler ile herhangi cihetten olursa olsun muarefe ve münasebeti bulunup da tesadüf eylediği zaman hâl hatır sual edilirse buna da taarruz ve harfendazlık manası verilerek sair bayağı erkekler gibi hemen kavgaya mı mübaşeret edecekler!

Biraz evvel reis efendi Talat Beyin ya cinnetini veyahut humkunu hükmetmek lüzumunu düşünürken beyin şu sözleri üzerine nazar-ı dikkatini açtı. Binaenaleyh Necati Beye sordu ki:

-Münazaa ettiğiniz erkekler ile kadınlar arasında muarefe ve münasebete benzer bir hâl var mıydı?

-Necati- Hayır efendim! Beyin buyurduğu gibi arada bir münasebet, bir karabet olup da hâl hatır sual edilecek olsa ona kim ne der? Fakat beyan olunan münasebet eğer âdâb-ı

umûmiyyeye mügayir bir münâsebet-i rezîlâne olursa halk kendi vakarını muhafaza için o misillü rezaleti meneder. Halbuki benim müdafaa eylediğim kadın ile beyler arasında hiçbir münasebet olmayıp kadın bunların taarruz ve tecavüzlerinden dolayı yeis derecelerinde bîzar olmuştu. Hâl ve şanı ve tavrı ile herkesten istimdat eyliyordu.

Talat Bey- Hayır hayır reis efendi hazretleri yalnız bu temin kâfi değildir. Demincek burada gördüğüm beyler gibi temiz, pak adamlar öyle halkın kadınlarına harfendazlık gibi bir rezaleti kabul edemezler. Mutlaka bu işin içinde başka bir hâl vardı ki Necati Efendi mudârebeye kadar varmış hatta ortada silâh bile bulunmuş. Bu kadar rezalet hep benim haremim için olduğu hâlde...

Reis Efendi- Demincek burada bulunan beyler elbette müstemiîn meyanındadırlar. Rica ederim huzûr-ı mahkemeye buyursunlar.

Reis efendinin bu sözü üzerine müstemiîn cihetinde bulunan zevat birbirinin yüzlerine bakışmaya başladılar. Herkes reisin istediği adam acaba ben miyim diye kendi kendini dahi yoklardı.

Ancak mahut üç beyden eser zuhur etmedi. Talat Bey dedi ki:

-Gördünüz mü efendim? İşte benim dediğiml şey sabit oldu. Elbette kadın ile beyler arasında bir şey vardı.

Necati-Ben yoktu diyorum. Kadına bilkülliye fuzulî olarak harfendazlık ediyorlardı diyorum. Velev süllim aralarında bir münasebet bulunsun. Âdâb-ı umûmiyyeye mugayir bir hareketi men etmeye ben kendi edep ve namusuma müteallik bir vazife addederim. Ben öyle ahvâl-i rezîleye karşı gülüp eğlenmek ile iktifa eden hoppalardan değilim. Ama ettiğim müdafa muvâfık-ı kanûn görülmeyerek cezasını çekecekmişim. Ona da razıyım. Lâkin o hâlde müddeilerim Talat Bey olmaz. Demincek burada bulunan beyler olur. Talat Bey ise "sen benim zevcemin namus ve şanını niçin müdafaa ettin" diye dava edemez. Ederse gülünç olur.

Azîm bir kahkaha mahkemeyi sarstı.

Hatta reis efendi güya gülenleri susturmaya çalışıyorsa da kendisi dahi gülmekten kırılmak derecelerine gelmişti. Yalnız Necati Efendinin hiddeti artarak ağzından bir çok lâkırdı çıkıyor idiyse de kimsenin dinlemeye vakti olmadığından ne dediği anlaşılmıyordu.

Müstemiîn meyanından bir zatın huzûr-ı mahkemeye girmesi bu gürültüye nihayet verdi.

Bu zat biraz evvel güya müddei sıfatıyla huzûr-ı mahkemede bulunan üç beylerin birisiydi. Dedi ki:

-Reis efendi hazretleri! Demincek burada bulunan üç kişiden birisi bendenizim. Talat Beyefendinin hiçbir kanuna, kaideye muvafık gelmeyen bu davasını hâlle medar olmak için birkaç kelime ile îzâh -ı mâdde etmeye geldim. Vakıa bu izahatı vermek benim hiç vazifem değil ise de mahkeme-i aliyyenizi beyhude itap etmeyi de muvâfık-ı mürüvvet addetmedim. Artık gençliğimize mi verilir, cehaletimize mi? Her neye haml olunursa olunsun vakıa biz bir kadına harfedazlık etmiştik. Ancak bu misillü harfendazlıklar için muarefe ve münasebet bulunup bulunmadığını aramak iktiza eder mi? Hatta muarefe ve münasebet bulunan kadınlara harfendazlığa da lüzum olmadığını gençliğin bu misillü icabâtına mahkûm bulunanlar takdir ederler. İnsan henüz muarefe peyda etmemiş bulunduğu bir kadın ile peydâ-yı muârefe için harfendazlık eder. Bir orman taşlar, içinden şikâr çıkarsa bahtına!

Hafif bir dıhk-ı umûmî peyda oldu ise de beyefendi sözünde devam eylediği cihetle dıhk dahi pek kısa kesildi. Bey dedi ki:

-Lâkin bu efendiye adı ile sanı ile kıskanç Talat Bey derler ki Üsküdar içinde meşhurdur. Şimdi bu davayı açmaktan maksadı güya namusuna taarruz edilmiş de onu itmam için değildir. Belki zevcesini itham ederek bir iyi kavga vesile varsa o vesileyi bulmak için buraya gelmiştir.

Bir kahkaha daha koptu. Talat Bey kıpkırmızı kesildi. İkmâl-i nâmûs için hükm-i kanûna sığındığını feryâd-ı hadîdâne ile dermeyana başladı ise de davanın kanuna tatbik edilecek yeri bulunmadığından bu muhâkeme-yi garîbeye

nihayet verilmek lâzım geldi.

Hatta reis efendi dedi ki:

Herkesin istediği gibi bir kanun yapılamaz efendim! Hareminize harfendazlık edenler itirâf-ı kusûr ediyorlar ise de ettikleri harfendazlık hakikaten namusa taarruz derecesinde bir şey değildir. Daha harfendazlığın bidayetinde bir mudârebe çıkarak hareminiz bahisten hariç kalmış. Bununla beraber sizin ettiğiniz dava dahi bu beyler aleyhinde değil Necati Efendinin ettiği sahabet ve müdafaadan dolayı kendisine teşekküre dahi borçlusunuz.

Reis efendi bu sözü bitirdiği anda Necati ve genç bey huzûr-ı mahkemeden çıktılar. Talat Bey her ne kadar fart-ı hiddetinden ağzını bozarak mahkeme aleyhinde dahi kelimât-ı zâide söylemeye başladı ise de bu tecavüzkârlık bîçare kıskancın ye'sinden neş'et eylediği nazar-ı dikkat ve insafa alınarak ilişik edildi.

Onuncu Bap

Ferdane Hanım ve Talat Bey

Muhakemenin sûret-i ceryânına en ziyade ehemmiyetle dikkat etmiş bir adam varsa o dahi Behçet Bey olduğuna şüphe edilemez. Zira Behçet Bey, Ferdane Hanım hakkında Despino'nun vermiş olduğu haberler üzerine en ziyade malûmatlı olup o kadar hasna müstesna bir kadının kocası o derecelerde çirkin olmasına zaten pek ehemmiyet vererek ona göre müteessif olmuş bulunduğu gibi muhakeme günü dahi bu çirkin adamın cehli ve kıskançlığı da başkaca enzâr-ı ehemmiyete çarpacak bir hâl idi.

Binaenaleyh Behçet Bey kendi kendisine derdi ki:

-Zavallı Ferdane! Zavallı uzun boylu Samurkaş! Fakat pek de o kadar zavallı olmamalıdır. Her ne kadar bizim Despino bu kadını gayet afif ve kocasına muhip göstermişse de artık bu kadar güzel ve hünerli ve marifetli bir kadının Talat Bey gibi bir adamdan o derecelerde memnun olması da kabil olamaz. Çirkinliği için değil! Ne kadar çirkin adamlar vardır ki zevceleri bayılırlar. Mahza şu kıskançlığı için sevilmez.

Baksanıza? Dava haddizatında hiçbir şey değilken herif bîçare kadıncağızı bir kat daha rüsvâ-yı âlem eyledi.

Behçet Bey, birkaç gün hep bu yolda mütalâât ile vakit geçirmişti. Bir de günlerin birisinde odasının kapısı açılıp Despino içeriye girmesin mi?

Behçet Bey çerçi kadını bir memnûniyet-i mahsûsa ile istikbal eyledi. Dedi ki:

-O! Buyurunuz bakalım kokona Despino mutlaka Samurkaş Hanımdan haber vardır!

Kadıncağız mutadı veçhile beyin elini öptükten sonra dedi ki:

-Var var! Hem de ne haberler var bilseniz! Zavallı kadıncağız! Ah! Bu dünyada insan güzel de olmamalıymış. Her ne kadar güzel gördümse cümlesini talihsiz gördüğüm gibi güzeller güzeli olarak Samurkaş Hanımı gördüğüm hâlde en talihsiz, en zavallı olarak dahi yine onu buldum.

-Ne olmuş canım Despino? Ne olmuş? Birer birer bana hikâye et bakayım!

Despino bir tarafa oturdu. Biraz nefes aldıktan sonra dedi ki:

Ferdane Hanıma ilk gittikten sonra iki defa daha gitmiştim. Bu iki defasında beni evvelkinden ziyade memnuniyet ile kabul eyledi. Zira benim hakkımda ilk sû-i zannın hiçbir hükmü olmadığını ve benim oraya mahza kendisi için gittiğimi görerek artık muhabbete kuvvet verdi.

-Öyle ise mutlaka kendi esrarından dahi sana bazı şeyler açmıştır.

-Zaten açılmayacak esrarı yok ki! Bu kadın güzel olduğu kadar süslü ve güzel ve süslü olduğu kadar serbest! Fakat güzel ve süslü ve serbest olduğu kadar da ırzına bütün bir kadındır. Binaenaleyh her moda değiştikçe ve yeni bir şey icat olundukça derhal yapıp bu suretle gönlünü eğlendirdiği gibi istediği yere gider, gezer, yürür o suretle dahi gönlünü eğlendirir. Hanesinden yalnız bir validesinden başka kendisine karışacak hiçbir kimsesi olmayıp üç cariyesi vardır ki her biri hanımlarını

canları gibi severler. Validesi ise dâr-ı dünyâda bir tanecik kızının hatırını asla kırmaz.

-Ya kocası? Acaba o herifin suratı gibi tabiatı, ahlâkı da çirkin midir?

-Hayır beyim ahlâkı o kadar fena değildir ama bazı kere tutarak damarı tuttu mu? Artık bütün dünya Ferdane'nin nazarında zindan kesilir. İşte onun içindir ki kendisini zavallılardan daha zavallı buldum. Fakat bu hâle dahi geçen gün yani dördüncü ziyaretimde vâkıf oldum.

-Ne olmuş? Sanki kocasının tutarak damarını tutturacak bir şey mi olmuş?

-Canım kadıncağız bir gün seyre gitmiş Millet Bahçesi'ne mi, Çamlıca'ya mı, hâsılı seyre gitmiş. Birkaç arsız efendiler taşkınlık etmeye başlamışlar. Bu da bir başka adamın nasılsa gayretine dokunmuş. Bir taraftan bir iskemle yakalayıp beylerin başında paralamış. Talat bunun üzerine küplere binerek koparmadık kıyametler bırakmamış.

-İyi ya Talat Bey bu vukuatı nereden haber almış?

-A beyim bu iş kapılı bacalı olmuş. Hem Talat Bey o gün karısının arkasına düşerek ne yaptığını, ne ettiğini gözlüyormuş!

-Despino! Desene ki bu Samurkaş Hanım senin ilk zan ve rivayet eylediğin gibi iffetli, namuslu bir kadın olmak şöyle dursun hatta kocasının bile emniyet edemediği bir aşüftedir! Herifin şüphesi olmasa karısına emniyeti bulunsaydı arkasına düşerek kendisini gözler miydi?

-Demeyiniz a beyim demeyiniz! Kadıncağız gerçekten emsali bulunur kadınlardan değildir. Hatta ben vukû-ı hâlden dolayı pek ziyade kahırlandığımdan "keşki o efendi, beyler ile kavga etmeseydi de sizin Talat Bey dahi bu kıyametleri koparmasaydı" dediğimde bana dedi ki "Hayır o efendi pek namuskârane bir hareket eyledi. Dünyada erkeklik şanını bihakkın tanımış bir adam ilk defa olmak üzere kendisini gördüm. Erkeklerin en çoğu o efendi gibi olsaydı çapkın ve erâzil güruhu artık sokaklarda halkın kadınlarına sataşmak gibi bir rezalete mümkün değil cesaret bulamazlardı. Aferin o efendiye

ki cümleye büyük bir ibret gösterdi"

-Ha demek oluyor ki bu efendi ile aralarında bir münasebet var idi de onun için herif kavgaya, dövüşe...

Hayır efendim ne hanım onu tanırmış ne de o hanımı! Hatta hanımefendi diyor ki o şu adamın kim olduğunu tanısam da insaniyet namına kendisine bir büyük teşekkür etsem.

-Kendisini tanısa mı? Teşekkür mü etse? Vay canına bizim Necati bahtlıymış.

-Necati mi? Vay siz o beyi tanıyor musunuz?

-Nasıl, tanıyor musunuz? En aziz ahbabım!

-Aman bari kim olduğunu haber veriniz de...

-Hah işte gördün mü akıllı Despino'yu! Talat Bey karısı ile bir de bunun için kavga etsin! Öyle mi? Despino! Bu Talat Bey pek çirkin olduğu ve karısı da pek güzel bulunduğu için bu derecelerde kıskanıyor. Öyle değil mi?

-Öyle olacak beyim.

-Mademki kıskanacaktı ya evvelden kadını niçin aldı?

-Ah! A beyim işin bu ciheti âdeta bir masal. Hem de ne güzel bir masal. Hikâye etsem şaşarsınız.

-Demek oluyor ki hanım size bu sergüzeşti de hikâye eyledi.

-Evet efendim. Beyim bunlar zaten yekdiğerlerinin de yabancısı değil. Ferdane Hanımın validesi Talat Beyin amcasının kızı mı? Dayısının kızının bir şeyi mi? Hâsılı akrabadan ama haniya şu nikâh düşen akrabadan. Bunları daha pek çocuk iken birbirine nişanlamışlar. Nişan da değil ben İslâm âdetlerini iyi bilmiyorum galiba babaları bunları nikâh dahi etmişler. Bilmem öyle sabileri babaları nikâh edebilirler mi?

-Edebilirler Despino! Bizde şer'an cevaz vardır.

-Her ne ise işte çocuk iken nikâh olmuşlar. Ama o zaman Talat Bey bu hâlde değilmiş. Bir güzelmiş bir güzelmiş ki kendisini görenler kırk bir buçuk maşallah derlermiş. Anasının babasının da bir tanesiymiş. Ya ne kadar zengin? Atsız, arabasız, lalasız, uşaksız kapıdan dışarı çıkmazmış!

Despino bu sözü söylerken Behçet Bey mahkemede Talat Beyin arzuhâli olmak üzere okunan arzuhâli der-hâtır ederek kendi kendisine dedi ki:

-Tamam! İşte bu kadar cahil kalmak için dahi öyle anasının, babasının bir taneciği olmak ve atsız, arabasız, lalasız dışarı çıkmamak lâzım gelir ya? Evlâdım yorulmasın, üzülmesin denildiği için pek çok çocuklar cahil kalır ya!

Despino ise hikâyesinde devam ediyordu. Diyordu ki:

-Hanımefendi hâlâ bazı kere Talat Beyin güzelliğini gözünün önüne getirirmiş de dünya yüzünde ondan güzel bir çocuk daha olmadığını şimdi de hükmedermiş. İsmi "Yusuf Talat" olduğundan hanımefendi diyor ki. Hazret-i Yûsuf'dan beri bu kadar güzel bir çocuk daha gelmemiş olduğu zannolunabilir. Bîçare Talat Bey on yedi yaşına kadar hep böyle güzelmiş. Babaları düğün için pek acele eyledikleri cihetle beyefendi on yedi ve hanımefendi dahi on üç yaşlarında oldukları hâlde hemen düğün yapmak istemişlerse de hanımefendinin bir hoca efendisi olup kendisini pek ziyade sevdiğinden "bu kadarcık bir çocuk gelin edilir miymiş? Hem hanım kızım maşallah pek güzel okuyor yazıyor. Biraz daha sabrediniz de okumayı yazmayı bitirsin" diye düğünü menetmiş.

-Ferdane Hanımın okuyup yazması varmış ha?

-Ne diyorsunuz a beyim ne diyorsunuz? Kitapları devrediyor. Kaleminden kan damlıyor. Zaten o kadar güzel söz söyleyebilmek benim gibi cahillerin kârı mıdır? Ferdane Hanım beyitler bile düzüyor.

Despino'nun bu lâkırdısı üzerine yine Behçet Bey kendi kendisine düşünerek dedi ki:

-Vah! Zavallı Ferdane! Hüsünde küfüv olmadığı gibi marifet ve malûmatta dahi küfüv olmayan bu herif ile nasıl yaşayabilirsin?

Despino dedi ki:

-Keşki hoca efendi mani olmayıp da düğünleri icra edilseymiş. Hiç olmazsa bir sene için olsun Talat Beyin güzelliği baki olarak Ferdane Hanımla ömür sürmesi mümkün olacakmış. Fakat Allahın takdirine bakınız ki bir sene sonra o nur gibi

çocuğa bir çiçek hastalığı gelmez mi? Birkaç ay içinde evvelki hüsün ve cemal mahvolarak işte bugünkü hâle gelir.

-Vah! Zavallı çocuk vah!

-Bu vahı yalnız siz mi söylersiniz a beyim! Hanım diyor ki bütün dünya vah dedi. Ben de dedim ben de!

-Ey sonra Despino! Aman hikâyen pek ehemmiyet aldı!

-Sonrası daha gariptir beyim! Bakınız hikâyenin sonu nasıl:

Talat Bey böyle olunca bittabi düğün birkaç sene daha geri kalmış. Lâkin kız gelmiş on beş yaşına! Artık her taraftan kendisine görücüler gelmeye başlamış.

-Görücüler gelmesinin faydası ne? Arada nikâh var demiştik.

-Öyle ya! Fakat Talat Bey bu maddede akıllara hayret verecek bir büyüklük göstermiş. Kıza haber gönderip demiş ki: Mademki felek beni bu hâle koydu ben artık Ferdane Hanıma lâyık değilim. Beğendiği kocaya varırsa hiç hatırım kalmaz. Kendisini tatlika hazırım!

-Ya! Böyle demiş ha? Aferin Talat! Ne kadar olsa kibar doğmak başka şeydir. Herif cahil filân ama büyük doğmuş yine büyüklüğünü icra etmiş.

Evet efendim! Beyin kusuru yalnız kıskançlığından ibarettir. Eğer kıskançlığını tahrik edecek bir şey olmazsa gerçekten terbiyeli bir adamdır. Ha bakınız unuttum. Kendisi o hâle gelince zavallı babacığı kahrından vefat etmiş. Familya içinde dahi bir uslu akıllı adam olmadığından acemi çocuğun eline düşen o kadar mal ve servet güzelce muhafaza olunamayıp bir çoğu çarçur olmuş. Kalanı da elverir ya?

-Mal bahsini bir tarafa bırak Despino! Şu Ferdane Hanım, beyin gönderdiği haber üzerine ne yapmış bakalım?

-O da kendisine düşen büyüklükte kusur etmemiş beyim. Demiş ki: Allahın takdirine karşı gelmek kimsenin haddi değildir. Madem ki babalarımız bizi yekdiğerimize nikâh ettiler ben o nikâhın bozulduğuna razı değilim. Ben kısmetimden memnunum. Eğer beni Talat Bey almazsa ondan başka da hiçbir

kocaya varmam.

-Aferin Ferdane! Gördün mü yürek sahibi kadını? On bin kadında bir tanesi bulunmaz ki bu fedakârlığı, bu büyüklüğü yapsın!

-Gördünüz mü beyim, gördünüz mü? Siz dahi Ferdane Hanımın iyiliklerini nasıl teslim etmeye başladınız ?

-Ey! Sen hikâyeye devam et Despino! Hikâye gerçekten başkalaştı. Ferdane Hanımın büyüklüğü üzerine teessürümden burnum sızladı. Gözlerim sulandı. Âdeta vücudumda tüylerim ürperdi.

-Hanım her ne kadar böyle haber göndermiş ise de Talat Bey kabul etmemiş. "Ferdane'ye lâyık koca artık ben değilim. Bunu kendisi dahi bilir. Çocuk değildir. Pek akıllıdır. Ben mahzun olmayayım diye böyle söylüyor. Fakat ben mahzun olmam. Takdîr-i ilâhîye ben de razıyım. Zaten hısım akraba değil miyiz? Karındaşım olsun. Varacağı kocaya ben de enişte derim. Şu kadar ki uslu akıllı bir adama varsın da kendisini hırpalamasınlar!" demiş.

-Of aman ne fâci şey!

-Ah beyim! Hâlâ hanım bunları hikâye eylediği zaman gözleri yaşarıyor. O zaman dahi bu faciaya ağlamadık kimse kalmamış. Yalnız Talat Bey asla göz yaşı ve meyusiyet çehresi göstermiyormuş.

-Evet! Ferdana görüp veyahut işitip de mutlaka kendisine varmakda ısrar etmesin diye! Öyle değil mi? Ne büyüklük!

-Bir kere belâ baş gösterdikten sonra bu kadarı ile kalır mı ya? Bir aralık da Ferdane Hanımın pederi vefat edince düğün bir kat daha geri kalmış.

-Vah! vah! vah! sonra?

-Sonrası ne olacak? Artık hoca efendi Ferdane'nin babası makamına kaim olmuş ise de meğer babasının malı çok olduğu kadar borcu da çok olduğundan haraç mezat hemen kendileri fülûs-ı ahmere muhtaç olacak kadar fakir kalmışlar!

-Ey? ! ....

-Seneler ise bir yandan geçmekte! Ferdane gelmiş on yedi

yaşına! Bu hâllerin bir iyiliği olmuş ise o da Ferdane'nin okumakta ileriye gitmiş bulunmasından ibarettir. Zira hoca efendi gece gündüz yanında olduğundan artık Ferdane dahi bir hoca olacak kadar okumuş.

-Ya düğün nasıl olmuş?

-Talat Bey hâlâ "Ferdane beni mahzun etmemek için bana varmak istiyor. Benim bakılacak yüzüm ve sevilecek bir yerim kalmadı. Yalnız Ferdane kendisini küçük düşürmemek için mutlaka bana varmak istiyor. Ben ise onu gönlünün istediği bir kocaya varmış görmekle müteselli olacağım. Gönlünün istediği koca dahi hakikaten gönül isteyebilecek bir surete malik olmalıdır" diye bir türlü düğüne yanaşmayıp Ferdane'yi hür bırakmak istiyormuş. Nihayet akıllı Ferdane, Talat Beyin can damarına basacak bir çare bulmuş.

-Aman nasıl çare imiş o?

-Haber gönderip demiş ki: Talat Beyin şimdi beni istememesi babamın malından elde bir şey kalmayarak fakir düştüğüm içindir. Eğer zengin olsaydım bu kadar şiddetle beni reddetmezdi.

-Yo! İşte bunda halt etmiş. Henüz babası sağken, henüz servet ve samanı elde iken dahi Talat Bey, Ferdane Hanımın ihtiyarını eline vermeyi teklif eylemişti.

-Orası öyle ya? Fakat beyi hırslandırıp düğünü yaptırmak için böyle söylemiş. Hatta bir defasında dahi demiş ki: Talat Bey tarafından gösterilen sebebiyet üzerine işte on yedi on sekiz yaşıma geldiğim hâlde gelin olmadım. Bir iki sene daha geçerse artık evlerde kalmış bir kız olacağım. Hem de benim gönlüm Talat Bey de olduğunu ve ondan başka koca istemediğimi artık bütün âlem duydu. Böyle gönüllü bir kızı da hangi koca kabul edecek? Demek oluyor ki beni Talat Bey almayacak olursa bittabi başka koca bulamayarak evlerde kalacağım. Çünkü her şeyden maada fakr-ı hâlim dahi beni kocasız bırakır.

-Vay şeytan kız vay! Vakıa bu sözler Talat'ın da her kimin olursa olsun herkesin de gayretine dokunacak sözlerdir.

İşte bunun üzerine Talat Bey dahi düğün yapmış. Fakat ne fayda? Hemen diyeceğim geliyor ki keşki düğün olmasaydı da

ikisi dahi karabaşlar gibi bekâr kalsalardı. Zira Ferdane Hanım ne yapsa ve kocasına ne kadar rûy-ı muhabbet gösterse yine Talat Beyi temin mümkün olamıyor. Lâkırdı sırası geldikçe ve cüz'îce bir kavga vuku buldukça "Sen beni sevmezsin Samurkaş! Bana merhamet ettiğin için seviyor gibi görünüyorsun. Zaten bende sevilecek hâl yoktur" der ve bu söz üzerinde ısrar ile kendisini o fikirden çevirmek muhal olur.

-Vay kanburu güdük felek vay!

-Daha fenası şu ki Talat Bey mutlaka Ferdane'nin başka erkeklerle münasebeti olduğunu da zanneyliyormuş. Vakıa bu zannı karısına açtığı yok ise de Ferdane Hanım kocasının hâl ve şanından bu şüphesini de anlamaktadır.

-Ama o şüphede Talat Bey büsbütün de haksız değildir ya?

Hayır beyim kadının günahına girmeyiniz!

-Artık sen ne dersen de Despino! Benim gördüğüm uzun boylu Hanım ise çok şüphe götürür bir kadındır. Kocasına göstermiş olduğu büyüklüğü büsbütün bir küçüklüğe çevirmemek için başkaları hakkındaki ahvâl-i muhibbâne ve esrâr-ı âşıkanesini canı gibi ketm ve hıfz ediyor.

-İşte bu şüphe dahi Talat Beyi helâk eden bir şey değil mi ya? Aralıkta bir kere karısının çekmecesini filânını karıştırıp güya âşıkları tarafından gelmiş mektuplar varsa bulmaya çalışıyormuş. Hanım diyor ki: Beyden korkumdan bir yere bir kâğıt koyamam. Bir gazel söyleyecek olsam işitmesin görmesin diye bin merakta kalırım.

-Gördün mü Despino? Gördün mü? Bir yere bir kâğıt koyamazmış. Bir gazel söylese bilmem ne olurmuş? Hangi kâğıtları? Şüphe yok ki şundan bundan gelen kâğıtları. Hangi gazelleri? Şüphe yok ki şunun bunun hakkında söylemiş olduğu gazelleri! Artık Despino biz de bu dünyada ot otlayarak büyümedik ya! Biz de kadın gördük. Kadın tanıdık!

-Benim o kadar ince şeylere aklım ermez beyim. Fakat ben diyorum ki Ferdane Hanımın bu yolda bazı esrarı olsaydı mutlaka bana açardı. Hatta benden hizmet dahi isteyebilirdi.

-Sen de hizmet ederdin, öyle mi?

-Size doğrusunu söyleyeyim mi beyim? Yemin ederim ki ömrümde öyle bir hizmeti hiçbir kimseye etmedim. Hatta ilk gönderdiğiniz zaman sizin için bile etmeyi tecviz eylemedim. Siz ki karındaşım Petraki ile hemen beraber büyümüş gibisiniz! Ama Ferdane Hanımı o kadar başka bir kadın buldum ki eğer onun bazı esrâr-ı âşıkanesi olup da benden ketm etmeyecek ve benden bir hizmet , bir muavenet bekleyecek olursa Huda alim dirîğ-i hizmet eylemem!

-Ben de dirîğ etmem Despino!

-Yok ama o lâtifeyi bir tarafa bırakalım.

-Hakikaten lâtifeyi bir tarafa bırakalım! Bu kadın hakkında şüphelerimden beni çevirmek mümkün değil ama kocası hakkındaki muamelâtına nazaran Ferdane'nin gerçekten pek büyük, pek insan bir kadın olduğunu anladığımdan benden dahi her ne hizmet istemiş olsa dirîğ etmezdim!... Ama sen neye gülüyorsun? Gördün mü bir kere! En safi bir yürekten çıkan sözlere de itimat etmiyorsun. Zararı yok Despino! İtimat etme. Ey şu hikâyenin alt tarafı?

-Hikâyenin alt tarafını zaten en evvel söyledik. İşte Talat Bey Ferdane'nin kendisini sevmediği ve mücerret babalarının akt eyledikleri nikâhı muhafaza ile büyüklük göstermek için seviyor gibi göründüğü zannnından asla ayrılmayarak bu hâlde zerre kadar bir şüphe üzerine kıyametleri koparmaktadır. Bağlarbaşı'nda seyre gittiği gün ne efendi idi, demincek ismini söylemiştiniz. İşte o efendinin mahut haşarı beyler ile kavgası üzerine "mutlaka senin ya o beylerden birisi veyahut seni müdafaa eden efendi ile bir ilişkin olmalı!" diye kudurdukça kudurmuş, bağırdıkça bağırmış. Zavallı kadıncağızı bir döğmediği kalmış.

Behçet'in söylediği safiyane sözlere Despino her ne kadar inanmamış idiyse de Behçet bu sözleri o zamana mahsus olarak hakikaten pek safiyane söylemişti.

Çerçi kadın hikâyeyi itmam eylediği zaman Behçet derin derin düşünmeye başladı. Endamını, hüsnünü, süsünü, falanını zaten pek fevkalâde bulmuş olduğu Ferdane'nin ulüvv-i cenâbını ve sümüvv-i tab'ını dahi kocası hakkındaki muamelesinden

istidlâl eyledi. Vakıa taallüm ve teeddübünün derecesini henüz tecrübe etmemiş ise de on yedi yaşına kadar mualliminden ders almakta devam eylemiş olması bu cihette dahi mükemmeliyetini hükmettirebilirdi.

Despino hoca efendinin artık Ferdane'ye peder makamına kaim olduğunu hikâye ederken Ferdane'nin Fındıklı'da Hoca Kutbettin Efendi'nin hanesine gitmiş olması kaziyyesini dahi Behçet Bey der-hâtır etmez mi? Bu hoca efendinin pek mübarek bir zat olduğuna ve büyük adamlara ders okutup onlar tarafından dahi hanesi masârifi tertip edildiğine dair bakkal Bodos'un vermiş olduğu haberler birer birer zihnine gelmez mi?

Ya bu kadar mükemmel bir hocadan dört beş sene mükemmel ders gören bir kadının lâyıkı veçhile istifade edememiş olduğu vârid-i hâtır olur mu?

Bu mülâhazalar Ferdane'nin kadrini Behçet Bey nazarında büyülttükçe büyültmüştür.

Despino'ya sordu ki:

-Ferdane Hanımın Talat Beye varması kaç sene kadar olduğunu da öğrendin mi?

-Kendisi söyledi beyim! Sekiz sene olmuş?

-Sekiz sene mi? Öyle ise hanım şimdi ancak yirmi beş yirmi altı yaşında bir şey!

-Evet efendim! Henüz pek genç pek ter ü tâzedir.

Bunca fezâiline zamîmeten Ferdane'nin genç de olması Behçet Beyin nazar-ı ehemmiyetini bir kat daha açtı ise de Behçet'in şu andaki hissiyatı bir âşık-ı harîs hissiyatı olmayıp şâyân-ı hayret bir şey temaşa eden büyük bir kiymet-şinâsın hissiyatı idi.

Bu gün dahi Despino ile söz burada kaldı. Bugün dahi Despino beyin elini öperken onun elinden kendi eline bir lira düştüğünü hisseyledi ise de evvelki gibi rûy-ı istiğnâ göstermeksizin ve hiçbir şey söylemeksizin kabul eyledi.

On Birinci Bap

Mürâsele Nısf-ı Muvâsala İmiş

Hikâyemizin güzerân eylediği zamanlar Galata ve Beyoğlun'da Almanların küşat etmiş oldukları birahaneler hakkında Osmanlı beylerimizin, efendilerimizin rağbetleri pek fevkalâde idi. Sonraları bu rağbet dahi tavsadı ya!

Dikkat olunacak ahvaldendir ki bizim halkımız bir kere rağbet eyledikleri şey üzerine bir zamân-ı mahdûda mahsus olmak üzere şiddetli bir inhimak gösterip o zamanın mürurundan sonra ise rağbetleri tavsayarak biraz daha sonra sanki o şey hiç de rağbet-i Osmâniyâne mazhar olmamış derecelerde gözden düşer.

İşte Almanların birahaneleri dahi bu hükmü görmüşlerdir. Bu gün birahanelere girseniz Osmanlılardan hiç bir kimseyi görmez iseniz de o zamanlar girmiş olsaydınız dört beş şapkalı varsa yirmi otuz da fesli görürdünüz.

Hele Galata'da Voyvoda civarında on beş numaralı Fugel Birahanesi, Osmanlıların en ziyade mazhar-ı rağbeti olmuştu. Ol derecelere kadar ki orada hizmet eden Alman karıları bile pek az bir müddet zarfında Türkçe öğrenmeye mecbur olarak bayağı dürüstçe Türkçe söylerlerdi.

Birahanelerde her nevi gazeteler bulunup Avrupa'nın her tarafından gelen musavver gazeteler ise lisan-âşina olmayan Osmanlıların yegâne sermâye-i telezzüzleriydi.

Bu misillü matbûât-ı nefîseye rağbet hususunda bizim Behçet Beyefendi sairlerinden aşağı kalmadığı gibi feylosof Necati dahi bir aralık Almanların çavdar ekmeği ile gravyera peynirine taaşşuk ederecesinde rağbet peyda eylemiş olduğundan iki arkadaş aralıkta bir kere Fogel Birahanesi'nde buluşurlardı.

Despino'nun son mülâkatı vukuundan hemen bir hafta sonra bir çarşamba günü Behçet Bey yeni gelmiş olan resimli gazeteleri görmek için birahaneye girdiği zaman Necati Efendiyi gördü ki önünde bir küme teşkil etmiş olan çavdar ekmeği dilimlerini birer birer yakalayarak el kadar gravyera peyniri dilimleriyle lâ-yenkatı' ağzına götürür ve çenelerini

ağrıtmacasına bir sür'at ile çiğneyip yerdi.

İştihâsının bu kadar açıklığı üzerine tebriğe dair bazı letâiften sonra Behçet Bey zaten Ferdane Hanıma dair söz açmaya vesile aradığından hemen sözü o tarafa nakleyledi. Dedi ki:

-Ah! Dünyada bazı adamlar en büyük bahtiyarlığın ta ayakları altına kadar gelmiş olduğundan haberdar olmayarak define üzerine oturmuş zükûretin açlıktan vefat etmesi gibi bir hâlde bulunurlar. Sen vakıa peynir ekmeğe herkesin iştihâsını tahrik edecek derecelerde tırpan attığından böyle açlıktan helâk olacak adamlara kıyas kabul etmez isen de her hâlde ayakların altına kadar gelmiş bulunan azim bir bahtiyarlıktan bîhabersin Necati!

-Ey! Bu mukaddimenin neticesi?

-Gördün mü bir kere? Baht ve talihin sana cihet ve sûret-i teveccühünden haberdar olsaydın neticeyi ben söylemeksizin sen bulur istihraç ederdin.

-Hele biraz asıl maksadından haber ver bakalım?

-Samurkaş Hanım sana âşık olursa ne dersin?

-Samurkaş Hanım mı? Samurkaş Hanım kim oluyormuş?

-Gördün mü, gördün mü? Vah gafil Necati vah! Daha ismini bile bilmiyorsun. Haydi bari öteki ismini söyleyeyim. Ferdane Hanım!

-Vay! Onun ismi Ferdane mi imiş? Ben ise "Merdane" okudum olmadı. "Muradiye" okudum hiç benzemedi. Şu imzalara nokta konulmaması ne fena şey!

-Ay! Hanımın imzasını nerede gördün?

-Bizim gibi gafiller için hanımın imzasını görmek ne baîd şey!

-Nafile saklama saklama! Kendisini müdafaa eylediğinden dolayı sana bir teşekkür etmeye borçlu olduğundan haberim var ama bu teşekkürü takdim etmiş olduğundan henüz haberdar değilim.

-Şimdi sen de gördün mü? Âlemi bîhaber sanıp da asıl

kendisi bîhaber olmak ne yaman gaflettir.

-Söyle Allahı seversen saklama! Ferdane tarafından bir şey esti mi?

-Her şeyden haberdar geçinen adamların başkalarından haber sorması abestir. Fakat mademki sen bana teşekkür edileceğini bir dereceye kadar haber almışsın aldığın haberi ne suretle aldığını hiç ketm etmeyerek bana söylersen ben de sana izahat veririm. Hatta gelen mektubu da gösteririm.

-Mektubu mu? Allah aşkına Necati, hanımın ifadesi kitabeti nasıldır? Evvelâ onu söyle de!

-Kadınlarda değil erkeklerde bile emsali nadir görülür bir ediptir.

-Ben de öyle haber almıştım, ama henüz eserini görmemiştim.

-Haydi bakalım aldığın haberleri bilâ-ihtiyat ve lâ-ketm söyler isen Ferdane'nin bana yazdığı güzel bir mektubu da görürsün!

Şu anda bu iki arkadaşın yekdiğeri hakkındaki zanları, hisleri pek garipti.

Necati Efendi, Behçet'in Ferdane'ye alâkası olduğunu hemen taayyün derecelerde zannederek bayağı kıskanmak hâlinde dahi bulunur ve Behçet ise kendisi haberdar olmaksızın Ferdane'nin Necati ile muhabere dahi etmiş olmasını Necati için pek büyük bir muvaffakiyet addi ile âdeta daha şimdiden gıpta-keş görülürdü.

Necati tarafından vuku bulan talep üzerine Behçet, Ferdane Hanıma dair Despino'dan almış olduğu malûmatı nakletmeye başladı. Vakıa hiçbir cihetini ketm etmeyerek dosdoğru haber vermekte idiyse de Necati mutlaka Behçet'in ihtiyatlı davrandığı zannında bulunarak aralıkta bir kere " Ama doğru söyle Behçet" diye ihtarâtta dahi bulunurdu.

Nihayet Behçet hikâyeyi bitirdi dedi ki:

-İşte ben Ferdane Hanım hakkında ne bilirsem söyledim. Bu haberlerde hiç hilâfım olmadığını ilerde münasebet düşerse fiilen ve maddeten dahi ispat mümkündür. Şimdi sen de vadini

ifa et bakalım.

-Evvelâ sana bir sual daha soracağım. Ona da asla ihtiraz ve ihtiyat etmeksizin cevap vereceksin.

-Sor! Cevabını da dosdoğru alırsın.

-Senin Ferdane Hanım arkasından bu kadar koştuğuna bakılırsa mutlaka kendisine alâkan anlaşılıyor.

-Hayır Necati! Hiç alâkam yoktur.

-Gördün mü bir kere! İşte bunu yalan söyledin.

-Yoktur diyorum hem de pek gerçek söylüyorum.

-Alâkanı benden ketm etmene sebep nedir? Sanki kıskanırım mı sanıyorsun? Bilâkis sana bir dostluk edeceğim ki şaşırıp kalacaksın.

--Sen zaten dostumsun. Fakat alâkam olmadığı hâlde kendi kendime iftira mı edeyim?

-Ama edeceğim dostluk ne olduğunu sormadın ya?

-O dostluğa mazhariyet Ferdane Hanıma alâka etmiş bulunmaklığıma vabeste ise hiç de sormağa ihtiyacım yoktur.

-Öyle ise kadını o kadar takip etmeye ve çerçi Rum karısını göndermeye hâsılı bunca külfetlere sebep nedir?

-Bir kuru meraktan ibaret! Haniya bir gün vapurda sen de demedin mi ki böyle hakikî romanlar muharrirlerin hayallerinden daha tatlıdır. İşte bir romana merak etmek kabilinden olarak şu kadının tedkîk-i ahvâlini de merak ettim. Şimdi inandın mı? Göster şu mektubu bakayım?

-Mektup koynumdadır dostum. Onu göstermek pek kolaydır. Fakat sana bir daha haber vereyim ki eğer Ferdane'ye alâkan var da herhangi bir mülâhazaya mebni olursa olsun benden ketm ediyorsan büyük bir zarara uğruyorsun. Eğer alâkan varsa hazır hanım beni şahsen tanımadığından seni kendi yerime koyacağım. Anladın mı? Benim kazandığım bir nimeti sana ciro edeceğim. Tuhaf bir şey olmaz mı?

-Vakıa tuhaf bir şey olursa da evvelâ Ferdane'ye hiç alâkam olmadığından, saniyen öyle bir kadına böyle bir komedya oynanmasını asla tecviz edemeyeceğimden bunu da

kabul edemem. Ben yalnız Ferdane'nin ahvâl-i husûsiyyesini öğrenirsem gerçekten büyük bir roman okumuş...hayır! o romanın içinde bulunmuş olacağımdan yalnız bununla iktifa ederim.

Behçet'in verdiği şu teminat Necati'yi bihakkın mutmain eyledi. Zira Necati kendi kendisine dedi ki:

-Öyle ya! Eğer Ferdane'ye alâkası olsaydı şu teklif eylediğim şeyi cana minnet bilerek kabul eylerdi.

Bu mütalâa bir yandan zihninden geçerken diğer taraftan dahi elini ceketinin koynuna sokup cebinden bir mazruf çıkardı.

Behçet Bey mektubun yazısına dikkat eyledikte kadın yazısı olduğunu derhal anladı.

Hakikat! Yalnız Osmanlıcaya mahsus olmayarak sair lisanlarda dahi kadın yazısı besbelli olur. Cenabıhak bu nev'-i mübârekin her hâlini mümtaz olmak üzere halk etmiş!

Behçet Bey mektubu okumaya başladı. Hem okur hem de çehresinde hayret alâmetleri izhar eylerdi.

İşte mektubun sureti şudur:

"Beyefendi Hazretleri!

Bir kadının henüz hiç tanımadığı bir erkeğe mektup yazması âdâb-ı mahsûsamıza tatbik kabul edemeyeceğini bilirim. Fakat bundan dolayı beni tayip edeceğinize ihtimal veremem. Zât-ı âlinizi tanımak şerefine şimdiye kadar ben mazhar olamamış idiysem de ulüvv-i zâtınızı semüvv-ı cenâbınızı siz bana tanıttınız. Binaenaleyh hâlâ sizi tanımıyor gibi davranmaya kendimi mecbur edersem asıl o zaman âdâb-ı insâniyyete ve vazîfe-i nimet-şinâsânaya tatbik kabul edemeyecek bir muamelede bulunmuş olurum. O zaman dahi beni tayipde haklı görünürsünüz.

Henüz aramızda bir kelime bile teati olunmadı. Yüzünüzü dikkatlice değil hemen hiç görmemiş bir hâlde bulunduğumdan nâsiye-i hâlinizden dahi ahlâk-ı âliyyenizi istidlâle muktedir olamam. Lâkin o günkü tavır ve hareketiniz o kadar fevkalâde bir şeydi ki ne cevherde adam olduğunuzu bana tanıttırmak için bu hâlin delâleti kırk yıllık muarefelerden dahi ziyadedir.

İnsaniyeti yalnız mâ şey'ün alâ kademeyh hükmünden

ibaret bulunan adamlardan olsa idiniz o gün kendinizi bir silâh-i mühlikin önüne hedef etmeye mecbur mu görürdünüz? Kimin için bu tehlikeyi göze aldıracaksınız? Hiç tanımadığınız bir kadın için! Ya o kadın üç erkek tarafından öyle bir tecavüzü kendisine şeyn değil şan addedecek kadınlardan olup da sizin müdafaa maksadıyla vuku bulan hareketinizi bilâkis kendi mülâkat-ı habîsânesine taarruz addeylerse? İnsan adî olduktan sonra her kim olursa olsun evvel-be-evvel duçar olacağı zehap bundan ibaret olacağı cihetle benim o gün duçar olduğum taarruzâta karşı siz dahi nazar-ı hande-i temâşâ ile bakıp gülüp eğlenmiş olsaydınız kimin bir diyeceği olurdu?

Fakat siz kimin nesi olmasından kat'-ı nazar mücerret dûçâr-ı taarruz olan bir âcizeyi müdafaa için büyük bir tehlikeyi göze aldırmış bulunmakla yalnız bana değil bütün enzâr-ı cihâna ulüvv-ı zâtınızı gösterip tanıttınız ki bundan dolayı doğrudan doğruya hisse-i âcizâneme isabet eden teşekkürâtı takdime müsâraat eylerim.

Muhakeme günü zevcim Talat Bey tarafından gördüğünüz muamelât-ı garîbeden dolayı kendisine kalben münkesir olmamanızı ve bîçareyi nazar-ı afüvv ü safh ile görmenizi bilhassa rica ederim. Hastalık denilen şey insan için ihtiyarî olmayıp binaenaleyh hastalar bilıztırâr ika eyledikleri garabetten mes'ul ve mu'âteb olmazlar.O bîçarenin merak hastalığı kendisini bazı kere böyle ahvâl-i acîbe ve etvâr-ı garîbede bulundurur. Bundan dolayı zavallıyı affetmek büyüklüğünüze en ziyade yakışık alan ahvalden addolunur.

Hemen her hâli benim için mucib-i melâl ve hemen kâffe-i sekenesinin her etvârı müstelzim-i kelâl olan şu dünyada vazîfe-i insâniyyeti tanır yalnız bir adam görmüş olduğumdan dolayı kendimi bahtiyar addederek bu bahtiyarlığımdan dolayı dahi arzeylediğim minnettarlığı ret buyurmamanızı istirham eylerim efendim hazretleri!"

Ferdane

Behçet mektubu bir kere okuduktan sonra bir daha okudu. Hatta üçüncü defa olmak üzere bir kere daha okudu. Badehu Necati'nin yüzüne baktı ise de ağzından bir söz çıkmadı.

Necati sordu ki:

-Mektup hakkında mülâhazanı beyan etmedin ya?

Beyân-ı mülâhaza edecek yerini bulmadım ki. Baştan aşağıya kadar akıllara hayret verecek surette mütalâât-ı sâibeyi havi bir eser-i dil-pesend!

-Hakikaten kadınlığına göre pek güzel yazılmış değil mi?

-Müsellem! Fakat sen buna cevap yazmadın mı?

-Cevap istiyor mu ki yazayım? Cevaba lüzum gösterecek hangi fıkrası hangi kelimesi var?

-Maahaza mutlaka cevap yazmalı idin.

-Ya yazmışsam?

-Gerçek yazdın mı?

-Onu görmeyi merak ediyorsun ha?

-Onu görmeyi pek de merak etmeyebilirim. Zira asıl arzu ettiğim şey Ferdane'nin eser-i kalemini görmekti. Senin kudret-i edebiyyeni zaten bilirim.

-Öyle ise al sana bir semahat edeyim. Ben kendisine şu cevabı yazdım:

Diye Necati cebinden bir kâğıt daha çıkarıp Behçet'e verdi. Behçet onu da ber-vech-i âti okudu:

"Hanımefendi Hazretleri!

Aldığım mektubunuzdan dolayı memnuniyetim nispetinde müteessir dahi olduğumu arzedersem istiğrâb eder misiniz?

Evvelâ pek memnun oldum. Zira vatanımızda bu derecelerde kemâlât-ı edebiyye ve insâniyye sahibi bir kadın görmek terakkiyât-ı medeniyye âşığı olan bir adam için bittabi mûcib-i memnûniyettir. Fakat ben ettiğim hareketi hiçbir kimseyi minnettar etmek için göze aldırmamış bulunduğum hâlde zât-ı âliniz gibi bir muhaddere şu yolda minnettarlık gösterirse böyle şeylerden müteessir olmak dahi hulfetim iktizasındandır.

Keşki ne ben o günkü vak'ada bulunmuş olsaydım ve ne de zât-ı sâmiyâneniz bu mektubu yazmış olsaydınız!

Bahusus ki bir arbede-i ser-bâzânede bulunmak benim hâl

ve tavrıma asla yakışık almazken bu hareket-i câhilâneden dolayı işin mahkemelere kadar düşmesi ve zevceniz beyefendi hazretlirinin de o kadar meraklanması beni helâk derecesinde mahcup etmiş bir hâldi. Zât-ı âliyâneniz ise bu hâllerden, bu hareketlerden dolayı benden müteneffir olmakta haklı bulunacak iken bilâkis bundan dolayı minnettarlık arzetmekle hem ilk hâsıl olan memnuniyeti büyültmekte ve hem de onu müteakiben husule gelen teessürümün derecesini arttırmaktasınız.

Binaenaleyh gösterdiğiniz âsâr-ı teveccühe teşekkürden ziyade ettiğim küstahlıktan dolayı affımı istirhama müsâraat eylerim efendim".

Necati

Behçet bu mektubu üç defa okumağa lüzum görmeksizin dedi ki:

-Pir ol Necati!

-Neden?

-Bu nasıl mektup?

-Beğenmedin mi?

-Ama ne kadar beğenemedim bilsen?

-Nesini beğenmedin?

-Hiçbir yerini! Demek oluyor ki Ferdane sana o güzel mektubu yazdığından dolayı kabahat etmiş öyle mi?

-Öyle ise sen pir ol oğlum! Yazacağım cevapta hatsiz, nihayetsiz teşekkürler ile bundan böyle dahi teveccühlerinin bekasını mı istirham etmeliydim? Âdeta bir harîs-i zen-dostun yapacağı şeyi yapmalıydım ha?

-Öyle değil ama daha nazikâne bir şey yazabilirdin. Zira mürâsele muvâsalanın nısfıdır. Şimdi sen Ferdane ile fikren muvâsala etmiş oldun. Kadın seni bu kadar şey ... görürse...

-Ne görürse? Bu kadar terbiyesiz görürse! Öyle değil mi? Ben kendisinden bir mektup daha almak veyahut münasebetimizi ileriye götürmek ümidinde değilim ki! Benim mektubum bir hatimedir.

-Ama hüsn-i hâtime değil.

-Kâr ve zararı bana ait!

Diyerek Necati peynir ekmeğinin son lokmasını da yedi.

Vakit ise tamam vapur vakti idi. Ancak Necati o akşam İstanbul'da misafir olduğunu beyan ederek Behçet'e yalnız Köprü'ye kadar refakatla oradan bilveda İstanbul'a geçti. Behçet dahi yalnız olduğu hâlde köyüne geldi.

On İkinci Bap

Bir Kıskancın Hiddeti

Ferdane Hanımın Necati Efendiye gönderdiği mektubu bizim Despino götürmüştü.

Despiho'nun öyle gizli muhaberâta veṣâtatı kabul edecek kadınlardan olmadığını görmüş bulunduğumuz hâlde Ferdane Hanıma bu yolda vesâtat etmesine istiğrâb olunmaz mı?

Halbuki daha ziyade şâyân-ı istiğrâb olacak bir hâl varsa oda Necati Efendiye böyle bir mektup götürüp de cevabını dahi Ferdane Hanıma getirmiş olduğu hâlde bundan asıl kendi efendisi sayılmak lâzım gelen Behçet Efendiye asla malûmat vermemesi kaziyyesi olabilir.

Evet! Despino'nun Ferdane Hanım hakkındaki hissiyatı o kadar vüs'at bulmuştu ki bu kadın tarafından bir emir alacak olsa kendisini ateşlere dahi atmak Despino için işten bile değildi.

Hatta Samurkaş Hanımı neden dolayı bu kadar sevdiğini ve ne gibi sevdiğini kendisi de bilemeyerek şu kadar ki o zamana kadar valide, peder, kardeş, dost ve muhip olarak kaç türlü insan hakkında ne suretle muhabbet peyda eylemiş ise Ferdane Hanım hakkındaki muhabbeti bunların hiçbirisine benzemediğini ve fakat cümlesine faik olduğunu görürdü.

Eğer Ferdane'yi Despino'nun tanımış olduğu kadar biz dahi tanımış olsak kadın, erkek bir adamın bir kadını görüp ve biraz musahebesinde bulunup da taaşşuk derecesinde, cinnet mertebesinde sevmemesi kabil olmadığını biz dahi teslim eylerdik.

Bazı kimseler vardır ki herkes ona muhabbet eder. Bu ise o kimsenin herkese hoşlanacağı surette görünmesinden başka bir şeyden neş'et edemez. Halbuki herkese hoşlanacağı surette görünen adam mutlaka riyakâr, mutlaka müdâheneci olup riya ve müdâhene ise âdeta açıktan açığa yalancılık demek olduğundan öyle olan insanlara nazar-ı muhabbet ve hürmetle bakmak asla caiz olamaz.

Fakat Ferdane Hanımı bu makule insanlara kıyas etmemelidir. Onun hakkında bir doğru hüküm verebilmek için meseleyi ber-vech-i âti başka bir surette derpiş etmelidir:

Bazı kimseleri niçin hiçbir kimse sevmez? Yahut kendisini sevebilenler, hiç sevmeyenler ve nefret edenlere nispetle ekall-i kalîl hükmünde kalır. Çünkü o kimsede sevilecek hasâil hiç bulunmaz veyahut hemen hiç derecesinde az olur da onun için sevilmez öyle değil mi?

Öyle ise bir adam farz ediniz ki her hâli memdûh, her tavrı mahbuptur veyahut hiç kusursuz insan bulunamayacağı cihetle ağleb-i ahvâl ve etvârı hasenattan ibarettir. İmdi bu insanı herkesin sevmesi zarurî olmaz mı?

Bir adam benî nev'inin ne gibi etvâr ve ahvalinden hoşlanır? Hangi ahlâktır ki insanı mahbûb-ı kulûb eder? İşte onların cümlesi Ferdane Hanımda içtima etmiş ve kulûbün nefretini celp edecek ahlâk ve ahval bu kadından kat'iyyen mübâ'adet eylemiştir.

Despino, Ferdane'yi ne kadar sevmişse Ferdane dahi Despino'yu o kadar sevmişti. Zira Despino dahi o kadar safvet-i kalb sahibi bir kadındır ki sevdiği kimselerin değil a hiç sevmediği adamların bile saâdet-i hâli ile kendisi mesut ve felâket-i hâli ile kendisi müteessir olurdu.

Hele Ferdane Hanım kâffe-i fezâil-i insâniyye ve meziyyât-ı nisvâniyye ile hiçbir kadına makîs olamayacak derecelerde mütemeyyiz bulunduğu hâlde bir dakika bile hüsn-i imtizâc kabil olamayacak bir adama düşmüş olmasından ve mamafih o adamın hukukuna temâmî-i riâyetten fazla kendisini en ziyade fezâil-i ahlâka malik bir adam gibi telâkki eylemesinden naşi Despino'nun hüzünle memzûc ve

mesruriyetini veyahut mesruriyet suretinde bir rikkat-i kalbini mucip olarak bu kadının gönlünü hoşnut edecek bir hizmetine muvaffak olursa kendisini bahtiyar addeylerdi. Bu hâlde Ferdane gibi kadirşinaslık meziyetinde dahi sairlerine faik olan bir kadının Despino'yu sevmemesi mümkün olabilir mi?

İşte bu izahat üzerine artık Despino'nun nasıl bir mecburiyet ile Necati Efendi'ye mektup götürüp cevabını da getirmiş olduğunu ve bu hâli neden dolayı Behçet Beyden mektûm tuttuğunu başkaca izaha hacet kalmaz.

Sanatı hasebiyle mecbur olduğu geşt ü güzâr esnasında ne zaman bir fırsat bulur ise Ferdane Hanıma uğrayıp ziyaretten hali kalmayan Despino yine bir gün Şemsipaşa'ya geldikten daha sokak kapısından girip de bahçe içinden geçerken Talat Beyin avazı çıktığı kadar haykırarak karısı ile kavga eylediğini işitmeye başladı. Biraz dikkat ettikte beyin şu sözleri söylemekte olduğunu işitip anladı.

-Evet evet! Sen betbaht değilsin. Asıl betbaht benim! Benim artık söyleyecek bir yerim kalmadığını ben daha vaktiyle anlamıştım. Fakat sen kendini küçük düşürmemek için mutlaka bana varmakta ısrar eyledin. Kocasının çirkin olmasından bir kadın için ne felâket tasavvur olunur? Bahusus o kadının elinde bir de kalem bulunarak istediği hizmette istihdam edilebilirse? Bahusus o kadın cihanı hayrette bırakacak kadar güzel olursa! Asıl zavallı yürekler acısı benim ki sevilmediğimi, nazar-ı nefretle görüldüğümü bedaheten görüyorum. Muhakeme meclislerinde sürünüyorum! Âleme karşı rezil oluyorum! Dünyada bu belâları çeken kocadan ziyade acınacak adam mı tasavvur olunabilir?

Despino bu sözleri işitebilmek için bahçede biraz tevakkufa dahi mecbur olmuştu. Sözlerin arkası gelmeyeceğini ve daha kim bilir ne kadar uzanıp gideceğini tahmin eylediğinden yürüdü hane içine girdi.

Talat Bey ise hâlâ feryadında devam ederek diyordu ki:

-Kendisine küfüv olmayan kadın ile izdivaç edenler kendi kendilerini dûçâr-ı felâket etmiş olurlar. Bizim Ferdane Hanımefendi Hazretleri dünya güzeli! Bense dünya ukûbeti!

Hanımefendi Hazretleri kâtip, şâir-i âlem! Ben ise anam, babam tahsilime dikkat etmeyerek cahil bırakmışlar. Bunları ben de biliyorum. Bildiğim için bakılacak yüzüm, dinlenecek sözüm yoktur diyorum. Allahtan korkmaz! Bari benden nefretini gizlemeyip de doğrusunu söylesene? Hayır! Bir ayak üzerinde bin yalanın belini bükerek güya benim aşkımdan çıldırdığını temine başlar. Döktüğü dillere cevap bulabilirsen bul da ver. Bir de dışarıya çıkarsın ki!... Maazallahü teâlâ! Herkesin nazarı benim üzerimde! Herkes parmağı ucuyla yekdiğerine beni gösterir. Âlem arasına çıkacak yüzüm kalmadı a dostlar!

Despino kendi kendisine dedi ki:

-Bereket versin ki evleri sokak üstüne değil!

Talat Bey sözün arkasını kesmeyerek hâlâ diyordu ki:

-Hanımefendi Hazretlerinin istediği şeyi ben biliyorum ama nafile arzu! Olamaz efendim olamaz! Mademki beraber yaşayacağımızı sen kendin temin eyledin ya sen ya ben ölmeyince benden kuntulmak mümkün olamaz. Ne yapalım? Allah bu dünyada ne sana ne bana rahat yüzü göstermemek için sizi o kadar güzel beni bu kadar çirkin yaratmış! Senin istediğin müfârakat hâsıl olacak ise o hâlde sen büsbütün zevkinde, safanda, ben ise büsbütün yeis ve nevmîdîde kalacağım! Ama şu hâlde dahi benim hiddetim, azim ye'sim, felâketim senin umurunda değilmiş! Ama ben beyhude yere kendimi bir kat daha üzüp bir kat daha felâket içinde bulunduruyormuşum! Hiç olmazsa ben de senin başında bir belâ olur kalırım ya?

Despino kendi kendisine dedi ki:

-Vah Ferdane vah! Bu adamı mutlaka gönlüne sevdirmek için cebr-i nefs ediyorsun ha? Acaba beyefendi yalnız çirkin olduğu için mi sevilmezmiş? Acaba güzel olsaymış bu hırçınlığı,bu huysuzluğu ile sevilecek miymiş?

Despino yalnız hırçınlığı, huysuzluğu mîzân-ı mukayeseye koymaktaydı. Ya Ferdane'nin o kadar fezâil-i edebiyyesi ile Talat Beyin cehl-i küllîsi yekdiğeri arasındaki hüsn-i imtizâca ne kadar mani olacağı da hesaba katılmak lâzım gelmez mi?

Despino bittabi beyin feryadı gelmekte olan odaya gitmeyerek Ferdane Hanımın derununda bulunacağını tahmin

eylediği bir odaya gitti.

Filhakika Ferdane orada idi. Zavallı kadıncağız! İki gözü iki pınar olmuş seyl-i belâ gibi göz yaşları çağlıyor.

Despino içeriye girdiği zaman elmas gibi göz yaşları ile bir kat daha tezeyyün edip güzelleşmiş olan gözlerini kaldırıp çerçi kadına öyle bir bakış baktı ki istirham, istimdat, istiane gibi bin manalar yalnız bu bir bakıştan anlaşılmaktaydı.

Arada hiçbir kelime teati olunmadı. Despino dahi yalnız o yolda bir bakış ile mukabelede bulundu.

Talat Bey henüz feryadın arkasını kesmemişti. Bir çok lâkırdıları tekrar ederek bir hayli daha bağırıp çağırdıktan sonra hiddetle haneden çıkıp sokağa can attı.

Bey gittikten beş dakika kadar sonra Despino ancak şakk-ı şefeye muktedir olabildi. Lâkin ihtizazlı bir sada ile söze başlamasıyla Ferdane anladı ki Despino dahi ağlamaktadır.

Despino demişti ki:

-Ah hanımcığım! Sizi böyle göz yaşlarına müstağrak olmuş da görecek miydim?

-Ey sen ne ağlıyorsun sanki?

-Ah ben ağlamayım da kimler ağlasın? Sizi bu kadar işkenceler içinde görüp de ağlamamak kabil olur mu?

-Deli! İşkence içinde olanlara ağlamak lâzime-i insâniyyet ise bana değil kocama ağla! Ben de kendime değil ona ağlıyorum.

-Bey için mi ağlayacakmışım? Doğrusunu isterseniz gözlerimin çıkmasına razı olurum da yine onun için ağlamam! Size bu kadar hakaretlerde bulunsun da....

-Bana hiçbir hakarette bulunduğu yoktur. Kendi kendisini işkencelere duçar ediyor da ona ağlıyorum.

Ferdane Hanım sigara içmeyi itiyat etmemiş ise de pek meraklandığı zamanlar bir sigara yakmayınca merakını yenemezdi. Binaenaleyh bürosunun bir sürmesini çekti, fiyatı gayr-ı maktû' âlâ sigaralardan bir paket çıkarıp içinden bir tanesini aldı.

Despino yerinden fırlayıp paketi muayeneye müsâraat eyledi. Ferdane dedi ki:

-Ne bakıyorsun? Geçenlerde senin aldığın pakettir.

-Ben de ona bakıyorum ya işte! Bir, iki, dört, altı, dokuz bir de şimdi aldınız on! Demek oluyor ki bir hafta zarfında on defa meraklandınız ha?

-Hayır Despino! Misafirlere verdim.

-Niçin yalan söylüyorsunuz? Sizin gibi bir melek o güzel ağzını yalanlar ile niçin telvis ediyor? Misafir tütünü başka olduğunu ben sanki bilmiyor muyum? Aman ya Rab! Altı gün zarfında Ferdane Hanım on sigara içsin?

Ferdane sigarasını yakıp birkaç nefes çekti. Despino kendisine acımakta iken Talat Beyi biraz ziyadece muahezeye başladığından Ferdane dedi ki:

-Sus Despino sus! Beyimi zemmetme. Hakikaten gücüme gidiyor. Bîçare adamcağız hakikaten pek zavallıdır. Beni çıldırasıya sevdiği için bu kadar kıskançlıkta bulunur. Bütün bütün de haksız mıdır ya.

-İşin ne olduğunu bilseydim belki kendisini mazur görecek bir şey arayıp da size hoş görünmeye çalışırdım.

-Canım! Kuzguncuk'ta bu[illegible]nuyormuş bir kahvede dahi Necati Efendi varmış. Yanındaki adama parmağı ile beyi işaret etmiş işte bundan bey dahi fitili alıp buraya kadar gelmiş. Alt tarafını gözünle gördün kulağınla işittin!

Despino gayet mütehayyirane bir tavırla biraz düşündükten sonra dedi ki:

-Şimdi yalnız Necati Efendi kendisini parmak ucuyla gösterdi diye size bu kadar surat,bu kadar hakaret ha?

-Hiddet var ama hakaret yok! Bana ne dedi de hakaret etti? Benim güzel olduğumu kendisinin çirkin bulunduğunu ve şu hâlde asıl acınacak ben değil kendisi olduğunu söylemek bana hakaret midir?

-Ya siz başkalarıyla gönlünüzü eğlendirdiğinizden veyahut kendisinden ayrılmak istediğinizden bahisle ettiği hakaretler?

-Kıskanç, meraklı, biraz da divanece olan ve halbuki şu

hastalıklarının kâffesi bana olan aşkından, sevdasından ileri gelen bir adam için bu kadarcık bir eser-i gazabı affetmek o kadar güç müdür?

-Şimdi bu kadar kıyametleri kop kolay affedeceksiniz ha?

-Ona şüphe yok! Kendisi hiddet hâliyle hastalanacak diye zaten ödüp kopup duruyor. Eğer ben kendisini affetmeyecek olursam işte asıl o zaman kıskandığı şeylerde kendisini haklı da bularak bilkülliye hastalanır. İhtimal ki helâk dahi olur.

-Meleksiniz hanımım meleksiniz! Ne ise! Şimdi artık bu yürekler sıkan lâkırdıları bırakalım, biraz da eğlenceli şeylere bakalım. Ben o günden beri hâlâ Necati Efendinin deliliğini düşünmekteyim. Divaneliğin bu türlüsünü de hiçbir kimsede görmemiştim. Sizin gibi bir kadın kendisine öyle bir mektup yazsın da o dahi böyle cevap versin. Siz hâlâ o cevabı beğenmekte ısrar ediyor musunuz?

-Dünyada böyle bir cevap yazabilecek yalnız bir adam varsa o da Necati Efendidir. Ben ise dünyada hiç öyle adam mevcut olabileceğini tasavvur bile etmezdim. Meğer bir kendisi varmış. Siz bu adamın şahsını nazarınızda ezber ettiniz mi?

-Pek de o kadar farkında olamadım. Hemen hiç de farkında olamadım. O arsız heriflerin arsızlıkları üzerine canım pek sıkılmış idi de... Hatta o da bana dikkat etmemiş. Beni bir daha görse tanımayacak imiş.

-Ha işte benim de güzelce anlamak istediğim şey budur. Ben zannediyorum ki sizin hakkınızda o kadar ehemmiyetsiz davranması hüsün ve cemalinize dikkat edemediğinden naşidir. Eğer sizi görse, tanısa aşkından çıldırırdı.

-Necati'nin bana âşık olmasını mı istiyorsun?

-Doğrusunu isterseniz altı günde on sigara içmeye mecbur olduktan sonra biraz da gönül eğlendirmek için size hak vermek istiyorum.

-Gönlünün ne kadar safi olduğunu bilmesem şu lâkırdından dolayı sana ziyadesiyle gücenirdim Despino!

-Hayır efendim! Ayaklarınızı öpeyim ters anlamayınız! Sizi fenalığa teşvik ediyorum zannetmeyiniz. Maksadım biraz

eğlencedir.

-Zati hiçbir kimseye yüz vermediğim hâlde her taraftan edilen hücumları nasıl men edebileceğimi bilemiyorum. Ya biraz da erkeklerin cür'etlerini ben arttırırsam?

-Ey sizin geceniz, gündüzünüz hep böyle hiddetli bir kıskancın kavgalarını dinlemek ile mi geçecek?

-Neden öyle geçsin? Her ne zaman canım istemiş olsa istediğim yere gidip gezip eğlenemez miyim?

-Anlayamadığım bir şey daha varsa o da budur. Talat Bey hem sizi bu kadar kıskansın hem de bu kadar serbest olmanıza izin versin!

-O! Onun kendisine sorarsanız o asla kıskanç dağildir. Kıskanç olmayı erkekler için büyük bir terbiyesizlik addeder. Der ki kadınlara karşı kıskanç olmak onlar aleyhine azim bir hakarettir. Zira kadınlardan emniyetsizliği selp demektir. Halbuki kendi şân-ı iffetini muhafaza için bir kadını muhtar ve serbest bırakmalıdır.

-Öyle ise niçin kıskanır?

-A gözüm! Bir kimesne kendisinde olan kusurları asla göremez. Şimdi cömert misin, hasis misin anlamak istersen bir kere kendini yokla! Eğer kendinde haset görmeyip de kendi kendini cömert buluyorsan mutlaka cömert olmaktan ziyade hasissin! Talat Bey dahi kendisini asla kıskanç bulmaz. Kıskanç bulmadığı içindir ki hiç haberi olmaksızın işte bu kadar kıskanır.

Ferdane'nin bu sözü Despino'yu bir hayli düşündürdü. Despino her hâlde Ferdane'nin büyük bir yeis içinde bulunduğu hususunda asla şüpheli olmadığından ve her ne suretle olursa olsun kendisini eğlendirip ümitlendirmeyi arzu eylediğinden dedi ki:

-Canım hanımefendi! Sizden bir şey rica edeceğim!

-Nedir Despino?

-Bir seyir yerinde şu Necati Efendiye tesadüf etseniz de kendinizi tanıttırsanız! Bakalım sizi gördüğü hâlde ne tavırda bulunacaktır?

-Despino! Böyle, kadınlara mukabil kayıtsız gibi görünen adamlardan daha ziyade korkmalıdır. Kadınlara pek hahişker olan adamlardan o kadar korkulmaz. Zira hangi kadın olsa onların nazar-ı rağbetlerini celbedebileceğinden seni de filhâl unutabilirler. Necati gibi erkekler ise bir kere kadına kancayı taktılar mı artık pek güç ellerinden kurtulabilinir.

-Hakkınız var. Fakat bakalım Necati Efendi sizin güzelliğinizi bilmediği için mi böyle istiğna vadisinde bir mektup yazdı.Yoksa sizi gördüğü zaman ümit eylediğim veçhile aklını bozacak mıdır? Bir defa görmek ile kıyamet kopmaz ya? Eğer tehlike görürsek derhal kendimizi toplarız.

-Bakalım! Şayet bir yerde rast gelecek olursak belki dediğini yaparız.

-Ben de yanınızda bulunacak mıyım ki "olursak! yaparız" diyorsunuz? Ben işli güçlü bir kadınım!

-Öyleyse ben yalnız rast geldiğim zaman dahi dediğin şeyi yaparım.

Biraz düşündükten sonra Ferdane Hanım dedi ki:

-Aklıma başka bir şey geldi. Haydi kendisine bir mektup yazayım da bir yerde müsâdefemizi rica edeyim.

-Fena olmaz. O hâlde ben dahi yanınızda bulunabilirim. Bir kere hanımın birisi beni yaşmak ve ferace ile arabasına almıştı.

-Sahih güzel olur Despino! Dur hemen mektubu yazayım.

Diye Ferdane Hanım eline bir kalem alıp güzel bir kâğıt üzerine epeyce yazı yazdı. Badehu mektubu bir zarfa koyup Despino'ya verdi.

O gün Despino bahçe kapısından çıkarken Talat Beyin tekrar hanesine avdet eylediğini gördü ise de Talat Bey kendisine epeyce güler yüz ile selâm verdiğinden evvelki fırtınanın geçmiş olduğunu anlayarak memnun oldu. Kendi kendisine dedi ki:

-Bir iyisi ki deli herifin hiddet ve gazabı sürekli bir şey değildir. Zavallı Ferdane! Şimdi kim bilir yine ne kadar iltifatlar ile kocasını bittaltif neşelendirmeye çalışacaktır!

On Üçüncü Bap
Despino ve Necati

Despino, Ferdane Hanımın hanesinden çıkarken yalnız hanımın vermiş olduğu mazrufu değil boru üzerinde aynanın kenarına iliştirilmiş olan bir resmi dahi yavaşca aşırıp mektup ile beraber koynuna koymuştu.

Bu resmi temaşa edip de Ferdane Hanımın kendi resmi olduğunu görseydiniz ihtimal ki şaşardınız. Ancak bir zaman Tophane'de bir ressamın karısı hanımlar için dahi resim çıkarıp bahusus bunların camlarını kırdığı ve nüshalarını hiçbir kimseye vermediği cihetle bazı heveskâr hanımların resim aldırdıklarını ve filhakika resimlerin yed-i ağyâra geçtiklerini bilseniz ilk hâsıl olan istiğrâbınız tenâkus eylerdi.

Despino bu resmi aldığı zaman kendi kendisine dedi ki:

-Senin gibi bir hanımın ömrü günü ağlamak ile geçemez Ferdane! Ben de sana bir güzel meşguliyet tedarik edeyim de.....

Ferdane Hanım hakkında buraya kadar almış olduğumuz haberler üzerine hükmedebiliriz ki Despino'nun bu gayreti pek beyhude bir gayrettir. Zira Ferdane Hanım o yolda eğlenceler ile iştigal etmek istemiş olsa zaten kendisi için bin âşık-ı müştâk can atmakta olduğu cihetle hiç de Despino'nun himmetine ihtiyaç göstermeyebilir.

Ancak Despino'yu dahi Ferdane'yi bizden az tanır diye hükmedemeyiz ya? Elbette Despino'nun dahi kendisince bir hesabı ve mülâhazası olduğu için böyle bir karar vermiştir.

Despino ertesi sabah erkenden bir kayık ile ***karyesine vardı. Bu kadar erken gitmesinin sebebi yalnız Necati Efendiyi kendi hanesinde rast getirmekten ibaret değildi. Behçet Bey'in yalısından görülmemesi için dahi bu tedbiri lâzım addeylemişti. Kendi kendisine demişti ki:

-Necati Efendiden çıktıktan sonra mahalle içinden vapur iskelesine kadar gelip badehu vapurdan çıkmış gibi bir tavır ile yalıya da gider gerek kardaşımı ve gerek mümkün olursa hanımları ve beyi de görürüm.

Necati Efendi her gece hanesinde kalır bir adam olmadığı

için Despino'nun bu kadar tedbir ve tertip ile ettiği hareket bir sa'y-i abes dahi olabilirdi. Ancak kadının talihi imiş ki sabahleyin erkenden çaldığı kapı kendisi için boşa açılmadı ve Necati Efendi dahi hanesinde bulundu.

Yatağından henüz çıkıp daha giyinmemiş bulunan Necati gibi lâubali bir adam için yaşlıca bir çerçi Rum karısını huzuruna kabul etmekte ne külfet farz olunabilir?

Baba Necati birdenbire Despino'yu tanımaz ise ne buyurursunuz? Böyle feylosoflar ehemmiyet vermek lâzım gelen şeylere o kadar ehemmiyet verirler ki cüz'îce gözlerine ilişen veyahut zihninde birazcık yer tutan şeyi bir daha hiç unutmazlar. Fakat bir şeyi vazife edinmediler mi onu da birkaç kereler görseler bile belleyemezler.

Necati'nin " O! buyurunuz madam! Şey!...biz galiba bundan evvel dahi görüşmüştük ama..." diye şüpheli sözlerine Despino dahi biraz istiğrâb eyledi dedi ki:

--Evet efendim! Yine burada görüşmüştük. Size bir mektup getirip cevabını da almıştım da....

-Ha! Tamam tamam! Aklıma geldi. Affedersiniz madam! Sabah sersemliği! Hakikat ne güzel bir mektup getirmiştiniz! Ümit ederim ki bu gün dahi öyle bir mektuba beni nail edeceksiniz!

-Onun gibi bir şey efendim!

Diye çerçi kadın cebinden çıkardığı mektubu Necati Beye verdi.

Necati mektubu okumaya başladı. Okudukça yüzünde alâyim-i istiğrâb ve hayret görülürdü. Despino mektubun münderecatını bilmediğinden beyin şu istiğrâbından endişe-nâk bulunurdu.

Ferdane Hanım bu mektubu da şu surette yazmış:

"Beyefendi Hazretleri!

Takdim etmiş olduğum ariza ile zât-ı sâminizi memnun ederim itikadında bulunmuş olsaydım aldığım cevabnâme-i âlinizden adem-i memnûniyetinizi anlayarak müteessir olabilirdim. Halbuki cariyeniz o mektubu mahza zimmet-i

kadr-şinâsîye terettüp eden vazîfe-i şükr-güzârîyi ifa için yazmış olduğumdan sizce husule gelen hadd-i memnûniyete ol kadar ehemmiyet vermeyerek vazifemi ifa eyledim diye yine mutmain olmaktayım.

Bu hâlde şu ikinci tasdia hiç de ihtiyaç görülmemek lâzım gelir idiyse de buna dahi beni mecbur eyleyen şeyi arzeyler isem zannederim ki mazuriyetim teslim olunur. Beni minnetdâr-ı âtıfet eylediğiniz gün heyecân-ı derûnumdan naşi şahs-ı âlinize dikkat edememiştim. İnsan lütfunun minnettarı olduğu zat hakkında elbette bir muhabbet-i derûn peydasıyla mecbûl olup halbuki o zatın şekil ve siması gözlerinde ve kalbinde yer tutmaz ise muhabbeti dahi bir zulmet içinde kalır.

Vakıa ilk mektubunuzdan münfehim olan hâl ve tavrınız iktizasınca zât-ı vâlânızdan şu arzumun husulünü istida etmekle korkarım ki bir daha dil-gîr olursunuz. Maahaza gönlümün arzusuna vehleten mümanaat göstermeyi de tecviz edemedim. Gönlüme dedim ki:"Ey gönül! ben istidaya cür'et ederek seni mutmain eyleyeceğim eğer ol taraftan dirîğ-i lütf edilirse mes'uliyet benden mündefi olmuş olur.

Efendimiz! Dünyada mügayir-i âdâb olan ahvalden müteneffir olduğu kadar muvâfık-ı de'b-i insâniyet olan vezâifin icrasını seven bir kadın cidden ve hakikaten minnettarı olduğu bir zât-ı kemâlât-sıfâtın yüzünü görmek istiyor. Şu cür'etimi şâyân-ı istiğrâb bulmakta muhtar iseniz de taraf-ı âlinizden bir cevâb-ı red olmayınca gönlümün bu arzusu ye'se münkalib olamayacak. Binaenaleyh arzû-yı âcizânemin husulüne merhameten müsade buyurulacak olursa hangi gün, hangi seyir yerinde, ne suretle müşerref olacağımı mûsıl-ı arîzaya ferman buyurursunuz. Her hâlde dirîğ-i inâyet buyurulmayacağı ümîd-i kavîsiyle şimdiden takdîm-i teşekküre müsâraat eylerim efendim hazretleri!

Ferdane".

Bu mektup üzerine Necati'nin sûret-i istiğrâb ve hayreti dahi bir yandan mektubu okumakla beraber bir yandan dahi kendi kendisine söylediği sözlerden münfehim olur:

-Acayip! Samurkaş Hanım gerçekten Behçet'in tahmini gibi

bir kadın olmasın? Ne cür'et! Aman ya Rab! Kadın sarahaten " seni görmek isterim" diyor. Bakalım ben kendimi görücüye çıkarabilir miyim hanımefendi! Öyle ama o kadar güzel, boylu, yakışıklı, süslü, terbiyeli bir kadın insanı görmek ister de dürüştî ile bir cevâb-ı red verilirse bu da terbiyeye sığar mı?.. Dur bakalım bir kere de şu çerçi kadını istintak edelim!

Despino'ya teveccüh-i hitâbla dedi ki:

-Bu mektubun mealinden elbette siz dahi haberdarsınız madam!

-Hayır efendim! Mektubu bana okumadı.

-Öyle ama görüşülecek yer için sizinle müzakere etmeyi tavsiye eyliyor.

-Evet! Arzusu bir kere zatınızı görmektir. Lâkin mektupta ne yazdığını bilemem.

-Ferdane Hanımefendi bir yabancı erkek ile seyir yerlerinde görüşmeye cesaret edebilecek hâlde nasıl olabilir?

-Ah efendim! Kendisini öyle cesur kadınlardan zannederseniz hatada bulunursunuz. Fakat...

-Fakat pek de cesaretsiz, miskin kadınlardan olmadığını dahi bu mektubu anlatıyor.

-Kendisinin nasıl bir kadın olduğunu benim kadar bilseniz zavallı kadıncağızın edna bir memnuniyeti için büyük [illegible] fedakârlığı göze aldırırsınız. Zaten bunu bilâ-ihtiyar dahi icra etmişsiniz ya! Sizden o kadar memnundur ki "dünyada yalnız bir insân-ı kâmil gördüm. O dahi Necati Efendidir" diyor. Siz kendisine dünya ahiret karındaş biliyor.

-Karındaş mı?

-Evet efendim! Yüreği pek temiz bir kadındır. İnşallah kendisini tanır, ahvalini öğrenirseniz bu sözümün ne kadar ve doğru olduğunu itiraf eylersiniz!

Despino bu sözü bu kadar mahcubane bir tavırla söylemişti ki Necati [illegible]di her şeyden ziyade Ferdane'nin elçisinde gördüğü şu tavra dikkat ederek hanım hakkında efkârını bilkülliye bozmak için dahi bu tavr-ı mahcûbâneden dolayı ihtiyat eylerdi.

Despino ise sözünün arkasını kesmeyerek dedi ki:

Fakat efendim ressamlar insanın yalnız dış yüzünden resmini alıyorlar. İç yüzünden resmini alabilmek kabil olamıyor. Halbuki nâsiye-i hâli bu surette olan bir kadının Cenabıhak derununu çirkin yaratır diye mahâret-i hâlikiyyete iftira olunabilir mi?

Diye Despino cebinden Ferdane'nin resmini de çıkarıp Necati'ye takdim eyledi.

Necati resmi temaşa eylediği zaman tavrına ürküntü alâmeti gibi bir şeyler geldi. Hakikatte ise Ferdane'nin cemalinde olan kemali o kadar fevka't-tabîa bulmuştu ki Yunan mehere-i heykeltıraşlarının hüsün ve cemal mabudeleri için tasavvur eyledikleri cemalin dahi buna nispetle lâ-şey kalacağını derhal hükmeylemişti.

Vâlih ü hayran olarak bir zaman tasvire baktı. Despino'ya dedi ki:

-Acayip! Hanım resmini de aldırmış ha? Ya bu resim elden ele gezer diye korkmamış mı?

-Hiçbir elden hiçbir ele gezmez efendim! Yalnız ben size göstermek için bunu âdeta çalıp getirdim. Yine götürüp yerine koyacağım.

-Vay bunu hanımefendi kendisi göndermedi mi?

Hayır efendim! Ben aldım getirdim.

-Ama alıp getirdiğinizden haberi vardır ya?

-Hayır yoktur efendim!

-Bu mümkün değil madam! Benim gibi bir adam bu oyunlara gelir mi hiç?

Despino bir istavroz çıkararak ve yemin ederek dedi ki:

-Biz Hristiyanlar bundan büyük yemin bilmeyiz. Emin olunuz ki efendim Ferdane Hanımın asla haberi olmaksızın bu resmi ben getirdim. Hem mutlaka resmi bana iade edeceksiniz ki yerine götüreyim.

Necati Efendi derin derin düşünmeye başladı. Despino dahi Necati'nin yüzüne bakıyordu. Neden sonra Necati dedi ki:

-Şayet hanıma cevap yazacak olursam resme dair ne yazayım?

-Ayağınızı öpeyim efendim. Hiçbir şey yazmayınız! Emin olunuz ki ben resmi kendisinden habersiz getirdim. Sonra kendisini memnun edeyim derken kendi aleyhime dahi dil-gîr ederim.

-Eğer bu resmi hanımdan habersiz olarak siz getirmiş iseniz demek olur ki mülâkatımızı siz hanımdan ziyade iltizam eyliyorsunuz. Buna sebep ne olabilir? Bu bapta siz ne cihetle ve ne kadar müstefit olabilirsiniz?

Bu söz Despino'yu mahcubiyetinden mosmor eyledi. Hatta kadının gözlerinden ikişer üçer damla yaş dahi damladı. Dedi ki:

-Ah! Bu ahvalin içindeki safiyeti blmedikten sonra yalnız beni o mel'un vasıtalar yerine koymakta değil melek gibi hanım hakkında dahi en fena fikirlerde bulunmakda mazur olursunuz. Ben ise bu zanlara hep kendim sebep olduğum için hakikaten en betbaht bir kadın sayılırım. Fakat efendim işin içindeki hakayıkı size tafsil edersem pek kuvvetli bir zanda bulunabilirim ki siz dahi Ferdaneciğe benim kadar acırsınız.

Diye Despino Necati'yi Ferdane Hanım hakkında o kadar mükemmel malûmat verdi ki malûmatın bu derecesini, bu türlüsünü Behçet Beye dahi vermemişti. Zira Behçet Beye Ferdane Hanımı kocası Talat Bey elinde pek mesut diye anlatmış olduğu hâlde Necati'ye dosdoğrusunu söyleyerek kadının altı gün zarfında on sigara içmesi, on defa ye's-i küllî derecesinde meraklanmasına delâlet eylediğine varıncaya kadar tafsilâttan dahi geri durmamıştı.

Bu tafsilât Necati'ye cidden tesir eyledi. Hele kocası yüzünden bu derecelerde mihnet-keş iken Ferdane'nin yine Talat Beye riayette kusur etmeyerek bu hâller hep kendisine çıldırasıya muhabbetten neş'et eylediği için min-cihetin itminanını da mucip olduğu fıkrasında Necati'nin âdeta gözleri sulandı.

Despino hâtime-i makalinde dedi ki:

-İşte efendim zavallı Ferdane Hanım bu kadar şâyân-ı

emniyet, bu derecelerde mükemmel ve melek-tıynet bir kadın olduğu hâlde bu derecelerde dahi bir işkence içinde bulunuyor. Ben kendisini canım kadar sevdiğim için sûret-i maîşeti içindeki zehri biraz tatlılandıracak bir iştigal aradım. Aradığım şey ilk zannınız gibi yüz kızartacak bir şey olsaydı hiç size gelmezdim. O gün görmüş olduğunuz üç beyler gibi binlerce beyler hanım için kendi kendilerine çıldırabilirler. Lâkin sizin nasıl bir insân-ı kâmil olduğunuzu nâsiye-i hâlinizden ben anladığım gibi o günkü muamele-i nâmûs-şinâsânenizden dahi hanım anlamıştır. Böyle bir ıztırâb-ı dâimî hâlinde bulunan bir bîçareyi tesliyet etmek şân-ı insâniyyete muvafık değil midir?

Ferdane'nin resmi hâlâ Necati'nin elinde bulunarak Despino söz söyleyip de kendisi dinlemek lâzım geldiği zamanlar gözlerini resimden ayrılamamakta olduğu misillü nevbet-i kelâm kendisine geldiği zamanlar dahi ekseriya Despino'nun yüzüne bakmayarak söz söyler ve gözleri ise daima resmi temaşa eylerdi.

Bununla beraber zihnindeki azim bir mücahede dahi bîçare Necati'yi diğer cihetten yorardı. Kendi kendisine derdi ki:

-Rum karısının hâl ve tavrına ve nakleylediği bir hikâyeye nazaran bu işin içinde gerçekten bir safiyet, bir hâliset anlaşılır ise de Ferdane Hanımefendiyi tesliyetle eğlendirmek için bayağı bir adamdan himmet-i teselli dahi ne garip bir dilenciliktir! Acaba bunların hepsi bir aşüfte tuzağı mıdır? Bunu da hükme gönlüm razı olamıyor. Kadın tutkuncu bir şey olsaydı Bağlarbaşı'nda kendisini taciz eden beylerden âlâ yolmaya lâyık kaz mı bulabilirdi?

Bir aralık dahi Behçet Bey Necati'nin hatırına geldi. Kendi kendisine dedi ki:

-Ah Behçet! Şu devlet kuşu senin başına konsaydı kim bilir sevincinden nasıl çıldırır da ne kadar gülünç olurdun. Benim başıma konmak istediği hâlde ise yüzbinlerce mülâhazat bâis-i tereddüd oluyor!

Hakikatı aranınsa hiç de bâis-i tereddüd olacak bir mülâhazaya lüzum görülmez idiyse de Despino bu misillü umurda hakikaten tecrübesiz, maharetsiz bir kadın olduğu için

Necati Efendiye bu yolda mülâhazalar için yol açmıştır. Yoksa ustalıklı davranabilecek bir kadın olsaydı Necati'yi değil a Sokratları, Eflatunları rüsvâ-yı aşk etmek için hüsün gibi, cemal gibi, terbiye ve nezaket gibi elde bulunan kâffe-i meziyyât ve fezâil-i nisvâniyye ile asıl Necati'yi çıldırtmak işten bile değildi.

Nihayet Necati şu edilen davete ret ile cevap vermeyi muvâfık-ı nezâket bulamayarak gelen mektubun altına şu kelimeleri yazdı.

"Hanımefendi Hazretleri! Mücerret emre imtisal etmiş olmak için önümüzdeki cuma günü tamam saat sekizde yine Bağlarbaşı'nda Millet Bahçesi'nde bulunacağım. Şöyle bir mektup ağyar olduktan sonra ne kadar emniyetli bulunursa bulunsun hiçbir kimsenin elinde bulunmağı tecviz edemediğimden arîza-i cevâbnâmemi zeylen yazdım ki mektup dahi size avdet etsin diye!

Necati"

On Dördüncü Bap

Küçücük Bir Vah !

Necati Efendinin hanesinden çıkıp da Despino'nun Behçet Beyin yalısına geldiği zaman eğerçi saat biri geçmiş ve bu dahi yaz mevsimine göre haylice geç addolunacağı derkâr bulunmuş ise de Behçet Bey gibi şıklar,centilmenler için saat birde uykudan kalkmak hayli erkencilik addolunur ve bu erkencilik ta'bîr-i Osmânîsini bilmeyen şıklarca böyle olan adamlara Fransız olarak irmatinal denilir.

Despino, Behçet Beyi yalının bahçesinde buldu. Eline bir makas almış olduğu hâlde bazı çiçeklerin kurumuş yerlerini keserek eğleniyordu. Despino'nun bu kadar erken gelmesi üzerine beyân-ı taaccüb ederek dedi ki:

-Ta İstanbul'dan Boğaziçi'ne bu kadar erken geliş! Aferin Despino! Ne kadar matinale'sın!

Despino matinale'ı anlamadı ise de kelâmın mefhûm-ı umûmîsini anladı. Hatta bir an içinde düşünmeye bile vakit buldu. İlk vapurun henüz gelmediğini der-hâtır edince dedi ki:

-Bu akşam***da bir yalıda idim efendim! Biraz para alacağım vardı da!

-Alabildin mi bari?

-Hayır efendim! Bu zamanda borç denilen şey kolay kolay verilir mi?

-Öyle ise gittiğin yerde pek muacciz bir misafir gibi kabul olunmuşsundur. Para istemeye gelen adamdan ziyade insanı taciz eden hiçbir misafir bulunmaz.

İşlediği işten yorulmuş olan Behçet Bey, bir aralık ayağa kalkarak ağrımış olan belini dinlendirmek için gerinmek nevinden bir hareket eyledi. Despino dahi tazim ve tekrim mecburiyetinden neşet eden bir hareketle kendini toplar göründü.

Kadının bu hareketi üzerine Behçet Bey'in nazar-ı dikkati genişce bir biçimde olarak giymiş olduğu palto gibi bir şeyin koynuna kadar vasıl oldu. Hatta orada vizite kâğıdı veyahut fotoğrafya resmi olmak lâzım gelen bir mukavva, bir de mektup bile gördü ki cep hem dar ve hem az derin olduğu cihetle bunların bir ucu ancak ilişebilmişti.

Bu keşif Behçet'in bir kat daha nazar-ı ehemmiyetini celp eyledi. Despino ile hem ahz u i'tâya ve züğürtlüğe, zenginliğe dair lâtifelerinde devam eder ve hem de zaten boynundan ayrılmayan tek gözlüğü takarak mektubun yazısına dikkat eylerdi.

Ferdane'nin yazısını zaten görmüş bulunduğu cihetle mektubun bir köşesindeki üç dört kelimeden bu yazı onun yazısı olduğunu tanımasın mı?

Behçet'in yüreğinden bir kaynar su geçti. Fakat Despino'ya bu hâlini hiç anlatmadığı gibi kadın dahi beyin ettiği dikkati hiç anlamadı.

Behçet Bey, bahçe içinde bir aşağı beş yukarı gezinerek her ne kadar zahirde Despino ile konuşur hem de Ferdane Hanıma dair söz ederse de zihninde nasıl bir kolayını bulup da şu mektubu ele geçirmeyi düşünürdü.

Zahiren ettiği muhavere şundan ibarettir:

-Ey Despino söyle bakalım! Bu aralık Ferdane Hanıma gittiğin var mıdır?

-Daha geçen gün oradaydım beyim.

-Uzun boylu, sarı saçlı dilbere dair vereceğin yeni bir havadisin yok mu?

-Ne havadis olsun? Kadıncağız kendi hâlinde kendi işiyle gücüyle meşguldür.

-Gerçek başka bir şey anlayamadın mı?

-Anlayacak bir şey var mı ki anlayım? Ferdane Hanımefendiye dair beni söyletmek isterseniz mutlaka yine medih ve senadan başka bir şey söyleyemeyeceğim. Sizden iyi olmasın dünyada emsali yok bir kadındır.

-Sen her zaman yanında olduğun hâlde bir şey anlayamıyorsan yazık. Biz hariçten bile birçok şeyler anladık. Ezcümle hanımefendinin pek mahir bir şair, pek nâdirü'l-emsâl bir edip olduğunu öğrendik.

-Bunu ben de anladım ama Türkçem o kadar kuvvetli olmadığı gibi o kadar yazar da değilim ki hanımın bu meziyetini takdir edebileyim.

-Hayır! Benim de öğrenmek istediğim bu değildir ya! Haniya elinde böyle kuvvetli bir kalem olan kadın bazı beyler, efendiler ile mektuplaşmaya da heves eder de öyle bir şey anlayabildin mi diye sormak istiyorum.

Despino'nun rengi attı. Fakat cesaretini hiç kaybetmemiş gibi davranarak dedi ki:

-İhtimaldir beyim. Fakat biz henüz ihtisası o dereceye vardırmadık. Daha bana o yolda şeyleri pek de söylemiyor. Vakıa bazı beyitler okuyor ama onlar muhabbet ve sevdaca şeyler olmayıp ince işler.

-Ama uzun ettin Despino! Hanıma hariçten pek çok mektuplar geldiğini geçende sen söylemiyor muydun? Onlara cevap vermek lâzım gelmez mi?

-Vakıa hanıma pek çok mektuplar geliyor ama hanım bunlardan memnun değildir ki cevap versin.

Despino'nun bu lâkırdısındaki yalanı meydana çıkarmak

için yalnız Behçet Beyin elini kadının koynuna uzatmasından başka bir şeye ihtiyaç yok idiyse de Behçet bir türlü buna cesaret edemiyordu.

Gezinip dolaşırken mektup epeyce yerinden deprendi ise de düşmedi. Mektubun düşmesi için gezmek nev'inden hareket kâfi değildi.

Behçet düşündü taşındı. Aklına başka bir şey geldi. Güya sabahleyin pek serin bir vakitte çıkmış olduğu için biraz üşüdüğünden bahsederek odasına doğru yürümeye başladı. Ancak Despino'yu dahi beraber götürmek için lâkırdının arkasını kesmiyordu.

Dedi ki:

-Memnun olmadığı mektuplara cevâb-ı red olsun yazmaz mı?

-Vallahi beyim orasını bilemem.

-Benim haber aldığıma göre cevâb-ı red değil âdeta pek iltifatlı mektuplar dahi yazıyormuş. Nasıl oluyor da sen haber alamıyorsun?

Birahanede Necati'nin kendisine gösterdiği mektup Despino vasıtasıyla gönderilmiş olduğunu her ne kadar Necati'den haber almamış idiyse de şimdi kadının cebinden görüp durduğu mektup mutlaka Necati ile bir muhabere olduğunu ve mektubun tarafsız bulunmasına nazaran Despino'nun dahi bu işte mahrem bulunduğunu hükmeylediyse de bunları yüze çıkaracak olsa şayet işi bütün bütün bozacağı havfıyla temkini lâzım addeyledi.

Odaya vardıkları zaman Behçet Bey pencerenin önüne öyle bir oturuş oturdu ki arkası perdeye ilişerek ve perde kuvvetli olmak hasebiyle yırtılmayıp bilâkis merbut olduğu kornişin çivisini kırarak paldır küldür aşağı inmesini mucip oldu.

Bu hareket iltizamî bir hareket idiyse de perde ve bahusus korniş o kadar gürültü ile indiler ki az kaldı beyin kafası yarılacaktı.

Despino müthiş bir sada ile yerinden fırladı. Beyin başına dolaşmış olan perdeyi kurtarmaya çalıştı. Behçet Bey dahi

bazı hareketler eder idiyse de bu hareketler perdeyi kurtarmaktan ziyade kargaşalığı arttırmaya sebep olurdu.

Bir hayli uğraşıldıktan sonra perde ve korniş kurtarılabildi. Despino bunları yerine koymaya dahi davrandı ise de Behçet ona hacet görmedi!...

Dedi ki:

-Perdeyi yerine koyarlar Despino! Biz seninle lâkırdımıza bakalım. Senden bir hizmet isteyeceğim.

-Emrediniz efendim!

-Bazı konaklardan satılığa güzel güzel elmaslar çıkarlar. Ekseriya bunları sizin vasıtanızla satarlar. Eğer bir çift güzel küpe rast getirirsen bana getir.

Behçet Bey hizmet istediği zaman Despino'nun biraz rengi atmış idiyse de istediği hizmet küpe getirmekten ibaret olduğunu anlayınca biraz istirahat eylemişti. Dedi ki:

-Baş üstüne efendim bazı kere öyle şeyler düşer ki yok pahasına giderler.

-Fakat hizmet dediğim şey bundan ibaret değildir ha! Böyle bir şey alındığı yalı içinde hiç bir kimse bilmeyecek sonra da bunları sen Aksaray'da bir konağa götüreceksin!

-Ya! Demek oluyor ki!.....

-Artık uzatma! Hem vakit geçtiğini de istemem! Ne kadar tez olursa o kadar memnun olurum.

Pek acele ise birkaç altın ziyadesine bakmamalı da kuyumculardan....

-Yok yok! O kadar da acele değil! Kuyumculardan elli liraya alınamayacak şeyler elden düşürüldüğü zaman on beş yirmi liraya alınabilir.

-Şimdi hanımlarda dahi o kadar acemileri kalmadı ama yine ehven şeyler düşmektedir fakat biraz sabır lâzım.

-Ah Despino bu küpeleri götüreceğin yeri yani hanımı bilsen acaba senin çamaşır sırığı Ferdane dahi bir şey midir?

-Elbette! Siz öyle olur olmaz güzellere ehemmiyet verir misiniz. Kim bilir nasıl dünya güzeli bir şeydir!

-Henüz yirmi yaşında bir dul ki bin kıza değişmem.

-Öyle ise seninki size mübarek olsun benimki de kocasına!

-Haniya şu kalbur suratlı herife değil mi?

-Ferdane'ye sorarsanız "melek sîretli" diyor.

-Mübarek olsun efendim, mübarek olsun.

Burada lâkırdıya biraz fasıla verildi. Despino artık gitmek için yerinden kalktı. Zira bir an evvel Üsküdar'a varmak için zaten diken üstünde idi.

Behçet Bey dahi asıl muradına nail olmuş bulunduğu cihetle kadını daha ziyade tevkife lüzum görmedi. Zaten bu küpe ve Aksaray'daki yirmi yaşında dul fıkraları hep uydurma şeyler olup mahza söz olsun diye söylenmişlerdi.

Ancak Despino'yu dışarıya yalnız çıkarmadı. Güya kendisinin dahi dışarıca bir işi varmış gibi bir suretle beraber yürüdü. Bundan maksat ne olduğu anlaşılır ya? Despino'nun aklına koynundaki mektup gelip de aranmaya cesaret bulmasın diye bu hareketi iltizam eylemişti.

Despino'ya selâmlığa kadar refakat eyledi. Orada Petraki hemşiresini görünce bittabi konuşmaya başlayarak biraz zaman dahi bu suretle vakit geçtikten sonra uzaktan vapurun vürudu işitilmekle Despino vapura yetişmek için alelacele yalıdan çıktı.

Çerçi kadın biraderi ile konuşmaya başladığı zaman kendisini daha ziyade işgal mecburiyetinden kurtulmuş olan Behçet Bey hemen haremdeki odasına koşup yıkık perdenin altına düşürtmüş olduğu mektubu yakaladı. İçindeki ise vizite kâğıdı değil bir kadın resmi hem de Ferdane'nin resmi olduğunu görünce sevinçten çıldırmak derecelerini buldu.

Fakat ya Despino aranıp da mektubu zayi eylediğini anlayınca geriye gelir ve oda içinde mektubu Behçet'in elinde görürse?

Behçet bunu da der-hâtır edince soluğu abdesthanede aldı.

Evvelâ resmi mi temaşa etsin? Mektubu mu okusun?

Vakıa ikisine dahi bilistiklâl ve bilâ-şerik malik olduğundan Behçet hiç acele etmeksizin ikisini de birer birer

mütalâa eder ise de bilâkis o kadar acul olmuştu ki gözlerini kâh resimden mektuba ve kâh mektuptan resme tahvil etmekten ikisini de güzelce mütalâaya muktedir olamazdı.

Nihayet vapurun iskeleye gelip badehu hareket etmesi Behçet'e istirahat verebildi. Artık Despino'nun gitmiş olduğuna hüküm vererek kalktı odasına geldi. Tamam pencerenin önüne geldiği zaman vapur dahi önünden geçiyordu. Despino'yu kadınlar mevkiinde görerek o dahi kendisini görmekle dostane bir tebessüm ile bir daha selâmladı. Bu tebessüm dahi Despino'nun henüz mektubu zayi eylediğinden haberdar bulunmadığını hükmettirdi.

Bundan sonra Behçet'in gerek mektubu, gerek resmi nasıl istirâhat-ı kalb ile mütalâa ve temaşa edeceği malûmdur a?

İkisini de başka başka beğendi. Dedi ki:

-Aman ya Rab! Ne tenâsüb-i endâm! Ne letâfet-i sîmâ! Hakikat yed-i kudretten bu kadar güzel masnu' nadir çıkar. Aman ya Rab! Güzel yaratmak istediğini ne kadar da güzel yaratıyorsun.? Ya mektup! Ya mektup! Koca Necati! Bu misillü evrakın eyâdî-i ağyâra geçmesi lâzım gelmez ha? Bîçare Despino! Sen bu misillü muhaberâta vasıta olasın da yine benden ketm ve inkâr edesin! Ey şimdi mühür bendedir. Süleyman dahi benim! Bunlardan edeceğim istifadeyi pek güzel düşünerek etmeliyim! Bu misillü şeyler asla sû-i istimâle gelmezler.

Bu sözleri kalbinden geçiren Behçet Bey mektubu üç defa okumuş ise de resmi kaç defa temaşa eylediğini kendisi dahi tayin edemeyecek bir hâlde idi.

Zaten gözleri resimden ayrılıyor mu ya?

Resim ne kadar safi olarak çıkmış. Ferdane'nin gerdeninde mercimek kadar bir ben olup o bile aksetmiş. Ya o güzel gözlerin süzülüşleri? O mini mini ağızların bir kat daha toplanmış olması! O lâtif gerdenin hâli! Bunlara birer birer dikkat ettikçe delikanlı çıldırmak derecesini bulurdu. Kendi kendisine derdi ki:

-Şu ellere bakınız şu ellere! Resmin hey'et-i umûmiyyesi ile mukayese eylediği zaman ne kadar küçük oldukları takdir

olunabilir. Parmakların mafsallarına baksanıza? Ne kadar çukur, ne kadar güzel! Of! Talihli Talat! Bu ferîde-i zamân senindir ha?..Fakat dur bakalım o kadar da talihli sayılır mı? Böyle cihanın nazar-ı hayreti kendi üzerinde içtima ve ittihat etmiş bir zevceye malik olmak pek de muktezâ-yı tâlih addolunmaz. Mektuba bakılırsa Ferdane Hanım muâşakada pek de cesur görünüyor! Cesaret kızım cesaret! Sen ne kadar cesur olursan biz de o kadar müstefit oluruz.

Biraz da Despino'ya bakalım!

Despino vapura bininceye kadar filvaki ziyâ-ı vâkiden haberdar değildi. Vapur ile Kuzguncuk iskelesine çıkacağından oraya çıktığı ve Üsküdar'a kadar gitmek için bir kayığa bindiği zaman artık kendisini yalnız ve selâmet içinde görerek mektup yerinde duruyor mu dur muyor mu diye değil! Mahza hanımın resmini bir daha temaşa etmek için arandı.

Mektup ve resmin yerlerinde yeller esiyor!

Vah!.....

İşte bu "vah!" mukaddimemizde hüküm ve kuvvetini anlatmaya çalıştığımız bir tek hecelerin birisidir ki o anda Despino'nun yüzüne bakmış olsaydınız bu hece-yi vâhidin hükmü ne kadar dehşetli olduğunu anlardınız.

Kadının mevta suratı gibi bir hâle gelen çehresinden kayıkçı dahi ürktü. Dedi ki:

-Ne o kızım? Bir şey mi kayboldu?

-Evet baba!

Diye Despino hâlâ göğsünü, koltuğunu, kucağını aramakta idiyse de bu arayış vefatı üzerinden altı saat geçen adamı sevgili akrabasının hâlâ burun ve ağzından nefes aramalarına benzer bir sûret-i me'yûsânede idi.

Mektubun ve resmin ziyaı üzerine Despino henüz ne yapacağını düşünmüyordu. Bunları nerede düşürmüş olması ihtimalini arıyordu.

En evvel Kuzguncuk'ta vapurdan çıkarken izdihamın kendisini fena hâlde sıkıştırmış olması hatırına geldi. Halbuki ***iskelesinde vapura girerken dahi koca bir yatak yüklenmiş

olan bir asker neferinin dahi kendisine çatarak tersine mersine bir tarafa tekerlemeye ramak kaldığını da der-hâtır eyledi. Nihayet perde düştüğü zaman beyi kurtarmak için ettiği hareket dahi hatırına geldiyse de bu üç hâlin hangisinde kâğıtların düşmüş olmasını nasıl tayin eylesin?

Ya bu zamanlarda düşmeyip bahçede, sokakta falanda düşmüş ise?

Fakat her nerede düşmüş olursa olsun kâğıtların ağyar eline geçmesi Ferdane Hanımın mahvı demek olacağına şüphe ediliyor mu?

Ye Behçet Beyin eline düşmüş ise?

Gariptir ki bu ihtimal Despino'nun hatırına geldiği zaman evvel-be-evvel büyük bir ümit dahi baş gösterdi. Kendi kendisine dedi ki:

-Ne kadar olsa terbiyeli bir adamdan, yalvarır yakarır, elbette merhametini kazanır, mektubu ve resmi alırım!

Fakat onu müteakip diğer bir mülâhaza bilkülliye mucib-i me'yusiyeti oldu. Dedi ki:

-Beyin yanında her şeyi inkâr etmiş olduğum hâlde nasıl olur ki her şeyi itiraf ve her şeyi ikrar edebileyim? Daha fenası var. Ya kâğıtlar beyin eline geçmemiş olursa? O hâlde beyhude yere kendisini vâkıf-ı esrâr ederek ben dahi yerlern dibine geçecek kadar mahcup kalmaz mıyım?

Zavallı Despino! Bu misillü hizmetlerde hakikaten tecrübesiz bir kadın olduğundan şu belâ üzerine kendi kendisini nasıl müteselli edeceğini bilemedi. Âdeta kayık batsa da helâk olup gitse diye temenniyata başladı.

Ferdane Hanıma ne diyeceği ve ziyâ-ı vâkıadan dolayı nasıl tevilâta girişeceğini ise tamam kayığın Üsküdar iskelesine yaklaştığı zaman düşünülmeye başladı.

Despino dedi ki:

-Resmi zaten benim almış olduğumu hanım bilmez. Durduğu yerden kaybolmuş olabilir. Ben de Necati Efendiye yalvarmıştım ki resme dair hanıma hiçbir şey söylemesin diye! Mektuba gelince: Hanım mektubun geriye gönderileceğini ne

bilsin? Elbette mektubun Necati Efendi nezdinde kaldığını itikat eyler. Bu hâlde cuma günü Bağlarbaşı'nda birleşileceği haberini ağızdan götürmüş olurum. Fakat Necati'ye bir daha gitmeli. Ona her şeyi itiraf etmeli. Mektubun geriye gönderildiğini dahi hanıma söylemesin. Bu derdin bundan başka hiç ilâcı yoktur.

Vakıa bu derdin bundan başka hiç ilâcı yoktur ama Despino kendisi dahi bu ilâcın şâfî bir ilâç olmadığını teslim eyliyordu.

Kayıktan çıkıp da Ferdane Hanımın hanesine doğru yürümeye başladığı zaman kendi kendisine düşünüp diyordu ki:

-Ah Despino! Senin nene lâzımdı? Zaten hanım senden bu hizmeti istedi mi? İşte kaş yapayım derken göz çıkaracaksın! Çıkardın bile! Bu mektup kimin eline geçer de hanıma bir belâ getirmez? Zavallı Ferdane! Gerçekten bahtsız bir kadınmışsın! Senin için kalbinde en büyük dostluk hissi duyan ben olduğum hâlde işte benim sana ettiğim fenalığı en büyük düşmanların bile edemezler. Zavallı kadıncağız! Şu anda ne büyük bir tehlike içinde bulunduğunu bilseydin yüreğine inip helâk olurdun.

Bu hissiyat üzerine Despino Ferdane'nin kapısındaki çıngırağa el uzattığı zaman burnunun sızlamasından dolayı gözlerinden teraşşuh eden yaşları kurutmak için tevakkufa mecbur oldu.

Nihayet yaşlarını kurutup çıngırağı çaldı ise de içeriye girdiği zaman halecân-ı kalb bîçarenin sadrını yaracak derecelerde idi.

On Beşinci Bap

Bağlarbaşı

Karar verilmiş olan Cuma günü Necati Efendi Bağlarbaşı'nda Millet Bahçesi'ni giderek üç nefer şıklar ile münazaasından evvelce oturmuş olduğu yere tekrar oturmuştu.

Bugün dahi Bağlarbaşı'nda mezkur bahçede diğer bir centilmen vardı ki her ne kadar Necati'nin en aziz ehibbâsından ise de oraya kadar kendisiyle beraber gelmemiş olduğu gibi Necati'nin üst tarafında sıkça bir ağaçlık içinde hemen

gizlenmek nev'inden oturmasını dahi Necati'den saklamıştı.

Necati, Behçet'in kendisini takip edeceğini hiç ummaz ise de karilerimiz zaten buna muntazırdırlar.

Behçet oturduğu yerden Necati'yi gördüğü gibi bahçenin kapısını dahi pek güzel görür idiyse de Necati, Behçet'in öyle bir yerde gizlenmiş olduğunu bilmediğinden o tarafa hiç bakmadığı gibi baksa bile sık ağaçlar arasına serçe kuşu gibi saklanmış olan Behçet'i göremezdi.

Behçet şu ittihaz etmiş olduğu mevkiin ehemmiyetini muvazene ederken kendi kendisine dedi ki:

-Ferdane Hanım beni görecek olsa bile tanımaz. Zira henüz yüzümü görmemiştir.

Behçet'in şu sözü söylemesi üzerinden beş dakika mürur etmeksizin yukardan aşağıya doğru inen bir araba tamam Necati'nin karşısında durdu.

Ferdane Hanım araba içindeydi.

Vakıa Ferdane, Behçet'i tanımadığı hâlde Behçet onu tanıdı ise de Ferdane'nin yanında adî yaşmaklı ortaca yaşlı bir kadın daha vardı ki Behçet bu kadını tanımadığı hâlde kadın Behçet'i görse idi pek âlâ tanıyabilirdi. Zira bu kadın dahi Despino olup Ferdane Hanım kendisini yaşmaklayarak beraber getirmişti.

Şu kadar ki Despino dahi Behçet'i oralarda ümit eylemediğinden Behçet'in gizlenmiş olduğu tarafa hiçbir nazarı dikkat atfetmiyordu.

Behçet'in pusu kurduğu yer arabanın durduğu yere o kadar karîb idi ki yavaşça söylenen bir söz dahi oldukça işitilebilirdi. Halbuki Ferdane Hanım arabadan inerek bahçenin parmaklığına sokulmak için Behçet'e biraz daha yaklaştı. Necati dahi yerinden kalkıp parmaklığın iç tarafına kadar gelmekle sözleri daha ayan beyan işitilebilmek tahakkuk eyledi.

Söze en evvel Ferdane başladı dedi ki:

-İnsân-ı kâmilden hali ve tehî zannettiğim şu dünyada bu gün ilk defa olmak üzere bir insân-ı kâmil gördüğümden dolayı

kendimi bahtiyar bularak bu günü bir ıyd-i ekber addeyliyorum.

Necati'nin cevabından evvel Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Aman ya Rab! Ne talâkat! Hakikat ben dahi bu günümü bir ıyd-i a'zam addederim. Zira ömrümde senin kadar güzel bir kadın hiç görmemiş olduğum gibi bu kadar güzel söz söyleyene de hiç rast gelmemiştim. Ağzından inciler mi döküyorsun a Samurkaş?

Necati Efeendi, Ferdane'ye cevaben dedi ki:

-Bu iltifatlar bendenizi ihya için lütfen ve merhameten ediliyorlar ki hakikaten mennettarane bir surette teşekkür edersem de sizin gibi bir melek-sîmâ ve melek-tal'atın bendenizi ihya için dahi buraya kadar gelmiş olmasını görmek gönlümün hiç tecviz etmediği bir şey olduğunu da inkâr edemem.

Behçet'in kan başına sıçradı. Kendi kendisine dedi ki:

-Bula bula söyleyecek bu sözü mü buldun be? Hoş yazdığın cevapnameyi de gördüm ya? Eğer feylosofluk demek kabalık demekse ben hiç bir vakitte feylosof olmaya razı olamam.

Ferdane dedi ki:

-Benim için ettiğiniz bu ihtirazın hikmetini anlayabilseydim...Vakıa dünyada en ziyade mahcubu olduğum bir adam varsa o da sizsiniz. Yine şu mahalde benim için iltizam eylediğiniz kadr-ı fedakârlık üzerine böyle bir rey vermek sizin için müstebat olamaz. Lâkin zamanımızın beyleri kadının hevâyı ceyyid-i teneffüsü için şöyle bir mesireye çıkmasını dahi menedecek kadar tecavüzkârlıkta bulunurlarsa sizin gibi efkâr-ı sâibe erbabı da onları haklı görmek ve binaenaleyh kadını şu istifade-i tabiiyyesinden mahrum bırakmayı tecviz eylemek de muvâfık-ı insâf mıdır?

Behçet kendi kendine dedi ki:

-Ha Ferdane ha! Ha Samurkaş ha! Şu feylosof efendinin kabalığını daha açık bir surette suratına çarparsan sayarım seni!

Necati dedi ki:

-Kavânîn-i medeniyye benim reyimce tesis edilmiş olsaydı

bir kadının hürriyet-i şahsiyyesinden namuskârane bir suretle istifadesini meneyleyen erbâb-ı taarruzu Köprü başına asarak emsaline ibret verirdim. Fakat mademki efendiler, beyler her taşkınlıkta hürr-i muhtâr kalarak herhâlde enzâr-ı umûmiyye kadınları muaheze etmektedir o hâlde ben kadın olsaydım tek şu enzâr-ı muâhezeden masun kalmak için tenezzühü de feda eylerdim.

Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Eğer o cinayette bulunan erkekleri asmak kudretine malik olsaydık ihtimal ki dünya yüzünde tek başına yalnız kalırdık. Ferdane'yi kim görür tanır da aklını aldırmaz.

Ferdane dedi ki:

-Ben âdet-i umûmiyyenin muvâfık-ı insâf ve hakkaniyet olmayarak vereceği hükme ehemmiyet vermem. Fakat sizin gönlünüz kadınların şu istifâde-i tabiiyyesini muhik görüyorsa ona âdet-i umûmiyyeden ziyade ehemmiyet veririm. O hâlde dahi mülâkatınız şerefine mazhar olmak için bu gün buraya gelişimi sezâ-vâr-ı ta'zîb görmezsiniz. Gönlünüze iftira ettiniz. Değil mi efendim?

Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Şapa oturdun mu feylosof efendi? Haniya bakalım cevap bul da ver!

Vakıa Necati cevap bulmakta biraz tereddüt eyledi. Nihayet olanca kuvve-i zihniyyesini toplayarak dedi ki:

-Gönlüme pek de iftira etmedim efendim! Sizin gibi bir kadını kendime bile iltifattan baîd ve her türlü tevilâttan âri ve masun görmek gönlümün en ziyade arzu eylediği bir şeydir.

Ferdane-Anlıyorum efendim anlıyorum. Kendinizi bu cihetle de sair erkeklerden mümtaz tutmak istiyorsunuz. Bir kadının arz-ı ubûdiyyet edişinden memnun görünürseniz sair erkeklerin memnuniyetine benzer diye mütalâa eyliyorsunuz. Bu mütalâanız bence tasvip olunsaydı buraya kadar teşrifiniz hiç rica edilmez ve bu zahmet size teklif olunmazdı. Ancak sâfiyyet ve hâlisiyyet-i kalbiniz bendenizce o kadar takdir olunmuştur ki şu mülâkatımızda âdâb-ı umûmiyyenin tecviz edebileceği derecenin fevkinde olarak dahi memnun ve bahtiyar

görünseniz bunu da halisiyyetiniz muktezasıdır diye telâkki ederim ve gönlüme hiç şüphe getirmem. Ama doğrusunu isterseniz tekrar ederim ki yine gönlünüze iftira ediyorsunuz. Düşündüğünüz, hissettiğiniz gibi söylemiyorsunuz. Yahut ki benim zatınız gibi bir namuslu adam ile halisane iki lâkırdı etmeye lâyık olamayacak kadınlardan olduğum için bu ihtiraz ile kendi şanınızı muhafaza ediyorsunuz.

Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Dediğim olacak. Ha Ferdane ha! Bir gayret daha! Feylosof efendi dahi istiğnâ-yı riyâkârânesinin mükâfatını alsın!

Necati biraz sıkılarak kıvranarak dedi ki:

-Estağfirullah efendim! Pek ciddî söylerim ki başkaları için teb'iyyet eylediğim bir şeyi kendim için tecviz edenlerden değilim. Bendeniz...

Ferdane- (Necati'nin sözünü keserek) Ahlâk-ı âliyye ashabı nefislerini daima ma'âyibden tenzih ederler. Bu ise tebrik olunacak bir şeydir. Fakat şu mülâkatımız gibi bir mülâkatın tayip olunacak hangi ciheti var? Varsa ihtar buyurunuz da ben dahi islâh-ı nefs edeyim.

Necati- Enzâr-ı âmme daima sû-i telâkki ile başlar. Ben ise sizin hakınızda bir sû-i nazar vukuunu hiç tecviz etmem!

Ferdane- Ben kendimi enzâr-ı umûmînin sui veya hüsn-i telâkkisinden azade addeylerim. Kendimi yalnız vicdanım önünde mes'ul bilirim. Vicdanım bu mülâkatı tayip değil takdis eyledikten sonra enzâr-ı umûmiyye nasıl telâkki ederse etsin vazifem değildir. Zaten maksadım hakikaten büyüklüğüne hayran olduğum ve cidden minnettarı bulunduğum bir zatı görmekti. Çok şükür o şerefe nail oldum, müsaadenizle artık gideyim. Tekrar mülâkatı istirham için cesaret bırakmadınız ki öyle bir istirhamda bulunabileyim.

Necati- Estağfirullah efendim! Edna bir hizmetinizde bulunabilmek benim için en büyük şeref olur. İrâdât-ı âliyyenize itaat dahi vazîfe-i ibâdetin en büyüğüdür.

Ferdane- Bu kadarına da teşekkürler ederim efendim! diye Necati'ye alafranga bir baş işaretiyle selâm vererek arabasına

ric'at eyledi.

Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Ferdane! şuraya kadar bu budala için gelmiş olduğuna sen de nadim oldun ya?

Necati Efendi evvelce oturduğu yere avdet ederken kendi kendisine dedi ki:

-Hakikaten dünyada emsali bulunmaz bir dilber. Hakikaten emsali nadir bir beliğ! Keşki hiç görmeseydim! Keşki bir daha hiç görmesem! Böylelerini görüp de insanın gönlüne meram anlatabilmesi kabil olur mu? Fakat çare yok! Gönlümle mücahede etmeliyim. Ferdane Cenabıhakkın ulüvv-i kudret-i hâlikasını gösteren âyât-ı bâhireden birisidir. Bu âyâtı ayaklar altına almak küfürdür!

Ferdane dahi arabasına giderken kendi kendisine dedi ki:

-Gerçekten büyük adam! Eğer "Seni kendi gözlerimden dahi kıskandığım için buralara geldiğini istemiyorum!" diyecek olsaydı gönlündeki şeyi dosdoğru söylemiş olurdu. Fakat bana bu suretle âşık görünürse şayet hüsn-i telâkki göremez diye korktuğundan ihtiyat eyliyor.

Ferdane Hanım arabasına bindikten sonra ihtimal ki dosdoğru hanesine gitmiştir. Zira o gün akşama kadar artık Bağlarbaşı'nda görünmemiştir.

Behçet Bey bir aralık Necati ile buluşarak şayet Ferdane'ye dair ağzından bazı sözler alabilmeyi ümit eylemiş ise de biraz daha derince düşündükte o günlük Necati ile hiç buluşmamayı daha muvafık addederek hemen Üsküdar iskelesine inmiş ve akşamın ilk vapuruyla karyesine kadar gelmiştir.

Necati Efendi ise o gün Bağlarbaşı'nda akşamladığı gibi o geceyi de Üsküdar'da bir dostunun hanesinde geçirdi. Yatak zamanına kadar ne suretle vakit geçirdiği bize lâzım değildir. Yatağına girip de o günün vukuatını bir kere zihninden geçirdikten sonra kendi kendisine demişti ki:

-Hepsi güzel, hepsi yolunda ama şu Rum karısının mektubu ile resmi zayi etmesi pek fena bir şey! İşte bunlardan bir katmer

kalkarak büyük bir mesâil tevellüt etmezse çok şey!...

On Altıncı Bap
Sevdâ-yı Sâfiyâne

Sevda denilen şey esrâr-ı kudret meyanında öyle bir sırr-ı a'zamdır ki hayvânât-ı sâire meyanında dahi bu hükümden vareste hiçbir fert yoktur. Âdeta nebatatın bile bu hüküm ile mahkûm olduğu tabiiyyûnun cümle-i tedkîkatındandır.

Alelıtlak güzel olan şeye rağbet bu sırrın cümle-i iktizâsından olup bilhassa güzellik denilen şey benât-ı Havva'dan birisinin levha-i rûyuna nakşedilmiş olursa ona rağbet dahi sair şeylerde ve sair yerlerde temessül eden güzellikler için umumî olan rağbetlere meyilleri makîs olamaz. Bu hâlde bir insan "Ben hüsn-i cemale hiç ehemmiyet vermem" derse mutlaka başı açık bir yalan söylemiş olur.

Daha garip ahvaldendir ki insan ve hatta birçok hayvanatın bile güzeli sevmekten ziyade alelıtlak sevilmeyi ahkâm-ı sevdâdan bir hüküm olmak üzere medâr-ı a'zam-ı mahzûziyyet addeylemiştir. Bir dereceye kadar ki insan kaide-i tabîata kendisini bir müstesna addetmekte ısrar ve nefsine bühtan ile güzele hiçbir rağbeti olmadığını iddia edebilecek olsa dahi sevilmekten mahzuz olmadığını asla iddia edemez. Zira bu davasının neticesinde ya mükâberesine veyahut cinnetine hükmolunur.

Her şeyde bir maksat, gaye olduğu hâlde sevda denilen şey mutlakiyet üzere telâkki olunduğu zaman onda tasavvur olunamaz.

Eğer sevdadan murat muaşaka ise "visal" denilen şey dahi onun gayesi olabilir. Ya sevda bu muaşaka nev'inden değil ise? O hâlde visal tasavvur mu olunabilir ki onu da bir gaye ittihazına imkân kalsın?

Bir müşfik validenin evlâdına olan sevdası işte en büyük bir sevdadır. Halbuki âğûş-ı sevdâsında beslediği ciğerparesinden ümîd-i visâl bir valide için tasavvura sığar mı?

Vakıa eşyada olan güzelliğe taaşşuk biraz baîd olduğu gibi tab'an ve şer'an ve aklen sevdâ-yı karâbetten başka bir his ile

mütehassis olmak kabil olmayan kimselerden maadası hakkında dahi büsbütün sevdâ-yı sâfiyâne ile iktifa edebilmek biraz güç görünürse de o sevdâ-yı sâfiyânede olan zevke varıldığı zaman onun lezzeti sevdâ-yı tabiiyyeden pek fevkalâde olduğu dahi görülür.

Hissiyât-ı şehvâniyyeye mağlûben mücerret arzû-yı visâlden ibaret olan bir sevda hakikaten serîü'z-zevâl olup şu hâle aldananlar visal denilen şeyin aşka mezar olduğuna kani olmuşlardır.

Eğer sevdâ-yı şehvânî içinde biraz da sevdâ-yı sâfiyâne ve hâlisâne olursa işte bu sevda daha sürekli, daha kuvvetli olmak muhakkaktır. Hatta bazı kere bu yolda olan muaşakalara az çok bir zaman içinde hissiyât-ı şehvâniyye mutmain olup doyarak gına hâsıl olduktan sonra asıl sevdâ-yı sâfiyâne pek çok zamanlara kadar devam eylediği dahi görülmüştür.

"Güzelliğe çabuk doyulur. Güzel huyluluğa bin yıl doyulmaz" tarzında kadınların söyledikleri bir söz pek doğrudur. Yalnız güzellik denilen şeyden sevdâ-yı şehvânîyi ve güzel huyluluk denilen şeyden dahi sevdâ-yı sâfiyâneye(i) murat eylemek şartıyla!

Sevdâ-yı şehvânînin dahi lezet ve ehemmiyetini arttıran şey sevdâ-yı sâfiyâne olduğu bu suretle tahakkuk eyledikten sonra ya münâsebet-i sevdâ içinde hiç levs-i hissiyât-ı şehvâniyye bulunmayacak olursa onun lezzeti daha ziyade olacağını kıyas edebilmek o kadar baîd bir şey midir.

Evet o kadar safi bir muhabbeti muhafaza edebilmek pek güçtür. Âdeta muhale karîb güçtür. Hele insana o sevdayı hissettiren zat hasnâ-müstesna hasretü'l-âşıkîn bir kadın olursa daha güçtür. Bir çok ahvale göre bunun kat'an muhal olduğu bile ispat olunabilir. Lâkin her şeyin kadir ve kıymeti nispetinde müşkülâtı dahi olmak o kadir ve kiymeti eksiltmeyip arttıracağına göre sevdâ-yı sâfiyânede bu suûbetin ademi değil âdeta vücuduna lüzum görünür.

Garaz ve ivazdan hali olmayan bir sevda ne kadar kuvvetli olursa onun için elbette bir inkiraz muhakkaktır. Hatta ne

kadar şiddetli ve kuvvetli olursa zevali dahi o kadar karîbdir. Zira böyle bir sevda "ekonomi animal" denilen tasarrufât-ı hayvâniyye kaidesince bir nev'-i îrâd-ı masrafa ait bulunup iştiyakın ziyadeliği ise masarifin teksirini mucip olur ve bu da yakın bir zamanda ol servet-i tabiiyyece insanın iflâsını iltizam eyler.

Sevdâ-yı sâfiyâne ise bilkülliye bunun aksinedir. Garaz ve ivazdan ârî olan bu muhabbet ruha inbisât vereceğinden derecesi ne kadar artarsa insanda mucip olacağı lezâiz-i rûhâniyye dahi o kadar vüs'at bularak tab'-ı beşere hiç de kelâl veremeyeceğinden ona zeval tasavvuru zihne sığamaz. Cenabıhakkın cennet için vaat buyurduğu bahtiyarlık gibi bu sevda dahi ebedî ve câvîddir.

İmdi sevdâ-yı sâfiyâneyi bizim Necati Efendi ile Ferdane Hanıma tatbik etmek lâzım gelen bir mevki hikâyemizde ancak bu mevkidir.

Ferdane Hanım lezzet-i sevdâyı takdir edemeyecek tabiatsızlardan olmayıp fakat sevdaya herkesin vermekte bulunduğu manaya göre bunu kadınlar için âdeta pâmâl-ı telvîs olmaktan ibarettir diye hükmeylediği cihetle şimdiye kadar kendisine pek çok taraflardan arz-ı hevesât-ı âşıkane edilmiş ise de hiç birisine havâle-i sem'-i ehemmiyet etmemiştir.

Sevdâ-perdâzlıkta tecrübe-kâr ve mahir olanlardan bazıları bâdî-i emirde tavr-ı sâfiyâne göstererek Samurkaş'tan dahi bir mukaddime-i hüsn-i telâki tavrı görebilmiş oldukları inkâr olunamaz ise de birkaç defa teâti-i efkâr ve enzârdan sonra ol sahtekârlar maksad-ı aslîlerini meydana koyunca Ferdane dahi der-akab yüz çevirmiştir.

Hatta Bağlarbaşı'nda gerek tiyatroda ve gerek bahçede kendisine tecavüzkârlıkta bulunarak bilâhere Necati'yi dahi belâya takrip eylemiş olan üç beylerden birisi işte Ferdane'ye böyle sûret-i savfet göstermekten işe başlayarak biraz nazar-ı teveccühünü de kazandıktan sonra hissiyât-ı harîsânesini meydana koyduğu için Ferdane ondan yüz çevirmiş ve o yüz çevirdiği için bey dahi taşkınlığa başlamıştı.

Ferdane'nin Necati tarafından görülen ve Behçet Bey

efkârınca âdeta ahmaklığa muhavvel olmak lâzım gelen tavr-ı istiğnâyı pek ziyade beğenmesi ise bu hâli safvet muktezasından addeylemekten neş'et etmişti. Zira muhabbet-i sâfiyâne istidadı gösterenlerde evvel-be-evvel buna yakın bir sûret-i istiğnâ görmüş olup bu sureti âdeta redd-i bî-edebâne derecesine karîb olarak Necati'de görmesi ise Necati'nin öyle çarçabuk tahvîl-i maksat etmeyeceğini kendisine temin eylemişti.

Zeki ve fatîn Ferdane'nin bu tahmini pek sahih çıktı. Zira Necati Efendi dahi hissiyât-ı şehvet-perestîye mağlûbiyet ve esaretten ibaret bulunan sevdaları pek bayağı ve harc-ı âlem bir şey addederek bir kadına mücerret o hevesle edilen temellükları maskaralığın, rezaletin en balası addeylerdi.

Haddizatında aradığı şey hâlisane ve safiyane bir münâsebet-i dostâne olup fakat bunu hiçbir kadında bulamayacağını kaviyyen ve kat'iyyen hükmeylediği gibi kendisi dahi böyle bir tavrı hangi kadına göstermiş olsa inanmayacağını bildiğinden artık bu emelde yeis galip gelmiş ve binaenaleyh Ferdane Hanım Üsküdar'dan vapura bindiği zaman Behçet Beye söylediği meslek-i zeng-rîzâneyi cidden iltizam eylemişti.

Bazı mübahasâtta Necati Efendi derdi ki:

-Bir kadına henüz asıl meramı ne olduğunu anlatmaya başlamamış olan harîs-i visâlin tedarik eylediği mukaddemâtı serderek güya hâlisane ve safiyane bir tavırla çalışıp çırpındığını görmek kadar keyfe keder hiçbir şey olamaz. Onun bu etvâr-ı ca'liyyesine kadın inanmaz ya? Fakat tavr-ı tezyîf ve istihzâsını o bîçare zen-dosta anlatmayarak güya yalanlarına inanıyormuş gibi davranır.

Halbuki Necati'nin tarif eylediği kadınlar Ferdane veyahut onun ahlâkına az çok yakın olanları da değildir. Erkeğin biraz sonra asıl emel ve maksadını dahi arzetmesine muntazır bulunan kadınlar ancak bu hâlde bulunabilirler. Ferdane ve emsâli ise o aldatıcı tavırlardan müteneffir ve hatta gazab-nâk olurlar. Zira bilirler ki o adamın hâli biaynihi canına kasdedeceği tavuğu tutuncaya kadar yem arz

ederek " bili bili!" diye dostluk yüzü gösterenlerin hâlidir.

Ferdane ile Necati'nin hâllerini bu suretle anlattıktan sonra bunların sevdâ-yı sâfiyâneye yol verebilmeleri kadar müşkül olacağı düşünülür ya?

İkisi dahi yekdiğerinden aldıkları te'mînât-ı sâfiyâneyi kemâl-i ihtirâz ve tereddütle telâkki eylediklerinden bunlar için itminân-ı tâm husulü gerçekten müşkül bir şeydir.

Bağlarbaşı mülâkatından sonra aradan bir ay kadar zaman mürur eyleyerek bunlar yekdiğerine sekizer onar kıt'a mufassal, meşruh mektuplar yazdıkları ve bu mektuplarda sevdâ-yı sâfiyâneye dair yukarda hulâsa eylediğimiz efkâr ve mütalâatı tafsilât ve tatvîlâtıyla en küçük müfredatına varıncaya kadar şerh ve best eyleyerek kendileri de işte bu itikat ve itminanda bulunduklarını temin eyledikleri hâlde yine kalplerinden vesvese ve ihtiraz zail olmamıştı.

Hatta birisi Çamlıca'da ve diğeri Fenerbahçesi'nde olmak üzere iki defa daha sahra mülâkatı vaki olarak onlarda dahi müşâfehe ve muhavereler! hep bu surette olduğu hâlde henüz iki kalp bir nokta üzerinde karar kılamamıştır.

Ama bu hâle istiğrâb olunamaz. Sevdanın cümle-i garâibinden birisi de budur. Hatta sevdâ-yı âdîde bile âşık ve âşıka lâ-yenkatı yekdiğerine temîn-i muhabbet ve sadakatten başka hemen bir bahisde bulunmadıkları hâlde yine sevdiklerinin sadakat-ı tâmmesine mazhar olduklarına kanaat edemeyerek daima o yolda müahezâta devam ederler.

Bununla beraber tarifimizden Ferdane'nin Necati'ye "Sen beni sevda-yı sâfiyâne ile sevdiğini temine çalışıyorsun ama senin asıl maksadın benim dâmen-i pâkimi leke-dâr etmektir" yollu müahezelerde bulunacağı veya bulunduğu anlaşılmaz ya? Necati'nin dahi Ferdane'ye "Sen de kendini pek ziyade iffet-fürûş gösteriyorsun ama..." yollu mukabelesi elbette vârid-i hâtır olmaz.

İkisi dahi yekdiğerinin pâk-ı zamîr olduklarını temin eyleyecek sözler ile muhavere ederek Necati, Ferdane'yi kendisi kadar masûmiyet-i melekâneye mazhar bir kadının ubudiyyeti bütün nimet-i dünyâya bedel olacağını temin eder ve

Ferdane dahi Necati'ye kendi gibi kalbi hâlis ve cenabı âli bir zatın cariyesi olmak bile dünyanın en büyük lezzeti olacağını ifham eylerdi.

Bu muhabereler ve muhavereler esnasında söz düştükçe Ferdane kendi sergüzeştini yani Talat Beye nasıl vardığını ve şimdi ne münasebette bulunduğunu ve beyin merak hastalığı yine kendisini ne kadar bîzar ettiğini ve halbuki şu hâliyle beraber beye muhabbeti ber-kemal idüğünü uzun uzadıya anlatmış bulunduğundan bundan evvel Despino'da görmüş olduğumuz hâl Necati'ye dahi gelmiş ve binaenaleyh Ferdane'nin kendisini pek mesut göstermesinden kat'-ı nazar her hâlde bîçare ve zavallı addeylediği bu kadını birazcık olsun müteselli edebilmeyi büyük bir muvaffakiyet ve o muvaffakiyeti de kendisi için büyük bir zevk ve lezzet addetmekte bulunmuştu. Lâkin bu teminata ne kadar kuvvet verileçek olsa dahi henüz ikisine de yekdiğerinin hâlisiyet ve sâfiyet-i kat'iyyesinden emniyet gelmeyerek şayet ilerde bir taraftan sevdâ-yı sâfiyâne kaidesine mugayir bir hâl ve suret görülecek olursa bundan asıl taraf-ı âherin şerm-sâr olması ve kendi kendisine "Eyvah ki gaddarın verdiği teminata aldanmışım!" demesi lâzım gelecekti.

Talat Beyin hiç aslı faslı olmaksızın kıskançlık beliyyesi ile bîçare Ferdane'ye dünyayı dar edecek yeni bir çılgınlığı üzerine Ferdane Hanım Despino ile bilmüzakere Necati Efendi'yi Göksu'ya davet etmeye karar verdi. Zira Ferdane Hanım bazı kere kocasının mecnunluğundan pek bîzar oldukça Fındıklı'da hocası olan Kutbettin Efendiye giderek onun nesâyih-i hakîmâne vè mürşidânesiyle bir hayli müteselli olurdu.

Hatta Behçet Efendinin kendisini ilk takip eylediği gün dahi mücerret kocası tarafından kendisine gösterilen böyle bir mecburiyet üzerine hocası Kutbettin Efendiye gitmişti.

Bu defa ise Despino'ya dedi ki:

-Kocamız tarafından duçar edildiğimiz mazlumiyyetin acısını çıkaralım. Daha doğrusu onun gösterdiği kıskançlığa bihakkın liyakatımızı itmam ederek onu zalim kendimizi mazlum olmaktan kurtarıp belki duçar olduğumuz cezaya

istihkak kazanalım!

Despino bu lâkırdıdan bir şey anlayamaması üzerine Ferdane Hanım efkârını şerh ederek Göksu'nun günü olmayan bir salı günü yemekler pişip Necati Efendi dahi beraber olduğu hâlde sanki familyaca gidiyorlarmış gibi Göksu'ya gideceğini ahlattı.

Despino bu hâlin tehlikesinden korkusunu beyan eylediyse de Ferdane bunda hiçbir tehlike olmadığını ve kendisinden isteyeceği şey yalnız bir uşaktan ibaret bulunduğunu bilmukabele dermeyan eyleyerek Despino dahi mahallelerinde zaten uşaklıktan mazul bir ihtiyar Ermeni bulunduğu beyanıyla Ferdane'nin bu emrini ifa edebileceğini söyledi.

Salacak iskelesinden tutulan bir kayığa Necati ve Ferdane ve Despino ve uşağın nasıl bindiklerini ve ta içeri Göksu'ya kadar nasıl gittiklerini ve nasıl yiyip içtiklerini burada tafsile hacet yoktur. Biz yalnız Necati ile Ferdane arasında bir derece daha artmış olan hususiyete atf-ı nazar-ı ehemmiyet edelim:

Ferdane Hanım kocasının son çılgınlığını dahi Necati'ye bildirmiş olduğu cihetle Necati kadının bu derecelere varan mazlumiyyetinden ol kadar mustarip olmuştu ki eğer bu mazlumiyet doğrudan doğruya kendi hakkında vaki olsaydı bu kadar yüreği sızlamazdı. Binaenaleyh Ferdane'yi tesliyet için uzun uzadıya bahse girmiş ve ez cümle şu söz Ferdane'nin pek hoşuna gitmiştir:

-Talat Bey tarafından gördüğünüz muamele ne kadar şiddetini arttırır ise sizin dahi sabır ve tahammülü o nispette arttırmanız gerçekten âdemiyetin fevkinde bir mahlûk olduğunuzu ispat eder. Sizin yerinizde başka kadınlar olsa ne yolda hareket edeceklerini size anmayı ayn-ı cinâyet addederim. Ama sizi başka kadınlara kıyas ederek kadrinizi küçültmüş olacağım için değil. Belki başka kadınları size kıyas ederek haklarını ispat etmedikleri hâlde kadirlerini büyütmüş olacağım için! Zira bir koca yüzünden çekilen ıstıraplar onların fikr-i intihâblarına şiddet verdiği hâlde sizin ıstırabınızın tezayüdü kocanız hakkındaki merhametinizin tezayüdünü mucip oluyor. Cibillet-i insâniyye ile bu ahlâk meleği kıyas

kabul eder mi?

Gerek Göksu'nun mevkii ve gerek yanyana oturularak yenilip içilmekten husule gelen inbisât-ı tabiî üzerine bu sözün mucip olduğu neşe dahi Ferdane'yi bir dereceye kadar mesrur eylemişti ki bilâ-ihtiyar Necati'nin elini eline alarak bir sûret-i dostâne ile sıktı.

Dedi ki:

-Mademki Talat Beyin ahvali sizin nazarınızda beni bu suretle makbul gösteriyor, eğer kendisine acımayacak olsaydım büsbütün çıldırmasını da temenni ederdim. Bilemem ne sebebe mebnidir ki sizinle aramızdaki ihtisas ne kadar kuvvet bulsa kendimi yalnızlıktan o kadar kurtarmışım gibi bir şeyler hissediyorum. Zira sizinle münasebet peydasına kadar hakikaten dünyada yalnızdım.

-Hissiyât-ı kalbiyyemi tercüme ediyorsunuz hanım! Fakat zevcinizin bilkülliye tecennünü temennisini değil, ihtisas meselesini! Ah Ferdane! Şerâyi-i diniyye ve kavânîn-i medeniyye ikisi de başka anadan babadan doğmuş olan bir kadın ve bir erkeği zevc ve zevce namıyla yek vücut olmak derecesinde yekdiğerine takrip eyledikleri gibi ne olaydı kardaşlık için dahi böyle bir kanun olsaydı! Sizi temin ederim ki eğer siz benim hemşirem olsaydınız dünyada en mesut, en bahtiyar adam ben olurdum. O hâlde bilâ-ihtiraz hanenizde bulunarak kocanız ziyade meraklandıkça onun âsâr-ı gazabına kendimi hedef eder sizi kurtarmış olurdum.

-Hayır efendim! Kurtarmınızı istemezdim. Zira bana böyle arz-ı uhuvvet derecesinde eser-i merhamet göstermenizi mucip olan mazlumiyeti ben kendime o zaman dahi ayn-ı sâadet addeylerdim.

-Demek oluyor ki arzettiğim uhuvveti kabul ediyorsunuz ha! Öylese kavânîn-i medeniyye bunu tasdik etmeseler dahi ben kendi vicdanımca tasdik eylerim.

Yekdiğerinin mutlaka bir şeyi olmalarını arzu eyleyecek kadar ihtisaslarına kuvvet gelmiş olan bu iki zat acaba öz vahit hemşire ve karındaş olsalardı şu muhabbetleri mümkün olabilir miydi?

Heyhat! Şimdi bunlarda başka türlü sevdalar bulunmadığı veyahut bazıları noksan olduğu için böyle düşünüyorlar. Sevdâ-yı zevciyyet muhabbet-i mâderâne gibi bin türlü şeyler sevdâ-yı uhuvvetin kuvvetini daima tadil etmişlerdir.

Şimdiki hâlde ise bunların yekdiğerine temin eyledikleri muhabbet yüz binde bir adama müyesser olmak şöyle dursun tasavvuru bile güç olan şeylerdendir.

Elhâsıl bu yolda teati olunan sözler Ferdane'yi gerçekten müteselli ve münbasıt eylediği gibi Necati'yi dahi hakikaten pek mesut eyleyerek akşam üzeri kayık ile Salacak iskelesine çıkıncaya kadar ikisinin kalplerine zerre kadar başka bir his gelmemişti.

Kayıktan çıktıkları zaman Necati bir sokağa saparak kendini kaybedip o hâlde kendi kendisine demişti ki:

-Bugün cennette...hayır cennette değil âdeta semavâtta vakit geçirdim. Zira cennetteki hûrlar her ne kadar kasırâtü't-tarf iseler de onlara tamsın adem-i vukûu tahsis olundukları nüfûs-ı mutmainnenin kendilerine vüsullerine kadardır. Ben ise ehl-i semâvât gibi hissiyât-ı hayvâniyyeden baîd ve beri bir suretle zaman geçirdim!...Fakat!.. Acaba! Acaba Ferdane dahi ben itikadımda mıdır? Yoksa birinci validesinin halis kızı mıdır!

Ferdane dahi hanesine girip de soyunup döküdükten sonra kendi kendisine demişti ki:

-Eğer Necati'nin bugünkü hâl ve tavrı safvet-i kâmile-i kalbiyye üzerine mübteni ise benim kadar bahtiyar hiçbir kadın olamaz. Fakat erkeklere bu derecelere kadar emniyet ve itimat caiz olur mu?

On Yedinci Bap

Gıpta Rekabetin Anası Haset Babasıdır

Hikâyemizin müddet-i güzerânınca bir ay kadar zaman oldu ki Behçet Beye dair malûmat alamadık. Ferdane ile Necati münâsebet-i sâfîyâneye kuvvet verip durdukları müddet acaba Behçet Bey ne yapıyordu?

Behçet Bey pek de iyi bir hâlde değildi. Bakınız

Bağlarbaşı mülâkatını temaşa eyledikten sonra Behçet ne hâllere girdi.

O gün Bağlarbaşı'nda Behçet bir aralık Necati Efendiyi görerek şayet Ferdane'ye dair ağzından bir lâkırdı alırsa bunu kâr sayacağını bir aralık düşünmüş idiyse de ihtimal ki söz alayım derken kendi ağzından söz kaçırıp vereceğini de düşünmekle doğruca yalısına gelmişti. Burası hatırlardadır ya?

Yalıya gelinceye kadar Behçet Beyin zihninde Ferdane'den başka bir şey olmadığını da tafsile hacet yoktur. Şu kadar demek kifayet eder ki bîçare Behçet, Ferdane'yi yalnız haricen bir görmek ile Fındıklı'ya kadar arkasına düşerek bunun neticesi olmak üzere bir geceyi sabaha kadar uykusuz ve rahatsız geçirmek fedakârlığını da ihtiyar eylemiş olduğu hâlde Despino'dan aldığı resmi ezberlercesine temaşa ve hîn-i mülâkatta Necati'ye söylenen sözleri de istimâ edince artık Ferdane'yi ömrünün ahirine kadar takip eylemiş olsa yine yorulmayacak bir gayretin kendi kendisine gelmiş olduğuna şüphesi kalmadı.

Yalısına geldiği zaman hemen Ferdane'nin resmini tekrar pîş-i nazar-ı temâşâya aldı. Necati'ye yazmış olduğu mahut mektubu da tekrar okudu. Fakat ne resim ve ne de mektup artık Behçet Beye evvelki kadar fevkalâde şeyler görünmüyordu.

Resim nedir? Bir güzellik yalnız bir saniyeye, bir ana mahsus olan vaz'ını, tavrını irae eder yalancı bir şeyden ibaret değil mi? Halbuki Behçet Bey karşısında Ferdane'yi görmüştür ki her saniyede, her anda bir başka tavr-ı lâtif ve vaz'-ı nazar-rübâ ile binlerce resimlere, yüz binlerce heykellere tefevvuk eyliyordu.

Ya mektup nedir? El kadar bir kâğıt parçası üzerine bir kırık kalemden dökülmüş olan birkaç kelimenin Ferdane Hanımın ağzından nisar eylediği incilere, cevherlere kıyas kabul edebilmesi kabil olur mu?

Ama denilecek ki Behçet Bey Ferdane'ye bu kadar âşık olduğu hâlde kim bilir Necati'yi ne kadar kıskanmıştır!

Bu söz pek de doğru olamaz.

Behçet, Necati'yi henüz kıskanmıyordu. Necati'yi

Ferdane'nin beğenebilmesine ihtimal veremediği için kıskanacak bir cihet dahi göremiyordu. Şimdiki hâlde böyle feylosofluk diye âdeta bir cinnete duçar olmuş olan adamın hiç de istihkakı olmaksızın başına hümâ-yı tali' konmuşcasına nail olduğu saadete yalnız gıpta eyliyordu.

Lâkin "gıpta rekabetin anası, haset dahi babasıdır" denilirse âdeta darbımesel ittihazına lâyık bir söz söylenmiş olur. Zira bu sözün hükmünde olan isabet bu kere tamamıyla tahakkuk etmiştir.

Şöyle ki:

"Ah Necati! Ferdane gibi bir kadının teklif eylediği münasebât bahtiyarlığı bu kadar kabalıkla reddolunur mu?" derecesinden ibaret bulunan bir gıpta ilerde aziz bir rekabete mâder olmak istidadını almış bulunduğu bir zamanda Despino dahi Behçet Beyi ziyaret için gelmişti.

Halbuki Despino'nun *** karyesine gelmesi asıl Ferdane tarafından Necati'ye mektup götürmek maksadına mebni olduğu hâlde eğer Behçet Beyin yalısına hiç uğramayıp da karyeye geldiği dahi görülecek olsa o zaman asıl şüphe altında kalacağı için Behçet'e dahi uğramayı lâzimeden addeylemekteydi.

Despino'nun bu tedbirinden Behçet'in haberdar olup olmadığını düşünmek lâzım gelir mi Çerçi kadının üzerinde Ferdane'nin resmini ve Necati ile muhabere evrakını bulmuş olur ise bu mürâselenin yalnız bir defaya mahsus kalmayacağı anlaşılmaz mı?

Binaenaleyh bu gün dahi Despino, Behçet Beyin konağına geldiği anda Behçet, kadının ya Necati'den çıkıp oraya geldiğini veyahut oradan çıkıp Necati'ye gideceğini hükmeylemiş ve her iki takdire göre Despino'nun üzerinde mektup bulunacağına şüphesi kalmamıştı.

Bâdî-i emirde asıl maksudunu Despino'dan setrederek Ferdane Hanıma dair birkaç havaî sözler teati olundu. Bu sözlere "havaî" demekten maksat Behçet tarafından irat olunan sualler Despino'nun ağzından hep Ferdane'nin ahlâk-ı masûmâne ve melekânesine dair cevaplar çıkmasını mucip olarak halbuki vâkıf olduğu esrar hasebiyle Behçet'in bu

sözleri hep havaî olmak üzere telâkki eylediğini anlatmaktır.

Nihayet Behçet tamam bir söz sırasını getirerek bir dakikalık bir sükût-ı müteredditdâneden sonra dedi ki:

-Ey Despino! Seni benden ketm-i hakayıka mecbur eden şey nedir? Ben senin bu kadar yabancın mıyım ki beni ortada dönen ahval ve münâsebât-ı âşıkaneye böyle bilkülliye ağyâr addeyliyorsun?

-Aman beyim bunlar nasıl lâkırdıdır? Benim öyle ahv^âl-ı âşıkaneden, falandan ne haberim olabilir?

-Farz edeyim ki haberin yoktur. Ben haber veririm de haberin olursa ne dersin?

-Ne diyeceğim beyim?

-Öyle ise ben sana haber vereyim ki geçen gün yani cuma günü Ferdane Hanımefendi Hazretleri Bağlarbaşı'nda bahçede bir efendi ile görüşmüş hem de pek âşıkane görüşmüştür. Bundan haberin yok mudur?

-Hayır beyim, hiç haberim yoktur.

-Despino! Ben seni yalancı bir kadın tanımadığım hâlde sen niçin kendini bana yalancı olmak üzere tanıtmakta ısrar ediyorsun? Sen de o mülâkat esnasında orada değil miydin?

-Ben mi beyim?

-Hayır ben sana sen de o gün Bağlarbaşı'ndaydın demiyorum. Ferdane'nin yanında bir Osmanlı hanımı vardı! Fakat sen bu tertibin içindeydin.

Ferdane'nin yanında bir Osmanlı hanımı bulunması maddesi Despino'nun hemen ye'se mağluûp olmak üzere bulunan cesaretini tazeledi. Dedi ki:

-Ben bu tertibin içinde bulunduğumu tahattur edemiyorum.

Behçet Bey gittikçe sabrını tüketmekte idi. Dedi ki:

-Despino! Şu benden ne için korktuğunu ve daha doğrusu Ferdane Hanım ile beraber benden ne için korktuğunuzu bilseydim bu ketm-i esrâr gayretini mazur görürdüm.

-Ferdane Hanım sizden korkacak mı? Ferdane Hanım sizin isiminizi bile bilmiyor a beyim! Ben ona dair size malûmat

getirirsem o malûmat ile eğlendiğiniz için getiririm. O ise kimseye dair malûmat istemiyor ki sizi de ona haber vereyim.

-Hep yalan söylüyorsun Despino!

-Eğer yalanım varsa beyim şey.....

-Dur Despino! Eğer yalanın yoksa bana ruhsat ver de şimdi senin üstünü arayım. Ben eminim ki senin üzerinde bir mektup bulacağım!

Despino kıpkırmızı oldu. Bir anda bu kırmızılık morluğa da tahavvül eyledi. Halbuki biraz sonra o renkler bilkülliyye zail olarak karının benzi ölü benzine benzedi. Dudakları bembeyaz oldu. Tir tir titrerlerdi.

Behçet dedi ki:

-Niçin böyle bozuldun Despino? Ben senin üzerine hücum etmedim ya? Fakat sende mutlaka mektup olduğu işte şu hâlinle sabit oldu. Zaten ben bilirim ya! Şimdi sana rica ederim ki o mektubu bana kendi ihtiyarınla göster.

-Mektup falan yoktur beyim.

-Bak bak! Hâlâ inkâr ediyorsun. Sözümü tekrar edeyim. Sana rica ederim ki mektubu bana kendi ihtiyarınla göster. Eğer kendi rızanla gösterirsen seni temin ederim ki benden hiçbir fenalık görmezsin. Sen değil hiçbiriniz görmezsiniz, kendi ihtiyar ve rızanla göstermeyip de ben seni mecbur eyledikten sonra gösterecek olursan sözümü teminimi geriye alırım.....Haydi bakalım ne duruyorsun?

-Bende mektup falan yoktur beyim. Emin olunuz ki....

-A kuzum benim muradım Ferdane Hanımın ahvaline daimî suretle bir vukuf peyda eylemektir. Sen o muradıma gönül rızasıyla hizmet etmiyorsun. Seni en evvel oraya ben gönderdiğim hâlde sen şimdi başkalarına hizmet ediyorsun.

-Ben kimseye hizmet...

-Bak bak! hâlâ inkâr! Ben yalan mı söylüyorum kız?

-Estağfirullah beyim!

-Öyle ise ben diyorum ki başkalarına hizmet ediyorsun. Yine et. Ona diyeceğim yoktur. Fakat Ferdane'nin ahvalinden

bana da haber ver. Merak bu ya şu kadının etvârını, ahvalini öğrenmek ve daima ondan haberdar bulunmak isterim.

-Ben bildiğim kadarını size daima söylüyorum.

-Başka bir bildiğin yoktur öyle mi?

-Olsa söylemez miyim?

-Şimdi senin üzerinde Ferdane'nin mektubu da yoktur. Öyle mi?

-Yoktur beyim.

-Öyle ise Despino size hiçbir zararım olmayacağına dair demincek verdiğim sözü geriye alacağım. Ama almazdan evvel sana bir daha teklif edeceğim! Ben şu anda eminim ki Ferdane Hanım tarafından Necati Efendiye veyahut Necati tarafından Ferdane Hanıma yazılmış olarak senin üzerinde bir mektup vardır. Onu bana kendi rıza ve ihtiyarınla gösterirsen cümlenizi rekabet ve belki de husumetimden kurtarmış olursun. Göstermediğin surette ben dahi ne istersem yapmakta muhtar kalırım.

-Zaten ne yapmak isterseniz yapabilirsiniz beyim. Sizi kim menedebilir?

-Öyle ise üstünü başını aramaya müsaade verecek misin?

Bu muhavere güzerân eylediği müddet zarfında Despino'nun ne gibi hâllere, renklere duçar olmakta bulunduğu malûm ya? Behçet'in bu son sözü üzerine hâl ve tavrı bir kat daha beter oldu. Dedi ki:

-Hanenize misafir gelen bir kadının cebren üstünü aramak şanınıza düşerse..

-Zayıf damarıma basmak istiyorsun öyle mi? Fakat bunun da zararı yok. Ben seni başka suretle de mektubu irâeye mecbur edebilirim. Madem ki sen Ferdane Hanımın esrarı faş olmamasına bu kadar ehemmiyet veriyorsun ve mademki Ferdane'nin en mühim esrarı dahi bendedir, senin şu gayret-i sadakatkârâneni tahsin ile beraber her hâlde kendime celp ettirecek vesait bende vardır.

Bu lâkırdıyı söylediği sırada Behçet Bey yerinden kalkmış ve bir çekmeyi karıştırmaya başlamıştı. Bir yandan söyleyip

bir yandan dahi kâğıtları karıştırırdı. Nihayet matlubu olan kâğıtları bulduktan sonra Despino'ya dönerek dedi ki:

-Şu resmi tanırsın ya? Bu kâğıdı tanımazsan da ben haber vereyim ki işte resimle beraber düşürdüğün kâğıt budur. Bunda hem Ferdane Hanımın hem de Necati Efendinin yazıları, imzaları vardır.

Ferdane'nin resmini gördüğü anda Despino'nun ne hâle girdiğini tarif edebilmek asla kabil olamaz. Sekerât-ı mevt hâlinde olan bir adamda dahi bu hâller görülemez.

Behçet Bey bir müddet kadının yüzüne baktıktan sonra dedi ki:

-Ey Despino! Şimdi bunlar benim elimde iken senin inkârın ne kadar şâyân-ı bahs olduğunu anladın mı? Haydi evime misafir gelen senin gibi bir kadının cebren üstünü aramaya kalkışmayım. Fakat bu resim, bu mektup bende oldukça ben Ferdane aleyhine ne yapmak isterim de muvaffak olamam? Şimdi o kadar sevdiğin bir kadına benim gibi inatçı bir adam tarafından yapılabilmesi tasavvur olunacak fenalıkların hepsine müsaade vereceksin, öyle mi? Senin Ferdane Hanım hakkındaki dostluğun bundan mı ibarettir? Halbuki yanında bulunan mektubu bana göstermek ve bundan sonra dahi Necati ile olacak muhaberelerinden beni haberdar etmek ile Ferdane'ye bir düşmanlık etmiş olacak mısın? Hâşâ! Senin bana vereceğin haberlerden ne Ferdane'nin ne de Necati'nin asla malûmatı olmayacak, ben onlara hiçbir suretle vukufumu bildirmeyeceğim ki kendilerine iyilik, fenalık hiçbir şey yapmayacağım ki hakîkat-i hâlden haberdar olabilsinler! Artık aklın işe iyi erdi zannederim. Gel şu inadı bırak da mektubu göster.

-Bende mektup falan yoktur beyim. Vakıa her söylediğiniz doğrudur ama...

-Pek güzel Despino! Öyle ise günah benden gitti. Üstünü başını aramayacağım! İstediğin gibi gitmekte ve her ne zaman istersen yine evvelki gibi buraya gelmekte muhtarsın kuzum! Ben Ferdane Hanımın ahvaline başka suretle dahi vâkıf olabilirim, vâkıf olduğumu o da anlar. Hatta ihtimale pek

karîbdir ki Ferdane Hanım bana göndereceği haberleri de yine senin vasıtanla gönderir.

Bu " yine senin vasıtanla!" sözü Despino'nun o kadar canını yaktı ki yüzünde bir eser-ı ıztırâb ve veca' dahi göründü. Zira Despino hakikaten öyle vesâtat falan eder kadınlardan olmadığı hâlde mücerret Ferdane Hanıma muhabbetinden dolayı ettiği hizmetin bir hizmet-i rezilâne olmak üzere nazikâne bir suretle yüzüne vurulması şimdi ilk defa olarak vukua gelirdi.

Kadıncağız bir aralık resim ile mektubu Behçet Beyin elinden kurtarmak cihetini düşünmüş idiyse de beyde bu âsâr-ı rekabeti görünce bunları kurtarmaya asla muvaffak olamayacağını anlayarak meyus olmuştu.

Şu hâlde on dakika kadar daha Behçet Beyin yanında oturduysa da beyin ağzından harf-i vâhid çıkmadı. Bu sükûtun kendisine artık gitmek için ruhsat demek olduğunu Despino anlayarak veda için yine evvelki veçhile beyin elini öptüğü zaman artık evvelki gibi beyin elinden kendi eline bir lira düşmeyip belki kendi gözlerinden beyin eline iki katre yaş düşmüştü.

Eğer Behçet Bey bu defa bir teklif daha etseydi ihtimal ki Despino inadı terkederek esrarını beye açardı. Lâkin kadının inkâr hususundaki inat ve ısrarından bey dahi müteessir olduğu cihetle Despino'ya teklifi tecdit ve tekrar etmedi.

Kadın gittikten sonra Behçet Bey dahi yalısında durmadı. Hemen bir çifte kayık getirip kayık ile Beşiktaş'a çıktı ve oradan isticar eylediği arabaya râkiben Beyoğlu'na vardı.

Doğruca Abdullah Kardeşlerin fotoğrafya hanesine gitti. Zaten aralarında verilmiş olan bir kararı ihtar tavrıyla dedi ki:

-İşte bu saatten sonra çırağınızım. Fotoğrafya sanatını bana ne kadar çabuk öğretirseniz o kadar minnettarınız olacağım!

On Sekizinci Bap

Su Uyur Düşman Uyumaz

Su uyur düşman uyumaz. Ne dehşetli söz!

Kim kime düşman mı dediniz?

Bunda bilmeyecek ne var? Behçet Bey, Despino'ya ilân-ı adâvet etmedi mi?

Vakıa bu yoldaki düşmanlıklara "rekabet" denilirse de haset ile gıpta arasındaki nispet ne kadar yakın ise rekabet ile adavet arasındaki nispet dahi o kadar ve belki daha ziyade yakındır.

Su uyur düşman uyumazsa da bizim Behçet Bey pek âlâ, pet rahat uyku uyumakta idi. Zira yapacağı şeyleri zihninde mükemmel olarak tertip eylemiş olup tertîbât-ı vâkıasını kuvveden fiile çıkarmak hususunda da bir acelesi yoktu.

O kadar acelesi yoktu ki Ferdane ile Necati arasındaki münasebet ta Göksu safasına kadar terakki eylemiş olduğu hâlde şu ahvâl-i câriyyeden haberdar olmayı bile merak etmemiş ve binaenaleyh hiçbir şeyden malûmat almamıştır.

Despino iki defa daha beyin yalısına gelmiş ise de Behçet Bey Ferdane Hanıma dair harf-i vâhid açmamıştır. Despino sözü Ferdane Hanıma çevirmek için bazı mukaddemât dahi serdeylediği hâlde Behçet o kadar kayıtsız görünmüştü ki bir başkası olsaydı Behçet'in Ferdane'yi hiç de tanımadığına zâhib olabilirdi.

Despino'nun Behçet Beye dair Ferdane Hanıma henüz hiçbir şey açmadığını temin edebiliriz. Vakıa Hanımın Necati ile olan muhaberesine Despino yavaş yavaş itiraz ve muhalefet etmek ister ve bu dahi Behçet Beyin kendisine haber vermiş olduğu rekabetinden dolayı havf ve telâşından neş'et eyler idiyse de Ferdane sebeb-i itirâz ve muhalefetini istizaha başlayınca ona dair hiçbir fikir ve rey dermeyan etmeyip mücerret kendi şân-ı iffet ve ismetini muhafaza gayretiyle bu sözü söylediğini beyan ederdi.

Hatta bir defasında Ferdane'nin canını ziyadece sıkarak Ferdane demişti ki:

-Canım Despino! Ben kendi şân-ı iffet ve ismetimi muhafazada senden daha dikkatli ve ehemmiyetli davranmaz mıyım ki daima bana bu nasihatı verir, bu sözü söylersin?

Günler ve haftalar yekdiğerini takip ederek aylara baliğ

oldular. Hatta Göksu âleminden bir ay sonra Ferdane Hanım, Necati Efendi ile bir de Adalar âlemi icra eylemişti. Zira Necati ile münasebeti ilerledikçe bu adamın gerçekten safvet ve hâlisiyyet-i kalbe malik bir adam olduğunu anlamıştı.

Hakikat! Ferdane ile Necati arasındaki muhabbet-i hâlise öyle bir suret peyda eylemişti ki eğer Ferdane bir mahbûbe-i dil-âşub olmayıp da bir kâmil erkek olsa Necati yine kendisini bu suretle sevecekti. Kezalik Necati bir müeddep erkek olduğu kadar bir müeddep kadın olsaydı Ferdane'nin yine bu derecelerde teveccüh ve muhabbetine mazhar olacaktı.

Hissiyât-ı recûliyye ve nisvâniyyeyi aradan kaldırırsanız bunların münasebetlerine bir münâsebet-i âşıkane dahi diyebilirsiniz. Şu kadar ki Necati'nin eli hemen Ferdane'nin eline dahi dokunmamış olduğunu farzetmelidir ki bunlar arasında temâs-ı vücûdun kat'an ve katıbeten adem-i vukûu dahi nazarınızda tecessüm eylesin.

Cinnete mi hamledersiniz hamakata mı, yoksa safvet-i kâmileye mi? Her neye hamlederseniz ediniz bunların sûret-i muâşakaları âdeta yekdiğerine dert ortağı olmaktan ibaret olup şu dünyadan ve o dünyanın insanlarından ve o insanların felek dedikleri ve ne olduğunu hiç düşünüp tayin etmedikleri düşmanlarından şikâyetlerini, nefretlerini, mazlumiyetlerini hep yekdiğerine nakil ile teselli bularak bu hâlde, ikisinden birisi diğerine vefasızlık gösterecek olursa, bütün dünyada gerçekten yalnız kalmış birer bedbaht olacaklarına hüküm vereceklerini de dermeyan ederdi.

Bir defasnda Ferdane Necati'ye demişti ki:

-Keşki sizi hiç de tanıyıp görmeseydim. Zira sizi görünceye kadar beniâdemin böyle kurtlar gibi yekdiğerinin kanını içmekten de nefret etmemeleri bir mecbûriyet-i umûmiyye hükmünden ibaret olduğuna kanaat eyleyerek kendim dahi onların birisi isem de henüz bir kimseyi zebûn-ı pençe-i kahrım edebilecek bir hâl ve mevkide bulunmadığım için fıtrat-ı sıbâiyyem meydana çıkmamış olduğuna kail olmuştum. Ama şimdi sizi beniâdemde bulunabilecek fıtrat-ı melekâneye maaziyadetin malik görünce kendi kendime "nizâm-ı âlem hep Necati gibi efrâd-ı beniâdem yetiştirecek bir surette olabilirken

yine insanların adem-i takayyüdü ile olamamış! Hayf!" demeğe başladım.

Bu sözün hükmünü Necati Efendi tamamıyla anlayıp takdir ederek demişti ki:

-Nazarımda dünya bir makam-ı müzeyyendi. "İnsaniyet" denilen şey dahi o makamda bir mahbube idi ki âlâyiş-i kâinat hep o mahbubeyi tezyin eyliyordu. Zünûn ve âdât ve kavâid ve ahlâk ve adap gibi şeyler dahi o mahbûbe-i maneviyyenin huy ve tabiatı olup halbuki etvâr-ı umûmiyye-i beşeriyyede her gördüğüm şeyler can sıkdıklarından bu kadar müzeyyen ve dil-firîb görünen insaniyete hiç muhabbet edemiyordum. Onu öyle bir mahbubeye teşbih ediyordum ki hüsnüne, cemaline, zinetine, süsüne hiç diyecek yoksa da fezâil-i terbiyeden ve hüsn-i hulkdan ârî ve ba'îd olmakla bir nisâ-perest nazarında memduh ve mergup olabilirse de bir insân-ı kâmil nazarında âdeta menfur olur. Ben bu hüküm ile pek rahattım. Herkesin îş ü nûş ile kafaları germâ-germ olmuş bir bezmde bayağı bir misafir gibi yalnız onların ahvaline atf-ı nazar-ı temâşâ ile kendi kendime vakt-güzâr idim. Ama sizi gördüğüm zamandan beri nazarım değişti. Mahbûbe-i insâniyette halk melekâne dahi olduğunu siz bana gösterdiniz. Şu hâlde niçin ol mahbup kulûb-ı kâffe-i maâyibden ârî ve pak değildir diye telehhüfe başladım!

-Demek oluyor ki siz bende dahi bazı maâyib görerek eski nazarınız avdet eder ise bahtiyar olacaksınız!

-Eğer bütün insanları siz hâlde görürsem daha ziyade bahtiyar olmak tabiîdir.

Necati'nin verdiği şu son cevap intizarınız haricindedir ya? Bizim bildiğimiz Necati "evet!" cevabını vermeliydi ki Behçet Bey tarafından Bağlarbaşı'nda duçar olduğu hükm-i tahmîka istihkak-ı tâmmını ispat eylemiş olsun.

İşte bizim sâfî ve hâlis âşıklar münasebetlerini bir dereceye getirmiş oldukları zamana kadar Behçet Bey tarafından vukuu ihtimali daima Despino'yu helâk derecesinde düşündürmekte olan eser-i rekabet gibi hiç bir şey vukua gelmemişti.

Henüz bir gûne eser-i rekabet zuhur etmemiş olmakla Behçet

Bey'in sükût-ı tâmmına hükmolunabilir mi?

Günlerin birisinde üstü başı gayet temiz, ayvaz kıyafetli bir adam Şemsi Paşa'da Talat Bey'in hanesi kapısındaki zıngırak ipini çekerek rast gele Despino kapıyı açmış olduğundan onun eline küçücük paket gibi bir şey tutuşdurmuş ve bir saat sonra gelip cevabını alacağını da söylemişti.

Despino bu mazrufu Ferdane Hanıma verip de getiren ayvazın bir saat sonra cevap almaya dahi geleceğini söylediği zaman hanımın gözleri de zarfın üzerini okumakta idi ki şöyle yazılmıştı:

"İffetlü, ismetlü Samurkaş Ferdane Hanımefendi Hazretlerine arîza-i bendegânemdir".

Şu kelimeler meyanında "Samurkaş" kelimesi bîçare Ferdane'nin âdeta gözlerine batarcasına bir sûret-i müdhişede görülmekte idi. Zira bu Samurkaş ismi kendisine kocası Talat Bey tarafından verilmiş bir isim olup hanesinin husûsiyet-i ahvâl-i dâhiliyyesine vâkıf olmayanlar bunu bilmezlerdi. Bununla beraber ayvazın bir saat sonra cevap almaya geleceği haberi şu iki kelimenin dehşetini bir kat daha arttırdı.

Ferdane kendi kendisine dedi ki:

-Bunda mutlaka bir belâ vardır. Zaten kaç gündür gözlerim fena seğirmekte ve ne kadar korkulu rüyalar uykuda beni rahatsız etmektedir.

Şu sözü kadıncağız kendi kendisine söylediği cihetle Despino bundan bir şey işitmedi ve anlamadı ise de hanımın çehresi birden bire kül kesildiğine dikkat eylemiş bulunduğundan mektubun öyle Necati Efendi tarafından kendisinin getirmekte olduğu mektuplar gibi hoşa gider ve insanı sevinçten çıldırtır bir mektup olmadığını Despino dahi anlamıştı.

Ferdane Hanım zarfı yırtıp da içinden kendi resmi ve kendisiyle Necati'nin yazılarını ve imzalarını havi olan mahut mektup çıktığını görünce evvelki dehşeti nasıl bir hayrete mübeddel olduğunu tafsile hacet kalır mı?

Halbuki bunları gördüğü zaman Despino'nun hayreti

hanımdan dahi ziyade olmuştu.

Bu iki parça kâğıt, bir de üçüncü bir kâğıda melfuf idi. Ferdane Hanım bu üçüncü kâğıtta şu kelimeleri okudu:

"Efendimiz! Despino'nun nasılsa bizde düşürmüş olduğu resim ile mektubu mazrufen takdim ediyorum. Mukayesemde hata yoksa iki üç çocuk ile tulumbacılar gibi kavgadan ziyade şu gencîne-i esrârı yine size iade etmek bir hizmet addolunur".

İmza mahallinde ise "Behçet" ismi olmayıp belki büyücek bir mühür kıt'asında yapılıp yapıştırılmış bir baş resmi vardı ki Ferdane Hanım bu resmi kemâl-i dikkatle temaşa eyledi.

Ferdane'nin bu dikkati bir nevi dalgınlığa dahi benzerdi. Şüphesiz on dakika kadar bu hâlde kaldıktan sonra Despino'ya dönerek yüzüne baktı. Hanımın şu bakışı istizah ve istifsar manasına olduğunu Despino dahi anladı ise de tepesinden yıldırım ile vurulmuş da tavr-ı hayret iştimâlini asla bozmaksızın helâk olmuşcasına bir hareketsizlikle hanıma hiç bir cevap vermedi.

Ferdane Hanım imza veya mühür makamındaki resmi Despino'ya gösterdiği zaman çerçi kadın dedi ki:

-Behçet Bey! Ta kendisi!

Sâhib-i resmin ismi Behçet Bey olduğunu anladığı zaman Ferdane resmi bir kat daha dikkatle temaşa eyledi. Lâkin Behçet ismi kim olduğunu bilerek değil! Zira Behçet Bey tarafından duçar olduğu takibâttan Ferdane Hanım bilkülliye habersizdi. Kendisinin hanesinde hususî bir ismi Samurkaş olduğunu bilen ve kendinin âşıkane bir mektubu ile bir de resmini ele geçirmiş olan ve Despino nezdinde dahi malûm ve maruf bulunan bu zatın çehresini bir daha tetkike lüzum görmüştü.

Ferdane şu ikinci tetkiki dahi itmamdan sonra dedi ki:

-Despino! Behçet Beyi tanıyorsun demek! Hele o bizi pek âlâ tanıyor. Zira kocamın bana Samurkaş diye hitap eylediğini bile haber almış. İhtimal ki bunu henüz Necati Beyefendi bile haber almamıştır. Şu işin içindeki esrarı ve hafâyâyı bana asla ketm etmeksizin hikâye edecek misin?

-Zaten ketmolunacak yeri kaldı mı? İş kendi kendisini

meydana koydu.

Diye Despino kendisini Behçet Beyin ilk defa ne suretle göndermiş olduğundan başlayarak nihayet cebindeki kâğıdı isteyip de vermediği beni bundan dolayı gücendirerek badehu birkaç defa daha gitmiş ise de yüzüne bile bakmadığı bahsine kadar bütün ahvali birer birer hikâye eyledi.

Rum karısının bu hikâyesi şüphesiz yarım saat devam etmiş olup bu müddet zarfında Ferdane Hanım kulaklarıyla hikâyeyi dinlediği hâlde gözleriyle dahi gerek kendi resmi ve mektubunu ve gerek Behçet Beyin mektup ve resmini temaşa eyliyordu. Beyni ile dahi hem Despino'nun hikâyesini hem de gözü önündeki kâğıtları tetkik ve tenkit eylediğine şüphe edilemez.

Bir aralık Ferdane Hanım Despino'dan işittiği hikâyenin bir çok yerleri doğru olmadığına câhib oldu. Meselâ kendi hakkında Behçet Beye bir çok malûmât ve tafsilât vermiş ise de bunlar hep kadın kadıncık hanesinde oturup kocası ile iştigaline dair olduğu ve Necati Efendi ile olan münasebete dair Behçet Beye harf-i vâhid söylemediği hakkındaki fıkralar işte Ferdane'nin inanmadığı fıkarâttan idi. Ancak bu yoldaki izahatına mukabil Despino "Ben size olan biten işi harf-be-harf tamamı tamamına söyledim. Hiç bir şey ketm etmedim. Ta ki bu derde mukabil tertip edeceğiniz devada hata etmeyesiniz diye! Eğer sözlerime itimat etmeyecek olursanız mutlaka bir hata edersiniz!" deyince Ferdane dahi işitmiş olduğu hikâyenin sıhhat-i kat'iyyesine itimâd-ı tâm hâsıl eyledi.

Bu aralık ayvaz ağa cevap almak için geldi. Ancak Despino, hanım tarafından getirdiği cevapta bir saat daha sonra gelmesini söylemekle ayvaz yine işine gitti.

Ferdane Hanım bir hayli daha düşündükten sonra Despino'ya dedi ki:

-Behçet Beyin edep ve terbiyesine dair verdiğin haberlere dahi inanacağım geliyor. Zira resminde gördüğüm nâsiye-i hâli de fena değildir. Ancak sen kendisini pek ziyade kızdırmış olmalısın ki büyük bir terbiyesizliği mecburen ihtiyar eyliyor. Seni istintak eylediği zaman öyle inkâr ve inat etmeyip onun terbiyesine, mertliğine itimaden esrarımızı tevdi eylemiş

olsaydın ihtimal ki emanete hıyanet etmez ve vâkıf olduğu esrarımızı sû-i istimâlde bulunmazdı. Fakat artık iş işten geçmiştir. Zira dediğin bey bize bir fenalık etmeyeceğine dair verdiği sözü geriye almıştır. Şimdi bu hâle karşı ben ne yapacağım bilir misin?

-Yapacağınızı siz bilirsiniz efendim. Fakat beyefendi mektubunda size ne yazmış olduğunu bilmediğim için...

-O! Onu hiç sorma! Beyefendinin göze aldırdığı edepsizlikler o kadar müthiştir ki netîce-i felâketi daha şimdiden görüp duruyorum. Bir kere mektubunda resmim ile mektubumu iade etmesi Bağlarbaşı'nda Necati Efendinin tulumbacılar gibi kavga etmesinden daha büyük bir hizmet olduğunu söylüyor ki bundan muradı dahi Necati'nin hizmetine mukabil ettiğim mükâfata kendisinde dahi istihkak göstermektir. Anlıyor musun? İşte terbiyesizliğin en büyük bir nümunesi de budur. Zira Necati benden mükâfat görmek için bir hizmet etmemişti.

Ferdane'nin bu sözünü Behçet Bey işitmiş olsaydı Necati'yi istiğnsından dolayı tahmîk etmiş olmasına pişman olurdu.

Ferdane sözünde devam ile dedi ki:

-Bir emel, bir garaz mukabilinde edilen hizmetler gösterilen dostluklar neye yarar? Ondan sonra bir de şu benim resmime ve mektubuma bak. Bunlar sahihan benim resmim, benim mektubumdur diye mi zannediyorsun?

-Öyle ya? Mektubu okuyamam ama resim sizin resminizdir.

-Zavallı ahmak kadıncağız! Bu resim benim resmimin kopyesidir. Yani fotoğrafya camı önüne benim asıl resmimi koyarak aynını çıkarmışlar. Vakıa yapıştırılmış olduğu mukavva dahi benim resmimin mukavvasının aynı olup biraz da kirletilmiş, eskitilmiş ise de benim resmimin bir kenarında bir toplu iğne deliği vardı ki bunda yoktur. Bir de benim resmimin bir kenarı aynaya sokulup sıkıştırılmaktan boylu boyuna ezilmişti. Bunda o dahi yoktur. Nihayet resmimin gerdenindeki çifte benler asıl resim alındığı zaman güzelce çıkmamış idi de sonra bir kalem ucu ile onların üzerine siyah mürekkep ile birer nokta koymuştum. Bu resim benim resmim olsaydı işte

parmağımı ıslatıp şöylece sildiğim zaman mürekkepten ibaret olan o noktalar çıkmalıydı. Halbuki bu resimde o noktalar fotoğraf rengi ile siyahlanmış olduğu için işte çıkmıyorlar.

-Ne kadar dikkat!

Vakıa Ferdane'deki dikkat pek büyük bir dikkatti. Vakıa Ferdane bu kadar dikkate dahi muktedir olacak erbâb-ı fikir ve iz'ândan idi.

Ferdane Hanım dedi ki:

-Yalnız resim değil mektup dahi asıl benim kendi mektubum değildir.Vakıa yazı, imza falan benimdir. Yani benimkiler benim, Necati'nin olanlar dahi onundur. Ancak bu da bizim mektubun bir kopyesidir. Baksana, bir kere dikkat etsene? Eğer bu mektup kalem ile yazılmış olsaydı her satırında ve hatta her kelimesinde bile bazı yerlerin mürekkepleri daha akçıl ve bazı yerlerin daha koyu olarak her hâlde darbe-i kalem belli olurdu. Bu mektubun yazıları ise serapa bir renkte! Demek oluyor ki bu mektup yazma değil basmadır. Daha ziyade ispat istersen işte parmağım ile şu kenarını sildim. Bak hiç mürekkebin bozulduğu var mıdır? Yazma olsaydı bozulurdu. Bu ise basmadır.

-Ben yazıdan, mürekkepten anlamam hanımım. Ama sizin mektubun böyle aynını yapabilmek nasıl mümkün olur?

-A! Ahmak kadın! Kaime taklidi yapılır mı? Bu ise pek kolaydır. Zira bir renkten ibarettir. Evvelâ benim mektubumu fotoğrafya ile alırlar. Badehu litoğrafya taşı üzerine naklederek aynını basarlar. Bu sanatı bir gazetede okumuştum. Hatta bu sanat ile Hafız Osman'ın yazdığı Mushaf-ı şerîfi dahi basmışlardır ki görsen ve anlasan aynı olduğunu teslim edersin. Bu da bir şey mi? Şimdi taklit sanatı o kadar ileriye gitmiştir ki benim yazdığım bir mektuptan bir çok harfler, kelimeler alarak yeniden ve başkaca bir mektup dahi tanzim edebilirler. Benim hiç söylemediğim ve yazmadığım şeyleri bana söylettirip yazmış olurlar.

-Aman ya Rab! Dünya ne kadar fena olmuş.

-Öyle değil. Dünya ne kadar ilerlemiş. Hâsılı şimdi ben bunları yine takımıyla Behçet Bey'in kendisine göndereceğim!

-A!... Hazır ele geçmiş olan şeyleri...

-Ele geçmiş bir şey yok a kuzum! Behçet Bey isterse yüz resim, yüz mektup daha basabilir. Asıl benim resmim, asıl benim mektubum ise yine onun elinde kalır. Beyin bize düşmanlık etmek muradı olmasaydı hiç bu sahtekârlığa lüzum görmeyerek daha sen bunları onun hanesinde düşürdüğün günün ertesi günü bunları bana gönderirdi. İşin üstünden aylar geçmezdi.

-Kendisine iade edecek olursanız daha ziyade darılmaz mı?

-O zaten darılacağı kadar darılmış. Ne hacet? Bu sahtekârlığı yapmayıp da asıl resmimi ve mektubumu gönderseydi bile mektubunu bu surette yazdıktan sonra hiç makbule geçmezdi. Zira onun itikadına göre benim Behçet Efendiye ettiğim mükâfat pek büyük olmak lâzım gelip kendisinin şu hizmeti ise ondan daha büyük olduğuna göre kendisi dahi öyle bir mükâfata ve hatta daha büyüğüne istihkak kazanmak iddiasında bulunuyor. Beni bir ahmak kadın zannederek aklınca bu suretle beni korkutup nâil-i emel olmak istiyor. Bereket versin ki öyle sehlü'l-vüsûl bir kadın yerine koymuyor. Zira o hâlde bu külfetlere de hacet görmemek isterdi. Ona bu zan dahi senin tarafından verilen malûmat ile gelmiş. Lâkin bu böyle alçaklar gibi edilen muameleye benim iştirakım kabil olabilir mi? Alçaklığın bu derecesine karşı koymak için ise bende hiçbir kuvvet yoktur. Kader, kısmet neyi gösterir ise onu görürüm!

Biraz sükûttan sonra Despino dedi ki:

-Ah hanımım! Şunları iade etseniz de bir kere dahi ben gidip beyi görsem!

-Sen gidip beyi görmüş olduğun hâlde işte işler bu sureti bulmadı mı!

Ferdane bu sözleri o kadar büyük bir tavr-ı tekdîr ile söyledi ki Despino da artık şakk-ı şefe etmeye cesaret kalmadı.

Zavallı Ferdane! Hiddetten, yeisten elleri titreyerek evrâk-ı mevcûdeyi bir zarfa koydu. Kendi tarafından hiçbir mektup ilâve etmedi. Hatta zarfın dahi üzerini yazmayıp biraz

sonra ayvaz geldiği zaman cevap olmak üzere işte bu yazısız mazrufu herifin eline tutuşturdu.

On Dokuzuncu Bap

Yeis Cür'eti Arttırır

Behçet Bey mahut resim ve mektup kopyalarını Ferdane Hanıma gönderdiği zaman pek büyük bir ümit ile göndermişti.

Ferdane gibi bir kadın böyle fotoğraf ile resim istinsah edileceğini ve bahusus foto litoğrafya ile el yazılarının aynı yazılacağını nereden haber alsın? Nasıl öğrensin?

Binaenaleyh Behçet Bey emin idi ki Ferdane Hanım bunların aynen kendi resmi, kendi mektubu olduğuna kanarak gerek bunların kendisine irsali gibi nazikâne bir muameleden, gerek Necati ile olan esrarına kendinin vukufu üzerine bittabi hâsıl olacak korkusundan dolayı elbette kendisine bir rû-yı iltifât göstereceğini ümit eylemişti.

Behçet Bey bu ümitte iken gönderdiği adamın kendisine üzeri yazılmamış bir mazruf getirdiğini görünce bir kere yüreği oynadı. Fakat sür'at-i intikal hissiyle zarfın üzeri yazılmamasındaki hikmeti derhal anladı. Kendi kendisine dedi ki:

-Kadın yazısı ne kadar olsa bellidir. Üzeri kadın yazıs ile yazılmış bir zarfı yabancı bir adamın eline tutuşturmakta ihtiyat eylemiştir. Açalım bakalım!

Zarfı açtı baktı. Hatta içinde Ferdane'nin cevapnamesine benzer bir şey görülmeyince zarfın içine bir daha baktı. Ferdane'nin cevapnamesi mefkud olmasına derhal bir sebep bulacak kadar sür'at-i intikalden istifade edemedi.

Behçet bu bapta düşünüp taşınıp bulabildiği sebebe insanın güleceği gelir. Zira kendi kendisine demişti ki:

-Mutlaka yazdığı cevapnameyi telâş ile zarfın içine koymayı unutarak zarfı kapayıvermiştir.

Evet! Bazı kere bu da olabilir. Hatta insan iki yere yazdığı başka başka mektuplardan birisini diğerinin gideceği yere gönderip oraya gidecek olan mektubu dahi öteki yere gönderebilir. Lâkin şu kendi gönderdiği resim ve mektup

kopyalarını Ferdane niçin iade eylemiştir?

Yalnız resim iade edilmiş olsaydı "Size hediye olsun" diye göndermiş olduğu hükmolunabilirdi.

Ya Necati ile muhaberesini havi bir mektubun dahi iade edilmiş bulunması buna mani olmaz mı?

Behçet Bey daha ziyade düşünmeye başladı. Bir çok düşündü ise de şu hâle hiçbir mana veremedi.

Eğer vakit artık geç olmamış bulunsa idi gönderdiği adamı tekrar gönderip Ferdane Hanımdan istizah ettirecekti. Zira Ferdane'nin iyi kötü elbette bir mektup yazacağı derkâr olup Behçet ise mutlaka bu mektubun sehven yine Ferdane Hanım yanında kaldığına hiç şüphe etmemekte bulunmuştu.

Artık bu mütalâa üzerine Behçet'in o geceyi nasıl geçirmiş olduğunu sormayınız. Zihnine bazı fena şeyler geldiği ve meselâ Ferdane'nin yazdığı mektubun bir tekdirname olmasına ihtimal verdiği zamanlar kendisini o kadar me'yus bulur ve Necati'nin bahtiyarlığına o derecelerde gıpta ederdi ki elinden gelse zavallı Necati'nin boğazına sarılması bile işten değildi.

Bu hâller Ferdane'ye aşkından mı neşet ediyordu.?

Hayır! Aşktan büyük bir şeyden neşet ediyordu. Aşk nedir? Gıpta, haset, yeis, hiddet gibi emrâz-ı nefsâniyyeye nispetle aşk sıfır menzilesinde kalır. Vakıa bazı âşıklar icbâr-ı aşk ile birçok facialara cesaret edebilirlerse de o facialar âşıkın yalnız âşıkıyyeti hâli ile vukua gelmez. Belki hâlet-i aşk bazı esbâb-ı hâriciyyeden dolayı hasede, ye'se, hiddete münkalip olur da onun için o fenalıklar dahi vukua gelir.

Behçet Bey bu geceyi hemen hiçbir âşıkta vücudu tahayyül bile edilemeyecek bir ıstırap içinde geçirdi. Ertesi sabah ilk vapur ile Despino'nun gelmiş olduğu daha kendisi yatakta iken haber verilince o kadar sevindi ki bizzat Ferdane Hanım gelmiş olsaydı ancak bu kadar sevinebilirdi.

Haniya Despino'ya dargın idi ya? Haniya kadıncağızın yüzüne bile bakmıyordu ya?

Böyle dargınlıklar falanlar hep nisbî şeylerdir. Zaman olur ki insan kanlısı ile bir anda musâlâha eder.

Hemen arkasına bir ince hırka alarak selâmlığa çıktı. Ve orada Despino'yu huzuruna kabul eyledi.

Bu Despino gerçekten safvet-i kalb sahibi bir kadındı. Bey ile araları bozuk olduğu hâlde nasıl bir sebeb-i mücbirin icbarıyla oraya geldiğini düşünerek Behçet Bey tarafından dahi nasıl bir tehâlük ile kabul olunduğunu derpiş eylediği zaman kadıncağızın gözleri yaşarıp birden delikleri dahi sulanmıştı.

Behçet Bey dedi ki:

-Buyurunuz bakalım dargın hanım! Artık küskünlüğü uzattınız ya? Bu kadar da kin gütmek olur mu? Ben sizi dün akşam gelir diye ümit eyliyordum.

-Dün akşam mı?

-Öyle ya? Ferdane Hanıma yazdığım mektubun cevabını siz getirirsiniz diye ümit eylemiştim. Bunu da bilmemezlik mi edeceksin yoksa?

-Hayır beyim! Artık bilinmeyecek ve bilmemezlik edecek ne kaldı ki?

-Demek oluyor ki Ferdane Hanım tarafından geliyorsunuz. Bana yazdığı mektup sehven orada kaldı da onu getiriyorsunuz. Öyle değil mi?

-Öyle değil beyim. Ferdane Hanım yanından gelmiyorum. Yani beni buraya o göndermedi kendiliğimden geliyorum. Size mektup dahi yazmadı. Yalnız sizin gönderdiğiniz şeyleri yine size geriye gönderdi.

Despino bu sözleri söylerken Behçet Beyin dahi kan başına çıkmaktaydı.

Despino'nun mutlaka kendisine bir mektup getirdiği ümidinde iken kadından bu sözü işitip de badehu Despino'nun izâh-ı mesele yollu söylediği sözleri yani kendi hareketinden Ferdane'nin ne kadar müteessir olduğu hakkındaki izahatı dinlediği zaman Behçet'in yeis ve şiddeti bir kat daha artmıştı.

Muhaverenin sonraları şu sureti buldu. Despino dedi ki:

-Beyim! Elmas beyim! Merhametli beyim, beni Ferdane Hanım göndermedi ama ben onun tarafından geldim! Onun için

geldim. Böyle melek gibi bir kadını bu kadar üzmek sizin gibi terbiyeli bir beyefendiden ümit olunur mu? Merhamet ediniz beyim, şu kadıncağızdan elinizi çekiniz.

-Kime merhamet edeyim? Sana mı, Ferdane'ye mi? Eğer sana ise geçenlerde senden Ferdane ile Necati arasındaki münasebete dair haber sorduğum ve senin de inkâr eylediğin zaman ben sana söylemiştim ki size artık düşman olacağım! Bu düşmanlık hem sana hem de Ferdane'ye idi. Eğer Ferdane başından korkacak idiyse gönderdiğim şeyleri bana böyle hakaret tavrıyla göndermeyip şimdi senin istediğin merhameti o kendisi istemeli idi. Hanımefendi Hazretleri bu ustalıkları kimden öğrenmişler? Kemâl-i kibir ve azametle kendisinin tahkir eylediği adamdan bir elçi vasıtasıyla merhamet dahi istemek yolu ile edilen galebeden ne hâsıl olur?

-Benim buralara hiç aklım ermez beyim. Ben yalnız düşünüyorum ki bu fenalıkların sebebi ben oldum. Benim sebep olduğum fenalıkları dahi yine benim tashih etmekliğim lâzım gelir.

-Ferdane seni tekdir etti mi?

-Onun yalnız bir çehre göstermesi ne büyük tekdir olacağını anlayabilecek kadar kendisini tanımış olduğumdan...

-Öyle ise sen de ona mülâzemeti terkederek kurtulursun. Bir daha semtine uğramazsın. Yoksa kendisinden kolay kolay ayrılamayacak kadar istifaden mi var? Eğer öyle ise istifade hususuna Allah kerimdir.

Despino bu sözün hükmünü pek âlâ anladı. Anladığı içindir ki bir anda rengi mosmor olmayı müteakip diğer anda gözlerinden yaş boşandı. Sanki tufan gibi bir yağmur evvelinde havanın birden bire kararıp badehu seller boşanması gibi bir şey oldu. Despino bu hâl ile dedi ki:

-Ah a beyim! Nasıl istifade? Nazarınızda artık gerçekten şey mi oldum? Benden öyle hâlleri nasıl ümit edebiliyorsunuz?

-Hayır! Ümit ettiğim için değil. Şayet öyle bir istifade varsa demek istiyorum!

-Keşke bu işlerin içine hiç de girmemiş olsaydım. Fakat yine sizin hatırınızdan çıkamadım da onun için girdim. Bir de

Ferdane Hanımı tapmak derecesinde sevmeye bahusus zavallı kadıncağızı acıyarak sevmeye lâyık bir hanım bulduğum için ona da candan dostluk etmek istedim. Emin olunuz ki insanı gerek halk nazarında ve gerek vicdanı önünde mahçup edecek çirkin bir şeyi hanım bana yaptırmamış olduğu gibi kendisi dahi yapmamıştır. Hanımın Necati Efendi ile olan muamelesi iki kardeşin yekdiğeri ile dertleşmelerinden başka hiçbir şeye benzemez. Hanım size cevap bile yazmadığından ve gönderdiğiniz kâğıtları reddeylediğinden dolayı bu kadar hiddet ediyorsunuz, bu kadar fena sözler söylüyorsunuz. Sözüme darılmayınız beyim ama şu hâliniz ile hanım size nasıl mektup yazabilsin? Mektubu yazmayan o değildir. Yazdırmayan sizsiniz!

Despino'nun bu son sözleri âdeta muhakkirane sözler olduğu gibi kadın dahi Behçet tarafından gördüğü muamele üzerine bu sözleri öyle yüreği yanarak müteneffirane ve muhakkirane bir suretle söylemişti ki Behçet Bey dahi emrâz-ı nefsâniyye sebebiyle kızmaya başlamıştı. Despino bir nefes almak için sözüne fasıla verdiği zaman Behçet dedi ki:

-Acayip! Ben o kadar terbiyeli bir adam değilim ki Ferdane Hanım bana mektup yazabilsin ha?

-Ben size terbiyesizsiniz demiyorum beyim. İnsaf buyurunuz ki nazarınızda ben ücret ile hizmet eder bir vasıta olduğum hâlde Ferdane ne olabiliyor? Halbuki ben öyle bir kadın olmadığım gibi Ferdane hiç değildir. Siz benden ve Ferdane'den o yolda mukabele bekledikçe tabiî göremezsiniz. Öyle değil mi?

Ferdane öyle bir kadın hiç değildir ha? Amma yaptın Despino! Bu kadar da ileriye gitmeyelim! Bir kadın resim çıkarır. Bir kadın resmini erkeklere gönderir. Bir kadın erkeklerle mektuplaşır. Bir kadın kırlarda, seyir yerlerinde erkeklerle görüşüp konuşur da o kadın hâlâ öyle bir kadın olmaz ha? Bunları sen benim külâhıma anlat! Vakıa hanımefendinin hâlleri başkalarına pek benzemediğini anladık. Gençleri sevmez. Güzelleri sevmez. Nerede bir menhus, bir musibet varsa onları tercih ederler. Fakat bunların da birer sebebi vardır. Genç adamların ağızları gevşek olur. Kendisine gönül veren, müsaade gösteren kadını cihan nazarında teşhir ederek namusunu dört

paralık ederler. Güzel olan erkekler ise her zaman bir çok kadınların nazar-ı rağbetlerini celp edebileceğinden öyle yalnız bir kadına esir olamazlar. Ama Necati gibi sümsüklerin zaten yüzlerine bakacak kadın bulunmaz ki bir kere nâil-i lütf oldukları kadından ayrılabilmek mümkün olsun. İşte senin akıllı Ferdane buraları hesap eylediği için bizlere rağbet buyurmaz da Necatilerin meftunu olur.

-Benim o kadar aklım olmadığı için ben buralarını hesap edemem beyim. Benim gözlerim ile gördüğüm bir şey varsa o dahi Ferdane ile Necati Efendinin münasebetleri dünyada bir münasebete benzemeyecek kadar masumane olmasından ibarettir. Kadıncağız o kadar genç, o kadar terbiyeli, edîb, nazik, zarif olmakla beraber zaten Talat Bey gibi baş belâsı bir kocaya duçar olmuş bulunduğundan dolayı yürekler acısı iken bir de sizin gibi terbiyeli bir bey tarafından böyle hakaretlere, taarruzlara duçar olursa bütün bütün yürekler acısı olacağından işte bu beliyyeyi men etmek mümkün ise onu men için buraya gelmiştim. Hamdolsun tarafınızdan şey!.. olmak gibi bir hakaretle telâkki olunduk!

Behçet'in hiddeti biraz sükûnet bulur gibi oldu. Bir miktar düşündü. Hatta şu sözleri dahi bir yandan düşünerek yavaş yavaş söyledi:

-Talat Bey gibi baş belâsı ha? Halbuki hikâyelerini işittik. Zavallı Talat o hâle girdikten sonra kendisini almamak ve nikâhı feshetmek istemiş. Hanımefendi güya büyüklük göstermek için mutlaka kendisine varmakta ısrar etmiş. Mademki beraber yaşayamayacak idi daha evvelinden varmamalı idi. Ama Necati Bey ile muamelesi afîfâne imiş. Biz de iffetsiz bir adam değiliz ya? Bizimle dahi afifane bir münasebet peyda edebilir. Eyvah eyvah! Biz de dünyada yarsız kalmış bir sevda zükûreti değiliz. Fakat hüsnünü, cemalini, terbiyesini, zarafetini göklere çıkardığın hanıma biz de bir "bonjour!" diyelim diye merak ediyoruz. Hoş hanımın muamelesine bakılırsa terbiyesi dahi o kadar yolunda olmadığı anlaşılıyor. Bir erkek, kendisine, zayi olan kendi resmini, kendi mektubunu iade ederse terbiyesizce bir iş mi görmüş olur?

Behçet şu son sözü söylediği zaman resmin ve mektubun

taklit olduğu Ferdane nezdinde anlaşılamamış olmak mütalâası üzerine söylemişti.

Bunu Despino dahi anladı. Hatta bu cihetten dahi beye izahat verip vermemek lüzumunu tayin için biraz düşündü.

Nihayet dedi ki:

-Ferdane'yi o kadar ahmak yerine koymayınız beyim! Onlara bakar bakmaz resmin de mektubun da kendi resmi, kendi mektubu olmadıklarını anladı. Fotoğrafya sanatı ile bunların kopya edildiğini hükmeyledi. Hatta onun için kabul etmeyip size iade eyledi. Dedi ki: Behçet Bey murat ederse bunların daha yüzlerce kopyalarını çıkartabilir!

Keşki Despino bu sözü söylememiş olsaydı! Zira bu söz Behçet Beyin tavrında öyle birtakım kin ve gazap peydasına sebep oldu ki Despino âdeta korktu.

Behçet dedi ki:

-Ya! Bunların kopya olduklarını anladığı için göndermiş öyle mi? Öyle ise bunları kopya edebilmeye muktedir olan adam daha açık şeyler yapmaya muktedir olabilir.

-Aman beyim merhamet buyurunuz! Bana da o bîçare kadına da acıyınız!

-Hayır Despino! Merhamete muhtaç olanlar bu kadar kibirli, azametli davranmazlar. Sizin merhamete hiç ihtiyacınız yoktur. Ben de Behçet isem elbette şu "aman beyim!" sözlerini hanımefendiye dahi söyletirim.

-Etmeyiniz beyim, yazık edersiniz.

-Kendisi yazık ediyor Despino! Yazık eden ben değilim! İstersen bir mektup yazayım da bunu kendisine dahi anlatayım.

-Ben sizin tarafınızdan ona mektup götüremem. Kabul etmez.

-Mektubu da kabul etmez ha?

-Etmez efendim!

-Pek âlâ! Ben de mektubumu kabul etmeyen hanıma mektup yazmam.

Despino'nun gözlerinden akan yaşlar elbisesi üzerinde boylu

boyuna izler peyda eylemişti.

Behçet Beyi merhamete getirmek için daha ne kadar yalvardı yakardı ise de hiçbir faydayı mucip olamadı. Nihayet yukardan aşağıya bir vapur gelmekte olduğu görüldüğünden Despino, Behçet Beyi pek fâci' bir surette veda ederek kalktı vapura binip gitti.

Despino gittikten sonra Behçet Bey bir odaya girdi ki âdeta fotoğrafyahane gibi bir şeydi. Orada eline bir mukavva aldı. Bu mukavva yirmi beş santimetre eninde ve elli santi metre boyunda olup ortasına dahi fotoğrafya resmi yapıştırılmıştı.

Resmi kemâl-i dikkatle muayene eyledi. Beğenmiş olduğu dahi hâl ve tavrından anlaşılıyordu. Bu resmi uzaktan görseydiniz gayet alafranga, gayet dekolte giyinmiş bir kadın olduğunu anlardınız. Yakından baksaydınız Ferdane Hanım olduğunu tanırdınız.

Yirminci Bap

Necati'nin Hayreti

Behçet Bey tarafından Ferdane Hanıma gönderilen ve Ferdane Hanım tarafından Behçet'e iade olunan resimlerden, falanlardan acaba Necati'nin haberi oldu mu? Necati o kadar sevdiği Behçet tarafından böyle bir haksız muâmele-i tecâvüzkârâneyi haber aldığı zaman kim bilir ne kadar meyus olmuştur!

Hayır! Ferdane Hanım bu vukuattan Necati'ye asla malûmat vermemiş olduğu gibi Despino'ya dahi ettiği tenbihler üzerine o da hiçbir şey söylememişti.

Vakıa onlar hiçbir şey çıtlatmamış iseler de Necati'ye başka taraftan pek çok şeyler çıtlamıştı. Şöyle ki:

Bir gün daha doğrusu bir akşam Necati Efendi ***karyesindeki hanesine geldiği zaman kendisine bir büyük mukavva kutu takdim eylediler. Haniya şu modocı kadınların yapma çiçek koydukları kutular yok mu? İşte onlardan!

Bu kutu gündüz bir uşak ile gönderilmiş imiş.

Necati'nin bir kere yüreği oynadı. Zira kutunun Ferdane

Hanım tarafından gelmiş olduğuna şüphesi kalmamıştı.

Kutuyu açtığı zaman ber-kaziyye bilkülliye tahakkuk eyledi. Zira derunundan Ferdane'nin âlâ bir fotoğrafya resmi çıktı ki çerçeveye geçirmek için büyük kıt'ada yani arzan yirmi beş ve tulen elli santimetre vüs'atinde yapılmıştı.

Necati resmi temaşaya başladığı zaman sevinç ile hiddet mahlûtu olarak o kadar büyük bir hayrete duçar oldu ki tarife sığmaz.

Ferdane'nin ne kadar güzel olduğunu tekrar tafsile hacet var mıdır? Zaten ilk küçük resmini Despino'nun elinde gördüğü zaman Necati o yakışıklı kadının resmine ne kadar hayran olmuştu?

Şimdi ise Ferdane resmini dekolte kıyafetle aldırmış. O kadar lâtif bir sine, o kadar güzel kollar ki doksan yaşında bir ihtiyar görmüş olsa yirmi beş yaşındaki delikanlı gibi çıldırıverir.

Aman ya Rab! Ferdane Hanım alafranga giyinmekte dahi ne kadar mahir! Siyah fistanını gelişigüzel tabirine bihakkın sezavâr olmak için o kadar güzel dalgalandırıvermiş ki insanın aklı dahi bu dalgalar arasında müstağrak olur gider.

Fakat Necati öyle kolay kolay aklını aldıracak adamlardan mıdır?

Bir yandan resmin yani sahibinin güzelliğine hayran olmakla beraber diğer taraftan dahi yeis ve ondan mütevellit hiddet bîçare adamı istilâya başlamıştı.

Kendi kendisine dedi ki:

Acayip! Ferdane Hanım böyle alafranga kıyafetlerle resmini de aldırsın? Zaten istibat olunacak bir şey değildi ya? Her zaman o kadar alafranga giyinmiyor mu? Bundan evvel dahi bir resim aldırmış değil mi? Ey sanki bu çapkınlıktan maksat?

İnsan cidden sevdiği bir zattan hiç hoşlanmadığı bir hâl görürse ol kadar müteessir olur ki bu hâli başka her kimde görecek olsa mümkün değil o kadar müteessir olmaz.

Necati'nin Ferdane'ye olan muhabbetinin en büyük veçhi ise

Ferdane'nin gerçekten ırz ve iffet kadrini anlamış ve kadınlık meziyyatının kıymet ve kudsiyetini fark etmiş bir kadın olmasından ibaretti.

Şimdi bu resmi gördüğü zaman ise evvelki resim ve bahusus Ferdane'deki alafrangalık ve serbestlik dahi hatırına gelerek hakkındaki hüsn-i zannı âdeta bilkülliyye değişti. Kendi kendisine dedi ki:

-Hanımefendi o hakimane sözleri mahza bizi aldatmak ve ettiği haşarılıkları mazur göstermek için söylüyor. Yoksa hakîkat-i hâlde kendisi haşarı kadınların en serbâzıdır. Sanki bu resmi bana niçin gönderdi? Güzel kollarını, güzel göğsünü, ensesini, gerdenini, memelerini görüp de ağzımın suyu akmak için değil mi? O şimdi zanneder ki ben bu resmin bana gönderilmesi mahza münasebetimizde bir kat daha cür'etli davranmak için bana müsaade vermek olduğunu anlayım da bademe biraz da o vadiye ayak atmak için cür'et bulayım. Vah Ferdane vah! Yanlış hesap ediyorsun dostum! Benim aldığım zevke nispetle senin bu güzel gerdeninden alınacak zevk ve lezzet hiç kalır. Gayeti bu vücudu en mahir heykeltıraşlardaki mahâret-i sanatkârânenin dahi halıkı olan heykeltıraş-ı hakîkînin kudret çekici ile kudret kaleminden çıkmış bir statue olmak üzere telâkki ederim. Fakat sen de böyle serbâzane revişlere devam edecek olursan beni nüsha-i vücûdundan ibaret olan nüsha-i kübrâ-yı eser-i hâlikiyyeti temaşadan ve bu temaşa ile aldığım mütehayyirane lezzetten mahrum edersin de işte bana en büyük fenalığı, en müthiş düşmanlığı bu suretle etmiş olursun!

Necati Efendi, Ferdane'nin bu derecelerde hiffet-i meşrebine pek ziyade sıkılıp mahzun olmakla beraber resmi temaşaya dahi doyamamakta idi. Ancak böyle bir resmi hanesinin hangi tarafına assın?

Ya kendisi kendi hanesinde asacak bir yer bulamadığı hâlde bu resmin resimci dükkânlarına talik olunacağı ihtimaline karşı hidditeni nasıl yenebilsin?

Bizim burada az tarifimizden elbette kaaleriniz çok anlayarak bîçare Necati'nin lütuf yüzünden kahra mı yoksa

kahir yüzünden lütfa mı uğradığını pek âlâ hükmederler.

Şu kadar ki Ferdane Hanım resmi gönderdiği zaman bir de mektup göndermemiş olduğuna da Necati Efendi dikkat eyledi. Ancak biraz teemmül ile bunu da tevcîh edebildi.

Kendi kendisine dedi ki:

-Resmi gönderdiği hâlde fazla olarak bir de mektuba ne ihtiyaç var? Bu resim en mufassal, en fasîh bir mektup demek değil midir? Ferdane bana kalem ile anlatamayacağı emelleri işte bu resim ile anlatmıştır. Bunda demek istiyor ki: "Bak benim ne güzel gerdenim, ne iştihâ-engîz göğsüm, memelerim var! Sen beni o kadar hakim gördüğün hâlde bende kadınlık hiç yoktu itikat eyledin? Bu kadar mükemmel bir kadın seninle bu derecelere kadar münâsebet-i hususiyye peyda eylesin de o kadın yanında o kadar câmidane tavır ve harekette bulunmak reva mıdır? İşte bu resmi temaşa et, meziyyât-ı nisvâniyyemi anla da bademe benden bu istifadeleri dahi bekle". Bu müeddâları kalem ile anlatmaya ve bahusus lisan ile ifadeye cür'et bulamadığı için bu resmi gönderir.

Vakıa Necati'nin zehabına hiç diyecek yoktur. Zira kadınlar bir erkeği ne kadar beğenip arzu etmiş olsalar şu rağbetlerini erkeğe kendileri arzu etmeyi vakar-ı nisvânelerine muğber bulurlar. İlk arzuhâl erkekler tarafından vukua gelmesini isterler. Binaenaleyh eğer resmen Ferdane tarafından gönderilmiş olması sahih olursa şu manalar dahi pek becâ görülür.

Vakıa bazı kadınlar vardır ki ilk taarruzda en cesur erkekleri bile geçerler. Âdeta kendileri meydan okurlar. Halbuki bu kadınlar Ferdane hâl ve tavrında olan kadınlar değildir. O kadar cür'etli olan kadınlar eğer kendi kendilerini rezil eylediklerini bilselerdi öyle küstahane harekette bulunmayı yalnız kadınlık şanlarına değil hatta aradıkları menfaata dahi muvafık bulmazlardı.

Onlar zannederler ki ilk rast geldikleri erkeğin yüzüne sırıtmak ile herifi ihya etmiş olurlar. Halbuki en bayağı bir erkek bile öyle ilk nazarda sevmek sevilmek kabil olmadığını bildiğinden kadının kendisine sırıtması kendini beğendiğinden

değil belki metâ-ı hüsnünü satacak müşteri aramasından neşet eylediğini hükmeder. Bunu hükmeder de akabinde o metaın artık piyasası ucuzlamış bir meta olduğunu anlar.

İşte bundan naşidir ki birçok hanımlar birçok erkeklere arz eyledikleri istidâd-ı hevâ-perestlerine hüsn-i mukabele göremediklerinden dolayı ya erkeğin filhakika meyl-i nisvân hissiyatından mahrum olduğunu veyahut odun gibi bir adam olarak sevdâ-perdazlık oyunundan bîhaber bulunduğunu hükmederler. Hakikat ise hiç böyle değildir.

Bir kere düşünmelidir ki insanın elinde bir mücevher bulunsa da onu satmayı bir adama teklif eylese derhal mücevher kıymetinden düşer. İhtimal ki teklif olunan adam "Sakın bu elmas yalancı bir şey olmasın? Sakın herif beni aldatmak istemesin!" diye şüphelere dahi düşer. Ama bir adamın elinde bir elmas bulunup da hariçten birisi onu pek beğenerek "Aman şunu bana satar mısın?" derse bu teklif elmasın kadrini kıymetini arttırır. Elmas sahibi ne kadar istiğna gösterirse malın kıymeti o kadar ziyade artıp eğer râğıb ona cidden rağbet etmişse ciddî bir fedakârlığı dahi göze aldırır.

Biz burada şu muhakemeyi kendi muhakememiz gibi bir surette serdediyoruz ve eyledik ise de bunlar kâmilen Necati Efendinin kendi mütalâatından olmak üzere hatırından geçmişti. Hatta hatırından geçtiği içindir ki Ferdane'nin dahi kendi nazarında cihan-kıymet olan ahvali âdeta değerinden bir hayli düşmüştü.

Bîçare Necati şu hâl-i hayret içinde birçok ezildi. O gece gözlerine hemen uyku girmeyip bazı bazı kendisinden geçecek olduğu zamanlar dahi o kadar fena rüyalar görüyordu ki bu rüyaları görmekten ise uyanık yatmayı tercih eyliyordu.

Sabahleyin erkenden kalktı. Resmi tekrar karşısına aldı. Fakat bu defa resmi dün akşamki kadar hayretle temaşa etmiyordu. Belki Ferdane'nin bu hareketi üzerine ne yapacağını düşünüyordu.

Pek güçlükle mülâhazâtına bir netice verebildi. Bu netice bir karar idi. O karar ile hemen yerinden fırlayıp eline bir kalem ve önüne bir kâğıt aldı. Şunları yazmaya başladı:

"Hanımefendi Hazretleri!

Gönderdiğiniz resmin kadr ü meziyetini anlayacak kadar gözsüz ve beyinsiz olmadığımı artık anlamışsınızdır. Fakat bu resmi maa'l-iftihar duvara asacak kadar hafif meşrep olmadığımı dahi anlamış bulunmanız lâzım gelir. Binaenaleyh bana asla yaramayacak olan bir şeyi ya mahvetmek veyahut iade eylemek cihetleri arasında mütehayyir kalmıştım. Nihayet mahvına cevaz veremedim. Benden başka pek çok adamlar bu resmi astıkları duvara karşı taabbüd-i âşıkaneyi cana minnet bilecekleri cihetle öyle bir itibarlı mahalle talik ettirilmesi için ben taraf-ı âlinize iade eyledim. Bu kusurumun affını rica ederim. Ve bundan böyle sizi taciz edecek hiçbir kusurum vukua gelmeyeceğini dahi kaviyyen ve kat'iyyen temin eylerim.

Necati"

Yazdığı mektubu Necati bir daha okumadı. Eğer bir daha okusaydı hiç şüphe olunmaz ki son fıkrayı tayyederdi. Zira bu son fıkra kat-ı münâsebetin bir sûret-i nâzikânesi demekti.

O zamana kadar her zaman Ferdane ile vâsıta-ı muhâberesi Despino olup halbuki bu defa Despino yanında bulunmadığından resmi ve mektubu kim ile göndermek lüzumu dahi başkaca hâlli lâzım bir mesele hükmünü aldı.

Fakat insan bir kere böyle Necati kadar müteessir olursa artık olur olmaz suûbetlerin ehemmiyeti mi kalır?

Necati hemen hazırlanıp resim mukavvasını ve mektubu beraber alarak hazır yukardan gelmekte bulunan vapura yetişmek için iskeleye doğru koşmaya başladı.

Bîçare Necati iskeleye koşarken Behçet Bey dahi vapura yetişmeye gayret eylediğinden dostunu görmüş ve bahusus koltuğu altında mukavvayı görünce telâşın sebebini dahi anlamış ise de hiç sesini çıkarmamıştı. Necati aşağıki kamaraya indiği hâlde Behçet yan taraflardaki küçük ve hususî kabinelerin birisine girerek gizlendi.

Vapur Üsküdar iskelesine yanaşmayıp Kuzguncuk'a yanaşıyordu.

Binaenaleyh Necati derhal bir kayık tutarak Üsküdar'a

doğru çektirdi gitti. Ya kabineden kendisini gören Behçet kendi kendisine dedi ki:

-Yürü ey feylosof âşık! Bakalım komedyamızın neticesi neye müncer olacak!

Yirmi Birinci Bap

Zavallı Ferdane!

Necati Efendi resmi ve kendi yazdığı mektubu Üsküdar'a götürmek için kemâl-i cür'etle hanesi kapısından çıktığı zaman yine bu dakikada Ferdane'nin kocası Talat Bey dahi kemâl-i hiddet ve tehevvürle Üsküdar'da kendi hanesinin kapısından çıkmakta idi.

Bakınız bu sabah Ferdane'nin hanesinde neler olmuştur:

Bir gün evvel Talat Bey İstanbul'dan Üsküdar'a gelirken vapurda mevkie oturmuş. Kendi oturduğu kanepenin arkasındaki kanepeye dahi iki efendi oturmuşlar ki Talat Bey ile arka arkaya gelmişler. Vapur da bir kalabalıkmış bir kalabalıkmış ki yolcular âdeta kucak kucağa denilecek bir hâldeymişler.

Bu iki efendi kulaktan kulağa bir şeyler konuşuyorlar ve itikatlarınca pek gizli söyleşiyorlar ise de onların dudakları hasebü'l-mevki Talat Beyin dahi ensesine yakın olduğundan fısıltılarını Talat Bey dahi işitiyormuş.

Şimdi kaza ve kader yahut tesadüf iktizası olarak bu efendilerin sözleri Ferdane'ye dair olursa ne dersiniz?

İki efendi Ferdane Hanımın hüsnüne, letafetine, kudret-i edîbânesine, ahvâl-i şâirânesine dair sohbet ederek böyle zamanın yektası olan bir kadın hakkında bittabi biraz da mütehassirane, müştakane bahislerde bulunuyorlarmış.

Bir kadın güzel olursa kabahat kendisinde midir? Fakat bir kadın kendisini böyle genç efendilere sermâye-i kîl ü kal edecek etvarda bulunursa kabahat kendisinde olur.

Eğer Talat Bey bu ikinci hâlden dolayı zevcesi aleyhine dil-gîr olsa tamamıyla haklı görülür. Lâkin bîçare Talat, Ferdane Hanımı hiffet-i meşreb ile itham edemeyip mahza güzel olmasından ve daha ziyadesiyle süslenip

zinetlenmesinden dolayı itham eder.

İşte o gün vapurda işittiği sözler üzerine Talat Bey yine küplere biner. Akşam hanesine geldiği zaman çehreyi asarsa da her nasılsa kendini zaptederek gece vakti bir gürültü çıkarmaz.

Sabahleyin kalkıp da zevcesinin odasına gittiği zaman Ferdane'yi ayna önünde süslenmek ile meşgul bulmaz mı?

İşte kızılca kıyamet kopar!

-Her gün gelin olmak mı istiyorsun a canım! Nedir bu süs! Nedir bu zinet! Artık cihanın dilinde destan olduk. Sen değil ben oldum. Kahvelerde, vapurlarda Talat Beyin karısından başka söz edilmiyor. Aman Ya Rab! Ne betbaht bir adammışım! Bari canımı al da kultulayım!

Ferdane birden bire şu borayı görürse ne hâle gelir?

Bereket versin ki böyle fırtınalara, boralara çoktan alışmış idi de ödü patlayıp helâk olmuyordu.

Maahaza bu misillü beliyyâta hiç de ehemmiyet vermeyecek ve onlardan müteessir olmayacak derecelerde alışabilmek kabil midir?

Bîçare kadıncağız oturduğu yerden kımıldanmaksızın ve hatta elindeki pudra kutusunu dahi bırakmaksızın dedi ki:

-Ne olmuş beyim? Yine niçin hiddetlendiniz? Kendinizi yine hasta edeceksiniz!

Keşki bunu da söylememiş olsaydı! Talat Beyi o anda aynayı toz gibi dağıtarak ve alet takımını da bir tarafa fırlatıp atmış bulmazdı!

Aman ya Rab! Talat Beydeki gazabı görmeli. Öyle gazap kimde görülmüş değil ki! Avazı çıktığı kadar haykırmaya başladı!

-Hasta mı olacağım! Ben gebereyim diyorum. Seninle karı koca olmaktansa kara yerlere karışmak evlâdır. Bırak elinden şu murdarları!

Diye kadının üzerine hücum ederek önündeki çekmeyi kaptığı gibi bir tarafa fırlattı. Aynalar, şişeler, kutular, fırçalar falanlar odanın her tarafına yayıldılar!

Artık Talat Bey ağzından çıkanları kulakları ile işitiyor mu? Ferdane'yi o kadar alçak kadınlara teşbih eyledi ki kalem bile o izahatı vermekten haya eder.

Ferdane için ağlamaktan başka yapılacak ne kaldı?

Hayfa ki kadıncağız ağlamaya dahi muktedir olamıyor.

Talat Bey birkaç defa elini kaldırıp yumruğuna davranarak döğmek ile dahi kadıncağızı tehdide kalkışınca Ferdane hemen fırlayıp diğer bir odaya kaçtı. Despino oradaydı. Talat Bey dahi arkasından koştu ise de iki kadın kapıyı sımsıkı kapayıp arkasından dayandıkları cihetle Talat Bey açabilmekten meyus kaldı.

Kapı önünde Despino aleyhindeki naralarını da işitmeliydi. İşte hanımların terbiyelerini bozan bu çerçi karılar oldu. Böyle edepsiz karıları her kim hanesine uğratırsa ahmak oldu. Neler söyledi neler ki aynen kaydı mümkün olsa ciltler dolar.

Nihayet zavallı adamcağızın artık hiddetinden gözleri cihanı görmez olup hemen kendisini kapıdan dışarıya atarak gözü neresini gördü ise o tarafa doğru aldı yürüdü.

Borayı mucip olan dehşetli bulut sıyrıldı gitti ise de uğradığı mahalli ne hâlde bıraktı?

Zavallı Ferdane! Olanca gayretini toplayarak kocasının hücümâtına pek güzel mukavemet eylemiş ise de Talat Bey gittikten sonra artık olanca kuvveti dahi kendisini bıraktığından sinirleri gevşeyip kendisinden geçmişti.

Ferdane'den daha zavallı addolunsa becâ görülecek olan Despino, hanımı hayata iade için ne kadar zahmetler çekti. Ruh şişeleri yekdiğerini takiben Ferdane'nin burnuna yaklaşıyordu.

Nihayet hüngür hüngür tabirine bi-hakkın seza olan bir ağlayış Ferdane Hanımın açılmasına yardım eyledi.

Yarım saat sonra Ferdane Hanım âdeta hasta olmak üzere yatağa yatırılmıştı ki Despino, hanımı tesliyet için aklının erdiği, dilinin döndüğü kadar güzel sözler bulup buluşturarak söyler idiyse de Ferdane Hanım bunlara kulak vermeyip o hâl-i

za'fiyle beraber derin derin düşünürdü.

Acaba neler düşündüğünü mü merak ettiniz.

Ferdane'nin hâlini bilenler için şu anda hatırından geçen şeyleri keşfedebilmek müşkül bir şey değildir. Cenabıhak bütün benât-ı Havva'yı kendi mükemmeliyyet-i meziyyât-ı nisvâniyyesine karşı gıbta-keş olacak kadar mükemmel yaratmış iken en çirkin kadınların bile yâveri-i tali' ile mazhar oldukları bahtiyarlıktan bilkülliye mahrum kalan bîçare Ferdane bu sabahki muameleye dahi duçar olduktan sonra ne zehir zembel(r)ekler düşünmek lâzım ise işte onları düşünürdü.

Tamam bu anda kapının çıngırağı çalınıp kapı ipi çekildiği zaman içeriye bir bakkal çırağı girdi. Karamanlı çocuklar için istiksâr olunamayacak bir tavr-ı bî-edebâne ile "Feride Hanım mıdır? Firdevs Hanım mıdır? Kimdir o? Bir efendi şunları gönderdi" diye elinde bir mukavva kutu ve bir de mektup göstermeye başladı.

Despino koşup çocuğu karşılayarak elindeki şeyleri aldı ve bittabi doğruca hanımın yanına getirdi.

Bu hâdise dahi Ferdane'nin yüreğini oynatmış ise de zarfın üzeri Necati'nin yazısıyla olduğunu görünce halecanı birdenbire kesilip tesliyet mukaddemâtı yüreğini rahatlandırmaya başladı.

Kendi kendisine dedi ki:

-Zavallı Necati! Derdimin ortağı adamcağız! Elbette bu mektubundaki tesliyetler Hızır gibi imdadıma yetişeceklerdir.

Ferdane'nin şu ümîd-vârâne sözleri üzerine gelen mektubun mahiyetini bilen karilerimiz bilâ-ihtiyar "Zavallı Ferdane" demezler mi?

Bîçare hasta tesliyet ümidiyle açtığı mektupta hiç beklemediği şeyleri okuyunca birden bire o kadar hayrete duçar oldu ki bir dakika evvel duçar olduğu felâketi de unutarak ve hastalığını kaybederek hemen kalktı yatağının içinde oturdu. Despino'ya dedi ki:

-Nasıl resimmiş o?

Halbuki Despino'nun ne resimden, ne mektupdan hiçbir şeyden haberi yoktu.

Ferdane Despino'nun elindeki mukavvayı kaparcasına alıp kapağını koparırcasına açtı. İçinden kendi resmi o tavr-ı mütebessimanesiyle zuhur edince bîçarenin kolları gevşeyip resim dahi yanı başına düşüverdi.

Ferdane'nin bu hâli hakikaten temaşa ve dikkata şayan bir hâldi. Ancak kadıncağızın hayret-i bî-nihâyesi kendisinin aldırmamış olduğu böyle bir resmin ne suretle yapıldığını bilememekten neşet etmiş değildir.

Ferdane bir fotoğrafya resmi makine önüne tekrar konularak yeniden cama alınıp bir çok nüshaları çıkarılacağını bildiği gibi bu cam "karanlık sandık" denilen alet vasıtasıyla hutût-ı ziyânın tekatu'undan müteşekkil zaviyelerin gittikçe büyümelerine ittibaen sandığın gerisindeki fotoğrafya eczalı kâğıt üzerine resmi büyük kıt'ada olarak aks ettirilebileceğine dahi vâkıftı. Ferdane kadar ehl-i mütalâa ve tetebbu bir kadın için fotoğrafya sanatı gibi hakikaten muharrik-i merak olan bir sanat hakkında şu kadarcık bir fikir peydası istibat olunacak bir şey midir.

Ferdane, vasıf ve tarifi hakikaten muhal olan bir hayret ve ıstıraba düşdüyse o dahi mahza Necati Efendi yedine böyle bir resmin vüsulü üzerine kendi hakkında şu mektubun delâlet eylediği istiğrâb ve belki de nefretten dolayı dûçâr-ı hayret olmasından ibaret olabilir.

Despino gerek şu büyük resmin nasıl aldırılmış olduğuna ve gerek Necati'nin nasıl olup da eline düşmüş bulunduğuna şaşarak o yolda bir istizaha girişince Ferdane dedi ki:

-Bunda şaşılacak ne var? Sizin Behçet Beyefendi fotoğrafya sanatında pek ileriye gitmiş. Resmimi büyültüp Necati Efendiye göndermiş. Fakat bir de mektup yazmış. Zira Necati bu resmin benim tarafımdan gönderildiği itikadıyla yine bana göndererek o kadar da beyân-ı teessür ediyor ki âdeta benimle münasebet ve muhaberesini kat' ediyor.

Despino'da hayret!

Ferdane'nin bu kat'-ı münâsebeti hükmetmesi yukarıki

babın nihayetinde görülen mektubun son fıkrasından neşet eylediği anlaşılmış olmalıdır.

Zavallı Ferdane! Kocasından maada Necati Efendi tarafından dahi velev ki sehven olsun duçar olmuş bulunduğu şu ta'zîr ve tahkirlerden ziyade Behçet Beyin kendisiyle uğraşmak azmine gittikçe kuvvet verdiğinden bîzar ve meyus olmuştu. Bu meyusiyetin vecih ve suretini Despino'ya dahi anlatarak dedi ki:

-Benim için câ-yı selâmet olsa olsa ancak kûşe-i mezâr olacak.

-Allah göstermesin! Bu müthiş fikir nereden geliyor.

-Dünya yüzünde hiçbir kimse yüzünden rahat görmemek muhakkak olduktan sonra mezardan başka câ-yı selâmet mi kalır?

-Necati Efendinin hatası kendisine pek kolay ispat olunabilir. Kocanızın haksızlığı ise bütün bütün meydandadır. Yalnız Behçet Beyefendi gibi bir genç zevzek neden sizi böyle canınızdan bîzar etsin?

-Behçet bu kere, bu suretle uğraşmayı azmettikten sonra daha neler yapabilir neler ki yalnız bana değil sabır ve metânet-i mücesseme addolunabilecek bir kimseye dahi dünyayı dar edebilir. Bir kere dikkatli baksana? Benim hiç böyle alafranga kıyafete girdiğim var mıdır? Böyle dekolte rubaları sen bende gördün mü?

-Evet ben de ona şaşıyorum. Bunu nasıl yapmış?

-Ondan kolay hiçbir şey yoktur. Şu kıyafette bir kadın resmi almış, benim resmimden bir nüshanın başını kesip güzelce o resme yapıştırmış. Badehu resmi tekrar fotoğrafya ile alarak ve gerdenindeki ek yerini tashih eyleyerek işte böylece çıkarmış.

-Aman ya Rab! Ne şeytanet?

-Halbuki beyefendiyi bu denaetten menedebilmek iktidarı bizde yoktur. O aklınca bizi emana düşürmek ister ise de onun da imkânı yoktur. Nihayet bu gençlik ve güzellik bana bu kadar belâ olduktan sonra kendi hışım ve hiddetimi yine kendimden

almaya mecbur olmamak kabil midir?

Despino bu sözleri işitip de hükümlerini dahi zihninde güzelce tefekküre başladığı zaman dehşetinden sapsarı sarardı.

Hanıma nasihat ve teselli vermek için safderun kadıncağızın bulabileceği sözler Ferdane gibi bir kadını mutmain ve müteselli edebilir mi?

Zavallı Ferdane!...

Yirmi İkinci Bap
İlân-ı Udvân

Ferdane Hanım yukarıki bapda ne suretle duçar olduğu gösterilen sademâtı büsbütün hiçe sayacak kadar metanet sahibi olamadığından iki gün müddet yatağından dışarıya çıkmamıştı.

Bu müddet zarfında kocası Talat Bey asla kadının odasına ayak atmamış ise de böyle bir metrukiyet Ferdane Hanım için daha muvafık düşmüştü.

Ferdane'nin düşünmesi en lâzım olan bir şey varsa o dahi Behçet Beyin tecavüzât ve taarruzâtına bir çâre-i mumânaat bulmak hususu iken hanım bilâkis Necati Efendiye ne yolda mukabele edeceğini düşünürdü.

Necati'ye göndermek için birçok cevabnameler kaleme aldı. Bazısında muhibbinin o tavır hakaretini kendisine reddeylediği hâlde müteakiben onu beğenmeyip yırttığı gibi diğer bazısını da bu insaniyetsizlik Behçet Bey tarafından geldiğini beyanla hakayık-ı ahvâli dermeyan ettiği hâlde onu dahi beğenmeyerek yırtmış velhâsıl her birine bir kusur bularak hiçbirisini beğenmemişti.

Behçet Bey'in Necati'ye resmi gönderdiği zaman mektuba benzer bir şey yazmadığı ve bu sebebe mebni Necati'nin dahi o resim Ferdane tarafından gönderildiğine zahip olduğu bir hakîkat-ı kat'iyye olmak üzere Ferdane nezdinde tayin edildikten sonra eline kalem ve kâğıt alarak şöyle bir mektup daha yazmaya başladı.

"Azizim Necati Efendi!

Size gönderdiğim resmi maa'l-iftihâr duvara asarak bir

hafifmeşreplikte bulunmanız için göndermemiştim. Yazdığım mektupları birer levha gibi duvarlarınıza mı asıyorsunuz ki o resmi dahi asasınız.

Size yaramayacak olan resmi mahvetmek veya iade eylemek cihetleri arasında mütehayyir kalmamalı idiniz. Bizden gider bir resmi böyle hakaret-âmiz bir mektup ile iadeden ise onu mahveylemek cihetini tercih buyurmalıydınız.

Sizden başka pek çok adamlar bu resmi astıkları duvara karşı teba'ud-ı âşıkaneyi cana minnet bilirlermiş. Âlemin keyfine karışabilmek iktidarı bende olsaydı dediğiniz adamları böyle bir putpereslikten men ederdim. Fakat resmin öyle bir itibarlı mahalle talik ettirilmesi için yine tarafımıza iade etmenize ne mana verelim? Öyle bir itibarlı duvara resmimi talik ettirmek istemiş olsam sizin tarafınızdan iade olunacak nüshaya muhtaç kalmayarak nezdimde bulunması lâzım gelen sair nüshaları istediğim yerlere gönderebilirdim.

Mektubunuzun hatimesinde kusurunuzun affını rica etmeniz pek garip görünüyor. Siz vicdanınızca kusur etmemişsiniz. Kusur bende olduğu için beni tashih eylemişsiniz. Ancak bundan böyle beni taciz edecek hiçbir kusurunuz vukua gelmeyeceğini temin etmeniz resmimin iadesinden ziyade beni dil-hûn eylemiş olduğunu elbette siz dahi takdir edersiniz. Zararı yok efendim! Beni taciz edecek kusur vukua getirmemeye gayret etmek sizi işgal ve itap edeceğinden zât-ı devletiniz için bu kadar dahi işgal ve it'âb-ı fikri mucip olmayacak olursam memnun olmaklığım lâzım gelecektir.

Ferdane"

Acayip! Mektubun revişine göre yine resmi gönderen Ferdane oldu. Halbuki resmi Behçet Bey göndermemiş miydi?

Evet öyle idi. Öyle oldu. Lâkin Ferdane iki gün mütalâadan sonra bu surete karar verdi. Ferdane kendi kendisine demişti ki:

-Necati resmin hangi taraftan geldiğini anlamadığı hâlde anlatmak benim borcum olmaz ya? Resim nereden geldiğini söyleyecek olsam tebriye-i zimmetę çalışmış olurum. Tebriye-i zimmet ise bir zimmeti, bir kabahati olana yakışır. Halbuki bu resmi filhakika ben göndermiş olsam dahi yine kabahat

etmemiş olurum. Necati ile olan münasebetimiz bana böyle bir cür'et verebilirdi. Ama Necati'nin bana ettiği şu muameleyi ise haklı gösterebilmesi asla kabil değildir. O hâlde bundan başka nasıl bir cevap yazacak olursam mutlaka aciz ve meskenet göstermiş olacağım.

Bu mektubu Despino'ya verip de Necati Efendiye gönderdiği zaman çerçi karıya bir de sıkı talimat verdi. Dedi ki:

-Sakın ha! Resmin Behçet Bey tarafından gönderildiğini asla haber vermeyeceksin. Ben göndermiş olacağım. Anladın mı? Ben göndermiş olacağım!

-Sebebi?

-Sebebini de sormayacaksın! Evvel sen resmimi nasıl götürdün idi? Sen benim resmimi götürdüğün hâlde ben kendi resmimi gönderemez mi imişim? Hiç sebebini sorma. Söylediğim gibi hareket edeceksin!

Despino bu mektubu alıp bir kayığa binerek ***karyesine vardı. Doğruca Necati Efendinin hanesine gitti ise de Necati o gün İstanbul'a inmiş bulunduğundan kendisini orada bulamadı. Mektubu hanesinde bırakıp Despino Behçet Beyin yalısına geldi.

Vakıa Behçet Beye dahi uğraması için Ferdane Hanım kendisine emir vermemişti. Ancak hazır fırsat elvermişken böyle bir ziyareti Despino kendiliğinden olarak lâzım addeylemişti.

Behçet Bey o gün hanesinde bulundu. Hatta hava bir yağmurdan sonra yeni açmış ve bütün ağaçlara, çiçeklere, çemenlere taravet ve letâfet-i cedîde gelmiş olduğundan bahçeye çıkıp gezinmekte iken Despino dahi yanına gelip âdeti veçhile elini öptü.

Behçet bu gün Despino'yu gördüğünden pek memnun oldu. Zira Necati'ye göndermiş olduğu resimden dolayı elbette Ferdane Hanıma bir şey tereşşuh etmiş olacağını ve hiç olmazsa Despino Necati'nin hanesine gittiği zaman bir haber almış bulunacağını hesap ederdi.

Despino'yu fevka'l-had güler yüzle karşılayarak dedi ki:

-O buyurunuz bakalım Kokona Despino! Ne var ne çok:

-Ne olsun beyim! Güzellik!

-Canım güzellikler çok olduğunu biliriz ya? Fakat o güzelliklerden biz istifade etmiyoruz. Ne havadis var? Bari onları anlayalım.

-Havadisleri siz bizden iyi bilirsiniz.

-Bilsem sana sormazdım. Benim bildiğim şu ki Ferdane Hanım yeni bir resim çıkarmış. Büyük kıt'atada hem de pek alafranga bir kıyafet ile diyorlar!

-Evet efendim Necati Efendi yaptırmış. Hatta yeni bir ressam türemiş ismine Behçet Bey diyorlar. Siz değilsiniz ya? İsimce müşabehetiniz var!

Bu söz üzerine Behçet'e biraz durgunluk geldi ki ancak çok sürmedi. İşi gülmeye bozarak dedi ki:

-Ben olursam ne zararı var? Hüner ve marifet insan için bir ayıp, bir kabahat değildir a?

-Neden kabahat olsun efendim? Resmi ben de gördüm. Hem pek beğendim. Doğrusu ya, makinenizin önüne gelmeyen bir insanın da resmini çıkarabilmek pek ustalıktır.

-Ferdane Hanım resmi gördü mü?

-O da gördü.

-Mutlaka beğenmiştir

-O kadar beğendi ki sanki resme âşık olmuşcasına bir süretle hep yataklara serildi.

-Yataklara mı serildi? Acayip!

-Evet beyim. Üç gündür fena hâlde hastadır.

Behçet Beye yeni bir durgunluk daha geldi. Bir kadına bu kadar fenalık etmek lâyık olmadığını anlamış olmalıdır. Ancak hiss-i intikam galebe ederek yine kendisini topladı. Dedi ki:

-Hastalık sahih ise hiddetten olmalıdır.

-Artık neden olacağını siz benden âlâ bilirsiniz.

-Ama bugün seni buraya ne diye gönderdi?

-Hanım mı? Hanım beni buraya göndermedi efendim. Ben kendim geldim.

-Sen kendin geldin ha? Mutlaka Necati Efendi'ye dahi bir haber getirmiş olmalısın.

Despino bir aralık bunu inkâr etmek istediyse de sanki aklına yeni bir şey gelmiş gibi davranarak kemâl-i cür'etle dedi ki:

-Evet efendim bir mektup vardı. Götürdüm bıraktım. Çünkü kendisi orada yoktu.

-Gördüm. Bu sabah vapura bindi. Hanım, Necati'yi hâlâ o kadar seviyor mu?

-Daha ziyade bile seviyor. Allah için Necati Efendi pek sevilecek adamdır. Onun kadar terbiyeli adam nadir bulunur. Belki de hiç bulunmaz.

Behçet bu sözleri dinlerken rengi kızarmaya ve dudaklarını ısırmaya başladı. Dedi ki:

-Bugün seni de hiddetli görüyorum Despino! Necati Efendiyi bu kadar methediş şüphe yok ki bana bir serzeniş olmak içindir.

-Estağfirullah efendim! Doğrusunu söylüyorum. Sizin de insafınız vardır ya? Sizin de vicdanınız mutlaka benim gibi söyler.

-Necati Efendi resmin benim tarafımdan gönderildiğini anlamış mı?

-İhtimal ki anlamıştır. Fakat hanıma hiç de anladığını beyan etmiyor. Yalnız resminden bir kıt'asını gönderdiğini yazıyor.

-Öyle ise Ferdane Hanım neden öyle hastalanıncaya kadar hiddetlenmiş?

-Aman beyim! Ne kadar da merhametsizcesine söz söylüyorsunuz. Ferdane Hanım gibi bir kadın böyle şeyleri derhal anlayamaz mı? Resmi sizin yaptığınızdan maada nasıl yaptığınızı da anladı. Kendi resminden bir kafa alıp başka bir kadının resmine yapıştırarak tekrar fotoğrafya ile aldığınızı anladı da "Behçet Beye biz ne fenalık ettik ki bizimle bu kadar uğraşıyor!" diye müteessir oldu.

-Bana ne fenalık mı etti? Vakıa bana hiçbir fenalık ettiği yoktur. Yalnız bir iyilik dahi etmediği için biz da nâil-i lütfu olmaya çalışıyoruz.

-Ah beyim!...

-Nedir? Söyleyecek bir şey var ama nasılsa yutkunup duruyorsun. Söyle Despino söyle! Zati buraya seni Ferdane Hanımın gördermiş olduğunu anladım ya? Söyle bakayım neler dedi?

-Vallai beyim o göndermedi. Ben kendim geldim. Diyeceğim şu ki bu kadın için ettiğiniz işler hiçbir merhametli adamın...

Hâlâ inkâr! Aman ya Rab! Şu Ferdane Hanım ne kadar kibirli bir kadınmış!

-İnkâr değil beyim! Siz henüz buraya kendi kendime geldiğime inanmayacak olursanız hiçbir sözüme dahi inanmayacaksınız demek olur.

-Herhalde söyle bakalım!

-Ettiğiniz hareketlerden Ferdane Hanım pek ziyade müteessir, pek ziyade meyus oluyor! Hatta nihayet kendi kendisine kıyıp helâk edeceğini de ağzından kaçırdı.

-Ne? Ne? Ne? Kendi kendisini helâk mı? Aman acele etmesin. Sonra pek yazık olur. Bunu ağzından kaçırdı ha? Bah! a Despino! Siz Behçet'i öyle çocuk aldatırcasına aldatmak gayretinde bulundukça benim de size inanmaklığım kabil olur mu? Şimdi seni buraya gönderen Ferdane değildir. Ferdane "Kendime kıyarım helâk olurum!" sözlerini mahza beni acındırmak veyahut korkutmak için söylemedi de ağzından kaçırıverdi. Öyle mi? Ummayınız kuzum ummayınız. Beni o kadar kolay acındırmak, o kadar aldatmak kabil değildir. Necati'yi seviyor ha! Öyle diyorsun ha? Pek mi seviyor Despino? Çıldırıyor mu? Bu suallere dahi "evet" diyeceksin. Bundan maksat? Beni kıskandırıp muazzep etmek. Öyle değil mi? Bu dahi Ferdane Hanımın tertibatı değil mi? Fakat hiçbirisinin faydası yoktur Despino! Ferdane Hanımefendi Hazretleri o kadar kibri, azameti bırakıp da gelip amana düşmedikten sonra elimden kurtulamaz. Düşününüz ki yine size haber vermeksizin muhâsameye başlamadım. İşte şimdi tekrar

haber veriyorum ki bu muhâsamede son dereceye kadar varacağım! Resimleri benim yaptığımı anlamış. Nasıl yaptığımı da güzel anlamış. O sanatla ben de Ferdane Hanımı öyle teşhir edeyim ki kendi de beğensin cihan da! Meyus oluyormuş da canına kıyacakmış. O! Ne kadar uzak şey! Kendi canına kıymak o kadar kolay değildir hanım! Canına kıyacak ne varmış? Canına kıyacağına azıcık kibrini kırsın da bize de iltifat buyursun. İşte bu kadar.

-Böyle inadına gittikten sonra o mümkün olur mu?

-Vay! Bir hanımefendi bu kadar inat edermiş de bir beyefendi neden edemezmiş. Maahaza eğer inadı bırakırsam hanımın yumuşayacağını ümit ediyorsan ben o tevazuu da dirîğ etmem. Söyle Despino söyle! Seni buraya böyle bir sulh müzakeresi için mi gönderdi.

-Hayır beyim! Emin olunuz ki ben buraya kendim geldim. Beni hanım göndermedi. Evvelâ buna inanırsanız muânedeyi bıraktıktan sonra belki bir sûret-i musâlâha bulabileceğimizi dahi ben söylediğime inanarak sizinle konuşabilirdik.

Behçet Bey sabırsızlıktan çatlamak derecelerinde idi. Despino'nun sözlerindeki safvete bir türlü inanamayarak mutlaka kadına kendi düşündüğünü söyletmek isterdi. Binaenaleyh dedi ki:

-Sen de evvel-be-evvel buraya seni Ferdane Hanım göndermiş olduğunu itiraf etmeyecek olursan sözlerine inanmak şöyle dursun sulha hiç de yanaşmayacağımdan emin olabilirsin.

Despino cidden ye's-i küllîye duçar oldu. Bir aralık gözlerinden birkaç damla yaş geldiyse de bunlar dahi Behçet Beyi müteessir edemediler,

Behçet dedi ki:

-Haydi ben bir eser-i tevâzu göstereyim. Sen bana merhametsiz diyorsun. İşte biraz merhamet daha göstereyim. Bir mektup yazıp sana vereyim. Bunu Ferdane Hanıma götürür müsün?

-Hayır!

-Neden?

-Çünkü zaten hasta olan bir kadını bir kat daha hasta edecek şeyler yazarsınız da.....

-Hayır! Bilâkis pek nazikâne yazacağım. Sana okurum da! Eğer beğenmezsen götürmezsin.

-Pek âlâ! Öyle olursa götürürüm.

Behçet Bey hemen içeriye, odasına gelerek kalem, kâğıt aldı. Mektubu şöylece yazmaya başladı.

"Güzel Hanım! Vakıa pek zekisiniz! Lâkin karşınızdaki Behçet dahi ahmak değildir. Türlü türlü talimatlar ile bu Rum karısını buraya gönderirsiniz. Halbuki sizin tarafınızdan gelmiş olmasını kat'iyyen benden ketm etmesini de tenbih edersiniz. Böyle çocukları bile aldatamayacak olan hilelerden maksadınız nedir? Beni bir kelime ile kendinize kul edebilecek iken neden bu kadar suûbetli yollara başvuruyorsunuz? Ben sizin müştak-ı iltifâtınız oldum ise kabahat bende mi? Siz de niçin o kadar güzel oldunuz? Neden cihanın aklını başından alıyorsunuz? Maahaza bugün Despino'nun ağzından bir söz aldım. Güya ben inadına gider bir adam imişim de siz dahi inatçı adamları sevmezmişsiniz.Güya ben tevazuu ele alırsam musâlâhanın bir yolu bulunabilirmiş. Ben hiç de inatçı bir adam değilim. Zaten ettiğim hareketler lütfunuza, iltifatınıza nailiyet içindir. Emrediniz. Ne emrederseniz hazırım. Fakat Necati gibi bir budala derecesinde olsun bahtiyar olmadığımı görürsem elbette ben de elimden gelenleri yaparım. İşte size ahvali mertçe arz eyledim. her hâlde emrinize muntazırım.

Behçet"

Güzel ama Despino böyle bir mektubu Ferdane Hanıma nasıl getirebilecek?

Vakıa bu da bir mülâhazadır. Ancak Despino Türkçe okuyup da mektubun mealini anlayabilmek şartıyla.

Ya Behçet Bey mektubu Despino'ya okumayacak mı?

Okuyacak. Hatta okudu bile. Lâkin işte şu surette okudu:

"İffetlü, ismetlü Ferdane Hanımefendi Hazretleri! Bugün Kokono Despino bize uğramıştı. Hastalığınıza dair getirdiği haberler bendenizi hakikaten dil-hûn eyledi. Bir çocukluk eseri

olarak ettiğim hareketten pek nadim oldum. Bu kusurumdan dolayı bendenizi affederseniz dünyalar kadar memnun olacağım. Hatta Despino dahi bir yolunu bularak hakkımda merhametinizi kazandıracağını vaat eyledi. Bizim gibi adamlara böyle terbiyesizcesine muameleler lâyık olmadığını anlatıp hatta gözlerinden bile yaş geldiği cihetle ben dahi ettiğim yolluksuzlukların derecesini anladım. Her hâlde affımı Despino'nun vesâtatından bekliyorum".

Dikkat ettiniz mi? Mektubu nasıl Despino'nun beğeneceği surette okudu.

Zavallı Despino, Behçet Beyi bu kadarcık olsun yumuşatabildiğine sevinerek avdet eyledi.

Halbuki getirdiği mektup Ferdane Hanım nezdinde teklîf-i sulh için değil bilkülliye ilân-ı adâvet için gönderilmiş olmak nazarıyla telâkki edileceğinden büsbütün bîhaberdi.

Yirmi Üçüncü Bap

Cani Kim? Zalim ve Mazlum Kimler?

Despino'nun Behçet Bey nezdinden avdet eylediği akşam Necati Efendi dahi hanesine geldiği zaman o gün Despino'nun kendi hanesine bırakmış olduğu mektubu buldu okudu.

Daha Ferdane Hanımın büyük resmini gördüğü zaman Necati Efendinin ne gibi meraklara düşdüğü ve Ferdane hakkında ne yolda sû-i zanlara duçar olduğu malûmunuzdur ya? Ferdane'den aldığı mektubun bu sû-i zanlara tamamıyla kuvvet vereceği dahi tafsil ve izaha muhtaç olmayan ahvaldendir.

İşte evvelki tesiratı teceddüt etmiş bulunduğu bir zamanda Ferdane Hanımın cevabnamesini okudukça her fıkrası üzerine Necati'ye o kadar hayretler gelirdi ki bu hikâyemizin aza-yı vak'ası meyanında en ziyade acınacak adam kendisi olduğunu bile bir ehl-i dikkate tasavvur ettirebilirdi.

Meselâ Ferdane Hanımın mektubunda "Bizden giden bir resmi böyle hakaret-âmiz bir mektupla iadeden ise onu mahvetmek cihetini tercih buyurmalıydınız" cümlesini okuduğu zaman kendi kendisine demişti ki:

-Mahıv mı? Aman ya Rabbi! O kadar güzel bir şeyi mahv

etmek bir cana kıymak kadar acı değil midir? Elim nasıl varır da Ferdane'nin resmini mahvederim? Ah Ferdane! Tasviri bile bu kadar kıymetli olan öyle bir cemâl-i bâ-kemal-i tecellî-gâh-ı vücudun kıymet ve kudsiyetini neden muhafaza etmiyorsun? O kıymetin ağırlığına mukabil sendeki bu hiffet nedir? Bu hâller benim gibi bir muhibb-i sâdık ne kadar mahzun, ne kadar dil-hûn edeceğini düşünerek yine bu muameleleri tecviz ediyorsan sende gördüğüm ahlâkı-ı melekiyye hep yalan şeyler olduğuna inanmaklığım lâzım gelir. Ya böyle bir itminan benim için ne kadar acıdır. Zerrenin milyon cüzden bir cüz'ü kadar bile ayıptan ârî olduğunu görmekle mütelezziz olduğum bir vücudun bilâkis şâyân-ı istikrah olduğu tahakkuk eylerse ne felâket!

Ferdane'nin mektubunda "Bir itibarlı duvara resmi talik ettirmek istemiş olsam sizin tarafınızdan iade olunacak nüshaya muhtaç kalmayarak nezdimde bulunması lâzım gelen sair nüshaları istediğim yerlere gönderebilrdim" fıkrasını okuduğu zaman kendi kendisine dedi ki:

-Resmini benden başka hiçbir yere göndermediğini ve göndermeyeceğini işrâb ediyor. Öyle ise resim aldırmaya ne ihtiyaç vardı? Yalnız bana göndermek için ise sûret-i cemâl gönül levhasında menkûş olduğunu bilmiyor mu? Kendi cemaline kendisi dahi âşık ise hak veririm. O hâlde karşısına bir fotoğrafya resmini alacağına eline bir ayna alsa daha doğru olmaz mı? Ben o cemali kendi gözlerimden kıskandığım hâlde cemal ve kemâl-i nisvânîlerini bir bahâ-yı müfte mukabil tutan erâzil-i nisvân gibi ol melek-sîmânın tasviri dahi duvarlara talik olunmasına nasıl tahammül edeyim? Bu adem-i tahammülden dolayı dostane ve safiyane bir serzenişcikte bulunduğum için kendisini bu kadar dil-gîr edişim başkaca bir felâket-i azîme değil midir? Ben Ferdane'yi kendi canım ve hatta canımdan yakın bildiğim için vukua gelen serzenişlerim kendi nezdinde nazar-ı itminân ile telâkki olunur diye ümit ettikçe bahtiyarlığım artıyordu. Nasihatlerim ile onu tamir edersem taarruzât-ı bî-edebâneleriyle ol melek-sîmâyı taciz eden edânîden ne farkım kalır?

Ferdane'nin mektubunda "Bundan böyle beni taciz edecek hiçbir kusurunuz vukua gelmeyeceğini temin etmeniz resmin

iadesinden daha ziyade beni dil-hûn eylemiş olduğunu elbette siz dahi takdir edersiniz" fıkrasını okuduğu zaman Necati'nin teessürü bir kat daha arttı. Zira bu fıkradan evvelki hissi yine buna dairdi. Kendi kendisine dedi ki:

-Anladım Ferdane anladım! Seni ne kadar dil-hûn eylediğimi takdir eyledim. Keşki hiç o mektubu yazmasaydım. Keşki büsbütün sükûtta bulunsaydım. Seni dil-hûn eden bir adamı katle, mahv u tebâha müstahak görürüm. Bu hâlde kendi kendimi katli vacip bir cani addediyorum. Ne betbahtım!

Acaba asıl cani kim olduğunu Necati bilse ne yapardı?

Mektubu okuyup bir tarafa koyduktan sonra Necati derin derin düşünmeye başladı. Zihninden neler geçti! Biraz sonra evvelki teessüf büsbütün bir sûret-i dîgere mütehavvil oldu.

İnsan sevdiği ama cidden sevdiği kimseler hakkında muhabbet ve merhametce derece-i ifrâtta iken hiddet ve şiddetce dahi birdenbire dereke-i ifrata ineceğini Necati Efendiden görmek işten bile değildi.

Böyle alafranga kıyafet ile resmini aldırmaktan ibaret bir hiffeti, bir cinayeti Ferdane'ye affetmek için Necati Efendi hiçbir imkân bulamadı.

Ferdane kendisini kahr ile helâk etse Necati bunu affile bahtiyar olabilirdi. Fakat Ferdane kendi nazarında şâyân-ı perestiş olan tavr-ı iffet ve hâl-i kudsiyetine zerre kadar şeyn getirecek olursa işte bunu affedebilmek Necati'nin vüs' ve iktidarı haricinde idi.

Gariptir ki hemen Necati Ferdane'nin mektubunu okuyup da şu mülâhazât-ı müteessirânede iken öte tarafta Ferdane Hanım dahi Behçet Bey tarafından Despino'nun getirdiği mektubu okumaktaydı.

Hem de nasıl bir sûret-i garîbede?

Zavallı Despino Behçet'ten bir iyi mektup getirmiş itikadıyla bir tavr-ı galibâne ile hanımın yüzüne bakar, hanım ise Despino'nun evvelce şifahen tarif ettiği şeylerin zıdd-ı kâmilini elindeki kâğıt üzerinde görerek istiğrâbı gittikçe artardı.

Vakıa Ferdane Hanım için Behçet Bey tarafından gelmiş olan mektup ne surette olursa olsun okumaya tenezzül istibat olunurdu. Lâkin Behçet Beyin tazyikatından meyus olduğu bir zamanda sulhu ümit ettirir surette bir mektup olduğunu Despino tarafından haber alınca bittabi acz-i beşerîsine mağlûp oldu.

Behçet'in mektubunda "Beni bir kelime ile kendinize kul edebilecek iken neden böyle suûbetli yollara başvuruyorsunuz? Ben sizin müştâk-ı iltifâtınız oldum ise kabahat bende mi? Siz de niçin o kadar güzel oldunuz? Neden cihanın aklını başından alıyorsunuz?" fıkralarını okurken Ferdane'nin ne hâllere girdiğini düşünmelidir. Hele hatıra getirmelidir ki Ferdane hakikaten Despino'nun Behçet'e gitmesini rey etmediği hâlde Behçet'in kendisine büyük bir entriganlık atf ve hükm etmesini başkaca ve büyük bir hakaret addetmekte haklıydı.

Behçet'in, Despino'yu Ferdane tarafından mahsus gönderilmiş olmak üzere telâkki edildiğine dair olan fıkra o kadar, vakarlı o derecelerde âlicenap bir kadını ne kadar mustarip eylemiş olsa becâdır.

Mektubu okuyup bitirdikten sonra evvelce verdiği haber ile bu mektubun tamamı tamamına mütebâyin olduğunu Despino'ya söyledi. Despino dûçâr-ı hayret olmakla Ferdane mektubu ona dahi okudu. Çerçi kadın dedi di:

-Hayır efendim hayır! Bana okuduğu mektup bu değildi.

-Belki sana başka bir mektup okumuştur.

-Yok! Yine bu kâğıdın üzerinde yazılı şeyleri okudu. Ben o kadar akılsız mıyım ki bana okuduğu mektubu değiştirdiği hâlde farkında olmayım?

-Anladım kadınım anladım. Sen o kadar akılsız değilsin ama Türkçe okumak bilmediğin için Behçet sana mektupta yazılı olan satırlardan başka zihninden, ezberinden birtakım satırlar okudu. Zira bu mektubu sana dosdoğru okumuş olsaydı sen mektubu bana getirmezdin.

-Allah etmesin! Hiç getirir miydim?

Bir dakika sükûttan sonra hanım dedi ki:

-Fakat benim emretmediğim bir yere sen niçin gidersin

Despino!

-Ah efendim! O kusur bende oldu. Ne yapayım? Karındaşım dahi orada olduğundan....

-Despino! Eğer seni tekdire kudretim yetseydi pek şiddetli olarak tekdir ederdim. Fakat hastayım. Başıma gelen belâların cümlesinin sebeb-i aslîsi sen olduğunu düşünürsek kendi kendini de tekdir edersin.

-Öyle oldu efendim, ah öyle oldu. (Ağlayarak) Talihsizliğimden öyle oldu. Ben iyi yapayım derken fena neticelere sebep oluyorum.

Göz yaşı görmek Ferdane'nin fevka'l-had rikkatini mucip olduğundan bu defa Despino'nun gözlerinde dahi yaş görünce hemen Ferdane dahi ağlamak derecelerine geldi. Dedi ki:

-Hayır Despino! Kabahat sende değil. Hiç kimse kabahatli değil. Hiç kimse bana zulüm etmiyor. Vakıa ben mazlumum ama asıl zalim benim kendi talihimdir. Kocam Talat bana ne kadar fenalıklar yapıyorsa mahza beni sevdiğinden yapıyor. Muhibbim Necati Efendi resmi iade ile bana hakaret-âmiz bir mektup yazıyorsa ancak beni sevdiğinden öyle yapıyor. Behçet Beyin bana gösterdiği husumet dahi işte bu mektubunda da söylediği veçhile güya bana olan aşkından neş'et eyliyor. Ortada hiç bir düşmanım bulunmadığı hâlde mutlaka talihimin zulmüyle ben mazlum oluyorum. Onun içindir ki sen dahi bana yardım etmek istediğin hâlde ettiğin gayretler hep aksi neticeler gösteriyor.

Bu sözler üzerine filvaki Ferdane Hanımın dahi gözlerinden yaş gelmişti. Despino, hanımı böyle ağlar görünce bütün bütün boşanarak hüngür hüngür ağlamaya başladı. Dedi ki:

-Ah hanımcığım, ah iki gözüm. Bu kadar güzel olasın da...

Ferdane, Despino'nun sözünü keserek dedi ki:

-Evet Despino talihin bana zulmü dahi işte bu kadar hüsnümden neş'et ediyor. Ben çirkin bir kadın olsaydım ihtimal ki daha ziyade bahtiyar olurdum. Ne kadar çirkin kadınlar var ki bahtiyarlıklarına cihan hayran kalıyor. Buralarını düşündükçe kendi hüsnüme kendim düşman olarak yüzümün

derisini yüzmek istiyorum.

-Hiç öyle şey mi olur efendim. Fakat efendim!...

Bu defa Despino kendi sözünü kendisi keşmişti.

Ferdane sordu ki:

Ey? Fakat efendimin alt tarafı?

-Hiç!

-Hiç olamaz. Bir şey söyleyecektin.

-Evet ama söylemeye dilim varmıyor.

-Söyle Despino söyle! Dinlemeye benim kulağım varır.

-Demek istiyorum ki....

-Ey?

-Bu kadar güzel olduğunuz hâlde bu kadar da sert olursanız elbette sizi sevenler düşmanlık derecesine varırlar.

-Sanki ne demek istiyorsun?

-Ne demek istediğimi anlamadınız mı sanki?

-Anladığıma ehemmiyet vermiyorum. Sen söyle!

-Heriflerin biraz da yüzlerine gülüverecek olsanız zannederim size bu düşmanlığı...

Zaten çehresi solgun olan Ferdane'nin yüzü daha ziyade hem de korkunç bir surette sapsarı kesildi. Dedi ki:

-Bu sözü olsa olsa Behçet Beyefendi için söylemiş olabilirsin. Zira Necati kendi yüzüne gülmediğim için bana serzeniş edemez. Belki kendi yüzüne de güldüğüm için bana serzenişte bulunur. Necati öyle bir Necati'dir. Bana düşmanlık eden Behçet Beyin yüzüne gülmek ve bahusus gülmeye mecbur olmak benim için ölümlerin en acısından daha acıdır.

-Niçin?

-Hah! İşte niçin olduğunu ben de sana söyleyecektim. Behçet Bey ol adamlardandır ki onlar kadınlarda gönül bulunduğuna inanmayarak yalnız nefis bulunduğuna inanırlar. Onlar bir kadının bir erkeğe can ve gönülden âşık olabileceğine asla ihtimal vermeyip olsa olsa hevesât-ı nefsâniyyesinin icbarıyla teslîm-i vücûd ettiğini kani olabilirler. Bir kadın onların sûz u

güdâzlarına inanacak olursa onlar "Kadını aldattık, kandırdık" derler. Bu kısım adamların en terbiyelisi, en insaflısı güya sevdikleri kadın yalnız kendileri için perde-i ismet ve iffeti çâk eyledikleri müddetçe memnun olarak o kadını fuhuşla itham etmezler. Eğer kadın onları sevmeyip de başka birisini tercih edecek olsa derhal fuhşuna hüküm verip bîçareyi en rüsvay olan kadınlardan eşna' sayarlar. Ama düşün Despino ki kendileriyle olan bir macera asla rezalet addolunmaz da bu macerayı kendilerinden başkaları için affı gayr-ı kabil bir rezalet addederler.

-Ne fena şeyler!

-Onlar nezdinde kadınlar bir alay bîçaregan mahluklardır ki ne gönülleri, ne cenapları, ne vakarları, ne kadir ve haysiyetleri, hâsılı hiçbir şeyleri · olmayıp mücerret beylerimizin keyifleri için yaratılmışlardır. Kendi kadir ve kıymetini bilen bir kadın kendisini bunlara eğlence etmek gibi bir maskaralığa nasıl tahammül edebilir?

-Hakkınız var efendim!

-Hem de bu kısım erkekleri nadir sanma. Pek çokturlar. O kadar çokturlar ki hemen erkeklik bundan ibarettir diyebilirim. Necati gibi olanları ender olup onlarda dahi başka bir fenalık vardır. Onlar dahi kadın kısmının kendi izzetlerini tanımayarak her çapkına kapılmakta olmalarından bîzar bulundukları için kadınların hiç bir ehemmiyetine kail olmak istemezler.İşte Necati'nin bana yazdığı hakaret-âmiz mektup dahi bundandır. Fakat ne kadar olsa onlardan kadınlara bir zarar gelmez. Bilfarz Necati gibi bir erkeğin bir kadını masûmiyet-i nisvâniyyesi dairesinde bir hatve harice çıkaracak olursa şu münasebet kendisi için o kadar kuvvetli bir bağ olur ki artık habl-i esâretle bağlanmış gibi bir daha çözülüp kurtulamaz. Sevmese yahut bıksa usansa bile ettiği işin mağlûbu, mahcubu olup kendisini rezalet ve denâet altında bırakmak için fedâ-yı câna kadar varır.

-Keşki erkeklerin hepsi böyle olsa idi...

-İşte kadınları berbat eden şey dahi erkeklerin böyle olmaları hususuna ihtimal vermeleri değil midir? Erkekler hep

kendilerini böyle göstermek isterler. Tamam bu yalanlar ile kadını bir kere uçurumdan aşağıya attılar mı artık geçmiş ola. Ondan sonra ikinci çıkan bir edepsiz dahi "Filânca bey nâil-i lütfunuz oldu da ben neden olmuyorum?" diye evvelki hatasını insanın yüzüne vurarak bu sûret-i denâet ile nâil-i emel olmaya çalışırlar. İşte Behçet dahi böyle demiyor mu?

-Ey bu belâların sonu ne olacak? Verdiğim re'yi beğenmediğiniz hâlde ne çare düşünebilirsiniz?

-Verdiğin reyde beğenilecek bir cihet görseydim beğenirdim. Lâkin şimdi Behçet Beye en alt perdeden bir mektup yazacak olsam artık her gün tekliflerini arttıra arttıra âğûş-ı visâlime kadar yol arar. Oraya vasıl olsa bile kanaat edemez. Benim re'yim budur ki her kabahat bende, her zalim benim kendi talihimde olduğuna tamamıyla inanarak kendi nefsimden başkasına kabahat bulmamak ve bu hâlde sükûtla vakit geçirip her ne siteme duçar olursam beterinden masun buyurması için Cenabıhakka dua eylemektir.

-Ya böyle bir eza ve cefâ-yı ebedîye katlanmak mümkün olur mu?

-Katlanamayacak olduğum zaman dahi kendi kendime kıyarak kurtulup giderim vesselâm!

-Allah göstermesin!

-Amin diyelim!

Yirmi Dördüncü Bap

Denâette Terakki

Hikâyemizi teşkil eden vekayiin müddet-i güzerânında Behçet Bey ile Necati Efendi her ne kadar birkaç defa yolda ve vapurda tesadüf gibi suretlerle mülâkat etmekte ise de Ferdane Hanım hakkında pek az söz açılarak fakat fotoğrafya resimlerine ve sair entrikalara dair ne Behçet Efendi bir şey çıtlatmış ve ne de Necati Efendi tarafından bir fikir beyan olunmuştu.

Behçet Bey, Ferdane Hanıma son mektubu dahi yazıp da aradan on beş günden ziyade zaman mürur eylediği hâlde gerek takdir ve gerek ta'zîr yollu hiçbir cevap almayınca hanımın bu

sükûtunu dahi gazaba hamleyledi.

Vakıa bunun başka türlü hamledilecek bir cihəti dahi yoktu.

Bu haml ile Behçet Beyin fikr-i husûmetine şiddet mi yoksa itidal mi geldiğini tasavvur edersiniz?

Eğer Behçet Bey kendi harekât ve sekenâtını bîtarafane muhakeme edebilmek için (tabir caiz ise) kendiliğinden harice çıkabilecek bir adam olsaydı harekât-ı vâkıasının âdeta affı gayr-ı kabil bir denâet olduğunu ihtimal ki kendisi de anlar ve ihtimal ki kendi kendisinden utanarak tadîl-i muameleye lüzum görürdü. Hayfa ki ahlâk ve terbiyesi itiraz götürmeyecek olan pek çok adamlar bile pek hafif bir dereceden başlayarak garazda yavaş yavaş o kadar ileriye varırlar ki harekât-ı vâkıaları bir denâet-i şenîa mertebesini bulduğu hâlde dahi bu denaetin şenaatını fark ve temyiz edebilmek şöyle dursun taarruzâtında kendisini haklı görerek medih ve sitayişe bile lâyık bulurlar.

Behçet Beyin ahlâk ve etvarına dair hikâyemizin evveliyâtında vermiş olduğumuzmalûmat hatırlarda ise kendisinin ahlâk ve etvarıyla öyle pek de itirazdan masun zevattan olmadığı der-hâtır olunarak bu defa harekât-ı vâkıasından dolayı kendi kendini ta'zîre muvaffak olamayacağı teslim olunur.

Bakınız Behçet Bey iltizam eylediği taarruzât-ı denâetkârânede ne derecelere vardı.

Bir akşam Necati Efendinin vapurdan çıkıp hanesine gitmiş olduğunu görmüştü. Şu hâlde Necati'nin ertesi sabah vapur ile İstanbul'a inmesi ihtimalini göz önüne alarak daha ilk vapura binebilmek için hazır ve amade bir hâlde bulundu.

İlk vapur gelip gittiği hâlde Necati zuhur etmeyince ikinci vapuru beklemek lâzım gelip tamam ikinci vapurun vüruduna beş altı dakika kalarak Necati Efendinin iskeleye doğru geldiğini görünce kendisi dahi alelacele hanesinden çıkıp iskeleye doğruldu.

Behçet tarafından gayet nazikâne ve mütevaziane iltifatlar! Necati tarafından dahi gayet halisane ve safiyane

mukabeleler!

Eğer Necati (Dürdane!) hakkında Behçet'in denaetkârane entrikalarını bilseydi mütalâat-ı feylosofâne ve vekar-ı hakîmâne bir tarafa kalarak dandini beyi belinden tuttuğu gibi iskeleden denize atacağı şüphesizdir ya? Bereket versin ki vukuâtın ceryanı iktizasınca bunu Necati'ye anlatacak fırsat henüz zuhur etmemişti. Behçet dedi ki:

-Bugün İstanbul'a iniş bir lüzum üzerine midir?

-Lüzum ama pek de mübrem değil! Kitapçı Vayes vasıtasıyla Paris'e birkaç kitap sipariş etmiştim. Onlar dün gelmiştirler. Bugün almaya gidiyorum.

-Beyoğlu'na gidiyorsunuz demek? Tamam tamam size refakat edebilirim.

-Siz de mi Beyoğlu'na?

-Evet! Terziye kadar gideceğim.

İki ahbap vapura bindiler. Gariptir ki bugün Ferdane Hanıma dair hiçbirinin ağzından harf-i vâhid çıkmadı. Bahisleri Beyoğlu kitapçılarının Avrupa kitaplarını fiat-ı mevzûalarına bir sülüsden ziyade zamla satmalarından ve bunun ise pek fahiş olmasından ibaretti.

Bunlar Karaköy yokuşundan yukarıya doğru yavaş yavaş çıkmaya başladılar. Her kitapçı ve resimci dükkânı önüne geldikçe hem teneffüs ve hem de temaşa için tevakkuf ederlerdi.

Resimci dükkânlarından birisinin önüne gelip de resimleri temaşaya başladıkları zaman cam içinde bir küçük fotoğrafya resmi Behçet Beyin nazar-ı dikkatini celbetti.

Bu resim balo için hazırlanmış bir kadın resmiydi ki bacaklarına mayo giymiş olduğu cihetle bacakları çıplak gibi görünüp onların üzerine bir kısa fistan serpmiş ve göğsü memelerinden aşağıya kadar ve bunlar dahi omuzlarına değin açık kalacak bir suretle vücudunun yukarı kısmını zinetlemiş ve başı dahi bu kıyafete lâyık olacak bir yolda süslenmişti.

Şu kıyâfet-i acîbede bulunan kadın zaten yüzü dahi nikaplı iken sanki mahrem-i râzı olan bir erkeğe yüzünü göstermeye razı olmuş gibi bir tavırla nikabını çözmeksizin yani maskesi hâlâ

yüzünde bağlı olduğu hâlde alt ucunu parmaklarıyla tutup sûret-i nâzikânede kaldırmıştı.

Behçet Bey, Necati Efendiye dedi ki:

-Aman şuna bakınız şuna bakınız! Ne güzel kadın!

Necati Efendi evvelemirde bu kadını tavr-ı temeshurla temaşaya davrandığı hâlde yüzüne biraz dikkat eyledikte sapsarı kesildi.

Bîçare Necati'nin hâli yalnız böyle sararmaktan da ibaret kalmadı. Başı dönüyormuş gibi bir hâlde sendeleyip eğer Behçet'in omuzlarına dayanmamış olsaydı hemen yere düşecekti.

Necati'nin bu hâline karşı Behçet Bey öyle bir tavır gösterdi ki güya bîçare âşık feylosofun neden dolayı böyle yıldırımla vurulmuşa döndüğünü anlamıyormuş gibi göründü.

"Ne oldun kardeşim? Safran mı kabardı?" diye Necati'yi derhal civarda kâin bir eczahaneye götürdü. Ruhlar, tuzlar falanlar koklatarak aklını başına getirdi.

Necati biraz kendisine geldiği zaman dedi ki:

-O resmi tanıdın mı?

-Hangi resmi!

-Haniya şu ballet kıyafetinde olan karıyı?

-Hayır! Fakat güzel bir karıydı.

-Gerçek tanımadın mı?

-Tanısam sana yalan mı söyleyeceğim?

Hiç şöyle bir gördüğün kadınlara benzetemedin mi?

-Doğrusunu istersen hiçbir kadına benzetemedim. Daha doğrusunu istersen pek de o kadar dikkatle bakmadım bile. Yalnız güzelliğine dikkat ettim. Yoksa kime benzediğini anlamak için dikkat etmedim. Hem o kıyafette bir aşüfteyi kime benzetmek mümkündür ki?

Sözün sonu üzerine Necati Efendi derinden bir göğüs geçirdi. Badehu dedi ki:

-Ferdane Hanımı o kadar takip eylediğin hâlde çehresine

hiç dikkat etmedin mi dedi.

-Dikkat etmiştim.

-Ey bu resim ona benzemiyor mu sanki?

-Ferdane'ye benzemek tabiri biraz baîd kalır. Ferdane'nin ta kendisi vesselâm.

-Yani o kadar çok benziyor ha?

-Benzemek değil a birader! Bu resim Ferdane'nin kendi resmidir.

-Kendi resmi mi?

-Evet! Kendi resmi! Ferdane o kıyafetle bu resmi kendisi çıkarmıştır.

Behçet derin bir sükûta, dalgıncasına bir mülâhazaya vardı. Habisin hâline, tavrına dikkat edilmiş olsaydı bu entrika kendisi tarafından tertip edilmiş olmak şöyle dursun âdeta Necati'nin verdiği hükme ihtimal dahi veremediği anlaşılırdı.

Necati, Behçet'in şu hâline dikkat eyledi. Dedi ki:

-Şimdi bu resim Ferdane'nin kendi resmi olduğuna inanmıyor musun?

-Hayır!

-Halbuki resim Ferdane'nin kendi resmi olduğuna benim hiç şüphem yoktur.

-Ferdane Hanım gibi bir kadın resmini aldırsın! Bahus bu kıyafetle! İnanılacak şey değil!

-Ferdane Hanımın bundan başka ben iki resmini daha gördüm. Binaenaleyh Ferdane'nin resim aldırır hafifmeşreplerden olduğu bence muhakkaktır. Mademki gördüğüm iki resmi aldırmıştır bu resmi dahi aldırması asla müstebat değildir.

Behçet'de dalgınlık arttı. Zavallı Necati! Habisin işbu hayretini ciddî zannıyla def'-i hayreti için biraz daha izahata girişti.

Nihayet Behçet dedi:

-Sana kâzibsin diyemem azizim. Fakat senin bu sözlerine

inanmak için Ferdane'nin âdeta dört paralık kahpelerden olduğuna inanmak lâzım gelir.

-Öyle ya!!!

Zavallı Necati! Bu "Öyle ya!" sözünü o kadar mağlûbane ve meyusane bir surette söylemişti ki güya bir hâkim "Sen davasında kâzib, rezil, edepsiz bir adamsın. Öyle değil mi?" demiş de Necati dahi onu tasdik makamında bu sözü söylemiş gibi bir hâlde irat etmişti.

Aradan bir hayli vakit sükût ile geçti. Eczacı tehyie eylemiş olduğu gaz limonatasından ikisine dahi birer kadeh takdim eylediğinden limonatalarını içtiler.

Biraz daha sükûttan sonra Behçet dedi ki:

-Bu kadın hakkında aldığımız bunca malûmatın kâffesi yanlış demek! Böyle bir resmi haysiyet-i nisvâniyyesinden bir bakiyye-i cüz'iyyesini muhafaza eden erâzil-i nisvân bile aldırmazlar.

-Orası öyle!

-Hem baksana! Resimci bile bu resmi gizlemeye mecbur olacağı resimlerden addetmemiş de cama takmış. Eğer sahibinde biraz haysiyet tasavvur etmiş olsaydı elbette muhafazasına lüzum görürdü.

Necati'nin bundan mukaddem yine resim meselesinden dolayı ettiği teessür hatırda ise şimdi Behçet'in şu sözlerini ne kadar acı bir teessürle telâkki eylediği anlaşılır.

Ancak Behçet sözü bu teessürün sebebini anlamak cihetine asla tahvil eylemezdi. Hep bu kadar şeni bir resmi aldıran kadının erzel-i nisvândan addine şayan olacağını tafsil ederek zavallı Necati'nin ciğergâhına hançerler sokardı.

İki arkadaş eczahaneden çıktılar. Artık kitap ve terzi işleri için Beyoğlu'na kadar çıkmaya da hacet görmediler. Doğruca resimci dükkânına giderek mezkur resimden iki tane mubâyaa eylediler ki birisini Necati ve diğerini Behçet kendi cüzdanlarına koydular.

Necati Efendi bu resim kimin resmi olduğunu dükkâncıdan anlamak istemişti. Dükkâncı dedi ki:

-Vallahi efendim bilmem, zira biz resim yapmayız yapılmış olanları satarız. Bu resimleri bir herif çavalye dolusu resimler ile beraber getirdi, bana satmak istedi. Bilhassa bunlar için dedi ki "Bu resimler gayet meşhur bir kadının resmidir. Bunları göz önüne koyarsan pek çok satılır" vakıa henüz buraya koyalı iki gün olduğu hâlde işte siz besbelli kim olduğunu tanıdınız da iki tane aldınız.

Bu söz üzerine Necati Efendiye yeni bir mütalâa daha gelerek resimlerin hepsini mubayaa etmek istedi ise de çavalye dolusu resim satan herifin elbette bunlardan daha birçoğunu da başka dükkâncılara satmış olduğunu düşünerek bu ikinci mütalâasından vazgeçti.

İki arkadaş Köprü'ye geldiler, bir saat sonra kalkacak olan Anadolu vapuruna girdiler.

Gerek bu bir saat zarfında ve gerek Köprü'den köylerine gidinceye kadar Behçet Bey hep Ferdane'ye dair söz söyleyerek bu kadını bir iffet-i mücesseme zanneyledikleri hâlde ipliği pazara çıkmış dörtlüklerden olmasına ne kadar teessüf ve teaccüp eylediğini anlatır ve sözlerinin Necati Efendiye derece-i tesîrini tetkik eylerdi.

Necati ise hemen o gece telef-i nefsini göze aldırmış bir kara sevdalı gibi renkce bembeyaz ve tavırca put gibi olduğu hâlde arkadaşını dinler ve fakat hiçbir kelime ile mukabele etmezdi.

Hatta köye gelip de Behçet kendisine "Allaha ısmarladık birader!" dediği zaman bîçare Necati bu vedaın asla farkında olmayarak sarhoş gibi bir hâl ile hanesine kadar geldi. Ve yapacağı işi evvelden kararlaştırmış gibi bir tavr-ı kat'î ile hemen eline bir kalem ve önüne bir kâğıt alarak yazmaya başladı:

"Allah'dan bulunuz hanım! Cümlenin cezâ-yı amelini vermek şân-ı adaletinden olan Cenâb-ı Allah elbette sizin dahi cezâ-yı sezânızı verecektir. Kendinizi melek gösterip de benim gibi bir bîgünahın aklını başından almaya nasıl cesaret ettiniz ki hakikatte en mübtezel kadınların dahi en mübtezeli imişsiniz! Ne mal olduğunuzu vaktiyle anlatmış olsaydınız öyle

emtia-i mülevveseden daima müteneffir olan gönlüm filhâl sizden istikrah edeceği cihetle bilâhere böyle acınacak hâllere duçar olmaz idik.

Ben size âşık değilim hanım! Size âşık olsaydım sehlü'l-vüsûl bir kadın olmanız âmâl-ı âşıkaneme pek muvafık düşerdi. Ben sizin perestiş derecesinde hayranınız olmuş olsaydım ki benim için sizi melekten başka bir şey tasavvur etmek taptığım dini tahkir gibi küfür derecesinde bir cinayet olurdu. Ya perestişhâne-i kalbimdeki sanemin en mübtezel bir karı olduğu tahakkuk ederse gönlümün haklı teşnîâtına karşı mahcubiyetten nasıl kahrolmayayım? Benim gönlüm nur gibi pak ve safi iken sizin levs-i hayâlinizle telvis edildi. Evet! Hayaliniz bile bir levstir. Zira hayaliniz akisleri içinde aşina bir sureti size gönderiyorum ki eğer zerre kadar haysiyet-i nisvâniyyeniz kalmışsa kendi suretinizden kendinizin dahi istikrar etmesi lâzım gelir.

Aman ya Rab! Sadef-i masûmiyet içinde dürr-i ferîd-i iffet zannettiğim Ferdane ne kadar bayağı bir karı imiş! Ey kudretine kurban olduğum Allah! Böyle nurdan dökülmüş zannolacak surette yarattığın vücudu senin kudret-i sâni'âna az mı delâlet ediyordu ki bir tutup bu kadar âli vücudun bile azametin mukabilinde hiçbir kıymeti olmayacağını göstermek için onu çirkâplar içine atıverdin?

Ferdane! Pak ve safi olan kalbim üzerine yüz bin hançer birden vurmuş olsaydın yine beni bu kadar fâci' bir surette makhûr ve helâk edemezdin!

Hayır hayır! Senin böyle dört paralık bir âlüfte olmaklığın dahi benim için Cenabıhakkın pek büyük bir nimeti addolunur. Ya maazallah sen ilk göründüğün gibi bir dürr-i yetîm-i ismet ve iffet olsaydın da senin dâmen-i pâkine ilk defa olmak üzere leke sürüldüğünü ben görseydim! Acaba benim için böyle bir derde deva tasavvur olunabilir miydi? Fakat senin mübtezel bir karı olmaklığın bana o kadar büyük bir nimet oldu ki işte en rezilane bir resmin Beyoğlu dükkânlarında ikişer kuruşa satıldığını gördüm ve kendim dahi mubâyaa eylediğim hâlde yine kahrımdan helâk olmuyorum. Hatta şuurum bile yerindedir ki sana bu mektubu yazabiliyorum. Vakıa son

dereceye kadar meyus isem de bu yeis benden pek kolay geçebilir. Zira senin bu kadar ye'se dahi değeri olmayan dörtlüklerden olduğun anlaşıldı.

Bundan sonra kendine lâyık olan adamlara edâ-füruşluk ediniz hanım! Haniya şu Bağlarbaşı tiyatrosundan çıkarken size terzilen sarkıntılık eden herifler tarafından lâyık görüldüğünüz muamelât içinde ömür sürünüz. Ben ise fuhş için "kadının yüz karası erkeğin eli kınası" diyenlerden dahi değilim! Benim iffet ve ismetim bir muhaddaranın iffeti ve ismeti kadar mukaddestir. Binaenaleyh sizin gibi bir kadın ile her ne surette olursa olsun bir münasebetim olmak bana ar getirir".

Karilerimiz hiçbir âşık tarafından bu surette mektup yazılabileceğine ihtimal veremezlerdi ya?

Mutlaka bu mektubu karilerimiz okudukları zaman birkaç kere " Zavallı Ferdane! Vah bîçare Ferdane!" demişlerdir.

Hakları da vardır! Zavallı Ferdane! Vah bîçare Ferdane!

Yirmi Beşinci Bap

Talat Bey'in Netîce-i Hâli

Necati Efendi yukarıki babın nihayetine derc olunan mektubu yazıp Beyoğlu'ndan mubayaa eylediği resmi dahi leffederek zarfa koymuş ve fakat imzasını koymayı unutmuştu.

Olduğu mahalde bu mektubu Üsküdar'a götürüp Ferdane Hanıma isal edecek adam bulamadığından bîçare adamcağız bu teessürle iskeleye indi ve hemen bir kayık isticarı ile Üsküdar'a doğru çektirmeye başladı.

Behçet Beyin yalısı önünden geçerken perde aralığından Necati'yi gören Behçet kendi kendisine demişti ki:

-Ha babam ha! İş alevlendi. Feylesof Necati bu serin havada şiddetlice bir nezleyi dahi göze alarak Üsküdar'a kadar gidiyor.

Bîçare Necati kendisini böyle bir havada nezle tehlikesini dahi vakıa göze aldırarak Üsküdar'a kadar sevkeden esbabı yakinen bilseydi hiç şüphe yok ki yalının altından geçerken

kayıktan fırlayıp Behçet habisinin gırtlağına sarılırdı.

Kendi köyünden Üsküdar'a kadar kayık içinde geçirdiği müddet zarfında Necati'nin zihninden geçen şeyleri hiç sormayınız. Eğer bunları kaydetmek lâzım gelse ciltler doldurmak iktiza eder. Zira bîçare adamcağızın zihnine bir anda bin şey hücum ederek beyni patlayacak surette ıstırap verirlerdi.

Üsküdar'a geldiği zaman Necati Efendi birkaç defa Ferdane Hanıma mektup göndermiş olduğu bakkal tezgâhtarını bulup mektubu teslim etti ve kendisi yine geldiği kayığa binerek mahalline avdet eyledi.

Tezgâhtar, Ferdane Hanımın kapısına vurarak çıngırak ipini çeker çekmez kapı dahi açıldı. Zaten mektup herifin elinde hazır bulunduğu cihetle kapı arasında bir insan hayali zuhur eder etmez mektubu hayalin burnuna tutuşturdu.

Tesadüfe bakınız o anda kapıyı açan Talat Bey olmaz mı? İhtiyatsız bakkal hayalin Talat Bey olduğunu ve mektubun ona verilmemesi lüzumunu der-hâtır eylediyse de kapının açılması ve Talat Beyin zuhuru, mektubun sunulması hep bir anda vaki olarak bakkalın aklı ise bu anı takip eden ân-ı dîgerde başına geldiğinden artık iş işten geçmiş oldu.

Talat Bey bu mektubu âdeta bir tavr-ı itidâl ile eline aldı. Zarfın üzeri zevcesine yazılmış olduğu hâlde bunun bir fena taraftan gelmesi ihtimali hatırına bile gelmeyerek zarfı açtı.

Tabiîdir ki evvel-be-evvel zarf içinden çıkan resmi nazar-ı temâşâya alacak

Talat Bey resmi on, onbeş saniye kadar temaşa eylediği hâlde resim kimin resmi olduğunu fark edemezse şaşırmayınız!

Keşki hiç fark edemese idi de bütün bütün şaşsa idiniz Hayfa ki resmin yüzüne dikkat eylediği zaman kimin resmi olduğunu tanımaktan fazla böyle bir resmin delâlet edebileceği ahvâl-i rezîlânenin kâffesi dahi en büyük teessürât-ı müdhişesi ile bîçare adamcağızın nazar-ı dehşeti önünde tecessüm ediverdi.

Talat Bey bir aralık çehrece bembeyaz kesilerek hemen yıkılmak derecesini buldu ise de nefsine büyük bir cebir ile

kendini topladı. Sokak kapısından tekrar hanesine dönmek azmine düşmüşken ilk azmini tekrar ederek yine kapıdan çıktı. Bir elinde mektup, diğer elinde resim olarak kâh mektubu okumaya ve kâh resim üzerine göz gezdirmeye başlamakla beraber yola dahi düzüldü ise de ne tarafa doğru gittiğini kendisi dahi fark edemezdi.

Mektup biraz uzunca olduğundan ve her kelimesi Talat Beyi bir başka suretle bîtap eylediğinden okunup bitmesi bir hayli zamana tevakkuf eyledi. Şu bir hayli zamanda ise Talat Bey gittiği tarafı bilmeyerek bir hayli yol katetti.

Meğer bu suretle Üsküdar çarşısına kadar varmış.

Sağ tarafında bir kıraathane gördüğünden Talat Bey bu kıraathaneye girdi ve orada mektubu tekrar okumaya başladı.

Kıraathaneci gelip beyin önüne birkaç gazete koymakla beraber kahvesinin sade mi yoksa şekerli mi olacağını sordu ise de Talat Beyden hiçbir emir alamayıp beyin yüzüne dikkatlice baktığı zaman dahi çehresinin bozukluğu kahveciyi ürküttüğünden herifcik asla sesini çıkarmayarak tezgâhı başına avdet eyledi.

Talat Bey, Necati'nin mektubunu birkaç defa okudu ise de ilk defalarında, anlayamadığı meâlini anlayabilmek için değildi. Zaten kendisi her el yazısını serbestçe okuyup her meâli dahi kolayca anlayabilecek kadar muktedir olmadığından mektubu tekrar tekrar okuması istihrâc-ı ma'nâ için bile olsa şaşılamaz ya!.

Fakat bîçare adamcağız gerek mektuptan gerek resimden ilk anladığı mana üzerine güya bütün kuvve-i müfekkiresi zayi ve zail olmuş da anadan doğma mankafa hâline duçar olmuş gibi acayip bir hâl ile mektubu bitirdikçe tekrar başlar, yine bitirir ve yine tekrar ederdi.

Talat Beyde şu duçar olduğu beliyye üzerine idâre-i efkâr edecek kudret olmadığı gibi neye karar vereceğini ve ne yapacağını dahi düşünecek bir hâlde değildi. Ol surette ki beyin bu hâl içinde bilkülliye çıldırıp Deli Corci (Georgie) gibi sokaklara düşmesi bile istibat olunamazdı.

Kıraathaneden kalktı. Hanesi tarafına doğru sersem sersem

yürümeye başladı.

Evine geldiği zaman eğer Ferdane Hanım kendisini karşılamamış olsaydı ihtimal ki bîçare Talat Bey henüz hâleti gaşy gibi bir şeyden ibaret olan şu hâlden müteyakkız olmazdı. Halbuki o gün zaten beyin pek nadir görülen güler yüzlü bir günü olup Ferdane ise bir zamandan beri kendisini ye'se kaptırmış olmaktan usanmış bulunmakla kendine yeniden bir çeki düzen vermiş ve üç aylık gelin gibi süslenip bahçe içinden salına salına gelin kocasını istikbale çıkmıştı.

Talat Bey zevcesini bu kadar süslü, bu kadar güzel görünce birden bire irkinip cebinden mahut ballet resmini çıkardı. Bir karısına bir resme bakmaya başladı.

Ferdane "O resim nedir beyim?" diye üzerine geldiği zaman dikkatle bakanların tüylerini ürpertecek kadar müthiş bir tebessümle resmi Ferdane'nin eline tutuşturdu.

Ferdane dahi bu resimde kendisini tanıyamadı. Neden tanısın? Öyle bir kıyafeti tasavvur bile ettiği var mıdır ki resmin yüz cüz'ünde bir cüz'ü demek olan çene ve ağzı ve burun ve göz ve kaşlardan ibaret olan kendi evzâını fark edebilsin!

Abdestinde hiç şüphesi olmayan beriyü'z-zemme kadıncağız nazarlara hayret verecek bir tavr-ı masûmâne ile kocasının yüzüne bakarak dedi ki:

-A bu maskara kim oluyormuş?

Talat Bey hiç cevap vermedi. Beyin cevap vermeyişi hanımın nazar-ı dikkatini celbeyledi. Kocasının yüzüne baktığı zaman çehresinde gördüğü dehşetten kendisi dahi korktu.

Bu anda Talat Bey mektubu dahi karısının eline tutuşturarak ağzından harf-i vâhid çıkarmaksızın kendi odasına gitti.

Zavallı Ferdane resmi hâlâ temaşa ettiği hâlde henüz kim olduğunu tanıyamıyor.

Nihayet Necati'nin mektubunu okuduğu zaman işi anlayabildi.

İşi anlayabildiği zaman Ferdane'nin ne hâllere girdiğini mi soruyorsunuz? O hâlleri tasavvur edebilecek kudret bizim

kalemimizde var mıdır? Talat Beyin tasvîr-i ahvâlinden aciz kalan bir kalem şimdi Ferdane'nin hâlini nasıl tasvir edebilsin?

Yalnız şu kadarcık diyelim ki güya dili tutulmuş da idâre-i lisâna iktidarı kalmamış gibi bir beht ü hayret tavrında Ferdane Hanım dahi Talat Beye müşabih olup farkları ise Talat Beyin çehresi kâğıt gibi bembeyaz kesildiği hâlde Ferdane'nin suratı simsiyah olmaktan ibaret kalmıştı.

Hayır hayır bir farkları daha vardı. Şu ki Talat Bey sanki hiç fütur getirmemiş gibi bir cür'et-i mahsûsa ile odasına girdiği hâlde Ferdane Hanım okkalarca işret içmiş bir Bekri gibi yere yıkılıp düşmemek için duvarı tuta tuta odasına kadar gelmiştir.

Aradan biraz zaman mürurundan sonra Ferdane'nin gözlerinden yaş selleri boşanmaya başladı. Ne kadar isabet oldu! Kalbin zehirleri ekseriya göz yaşları ile beraber çıkar. Ağlamak hem de hüngür hüngür ağlamak musibet-zedeler için epeyce medâr-ı tesliyet olur. Kalbe epeyce ferah verir. Keşki bu nimet Talat Bey bîçaresine dahi gelmiş olsaydı.

Talat Beyin gözlerinden bir katre yaş gelmedi. Hatta nefesini bile rahatça, serbestçe alabiliyordu.

Akşam oldu. Sofralar kuruldu. Ne beyhude şeyler! Biraz sonra mumlar dahi yandı. Hiç bu kadar kara günde mum ziyasının tesiri mi olur?

Ferdane Hanım her dakika Talat Beyin kendi odasına hücum ile o zamana kadar kopardığı kıyametlerin en büyüğünü koparmasına muntazır bulunuyordu.

Beyhude intizar!

Keşki bu gece Talat Bey Ferdane üzerine hücum etseydi de döve döve kemiklerini kırsaydı.

Her gecenin bir sabahı olacağı gibi bu gece dahi sabah oldu. Lâkin her sabah oluşuna bu sabahın oluşu kıyas kabul eder mi?

Maazallah bir hanede cenaze hatta çifte cenaze olsaydı ber- hayat olanların gecesi yine böyle geçmezdi. Cenazelerin hasenât-ı ahvâli hasbihal yollu söyleşilerek kâh ağlaşılır ve kâh herkes yekdiğerini tesliyetle vakit geçirilir. Bu gece ise meyitlerin kendi sükûtlarından, sükûnetlerinden daha müthiş,

daha mahûf bir sükût ve sükûnet Ferdane Hanımın konağında sabahlara kadar devam eyledi.

Ertesi gün Talat Bey, Arap cariyeyi Ferdane'nin odasına gönderip hanımefendi Hazretlerinin bir lâhza için kendi odasına teşriflerini rica eyledi.

Hanımefendi Hazretlerinin ... teşriflerini!... rica!!...

Aman ya Rab! Karı koca arasında bu yoldaki kelimeler ne büyük hakaret addolunur!

Halbuki bu hakaretler Ferdane Hanımı ne kadar memnun eyliyorlardı. Ferdane hakaretin, terzilin, tekdirin, cezanın en şenilerini istiyordu. Ama kendi rezâlet-i ahvâlinin cezâ-yı sezâsı olarak değil! Hayır hayır! Ferdane kendi berat ve masumiyetinden o kadar emin ve binaenaleyh kalben o derecelerde müsterihtir ki bundan dolayı ne tahsine, ne takbihe, ne tekdire, ne tesliyete asla ihtiyacı yoktur. Zavallı kadıncağız! Talat Bey bîçaresinin şuurunda olan hiddetin derecâtını bildiği cihetle kendisini berâ-yı cezâ ederse beyin müteselli ve müsterih olacağını tecrübeleri hasebiyle bildiği için bunu isterdi.

Binaenaleyh kocasının tahkîr-âmiz daveti üzerine kalben memnun olarak kalktı. Talat Beyin odasına gitmek için hatvesini atmaya gayret eyledi ise de zaafı artık bir dereceyi bulmuştu ki Arap cariye hanımın koltuğuna girmeseydi yürümeye cidden iktidarı olmayacaktı.

Kocasının odasına girdiği zaman Ferdane sanki oda içinde müthiş bir şey görmüş gibi bir kere irkildi.

Vakıa bundan daha müthiş ne olabilir?

Zavallı Talat Bey! Sanki bir gecede yirmi beş sene kadar yaşamış da hâlet-i pîri tamamıyla kendini istilâ eylemiş gibi bir hâlde göründü. Bir gece içinde sakalının beyazları diğerlerine galebe etmiş. Gözleri büsbütün çukura gömülüp avurdu avurduna geçmiş. Renk denilen şeyi bu çehrede hiç aramamalıdır. Arayanları boya ittihaz edip bir surete sürseler belki bu renkten daha az müstekreh bir renk vücuda getirmiş olurlar.

Karısı odasına girerken Talat Beyin bu çehresinde bir

tebessüm mü görüldü? Hayır!

Eser-i gazab mı görüldü?

Yine hayır!

Tebessüm gibi gazap gibi şeyleri göstermek ahvali büsbütün başka ahvaldir. Zavallı Talat Bey, güya kendisinin en büyük kabahatini affa gelen zevcesini bir nazar-ı istirhâm ve teşekkürle telâkki ediyormuş gibi telâkki eyledi.

Ferdane bu misillü dakik ahvalin derecesini takdir edemeyecek kadınlardan mıdır? Beyin şu hâlini görünce zaten bütün kuvvetleri kendisini terketmiş olan kadıncağız bütün bütün kuvvetten düşüp hemen bir tarafa yığılıverdi.

Talat Bey bir hayli müddet karısının yüzüne bakakaldı. Ağzından harf-i vâhid çıkamadı. Aman bu sükût ne kadar manidar, ne kadar müthiş suretle manidar idi. Necati Efendi tarafından gelen mektuptaki tahkirât ve terzilât bu sükûtun delâlet eylediği mananın on bin cüz'ünde bir cüz yine delâlet edemezdi.

Bereket versin ki Ferdane'nin berâet-i zimmetinde hiç şüphesi olmaması bu anda kendisine büyük bir imdat yetiştirdi. Eğer zerre kadar vicdanından mahcubiyeti olsaydı Talat Beyin bu sükûtuna karşı tahammül en yüzsüz bir kadın bile olsa yine mümkün olamazdı.

İnsan bir kabahat yaparken ne kadar cesur görülür. Ve o kabahatı işlediği anda nedamet etrafını bürüdüğü zaman dahi ne kadar cesaretini kaybeder. Fakat bu cesaretsizlik pek muvakkattır. Zira o kabahatin mestur kalması ihtimali kendisini biraz canlandırabilir. Ancak bir kere kabahati sabit oldu mu artık mahkûmun cesaretsizliği cihanda hiçbir şeye kıyas olunamaz. Nice kanlı katil haydutlar görülmüştür ki böyle bir hâlde taş gibi, pûlad gibi katı olan kalbinde hiçbir sahtî besâlet kalmayıp köpekler gibi yalvararak izhâr-ı zillet eder. Ne kadar yüzsüz, arsız kadınlar olabilir ki bir saniye evvel iffet-i fürûşâne feryatları, yaygaraları cihanı tutarak berâet-i zimmet-i da'vâ ederken bir saniye sonra (yani yüzünün karası maazallah yüzüne vurulduğu zaman) köpeklerden daha zelilâne bir suretle aflar, amanlar dilemeye başlarlar.

Böyle bir anda Ferdane'nin masumiyeti gibi bir masumiyet olmalıdır ki insan biraz nefes alabilsin.

Talat Beyin sükûtu bizim şu sözleri yazmak için muhtaç olduğumuz zamandan daha az devam etti sanmayınız. Ondan çok devam eyledi. Nihayet güya pek ağır ve tahammülünün fevkinde bir iş görüyormuş gibi olanca kuvvetini toplayarak dedi ki:

-Ferdane! Niçin bu kadar bozuldun? Senin için bu kadar müteessir olacak ne var kuzum? Sen akil bir kadınsın. Mülâhazalı bir kadınsın! Elbette hareket ve sekenâtında âkibet-i ahvâli düşünerek cür'et bulmuşsundur. Bozulacak, kahrolacak, mahvolacak bir adam varsa o da benim yavrum!

Bu sözleri Talat Bey ne kadar halimane ve müsterhimane bir tavırla söylüyordu! Ferdane'nin yüreği parçalanmaya başladı. Son sözüne cevaben dedi ki:

-Bozulacak, kahrolacak, mahvolacak kimseler varsa o da erbâb-ı cürüm ve cinâyettirler ki ben onların dahi affı için Cenabıhakka dua ediyorum.

-Hakkın var Ferdane! Bu duaya muhtaçsın!

-Ben mi muhtacım beyim?

-Beni böyle sualler ile bir kat daha yormazsan sana söyleyeceğim şeyleri söyleyebilmeye belki kuvvetim kifayet eder. Evet! Sen muhtaçsın efendim! Dur lâkırdılarımı unutacağım. Ne demiştim? Ha! Kahrolacak, mahvolacak bir adam varsa o da benim demiştim. Evet Ferdane o da benim? Hatta cürüm ve cinayet sahibi bir adam olabiliyor ise o da benim. Zira ben hüsünce, ilimce, akıl ve zarafetce hâsılı hiçbir şeyce sana küfüv olmadığım hâlde seni almış olduğum için en büyük cinayetkârım.

-Estağfirullah beyim!

-Rica ederim Ferdane! Beni yorma! Sen ulüvv-i cenâbca dahi bana galebe ettin. Ben seni almamak ve hürriyetini eline vermek için çok çalıştım ise de sen ne yaptın ise yaptın onda dahi bana galebe ederek kendini aldırdın. Hâsılı kuzucağım her şeyde sen bana faik çıktın ve faiksin. Yalnız iffet cihetinde

bana değil emsalin olan kadınlara dahi faik çıkamadın.

Talat Bey bir göğüs geçirdikten sonra dedi ki:

-Ah! İffet cihetinde ben sana faik çıktım deyişim ne büyük terbiyesizlik! Zaten hangi kadın benim yüzüme baksa bilir ki bende sana olan sadakat borcuma ve kendi iffetime halel getirmeyebileyim?

-Estağfirullah efendim!

-Sözümü kesme diyorum! Bir kere de düşün ki bir erkeğin her cihetce zevcesinden aşağı olması o erkek için ne büyük bir yürek acısıdır! Sen o kadar güzelsin ki sana nispetle erkekler içinde en güzelleri bile ifrit gibi kalırlar. Sen o kadar da güzel söylersin ki en fasih, en natuk erkekler senin yanında ebkem sayılırlar. Terbiyen mükemmel, gönlün büyüktür. Zaten senin şu ahvaline mukabil kendimde hiçbir meziyet görmediğim hâlde bir de senin tarafından asla sevildiğimi görürsem ne kadar dil-hûn olcağımı anlarsın ya?

-Aman beyim!

-Sözümü kesme diye ettiğim küçük ricacığı olsun kabul et Ferdane! İşte ben zaten bu kadar bedbaht bir adam olduğum hâlde sen benim bu kadar bedbahtlığım ile de iktifa edemeyerek beni namussuz, ırzsız adamlar gibi halka rüsvay etmekte dahi dakika fevt etmedin. Vakıa seni kendime zevce etmek gibi azim bir küstahlığın cezası belki de bu kadar büyük olabilir. Ancak bu cezaya tahammül edebilip edememek dahi benim hakkımda tetkiki muvâfık-ı mürüvvet olan bir hâldir. Dün sana verdiğim kâğıt ve resim üzerine artık iddiâ-yı iffet imkânı senin için var mıdır? "Var!" diyecek olursan büyük bir yalan söylemiş olursun ki irtikap eylediğin rezaletlerde senin için cesâret-i tâmme biraz yakışık alır şeylerden sayılabilirken yalancılık seni bütün bütün ehemmiyetten düşürür. Şimdi şu hâle duçar olmuş bulunan bir Talat'ın yapacağı şey nedir? Kendimi helâk etmek mi? Zaten bu zahmeti ihtiyara ne hacet? İşte görüyorsun ki meyitten farkım yalnız zayıf bir nefesten ibaret kaldı. Demek oluyor ki kendi canıma zaten kasdedilmiş bulunduğundan bir daha benim kasdım abestir. Binaenaleyh benim için yapacak yalnız bir şey kaldı! O da şu irtikâp

eylediğin ahval sana lâyık ise bile bana lâyık olmadığını enzâr-ı cihânda ispat eylemektir. Binaenaleyh şu ana kadar zevcemdin. Haydi artık odana git de bademe beni görecek olduğun zaman mestur olduğun hâlde görmek lüzumunu gözlerin önünden uzak tutma. Bugün bazı dostlarımı çağırıp icâb-ı şer'iyyesini dahi ikmal edeceğim!

Ferdane olduğu yerde donmuş, buz kesilmiş gibi kalakaldı. Talat Bey dedi ki:

-Haydi hanımefendi! Odanıza gidiniz. Menkûhem olmayan bir kadına bakmak haramdır. Beni şu son günde irtikâb-ı haram ile muazzeb etmeyiniz.

Zavallı Ferdane yerinden kalktı. Bir cisim, bir ruh imiş gibi oda kapısına doğru birkaç hatve atar atmaz yere yıkıldı. Arap cariye gelip hanımı kucaklayarak odasına götürmeseydi Ferdane'nin yıkıldığı yerde kalacağı şüphesizdi.

Ferdane Hanım, Talat Beyin odasından çıktı ise de hanesinden cıkmadı. Çıkmaya iktidarı yoktu ki çıksın. Hatta o gün Talat Bey birkaç ehibbasını çağırarak iktizâ-yı şer'isini dahi irca eylediği hâlde ne kendisi hanesinden çıktı ne de Ferdane'yi çıkardı. İkisi dahi yataklara serilmiş hasta olduklarından odalarında kaldılar.

Yirmi Altıncı Bap

Vah!

Yukarıki babın nihayetinde Talat Beyin hanesindeki hastaları haber verdik. Halbuki ***karyesinde Necati Efendi dahi kendi hanesinde az hasta değildi.

Bu hastalık hâlinde iken dahi acaba Ferdane tarafından mahut hakaret-âmiz mektubuna ne cevap verilecek diye muntazır olan Necati bir akşam Despino'nun geldiğini görünce bir kudret-i fevkalâde ile yatağı içinde kalkıp oturdu.

Despino, Ferdane Hanım tarafından bir mektup getirdi ise de kendi el yazısı ile yazılı değildi. Bunun hikmetini mektubun mukaddimesinde görerek istiğrâbını derhal men edebildi.

Ferdane Hanımın mektubu şu idi:

"Necati!

Kalem tutmaya iktidarım olmayacak kadar hasta olduğumdan şu mektubumu Üsküdar iskelesinden celp eylediğim bir yazıcıya imlâ eyledim. Zaten ketm lâzım gelecek bir sır kalmadığı cihetle yazıcı efendiden dahi hiç haya etmedim.

Resimlerini duvarlarda, resimci dükkânlarında gördüğünüz kadınlar için ne kadar tahkirâtta bulunursanız haklısınız. Bunlardan ben de istikrah ederim. Fakat Ferdaneciğiniz hakkındaki tahkirâtınızla min gayr-ı taammüd hatta bilâ-ihtiyar büyük bir cinayet işlemiş oldunuz. Zira bir bîçare adamı ölüm yatağına serip bir bîçare kadını dahi manevî bir ölüme duçar eylemiş oldunuz.

O kadar lâyık-ı tevbîhi gördüğünüz Ferdane şimdiye kadar berâet-i zimmetini davaya, ispata tenezzül etmemiş olduğundan dolayı ihtimal ki bazı vicdanlarca eser-i kibir ve azamet göstermiş sayılsın. Lâkin bugünkü günde o berâet-i zimmeti yalnız kendim için değil, kocam Talat Bey için dahi ispata cidden mecburum.

Resim aldırmak cinayetiyle mahkûm olan Ferdane bu cinayeti yalnız bir kerecik ihtiyar etmiştir. O resim dahi Despino'nun buradan sirkatle size gösterdiği resimdir. Sonra bu resim ahbabınızdan Behçet Beyin eline düşmüştür. Bu tafsilâtın hepsine Despino vâkıf olduğu cihetle istediğiniz yerleri kendisinden istizah edebilirsiniz.

Behçet Bey sizinle olan münasebetimizi beni her zaman mahcup edebilecek münâsebât-ı hıyânetkârâneden sanıp aklınca o dahi bu cinayete iştirak hevesine düşmüştü. Leffen takdim eylediğim mektupları bunu ispat ederler. Ancak benim tarafımdan muvafık hiçbir cevap almayınca işi husumete bozdu. Sizin bu taraftan gönderilmiş zannıyla güya bana iade eylediğiniz büyük ve alafranga resmi Behçet Bey benim resmimden istihrac suretiyle tasni etmiştir. Bir resmin kopyalarını almak veyahut yalnız yüzünü oyup başka resimlere geçirerek tekrar çıkarmak ve o resmi büyültmek hususunda fotoğrafya sanatının gösterdiği suhuletleri Behçet Bey kimse bilmez, anlamaz zannediyorsa da herkes bilir, anlar. Elbette siz

dahi bilir, anlarsınız.

Beyoğlu'ndan aldığınız maskara resimleri de Behçet Beyin eser-i mahâreti olacağına hiç şüphe edemem.

Hakîkat-i hâl bundan ibaret olduğunu Behçet Beyin mektupları mütalâasıyla anlayabileceğinizi zannederim ki bağteten hanesine gidilecek olsa edavâtı dahi keyfiyeti ispat eder. Zira Despino'nun ifadesine göre Beyefendi şu eğlenceli sanatı kendi yalılarında icra etmekte imişler.

İşte bu lâtifeden başlayan facia bugün son perdesini dahi itmam eylemiştir. Zira bana yazdığınız hakaret-âmiz mektup ile leffen gönderdiğiniz maskara resmi kocamın eline düşerek vakıa bunları yine bana vermiş ise de iradetimi dahi elime vermiştir. Bunca senelik evimin şu suretle yıkılmasına dahi bir şey demeye haydi dilim varmasın. Fakat kendisinden şimdiye kadar dostluktan başka bir şey görmemiş olduğum kocamın yeis ve kederle ölüm yatağına yatmış olduğuna da bir şey demeyelim mi?

İşte sözüm bu kadar. Baki irade sizindir!

Ferdane"

Ferdane Hanım, Behçet Bey tarafından yazılan mektupları dahi bu mektuba leffetmiş olduğundan Necati Efendi onları okuduktan ve Despino'ya dahi vuku bulan suallerine izahlı cevaplar aldıktan sonra bir dakika müddet kadar başını önüne eğdi. Dedi ki:

-Alçak!...

Bu lâkırdıyı söylerken Ferdane'nin ispat ve ilân-ı berâet ve iffeti için yapılabilecek şeylerin kâffesini düşünmüş ve hatta o alçağı gebertmeyi de mülâhaza eylemişti. Ancak bunun da bir cinayet olacağını ve hatta Behçet'in irtikâp eylediği cinayetten daha büyüğü kendi tarafından irtikâp edilmiş sayılacağını der-hâtırla vazgeçti. Kendi kendisine dedi ki:

-O habis için ölümden beş beter olmak üzere bir terzîl-i umûmî cezası lâzımdır.

Bu kararı kat'î olduğundan evvel-be-evvel Ferdane Hanımı müteselli etmek lüzumunu derpiş ile kalemi aldı. Bir küçük

kâğıt üzerine şu sözleri yazdı:

"Melek Ferdane! Evvelâ affımı rica ederim. Saniyen en namuslu adamlara lâyık olacak sûret-i hasene ile intikamına ve beraet ve iffet ve ismetini cihan nazarında ispata ben müteahhit olduğumdan asla kendine yeis vermeyip kendi kendini müteselli etmeni rica ederim. İki gün sonra Despino yine buraya gelip sana haberler götürsün"

Bu cevabı Despino'nun eline vererek hemen Üsküdar'a gönderdi.

Kendisi o geceyi yalnız tertibat ile geçirmeye lüzum görüp akşam taamı ettikten sonra oturdu. Kalem, kâğıt alarak adliye nezaretine hitaben mufassal bir lâyiha kaleme almaya başladı.

Bu lâyiha şu kitaba derc edilmek lâzım gelse şüphesiz yirmi otuz sayfayı doldururdu. Zira hikâyemizde sûret-i ceryânını arz eylediğimiz vekayiin hemen kâffesini hulâsaten derc eylemişti.

Hâtime-i lâyihada Behçet Beyi bir muhaddereyi bi-gayr-i hakkın terzil ve o rezaletin tesirâtıyla bir namuslu kocayı helâk etmekle itham eyleyerek adâlet-i seniyye namına ifâde-i da'vâ eyledi.

Bu lâyihayı yazmak için Necati Efendi üç dört saat uğraştığı hâlde beyaza çekmek için iki saat daha sarfından dahi üşenmedi. Nihayet sabahleyin ilk vapurla İstanbul'a inerek doğruca adliye nazırının konağına vardı.

Adliye nazırı Necati Efendiyi her ne kadar tanımaz idiyse de adaletin gerçekten nazırı ıtlakına şayan bir zât-ı adâlet-simât olmakla başka büyükler gibi üşenmeyerek " icabına bakarız" tarzında bürümeden bir söz dahi söylemeyerek lâyihayı evvelinden ahirine kadar okudu. Bîçare Ferdane'nin mazlumiyeti zaten acınacak bir şey olmaktan fazla Nazır Paşa hazretleri gerek Ferdane'yi gerek Talat Beyi çocukluklarından beri tanıdığı cihetle şu muarefe dahi tesîrât-ı kalbiyyesini arttırmaya sebep oldu.

Necati'ye sordu ki:

-Şimdi Beyin hanesi taharri edilecek olsa fotoğrafya edevâtı ve hatta Ferdane Hanımın terzil suretinde tasnî

olunmuş resimleri dahi bulunur diyorsunuz. Buna kat'iyyen emin olabilir misiniz?

-Efendimiz! Şimdi zabıtaya emir veriniz. Şimdi yalıyı basalım. Eminim ki dediğim şeyler bulunur.

-Zaten niyetim dahi öyledir!

Diye derhal pusula yazıp Necati'ye verdi.

Dedi ki:

-Şimdi bunu zabtiye nazırına gönderiniz. İcabını derhal icra etsin.

Bir çeyrek sonra Necati Efendi zabtiye nazırının nezdinde bulunduğu gibi iki saat sonra dahi huzuru nizamen lâzım gelen zevat hazır oldukları hâlde Behçet Beyin yalısı basıldı. Ve filvaki fotoğrafya aletleri ve Ferdane Hanımın bir çok suretleri bulundu. Bu suretlerden bazılarının yüzleri oyulmuş vesair bazı suretlere yapıştırılmış idiler ki bunlar tasniât-ı vâkıa hakkında büyük büyük delâil ve emmareler demekti.

Hatta Behçet Beyefendi, bîçare Ferdane'yi balette kıyafetinde teşhire dahi kanaat edemeyerek daha şeni bir resmi dahi hazırlamıştı ki yanında bir de er bulunduğundan bu resmin ne kadar şeni bir şey olduğunu tariften kalemler dahi haya eder.

Edevât ve evrâk-ı mezkûre takımıyla Adliye Nezaretine kaldırıldı. Behçet dahi zabıta tarafından derhal taht-ı tevkîfe alındı.

İşin bu suretle itinalı tutulması bîçare Ferdane'nin intikamı bi-hakkın alınacağını temin eyliyordu. Fakat hayf ki, vah ki ertesi günü Despino Necati'nin hanesine geldiği zaman şöyle iki haber getirdi ki her biri diğerinden daha kara, daha müthiş haberlerdi.

Evvelâ- Talat Bey bîçaresi o gece vefat eylemiş!

Saniyen- Bîçare Ferdane bu kadar beliyyâtın asıl sebebi kendi hüsnü, kendi cemali olduğunu düşünerek hüsnünden intikam almak için bir sünger parçası ile yüzüne tîz-âb sürerek o nazik yüzünü yakıp kavurmuş. Bir hâle gelmiş ki yüzü teflere gerilen kursağa dönmüş!

Despino bu haberi verdiği zaman Necati bir kere "Vah!" dedi. Ve işte bu vah yalnız bir heceden ibaret bulunan şu kelimenin en müthiş manasına delâlet edecek bir surette telâffuz olunmuştu.

Hemen kalktı bir kayığa binip Üsküdar'a geldi.

Birinci vazîfe-i mukaddese cenazeyi kaldırmak olduğu malûmdur. Zira Ferdane Hanımın böyle bir hizmeti havale edecek hiç kimsesi yoktur.

Bununla beraber asla vakit kaybedilmeksizin tabip ve cerrah celbolunarak yüzünü müdâvâta başladılar. Zira tîz-âb hükm-i muhribânesini tamamıyla icra ederek Ferdane'nin yüzü pehlivan yakısı gibi kabarmış ve zırıl zırıl suları akmakta bulunmuştu.

Koca Necati'nin şöyle bir felâketli günde gösterdiği gayret ve himmeti görmeliydi. Ferdane'nin ne babası, ne karındaşı hiç bir kimsesi kendisine şöyle bir günde bu kadar yar ve yaver olamazdı.

O gün işleri bitirdikten sonra akşam dahi adliye nazırının konağına gelip orada kalarak son felâketi de haber verdikten maada sair izâhât-ı şifâhiyye ile nâzır-ı müşârunileyh hazretlerini vukû-u hâle bilkülliye vâkıf eyledi.

Üç gün sonra bütün İstanbul gazeteleri Ferdane'nin başına gelen felâketi yazmasınlar mı? Ancak gazeteler böyle mühim bir vak'ayı ilk yazdıkları zaman nice ifratlar tefritler ile hakikati bilkülliye kaybettiklerinden Necati adliye nazırına takdim olunan layihanın bir suretini derhal gazetelere tebliğ ederek hakikati ilâna müsâraat eyledi.

İstanbul'da Ferdane'ye acımadık ve Behçet Beye lânet okumadık hiçbir kimse kalmadı. Keyfiyet en büyük mehâfile kadar aksederek herkes ibret-i âlem olmak üzre Behçet'in en şedit cezalara duçar olmasını isterdi.

Muhakeme sûret-i aleniyyede icra olunduğundan Behçet mevki-i muhâkemeye getirilirken az kalmıştı ki ahali merkumun üzerine hücumla parça parça etsinler. Zaptiyeler Behçet'i ahali yedinden güç hâl ile kurtarabildiler.

Hemen o günkü muhakemede Behçet yedi sene müddetle

prangaya atıldı. Zira Talat Beyin katil-i gayr-i muteammidi olmak cinayetinin temâmî-i cezâsından güç hâl ile kurtulabilip sebeb-i mevti olmak ve Ferdane'nin sebeb-i felâketi bulunmak üzre meclis bu cezayı tensip eylemişti.

Namus ve iffet ve merdî ve mürüvvet gayretinde bulunan halk Behçet'in âdeta idamını arzu eylediklerinden her ne kadar cezanın bu derecesi bilkülliye teşfilerini mucip olamadı ise de Ferdane'nin ilân-ı masûmiyyeti için bundan daha parlak bir muhakeme olamazdı.

Hatime

Şu vak'adan üç ay sonra Ferdane Hanım nikâh-ı sâni olarak Allah'ın emriyle Necati Efendiye vardı.

Vakıa yüzünde hüsn ü cemal eseri olarak hiçbir şey kalmamış ise de Ferdane'yi benât-ı Havva'nın en mükemmeli addettiren şey yalnız rûyu olmayıp ulüvv-i kadr ve menzileti bu hüsn-i sûverîye dahi faik olmakla Necati Efendi bütün müddet-i ömrünü Ferdane'ye âşık olarak geçirmek muhakkaktır.

Başak Matbaacılık ve Tanıtım
Hizm. Ltd. Şti. 0312 384 27 61 - 62

BN : 975-16-1285-3
vatı : 4.600.000 TL

